ความเชื่อเรื่องการนับถือผี
กรณีศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในจังหวัดสุพรรณบุรี

Animism : A Case Study of Ethnic Group in Suphanburi Province

ระวิวรรณ วรรณวิไชย
สาขาวิชานาฏศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

303.372
ร267ค
ร.2

งานวิจัยฉบับนี้ได้รับทุนอุดหนุนตามโครงการวิจัยจากงบประมาณแผ่นดิน มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
โครงการตามนโยบายประจำปี 2549

73	ความเชื่อเรื่องการนับถือผี : กรณีศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในจังหวัดสุพรรณบุรี : โครงการวิจัย	ระวิวรรณ วรรณวิไชย	303.372 ร267ค ร.2	31011104711551

โครงการวิจัยเรื่อง

ความเชื่อเรื่องการนับถือผี : กรณีศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆในจังหวัดสุพรรณบุรี

Animism : A Case Study of Ethnic Group in Suphanburi Province

โดย

ระวิวรรณ วรรณวิไชย

สาขาวิชานาฏศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

2550

งานวิจัยฉบับนี้ได้รับทุนอุดหนุนตามโครงการวิจัยจากงบประมาณแผ่นดิน
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โครงการตามนโยบายประจำปี 2549

โครงการวิจัยเรื่อง
ความเชื่อเรื่องการนับถือผี : กรณีศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆในจังหวัดสุพรรณบุรี

บทคัดย่อ

ของ

ระวิวรรณ วรรณวิไชย

สาขาวิชานาฏศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

2550

บทคัดย่อ

โครงการวิจัยความเชื่อเรื่องการนับถือผี : กรณีศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆในจังหวัดสุพรรณบุรีฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเชื่อเรื่องการนับถือผีในแง่มิติทางวัฒนธรรมอันมีผลต่อประเพณีพิธีกรรมและการกำหนดพฤติกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน ไททรงดำ ไทครั่ง และไทกูย ในเขตจังหวัดสุพรรณบุรี และเพื่อศึกษาสถานภาพการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมและความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ดังกล่าวทั้ง ๔ ชาติพันธุ์ โดยมีกลุ่มตัวอย่าง คือ

กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ : หมู่บ้านดอนมะเกลือ หมู่บ้านหนองโอ่ง อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี
กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง : หมู่บ้านบ้านโคก หมู่บ้านหนองดาสาม อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี
กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน : หมู่บ้านโพธิ์ศรี หมู่บ้านมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี
กลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย : หมู่บ้านบ้านโพธิ์ หมู่บ้านสนามคลี อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำและกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งมีการนำความเชื่อเรื่องการนับถือผีเป็นส่วนหนึ่งของการจัดระเบียบโครงสร้างทางสังคมระดับครอบครัว กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนและกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยไม่ปรากฏว่าความเชื่อเรื่องการนับถือผีเข้าไปมีบทบาทในการจัดระบบโครงสร้างสังคมทั้งในระดับครอบครัวและระดับชุมชน

ความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน และกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย แบ่งเป็น ผีตามความเชื่อดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ และผีที่ได้รับอิทธิพลจากความเชื่อภาคกลาง อย่างไรก็ตามปัจจุบันความเชื่อเรื่องผีเป็นไปในลักษณะผสมผสานระหว่างความเชื่อดั้งเดิมและความเชื่อในการนับถือศาสนา ในเรื่องการสืบทอดความเชื่อเรื่องการนับถือผีดั้งเดิมพบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำและกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งยังคงมีความเชื่อเรื่องการสืบทอดการนับถือผือย่างเคร่งครัด ส่วนกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนและกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยไม่ปรากฏความเชื่อเรื่องการสืบทอดการนับถือผีชัดเจนมาก

ผีที่มีอิทธิพลต่อความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ทั้ง ๔ มากที่สุด คือ ผีเทวดาหรือผีบรรพบุรุษประจำชุมชน ส่วนผีบรรพบุรุษประจำครอบครัวมีอิทธิพลรองลงมาและพบว่าความเชื่อนี้ชัดเจนมากในกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำและกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง ตามลำดับ ส่วนผีประเภทอื่นมีความเชื่อที่คล้ายคลึงกันทั้ง ๔ กลุ่มชาติพันธุ์

พิธีกรรมเกี่ยวกับการนับถือผีพบว่ายังคงจัดพิธีกรรมเพื่อการเซ่นไหว้บูชาผีตามความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ โดยพิธีกรรมเกี่ยวกับการนับถือผีเทวดาหรือผีบรรพบุรุษประจำชุมชนเป็นพิธีกรรมที่ปรากฏอยู่ชัดเจนที่สุด ส่วนผีบรรพบุรุษพบว่ากลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำและกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งยังคงยึดถืออย่างเคร่งครัดแต่อาจมีการผสมผสานกับความเชื่อเรื่องการนับถือศาสนาควบคู่ไปด้วย ขณะที่กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนและกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยเปลี่ยนแปลงการจัดพิธีกรรมเพื่อการเซ่นไหว้บูชาดวงวิญญาณบรรพบุรุษไปตามความเชื่อทางศาสนา ส่วนพิธีกรรมอื่นๆยังปรากฏอยู่บ้างแต่มีการลดจำนวนและเปลี่ยนแปลงรายละเอียดไปตามบริบททางสังคมที่เปลี่ยนไป

องค์ประกอบสำหรับการประกอบพิธีกรรม ประกอบด้วย ผู้ประกอบพิธีกรรม เครื่องแต่งกายประกอบพิธีกรรม สถานที่ประกอบพิธีกรรม เครื่องใช้ประกอบพิธีกรรม และเครื่องเซ่นประกอบพิธีกรรม โดยองค์ประกอบ

สำหรับการประกอบพิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ทั้ง ๔ มีความเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพเศรษฐกิจ สภาพสังคม และอิทธิพลทางศาสนา

ความเชื่อเรื่องการนับถือผีมีบทบาทต่อกลุ่มชาติพันธุ์ทั้ง ๔ ในด้านเป็นสิ่งควบคุมพฤติกรรมของคนในชุมชน ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม สร้างขวัญและกำลังใจ สร้างสำนึกความเป็นชาติพันธุ์ สร้างความสัมพันธ์ภายในครอบครัว รวมทั้งการดำรงและสืบทอดวัฒนธรรม จากการศึกษาวิจัยพบว่าความเชื่อเรื่องการนับถือผีมีบทบาทต่อกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำและกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งอย่างชัดเจนทั้ง ๖ ด้าน ขณะที่กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนและกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยนั้นความเชื่อเรื่องการนับถือผีมีบทบาทไม่มากนัก

ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการดำรงอยู่หรือเปลี่ยนแปลงความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์แบ่งออกเป็น ๔ ปัจจัย ได้แก่ สถาบันครอบครัว สภาพแวดล้อมทางสังคม สภาพเศรษฐกิจ และอิทธิพลทางศาสนา ในปัจจัยทั้ง ๔ ด้านนี้ พบว่าสถาบันครอบครัวเป็นปัจจัยหลักสำคัญในการปลูกฝังและถ่ายทอดความเชื่อเรื่องการนับถือผีสู่สมาชิกรุ่นต่อไป ส่วนปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางสังคม สภาพเศรษฐกิจและอิทธิพลทางศาสนามีผลต่อเปลี่ยนแปลงรายละเอียดในพิธีกรรมและมีผลต่อความเชื่อเรื่องผีในบางประเภท

Animism : A Case Study of Ethnic Group in Suphanburi Province

An Abstract

By

Rawiwan Wanwichai

Department of Dance, Faculty of Fine Arts

Srinakharinwirot University

2007

ABSTRACT

The purposes of the case study, Animism : A Case Study of Ethnic Group in Suphanburi Province, are to study the belief of animism in cultural dimension which has the effect on the tradition, ritual and the determination of the race of the Tai Phuan, the Black Tai, the Tai Khrang and the Tai Kui in the area of Suphanburi and to study the living condition of the culture and the spiritual belief of animism in the 4 races. The sample groups are the Black Tai race who is living in Don Ma Klua village, Nong Oang village, and Utong district, the Tai Khrang race who is living in Coke village, Nong Ta Sam village, and Utong subdistrict, the Tai Phuan race who is living Po Sri village, Ma Kam Lom village, and Bang Pla Ma district, and the Tai Kui race who is living in Ban Po village, Sanam Klee village and Utong district. From the study, the researcher discovered that the Black Tai race and the Tai Khrang race were still clearly carry on the belief of animism. It is the belief which is deemed to be a part of the social structural reorganization of a family level. Comparing to the Tai Phuan race and the Tai Kui race, there is no evidence that the belief of animism has the important role in the social reorganization of a family and community level.

The belief of animism in the Black Tai race, the Tai Khrang race, the Tai Phuan race and the Tai Kui race can be divided into two groups: Ghosts in the old belief of the race, and The Spirits influenced from the Central Region's belief. However, nowadays the spirit belief is in a mixed way between the old belief and the religious belief. According to the succession of the belief of animism, it was portrayed that the Black Tai and the Tai Khrang has the strong belief of animism. On the contrary, the Tai Phuan and the Tai Kui do not obviously show the belief of spirit succession.

Spirits that have the strong influence on the belief in the four races are Divine spirit or Ancestor spirit in the community, and the Family ancestor spirit has the influence in a lower level and it is discovered that this belief is very clear in the Black Tai race and the Tai Khrang race respectively. For other kinds of spirit, there are similar belief in the four races.

Furthermore, the study revealed that the four races still have the ritual in order to worship the spirit according to the belief of animism. The worshiping ritual of the divine spirit or community ancestor spirit is the most obvious ritual. Regarding to the ancestor spirit, it was found out that the Black Tai race and the Tai Khrang race still strictly hold on to but there might also be mixture the

beliefs of the animism. On the other hand, the Tai Phuan race and the Tai Kui race changed the ritual in order to worship the ancestor spirit by mostly gaining religious influence. For other kinds of rituals, there seems to be some but they has decreased and changed the detail according to the changed social way.

The components of the ritual are ritual performers, ritual costumes, ritual place, ritual equipments, and the ritual offerings. The components of conducting rituals in the four races have been changed according to the economic and social condition and the religious influence.

The belief of the animism has the significant role to the four races in the aspect that it can control behaviors of people in the community. Besides, it cultivates ethics and creates morale and the conscience of the race being. Also, it creates family relationship, the maintenance and the succession of culture. From the study, the researcher discovered that the belief of the animism clearly has the main role to the Black Tai race and the Tai Khrang race in the six aspects whereas the Tai Phuan race and the Tai Kui race do not have much belief in the spirit worship.

In addition to, there are many factors that have an influence on the belief of the animism of the Black Tai, the Tai Khrang, the Tai Phuan, and the Tai Kui, Suphanburi. Those four factors that have an influence on the maintenance or the change of the belief of the race are family institution, social circumstance, economic condition and the religious influence. In these four aspects, it was shown that family institution is the main and important factor in cultivating and maintaining the belief of the animism to the next generation. For the factor of social circumstance, economic condition and religious influence, they have the effect on the change in the detail of the ritual and the belief in some of the spirit.

ประกาศคุณูปการ

โครงการวิจัยความเชื่อเรื่องการนับถือผี : กรณีศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆในจังหวัดสุพรรณบุรี ฉบับนี้ทุนอุดหนุนตามโครงการวิจัยจากงบประมาณแผ่นดิน มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โครงการตามนโยบายประจำปี 2549 งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความอนุเคราะห์อย่างสูงจากบุคคลหลายท่าน ผู้วิจัยขอกราบพระคุณทุกท่านที่ได้มีส่วนช่วยทำให้โครงการวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร. วิรุณ ตั้งเจริญ ครูผู้ปลูกฝังแนวคิดเรื่องความเป็นนักวิชาการให้แก่ศิษย์ และให้โอกาสศิษย์คนนี้ได้เรียนรู้และได้รับประสบการณ์จากการทำงานเพื่อพัฒนาศักยภาพทางวิชาการเสมอมา

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์พฤทธิ์ ศุภเศรษฐศิริ ครูผู้เมตตาให้ความรู้ ให้คำปรึกษา และให้แนวทางในการสร้างงานวิชาการแก่ศิษย์มาโดยตลอด อีกทั้งเป็นครูผู้จุดประกายให้โครงการวิจัยฉบับนี้บังเกิดมีขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์อำนาจ เย็นสบาย ครูผู้เปิดโลกทัศน์และปลูกฝังให้ศิษย์ได้รู้จักกับความสำคัญของการมี "จิตอาสา" เพื่อชุมชน

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์วรรณรัตน์ ตั้งเจริญ รองศาสตราจารย์กาญจนา อินทรสุนานนท์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์สินีนาถ เลิศไพรวัน ผู้ช่วยศาสตราจารย์นนทภัทร ทินานนท์ อาจารย์อภิธรรม กำแพงแก้ว ที่ให้กำลังใจ และคอยกระตุ้นเตือนให้เกิดพลังในการดำเนินโครงการวิจัยฉบับนี้จนสำเร็จลุล่วง

ขอขอบคุณอาจารย์พันธุ์ชนะ สุนทรพิพิธ อาจารย์สามมิติ สุขบรรจง อาจารย์นพดล อินทร์จันทร์ อาจารย์ปรารถนา คงสำราญ อาจารย์กิตติกรณ์ นพอุดมพันธุ์ อาจารย์ปรวัน แพทยานนท์ อาจารย์ดาริณี ชำนาญหมอ อาจารย์ปิยวดี มากพา คุณศิริศศิธร กัญโส และคุณอัมพวัลย์ วิศวธีรานนท์ สำหรับความช่วยเหลือในทุกเรื่อง

ขอขอบคุณ คุณนัยนา วงษ์ขีเมาะ คุณพรรณี ฮาเซ๊ะ และคุณพัชรบูรณ์ เนียมสุวรรณ ที่ช่วยจัดระบบเอกสาร ถอดเทปสัมภาษณ์ พิมพ์เอกสาร พิสูจน์อักษรและช่วยเหลืออย่างเต็มที่ในทุกเรื่อง

ขอขอบคุณ คุณธีระยุทธ อมรพรหมภักดี ที่เสียสละเวลาและเป็นกำลังสำคัญในการลงพื้นที่เพื่อหาข้อมูลในทุกพื้นที่แม้จะยากลำบากและมีอุปสรรคมากมายเพียงไร ขอบคุณสำหรับความช่วยเหลือและเป็นกำลังใจเสมอมา

ขอขอบคุณ คุณนันนทยา ทองบุญธรรม และคุณศศิมาลา จันทมาลา สำหรับการแปลบทคัดย่อภาษาอังกฤษ

ขอขอบคุณ ผู้ให้ข้อมูลทุกท่านจากกลุ่มชาติพันธุ์ทุกกลุ่มที่ได้ถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับอัตลักษณ์และวัฒนธรรม ประจำชาติพันธุ์ ตลอดจนให้ข้อมูลต่างๆในการทำวิจัย จนทำให้โครงการวิจัยฉบับนี้มีความสมบูรณ์

ขอขอบคุณ ความแตกต่างแห่งชาติพันธุ์ที่เป็นแรงบันดาลใจและแรงกระตุ้นสำคัญให้เกิดงานวิจัยฉบับนี้ อันนำไปสู่ความเจริญงอกงามแห่งปัญญา

คุณค่าและประโยชน์อันพึงมีของโครงการวิจัยฉบับนี้ ขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณบิดา มารดา ครูบาอาจารย์และผู้มีพระคุณทุกท่านที่ได้ให้ความรู้ ความคิด และแนวปฏิบัติ ตลอดจนให้ความอนุเคราะห์ช่วยเหลือแก่ผู้วิจัยด้วยดีเสมอมา

ระวิวรรณ วรรณวิไชย

2550

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหาในการวิจัย

เอเชียอาคเนย์นับว่าเป็นบริเวณที่มีความหลากหลายในเรื่องของวัฒนธรรมและกลุ่มชาติพันธุ์ ประเทศไทยเป็นประเทศที่ตั้งอยู่ใจกลางของเอเชียอาคเนย์ จึงมีจำนวนกลุ่มชาติพันธุ์หลากหลายกลุ่ม แต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ล้วนมีลักษณะเฉพาะทางวัฒนธรรมอันเป็นอัตลักษณ์ อาจกล่าวได้ว่าสังคมไทยเป็นสังคมที่มีวิวัฒนาการมาจากพื้นฐานความแตกต่างทางเชื้อชาติและวัฒนธรรม แต่ชาวไทยมีความสามารถในการยอมรับ เข้าใจ ปรับตัว เรียนรู้การเชื่อมโยง ผสมผสานและการบูรณาการทางวัฒนธรรมได้อย่างดียิ่ง จนสามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมท่ามกลางความแตกต่างหลากหลายได้อย่างสันติสุข วิถีชีวิตเหล่านี้เป็นสิ่งซึ่งได้รับสืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษมาสู่ลูกหลานในปัจจุบัน

กลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทยมีปรากฏอยู่ค่อนข้างหลากหลาย เช่น กะเหรี่ยง ไทใหญ่ ละว้า มอญ เขมร ลาว ซาไก เป็นต้น แต่ละชาติพันธุ์มีภาษาและอัตลักษณ์เฉพาะตนที่เด่นชัด สุวิไล เปรมศรีรัตน์ (๒๕๔๗ : ๑๕) ได้ทำการศึกษาในเรื่อง "ความหลากหลายของภาษาและชาติพันธุ์ ทรัพยากรล้ำค่าหรือปัญหาที่แก้ไม่ตก" พบว่าการกระจายตัวของกลุ่มภาษาและชาติพันธุ์ในประเทศไทย มีจำนวนมากกว่า ๖๐ กลุ่ม แต่ละกลุ่มมีความหลากหลายในลักษณะเชิงนิเวศน์ สถานภาพทางสังคม ความสำคัญและปัญหาด้านอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่เกิดจากอิทธิพลของกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลก อย่างไรก็ตามท่ามกลางความแตกต่างหลากหลายของภาษาและกลุ่มชาติพันธุ์ของประชากรในสังคมนั้น ในด้านบวก สิ่งเหล่านี้นับเป็นทรัพยากรสำคัญของชาติ ถือเป็นทุนทางสังคมประการหนึ่ง เนื่องด้วยความหลากหลายทางด้านกายภาพ วิถีชีวิต วัฒนธรรม และภูมิปัญญาล้วนเป็นสิ่งน่าสนใจที่ดึงดูดคนทั่วโลกให้มาท่องเที่ยว ด้วยเหตุที่แนวโน้มของมนุษยชาติในปัจจุบันมีความต้องการอยากเห็น อยากรู้จัก ผู้คนและวัฒนธรรมพื้นบ้านที่แตกต่าง นักวิจัยทางด้านชาติพันธุ์วิทยาและมานุษยวิทยาให้ความเห็นว่าวิธีการมองความหลากหลายแตกต่างในลักษณะนี้เอง ทำให้มีการกำหนดนโยบายที่ให้คุณค่าต่อการดำรงอยู่ของภาษา วัฒนธรรม และภูมิปัญญาพื้นบ้าน ทำให้เกิดการวางแผนการปฏิบัติงานที่พยายามรักษาความหลากหลายให้ยั่งยืน เป็นสมบัติหรือทรัพยากรล้ำค่าของสังคมต่อไป ในขณะเดียวกันการศึกษาเรื่องอัตลักษณ์แห่งชาติพันธุ์นี้จะนำไปสู่ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เกิดสันติสุขและความมั่นคงมาสู่สังคมโดยรวม

การศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์และวัฒนธรรมอันเป็นอัตลักษณ์ประจำกลุ่มชนเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งอีกมิติหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นวิถีแห่งการดำรงชีวิต ความเป็นอยู่ โครงสร้างทางสังคม ตลอดจนความเชื่อและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อความเข้าใจในรากเหง้าพื้นฐานของแต่ละกลุ่มชน อันจะสามารถเอื้อประโยชน์ต่อการดำรงอยู่และความเปลี่ยนแปลงพัฒนาท่ามกลางมิติทางวัฒนธรรมที่หลากหลายในสังคมปัจจุบัน เนื่องจากสภาพการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ล้วนมีอิทธิพลต่อการดำรงอยู่และการเปลี่ยนแปลงทางด้านวัฒนธรรมความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ ส่งผลให้กลุ่มชนบางกลุ่มสามารถปรับตัวและเกิดการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม ในขณะที่บางกลุ่มชนยังคงยึดมั่นต่อวัฒนธรรมความเชื่อเดิมจนอาจเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาสังคมและประเทศชาติโดยรวม กรณีดังกล่าวนี้นักวิจัยทางด้านชาติพันธุ์วิทยาจึงตระหนักว่าการศึกษาเรื่องราวของกลุ่มชาติพันธุ์จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการแสวงหาองค์ความรู้ เพื่อความเข้าใจในความแตกต่าง

ทางวัฒนธรรมของแต่ละชาติพันธุ์ ทั้งที่สามารถปรับตัวได้และไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม บริบททางสังคม ตลอดจนภาวะกระแสโลกในปัจจุบันได้ องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาแนวทางด้านชาติพันธุ์มีความสำคัญและเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาชนชาติพันธุ์เหล่านั้น ในแง่ของการลดปัญหาด้านสิทธิมนุษยชน ปัญหาคุณภาพชีวิต และปัญหาการขาดความมั่นคงในการดำรงชีวิต อีกทั้งนำไปสู่การพัฒนาสังคมและประเทศชาติได้อย่างถ้วนทั่ว

คำว่า "ชาติพันธุ์" มีความหมายแตกต่างจากคำว่า "เชื้อชาติ" และ "สัญชาติ" คือ

"เชื้อชาติ" ภาษาอังกฤษตรงกับคำว่า "race" คือ เผ่าพันธุ์ เชื้อสาย ลักษณะทางชีวภาพของคน ซึ่งเห็นได้อย่างชัดเจนจากลักษณะรูปพรรณ สีผิว เส้นผม และตา เป็นต้น

"สัญชาติ" ภาษาอังกฤษตรงกับคำว่า "nationality" คือ รากเหง้า ที่เกิด ความอยู่ในปกครองของประเทศ การเป็นสมาชิกของประเทศใดประเทศหนึ่งตามกฎหมาย โดยที่ลักษณะทางชีวภาพและวัฒนธรรมอาจแตกต่างกันได้

"ชาติพันธุ์" คือ การมีวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี ภาษาพูดเดียวกัน และเชื่อว่าสืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษกลุ่มเดียวกัน เช่น ไทย พม่า กะเหรี่ยง จีนลาว เป็นต้น

ส่วนคำว่า **"อัตลักษณ์"** มาจากคำว่า "อัตตะ" หรือ "อัตตา" หมายถึง ความเป็นตัวตน กับคำว่า "ลักษณะ" หมายถึง อัตลักษณ์เป็นคำที่ปรากฏขึ้นโดยนักวิชาการเมื่อไม่นานมานี้ โดยมีความหมายว่า นิธิ เอียวศรีวงศ์ (๒๕๔๒ : ๕๔) กล่าวถึงความหมายของคำว่า "อัตลักษณ์" โดยสรุปว่า อัตลักษณ์เป็นสิ่งที่ไม่ได้ปรากฏขึ้นเอง แต่เป็นสิ่งที่สร้างขึ้นโดยทุกฝ่าย อัตลักษณ์เป็นสิ่งไม่ตายตัว สามารถเปลี่ยนแปลงหรือสร้างอัตลักษณ์ขึ้นใหม่ได้ตลอดเวลา

อมรา พงศาพิชญ์ (เรณู เหมือนจันทร์เชย, ๒๕๔๒ : ๑ อ้างอิงจาก อมรา พงศาพิชญ์, ๒๕๓๘ : ๑๕๗) กล่าวถึงลักษณะเด่นของกลุ่มชาติพันธุ์ (Ethnic Group) ไว้ว่า

> กลุ่มชาติพันธุ์มีลักษณะเด่น คือ เป็นกลุ่มคนที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษทางสายเลือดและบรรพบุรุษทางวัฒนธรรมเดียวกัน ผู้ที่อยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันจะมีความรู้สึกผูกพันทางสายเลือดและทางวัฒนธรรมอยู่ด้วยพร้อมๆกันไป เป็นความรู้สึกผูกพันที่ช่วยเสริมสร้างเอกลักษณ์ของบุคคลและของชนชาติพันธุ์ และในขณะเดียวกันสามารถก่อให้เกิดความรู้สึกที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าผู้ที่อยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันนับถือศาสนาเดียวกัน

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วทั้งหมด ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย ในแง่ความสัมพันธ์ระหว่างมิติทางวัฒนธรรมความเชื่ออันส่งผลต่อโครงสร้างทางสังคมและวิถีการดำรงชีวิต โดยในงานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งเน้นการสืบค้นกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน (ลาวพวน) ไททรงดำ (ลาวโซ่ง) ไทครั่ง (ลาวครั่ง) และไทกูย (กูย) ซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยมาเป็นเวลานาน และกระจายอยู่ในเขตพื้นที่ต่างๆ เช่น จังหวัดชัยนาท พิษณุโลก สุโขทัย กาญจนบุรี ลพบุรี สุพรรณบุรี เป็นต้น โดยในการวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน (ลาวพวน) ไททรงดำ (ลาวโซ่ง) ไทครั่ง (ลาวครั่ง) และไทกูย (กูย) ที่อาศัยอยู่ในเขตจังหวัดสุพรรณบุรี เนื่องจากจังหวัดสุพรรณบุรีเป็นเมืองที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์มากอีกเมืองหนึ่งของไทยในสมัยโบราณ และมีการสืบทอดวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่สมัยสุวรรณภูมิ ฟูนัน อมราวดี ทวารวดี ศรีวิชัย ตามลำดับ

ความสำคัญของจังหวัดสุพรรณบุรีนั้น นอกจากจะได้ขึ้นชื่อว่าเป็นดินแดนแห่งความอุดมสมบูรณ์ที่สืบสานความเจริญรุ่งเรืองจากอดีตสู่ปัจจุบันทั้งทางด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมแล้ว ยังปรากฏความสำคัญในมิติทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์อันหลากหลายที่อาศัยอยู่ในเขตจังหวัดสุพรรณบุรีมาช้านาน เช่น ไทพวน (ลาวพวน) ไททรงดำ (ลาวโซ่ง) ไทครั่ง (ลาวครั่ง) และไทกูย (กูย) เป็นต้น

กลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆที่ได้เข้ามาอาศัยอยู่ในดินแดนจังหวัดสุพรรณบุรีแต่ละกลุ่มล้วนแต่มีอัตลักษณ์ทางสังคม การดำรงชีวิตและวัฒนธรรมเฉพาะตนที่ค่อนข้างชัดเจน มีวิถีในการถ่ายทอดสืบต่อกันมาแต่โบราณ และยังคงรักษาแบบแผนทางวัฒนธรรม ประเพณี ภาษา อาหาร ที่อยู่อาศัย ตลอดจนความเชื่อต่างๆไว้อย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะความเชื่อในเรื่องการนับถือบูชาผี และความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ ดังจะเห็นได้จากประเพณีและพิธีกรรมต่างๆของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ที่สะท้อนแนวคิดความเชื่อในเรื่องดังกล่าวอย่างชัดเจน

ความเชื่อเรื่องการนับถือผีมีบทบาทสำคัญยิ่งในสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ เนื่องมาจากความเชื่อที่ว่าทุกๆสิ่งบนโลกอยู่ภายใต้อำนาจเร้นลับเหนือธรรมชาติหรือผี ดังนั้นกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ จึงมีความนับถือศรัทธาอย่างแรงกล้าในเรื่องผี เช่น ผีไร่ ผีนา ผีฟ้า ผีเจ้าป่า ผีเจ้าเขา ซึ่งเป็นผีตามธรรมชาติทำหน้าที่ควบคุมดูแลไร่นาป่าเขาต่างๆให้มีความร่มเย็นเป็นสุข และบันดาลให้เกิดความอุดมสมบูรณ์แก่พืชพันธุ์ธัญญาหาร ความเชื่อในเรื่องผีตามธรรมชาตินี้มีบทบาทสำคัญสะท้อนให้เห็นในพิธีกรรมต่างๆ อันก่อให้เกิดรูปแบบสังคมที่ถูกควบคุมด้วยความเชื่อที่ถูกปลูกฝังมาตั้งแต่อดีตจนกระทั่งปัจจุบัน และปรากฏให้เห็นได้ในวิถีการดำเนินชีวิต ตลอดจนประเพณีพิธีกรรมต่างๆ

แม้ว่าในสังคมปัจจุบันจะมีความก้าวหน้าทางวัตถุ มีความเจริญและให้ความสำคัญต่อการพัฒนาเทคโนโลยีอย่างกว้างขวาง แต่ความเชื่อในเรื่องการนับถือบูชาผีและความกตัญญูต่อดวงวิญญาณบรรพบุรุษยังคงดำรงอยู่ และยังคงเป็นเรื่องสำคัญต่อจิตใจ วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตของกลุ่มชนในแต่ละชาติพันธุ์เป็นอย่างมาก ผู้วิจัยเล็งเห็นความจำเป็นและความ สำคัญของการศึกษาในเรื่องวัฒนธรรมการดำเนินชีวิต ความคิดค่านิยม ความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ เพื่อเป็นรากฐานแห่งความเข้าใจอันดีต่อสัมพันธภาพระหว่างชนต่างภาษา ต่างชาติพันธุ์

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆในจังหวัดสุพรรณบุรี เพื่อสร้างความเข้าใจในเรื่องความเชื่อการนับถือผีในแง่มิติทางวัฒนธรรมที่มีผลต่อประเพณีพิธีกรรมและกำหนดพฤติกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน (ลาวพวน) ไททรงดำ (ลาวโซ่ง) ไทครั่ง (ลาวครั่ง) และไทกูย (กูย) อันก่อให้เกิดสัมพันธภาพอันดีระหว่างกลุ่มชนต่างภาษา ต่างชาติพันธุ์ ตลอดจนเพื่อสร้างความเข้าใจในเรื่องการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมและความเชื่อในเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน (ลาวพวน) ไททรงดำ (ลาวโซ่ง) ไทครั่ง (ลาวครั่ง) และไทกูย (กูย) ท่ามกลางสภาพแวดล้อมและสังคมปัจจุบัน เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาเรื่องราวของกลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้ในประเด็นอื่นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาความเชื่อในเรื่องการนับถือผีในแง่มิติทางวัฒนธรรมอันมีผลต่อประเพณีพิธีกรรมและกำหนดพฤติกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน (ลาวพวน) ไททรงดำ (ลาวโซ่ง) ไทครั่ง (ลาวครั่ง) และไทกูย (กูย) ในเขตจังหวัดสุพรรณบุรี

๒. เพื่อศึกษาสถานภาพการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมและความเชื่อในเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน (ลาวพวน) ไททรงดำ (ลาวโซ่ง) ไทครั่ง (ลาวครั่ง) และไทกูย (กูย) ในเขตจังหวัดสุพรรณบุรี ท่ามกลางสภาพแวดล้อมของสังคมปัจจุบัน

คำถามหลักในการวิจัย

๑. ความเชื่อในเรื่องการนับถือผีมีผลต่อประเพณีพิธีกรรมและกำหนดพฤติกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน (ลาวพวน) ไททรงดำ (ลาวโซ่ง) ไทครั่ง (ลาวครั่ง) และไทกูย (กูย) ในเขตจังหวัดสุพรรณบุรีอย่างไร

๒. สถานภาพการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมและความเชื่อในเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน (ลาวพวน) ไททรงดำ (ลาวโซ่ง) ไทครั่ง (ลาวครั่ง) และไทกูย (กูย) ในเขตจังหวัดสุพรรณบุรี ท่ามกลางสภาพแวดล้อมของสังคมปัจจุบันเป็นอย่างไร

๓. องค์ประกอบใดบ้างที่มีผลต่อการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมและความเชื่อในเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน (ลาวพวน) ไททรงดำ (ลาวโซ่ง) ไทครั่ง (ลาวครั่ง) และไทกูย (กูย) ในเขตจังหวัดสุพรรณบุรี ท่ามกลางสภาพแวดล้อมของสังคมปัจจุบัน

๔. ปัจจัยใดที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมและความเชื่อในเรื่องการนับผีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน (ลาวพวน) ไททรงดำ (ลาวโซ่ง) ไทครั่ง (ลาวครั่ง) และไทกูย (กูย) ในเขตจังหวัดสุพรรณบุรี ท่ามกลางสภาพแวดล้อมของสังคมปัจจุบัน

ระเบียบวิธีวิจัย

๑. กลุ่มตัวอย่าง พื้นที่ในการศึกษา ศึกษาเฉพาะกรณีกลุ่มชาติพันธุ์ ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดสุพรรณบุรีเป็นพื้นที่ในการศึกษา

ชาติพันธุ์ไททรงดำ : บ้านดอนมะเกลือ บ้านหนองโอ่ง อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี

ชาติพันธุ์ไทครั่ง : บ้านโคก บ้านหนองตาสาม อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี

ชาติพันธุ์ไทพวน : บ้านโพธิ์ศรี บ้านมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

ชาติพันธุ์ไทกูย : บ้านโพธิ์ บ้านสนามคลี อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี

ด้านเนื้อหาครอบคลุมตั้งแต่ประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐาน ระบบโครงสร้างทางสังคม ลักษณะทางวัฒนธรรม ประเพณี พิธีกรรม การผสมผสานทางวัฒนธรรม และความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมกับความเชื่อในเรื่องการนับถือผีอันมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิต บทบาทและพฤติกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน (ลาวพวน) ไททรงดำ (ลาวโซ่ง) ไทครั่ง (ลาวครั่ง) และไทกูย (กูย) ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดสุพรรณบุรี

๒. วิธีการเก็บข้อมูล

๒.๑ ศึกษาเอกสารทางราชการ เอกสารทางวิชาการ เอกสารงานวิจัย ตลอดจนเอกสารต่างๆที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวของประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐาน ระบบโครงสร้างทางสังคม ลักษณะทางวัฒนธรรม ประเพณี พิธีกรรม ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน (ลาวพวน) ไททรงดำ (ลาวโซ่ง) ไทครั่ง (ลาวครั่ง) และไทกูย (กูย)

๒.๒ ศึกษาข้อมูลภาคสนาม

๒.๒.๑ จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิ รวมทั้งบุคคลผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกลุ่มชนชาติพันธุ์ไทพวน (ลาวพวน) ไททรงดำ (ลาวโซ่ง) ไทครั่ง (ลาวครั่ง) และไทกูย (กูย) ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดสุพรรณบุรี

๒.๒.๒ จากการสังเกตการณ์วิถีการดำเนินชีวิต บทบาทและพฤติกรรมของกลุ่มชนชาติพันธุ์ไทพวน (ลาวพวน) ไททรงดำ (ลาวโซ่ง) ไทครั่ง (ลาวครั่ง) และไทกูย (กูย) ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดสุพรรณบุรี และบันทึกข้อมูลด้วยการจดบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร บันทึกแถบเสียง บันทึกเทปวีดิทัศน์ และถ่ายภาพนิ่ง

๓. การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าทั้งจากเอกสารและจากภาคสนามมาวิเคราะห์ สรุปผล และนำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์

ขอบเขตของการวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้เป็นงานวิจัยเชิงสำรวจ-คุณภาพด้านมิติทางวัฒนธรรม เป็นความต้องการหาข้อมูลเบื้องต้นในเรื่องระบบโครงสร้างทางสังคม ลักษณะทางวัฒนธรรม ประเพณี พิธีกรรม การผสมผสานทางวัฒนธรรม และความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมกับความเชื่อในเรื่องการนับถือผีอันมีอิทธิพลต่อวิถีการดำเนินชีวิตท่ามกลางสภาพแวดล้อมหลากหลายวัฒนธรรม ความเปลี่ยนแปลงของสังคมบทบาทและพฤติกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน (ลาวพวน) ไททรงดำ (ลาวโซ่ง) ไทครั่ง (ลาวครั่ง) และไทกูย (กูย) ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดสุพรรณบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

๑. ศึกษาเอกสารทางราชการ เอกสารทางวิชาการ เอกสารงานวิจัย ตลอดจนเอกสารต่างๆที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวของประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐาน ระบบโครงสร้างทางสังคม ลักษณะทางวัฒนธรรม ประเพณี พิธีกรรม ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน (ลาวพวน) ไททรงดำ (ลาวโซ่ง) ไทครั่ง (ลาวครั่ง) และไทกูย (กูย)

๒. ติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่มีความเกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน (ลาวพวน) ไททรงดำ (ลาวโซ่ง) ไทครั่ง (ลาวครั่ง) และไทกูย (กูย) ที่อาศัยอยู่ในเขตจังหวัดสุพรรณบุรี

๓. ติดต่อขอสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิ รวมทั้งบุคคลผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกลุ่มชนชาติพันธุ์ไทพวน (ลาวพวน) ไททรงดำ (ลาวโซ่ง) ไทครั่ง (ลาวครั่ง) และไทกูย (กูย) ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดสุพรรณบุรี

๔. สังเกตการณ์วิถีการดำเนินชีวิต บทบาทและพฤติกรรมของกลุ่มชนชาติพันธุ์ไทพวน (ลาวพวน) ไททรงดำ (ลาวโซ่ง) ไทครั่ง (ลาวครั่ง) และไทกูย (กูย) ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดสุพรรณบุรี และบันทึกข้อมูลด้วยการจดบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร บันทึกแถบเสียง บันทึกเทปวีดิทัศน์ และถ่ายภาพนิ่ง

๕. นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าทั้งจากเอกสารและจากภาคสนามมาวิเคราะห์ สรุปผล และนำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์

๖. จัดพิมพ์และจัดทำรูปแบบรายงานการวิจัยนำเสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสนใจเพื่อเผยแพร่ต่อไป

สถานที่ทำการวิจัยหรือเก็บข้อมูล

๑. ชาติพันธุ์ไททรงดำ : บ้านคอนมะเกลือ บ้านหนองโอ่ง อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี

๒. ชาติพันธุ์ไทครั่ง: บ้านโคก บ้านหนองตาสาม อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี

๓. ชาติพันธุ์ไทพวน : บ้านโพธิ์ศรี บ้านมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

๔. ชาติพันธุ์ไทกูย : บ้านโพธิ์ บ้านสนามคลี อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี

อุปกรณ์การวิจัย

๑. เครื่องบันทึกเทปเสียง

๒. เครื่องบันทึกเทปวีดิทัศน์

๓. กล้องถ่ายภาพนิ่ง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑. เกิดความเข้าใจในเรื่องความเชื่อการนับถือผีในแง่มิติทางวัฒนธรรมที่มีผลต่อประเพณีพิธีกรรมและกำหนดพฤติกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน (ลาวพวน) ไททรงดำ (ลาวโซ่ง) ไทครั่ง (ลาวครั่ง) และไทกูย (กูย) อันก่อให้เกิดสัมพันธภาพอันดีระหว่างกลุ่มชนต่างภาษา ต่างชาติพันธุ์

๒. เกิดความเข้าใจในเรื่องการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมและความเชื่อในเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน (ลาวพวน) ไททรงดำ (ลาวโซ่ง) ไทครั่ง (ลาวครั่ง) และไทกูย (กูย) ท่ามกลางสภาพแวดล้อมและสังคมปัจจุบัน เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาเรื่องราวของกลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้ในประเด็นอื่นต่อไป

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

๑. ฐานข้อมูลทางด้านวัฒนธรรมของจังหวัดสุพรรณบุรีเรื่องความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน (ลาวพวน) ไททรงดำ (ลาวโซ่ง) ไทครั่ง (ลาวครั่ง) และไทกูย (กูย) เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาเรื่องราวของกลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้ในประเด็นอื่นต่อไป

๒. ฐานข้อมูลทางด้านวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน (ลาวพวน) ไททรงดำ (ลาวโซ่ง) ไทครั่ง (ลาวครั่ง) และไทกูย (กูย) ที่อาศัยในเขตจังหวัดสุพรรณบุรี เพื่อการเรียนรู้ การแลกเปลี่ยน และการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรม

ระยะเวลาดำเนินการวิจัย

๑๒ เดือน (พฤศจิกายน ๒๕๔๘ - ตุลาคม ๒๕๔๙)

นิยามศัพท์เฉพาะ

ความเชื่อ หมายถึง ระบบความคิดดั้งเดิมของมนุษย์ในแต่ละสังคมที่ยึดถือสืบทอดต่อกันแต่อดีตถึงปัจจุบัน จากรุ่นสู่รุ่น มีลักษณะสอดคล้องกับสภาพสิ่งแวดล้อมของแต่ละท้องถิ่นและมีผลต่อพฤติกรรมการแสดงออกของบุคคลหรือกลุ่มชนโดยไม่คำนึงถึงเหตุผล จนเป็นบรรทัดฐานของสมาชิกในสังคมนั้น

การนับถือผี หมายถึง การยอมรับนับถือหรือความเลื่อมใสศรัทธาในสิ่งที่มีอำนาจเหนือธรรมชาติ สิ่งเร้นลับ หรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มนุษย์ในแต่ละสังคม แต่ละท้องถิ่นในการยอมรับนับถือกันมาตั้งแต่โบราณ และยังคงสืบเนื่องต่อมาจนปัจจุบัน สามารถให้คุณให้โทษต่อผู้ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งนั้นๆ ซึ่งไม่อาจพิสูจน์ได้ด้วยประสาทสัมผัส อาจอธิบายได้ด้วยเหตุผลหรือไม่มีเหตุผล เช่น พระภูมิเจ้าที่ ผีปู่ตา ผีเจ้านาย เป็นต้น

กลุ่มชาติพันธุ์ หมายถึง กลุ่มคนที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษทางสายเลือดและบรรพบุรุษทางวัฒนธรรมเดียวกัน ดำรงเผ่าพันธุ์เอกลักษณ์ของบุคคลและของชนชาติพันธุ์ร่วมกัน งานวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ ๔ ชาติพันธุ์ในจังหวัดสุพรรณบุรี ได้แก่ กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน และกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย

บทที่ ๒
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง ความเชื่อเรื่องการนับถือผี : กรณีศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆในจังหวัดสุพรรณบุรี นี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าเป็นประเด็นดังนี้

๑. ประวัติความเป็นมาของจังหวัดสุพรรณบุรี

๒. ระบบความเชื่อและการนับถือผี

๓. ความสำคัญของการศึกษาเรื่องกลุ่มชาติพันธุ์

๔. ประวัติความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ

๕. ประวัติความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง

๖. ประวัติความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน

๗. ประวัติความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย

๘. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมและความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์

๑.ประวัติความเป็นมาของจังหวัดสุพรรณบุรี

๑.๑ ประวัติความเป็นมาของจังหวัดสุพรรณบุรี

จังหวัดสุพรรณบุรีตั้งอยู่บริเวณภาคกลางด้านทิศตะวันตกของประเทศไทย อยู่ที่เส้นละติจูด (Latitude) ๑๔ องศา ๔ ลิปดา ถึง ๑๕ องศา ๕ ลิปดาเหนือ และเส้นลองจิจูด (Longitude) ที่ ๙๙ องศา ๑๗ ลิปดา ถึง ๑๐๐ องศา ๑๖ ลิปดาตะวันออก มีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อ	จังหวัดชัยนาท และจังหวัดอุทัยธานี
ทิศใต้	ติดต่อ	จังหวัดนครปฐม
ทิศตะวันออก	ติดต่อ	จังหวัดอ่างทอง จังหวัดสิงห์บุรี และจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ทิศตะวันตก	ติดต่อ	จังหวัดกาญจนบุรี และจังหวัดอุทัยธานี

จังหวัดสุพรรณบุรี สันนิษฐานว่าสร้างขึ้นมาก่อนสมัยอู่ทอง ประมาณปี พ.ศ.๑๘๙๐ ก่อนที่พระเจ้าอู่ทองจะยกไปตั้งเมืองที่ตำบลเวียงเหล็ก ในสมัยกรุงศรีอยุธยา จังหวัดสุพรรณบุรีมีฐานะเป็นเมืองลูกหลวงเมืองหนึ่ง และเป็นเมืองหน้าด่านร่วมกับเมืองกาญจนบุรี โดยพระมหากษัตริย์ในกรุงศรีอยุธยาส่งเจ้านายชั้นสูงมาปกครองเมืองสุพรรณบุรี

ในสมัยสมเด็จพระยารามราชาธิราชที่ ๒ เมืองสุพรรณบุรีถูกลดฐานะเป็น "หัวเมืองชั้นใน" ขึ้นตรงต่อกรุงศรีอยุธยา และไม่ได้ส่งเจ้านายชั้นสูงออกไปปกครองอีก ในช่วงระหว่าง พ.ศ.๒๐๙๑ – ๒๓๑๗ เมืองสุพรรณบุรีกลายเป็นสมรภูมิระหว่างไทยกับพม่า และการสงครามที่สำคัญระหว่างไทยกับพม่า คือ การยุทธหัตถีระหว่างสมเด็จพระนเรศวรมหาราชกับพระมหาอุปราชาในปี พ.ศ.๒๑๓๕

จังหวัดสุพรรณบุรีตั้งอยู่สูงกว่าระดับน้ำทะเลปานกลาง ๓ – ๑๐ เมตร มีเนื้อที่ประมาณ ๓,๓๔๘,๗๕๕ ไร่ หรือ ๕,๓๕๘.๐๐๘ ตารางกิโลเมตร อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครตามเส้นทางหลวง หมายเลข ๓๔๐ ประมาณ ๑๕๗ กิโลเมตร โดยทางรถไฟประมาณ ๑๔๒ กิโลเมตร สภาพทางภูมิศาสตร์ของสุพรรณบุรี ส่วน

ใหญ่ภูมิประเทศเป็นที่ราบต่ำติดชายฝั่งแม่น้ำ มีทิวเขาขนาดเล็กอยู่ทางเหนือและทางตะวันตก พื้นดินส่วนใหญ่เป็นดินเหนียวเหมาะแก่การทำเกษตรกรรม และเลี้ยงสัตว์น้ำจืด จังหวัดสุพรรณบุรีมีแม่น้ำลำคลอง หนองบึงกระจายอยู่ทั่วไป มีแม่น้ำสายสำคัญไหลผ่าน คือ แม่น้ำท่าจีน ด้านตะวันออกเฉียงใต้จึงเป็นที่ราบลุ่มของแม่น้ำท่าจีนใช้เป็นพื้นที่ปลูกข้าว แม่น้ำท่าจีนหรือแม่น้ำสุพรรณนี้นับว่าเป็นเส้นโลหิตของจังหวัดสุพรรณบุรี ทั้งในด้านการทำเกษตรกรรม การทำประมงน้ำจืด และการคมนาคมติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง

จังหวัดสุพรรณบุรี ประกอบด้วย ๑๐ อำเภอ ดังนี้

๑. อำเภอสองพี่น้อง
๒. อำเภอเมือง
๓. อำเภออู่ทอง
๔. เดิมบางนางบวช
๕. อำเภอด่านช้าง
๖. อำเภอสามชุก
๗. อำเภอบางปลาม้า
๘. อำเภอดอนเจดีย์
๙. อำเภอศรีประจันต์
๑๐. อำเภอหนองหญ้าไซ

จากหลักฐานทางด้านโบราณคดีที่ขุดพบที่จังหวัดสุพรรณบุรีมีอายุไม่ต่ำกว่า ๓,๕๐๐ – ๓,๘๐๐ ปี เป็นหลักฐานชิ้นสำคัญที่แสดงให้ทราบว่าดินแดนจังหวัดสุพรรณบุรีในอดีตมีผู้คนเข้ามาตั้งถิ่นฐานอาศัยอยู่ตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ในยุคหินใหม่ (Neolithic) โดยผู้คนในยุคนั้นดำรงชีวิตแบบสังคมเกษตรกรรม ทำไร่ ทำนา มีการปลูกสร้างบ้านเรือนที่อยู่อาศัยบนพื้นที่ราบ มีการใช้เครื่องมือหิน (Stone tools) ที่มีความประณีตมากกว่าสมัยที่ผ่านมา โดยได้พบหลักฐานประเภทเครื่องมือหินขัด เครื่องมือโลหะ แวดินเผา ลูกปัดหิน เครื่องประดับโลหะประเภทต่างๆ รวมทั้งเศษภาชนะดินเผารูปทรงต่างๆกระจายอยู่ทั่วจังหวัดตามพื้นที่อำเภอต่างๆ เช่น บ้านท่าพระ บ้านท่าม่วง ตำบลดอนคา อำเภออู่ทอง บ้านดอนระฆัง บ้านม่วงงาม ตำบลดลิ่งชัน บ้านสนามคลี บ้านหัวโคก ตำบลสนามคลี บ้านดอนมะกอก บ้านหนองปรือ ตำบลสระแก้ว อำเภอเมืองสุพรรณบุรี บ้านหนองนา ตำบลไร่รถ บ้านดอนคา บ้านกรวด ตำบลหนองสาหร่าย บ้านหนองหญ้าปล้อง บ้านหนองสระ ตำบลดอนเจดีย์ บ้านดอนกระเบื้อง ตำบลบ้านกุ่ม บ้านดอนมะนาว ตำบลต้นตาล อำเภอสองพี่น้อง บ้านเขาดิน บ้านคูเมือง ตำบลทุ่งคลี อำเภอเดิมบางนางบวช เป็นต้น

นอกจากที่ได้กล่าวมาแล้วยังพบว่า มนุษย์ในยุคหินใหม่รู้จักการทำภาชนะดินเผา การทอผ้า และการทำเครื่องมือเครื่องใช้จากกระดูกสัตว์อีกด้วย ต่อมามนุษย์ที่อาศัยอยู่ในดินแดนนี้ได้พัฒนาอย่างต่อเนื่องเข้าสู่ยุคโลหะ และยุคเหล็ก (Bronze Age & Iron Age) มีการตั้งชุมชนที่ใหญ่ขึ้นและมีความสลับซับซ้อนมากขึ้นจนกลายเป็นเมืองในที่สุด จากหลักฐานดังกล่าวแสดงให้เห็นการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ในเขตจังหวัดสุพรรณบุรีที่สืบทอดมาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์

จังหวัดสุพรรณบุรีมีการสืบทอดวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่สมัยสุวรรณภูมิ ฟูนัน อมราวดี ทวารวดี ศรีวิชัย ตามลำดับ แต่เดิมมีชื่อว่า “ทวารวดีศรีสุพรรณ” หรือ “พันธุมบุรี” ตั้งอยู่บนฝั่งแม่น้ำท่าจีน แถบบริเวณตำบลรั้วใหญ่ไปจรดที่ตั้งตำบลพิหารแดง ต่อมาพระเจ้ากาแตได้ย้ายเมืองมาตั้งอยู่บนฝั่งขวาของแม่น้ำแล้วโปรดให้มอญน้อยไปสร้างวัดสนามชัย และบูรณะวัดป่าเลไลย์ ชักชวนให้ข้าราชการจำนวน ๒,๐๐๐ คนบวช ด้วยเหตุนี้จึงได้รับการขนานนามใหม่ว่า “เมืองสองพันบุรี” ต่อมาในสมัยพระเจ้าอู่ทองได้มีการสร้างเมืองทางฝั่งใต้หรือทางตะวันตกของแม่น้ำท่าจีน ชื่อ เมือง “อู่ทอง” เมื่อเมืองอู่ทองมีความเจริญรุ่งเรืองมาโดยลำดับอย่างต่อเนื่องจบจนสมัยขุนหลวงพะงั่ว จึงได้มีการตั้งชื่อเมืองขึ้นว่า “สุพรรณ” นับแต่นั้นเป็นมา

ในสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี เมืองสุพรรณบุรีเป็นเมืองหน้าด่าน และเป็นเมืองอู่ข้าวอู่ข้าวอู่น้ำที่สำคัญ เมืองสุพรรณผ่านศึกสงครามหลายต่อหลายครั้ง สภาพบ้านเมือง ตลอดจนประวัติศาสตร์ โบราณสถานถูกทำลายปรักหักพัง แม้เมื่อเข้าสู่สมัยกรุงธนบุรีแล้วจะได้มีการบูรณะฟื้นฟูเมืองต่างๆ แต่ก็มิอาจฟื้นฟูเมืองสุพรรณให้กลับคงเดิมได้ จวบจนกระทั่งเข้าสู่สมัยกรงรัตนโกสินทร์ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกได้โปรดฯให้ฝ่ายกลาโหม มหาดไทย และกรมท่าปกครองทำการสำรวจเพื่อจัดระเบียบหัวเมืองต่างๆ ความวิริยะอุตสาหะในการพยายามฟื้นฟูและจัดระเบียบบ้านเมืองอย่างต่อเนื่องภายหลังจากยามศึกสงครามยังคงเป็นสิ่งที่องค์พระมหากษัตริย์ให้ความสำคัญมาอย่างต่อเนื่องจนถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงปรากฏว่าเมืองสุพรรณสามารถฟื้นตัวกลับตั้งเป็นชุมชนขนาดย่อม และพัฒนาตนเองขึ้นโดยลำดับ

ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ปรากฏชื่อเมืองสุพรรณเป็นเมืองหนึ่งอยู่ในมณฑลนครชัยศรี และได้มีโอกาสเปลี่ยนสถานะเป็นจังหวัดสุพรรณบุรีในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นต้นมาจวบจนทุกวันนี้

ความสำคัญของจังหวัดสุพรรณบุรีนั้น นอกจากจะได้ขึ้นชื่อว่าเป็นดินแดนแห่งความอุดมสมบูรณ์ที่สืบสานความเจริญรุ่งเรืองจากอดีตสู่ปัจจุบันทั้งทางด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมแล้ว ยังปรากฏความสำคัญใน

มิติทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์อันหลากหลายที่อาศัยอยู่ในเขตจังหวัดสุพรรณบุรีมาช้านาน เช่น ไทพวน (ลาวพวน) ไททรงดำ (ลาวโซ่ง,ไทดำ) ลาวครั่ง ไทกูย เป็นต้น

๑.๒ ปัจจัยการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ในจังหวัดสุพรรณบุรี

ปัจจัยในการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ในจังหวัดสุพรรณบุรี มีการกระจายตัวของหลักฐานทั่วบริเวณพื้นที่ของจังหวัดสุพรรณบุรี แสดงให้เห็นว่าสุพรรณบุรีมีปัจจัยที่สำคัญต่อพัฒนาการการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ในอดีต โดยมีปัจจัยที่สำคัญ คือ

๑.๒.๑ ปัจจัยการตั้งถิ่นฐานทางธรรมชาติ

จังหวัดสุพรรณบุรีตั้งอยู่บริเวณที่ราบลุ่มเจ้าพระยาตอนล่าง ซึ่งเกิดจากการทับถมของตะกอนแม่น้ำ จึงทำให้มีความอุดมสมบูรณ์ของดินที่เหมาะสมต่อการประกอบเกษตรกรรมอย่างมาก โดยเฉพาะการปลูกข้าวซึ่งเป็นอาหารหลักของผู้คนในภูมิภาคนี้ นอกจากนี้ยังมีแม่น้ำที่สำคัญสามารถหล่อเลี้ยงพื้นที่ของจังหวัดได้ตลอดทั้งปีอันได้แก่ แม่น้ำสุพรรณบุรีหรือที่เรียกกันว่า แม่น้ำท่าจีน แม่น้ำท่าว้า แม่น้ำจระเข้สามพัน ลำน้ำกระเสียว รวมถึงลำน้ำสาขาอื่นๆอีกมาก นอกจากนี้ยังมีทรัพยากรป่าไม้และทรัพยากรแร่ธาตุที่สำคัญอีกมากมายที่อำนวยประโยชน์ต่อการอยู่อาศัยของมนุษย์ในอดีต

จากการสำรวจโดยผู้เชี่ยวชาญสันนิษฐานว่า เมื่อประมาณ ๕,๐๐๐ ปีมาแล้วบริเวณจังหวัดสุพรรณบุรีตอนล่างเคยเป็นชายฝั่งทะเลมาก่อน และระดับชายฝั่งทะเลดังกล่าวเพิ่งถอยร่นลงสู่ระดับปัจจุบันเมื่อไม่นานมานี้เอง ลักษณะดังกล่าวจึงเอื้ออำนวยต่อการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ โดยเฉพาะลักษณะของชุมชนโบราณซึ่งมีคูน้ำและคันดินล้อมรอบ นอกจากนี้จากการสำรวจของผู้เชี่ยวชาญยังพบว่าจังหวัดสุพรรณมีชุมชนโบราณกระจายตัวอยู่ทั่วทั้งจังหวัดถึง ๑๘ แหล่ง คือ

๑. ชุมชนโบราณบ้านสระกระโจม ตำบลสระกระโจม อำเภอดอนเจดีย์
๒. ชุมชนโบราณบ้านหินแลง ตำบลไร่รถ อำเภอดอนเจดีย์
๓. ชุมชนโบราณบ้านสำนักโก ตำบลไร่รถ อำเภอดอนเจดีย์
๔. ชุมชนโบราณหนองหลอด ตำบลดอนเจดีย์ อำเภอดอนเจดีย์
๕. ชุมชนบ้านอ่าวกระทุ่ม ตำบลปากน้ำ อำเภอเดิมบางนางบวช
๖. ชุมชนโบราณบ้านโพธิ์ตะวันออก ตำบลบ้านโพธิ์ อำเภอเมืองสุพรรณบุรี
๗. ชุมชนโบราณบ้านคูเมือง ตำบลทุ่งคลี อำเภอเดิมบางนางบวช
๘. ชุมชนโบราณวัดเสาธงทอง ตำบลมดแดง อำเภอศรีประจันต์
๙. ชุมชนโบราณเนินทางพระ ตำบลบ้านสระ อำเภอสามชุก
๑๐. ชุมชนโบราณบ้านดอนทอง ตำบลจระเข้สามพัน อำเภออู่ทอง
๑๑. ชุมชนโบราณบ้านหนองขนาย ตำบลหนองสาหร่าย อำเภอดอนเจดีย์
๑๒. ชุมชนโบราณบ้านบางกุ้ง ตำบลบางกุ้ง อำเภอเมืองสุพรรณบุรี
๑๓. ชุมชนโบราณบ้านเขาพระ ตำบลเขาพระ อำเภอเดิมบางนางบวช
๑๔. ชุมชนโบราณบ้านหนองหิน ตำบลตลิ่งชัน อำเภอเมืองสุพรรณบุรี
๑๕. ชุมชนโบราณบ้านหนองบัว ตำบลตลิ่งชัน อำเภอเมืองสุพรรณบุรี
๑๖. ชุมชนโบราณบ้านดอนกอก ตำบลบ้านโข้ง อำเภออู่ทอง

๑๗.ชุมชนโบราณบ้านกรวด ตำบลหนองสาหร่าย อำเภอดอนเจดีย์

๑๘. ชุมชนโบราณบ้านลาดสิงห์ ตำบลบ้านสระ อำเภอสามชุก

๑๙. ชุมชนโบราณบ้านท่าเสด็จ อำเภอเมืองสุพรรณบุรี

เมื่อพิจารณาจากตำแหน่งที่ตั้งของชุมชนดังกล่าว สรุปความได้ว่า ชุมชนโบราณทั้ง ๑๙ แหล่งตั้งอยู่บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำหรือลำน้ำ ซึ่งเอื้ออำนวยต่อการดำรงชีวิตประจำวันของผู้คน ไม่ว่าจะเป็นทางด้านของการอุปโภค บริโภค การเกษตรกรรมหรือการคมนาคมติดต่อกับชุมชนภายนอก

๑.๒.๒ ปัจจัยการตั้งถิ่นฐานทางวัฒนธรรม

ลักษณะการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ในอดีต มักตั้งอยู่ในบริเวณที่ที่เคยเป็นริมชายฝั่งทะเลเดิม หรือตามลุ่มแม่น้ำหรือลำน้ำต่างๆ เนื่องด้วยเพราะมีความอุดมสมบูรณ์เป็นสำคัญ นอกจากปัจจัยหลักในเรื่องความอุดมสมบูรณ์ของชีวิตความเป็นอยู่แล้ว การตั้งถิ่นฐานตามแนวบริเวณดังกล่าวยังทำให้เกิดการเรียนรู้ เลือกรับ และปรับเปลี่ยนทางวัฒนธรรมระหว่างชุมชนอีกด้วย

จากการสำรวจโดยคณะผู้เชี่ยวชาญพบว่า เมืองโบราณอู่ทองซึ่งตั้งอยู่ในเขตอำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี มีร่องรอยการอยู่อาศัยมาอย่างต่อเนื่องจนสามารถพัฒนาตนเองจากสังคมเกษตรกรรมในระดับหมู่บ้านเข้าสู่สังคมเมือง ซึ่งมีความเจริญและซับซ้อนทางสังคมมากขึ้น และกลายเป็นศูนย์กลางทางวัฒนธรรมอีกเมืองหนึ่งในลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา

๑.๓ ประชากรและชาติพันธุ์ในจังหวัดสุพรรณบุรี

จากการสำรวจโดยนักวิชาการหลายกลุ่ม สรุปความได้ว่าประชากรและชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดสุพรรณบุรีประกอบด้วยประชากร ๒ กลุ่ม คือ ประชากรกลุ่มแรกเป็นประชากรพื้นที่ คือ ชาวไทย ชาวไทยเชื้อสายกระเหรี่ยง และชาวไทยเชื้อสายละว้า ส่วนประชากรกลุ่มที่สองเป็นประชากรที่เคลื่อนย้ายเข้ามาตั้งถิ่นฐานในจังหวัดสุพรรณบุรี คือ ชาวไทยเชื้อสายลาว จำแนกเป็น ลาวเวียง ลาวพวน ลาวโซ่ง ลาวครั่ง ชาวไทยเชื้อสายเขมร เชื้อสายมอญ เชื้อสายญวน และเชื้อสายจีน ซึ่งประชากรกลุ่มที่สองนี้ได้อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในจังหวัดสุพรรณบุรีตั้งแต่สมัยกรุงธนบุรีเรื่อยมาจนกระทั่งสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น

สำหรับสาเหตุที่ประชากรดังกล่าวได้อพยพย้ายถิ่นฐานมายังจังหวัดสุพรรณบุรีนั้น นักวิชาการได้สันนิษฐานไว้ดังนี้

๑. เคลื่อนย้ายมาในฐานะเชลยศึก

๒. ถูกเกณฑ์มาตัดต้นตาลสร้างป้อมเมืองพระประแดง

๓. อพยพหนีภัยศึกกลางเมือง ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียง และลาวพวน อีกส่วนหนึ่งเคลื่อนย้ายมาจากจังหวัดใกล้เคียงอีกทอดหนึ่ง คือ ลาวโซ่ง มาจากจังหวัดเพชรบุรี คนไทยเชื้อสายเขมร เชื้อสายญวน น่าจะเคลื่อนย้ายเข้ามาในสมัยกรุงธนบุรี หรือสมัยรัชกาลที่ ๑ ส่วนคนไทยเชื้อสายจีนเคลื่อนย้ายเข้ามาตอนต้นรัชกาลที่ ๔ และรัชกาลที่ ๖

๒. ระบบความเชื่อและการนับถือผี

๒.๑ ความหมายและที่มาของความเชื่อ

ต้นข้าว ปาณินท์และคณะ (๒๕๔๘ : ๗) กล่าวถึงความหมายของคำว่า "ความเชื่อ" ไว้ว่า ความเชื่อเป็นสัญชาตญาณดั้งเดิมของมนุษย์ เป็นปรากฏการณ์ที่เกี่ยวเนื่องกับปัจจัยทั้งทางกายและทางจิต จุดเริ่มต้นของความเชื่อนั้นมีความสัมพันธ์กับวิวัฒนาการทางสังคมวัฒนธรรม รวมไปถึงวิวัฒนาการทางความคิดของบุคคล

วราคม ทีสุกะ (๒๕๔๔ : ๑๐) กล่าวว่า ความเชื่อเป็นความรู้สึกทางจิตใจทำนองเดียวกับสามัญสำนึก โดยมีลักษณะร่วม คือ อารมณ์และความรู้สึกดี – ไม่ดีในด้านให้คุณให้โทษ ซึ่งเป็นที่มาของพฤติกรรมเช่นไหว้บูชาต่างๆ เช่น ความเชื่อในเรื่องพระภูมิเจ้าที่ เชื่อฤกษ์ยาม เช่น ยามอุบากอง เชื่อเรื่องโชคชะตาราศี เชื่อเรื่องมงคล – อัปมงคล เชื่อเรื่องเทวดาอารักษ์ นอกจากนี้ก็ยังมีความเชื่อในธรรมชาติต่างๆ เช่น พระอาทิตย์ พระจันทร์ ราหู ฯลฯ

ปพาณี ฐิติวัฒนา (๒๕๔๑ : ๒๙ – ๓๐) กล่าวว่า ความเชื่อเป็นสิ่งซึ่งไม่ได้เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ แต่เป็นผลจากการขัดเกลาทางสังคมที่บุคคลได้รับทั้งทางตรงและทางอ้อม อาจมาจากครอบครัว พ่อ แม่ ญาติพี่น้อง อาจมาจากสถาบันการศึกษา คือ ครูบาอาจารย์ที่ปลูกฝังตั้งแต่เริ่มเข้าเรียน และควบคู่กับความเชื่อที่ได้รับจากครูอาจารย์ ความเชื่อก็ได้มาจากกลุ่มเพื่อนที่ร่วมชั้นเรียนกันมาตั้งแต่เล็กจนโต ความเชื่อยังได้รับอิทธิพลจากคำสอนทางศาสนาหรือลัทธิแนวความคิด อุดมการณ์ ซึ่งมาจากสถาบันศาสนา สื่อมวลชน

ความเชื่อที่มีความหมายทางจิต (Psychological objects) ซึ่งหมายถึงทุกอย่างจะเป็นอะไรก็ได้ที่จิตของมนุษย์สามารถนึกถึงได้ เช่น คน กลุ่ม สถาบัน พฤติกรรม เหตุการณ์ เป็นต้น ที่หมายของจิตอาจมีตัวตนหรือไม่มีตัวตนก็ได้ อาจเป็นสิ่งที่สามารถพิสูจน์ได้ทางกระบวนการวิทยาศาสตร์ เช่น พลังงานแร่ธาตุต่างๆ หรืออาจยังเป็นสิ่งคลุมเครือไม่แน่นอนว่ามันมีหรือไม่ จริงหรือไม่จริง เช่น วิญญาณ

ความเชื่อเป็นผลจากการขัดเกลาทางสังคม ดังนั้นที่หมายทางจิตของคนกลุ่มนั้นอาจจะตรงหรือไม่ตรงกับกลุ่มอื่นๆ หรือชุมชนอื่นๆก็ได้ ตัวอย่างที่เห็นในชีวิตของคนไทย คือ คนบางกลุ่มเมื่อพูดกันถึงคำว่า ผีกระสือกระหัง จะมีความเข้าใจตรงกัน แต่ในบางสังคมอาจเป็นคำที่ไม่มีความหมายใดๆเลย

สุภาวดี เจริญเศรษฐมห (๒๕๔๘ : ๗๕ – ๗๘) กล่าวว่า ความเชื่อ หมายถึง การยอมรับหรือเชื่อถือในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือในเรื่องราวต่างๆ ทั้งที่มีตัวตนและไม่มีตัวตน ซึ่งบุคคลนั้นได้ประสบหรือได้รับรู้มา และการยอมรับหรือเชื่อถือนั้นอาจมีเหตุผลมาพิสูจน์อธิบายหรือไม่ก็ได้ ในแง่ของคติชนวิทยา มีคำที่ใช้หมายถึงความเชื่ออยู่ ๒ คำ ได้แก่ "ความเชื่อ" (Belief) และ "ความเชื่อสิ่งเหนือธรรมชาติ" ซึ่งเชื่อในโชคลางสิ่งเร้นลับหรืออำาจวิเศษ (Superstition) ความเชื่อในความหมายแรก (Belief) เป็นความเชื่อที่อาจจะมีหรือไม่มีการพิสูจน์ก็ได้ แต่หากเป็นความเชื่อในโชคลางหรือสิ่งเร้นลับ (Superstition) ก็มักจะไม่มีการพิสูจน์โดยหลักเหตุผลหรือข้อเท็จจริงใดๆ บางครั้งความเชื่อเรื่องโชคลางหรือสิ่งเร้นลับจะถูกเหมารวมเป็นความเชื่อของคนทั่วไปในสังคมที่ไม่สามารถหักล้างได้ ด้วยเหตุผลเชิงตรรกะหรือการสอบสวนทดลองทางวิทยาศาสตร์ (เช่น ความเชื่อเรื่องบั้งไฟพญานาคของคนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) ความเชื่อลักษณะนี้จะเรียกว่า ความเชื่อของกลุ่มคน หรือความเชื่อพื้นบ้าน (folk belief) ความเชื่อแบบนี้เป็นความเชื่อที่ไม่ต้องการคำอธิบายเหตุผลใดๆ...คำที่มีความหมายใกล้เคียงกับความเชื่อ และจัดอยู่ในกลุ่มเดียวกับความเชื่อ นอกจาก belief แล้ว มีหลายคำ เช่น ความเลื่อมใส ศรัทธา ความเชื่อถือวางใจ และความเชื่อมั่น

ประชิด สกุณะพัฒน์ (๒๕๔๘ : ๔๒) กล่าวว่า ความเชื่อ หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดของคนในอดีตที่สืบทอดต่อๆกันมา และมีผลต่อพฤติกรรมการแสดงออกของบุคคลหรือกลุ่มชนโดยไม่คำนึงถึงเหตุผล ความเชื่อจะมีลักษณะสอดคล้องกับสภาพสิ่งแวดล้อมแต่ละท้องถิ่น

สุวัฒน์ จันทรจำนง (๒๕๔๑ : ๗) กล่าวว่า ความเชื่อเป็นปรากฏการณ์ทางจิตของมนุษย์ ที่เกิดจากการสนองความอยากรู้อยากเห็น (Curiosity) จัดว่าเป็นสัญชาตญาณดั้งเดิม เริ่มต้นตั้งแต่มนุษย์เกิดมาเป็นทารกและมีพัฒนาการกลายมาเป็นความใคร่รู้ในวัยเด็กจนเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ในวัยเด็ก มนุษย์แสวงหาความรู้ความเชื่อจากประสบการณ์ด้วยประสาทสัมผัส เช่น การใช้นิ้วมือลองแตะสิ่งของที่สงสัย การใช้ลิ้นเลีย ชิม หรืออมเพื่อการรู้รส ทารกทั่วไปจะให้ความสนใจต่อสิ่งแปลกใหม่ เด็กจะตั้งคำถามเพื่อหาคำตอบจากปัญหาง่ายๆ ที่อยู่รอบๆตัว เมื่อพัฒนาการของเด็กเจริญขึ้นตามวัย มนุษย์จะแสวงหาความเชื่อทางประสบการณ์ด้วยประสาทสัมผัสส่วนอื่น เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการที่จะใช้ความคิด

สมใจ ศรีนวล (๒๕๔๖ : ๖๗) กล่าวว่า ความเชื่อเป็นระบบความคิดของมนุษย์แต่ละคนที่ให้การยอมรับนับถือหรือเชื่อฟังใครหรือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง สามารถให้คุณให้โทษต่อผู้ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งนั้นๆ ซึ่งส่วนใหญ่ไม่สามารถพิสูจน์ได้ด้วยประสาทสัมผัส และสิ่งนั้นก็มีผลต่อพฤติกรรม หรือกิจกรรมของมนุษย์ทั้งในด้านบวกและลบ ความเชื่อเป็นวัฒนธรรมร่วม เป็นเรื่องจิตใจของปัจเจกชนที่ยอมรับสิ่งหนึ่งว่ามีพลังอำนาจ ไม่สามารถจะสัมผัสได้ด้วยประสาทสัมผัส แต่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของประชาชนให้ปฏิบัติตาม อ้อนวอน สืบทอดกันมาเป็นบรรทัดฐานของสังคมยุคแล้วยุคเล่า ซับซ้อนและเห็นดีเห็นงามไปด้วยกัน ประสานคนประสานใจไปด้วยกัน จึงกลายเป็นแบบแผนในการดำเนินชีวิต ความเชื่อแม้จะเป็นนามธรรมที่แต่ละคนจะเชื่อถือ ถึงกระนั้นเมื่อกาลเวลาผ่านไป ได้กลายเป็นมรดกทางสังคมยากที่ใครคนใดจะปฏิเสธอำนาจความเชื่อได้หากเขายังเป็นสมาชิกของสังคมนั้น

ปพาณี ฐิติวัฒา (๒๕๔๑ : ๓๒ – ๓๔) กล่าวถึงความเชื่อไว้ว่า ตามแนวความคิดของ Fishbein + Aizen นักจิตวิทยาทั้งสองอธิบายไว้ว่า ความเชื่อมี ๓ ประเภท คือ ๑) ความเชื่อที่เกิดจากประสบการณ์โดยตรง ๒) ความเชื่อที่เกิดจากการได้รับข่าวสาร ๓) ความเชื่อที่เกิดจากการอนุมาน อธิบายโดยสรุปดังนี้

๑) ความเชื่อที่เกิดจากประสบการณ์โดยตรง ความเชื่อประเภทนี้เกิดจากการที่บุคคลได้มีประสบการณ์โดยตรงกับที่หมายของความเชื่อ โดยผ่านทวารประสาทอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง เช่น การเห็น การได้ยิน การได้ลิ้มรส การได้กลิ่น หรือการได้สัมผัส

๒) ความเชื่อที่เกิดจากการได้รับข่าวสาร ความเชื่อประเภทนี้หมายถึงความเชื่อที่เกิดจากการที่บุคคลได้รับข่าวสารจากแหล่งต่างๆ โดยที่บุคคลไม่เคยมีความเชื่อเช่นนั้นจากประสบการณ์โดยตรงมาก่อน ความเชื่อที่เกิดจากการได้รับข่าวสารจากแหล่งต่างๆ มี ๒ ลักษณะ คือ แหล่งข่าวสารที่ทำให้บุคคลเกิดความเชื่อ อาจมาจากบุคคล จากหนังสือ วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือ นิตยสาร วารสารต่างๆ หรือจากอักษรหรือภาพที่บันทึกบนฝาผนังเป็นต้น และบุคคลมีความเชื่ออันเกิดจากการได้รับข่าวสารจากแหล่งต่างๆโดยที่เขาไม่เคยมีประสบการณ์ตรงมาก่อน

๓) ความเชื่อที่เกิดจากการอนุมานหรือวินิจฉัย ความเชื่อประเภทนี้มาจากความเชื่ออย่างเดียวหรือหลายอย่างที่เกิดจากประสบการณ์ตรง จากความเชื่ออย่างเดียวหรือหลายอย่างที่ได้รับข่าวสารมา หรือจากความเชื่อที่เกิดจากประสบการณ์ตรงรวมกับความเชื่อที่เกิดจากการได้รับข่าวสาร

ความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือความเชื่อในอำนาจเหนือธรรมชาติเป็นความเชื่อดั้งเดิมอันเป็นพื้นฐานไปสู่ความเชื่อในศาสนา เนื่องจากในสมัยโบราณที่มนุษย์ยังไม่รู้จักศาสนา แต่มนุษย์รู้จักสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในรูปแบบและลักษณะต่างๆกันตามแต่ละสังคมให้การยอมรับนับถือ

อมรา พงศาพิชญ์ (๒๕๓๗ : ๒๙ - ๓๐) กล่าวว่า

"...นักวิชาการได้ใช้เวลาศึกษาและค้นคิดหาคำอธิบายที่เหมาะสมมาเป็นเวลาหลายสิบปี ในวงวิชาการตะวันตก นักมานุษยวิยารุ่นแรกๆ ที่ศึกษาเกี่ยวกับระบบความเชื่อของมนุษย์ในสังคมต่างๆที่ไม่ได้นับถือศาสนาคริสต์ต่างก็พยายามให้คำนิยามกัน ท่านแรกที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้บุกเบิกในการศึกษาเรื่องศาสนา คือ อี บี ไทเลอร์ (E.B. Tylor) เป็นคนอังกฤษ (ค.ศ. ๑๘๓๒ – ๑๙๑๗) และเป็นผู้ให้คำนิยามว่า ศาสนาคือความเชื่อในสิ่งเหนือธรรมชาติ หรือ Religion is the belief in supernatural beings

ความสนใจที่จะศึกษาในแง่มานุษยวิทยาเริ่มพร้อมๆกับการศึกษาสังคมวิทยาและสังคมศาสตร์สาขาอื่นๆในยุโรป

นักวิชาการส่วนใหญ่สนใจศึกษาในเรื่องกำเนิดของสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือคำถามที่ว่าศาสนาเกิดขึ้นได้อย่างไร แต่หลังจากที่ได้พยายามคิดและศึกษากันมานาน นักวิชาการทั้งหลายก็ไม่สามารถจะหาคำตอบได้ว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์นั้นเกิดขึ้นได้อย่างไร และในที่สุดก็สรุปว่าเราไม่จำเป็นที่จะต้องสืบค้นให้ได้ว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์เกิดขึ้นได้อย่างไร เพียงแต่ยอมรับว่ามีความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ก็นับว่าพอแล้ว

ส่วนความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์น่าจะเกิดขึ้นเพราะมนุษย์ต้องต่อสู้กับภัยธรรมชาติมากและไม่สามารถจะต่อสู้ได้ ภัยธรรมชาติได้ทำลายบ้านเรือนเสียหายและในบางครั้งมีผลทำให้มนุษย์ต้องเสียชีวิตไปเป็นจำนวนมาก นักวิชาการบางคนได้เสนอทฤษฎีว่า ความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์เกิดขึ้นเพราะเหตุที่มนุษย์ไม่สามารถหาคำตอบได้ว่า ทำไมจึงเกิดภัยธรรมชาติต่างๆและภัยธรรมชาติไม่ได้เกิดขึ้นกับทุกคน เกิดคำถามว่าในขณะที่บางคนได้รับภัยพิบัติ ทำไมคนอีกกลุ่มหนึ่งจึงไม่ได้รับอันตรายเลย ทำไมบางคนจึงได้รับความเดือดร้อนและบางคนไม่ได้รับ ฉะนั้นความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์และอิทธิพลของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีต่อมนุษยชาติ น่าจะเป็นคำอธิบายได้ว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์เป็นผู้กำหนดว่าใครจะเป็นผู้ได้รับภัยนั้นๆ ศาสนาพุทธและศาสนาฮินดูเชื่อในเรื่องกฎแห่งกรรม และการเวียนว่ายตายเกิด และอธิบายว่า การที่คนบางคนได้รับภัยพิบัติเป็นผลมาจากผลกรรมที่ทำไว้ในชาติก่อน และคนที่ไม่ได้รับความเดือดร้อนก็เป็นผลมาจากการกระทำในชาติก่อนเช่นเดียวกัน..." (อมรา พงศาพิชญ์, ๒๕๓๗ : ๒๙ - ๓๐)

ทวี ผลสมภพ กล่าวว่า

"...ศาสนาที่ไม่มีศาสดาได้แก่ ศาสนานับถือผี ศาสนานับถือวิญญาณ และศาสนาพราหมณ์ ศาสนาเทวนิยมประเภทนี้ไม่ปรากฏศาสดาก่อตั้ง เป็นแต่นับถือกันมาเป็นประเพณีสืบทอดกันต่อๆมา...มูลเหตุให้เกิดศาสนาประเภทนี้ก็คือ ความกลัว พระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ทรงตรัสถึงเรื่องนี้ไว้ในอรรถกถาธรรมบทว่า "มนุษย์เป็นจำนวนมากเมื่อถูกความตายคุกคามประสบความเดือดร้อน มักจะเข้าไปหาต้นไม้ ภูเขา จอมปลวก เป็นที่พึ่ง เพื่อขจัดภัยอันตรายต่างๆก็ต้นไม้ ภูเขา จอมปลวกนั้นมิได้เป็นที่พึ่งอันประเสริฐเลย การเข้าถึงอริยสัจ ๔ ต่างหากเป็นที่พึ่งอันประเสริฐของมนุษย์เรา" พุทธพจน์ที่ยกขึ้นมาอ้างอิงนั้นเป็นหลักฐานได้แน่นอนว่าคนเราเมื่อได้รับความเดือดร้อนก็มักจะเข้าหาสิ่งที่ตัวเข้าใจว่าศักดิ์สิทธิ์แล้วอ้อนวอนให้ตนได้พ้นภัย การที่คนในยุคโบราณพึ่งต้นไม้ ภูเขา เป็นที่พึ่งนั้นไม่น่าแปลกเท่าใดนัก ทั้งนี้เป็นเพราะว่าคนในยุคนั้นมีประสบการณ์น้อย เห็นภัยธรรมชาติที่รุนแรงเกิดขึ้นก็นึกไม่ออกว่าอะไรเป็นต้นเหตุ ก็คาดการว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เช่น ต้นไม้ ภูเขา คงจะมีส่วนทำให้อันตรายเหล่านี้เกิดขึ้นได้ เขาจึงอ้อนวอนสิ่งเหล่านี้ แต่มนุษย์เราทุกวันนี้ แม้จะอยู่ในยุคสมัยที่ใช้ปัญญา ก็ยังวิ่งเข้าหาต้นไม้ จอมปลวก ก้อนหิน ที่มีผ้าห้อมหรือถูกปิดทองนั่นแหละคือที่พึ่งของคนในปัจจุบันบางกลุ่ม จากจุดนี้เราจะมองเห็นกำเนิดของศาสนาประเภทนี้ได้ในรูปแบบหนึ่ง กล่าวคือ การอ้อนวอน...จากการสันนิษฐานดังนี้เราจึงน่าจะตัดสินได้ว่า ความเชื่อเรื่องวิญญาณ เป็นจุดแรกของการนับถือศาสนา ต่อมาเมื่อมีความเชื่อเรื่องความลึกลับของวิญญาณแล้ว เมื่อเห็นความรุนแรงของธรรมชาติ ก็เลยคิดว่ามีสิ่งลึกลับอยู่เบื้องหลัง พิธีกรรมอ้อนวอนจึง

เกิดขึ้น นักมานุษยวิทยาทางตะวันตกก็ยอมรับว่า จุดแรกของการนับถือศาสนาของมนุษย์ก็คือ ความเชื่อเรื่องวิญญาณ..." (ทวี ผลสมภพ, มปป : ๒๖ – ๒๘)

จากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับความหมายของ "ความเชื่อ" ผู้วิจัยสรุปความหมายของ "ความเชื่อ" ได้ดังนี้

ความเชื่อ หมายถึง สัญชาตญาณดั้งเดิมของมนุษย์ที่ยอมรับนับถือในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือบุคคลใดบุคคลหนึ่งร่วมกันภายในกลุ่มสังคม อาจมีตัวตนหรือไม่ตัวตนก็ได้ และสืบทอดระบบความคิดสืบทอดกันตั้งแต่อดีตจนปัจจุบัน อาจมีเหตุผลหรือไม่มีเหตุผล แต่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการดำรงชีวิตของมนุษย์ในชุมชนหรือสังคมนั้น กล่าวอีกลักษณะความเชื่ออาจหมายถึง ปรากฏการณ์ทางจิตใจหรือวิวัฒนาการทางความคิดของมนุษย์ที่พยายามแสวงหาคำตอบจากเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่ยังคลุมเครือหรือยังไม่สามารถหาคำตอบได้ เช่น การหาคำตอบจากปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ ฟ้าร้อง ฟ้าผ่า เป็นต้น

ความเชื่อดั้งเดิมที่พบเห็นกันในสังคมส่วนใหญ่คือ ความเชื่อเรื่องการนับถือสิ่งศักดิ์ สิ่งที่มีอำนาจเหนือธรรมชาติ และความเชื่อเรื่องผี ความเชื่อเหล่านี้เป็นพื้นฐานพัฒนาไปสู่ความเชื่อถือในศรัทธาในศาสนา และแม้ว่าต่อมาภายหลังได้เกิดมีศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจมนุษย์แล้ว ก็ยังพบว่ามนุษย์ยังคงให้การยอมรับในความเชื่อเรื่องผีควบคู่ไปด้วย ความเชื่อถือศรัทธาดังกล่าวนำไปสู่การอ้อนวอนเพื่อให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์พึงพอใจและคุ้มครองตนและสมาชิกในชุมชนให้รอดพ้นจากภยันตราย ซึ่งเป็นปฐมบทไปสู่การบวงสรวงบูชาต่างๆ ตลอดจนนำไปสู่การกำหนดรูปแบบหรือกฎเกณฑ์ร่วมกันในการดำเนินชีวิตของสมาชิกในสังคมเพื่อให้สิ่งศักดิ์ ภูตผีปีศาจหรือสิ่งที่มีอำนาจเร้นลับเหนือธรรมชาติเกิดความพึงพอใจ

๒.๒ ลักษณะและประเภทของความเชื่อ

ความเชื่อเป็นวัฒนธรรมและสัญชาตญาณดั้งเดิมอย่างหนึ่งของมนุษย์ ความเชื่อเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในระบบความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์ทุกคน ไม่ว่าจะเป็นชาติใดหรือเผ่าพันธุ์ใดก็ตาม เพียงแต่ความเชื่อเหล่านั้นอาจคล้ายคลึงหรือแตกต่างกันไปตามลักษณะสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและสภาพแวดล้อมทางสังคมนั้นๆ
อย่างไรก็ตาม ความเชื่อเป็นสิ่งซึ่งมีลักษณะเป็น "วัฒนธรรมร่วม" กล่าวคือ เป็นสิ่งที่เกิดจากการสั่งสมความเชื่อหลายอย่างรวมกัน และสืบทอดความเชื่อนั้นจากรุ่นสู่รุ่น ความเชื่อของมนุษย์จึงมีลักษณะหลายหลากมากมาย แต่ในบรรดาความเชื่อมากมายนั้น ความเชื่อเกี่ยวกับอำนาจเร้นลับเหนือธรรมชาติ หรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ นับเป็นความเชื่อดั้งเดิมของมนุษย์ทุกสังคมและยึดถือสืบทอดกันมาแต่โบราณจนกระทั่งปัจจุบัน

บางครั้งอาจพบว่าความเชื่อดั้งเดิมนี้ดำรงอยู่ในสังคมควบคู่ไปกับความเชื่อทางศาสนา มีลักษณะความเชื่อที่ผสมผสานกันอย่างแยกไม่ออก เนื่องมาจากศาสนาเป็นระบบความเชื่อในเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เช่นเดียวกับความเชื่อในเรื่องการนับถือผีซึ่งเป็นระบบความเชื่อในเรื่องอำนาจเร้นลับเหนือธรรมชาติ

อมรา พงศาพิชญ์ (๒๕๓๗ : ๘ – ๙) กล่าวว่า

"...เมื่อกล่าวถึงวัฒนธรรมในลักษณะความเชื่อนี้ หมายถึงความเชื่อทางศาสนาหรือความเชื่อในสิ่งที่มีอำนาจเหนือมนุษย์ สังคมทุกสังคมมีความเชื่อในสิ่งที่มีอำนาจเหนือมนุษย์ ไม่รูปแบบใดก็รูปแบบหนึ่ง คำว่าศาสนาที่ใช้ในที่นี้หมายถึงความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ถึงแม้ว่าคำสอนเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์เป็นคำสอนของศาสดา ความเชื่อในภูตผีปีศาจก็รวมเรียกเป็นความเชื่อทางศาสนา เพราะเป็นความเชื่อในสิ่งที่มีอำนาจเหนือมนุษย์ ลักษณะของสิ่งที่มีอำนาจเหนือมนุษย์มีตัวอย่างเช่น พระภูมิเจ้าที่ ผีปู่ตา เจ้าเข้าทรง เทพเจ้า ฯลฯ...

จิรวรรณ บัวเผียน (๒๕๓๘ : ๑) กล่าวว่า

"...ในบรรดาความเชื่อด้านต่างๆของมนุษย์นั้น มีความเชื่ออย่างหนึ่งที่ยึดถือกันค่อนข้างเป็นสากลมากคือ ความเชื่อเกี่ยวกับอำนาจลึกลับเหนือธรรมชาติหรือภูตผีวิญญาณต่างๆ (animism) ความเชื่อนี้เป็นความเชื่อดั้งเดิมของมนุษย์ทุกสังคม และมีการสืบต่อกันมาช้านานจนถึงปัจจุบัน การที่มนุษย์มีความเชื่อเช่นนี้เนื่องจากในอดีตมนุษย์มีวิถีชีวิตผูกพันอยู่กับธรรมชาติสูงมาก ในขณะที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติน้อยมาก เมื่อได้พบเห็นเหตุการณ์ต่างๆตามธรรมชาติซึ่งมีความน่ากลัวและน่าประหลาดใจ จึงเชื่อว่ามีอำนาจลึกลับบางอย่างคลบันดาลให้เป็นไปเช่นนั้น..." (จิรวรรณ บัวเผียน , ๒๕๓๘ : ๑)

สมใจ ศรีนวล กล่าวว่า ความเชื่อมีความหลากหลายซับซ้อนอยู่ตามกาลเวลา การสืบทอดของเชื้อชาติ สัญชาติ ของชุมชนในทุกพื้นที่ ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น ๓ ลักษณะ คือ ความเชื่อเกี่ยวกับวิญญาณ (ผี ทวด เจ้า ฯลฯ) ความเชื่อเกี่ยวกับไสยศาสตร์ และความเชื่อเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินชีวิตขั้นพื้นฐาน

ความเชื่อทั้ง ๓ ลักษณะ ไม่อาจแยกขาดจากกันได้อย่างสิ้นเชิงและชัดเจน หากแต่มีลักษณะที่ผสมผสานกันอยู่ ตัวอย่างเช่น ความเชื่อเรื่องการเจ็บไข้ได้ป่วย อาจเกี่ยวข้องกับความเชื่อเรื่องผี วิญญาณเข้าสิง การกระทำที่สร้างความไม่พอใจแก่ผีหรืออำนาจเร้นลับ ต้องแก้ไขด้วยวิธีการทางไสยศาสตร์ ควบคู่ไปกับความเชื่อในเรื่องแนวทางการดำเนินชีวิตเกี่ยวกับการรักษาพยาบาลที่บรรพบุรุษเคยปฏิบัติสืบต่อกันมา ถือเป็นการปฏิบัติตามพื้นฐานประสบการณ์เดิม เป็นต้น อย่างไรก็ตาม สมใจ ศรีนวล (๒๕๔๖ : ๖๘ – ๗๔) อธิบายลักษณะความเชื่อทั้ง ๓ ลักษณะโดยสรุป ดังนี้

๑) ความเชื่อเรื่องวิญญาณ ที่ชาวบ้านทั่วไปเรียกว่า "ผี" เดิมทีเดียวิญญาณเป็นสิ่งที่มีอยู่ในคน เกิดมาพร้อมกับกายมนุษย์ ถึงแม้ร่างกายจะเน่าเปื่อย แต่วิญญาณไม่เน่าเปื่อย ดำรงอยู่ต่อไปในรูปของสิ่งลึกลับ ไม่เห็นตัวแต่อาจปรากฏเหมือนมีตัวตน อาจให้คุณหรือโทษได้ มีฤทธิ์ มีอำนาจอยู่เหนือมนุษย์โดยทั่วไปจะสิงสถิตย์และปรากฏในที่ต่างๆ มี ๒ ประเภทใหญ่ คือ ประเภทที่สิงอยู่ในธรรมชาติ เช่น จอมปลวก บ่อน้ำ ข้าว พื้นนา เป็นต้น และประเภทที่สิงอยู่ในรูปเคารพหรือสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น พระเครื่อง เจดีย์ ของขลังต่างๆ เป็นต้น

๒) ความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์ ได้แก่ ความเชื่อเกี่ยวกับเวทมนตร์คาถาอาคม การปลุกเสกเครื่องรางของขลัง โดยปกติมี ๒ อย่าง คือ ไสยศาสตร์ดำ มีหน้าที่ทำลายกำจัดสิ่งที่ไม่พึงประสงค์ รักษาโรคภัยไข้เจ็บ และไสยศาสตร์ขาว มีหน้าที่ในการเสริมสร้างสิ่งดีงาม สร้างเสน่ห์มนต์ขลังให้คนรัก คุ้มครองให้ปลอดภัย

๓) ความเชื่อเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินชีวิตขั้นพื้นฐาน มนุษย์ทั่วไปเมื่ออุบัติขึ้นมาบนพื้นโลก ต่างก็ขวนขวายเพื่อความอยู่รอดของชีวิต และเจริญก้าวหน้าเป็นลำดับต่อไป การดำเนินชีวิตเพื่อการอยู่รอดบางครั้งก็ต้องลองผิดลองถูก จนเรียนรู้เป็นประสบการณ์ นำมาเป็นประโยชน์เป็นปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต ได้แก่ อาหาร ยารักษาโรค ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม มิใช่เพียงเพื่อการดำรงอยู่ตามสภาพ แต่มนุษย์ยังต้องการเครื่องประเทืองใจอีกมากมาย ทั้งความงาม ความเชื่อ เพราะมนุษย์ได้ชื่อว่ามีใจครอง มีใจเป็นใหญ่ เพราะฉะนั้นมนุษย์เชื่อว่าสรรพสิ่งล้วนมีใจ มีวิญญาณครองทั้งสิ้น ดังนั้นนอกเหนือไปจากปัจจัยในการดำเนินชีวิตขั้นพื้นฐานแล้ว ความเชื่อในสิ่งเร้นลับเหนือธรรมชาติเป็นอีกปัจจัยที่ชาวบ้านนำมาประยุกต์ใช้ร่วมกับปัจจัยพื้นฐานเพื่อการดำเนินชีวิตอย่างปกติสุข

สุวัฒน์ จันทรจำนง แบ่งลักษณะความเชื่อ ออกเป็น ๓ ลักษณะ ดังนี้

"...๑) **ความเชื่อแบบศรัทธาปสาทะ** (Faith) เช่น ความเชื่อความศรัทธาในศาสนา ในลัทธิความเชื่อในพระเจ้า ในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ หรือความศรัทธาในตัวบุคคล ในองค์ศาสดาพยากรณ์ ในตัวเจ้าลัทธิ ในวีรบุรุษ ในนักการเมืองนักปกครองที่เขารู้สึกชื่นชอบ บางครั้งก็เป็นความเชื่อที่ไม่สามารถหาคำตอบอย่างเป็นเหตุเป็นผลมาอ้างอิงได้ เป็นความเชื่อความศรัทธาเพราะว่าอยากจะเชื่อ เป็นความเชื่อที่เกิดจากอารมณ์แบบอัตวิสัย (Subjective) ที่เกิดจากความจงรักภักดี ความไว้เนื้อเชื่อใจ หรือเกิดจากความหลงใหลมั่นใจด้วยความกระตือรือร้นเพราะอยากเชื่อ (Credulity) ความเชื่อที่เกิดจากศรัทธาปสาทะเช่นนี้ถือว่าเป็นสภาพของจิตที่ไม่ต้องการใช้เหตุผล ดังที่ John Scotus Revier นักปรัชญาทางศาสนาของยุโรปสมัยกลาง (๑๓๕๘ – ๑๔๒๐) กล่าวไว้ว่า "ที่ใดมีเหตุผล ที่นั่นไม่มีศรัทธา"

๒) **ความเชื่อที่เกิดจากการยอมรับว่าสิ่งหนึ่งมีอยู่หรือเป็นอยู่จริง** (Belief) โดยอาศัยพยานหลักฐานและข้อมูลสนับสนุน เป็นความเชื่อที่อาศัยเหตุผล แต่เป็นเหตุผลที่ยังแฝงอยู่กับอารมณ์ความรู้สึก เป็นความเชื่อแบบอัตวิสัย (Subjective) ร่วมกับความเชื่อในการยอมรับความจริงตามสภาวะหรือที่เรียกว่า ภววิสัย (Objective) ผู้ที่มีความเชื่อแบบนี้ส่วนใหญ่จะลดอคติลงได้เป็นบางส่วนและเพิ่มความมีเหตุผลมากขึ้นกว่าเดิม St Anseln (๕๗๖ – ๑๖๕๒) นักเทววิทยาของยุโรปสมัยกลางผู้ที่ได้รับสมญาให้เป็น St Augustine คนที่ ๒ กล่าวว่า "ศรัทธาจะต้องมีมาก่อนความเข้าใจทั้งมวล มิฉะนั้น มนุษย์จะไม่เข้าใจในพระเจ้าที่เป็นอนันตะ" เขากล่าวว่า "ข้าพเจ้ามิปรารถนาที่จะเข้าใจเพื่อที่จะเชื่อ แต่ข้าพเจ้าเชื่อเพื่อที่จะได้เข้าใจ (Fides quarens intellectum)"

๓) **ความเชื่อที่เกิดจากองค์ความรู้** (Knowledge) เป็นความเชื่อโดยอาศัยการมีพยานหลักฐานที่สามารถพิสูจน์ได้ด้วยประสาทสัมผัส เป็นความเชื่อที่เกิดจากการยอมรับในสิ่งใดสิ่งหนึ่งว่ามีอยู่จริง (Objective) สามารถพิสูจน์ได้ด้วยประสบการณ์ จากพยานหลักฐานที่เชื่อถือได้ หรือเป็นองค์ความรู้สากลที่มีการยอมรับว่าเป็นความจริง ความเชื่อแบบนี้ได้แก่ความรู้ที่มีการพิสูจน์แล้วว่าเป็นความจริงทางประสาทสัมผัส เช่น ความรู้ในทางวิทยาศาสตร์..." (สุวัฒน์ จันทรจำนง, ๒๕๔๑ : ๗ – ๘)

สุภาวดี เจริญเศรษฐมห (๒๕๔๘ : ๗๖) จำแนกความเชื่อออกเป็น ๔ ประเภท คือ

๑) ความเชื่อเรื่องวงจรชีวิตของมนุษย์ ได้แก่ ความเชื่อเกี่ยวกับการเกิด การตาย ร่างกาย สุขภาพ และวิถีการดำเนินชีวิตด้านต่างๆ

๒) ความเชื่อในสิ่งเหนือธรรมชาติ ได้แก่ ความเชื่อเกี่ยวกับวิญญาณ ภูติผีปีศาจ พิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์ ไสยศาสตร์ และเวทมนตร์คาถา

๓) ความเชื่อเรื่องจักรวาลวิทยา และโลกมนุษย์ ได้แก่ ความเชื่อเกี่ยวกับฤดูกาล ลมฟ้าอากาศ การโคจรของดวงดาว อิทธิพลของปรากฏการณ์ธรรมชาติ เช่น สุริยุปราคา และดาวหาง

๔) ความเชื่อเบ็ดเตล็ด ได้แก่ ความเชื่ออื่นๆที่ไม่จัดอยู่ใน ๓ ประเภทแรก

ประชิด สกุณะพัฒน์ (๒๕๔๔ : ๔๒ – ๔๓) กล่าวว่า ประเภทของความเชื่อสามารถแบ่งออกได้ในหลายลักษณะ หากพิจารณาตามหลักของเหตุผล ก็อาจแบ่งประเภทของความเชื่อออกเป็น ความเชื่อที่มีเหตุผลและความเชื่อที่ไม่มีเหตุผล หากพิจารณาจากจำนวนบุคคล ก็อาจแบ่งออกเป็น ความเชื่อส่วนบุคคล กับความเชื่อของกลุ่มชน ทั้งนี้ความเชื่ออาจแบ่งออกได้เป็นเป็น ๒ ระดับ คือ

๑) ความเชื่อเป็นส่วนหนึ่งของระบบศาสนา ศาสนามีอิทธิพลอย่างมากในการกำหนดความเชื่อในแต่ละท้องถิ่น เพราะศาสนาจะหล่อหลอมความเชื่อของคนในท้องถิ่นเอง โดยมีผลไปถึงพิธีกรรมต่างๆในท้องถิ่นและเป็นตัวกำหนดวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น ความเชื่อแต่ละท้องถิ่นจะแตกต่างกันออกไปและผลที่ตามมาคือแนวการปฏิบัติก็จะแตกต่างกันออกไปด้วย

๒) ความเชื่อพื้นบ้าน หมายถึง ความเชื่อที่สืบทอดกันมาเป็นประเพณีตลอดจนการถือปฏิบัติต่างๆตามประเพณี คนที่เชื่อจะมิได้อ้างระบบเหตุผลของความเชื่อเป็นพื้นฐาน แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าความเชื่อพื้นบ้านเป็นความเชื่อที่ขาดเหตุผลเสียทีเดียว แต่ถ้าเราพิจารณาหรือวิเคราะห์กันให้ดี เราอาจจะพบว่ามีเหตุผลดังกล่าวที่แฝงอยู่

นอกจากนี้ยังได้แบ่งประเภทของความเชื่อ โดยใช้พื้นฐานจากความเชื่อของชาวบ้านในท้องถิ่นภาคกลาง จำแนกประเภทของความเชื่อออกได้ ๗ ประเภท กล่าวโดยสรุปได้ดังนี้

๑) ความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ เกิดจากการที่มนุษย์พยายามหาคำตอบให้กับปรากฏการณ์ธรรมชาติ จากการสังเกตปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น แต่ในสิ่งที่ไม่สามารถอธิบายได้ก็จะพยายามอธิบายในรูปของสิ่งที่เหนือธรรมชาติไปเลย

๒) ความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับการเกิดการตาย มนุษย์ส่วนมากหาคำตอบที่แท้จริงไม่ได้ว่าทำไมตนถึงต้องเกิดมา แต่เชื่อว่าคนเราที่เกิดมาเพื่อชดใช้กรรมที่ตนทำไว้ หากเมื่อใดหมดเวรหมดกรรมแล้วไม่ต้องเกิดอีก คนจึงพยายามทำบุญกันให้มาก เพราะหวังว่าผลบุญจะช่วยให้บรรเทาความทุกข์ร้อนจากกรรมเก่าได้บ้าง ทำให้คนหันมาทำความดีมากขึ้น ความเชื่อเกี่ยวกับการตาย ความตายเป็นช่วงสุดท้ายของชีวิตที่ทุกคนกลัวและหาคำตอบว่าเหตุใดจึงต้องตายและตายแล้วไปไหน มนุษย์จึงพยายามสร้างความเชื่อเกี่ยวกับการตายหลายประการเพื่อช่วยขจัดความกลัวนั้น

๓) ความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับการพยากรณ์ การพยากรณ์หมายถึงการทำนายหรือคาดการณ์เกี่ยวกับบุคคล สิ่งมีชีวิต สิ่งไม่มีชีวิต และเหตุการณ์ทั้งในอดีตและปัจจุบัน การพยากรณ์เป็นเรื่องที่ทุกคนในสังคมสนใจมาก บางคนเลื่อมใสศรัทธามากจะยึดการพยากรณ์เป็นหลัก การพยากรณ์เป็นความเชื่อที่สืบทอดกันมาซึ่งเชื่อว่าผู้ที่พยากรณ์มีวิชาหยั่งรู้เหตุการณ์ทั้งในอดีตและอนาคตเป็นผู้วิเศษเหนือกว่าบุคคลอื่น แท้จริงแล้วเป็นภูมิปัญญาและเป็นสังเกตที่คนสมัยก่อนรวบรวมไว้ คล้ายๆการเก็บข้อมูลทางสถิติ แล้วนำมาใช้พยากรณ์ว่าเป็นอย่างนี้ อะไรจะเกิดขึ้นต่อไป โดยเฉพาะเรื่องของอนาคตจึงทำให้อยากจะรู้อยากจะเห็น และเฝ้าคอยดูเหตุการณ์จะดำเนินไปตามที่พยากรณ์หรือไม่ เพราะไม่มีใครสามารถรู้เรื่องอนาคตตัวเองได้

๔) ความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับครัวเรือน เป็นความเชื่อเกี่ยวกับสถานที่อยู่อาศัยของคนที่ผู้อยู่อาศัยต้องยึดถือปฏิบัติเพื่อความสุขของตนและสมาชิกในครอบครัว เช่น ความเชื่อเรื่องแต่ละครัวเรือนมีผีบ้านผีเรือนคอยคุ้มครองดูแลลูกหลานที่เป็นสมาชิกในครอบครัว ดูแลทรัพย์สิน ดังนั้นไม่ว่าจะกระทำการสิ่งใดจะต้องมีการบอกล่าวให้ผีเรือนรับทราบ มิเช่นนั้นจะถือว่าเป็นการผิดผี เป็นต้น

๕) ความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพ เป็นความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยต่างๆที่มีผลต่อการประกอบอาชีพของมนุษย์ในสังคม เช่น คนไทยส่วนมากมีอาชีพหลักคือการทำการเกษตร ต้องอาศัยสภาพภูมิอากาศที่เอื้ออำนวยต่อการประกอบอาชีพ ดังนั้นเพื่อให้พืชพันธุ์ให้ผลบริบูรณ์ จึงต้องมีการประกอบพิธีกรรมต่างๆตามความเชื่อ เช่น การทำขวัญแม่โพสพ การขอขมาควาย เป็นต้น

๖) ความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับการสูญเสียและได้กลับคืน เป็นความเชื่อเกี่ยวกับการสูญเสียหรือสูญหาย เช่น อาจถูกคนร้ายขโมยของไปหรืออาจเกิดจากการหลงลืมจำไม่ได้ว่าเอาสิ่งของนั้นไปวางไว้ที่ใด จึงต้องมีพิธีกรรมหรือการเสี่ยงทายเพื่อให้สามารถหาของพบหรืออธิษฐานเพื่อให้ได้ของนั้นกลับคืน ความเชื่อเรื่องการสูญเสียและได้กลับคืนนี้ เป็นการให้ความหวังและกำลังใจแก่ผู้สูญเสียของรัก ตลอดจนให้ตั้งสติเพื่อพิจารณาให้รอบคอบ

๗) ความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับการรักษาโรค สมัยก่อนเมื่อมีการเจ็บป่วยเกิดขึ้น วิชาแพทย์ยังไม่เจริญก้าวหน้าเช่นในปัจจุบัน วิธีการรักษาโรคหลายวิธีที่ได้ผลตามความเชื่อของกลุ่มชนแต่ละท้องถิ่น และในปัจจุบันชนบางกลุ่มยังมีความเชื่อในการรักษาโรคตามความเชื่อเดิมอยู่

๓. ความสำคัญของการศึกษาเรื่องกลุ่มชาติพันธุ์

เอเชียอาคเนย์นับว่าเป็นบริเวณที่มีความหลากหลายในเรื่องของวัฒนธรรมและกลุ่มชาติพันธุ์ ประเทศไทยเป็นประเทศที่ตั้งอยู่ใจกลางของเอเชียอาคเนย์ จึงมีความหลากหลายในเรื่องกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ล้วนมีลักษณะเฉพาะทางวัฒนธรรมอันเป็นอัตลักษณ์ อาจกล่าวได้ว่าสังคมไทยเป็นสังคมที่มีวิวัฒนาการมาจากพื้นฐานความแตกต่างทางเชื้อชาติและวัฒนธรรม แต่ชาวไทยมีความสามารถในการปรับตัว เรียนรู้การเชื่อมโยง ผสมผสานและการบูรณาการทางวัฒนธรรม จนสามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมท่ามกลางความแตกต่างหลากหลายได้อย่างสันติสุข วิถีชีวิตเหล่านี้เป็นสิ่งซึ่งได้รับสืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษมาสู่ลูกหลานในปัจจุบัน

กลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทยมีปรากฏอยู่ค่อนข้างหลากหลาย เช่น กะเหรี่ยง ไทใหญ่ ละว้า มอญ เขมร ลาว ซาไก เป็นต้น แต่ละชาติพันธุ์มีภาษาและอัตลักษณ์เฉพาะตนที่เด่นชัด สุวิไล เปรมศรีรัตน์ (๒๕๔๗ : ๑๕) ได้ทำการศึกษาในเรื่อง "ความหลากหลายของภาษาและชาติพันธุ์ ทรัพยากรล้ำค่าหรือปัญหาที่แก้ไม่ตก" พบว่า การกระจายตัวของกลุ่มภาษาและชาติพันธุ์ในประเทศไทย มีจำนวนมากกว่า ๖๐ กลุ่ม แต่ละกลุ่มมีความหลากหลายในลักษณะเชิงนิเวศน์ สถานภาพทางสังคม ความสำคัญและปัญหาด้านอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่เกิดจากอิทธิพลของกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลก อย่างไรก็ตามท่ามกลางความแตกต่างหลากหลายของภาษาและกลุ่มชาติพันธุ์ของประชากรในสังคมนั้น ในด้านบวก สิ่งเหล่านี้นับเป็นทรัพยากรสำคัญของชาติ ถือเป็นทุนทางสังคมประการหนึ่ง เนื่องด้วยความหลากหลายทางด้านกายภาพ วิถีชีวิต วัฒนธรรม และภูมิปัญญาล้วนเป็นสิ่งน่าสนใจที่ดึงดูดคนทั่วโลกให้มาท่องเที่ยว ด้วยเหตุที่แนวโน้มของมนุษยชาติในปัจจุบันมีความต้องการอยากเห็นอยากรู้จัก ผู้คนและวัฒนธรรมพื้นบ้านที่แตกต่าง นักวิจัยทางด้านชาติพันธุ์วิทยาและมานุษยวิทยาให้ความเห็นว่าวิธีการมองความหลากหลายแตกต่างในลักษณะนี้เอง ทำให้มีการกำหนดนโยบายที่ให้คุณค่าต่อการดำรงอยู่ของภาษา วัฒนธรรม และภูมิปัญญาพื้นบ้าน ทำให้เกิดการวางแผนการปฏิบัติงานที่พยายามรักษาความหลากหลายให้ยั่งยืน เป็นสมบัติหรือทรัพยากรล้ำค่าของสังคมต่อไป ในขณะเดียวกันการศึกษาเรื่องอัตลักษณ์แห่งชาติพันธุ์นี้จะนำไปสู่ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เกิดสันติสุขและความมั่นคงมาสู่สังคมโดยรวม

การศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์และวัฒนธรรมอันเป็นอัตลักษณ์ประจำกลุ่มชนเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งอีกมิติหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นวิถีแห่งการดำรงชีวิต ความเป็นอยู่ โครงสร้างทางสังคม ตลอดจนความเชื่อและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อความเข้าใจในรากเหง้าพื้นฐานของแต่ละกลุ่มชน อันจะสามารถเอื้อประโยชน์ต่อการดำรงอยู่และความเปลี่ยนแปลงพัฒนาท่ามกลางมิติทางวัฒนธรรมที่หลากหลายในสังคมปัจจุบัน เนื่องจากสภาพการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ล้วนมีอิทธิพลต่อการดำรงอยู่และการเปลี่ยนแปลงทางด้านวัฒนธรรมความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ ส่งผลให้กลุ่มชนบางกลุ่มสามารถปรับตัวและเกิดการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม ในขณะที่บางกลุ่มชนยังคงยึดมั่นต่อวัฒนธรรมความเชื่อเดิมจนอาจเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาสังคมและประเทศชาติโดยรวม กรณีดังกล่าวนี้นักวิจัยทางด้านชาติพันธุ์วิทยาจึงตระหนักว่าการศึกษาเรื่องราวของกลุ่มชาติพันธุ์จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการแสวงหาองค์ความรู้ เพื่อความเข้าใจในความแตกต่าง

ทางวัฒนธรรมของแต่ละชาติพันธุ์ ทั้งที่สามารถปรับตัวได้และไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม บริบททางสังคม ตลอดจนภาวะกระแสโลกในปัจจุบันได้ องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาแนวทางด้านชาติพันธุ์มีความสำคัญและเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาชนชาติพันธุ์เหล่านั้น ในแง่ของการลดปัญหาด้านสิทธิมนุษยชน ปัญหาคุณภาพชีวิต และปัญหาการขาดความมั่นคงในการดำรงชีวิต อีกทั้งนำไปสู่การพัฒนาสังคมและประเทศชาติได้อย่างถ้วนทั่ว

๓.๑ ความหมายของคำว่า "กลุ่มชาติพันธุ์"

คำว่า "กลุ่มชาติพันธุ์" ได้มีการเริ่มนำมาใช้เมื่อประมาณปีพ.ศ. ๒๕๑๓ เพื่อใช้เรียกชนกลุ่มน้อยที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นต่างๆในประเทศไทย เพื่อหลีกเลี่ยงนัยแห่งการดูถูกเหยียดหยามทางวัฒนธรรม

> ในปัจจุบันวงการวิชาการต่างๆโดยเฉพาะสาขามานุษยวิทยาได้เสนอให้เรียกกลุ่มชนที่มีลักษณะแตกต่างกันทางวัฒนธรรมว่า กลุ่มชาติพันธุ์ (Ethinic Groups) ซึ่งเริ่มใช้มาตั้งแต่ปี ค.ศ.๑๙๗๐ เพื่อหลีกเลี่ยงนัยในเชิงการดูถูกเหยียดหยามทางวัฒนธรรม เพราะจะช่วยให้ปรับเปลี่ยนความสนใจไปศึกษาถึงความเป็นชาติพันธุ์ (Ethinicity) ที่มีความหมายเกี่ยวกับกระบวนการแสดงความเป็นตัวตนทางวัฒนธรรม และความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชน ซึ่งจะสอดคล้องกับพัฒนาการของสังคมปัจจุบัน ที่กลุ่มชาติพันธุ์ที่เป็นชนกลุ่มน้อยในประเทศต่างๆได้เข้ามามีส่วนร่วมและบทบาทในทางการเมืองและการพัฒนามากขึ้น ภายใต้สภาวการณ์ที่ประเทศต่างๆก็ยอมรับและเข้าใจความเป็นพหุสังคม (Plural Society) ในสังคมตนมากขึ้นด้วย (กระทรวงวัฒนธรรม, ๒๕๔๖ : ๔)

คำว่า "เชื้อชาติ" "สัญชาติ" และ "ชาติพันธุ์" นั้น อธิบายความหมายของแต่ละคำได้ดังนี้

เครือข่ายกาญจนาภิเษก (http://kanchanapisek.or.th/kp๖/BOOK๒๓/chapter๕/t๒๓-๕-l๑.htm / วันที่ ๗ มิถุนายน ๒๕๔๗) ได้ให้ความหมายของคำว่าชาติพันธุ์ และแสดงความแตกต่างเปรียบเทียบระหว่างคำว่า "เชื้อชาติ" "สัญชาติ" และ "ชาติพันธุ์" ว่า

> คำว่า "ชาติพันธุ์" และ "ชาติพันธุ์วิทยา" เป็นคำใหม่ในภาษาไทยการทำความเข้าใจเรื่องชาติพันธุ์จำเป็นจะต้องพิจารณาเปรียบเทียบกับเรื่องเชื้อชาติและสัญชาติ อาจเปรียบเทียบเชื้อชาติ สัญชาติ และชาติพันธุ์ได้ดังนี้
>
> เชื้อชาติ (race) คือ ลักษณะทางชีวภาพของคน ซึ่งเห็นได้อย่างชัดเจนจากลักษณะรูปพรรณ สีผิว เส้นผม และตา การแบ่งกลุ่ม เชื้อชาติ (racial group) มักแบ่งออกเป็น ๓ กลุ่ม คือ นิกรอยด์ (Negroid) มองโกลอยด์ (Mongoloid) และคอเคซอยด์ (Caucasoid) ในตอนหลังได้เพิ่มออสตราลอยด์ (Australoid) โพลินีเซียน (Polynesian) ฯลฯ อีกด้วย
>
> การแบ่งแยกกลุ่มคนตามลักษณะทางชีวภาพนี้ มีความสำคัญในสังคมที่สมาชิกในสังคมมาจากบรรพบุรุษที่ต่างกัน และมีสีผิวและรูปพรรณสัณฐานที่ต่างกันอย่างเห็นได้ชัด เช่น ความแตกต่างระหว่างคนผิวขาวกับคนผิวดำ ในสังคมที่มีกลุ่มคนที่มีลักษณะทางชีวภาพต่างกันและประวัติความเป็นมาตลอดจนบทบาทในสังคมต่างกัน ความแตกต่างทางชีวภาพอาจเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันได้ แต่ในบางสังคม เช่น สังคมไทย ความแตกต่างทางชีวภาพไม่มีความหมายเท่าใดนัก
>
> สัญชาติ (nationality) คือ การเป็นสมาชิกของประเทศใดประเทศหนึ่งตามกฎหมาย โดยที่ลักษณะทางชีวภาพและวัฒนธรรมอาจแตกต่างกันได้ การเป็นสมาชิกของประเทศย่อมหมายถึงการเป็นประชาชนของประเทศนั้น ผู้ที่อพยพมาจากที่อื่นเพื่อมาตั้งถิ่นฐานสามารถโอนสัญชาติมาได้ ผู้ที่เปลี่ยนสัญชาติ คือ ผู้ที่เปลี่ยนฐานะจากการเป็นประชาชนของประเทศหนึ่งมาเป็นประชาชนของอีกประเทศหนึ่ง

ชาติพันธุ์ (ethnicity หรือ ethnos) คือ การมีวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี ภาษาพูดเดียวกัน และเชื่อว่าสืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษกลุ่มเดียวกัน เช่น ไทย พม่า กะเหรี่ยง จีนลาว เป็นต้น กลุ่มชาติพันธุ์หรือกลุ่มวัฒนธรรมมีลักษณะเด่นคือเป็นกลุ่มคนที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษเดียวกัน บรรพบุรุษในที่นี้หมายถึงบรรพบุรุษทางสายเลือด ซึ่งมีลักษณะทางชีวภาพและรูปพรรณ (เชื้อชาติ) เหมือนกัน รวมทั้งบรรพบุรุษทางวัฒนธรรมด้วย ผู้ที่อยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันจะมีความรู้สึกผูกพันทางสายเลือด และทางวัฒนธรรมพร้อมๆ กันไปเป็นความรู้สึกผูกพันที่ช่วยเสริมสร้างอัตลักษณ์ของบุคคลและของชาติพันธุ์ และในขณะเดียวกันก็สามารถเร้าอารมณ์ความรู้สึกให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้าผู้ที่อยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์นับถือศาสนาเดียวกันความรู้สึกผูกพันนี้อาจเรียกว่า "สำนึก" ทางชาติพันธุ์ หรือชาติลักษณ์ (ethnic identity)

สุเทพ สุนทรเภสัช (๒๕๔๘ : ๑๔ – ๑๕) อธิบายความหมายของคำว่า ว่า "เชื้อชาติ" "สัญชาติ" และ "ชาติพันธุ์" โดยสรุปว่า

> "...คำว่า "เชื้อชาติ" "กลุ่มชาติพันธุ์" และ "ประชาชาติ" เป็นคำที่อยู่ตระกูลความคิดเดียวกัน และมีลักษณะคล้ายคลึงต่างๆร่วมกัน แต่มิได้หมายความว่าคำทั้งสามมีความหมายอย่างเดียวกัน...แต่ก็มิใช่ว่าจะเป็นความคิดที่ห่างไกลหรือไม่มีความเกี่ยวพันกันเสียเลย...ดังนั้นในตอนนี้เราจะได้กล่าวถึงความเป็นมาและความหมายทางนิรุกติศาสตร์ของคำว่าเชื้อชาติ กลุ่มชาติพันธุ์ และประชาชาติ...
>
> กลุ่มชาติพันธุ์ เชื้อชาติ และประชาชาติเป็นแนวความคิด ๓ แนวที่มีศูนย์กลางหรือแกนอันเดียวกัน มีความหมายย่อยร่วมกัน และมีความแตกต่างที่เห็นได้ชัด สำหรับลักษณะร่วมที่สำคัญก็คือ ความคิดเกี่ยวกับการมีการสืบเชื้อสาย (Descent) และบรรพบุรุษ (Ancestry) ร่วมกัน ในทั้งสามคำเราจะพบความหมายร่วมกันเกี่ยวกับความคิดทางด้านวัฒนธรรม ซึ่งได้แก่ตำนานปรัมปราเกี่ยวกับอดีต ความเชื่อเกี่ยวกับประเภทของกลุ่มชน และความคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมที่ใช้กำหนดคลุ่ม ซึ่งอาจจะเป็นภาษา เครื่องแต่งกาย และจารีตประเพณี ดังนั้นโดยนัยดังกล่าว กลุ่มชนจึงถือได้ว่าเป็น "ประชาคมการสืบเชื้อสายและวัฒนธรรม" (Descent and Culture Communities)
>
> ในสายตาของคนภายในและผู้สังเกตการณ์ภายนอก เชื้อชาติ กลุ่มชาติพันธุ์ และประชาชาติ เป็นกลุ่มชนซึ่งมีหรืออ้างว่ามีสิ่งที่มีมาก่อน (Anticedents) ร่วมกัน เป็นต้นว่า ความคิดเกี่ยวกับการมีบรรพบุรุษร่วมกัน ซึ่งถึงอาจจะไม่ชัดเจนเท่ากับความสัมพันธ์ของครอบครัวขยาย แต่ก็มักจะมีความคิดหลักเกี่ยวกับกลุ่มที่สืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษเดียวกัน คำว่า "สายพันธุ์" (Stock) ซึ่งปกติเป็นคำที่ใช้กับสัตว์ แต่เมื่อนำมาใช้กับคนในทางชีววิทยา หมายถึง ประเภทหรือความสัมพันธ์ที่มีลักษณะเข้มข้น
>
> คำว่า "เกี่ยวกับชาติพันธุ์" (Ethnic) เป็นคำคุณศัพท์ที่มีการอ้างถึงเชื้อชาติและประชาชาติ และลักษณะสำคัญทางเชื้อชาติ วัฒนธรรม ศาสนา หรือการมีภาษาร่วมกัน ส่วนคำนิยามของคำว่า ประชาชาติ จะอ้างถึงการสืบเชื้อสาย เผ่าพันธุ์ ประชาชาติ หรือกลุ่มชนร่วมกัน ดังนั้นคำทั้งสามจึงมีความหมายที่แม้จะไม่เหมือนกันทีเดียว แต่ก็ใกล้เคียงกันมากจนไม่อาจแยกออกจากันได้..."

ฉลาดชาย รมิตานนท์, วิระดา สมสวัสดิ์ และเรณู วิชาศิลป์ (๒๕๔๑ : ๒ – ๓) อธิบายความหมายของคำว่าชาติพันธุ์โดยสรุปว่า "กลุ่มชาติพันธุ์" หมายถึง กลุ่มคนที่ถือว่ามี "อัตลักษณ์" ร่วมกันซึ่งเกิดจาก "ความรู้สึก" ร่วมว่ามีประวัติศาสตร์ที่มีลักษณะเฉพาะและหรือชัดเจนแตกต่างจากกลุ่มชาติพันธุ์อื่น กลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆมักมีวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม จารีตประเพณี ความเชื่อของตนเอง โดยปกติแล้วมักมีภาษาร่วมกัน มีการดำรงขอบเขตหรือพรมแดนทางชาติพันธุ์ของตนเอาไว้ในหมู่สมาชิกของกลุ่มแต่ละกลุ่ม อย่างไรก็ตามแม้ว่าลักษณะต่างๆทาง "เชื้อชาติ" ที่ถูก "สร้างขึ้นในทางสังคม – วัฒนธรรม" อาจถูกนำมาใช้ในการแบ่งความเป็นชาติพันธุ์ที่แตกต่างกัน แต่ "กลุ่มชาติพันธุ์" ไม่ได้มีความหมายเดียวกันกับ "กลุ่มเชื้อชาติ" (Racial Groups)

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (๒๕๔๗ : ๕) กล่าวถึงความหมายของคำว่า "ชาติพันธุ์" ไว้ในหนังสือเรื่อง ความเป็นไทย/ความเป็นไท กล่าวว่า คำว่า เชื้อชาติ เผ่า เผ่าพันธุ์ กลุ่มชาติพันธุ์ เป็นคำที่ใช้กันทั่วไปใน ความหมายกว้างๆว่าหมายถึง กลุ่มคนที่มีชีวิตอยู่ในพื้นที่บริเวรหนึ่ง มีภาษา วิถีชีวิต จารีตประเพณี คล้ายคลึง กัน รวมทั้งอาจมีความสำนึกว่าเป็นคนที่มีสายโลหิตเดียวกัน และมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในทาง วัฒนธรรม

จากการศึกษาค้นคว้าความหมายของคำว่า "กลุ่มชาติพันธุ์" หรือ "ชาติพันธุ์" ดังตัวอย่างที่ยกมาข้างต้น อาจกล่าวโดยสรุปถึงความหมายของคำว่า "กลุ่มชาติพันธุ์" หรือ "ชาติพันธุ์" ได้ว่า กลุ่มชาติพันธุ์ หมายถึง กลุ่มชนที่มีการสืบทอดบรรพบุรุษเดียวกัน มีลักษณะทางชีวภาพ รูปพรรณ วิถีในการดำเนินชีวิตและวัฒนธรรม ที่มีความเป็นอัตลักษณ์ ตลอดจนมีการสืบทอดและดำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์เฉพาะกลุ่มตนอย่างชัดเจน

อมรา พงศาพิชญ์ (เรณู จันทร์เชย, ๒๕๔๒ : ๑ อ้างอิงจาก อมรา พงศาพิชญ์, ๒๕๓๘ : ๑๕๗) กล่าวถึงลักษณะเด่นของกลุ่มชาติพันธุ์ (Ethnic Group) ไว้ว่า กลุ่มชาติพันธุ์มีลักษณะเด่น คือ เป็นกลุ่มคนที่สืบ ทอดมาจากบรรพบุรุษทางสายเลือดและบรรพบุรุษทางวัฒนธรรมเดียวกัน ผู้ที่อยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันจะมี ความรู้สึกผูกพันทางสายเลือดและทางวัฒนธรรมอยู่ด้วยพร้อมๆกันไป เป็นความรู้สึกผูกพันที่ช่วยเสริมสร้าง เอกลักษณ์ของบุคคลและของชนชาติพันธุ์ และในขณะเดียวกันสามารถก่อให้เกิดความรู้สึกที่เป็นอันหนึ่งอัน เดียวกันไว้โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้าผู้ที่อยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันนับถือศาสนาเดียวกัน

๓.๒ ความสำคัญของการศึกษาเรื่อง "ชาติพันธุ์"

สังคมไทยนับเป็นพหุสังคม กลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทยมีปรากฏอยู่ค่อนข้างหลากหลาย เช่น คนจีน คนเขมร คนลาว และชาวเขาเผ่าต่างๆ เป็นต้น แต่ละชาติพันธุ์มีอัตลักษณ์เฉพาะตนที่ค่อนข้างเด่นชัด กลุ่มชาติ พันธุ์อันหลากหลายเหล่านี้ได้อพยพ ดำรงอยู่ และสืบทอดความเป็นชาติพันธุ์อยู่ในแผ่นดินไทยรวมทั้งเพื่อนบ้าน ใกล้เคียงมาเป็นช้านาน

ท่ามกลางสภาพสังคมที่ทวีความซับซ้อน รวมถึงปัจจัยอื่นๆ ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างไม่หยุดนิ่ง ของสังคม มีผลกระทบต่อวัฒนธรรมที่มีทั้งความคล้ายคลึง ความแตกต่างและความซับซ้อนระหว่างชาติพันธุ์

เอกวิทย์ ณ ถลาง (๒๕๔๖ : ๑) กล่าวว่า

> "ถ้าเราขอมรับความจริงว่า ณ ดินแดนอันเป็นประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้านข้างเคียง อันเรียกขาน รวมกันว่า สุวรรณภูมิ นี้มีกลุ่มชาติพันธุ์อันหลายหลากอยู่ร่วมกันมาช้านาน สังคมในพื้นที่นี้มีระบบ ความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ซับซ้อน มีระบบนิเวศที่หลากหลาย มีการเคลื่อนไหวไม่เคยหยุดนิ่ง มีการเรียนรู้ และปรับตัวตลอดเวลาและมีวัฒนธรรมที่ทั้งหลากหลายและคล้ายคลึงกัน เราก็คงต้องยอมรับเช่นกันว่า เรามี ปัญหาสะสมในการทำความเข้าใจที่ถูกต้อง เหมาะสม ระหว่างคนต่างชาติพันธุ์ ต่างระบบคุณค่า และต่าง วัฒนธรรมที่ต้องอยู่ร่วมกันทั้งในประเทศไทยเอง และระหว่างประเทศบ้านใกล้เรือนเคียง ก็เพราะเรามีอคติ ในการมองคนอื่นที่ไม่ใช่ตัวเรานานาประการ พร้อมๆกับที่เราก็มีอคติในการมองพวกเรากันเอง "อวิชชา" ที่ เกิดจากความไม่เข้าใจในเรื่องที่ซับซ้อนเช่นนี้จึงมีอยู่มาก และเป็นปมปัญหาที่ก่อให้เกิดผลสืบเนื่องไม่พึง ประสงค์นานาประการ" (เอกวิทย์ ณ ถลาง, ๒๕๔๖ : ๑)

สุเทพ สุนทรเภสัช (๒๕๔๘ : ๘๕) กล่าวว่า

"...การศึกษาเรื่องชาติพันธุ์จะทำให้เราได้รู้ว่ามีจารีตประเพณีอะไรบ้างที่ได้รับการรักษาเอาไว้ และอะไรบ้างที่หยิบยืมมาจากที่อื่น หรือได้รับการพัฒนาขึ้นมาใหม่ และเพื่อจุดมุ่งหมายทางการเมืองอย่างไร ยิ่งไปกว่านั้น โดยทั่วไปเราก็สามารถที่จะพัฒนาการศึกษาในลักษณะวิภาษวิธีของลักษณะการพึ่งพาทางด้านสังคมวัฒนธรรม การศึกษาในแนวดังกล่าว จะเป็นสิ่งที่มีคุณค่าอย่างมากต่อการวิเคราะห์ลักษณะทั่วไปของกระบวนการเปลี่ยนแปลงไปสู่สถาบันหรือระบบสัญลักษณ์ อันจะเป็นคุณูปการแก่วงการสังคมวิทยาในส่วนรวม ขณะเดียวกันก็เป็นการเปิดทางให้มานุษวิทยาได้เข้าไปสู่การศึกษาสังคมอุตสาหกรรมที่มีลักษณะซับซ้อนได้อย่างเป็นระบบ โดยไม่ทำให้มานุษวิทยาต้องสูญเสียอัตลักษณ์ของตนไป นั่นก็คือมานุษวิทยาไม่จำเป็นต้องเปลี่ยนเป็นสังคมวิทยา รัฐศาสตร์ หรือแม้แต่ประวัติศาสตร์..."

เรณู เหมือนจันทร์เชย (๒๕๔๒ : ๕ – ๖) กล่าวว่า

"...การที่มนุษย์จะเข้าใจถึงวิถีชีวิตของชนต่างกลุ่มได้นั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาโลกทัศน์ของกลุ่มชนที่ตนต้องการเข้าใจ เพราะโลกทัศน์เป็นตัวกำหนดวิถีชีวิตที่สามารถมองเห็นได้ ซึ่งเป็นผลมาจากการปรับตัวของกลุ่มชนนั้นมาในอดีต โดยสืบทอดกันมาในรูปของความรู้และวัฒนธรรม โรเบิร์ต เรดฟิลด์ (Robert Redfield, ๑๙๖๖) เป็นนักมานุษวิทยาคนแรกที่ใช้คำว่า "โลกทัศน์" (World View) โดยเขาให้คำอธิบายว่า โลกทัศน์ คือ ภาพที่บุคคลในสังคมมองเห็นตัวเขาและความสัมพันธ์ของตัวเขาและความสัมพันธ์ของตัวเขากับสภาพรอบตัว

การศึกษาโลกทัศน์เป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญสำหรับสังคมมนุษย์ในปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาโลกทัศน์ของคนไทยต่างถิ่น เช่น คนอีสาน คนล้านนา หรือคนต่างประเทศ เช่น คนจีน คนลาว หรือกลุ่มชาติพันธุ์ที่ตั้งรกรากอยู่ในประเทศไทย เพราะว่าการศึกษาโลกทัศน์ในกลุ่มชนต่างๆนั้นจะทำให้ทราบถึงทรรศนะความคิดที่กำหนดวิถีชีวิตของชนในกลุ่มได้ การศึกษาโลกทัศน์จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับการได้รู้จักและเข้าใจความคิด ความรู้สึก ค่านิยมของกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มต่างๆ ทั้งนี้จะส่งผลให้ การติดต่อ และการสร้างสัมพันธภาพระหว่างชนต่างภาษา ต่างวัฒนธรรมในประเทศไทยเป็นไปได้ดียิ่งขึ้น และจะช่วยเป็นแนวทางแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้นจากความไม่เข้าใจ..."

ด้วยเหตุดังกล่าวการส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจในเรื่องวัฒนธรรมระหว่างชาติพันธุ์จึงเป็นเรื่องจำเป็นและสำคัญยิ่งที่ควรจะได้ทำการศึกษาเรียนรู้ เพื่อการปรับตัวและการเชื่อมโยงระหว่างวัฒนธรรม ตลอดจนเพื่อลดปมปัญหาอันเกิดจากความไม่เข้าใจในวัฒนธรรมที่แตกต่างและซับซ้อน อันอาจก่อให้เกิดผลสืบเนื่องอันไม่พึงประสงค์ โดยประโยชน์จากการศึกษาและเสริมสร้างความเข้าใจอันดีให้เกิดขึ้นระหว่างวัฒนธรรมและการดำรงชีวิตของแต่ละชาติพันธุ์เพื่อสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในชาติ ตลอดจนเป็นแนวทางที่จะทำให้สามารถดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข ท่ามกลางความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรมและชาติพันธุ์อันส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน และสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งส่งผลต่อประเด็นด้านความมั่นคงของชาติ

ในงานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งเน้นการสืบค้นกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน (ลาวพวน) ไททรงดำ (ลาวโซ่ง) ลาวครั่ง และไทกูยซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยมาเป็นเวลานาน และกระจายอยู่ในเขตพื้นที่ต่างๆ เช่น จังหวัดชัยนาท พิษณุโลก สุโขทัย กาญจนบุรี ลพบุรี สุพรรณบุรี เป็นต้น โดยในการวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน (ลาวพวน) ไททรงดำ (ลาวโซ่ง) ลาวครั่ง และไทกูยที่อาศัยอยู่ในเขตจังหวัด

สุพรรณบุรี เนื่องจากจังหวัดสุพรรณบุรีเป็นเมืองที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์มากอีกเมืองหนึ่งของไทยในสมัยโบราณ

๔. ประวัติความเป็นมาและอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ

๔.๑ ประวัติความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ

ไททรงดำมีชื่อเรียกตนเองหลายชื่อ เช่น ไทดำ ไตลำ ผู้ไทดำ โซ่ง ลาวโซ่ง ไตมวย ไทโซ่ง ไตคัง ไตทัน ไตดำ ผู้ไตซงดำ ผู้ไทดำ ซ่วง ลาวซ่วงดำ และลาวทรงดำ คำเรียกว่า "ลาว" ในที่นี้เป็นสรรพนามที่คนไทยโบราณใช้เรียกชนกลุ่มน้อยที่พูดภาษาตระกูลไทยหลายกลุ่มที่อาศัยอยู่ทางตอนเหนือและตะวันออกเฉียงเหนือของลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ดังนั้นคำว่า "ลาว" ในที่นี้จึงมิได้หมายความถึงกลุ่มชนจากประเทศลาวเพียงอย่างเดียว ส่วนคำว่า "ผู้ไทย" นั้นเป็นชื่อที่พลเมืองในเขตสิบสองจุไทของเวียดนามและเขตหัวบันของลาวใช้เรียกตัวเองมาแต่โบราณ (มานิตา เขื่อนขันธ์, ๒๕๔๒ : ๑๕)

"ลาวโซ่ง" หรือ "ลาวทรงดำ" เป็นคำสรรพนามทางการที่คนไทยใช้เรียกชนกลุ่มนี้มาตั้งแต่สมัยโบราณ โดยมีสาเหตุมาจากการที่ชมกลุ่มนี้เดินทางอพยพมาจากทางประเทศลาวจึงเข้าใจว่าเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน ส่วนที่มาของคำว่า "โซ่ง" หรือ "ทรง" นั้น มานิตา เขื่อนขันธ์ (๒๕๔๒ : ๑๕) กล่าวว่า คำว่า โซ่ง (หรือ ทรง) นั้นมีส่วนเกี่ยวข้องกับคำว่าส้วงก้อม หมายถึง กางเกงขายาวสีดำของผู้ชายชาวโซ่ง ที่มีรูปทรงคล้ายกางเกงของชาวจีน โดยสรุปแล้ว คำว่า ลาวโซ่ง ไทยทรงดำ ลาวทรงดำ เป็นคำที่ใช้เรียกชนกลุ่มน้อยกลุ่มหนึ่งที่มีลักษณะแตกต่างจากชนชาติอื่นๆที่อาศัยอยู่ในเมืองไทย เช่น การแต่งกายด้วยเสื้อผ้าสีดำ ทรงผมของสตรีที่เป็นปั้นเกล้า และความเชื่อประเพณี วัฒนธรรมต่างๆ

ไททรงดำเป็นกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งที่อพยพจากเขตสิบสองจุไท แถบบริเวณแม่น้ำดำ แม่น้ำแดง ในประเทศเวียดนามตอนเหนือ ซึ่งมีอาณาเขตติดกับทางตอนเหนือของประเทศลาวและติดกับชายแดนทางใต้ของประเทศจีน ปัจจุบันเป็นเขตของประเทศเวียดนาม ชาวไททรงดำได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยเป็นเวลานานกว่า ๒๐๐ ปี กระจัดกระจายอยู่ในพื้นที่ต่างๆของประเทศไทย เช่น จังหวัดชัยนาท พิษณุโลก พิจิตร สุโขทัย กาญจนบุรี สระบุรี เพชรบุรี ลพบุรี สุพรรณบุรี นครปฐม เป็นต้น

การอพยพเข้าสู่ประเทศไทยของชาวไททรงดำนั้นมีการอพยพเข้ามาหลายคราวจากการถูกกวาดต้อนเข้ามาเป็นเชลยศึกสงคราม โดยเริ่มตั้งแต่สมัยกรุงธนบุรี พ.ศ.๒๓๒๒ พระเจ้ากรุงธนบุรี ทรงโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพระยามหากษัตริย์ศึกและเจ้าพระยาสุรสีหพิษณุวาธิราช (กรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาท) เป็นแม่ทัพยกทัพไปปราบเมืองเวียงจันทน์และเมืองต่างๆในอาณาจักรลานช้าง และให้กองทัพหลวงพระบางไปตีเมืองทันต์และเมืองม่วย ซึ่งทั้งสองเมืองมีประชากรเป็นลาวทรงดำ จึงโปรดเกล้าฯ ให้ได้กวาดต้อนครอบครัวลาวทรงดำมาเป็นจำนวนมาก พระเจ้ากรุงธนบุรีโปรดให้ลาวทรงดำที่ถูกกวาดต้อนมาในครั้งนั้นไปตั้งบ้านเรือนอยู่ที่เมืองเพชรบุรี เพราะลักษณะภูมิประเทศของเมืองเพชรบุรีมีความคล้ายคลึงกับถิ่นฐานเดิมของชาวลาวโซ่ง

ลาวโซ่งจึงได้ตั้งถิ่นฐานอยู่ที่เมืองเพชรบุรีตั้งแต่นั้นมา โดยมีการปลูกสร้างบ้านเรือนเป็นหมู่ๆกระจัดกระจายอยู่ในเมืองเพชรบุรี ลาวโซ่งในสมัยกรุงธนบุรีเป็นกำลังในการผลิตเสบียงส่งส่วยให้แก่กองทัพในช่วงภาวะสงคราม จึงนับว่าชาวโซ่งเป็นแรงงานสำคัญให้แก่ทางราชการในสมัยนั้น

สมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก พ.ศ.๒๓๓๕ ได้มีการกวาดต้อนชาวโซ่งมาอีกเป็นคราวที่ ๒ โดยเจ้าเมืองเวียงจันทน์ ในคราวนั้นเจ้าเมืองเวียงจันทน์ได้ยกทัพไปตีเมืองพวนและเมืองแถงของประเทศ

เวียดนาม ดังนั้นเพื่อมิให้ลาวโซ่งเป็นกำลังสำคัญของเวียดนามอีกต่อไป จึงได้กวาดต้อนลาวโซ่งมาจากประเทศเวียดนามด้วย พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกจึงโปรดเกล้าฯ ให้ลาวโซ่งที่ถูกกวาดต้อนมาในครั้งนี้ไปตั้งบ้านเรือนอยู่ที่เมืองเพชรบุรีเช่นเดียวกับพวกที่เข้ามาก่อนแล้ว

สมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พ.ศ.๒๓๗๙ ภายหลังจากที่ไทยได้รับชัยชนะจากการปราบกบฏเจ้าอนุวงศ์แห่งเมืองเวียงจันทน์แล้ว กองทัพไทยและกองทัพหลวงพระบางได้ร่วมกันยกทัพไปตีหัวเมืองบริเวณที่ราบสูงทรานินท์ และได้ขับไล่ชาวญวณออกจากเมืองพวน จากนั้นเข้าตีเมืองแถงในแคว้นสิบสองจุไท พร้อมทั้งกวาดต้อนชาวลาวโซ่งหรือลาวทรงดำเข้ามาอยู่กรุงเทพฯ อีกกลุ่มหนึ่ง ต่อมาในปี พ.ศ.๒๓๗๘ เจ้าอุปราชและเจ้าราชวงศ์แห่งเมืองหลวงพระบางได้แต่งตั้งให้ท้าวพระยาคุมกองทัพไปตีเมืองทึม เมืองคอย เมืองควร และกวาดต้อนลาวโซ่งลงมากรุงเทพฯ หลังจากนั้นในปี พ.ศ.๒๓๘๑ เจ้าอุปราช เจ้าราชวงศ์และเจ้านายทางหลวงพระบางและเวียงจันทน์มีปัญหาเกิดความบาดหมางกัน เจ้าราชวงศ์หนีลงมากรุงเทพฯ พร้อมกับได้คุมลาวโซ่งมาด้วย ในครั้งนั้นพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงโปรดให้ไปตั้งบ้านเรือนอยู่ที่ตำบลท่าแร้ง อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรีทั้งหมด

สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ได้ทรงทำการปฏิรูปการปกครองเป็นระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช มีการออกพระราชบัญญัติเกณฑ์ทหาร และมีเหตุการณ์ครั้งยิ่งใหญ่ต่อสังคมไทยคือการยกเลิกระบบไพร่ ซึ่งเมื่อได้ประกาศเลิกทาสแล้ว ไม่เพียงแต่คนไทยที่อยู่สถานะของไพร่เท่านั้นที่จะหลุดพ้นจากระบบมูลนาย แต่ชาวโซ่งอีกจำนวนหนึ่งยังได้พ้นฐานะทาสของระบบมูลนายอีกด้วย เหตุการณ์ครั้งนี้จึงนับเป็นเหตุการณ์ครั้งสำคัญทางประวัติศาสตร์ของชาวโซ่งที่อาศัยอยู่ประเทศไทย

เมื่อได้รับอิสรภาพแล้ว ชาวโซ่งบางกลุ่มได้อพยพย้ายถิ่นฐานกระจัดกระจายกันไปตามจังหวัดใกล้เคียง เช่น ราชบุรี นครปฐม สุพรรณบุรี พิจิตร ลพบุรี สระบุรี กาญจนบุรี สุโขทัย และพิษณุโลก

ในราชหัตถเลขาของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ทรงมีถึงกรมหมื่นดำรงราชานุภาพ (ยศในขณะนั้น) เมื่อ พ.ศ.๒๔๓๘ ได้กล่าวถึง "ชาวลาวทรงดำ ๗๐๐ คน ได้อพยพมาจากเมืองเพชรบุรีเพื่อไปหาที่ทำกินใหม่" ส่วนชาวลาวโซ่งที่อพยพมาตั้งชุมชนอย่างหนาแน่นที่ตำบลดอนมะเกลือ อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรีในปัจจุบันนี้ก็มีประวัติบอกเล่าต่อๆกันมาว่า บรรพบุรุษของตนนั้นได้อพยพมาจากจังหวัดเพชรบุรีเพื่อมาตั้งหลักแหล่งหาที่ทำกินใหม่ ปัจจุบันก็คือที่ตำบลดอนมะเกลือ อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี เมื่อประมาณราวสามสี่ชั่วอายุคนที่ผ่านมานี้เอง ราวๆปี พ.ศ.๒๔๔๑ เป็นต้นมา

จากหลักฐานที่กล่าวมานี้ ทำให้สามารถสันนิษฐานได้ว่า การขยายตัวของชาวโซ่งจากเมืองเพชรบุรีคงเกิดขึ้นในรอบศตวรรษที่ผ่านมา ทำให้ชุมชนลาวโซ่งกระจายอยู่อย่างกว้างขวางในหลายๆจังหวัด เช่น ราชบุรี นครปฐม สุพรรณบุรี พิจิตร ซึ่งเราจะสังเกตได้ว่า การเคลื่อนย้ายถิ่นฐานเดิมของชาวโซ่งนี้จะขึ้นเหนือเพียงอย่างเดียว ทั้งนี้เนื่องจากชาวลาวโซ่งนั้นมีความรักในถิ่นฐานเดิมของตัวเองที่เมืองแถงในเขตสิบสองจุไทเป็นอย่างมาก การเข้ามาในประเทศไทยนั้นอยู่ในภาวะจำยอมจากฐานะเชลยศึกจึงมีความคิดที่จะเดินทางกลับไปยังถิ่นเดิมคือเมืองแถงเสมอๆ จึงพากันเดินทางขึ้นไปทางเหนือของประเทศไทย เมื่อเดินทางไปถึงที่หนึ่งๆก็จะหยุดพักทำมาหากิน หาเสบียงอาหารไว้เดินทางต่อไป แต่ไม่สามารถเดินทางกลับไปถิ่นฐานที่เดิมได้ เนื่องจากผู้ที่รู้จักเส้นทางเดิมนั้นได้ตายไปหมดในระหว่างการเดินทางอันยาวนานนั้น พวกลาวโซ่งจึงตั้งถิ่นฐานลงอยู่ในเขตภาคเหนือของประเทศไทย เช่น จังหวัดนครสวรรค์ พิจิตร และพิษณุโลก ส่วนชาวโซ่งที่หมู่บ้านท่าแร้ง อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งไม่ชอบพื้นที่เป็นที่ราบลุ่มน้ำท่วมถึง จึงได้อพยพไปอยู่ที่บางสะพาน อำเภอเมืองเพชรบุรี แล้วย้ายมาที่บ้านทับคางและบ้านดอนทราย บางส่วนได้อพยพไปหาที่ทำกินใหม่ทางแถบภาคกลาง

ได้แก่ จังหวัดนครปฐม จังหวัดราชบุรี และจังหวัดสุพรรณบุรี อีกปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลทำให้เกิดการอพยพของชาวโซ่งจากเพชรบุรีนั้น ก็คือ ปัญหาในเรื่องที่ดิน การอพยพตั้งถิ่นฐานใหม่ของชาวลาวโซ่งนั้นจะมีลักษณะการรวมกลุ่มกันอย่างเหนียวแน่น มักจะสร้างบ้านเรือนอยู่เป็นชุมชนอยู่ใกล้ชิดติดกันแบบญาติพี่น้องประมาณ ๑๐ หลังคาเรือน เป็นต้นไป และจะสร้างเรือนที่อยู่อาศัยแยกต่างหากจากที่นาที่ไร่ ในสมัยแรกๆมักจะจับจองที่ดินบริเวณป่าลึกๆที่ยังไม่มีผู้ใดเป็นเจ้าของมาก่อน สำหรับสร้างบ้านเรือนที่อยู่อาศัยเพื่อมิให้เกิดปัญหาไปรบกวนหรือไปแย่งที่ทำกินของผู้ตั้งหลักแหล่งทำมาหากินมาก่อนหน้านั้น

อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันชาวโซ่งทั้งหมดที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย ต่างก็ตั้งหลักแหล่งทำมาหากินเป็นปึกแผ่นอยู่ในแผ่นดินไทยที่ทำกินที่อุดมสมบูรณ์ มีความสุข มีความร่มเย็น มีความมั่นคงถาวร มีลูกหลานสืบสกุลเป็นชุมชนใหญ่ชุมชนหนึ่งแล้ว จึงไม่มีความคิดที่จะเดินทางกลับบ้านเกิดที่เมืองแถงอีกต่อไป ทั้งนี้เพราะชาวโซ่งได้อาศัยและทำกินอยู่บนผืนแผ่นดินไทยเป็นเวลานานหลายชั่วอายุคน เรียนรู้และแลกเปลี่ยนวิถีชีวิตกับคนไทยในท้องถิ่นที่ตนได้ไปตั้งหลักแหล่งอยู่ จนกล่าวได้ว่า ชาวโซ่งก็คือคนไทย มีสิทธิและเสรีภาพตามระบอบประชาธิปไตยเท่าเทียมกับประชากรทั่วๆไปในประเทศไทย คงเหลือไว้เพียงขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์อันทรงคุณค่าของชุมชนของตนไว้สืบทอดเป็นมรดกแก่ลูกหลานต่อไปเท่านั้น

๔.๒ กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำในจังหวัดสุพรรณบุรี

กลุ่มคนไทยเชื้อสายลาวที่เรียกตัวเองว่า "โซ่ง" ได้อพยพถิ่นฐานมาตั้งบ้านเรือนและสร้างชุมชนอยู่ในประเทศเป็นเวลายาวนานมาแล้ว ชาวโซ่งที่อพยพถิ่นฐานรวมตัวกันอยู่ในเขตจังหวัดสุพรรณบุรีนั้นมีกระจัดกระจายอยู่ในหลายอำเภอ แต่ที่มีการรวมตัวกันเป็นชุมนุมกลุ่มใหญ่นั้นอยู่ที่ตำบลดอนมะเกลือ อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี

ชาวโซ่งที่อาศัยอยู่ในอำเภออู่ทองนี้ เป็นกลุ่มที่อพยพขึ้นมาจากจังหวัดเพชรบุรี เพื่อแสวงหาที่ทำกินใหม่ การเข้ามาอาศัยในครั้งแรกๆนั้น มีการทำนาเป็นอาชีพหลักต่อมาภายหลังประสบปัญหาเรื่องราคาข้าวตกต่ำถึงแม้จะทำได้มากเท่าไหร่แต่ก็ไม่คุ้มกับที่ลงทุนไป ประกอบกับผืนดินเสื่อมโทรมลง ชาวโซ่งจึงหันไปทำไร่เพาะปลูกแตงโมกันที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ส่วนชาวบ้านที่ไม่ได้ประกอบอาชีพทำไร่ หรือคนหนุ่มสาวก็ต้องหันไปประกอบอาชีพรับจ้างภายนอกหมู่บ้านหรือตามที่ต่างๆในเมืองหรือต่างจังหวัด ผู้คนที่เหลือส่วนมากจะเป็นเด็กและวัยกลางคนขึ้นไปที่ยังอาศัยอยู่อยู่ในหมู่บ้าน ยังคงประกอบอาชีพทำนาเป็นรายได้หลักในการเลี้ยงชีพและครอบครัว

ในสมัยแรกที่เข้ามาอยู่นั้น ชาวโซ่งยังคงรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีกันไว้อย่างเหนียวแน่น เช่น การแต่งกายด้วยผ้านุ่งซิ่นและเสื้อก้อมสีดำอยู่เสมอ มีประเพณีการเซ่นไหว้ผีบรรพบุรุษ และการปลูกสร้างบ้านเรือนที่มีลักษณะเฉพาะของตนเอง แต่ในปัจจุบันนี้ลักษณะวัฒนธรรมของชาวโซ่งเริ่มกลมกลืนไปกับวัฒนธรรมสังคมในปัจจุบันเป็นอันมาก การแต่งกายด้วยชุดประจำชุมชนของตนลดน้อยลงมาก ส่วนใหญ่จะเห็นผู้สูงอายุชาวโซ่งยังคงแต่งกันไปในงานพิธีและประเพณีต่างๆเท่านั้น ซึ่งคงเป็นผลเนื่องมาจากความเจริญทางเทคโนโลยีสมัยใหม่ การแพร่กระจายของวัฒนธรรมเมืองไปสู่วัฒนธรรมชนบทนั่นเอง

๔.๓ ลักษณะที่อยู่อาศัยของกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ

ลักษณะบ้านเรือนที่อยู่อาศัยของชาวไททรงดำแบบดั้งเดิมนั้น ส่วนใหญ่จะไม่มีการล้อมรั้วบ้าน หรือหากจะมีบ้างก็เป็นเพียง รั้วเตี้ยๆ ทำด้วยไม้ไผ่ขัดแตะ หรือตีเป็นระแนง หรืออาจนำไม้ไผ่ทั้งลำที่ยังไม่ได้ริดหนามออกมากองเป็นแนวรั้ว (อัญชุลี บูรณะสิงห์, ๒๕๓๑ : ๒๑)

> "...เรือนของไทยโซ่งเป็นเรือนหลังใหญ่ มีห้องกว้าง มีระเบียงด้านหน้าจั่วทั้งสองด้าน ชายคาด้านหน้าจั่วทำเป็นวงโค้ง หลังคามุงด้วยหญ้าคาที่มัดรวมกันเป็นตับ ลักษณะของหลังคานั้นสูงชัน ชายคายาวต่ำลงมาจนบังมิด พื้นบ้านเป็นทั้งหลังคาและฝาบ้านไปในตัว มีบันไดขึ้นเรือนทั้งด้านหน้าและด้านหลัง แต่บันไดด้านหน้าเรือนใหญ่กว่าด้านหลัง ระเบียงหน้าเรือนใช้เป็นที่รับแขกและนั่งเล่น เรียกว่า "กกชาน" ส่วนระเบียงด้านหลังเรียกว่า "กว้าน" ใช้เป็นที่ประกอบพิธีเซ่นไหว้ผีบรรพบุรุษที่เป็นผู้ท้าว และจัดให้มีมุมใดมุมหนึ่งของกว้านเป็นที่อยู่ของผีบรรพบุรุษ ซึ่งที่ส่วนนี้ลาวโซ่งเรียกว่า "กะล่อหอง" ส่วนกลางของเรือนใช้เป็นที่นอน ที่ทำครัวและเก็บข้าวของต่างๆ ถ้าครอบครัวใดสืบผีผู้น้อย ก็จะทำกะล่อหองไว้มุมใดมุมหนึ่งของบ้านส่วนนี้..." (เรณู เหมือนจันทร์เชย, ๒๕๔๒ : ๑๕ – ๑๖ อ้างอิงจาก อัญชนา พานิช, ๒๕๓๗ : ๒๕)

ลักษณะการวางและลักษณะบ้านของชาวไททรงดำแบบดั้งเดิมนั้นมีความแตกต่างจากบ้านเรือนไทยภาคกลางทั่วไป คือ การวางครัวไฟ ซึ่งจะไม่สร้างครัวไฟที่หัวสกัดของบ้าน แต่จะสร้างไว้ที่หัวสกัดของนอกชานบ้าน เนื่องจากบริเวณหัวสกัดของบ้านด้านหนึ่งจะถูกกั้นเป็นห้องเล็กๆ สำหรับเป็นที่เซ่นไหว้ผีเรือนหรือผีบรรพบุรุษที่เรียกว่า "กะล้อห่อง" นั่นเอง

> "...ชาวโซ่งจะไม่ตั้งครัวบังห้องนี้เด็ดขาดเพราะห้องครัวถือว่าเป็นสิ่งสกปรก ที่ไม่สะอาด ห้องที่ใช้สำหรับเซ่นไหว้ผีเรือนนี้สามารถพบเห็นได้ในบ้านของชาวโซ่งทั่วไปในปัจจุบัน เพราะชาวโซ่งยังมีความเชื่อและนับถือผีบรรพบุรุษ จึงยังคงรักษาประเพณีการเซ่นไหว้บรรพบุรุษและความเชื่อเรื่องผีไว้อย่างเหนียวแน่น ทำให้ห้องดังกล่าวมีความสำคัญอย่างมากในการดำเนินวิถีชีวิตของชาวโซ่งทุกคน..." (มานิตา เขื่อนขันธ์, ๒๕๔๑ : ๑๘)

สิ่งก่อสร้างที่สำคัญอย่างหนึ่งที่มักปลูกคู่กับบ้านเรือนของชาวไททรงดำก็คือ "ยุ้งข้าว" ซึ่งเป็นสิ่งที่มีความสำคัญแก่ชีวิตของชาวไททรงดำอย่างมาก เนื่องจากในอดีตชาวไททรงดำประกอบอาชีพการเกษตรกรรม คือ ทำนา ดังนั้นยุ้งข้าวจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการเก็บข้าวเปลือกรอการจำหน่าย หรือเก็บข้าวเปลือกสำหรับไว้รับประทานไว้ที่ยุ้งข้าว ลักษณะการก่อสร้างยุ้งข้าวนั้นแบบดั้งเดิมนั้น นิยมสร้างไม่ไกลจากตัวบ้าน อาจปลูกไว้ด้านหลังเรือน สร้างด้วยไม้ไผ่ หลังคามุงหญ้าแฝกหรือหญ้าคา และเสาไม้ง่าม การก่อสร้างยุ้งข้าวนี้จะต้องสร้างให้มีใต้ถุนสูงกว่าพื้นบ้านหรือสูงเสมอกับพื้นบ้าน ห้ามมิให้สร้างพื้นยุ้งข้าวต่ำกว่าบ้านบ้าน ทั้งนี้เนื่องจากความเชื่อของชาวไททรงดำที่ว่า ข้าวแต่ละเมล็ดมีผีประจำเมล็ดข้าวหรือแม่โพสพสถิตอยู่ ชาวไททรงดำเคารพศรัทธาในพระแม่โพสพว่าเป็นผู้มีบุญคุณต่อการดำเนินชีวิต มีการเซ่นไหว้บูชา ดังนั้นจึงมิควรสร้างพื้นยุ้งข้าวต่ำกว่าพื้นบ้าน อีกทั้งยุ้งข้าวที่เก่าแล้ว จะไม่รื้อมาทำเป็นที่พักอาศัยหรือเหยียบย่ำเด็ดขาด (เรณู เหมือนจันทร์เชย, ๒๕๔๒ : ๑๗) ปัจจุบันการก่อสร้างยุ้งข้าวมีลักษณะเปลี่ยนแปลงไปเช่นเดียวกับการเปลี่ยนของการปลูกสร้างบ้านเรือน กล่าวคือ ยุ้งข้าวของชาวไททรงดำในปัจจุบันมุงด้วยกระเบื้อง มีจั่ว และมีปั้นลมฉลุลาย ต้นเสาที่ค้ำยุ้งข้าวจะใช้ต้นไม้ที่มีง่ามและวางต้นเสาแทนคานไว้บานง่ามเสา นิยมสร้างไม่ไกลจากตัวบ้านเช่นโบราณ และยังคงสร้างพื้นยุ้งข้าวให้สูงกว่าหรือสูงเสมอกับพื้นบ้านตามความเชื่อดั้งเดิมของชาวไททรงดำ

ในปัจจุบันวิถีชีวิตของชาวไททรงดำเปลี่ยนไป เนื่องจากสามารถส่งข้าวไปโรงสีได้ทันที หรือพ่อค้ามารับซื้อข้าวเปลือกถึงที่นา ดังนั้นจึงไม่ต้องเก็บข้าวเปลือกไว้รอการจำหน่ายที่ยุ้งข้าวเช่นแต่ก่อน ทำให้ยุ้งข้าวหมดความสำคัญไป แต่เนื่องจากความเชื่อดั้งเดิมที่จะไม่นิยมรื้อยุ้งข้าวเก่ามาทำที่พักอาศัย เหยียบย่ำ หรือนำมาทำสิ่งใดอันถือว่าเป็นการละเมิด เพราะเชื่อว่าจะเกิดอัปมงคลแก่ตนเองและครอบครัว ดังนั้นบางบ้านจึงอาจใช้เป็นที่เก็บข้าวของเครื่องใช้ทางการเกษตร ในขณะที่บางบ้านอาจทิ้งร้างไว้

ลักษณะบ้านเรือนของชาวไททรงดำแบบดั้งเดิมนั้นหาดูได้ยากในปัจจุบัน เนื่องจากอิทธิพลจากบริบททางสังคมต่างๆที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพัฒนาการปลูกสร้างบ้านเรือนจนมีลักษณะคล้ายคลึงกับบ้านเรือนไทยภาคกลางหรือคล้ายคลึงกับสภาพบ้านเรือนที่ชุมชนของชาวไททรงดำได้ไปถิ่นฐานอาศัยอยู่ ซึ่งลักษณะการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นไปภายใต้เหตุผลของการปรับตัวให้เข้าสังคมและวัฒนธรรม ตลอดจนสภาพทางสังคมภายนอกที่รายล้อมหมู่บ้านของชาวไททรงดำ

> "...เห็นได้จากส่วนที่เป็นหลังคาที่มีจั่วยอดแหลม มีผนังฝากั้นบ้าน แบ่งออกเป็นห้องครัว ห้องนอน ห้องผีเรือน และมีนอกชานหน้าบ้าน เป็นต้น ลักษณะแบบบ้านของชาวโซ่งบางแบบ ก็สร้างคล้ายคลึงกับแบบบ้านดั้งเดิม เพียงแต่เปลี่ยนหลังคาให้เป็นทรงจั่วอย่างบ้านไทยแบบบ้านชาวนาไทย ที่มีการลากปีกนกออกมายาวเสมอชายคาบ้าน มุงด้วยกระเบื้องหรือสังกะสี และฝาผนังบ้านสูงขึ้นกว่าแบบบ้านแบบเดิม มีเรือนครัวและใต้ถุนสูงอย่างบ้านคนไทยภาคกลางทั่วๆไป..." (มานิดา เชื่อนขันธ์, ๒๕๔๑ : ๑๘)

ปัจจุบันบ้านเรือนของชาวไททรงดำมีลักษณะรูปทรงเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม คือ หลังคาที่มุงด้วยจากหรือแฝกเปลี่ยนมาเป็นการมุงด้วยกระเบื้อง หลังคาที่มุงด้วยสังกะสียังพอมีเห็นอยู่บ้างแต่ไม่มากนัก หลังคาจะทำเป็นทรงจั่ว เหมือนบ้านเรือนของคนไทยภาคกลางตามชนบททั่วไป ชายคาบ้านสร้างให้ยื่นออกมาคลุมฝาผนังรอบบ้าน ซึ่งลักษณะดังกล่าวยังคงตามลักษณะของเรือนไททรงดำแบบดั้งเดิม ใต้ถุนเรือนยกสูงไว้สำหรับเก็บเครื่องมือเครื่องใช้ทางการเกษตร หรือบางทีไว้สำหรับเป็นที่รับรองญาติมิตรเพื่อนฝูงที่มาเยี่ยมเยียน หรืออาจไว้สำหรับเป็นที่นั่งเล่นพักผ่อนหย่อนใจ บางบ้านอาจใช้ใต้ถุนเรือนไว้สำหรับเป็นที่ทอผ้า โดยจะมีกี่ทอผ้าวางไว้ใต้ถุนเรือน

ชาวไททรงดำในปัจจุบันไม่นิยมเลี้ยงหมูไว้ใต้ถุนบ้านเช่นแต่ก่อน แต่จะทำเป็นเล้าหมูหรือเพียงแค่นำหมูไปผูกใต้ต้นไม้ข้างบ้านที่มีร่มเงา

เรือนไททรงดำแบบดั้งเดิมมีอายุถึงราว ๖๐ – ๗๐ ปี บางหลังจึงเสื่อมโทรมไปตามอายุ จำเป็นต้องสร้างขึ้นใหม่ แต่การสร้างขึ้นใหม่นี้นิยมสร้างแบบเรือนไทยประยุกต์แบบครึ่งปูนครึ่งไม้ คือ ครึ่งบนเป็นไม้ ครึ่งล่างเป็นปูน บางบ้านอาจสร้างเป็นลักษณะเรือนไทย สร้างด้วยไม้ทั้งหลัง หรือบางบ้านอาจปลูกสร้างด้วยปูนซีเมนต์รูปแบบฝรั่งตามสมัยนิยม

ถึงแม้ว่าวัสดุในการปลูกสร้างหรือรูปทรงของบ้านเรือนชาวไททรงดำในปัจจุบันจะมีความเปลี่ยนไปจากเดิมอย่างมาก แต่สิ่งหนึ่งที่ยังสืบทอดไม่เปลี่ยนแปลงก็คือ บ้านเรือนของชาวไททรงดำทุกหลัง ไม่ว่าจะก่อสร้างด้วยไม้หรือปูนซีเมนต์ รูปทรงไทย หรือฝรั่ง จะต้องมี "ห้องกะล้อห่อง" ตามความเชื่อและประเพณีการนับถือผีอยู่เช่นเดิม

๔.๔ ขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ

ส่วนใหญ่ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของไททรงดำจะมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับความเชื่อค่อนข้างมาก รายละเอียดของขั้นตอนการประกอบประเพณีพิธีกรรมค่อนข้างมีความแตกต่างกันไปบ้างตามแต่ละ

ท้องถิ่นเนื่องจากสภาพสังคมโดยทั่วไป แต่อย่างไรก็ตามพบว่าชาวไททรงดำมีการแบ่งชนชั้นทางสังคมออกเป็น ๒ กลุ่ม คือ กลุ่มผู้ท้าว หรือชนชั้นสูงที่มีการสืบสายสกุลหรือสืบการนับถือผีจากเจ้านายผู้ปกครองแคว้นสิบสิงปันนาอันเป็นถิ่นฐานเดิมของชาวไททรงดำก่อนที่อพยพบ้านเรือนมาอาศัยในประเทศไทยและ ส่วนอีกกลุ่มคือกลุ่มผู้น้อย หรือผู้สืบสกุลการนับถือผีจากประชาชนหรือคนทั่วไปในสมัยนั้น การแบ่งชนชั้นกันในหมู่ไททรงดำดังที่ได้กล่าวแล้วนั้น ปรากฏความแตกต่างทางด้านสถานภาพและชนชั้นให้เห็นในรายละเอียดของการประกอบประเพณีพิธีกรรมต่างๆ รวมไปถึงความเชื่อในเรื่องการนับถือผีก็จะมีแตกต่างกันโดยมีการแบ่งกลุ่มเป็นผีผู้ท้าวและผีผู้น้อยด้วย เมื่อไททรงดำอพยพมาสร้างบ้านเรือนอยู่ในประเทศไทยแล้ว ก็ยังความเชื่อในเรื่องผู้ท้าวและผู้น้อยอยู่ในหมู่ชาวไททรงดำ แต่อาจจะมีความเคร่งครัดในเรื่องดังกล่าวน้อยลงไปจากเดิม

๔.๕ ความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ

ความเชื่อเรื่องการนับถือผีมีบทบาทอย่างมากในสังคมชาวไททรงดำหรือชาวโซ่ง ชาวโซ่งมีความเชื่อว่าทุกๆสิ่งบนโลกอยู่ภายใต้อำนาจเร้นลับเหนือธรรมชาติหรือผีนั่นเอง ดังนั้นชาวไททรงดำจึงมีความนับถือศรัทธาอย่างแรงกล้าในเรื่องผี เช่น ผีไร่ ผีนา ผีฟ้า ผีเจ้าป่า ผีเจ้าเขา ซึ่งเป็นผีตามธรรมชาติทำหน้าที่ควบคุมดูแลไร่นาป่าเขาต่างๆให้มีความร่มเย็นเป็นสุข และบันดาลให้เกิดความอุดมสมบูรณ์แก่พืชพันธุ์ธัญญาหาร ความเชื่อในเรื่องผีตามธรรมชาตินี้มีบทบาทสำคัญสะท้อนให้เห็นในพิธีกรรมต่างๆของชาวไททรงดำ อันก่อให้เกิดรูปแบบสังคมที่ถูกควบคุมด้วยความเชื่อที่ถูกปลูกฝังมาตั้งแต่อดีตจนกระทั่งปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเชื่อในเรื่องการนับถือบูชาผีบรรพบุรุษ

ผีบรรพบุรุษมีความสำคัญและมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการดำรงชีวิตของชาวไททรงดำ ชาวไททรงดำให้ความเคารพศรัทธาต่อผีบรรพบุรุษอย่างเคร่งครัด และปรากฏให้เห็นได้ในวิถีการดำเนินชีวิต ตลอดจนประเพณีพิธีกรรมต่างๆ

ระบบความเชื่อเรื่องการนับถือผีบรรพบุรุษนับว่าเป็นระบบควบคุมทางสังคมอย่างหนึ่งของชาวไททรงดำ อันเป็นภูมิปัญญาพื้นฐานที่ปลูกฝังให้สมาชิกในสังคมดำรงตนอยู่ภายใต้กรอบของจารีตประเพณีที่ดีของชาวไททรงดำ

มานิตา เขื่อนขันธ์ (๒๕๔๑ : ๖๑) กล่าวว่า

> "...ในปัจจุบันสภาพสังคมของชาวโซ่งเริ่มเปลี่ยนไป ภายหลังจากการเข้ามาของวัฒนธรรมตะวันตกและวัฒนธรรมเมืองที่หลั่งไหลเข้ามาอย่างมากจนแทรกแซงและเปลี่ยนรูปแบบทางวัฒนธรรม ประเพณีของชาวโซ่งไปจากอดีตอย่างมาก แต่ความเชื่อเรื่องผีและความเชื่อเรื่องขวัญยังคงมีความสัมพันธ์กับสังคมของชาวโซ่งอย่างใกล้ชิดเหมือนเดิม นอกจากนี้ยังถูกปะปนด้วยประเพณีและพิธีกรรมแบบไทยด้วย โดยนำมาประยุกต์เข้ากับความเชื่อเรื่องผีและขวัญแบบดั้งเดิม ออกมาเป็นรูปแบบของวัฒนธรรมใหม่ที่เหมือนและเปลี่ยนแปลงไปจากวัฒนธรรมแบบดั้งเดิม
>
> ความเปลี่ยนแปลงต่างๆเหล่านี้เป็นความเปลี่ยนแปลงที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในสังคมของชาวลาวโซ่งในปัจจุบัน เนื่องจากชาวโซ่งรุ่นใหม่ได้รับการปลูกฝังจากระบบการศึกษาของไทย ทำให้เกิดความผูกพันกับสังคมวัฒนธรรมไทยมากขึ้น ทำให้ความแตกต่างระหว่างคนโซ่งและคนไทยมีน้อยมาก ไม่แสดงออกถึงลักษณะเอกลักษณ์ของกลุ่มชนเหมือนในอดีต ถึงแม้ว่าประเพณีและพิธีกรรมดั้งเดิมของชาวโซ่งยังคงได้รับการยึดถือปฏิบัติและถ่ายทอดสู่ลูกหลานทุกเวลาก็ตาม..."

๕. ประวัติความเป็นมาและอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง

๕.๑ ประวัติความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง

กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งมีชื่อเรียกหลายชื่อ เช่น ลาวครั่ง ลาวคั่ง ไทคั่ง ลาวภูคัง ลาวขี้ครั่ง ลาวเต่าเหลือง ลาวด่าน นักภาษาศาสตร์จัดภาษาลาวครั่งอยู่ในตระกูลภาษาไท-กะได กลุ่มตะวันตกเฉียงใต้

สิทธิชัย สมานชาติ (๒๕๔๐ : ๑๓) กล่าวว่า กลุ่มวัฒนธรรมลาวครั่งถูกเรียกขานในชาติพันธุ์เผ่าไทว่า กลุ่มไทครั่ง กลุ่มวัฒนธรรมไทครั่งจะเรียกตนเองว่า ลาวครั่ง หรือ ลาวเวียง หรือ ลาวกา ในภาษาอังกฤษเขียนว่า Lao Khrang หรือ Lao Veing หรือ Lao Ka

กล่าวถึงที่มาของชื่อเรียกกลุ่มชาติพันธุ์ "ลาวครั่ง" ผู้สันนิษฐานว่า กลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั่งเคยตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณเทือกเขา "ภูคัง" ในประเทศลาว และเมื่อครั้งที่ถูกกวาดต้อนเข้ามาสู่ประเทศไทยชนกลุ่มนี้ก็อยู่ในบรรดากลุ่มเชลยที่ถูกกวาดต้อนมาด้วย คนทั่วไปเรียกคนลาวกลุ่มนี้ว่า "ลาวภูคัง" ต่อมามีการเรียกชื่อผิดเพี้ยนกันไปจากเดิมมากมายหลายชื่อ เช่น "ลาวขี้ครั่ง" "ลาวครั่ง"

ชนัญ วงษ์วิภาค (๒๕๓๐ : ๓) กล่าวว่า

> คำว่า "ลาวครั่ง" มีผู้สันนิษฐานว่าเป็นคนที่เคยตั้งถิ่นฐานอยู่เขตเทือกเขาภูคังประเทศลาว ทำให้ถูกเรียกว่าลาวคังหรือลาวครั่ง แต่บ้างก็ว่าในสมัยที่อพยพกันมาต้องประสพกับสภาวะขาดแคลนๆไปเสียทุกอย่าง แม้กระทั่งเครื่องมือทำมาหากิน จึงต้องเลี้ยงครั่งสำหรับย้อมผ้า เพราะไม่ต้องใช้เครื่องมืออะไร จึงทำให้ถูกเรียกว่า ลาวขี้ครั่งหรือลาวครั่งในที่สุด และลาวครั่งยังมีอยู่ในเขตอำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี แม้กระทั่งจังหวัดนครปฐมหรือกาญจนบุรี

อีกข้อสันนิษฐานสำหรับที่มาของคำว่า "ลาวครั่ง" คือ คำว่า "ครั่ง" คำนี้มาจากสีครั่งที่ใช้สำหรับย้อมผ้า เนื่องจากเมื่อชนกลุ่มนี้ได้อพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทยแล้ว ก็ต้องเผชิญกับปัญหาสภาวะขาดแคลนในทุกด้าน แม้กระทั่งเครื่องมือสำหรับทำมาหากิน ชนกลุ่มนี้จึงเลี้ยงครั่งไว้สำหรับใช้ย้อมผ้า เพราะไม่ต้องใช้เครื่องมือเครื่องไม้อะไรมากนัก จึงเป็นสาเหตุให้ถูกเรียกว่า "ลาวครั่ง" หรือ "ลาวขี้ครั่ง"

บางครั้งยังพบว่ามีผู้เรียกชนกลุ่มนี้ว่า "ลาวเต่าเหลือง" เพราะนิสัยของลาวพวกนี้ชอบอยู่เป็นอิสระตามป่าเขาเหมือนกับเต่าภูเขาชนิดหนึ่งที่มีกระดองสีเหลือง ซึ่งมีความอดทนต่อสภาพภูมิประเทศและภูมิอากาศ บางท้องถิ่นเรียกชื่อชนกลุ่มนี้ว่า "ลาวก๊ะล่ะ"

> "...ในเขตอำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์มีลาวครั่งอยู่มากเช่นกัน แต่ชาวบ้านจะเรียกตามชื่อตำบลที่อยู่ เช่น ลาวโนนปอแดง และลาวหนองเหมือด หรือบางคนก็เรียกในลักษณะล้อเลียนเสียงพูด ซึ่งคนลาวครั่งชอบลงท้ายประโยคว่า "ก๊ะล่ะ" เช่นถามว่า "ไปไคมา" จะตอบว่า "ไปเที่ยวมา ก๊ะล่ะ" เช่นนี้จึงเรียกกันว่า "ลาวก๊ะล่ะ" บ้างก็เรียกกันเล่นๆว่า "ลาวล่อ" ซึ่งไม่อาจสันนิษฐานได้เลยว่า เสียงคำดังกล่าวมีความสัมพันธ์อย่างไรกับลาวครั่ง..." (สุคนธ์ ศีลบุตร, ๒๕๓๘ : ๑๒)

บางครั้งอาจพบว่ามีการเรียกชื่อ ลาวครั่ง ตามชื่อตำบลหรือท้องถิ่นที่อยู่ เช่น พวกที่อยู่ใน อ. ด่านซ้าย จ. เลย ถูกเรียกว่า "ลาวด่าน" กลุ่มที่อยู่ใน อ. บรรพตพิสัย จ. นครสวรรค์ เรียกว่า "ลาวโนนปอแดง" และ "ลาวหนองเหมือด"

ส่วนสาเหตุของการเรียกคำนำหน้าว่า "ลาว" นั้น ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าคงมีที่มาเช่นเดียวกับคำนำหน้า "ลาวทรงดำ" นั่นเอง กล่าวคือ เป็นคำเรียกที่ชาวไทยโดยทั่วไปมักนิยมเรียกชนกลุ่มน้อยที่ได้อพยพย้ายถิ่นฐานเข้ามาในประเทศไทย เพื่อให้มีความแตกต่างและแสดงความแบ่งแยกทางชาติพันธุ์ว่าแตกต่างจากชาวไทยพื้นถิ่น ทั้งนี้กลุ่มชาติพันธุ์ที่อพยพเข้ามานี้อาจมาจากดินแดนส่วนหนึ่งของอาณาจักรลาว และอีกกรณีหนึ่งเป็นความนิยมของคนในสมัยนั้นที่จะเรียกขานกลุ่มชาติพันธุ์ที่อพยพเข้ามาอยู่ใหม่ว่า "ลาว"

นักวิชาการสันนิษฐานว่า กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งอพยพย้ายถิ่นฐานเข้ามาสู่ลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาพร้อมกับกลุ่มชาวไทลาวอื่นๆ ซึ่งมีภูมิลำเนาเดิมอยู่ใกล้เคียงกันในแถบลุ่มแม่น้ำโขง โดยกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งน่าจะอพยพจากลุ่มแม่น้ำโขงมาสู่ลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาตั้งแต่สมัยกรุงธนบุรี โดยพระวออุปฮาดแห่งเมืองเวียงจันทน์ได้นำผู้คนประมาณ ๒,๐๐๐ คนมาขอพึ่งพระบรมโพธิสมภารของพระเจ้าตากสิน และในสมัยเดียวพระเจ้าตากสินได้ยกกองทัพไปตีเมืองเวียงจันทน์ ด้วยเหตุที่เมืองเวียงจันทน์ละเมิดพระราชอำนาจและรุกล้ำอาณาเขตเข้ามาประหารพระวอซึ่งเป็นข้าขอบขัณฑสีมาของกรุงธนบุรี พระยามหากษัตริย์ศึกจึงนำกองทัพขึ้นไปตีเมืองเวียงจันทน์ และสามารถตีได้สำเร็จ จึงกวาดต้อนเชื้อพระวงศ์อาทิ เจ้านันทเสน นางแก้วยอดฟ้ากัลป์ยานีศรีกษัตริย์ เหล่าเสาอำมาตย์ นางสนมกำนัล และราษฎรแห่งเมืองเสียงจันทน์

นอกจากการกวาดต้อนผู้คนจากเมืองเวียงจันทน์แล้ว ยังพร้อมด้วยพระแก้วพระมรกต และพระบางลงมากรุงธนบุรี ประมาณการณ์ว่าจำนวนผู้คนจากครัวเวียงจันทน์ในครั้งนั้นที่ถูกกวาดต้อนอพยพลงมามีจำนวนหลายหมื่นคน คงให้ท้าวสุโพธิ์ ซึ่งเป็นขุนนางลาวดูแลผู้ดูแลบ้านเมืองต่อไป ตั้งแต่เมืองเวียงจันทน์และเมืองจำปาศักดิ์ตกเป็นของไทย เมืองหลวงพระบางก้ได้เข้ามาสวามิภักดิ์ อาณาจักรล้านช้างจึงตกเป็นประเทศราชของไทยอย่างสมบูรณ์ตั้งแต่บัดนั้น นอกจากนี้กองทัพไทยได้ขึ้นไปกวาดต้อนชาวลาวพวนที่เมืองพวนลงมาอีกด้วย (สุวิมล วัลย์เครือและชนิดา ตั้งถาวรสิริกุล, ๒๕๓๖ : ๑๑ – ๑๒ อ้างอิงจาก สิทธิชัย สมานชาติ, ๒๕๔๐ : ๑๕)

ในปี พ.ศ. ๒๓๗๑ สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นซึ่งตรงกับรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว นับเป็นการอพยพย้ายถิ่นฐานครั้งที่ ๓ ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง เมื่อครั้งที่ปราบศึกเจ้าอนุวงศ์ ได้มีกลุ่มคนลาวที่ถูกกวาดต้อนให้มาอยู่ตามหัวเมืองน้อยใหญ่ ชาวลาวครั่งก็เป็นกลุ่มคนลาวที่ถูกกวาดต้อนมาในครั้งนั้น ชาวลาวครั่งมีการเคลื่อนย้ายบ้านเรือนกันอยู่หลายครั้ง จนกระทั่งเข้าสู่ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งมีการปรับเปลี่ยนการปกครองเป็นแบบเทศาภิบาล ชาวลาวครั่งจึงได้ตั้งหลักแหล่งถาวรในเขตอำเภอจรเข้สามพัน ซึ่งมีชุมชนชาวลาวครั่งอยู่ ๓ ชุมชนใหญ่ๆ คือ บ้านสระพังลาน บ้านใหม่คลองตัน และบ้านหนองตาสาม มีชาวลาวครั่งกลุ่มหนึ่งกลุ่มหนึ่งภายใต้การนำของนายกองแดงได้พาญาติพี่น้องมาจากทุ่งสัมพะบด อ.หันคา และลาวครั่งในท้องที่ อ.วัดสิงห์ จ.ชัยนาท มาตั้งบ้านเรือนที่บ้านหนองโคก อ.สระกระโจม จ.สุพรรณบุรี นอกจากนี้กลุ่มชาวลาวครั่งยังได้อพยพกระจัดกระจายเคลื่อนย้ายครอบครัวไปยังพื้นที่ต่างๆ ใกล้เคียง

ครอบครัวชาวลาวครั่งมีทั้งครอบครัวเดี่ยวและครอบครัวขยาย ตามประเพณีดั้งเดิมเมื่อแต่งงานแล้ว ฝ่ายชายจะย้ายไปอยู่เรือนของฝ่ายหญิงเป็นระยะเวลาหนึ่ง เมื่อฐานะดีขึ้นก็จะแยกครอบครัวออกมาอยู่ในบริเวณใกล้เคียง ชาวลาวครั่งให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ของเครือญาติอย่างเน้นเฟ้น เมื่อมีประเพณีพิธีกรรมที่สำคัญสมาชิกในครอบครัวจะมาร่วมและช่วยงานกันทุกคน ไม่ว่าจะเป็นงานแต่งงาน บวชนาค โกนจุก งานทำบุญสารทลาว

๕.๒ กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งในจังหวัดสุพรรณบุรี

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่าภายหลังการปราบกบฏพระเจ้าอนุวงศ์และกวาดต้อนชนกลุ่มน้อยมาไว้ที่เมืองลพบุรี สระบุรี สุพรรณบุรีและนครชัยศรีแล้ว พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงผนวกรัฐลาวเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของราชอาณาจักรสยาม ชาวลาวกลุ่มต่างๆได้ถูกกวาดต้อนให้เข้ามาอยู่ที่หัวเมืองหลายแห่งภายในราชอาณาจักรสยาม กระจัดกระจายไปตามเมืองต่างๆ เช่น สระบุรี ลพบุรี พนัสนิคม นครชัยศรี สุพรรณบุรี เป็นต้น เป็นการลดอำนาจทางทหารและการเมือง ทั้งเป็นการเสรอมกำลังไพร่ทาสให้กับกรุงเทพฯ (จิรวรรณ ตั้งจิตเมธ, ๒๕๓๙ : ๕๔ อ้างอิงจาก เจ้าพระยาบดินเดชา, ๒๕๑๔ : ?)

เมื่อกลุ่มชาติพันธุ์ลาวได้ถูกกวาดต้อนมาที่เมืองสุพรรณบุรีแล้วต่างก็แยกกันอยู่ตามวิถีแห่งวัฒนธรรมของตน ในเขตจังหวัดสุพรรณบุรีจึงประกอบไปด้วยชนกลุ่มน้อยหลากหลายกลุ่มอาศัยอยู่ เช่น ลาวเวียง ลาวโซ่ง ลาวพวน และลาวครั่ง เมื่อแรกที่ได้มาอาศัยอยู่ในดินแดนจังหวัดสุพรรณบุรี กลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้มีความรู้สึกไม่แน่นอนกับชีวิตและอนาคตของตนมากนัก เนื่องจากยังอยู่ในฐานะของเชลยสงคราม ต้องมีการเตรียมพร้อมสำหรับการอพยพโยกย้ายถิ่นฐานอยู่บ่อยครั้ง กลุ่มชาติพันธุ์ดังกล่าวจึงปลูกสร้างบ้านเรือนแบบง่ายเช่นการสร้างบ้านด้วยไม้ไผ่ หญ้าแฝก หรือหญ้าคา เป็นลักษณะแบบกระต๊อบหรือกระท่อมมากกว่าการสร้างบ้านเรือนแบบถาวร ข้าวของเครื่องใช้ส่วนตัวและข้าวของอื่นๆ เช่น เสบียง อาหารแห้ง จะจัดเตรียมเข้าพกห่อพร้อมสำหรับการเคลื่อนย้ายได้ทุกเวลา

ในระยะแรกกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งที่อาศัยอยู่ในจังหวัดสุพรรณบุรี ดำรงชีวิตด้วยการหาของป่า ล่าสัตว์ และทำไร่เลื่อนลอยเช่นเดียวกับเมื่อครั้งยังอยู่ที่เขตภูคัง ประเทศลาว ดังนั้นจึงการทำมาหากินจึงต้องพึ่งพาอาศัยธรรมชาติเป็นหลัก เมื่อเกิดภาวะภัยพิบัติทางธรรมชาติหรือวิกฤติการณ์ใดที่นำไปสู่ความอดอยาก กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งก็จะอพยพย้ายถิ่นฐานไปหาที่ทำกินในแหล่งใหม่ที่มีความสมบูรณ์มากกว่า ดังนั้นการปลูกสร้างบ้านเรือนให้มีลักษณะอย่างง่าย และการจัดเตรียมสัมพาระเพื่อความพร้อมต่อการเคลื่อนย้ายถิ่นฐานอยู่ตลอดเวลา จึงเป็นไปโดยเหตุผล ๒ ประการคือ ประการแรกเป็นเหตุทางการเมือง ดังที่ได้กล่าวมาแล้วมาแล้วกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งนี้อยู่ในดินแดนประเทศไทยในฐานะเชลยสงคราม ดังนั้นอาจจะต้องถูกกวาดต้อนหรืออพยพย้ายถิ่นฐานได้ตลอดเวลา ประการที่สองเป็นเหตุผลในการดำรงชีวิต คือการย้ายถิ่นฐานไปสู่แหล่งทำกินใหม่ที่มีความพร้อมสมบูรณ์มากกว่า หรือการย้ายที่ทำกินเพื่อหนีวิกฤตการณ์โรคภัยร้ายแรงต่างๆ

วิถีการดำเนินชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งตั้งแต่อพยพเข้ามาอยู่ในจังหวัดสุพรรณบุรีเป็นไปเช่นนี้ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๓ จวบจนสมัยรัชกาลที่ ๕ ต่อมาเมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มีการจัดรูปแบบการปกครองแบบเทศาภิบาล กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งจึงมีการตั้งหลักแหล่งถิ่นฐานที่ถาวร

> "ในการเคลื่อนย้ายของชาวลาวครั่งนั้น จะมีผู้นำที่คอยดูแลปกป้องและควบคุมกฎระเบียบของกลุ่มซึ่งมีความสามารถในการรบและเจรจากับผู้คนในท้องถิ่นอื่นๆ ดังเช่นในท้องที่จังหวัดสุพรรณบุรีก็จะมีผู้นำลาวครั่งคนหนึ่งชื่อ แดง ชาวบ้านเรียกกันว่า นายกองแดง เนื่องจากเคยมีตำแหน่งนายกองมาก่อน มีความรู้และวิชาอยู่ยงคงกระพัน นำกลุ่มคนไปตั้งถิ่นฐานในเขตทุ่งสัมพะบด อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท
> จากประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของชาวลาวครั่งที่กล่าวมาจะเห็นว่าลาวครั่งมิได้มีหลักแหล่งแห่งที่ตั้งบ้านเรือนอย่างถาวรเหมือนกับชาวบ้านในท้องถิ่นต่างๆ แถบที่ราบภาคกลางของประเทศ การย้ายถิ่นฐานอยู่บ่อยๆนี้สะท้อนให้เห็นว่าชนกลุ่มน้อยเหล่านี้ดำรงชีวิตอยู่ในดินแดนประเทศสยามได้อย่างค่อนข้างเป็นอิสระจาก

ส่วนกลาง ทั้งๆที่ในช่วงเวลาเดียวกันนั้น (ในราวทศวรรษที่ ๒๔๐๐) ผู้คนส่วนใหญ่ในสยามยังเป็นไพร่และทาสอยู่

ความรู้สึกที่ตนเป็นคนต่างวัฒนธรรม อาจจะเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ชาวลาวครั่งแยกตัวออกไม่ค่อยเกี่ยวข้องกับหมู่บ้านไทยภาคกลางมากนัก แม้แต่กับลาวกลุ่มอื่น เช่น ลาวโซ่ง ก็รู้สึกถึงความแตกต่างทั้งสำเนียงภาษา ตลอดจนวัฒนธรรม ซึ่งความรู้สึกแตกต่างกันทางวัฒนธรรมนี้เป็นสิ่งที่ปรากฏอยู่ทั่วไปในกลุ่มคนสยามประเทศขณะนั้น

อย่างไรก็ตามการรวมตัวและการอยู่ร่วมกันทางสังคม เพื่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินก็เป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งที่ก่อให้เกิดการย้ายถิ่นฐานเพื่อหาที่อยู่ที่ปลอดภัย และในช่วงที่จักรวรรดินิยมตะวันตกได้เริ่มเข้ามีบทบาทคุกคามประเทศไทย และหลังจากการเกิดสนธิสัญญาเบาริ่งในปี ๒๓๙๘ นั้น พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวก็ทรงดำเนินนโยบายป้องกันจากภายในโดยปรับปรุงโครงสร้างการปกครองพระราชอาณาจักรสยามในปี ๒๔๓๕ โดยกรมพระยาดำรงราชานุภาพ เสนาบดีกระทรวงมหาดไทยได้จัดระเบียบการปกครองมณฑลเทศาภิบาล ทรงจัดการสำรวจประชากรและหมู่บ้านอย่างชัดเจน และได้เสด็จมายังหัวเมืองสุพรรณบุรี ซึ่งในเวลานั้นเมืองสุพรรณบุรีมีสภาพความเป็นอยู่ที่ไม่แตกต่างไปจากหัวเมืองอื่นๆในเขตลุ่มแม่น้ำท่าจีนตอนบน กล่าวคือ ลักษณะการผลิตส่วนใหญ่เป็นไปเพื่อการยังชีพอาศัยน้ำในคูคลองทำนา ปลูกฝ้าย พริก ผักนานาชนิด และยังทำหัตถกรรมพื้นบ้าน ท้องทอผ้า จักสาน ตีเหล็กและทำเครื่องมือเครื่องใช้อื่นๆใช้เองในท้องถิ่น (จิรวรรณ ตั้งจิตเมธี, ๒๕๓๙ : ๕๕ อ้างอิงจาก ชนัญ วงษ์วิภาค, ๒๕๓๑ : ๑๓ – ๑๔)

เมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ปฏิรูปการปกครองไปสู่ระบบเทศาภิบาลแล้ว กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งจึงเริ่มมีการปลูกสร้างบ้านเรือนที่อยู่อาศัยและตั้งถิ่นฐานถาวรอยู่ในเขตอำเภอจระเข้สามพัน ในครั้งนี้มีกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งกลุ่มหนึ่งมาตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนอยู่ที่ตำบลหนองตาสาม

"เล่ากันว่าในช่วงปี ๒๔๔๐ นายกองแดงได้นำกลุ่มญาติพี่น้องเดินทางมาจากท้องถิ่นต่างๆในเขตชัยนาทและสุพรรณบุรี มาร่วมกันตั้งถิ่นฐานที่บ้านหนองตาสามนี้ จนกลุ่มบ้านได้ขยายเป็นหมู่บ้านใหญ่ พื้นที่ทำกินเริ่มขาดแคลน กลุ่มบ้านต่างๆในหมู่บ้านก็หักร้างถางพงขยับขยายออกไปทิศต่างๆ หาที่ทำกินเพิ่มเติม บางกลุ่มขยายตัวไปทางทิศเหนือกลายเป็นบ้านท่าม้าฝนปัจจุบัน บางกลุ่มข้ามคลองหนองตาสามมาทางทิศตะวันตกที่เป็นโคกป่าละเมาะมีสัตว์ป่าอาศัยอยู่มากมาย โดยเฉพาะกระต่าย ชาวบ้านจึงเรียกโคกนี้ว่า "โคกขี้กระต่าย" (จิรวรรณ ตั้งจิตเมธี, ๒๕๓๙ : ๕๖)

หลังจากการปฏิรูปการปกครองเป็นแบบเทศาภิบาลแล้ว ได้มีการรวมหมู่บ้านต่างๆเพื่อจัดระบบการปกครองดูแลในลักษณะอำเภอ ในระยะแรกพื้นที่ของอำเภออู่ทองขึ้นอยู่กับอำเภอสองพี่น้อง ต่อมาเมื่อจำนวนหมู่บ้านเพิ่มมากขึ้น จึงได้รวมกลุ่มชุมชนแถบอำเภออู่ทองให้เป็นพื้นที่ปกครองใหม่ โดยให้ที่ทำการอยู่ฝั่งตะวันออกของลำน้ำจระเข้สามพัน ในปีพ.ศ.๒๔๔๕ โดยที่ทำการแห่งใหม่นี้มีชื่อว่า "อำเภอจระเข้สามพัน" ในเขตอำเภอจระเข้สามพันนี้มีชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งรวมตัวกันสร้างบ้านเรือนเป็นหลักแหล่งอยู่ในสามพื้นที่ คือ บ้านสระพังลาน บ้านใหม่คลองตัน และบ้านหนองตาสาม ในจำนวนนี้บ้านหนองตาสามถือว่าเป็นแหล่งชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งที่ค่อนข้างเก่าแก่มากที่สุดแห่งหนึ่งในเขตอำเภอจระเข้สามพัน

กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งเมื่อได้มาตั้งบ้านเรือนเป็นหลักแหล่งที่ตำบลหนองตาสาม และได้ขยายตัวไปยังบริเวณโคกขี้กระต่ายแล้ว ได้มีการบุกเบิกพื้นที่เพื่อประโยชน์ในการประกอบอาชีพทางการเกษตรอันเป็นอาชีพดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ตน นอกจากการทำไร่ทำนาแล้ว ยังมีการเลี้ยงสัตว์ เช่น วัว ควาย แลกปลูกสร้างห้างร้านไว้สำหรับเป็นที่เพาะปลูกชั่วคราวในฤดูเพาะปลูก เมื่อสิ้นฤดูเก็บเกี่ยว ชาวไทครั่งจะนำข้าวที่เก็บเกี่ยวได้ไปนวดที่บ้านหนองตาสาม วิถีชีวิตในระยะแรกของกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งเป็นไปเช่นนี้ จนกระทั่งระยะต่อมาเมื่อ

กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งอีกจำนวนหนึ่งได้อพยพมาอยู่ที่บริเวณโคกขี้กระต่ายนี้ พร้อมทั้งปรับเปลี่ยนห้างร้านที่อยู่อาศัยแบบชั่วคราวให้มีลักษณะคงทนถาวรมากขึ้น เนื่องจากโคกขี้กระต่ายในขณะนั้นมีความอุดมสมบูรณ์ของพืชพันธุ์และสัตว์ป่า เมื่อมีการสร้างครอบครัวหลายครัวเรือนมากขึ้น ก็เกิดการขยายตัวของหมู่บ้านจนกลายเป็นแหล่งชุมชนใหม่เรียกว่า หมู่บ้านโคกขี้กระต่าย และต่อมาราวทศวรรษที่ ๒๔๓๐ หมู่บ้านดังกล่าวก็ได้ชื่อว่า "บ้านโคก" ซึ่งเป็นที่รวมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งตั้งแต่สมัยก่อนจนกระทั่งปัจจุบัน

๕.๓ ลักษณะที่อยู่อาศัยของกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง

ลักษณะบ้านเรือนที่อยู่อาศัยของกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่าในระยะแรกเป็นการปลูกสร้างบ้านเรือนแบบง่ายๆ มากกว่าการปลูกสร้างอย่างถาวร เนื่องจากเป็นการเตรียมพร้อมสำหรับการย้ายถิ่นฐาน วัสดุที่นำมาปลูกสร้างบ้านเรือนจึงเป็นไม้ไผ่ หญ้าแฝกหรือหญ้าคา ต่อมาเมื่อมีหลักแหล่งแน่นอนก็เริ่มปลูกสร้างบ้านเรือนที่ถาวร โดยเริ่มแรกเป็นการสร้างห้างร้านไว้ชั่วคราวสำหรับการฤดูการเพาะปลูก ต่อมาจึงได้เปลี่ยนจากห้างร้านชั่วคราวเป็นบ้านเรือนที่อยู่อาศัยแบบถาวรที่ราย้อมด้วยดินแดนเกษตรกรรมเรือกสวนและไร่นา

ลักษณะบ้านเรือนแบบดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งมีลักษณะเป็นเรือนไม้ยกพื้นสูง สร้างด้วยไม้เนื้อแข็งเพื่อความแข็งแรงคงทน เหตุที่ต้องมีการยกใต้ถุนให้สูงนั้นเนื่องมาจาก ในสมัยก่อนมักมีน้ำท่วมและน้ำหลากเป็นประจำทุกปี ชาวบ้านจึงนิยมยกใต้ถุนบ้านให้สูงเพื่อป้องกันน้ำท่วมเรือน นอกจากนี้ใต้ถุนเรือนยังเป็นประโยชน์สำหรับการเก็บเครื่องมือเครื่องใช้หรือเก็บผลิตผลทางการเกษตร ตลอดจนเป็นที่เลี้ยงสัตว์

ปัจจุบันบ้านเรือนของกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งมีลักษณะแตกต่างไปจากเดิม แต่ก็ยังพอมีบ้านเรือนตามลักษณะดั้งเดิมอยู่บ้าง ลักษณะบ้านเรือนของกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งที่ปรากฏในปัจจุบันสามารถแบ่งออกเป็น ๓ ลักษณะ คือ

๕.๓.๑ เรือนไม้ไผ่ขัดแตะ เป็นลักษณะเก่าแก่ที่สุด สร้างด้วยไม้ไผ่ขัดแตะเป็นผนัง ใต้ถุนยกสูงสำหรับเก็บเครื่องมือเครื่องใช้ ผลิตผลทางการเกษตรและเลี้ยงสัตว์ ปัจจุบันมีสภาพค่อนข้างทรุดโทรมมาก

๕.๓.๒ เรือนไทยสมัยโบราณ เป็นการปรับเปลี่ยนวัสดุให้มีความคงทนแข็งแรงมากขึ้น โดยเปลี่ยนจากไม้ไผ่มาเป็นไม้เนื้อแข็งเป็นหลัก ใต้ถุนบ้านไม่สูงมากนัก สำหรับใช้ประโยชน์เช่นเดียวกับเรือนแบบเก่า

๕.๓.๓ เรือนแบบปัจจุบัน ปรับเปลี่ยนวัสดุจากไม้มาเป็นการก่ออิฐถือปูน นิยมสร้างเป็นบ้านชั้นเดียวติดพื้น ไม่มีใต้ถุน ทาสีสันสวยสะดุดตา

บ้านเรือนของกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งจะปลูกสร้างติดต่อร่วมกันอย่างหนาแน่นไม่เป็นระเบียบ ไม่มีเส้นทางคมนาคม เนื่องจากแรกเริ่มเป็นการบุกเบิกเพื่อหาที่ทำกินโดยชาวไทครั่งเพียงกี่ครัวเรือน ต่อมาจึงขยายเพิ่มขึ้น และปลูกสร้างบ้านเรือนติดต่อกันเพื่อนร่วมกลุ่มวัฒนธรรมย่อยแห่งชาติพันธุ์ จนในที่สุดเพิ่มจำนวนขยายขึ้นเป็นหมู่บ้านใหญ่

> "ผังบ้านเรือนของชาวบ้านโคกจะปลูกติดต่อกันเป็นกลุ่ม ไม่ล้อมรั้ว เนื่องจากสมัยก่อนไม่มีถนนหรือทางคมนาคมที่แน่นอน เมื่อลูกหลานมากขึ้นก็ออกมาตั้งบ้านขยายออกรายรอบบ้านใหญ่ ภายหลังจึงมีการตัดถนน ทำให้บ้านโคกมีการตั้งบ้านเรือนอย่างไม่มีระเบียบแบบแผน...ดังที่กล่าวมาแล้วว่าบ้านเรือนในบ้านโคกได้สร้างขึ้นมาก่อนการมีถนนสัญจร แต่เดิมในหมู่บ้านมีเส้นทางเดินไปตลาดอู่ทองเพียงเส้นเดียว เป็นทางเดินเท้าหรือทางเกวียนบนหัวคันนา พาหนะในช่วงเวลานั้นคือเกวียน จักรยานและการหาบเดินเท้า จน

ราวปี ๒๕๑๕ - ๒๕๒๐ มีผู้นำชุมชนในหมู่บ้านได้ชักชวนชาวบ้านให้ช่วยกันสร้างถนนและสร้างเส้นทางออกสู่ถนนมาลัยแมน จึงเกิดทางลูกรังเป็นเส้นทางเดินในหมู่บ้าน และยังใช้กันมาจนถึงปัจจุบัน หมู่บ้านโคกมีไฟฟ้าใช้มากกว่า ๑๐ ปีแล้ว แทบทุกหลังคาเรือนมีเครื่องใช้ไฟฟ้าและเครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆ ได้แก่ ตู้เย็น โทรทัศน์ วิทยุ หม้อไฟฟ้า เป็นต้น ส่วนเรื่องของน้ำดื่มและน้ำใช้ในบ้านโคกจะประสบปัญหามาก เดิมในช่วงหน้าแล้งชาวบ้านจะหาบน้ำมาจากบ่อน้ำใหญ่ที่วัดหนองคาสาม และขุดเจาะน้ำบาดาลเป็นประปาหมู่บ้าน ๕ บ่อ และบ่อใหญ่ในหมู่บ้าน ๑ บ่อ หลังจากปี ๒๕๓๖ เป็นต้นมา ชาวบ้าน ๒๒๐ ครัวเรือนได้ใช้บริการน้ำประปาจากการประปาส่วนภูมิภาคแต่ก็ยังขาดแคลนน้ำใช้เพื่อการเกษตร ดังนั้นชาวบ้านบางส่วนจึงลบทุนขุดบ่อน้ำไว้ในสวนผลไม้และสวนผักของตน ซึ่งมีจำนวนเพิ่มขึ้นถึง ๑๕ - ๒๐ บ่อ" (จิรวรรณ ตั้งจิตเมธี, ๒๕๓๙ : ๕๑ - ๕๒)

๕.๔ ขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง

กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งมีขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมที่ยังคงความเป็นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและด้วยความยึดมั่นในวัฒนธรรมนี่เอง เป็นเหตุให้กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งในระยะแรกที่อพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทยมีวิถีความเป็นอยู่ค่อนข้างแยกตัวจากหมู่บ้านไทยภาคกลาง และลาวกลุ่มอื่น จะคบหาสัมพันธ์กันเฉพาะแต่ในกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันเท่านั้น

ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งจะมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับความเชื่อค่อนข้างมากทั้งความเชื่อถือศรัทธาในพระพุทธศาสนาและความเชื่อในอำนาจเหนือธรรมชาติเช่นเดียวกับกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเชื่อในผีบรรพบุรุษโดยแบ่งเป็น ๒ ฝ่ายคือ ฝ่ายเจ้านาย และฝ่ายเทวดา ความเชื่อในเรื่องการนับถือผีนี้เป็นศูนย์กลางของระบบความเชื่อในวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง (ชนัญ วงษ์วิภาค, ๒๕๓๒ ๑๕) และส่งอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตในสังคม ตลอดจนเกี่ยวเนื่องกับขนบธรรมเนียมประเพณีและพิธีกรรมต่างๆ กล่าวได้ว่าเป็นลักษณะหนึ่งของการจัดระเบียบทางสังคมซึ่งมีระเบียบกฎเกณฑ์ของประเพณี ข้อห้าม ข้อปฏิบัติต่างๆ เป็นตัวกำหนดบทบาทสถานภาพของสมาชิกให้สัมพันธ์กันตามความคาดหวังหรือบรรทัดฐานทางสังคม ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมเปรียบเสมือนภาพสะท้อนรูปแบบ กฎเกณฑ์ และการจัดระเบียบความสัมพันธ์ทางสังคม

ลักษณะธรรมชาติของการปลูกสร้างบ้านเรือนที่รวมตัวกันอย่างหนาแน่นจนเป็นชุมชนใหญ่ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง ก่อให้เกิดความสัมพันธ์กันในระหว่างชุมชนอย่างเหนียวแน่นและช่วยเหลือเกื้อกูลกัน กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งจึงมีความสำนึกในความเป็นชาติพันธุ์ ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่ช่วยดำรงขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมความเชื่อของชาวไทครั่งได้เป็นอย่างดี รายละเอียดของขั้นตอนการประกอบประเพณีพิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งมีความแตกต่างกันไปตามแต่ละท้องถิ่นเนื่องจากสภาพสังคมโดยทั่วไป

๕.๕ ความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง

กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งมีความเชื่อในอำนาจเร้นลับเหนือธรรมชาติและภูตผีเช่นเดียวกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ในแถบเอเชียอาคเนย์ โดยเฉพาะความเชื่อในเรื่องผีบรรพบุรุษ การนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งเป็นการนับถือผีตามบรรพบุรุษ ซึ่งแบ่งออก ๒ ฝ่าย คือ ผีเจ้านายและผีเทวดา การนับถือผีนี้มีอิทธิพลต่อชาวไทครั่งมากในแง่ของการดำเนินชีวิต ไม่ว่าจะเป็นการประกอบพิธีกรรมหรือการการดำรงชีพในชีวิตประจำวัน หากจะมีงานพิธีใดที่เกี่ยวเนื่องกับชีวิต

"ลาวครั่งก็เหมือนกับชนเผ่าทั้งหลายในเอเชียอาคเนย์ที่เชื่อในอำนาจของภูตผีและยึดถือสิ่งลี้ลับในธรรมชาติเป็นสรณะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเชื่อในผีบรรพบุรุษซึ่งมีทั้ง "ฝ่ายเจ้านายและฝ่ายเทวดา" ดูจะเป็นศูนย์กลางของระบบความเชื่อในวัฒนธรรมลาวครั่ง...เชื่อกันว่าการถือผีเช่นนี้มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคมเป็นอย่างยิ่ง การประกอบพิธีกรรมต่างๆ ทั้งที่เกี่ยวกับการทำมาหากินและพิธีกรรมที่เนื่องด้วยชีวิตทั้งเกิด แก่ เจ็บ ตาย จะต้องมีผีเข้ามาเกี่ยวข้อง ยิ่งพฤติกรรมที่เกี่ยวกับเพศซึ่งเป็นไปอย่างไม่ถูกต้องตามกฎข้อห้ามหรือที่เรียกกันว่า "ผิดผี" ด้วยแล้ว จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องประกอบพิธีเซ่นผีเพื่อแก้ปัยหาความตึงเครียดที่เกิดขึ้นในขณะนั้น ก่อนถึงฤดูเพาะปลูกของทุกๆปี ผู้คนจะร่วมกันจัดพิธีเลี้ยงผีครั่งใหญ่เพื่อหวังความคุ้มครอง อยู่เย็นเป็นสุขและความอุดมสมบูรณ์ของชีวิต" (ชนัญ วงษ์วิภาค, ๒๕๓๒ : ๑๕)

ความเชื่อเรื่องการนับถือผีและอำนาจเร้นลับเหนือธรรมชาติมีความสำคัญและมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการดำรงชีวิตและกำหนดพฤติกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง ชาวไทครั่งทุกครัวเรือนจะนับถือผีโดยเฉพาะผีบรรพบุรุษ และปรากฏให้เห็นได้ในวิถีการดำเนินชีวิต ตลอดจนประเพณีพิธีกรรมต่างๆ ระบบความเชื่อเรื่องการนับถือผีบรรพบุรุษนับว่าเป็นระบบควบคุมทางสังคมอย่างหนึ่งของชาวไทครั่ง ให้ความรู้สึกว่าคนทั้งหมู่บ้านมีความสัมพันธ์กัน เป็นพวกเดียวกัน (จิรวรรณ ตั้งจิตเมธี, ๒๕๓๔ : ๖๕ อ้างอิงจาก ฉัตรทิพย์ นาถสุภาและพรพิไล เลิศวิชา, ๒๕๓๗ : ๔๑) อันเป็นภูมิปัญญาพื้นฐานที่ปลูกฝังให้สมาชิกในสังคมดำรงตนอยู่ภายใต้กรอบของจารีตประเพณีที่ดีและภายใต้สำนึกแห่งความเป็นชาติพันธุ์

๖. ประวัติความเป็นมาและอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน

๖.๑ ประวัติความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน

ชาวพวนเป็นชาติพันธุ์กลุ่มหนึ่งซึ่งมีถิ่นฐานเดิมอยู่ทางฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง ทางตอนเหนือของประเทศลาว บริเวณแขวงซำเหนือ ปัจจุบันคือ เมืองพวน แขวงเมืองเชียงขวาง ประเทศลาว ทางภาคอีสานเรียกว่า ไทพวน แต่ภาคกลางเรียก ลาวพวน ชาวพวนได้กระจายตัวอยู่บริเวณลุ่มแม่น้ำงึมของลาว สมัยกรุงธนบุรี เมื่อลาวได้รวมเป็นอาณาจักรพลเมืองฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขงได้ถูก กวาดต้อนมาอยู่ทางฝั่งขวาของแม่น้ำโขง ชาวพวนได้ถูกกวาดต้อนมาด้วย และกระจายอยู่ในจังหวัดอุดรธานี พิจิตร แพร่ อุตรดิตถ์ สุโขทัย สิงห์บุรี ลพบุรี สุพรรณบุรี ฉะเชิงเทรา นครนายก ปราจีนบุรี ราชบุรี กาญจนบุรี เพชรบุรี และสระบุรี (วิเชียร ๒๕๒๕, น.๗) ภาษาชาวพวนใช้ ภาษาไทยแท้ใกล้เคียงไทยภาคกลาง

จากการศึกษาค้นคว้าเรื่องข้อมูลจำนวนประชากรกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนจาก http://www.joshuaproject.net (http://www.joshuaproject.net/countries.php?rog๓=TH, วันที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๔๗) ซึ่งได้มีการตรวจสอบข้อมูลครั้งสุดเมื่อวันที่ ๓ มกราคม ๒๕๔๗ พบว่า มีกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยถึง ๗๕,๐๐๐ คน ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ และภาษาในการติดต่อสื่อสาร คือ ภาษาพวน ซึ่งจัดอยู่ในกลุ่มภาษาตระกูลไต (Tai) ภาษาของชาวพวนจะมีสำเนียงคล้ายกับภาษาของคนไทยทางภาคอีสาน และคำบางคำก็ยังใช้เหมือนกันอีกด้วย เช่น คำว่า บ่ ซึ่งแปลว่า ไม่ มะหุ่ง ซึ่งแปลว่า มะละกอ เป็นต้น (ปรารถนา แซ่อึ้ง (๒๕๓๕? : หน้า ๓๗)

ที่มาของคำว่า "ลาวพวน" หรือ ไทพวน" มีผู้สันนิษฐานว่า มาจากถิ่นฐานเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์นี้ซึ่งอยู่ที่เมืองพวน ประเทศลาว จึงนิยมเรียกว่า "พวน" เพื่อให้ทราบว่าชนกลุ่มนี้มีถิ่นฐานเดิมอยู่ที่ใดหรืออพยพมาจากที่ใด

ปรารถนา แซ่อึ้ง (๒๕๓๕? : หน้า ๓๕ - ๓๖) กล่าวถึงที่มาของคำว่า "ลาวพวน" หรือ "ไทพวน" ว่า

คำว่า "พวน" เป็นชื่อของชนกลุ่มหนึ่งซึ่งทางภาคอีสานเรียกว่า "ไทพวน" แต่คนไทยภาคกลางเรียกว่า "ลาวพวน" ส่วนที่เหตุใดจึงมีชื่อเรียกว่า "ไทพวน" นั้น จะต้องกล่าวพาดพิงไปถึงไทยเผ่าต่างๆดังนี้ กล่าวคือชื่อเรียกของไทยเผ่าต่างๆนั้น บ้างก็เรียกตามเครื่องแต่งกายบ้างก็เรียกตามภูมิประเทศ หรือถิ่นที่อยู่อาศัย บ้างก็เรียกตามปริมาณคน ที่เรียกว่าตามเครื่องแต่งกาย เช่น

ไทยดำ จะนุ่งห่มด้วยเสื้อผ้าสีดำ หรือสีน้ำเงินเข้ม

ไทยขาว จะนุ่งห่มด้วยเสื้อผ้าสีขาว

ไทยแดง เสื้อผ้าจะมีขอบหรือลวดลายเป็นสีแดง

ไทยลาย ผ้าถุงจะเป็นลาวขาวขวาง เป็นต้น

ที่เรียกตามถิ่นที่อยู่อาศัย เช่น ไทยโส เนื่องจากอยู่เมืองโส ไทยลา เนื่องจากอยู่เมืองซอนลา

ที่เรียกตามปริมาณคน ก็เช่น ไทยใหญ่ และไทยน้อย เป็นต้น

สำหรับคำว่า "พวน" ซึ่งเป็นชื่อของชนกลุ่มหนึ่งนั้น สันนิษฐานว่าคงจะเรียกชื่อตามถิ่นที่อยู่อาศัย ชนกลุ่มนี้ส่วนใหญ่อยู่ที่แขวงเชียงขวางประเทศลาว ในแขวงเชียงขวางมีภูเขาลูกหนึ่งชื่อว่า "ภูพวน" ...นักวิชาการบางท่านได้ตั้งข้อสังเกตว่าชื่อ "ไทพวน" น่าจะมีที่มาจากแม่น้ำสายหนึ่งมากกว่า เพราะจากการตรวจสอบดูตามแผนที่ ไม่ปรากฏว่ามีภูเขาลูกใดที่ชื่อ "ภูพวน" เลย พบแต่สายน้ำสายหนึ่งที่ชื่อ "น้ำพวน"

ประเสริฐ เรืองสกุล (๒๔๕๕ : ๓๕) กล่าวว่า

"สำหรับคำว่า "พวน" ซึ่งเป็นชื่อของชนกลุ่มหนึ่งนั้น สันนิษฐานว่าคงจะเรียกชื่อตามถิ่นที่อยู่อาศัย ชนกลุ่มนี้ส่วนใหญ่อยู่ที่แขวงเชียงขวาง ประเทศลาว ในแขวงเชียงขวางมีภูเขาลูกหนึ่งชื่อว่า "ภูพวน" เริ่มแรกที่ชนกลุ่มนี้เข้ามาอยู่ คาดว่าคงจะเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ใกล้กับเขาภูพวนจึงได้ตั้งชื่อหมู่บ้านหรือชื่อเมืองว่า "บ้านภูพวน" หรือ "เมืองภูพวน" แล้วเอาชื่อเมืองมาเรียกชื่อคนที่อาศัยอยู่ในเมืองนั้นว่า "คนภูพวน" หรือ "ชาวภูพวน" ต่อมาคำว่า "ภู" ได้ลบเลือนหายไป เรียกกันแต่เพียงสั้นๆว่า "บ้านพวน" หรือ "เมืองพวน" ส่วนผู้ที่ตั้งถิ่นฐานพำนักอาศัยอยู่ในเมืองพวนก็เรียกกันว่า "ชาวพวน" หรือ "คนพวน" มีนักวิชาการบางท่านได้ตั้งข้อสังเกตว่าชื่อ ไทยพวน" น่าจะมีที่มาจากแม่น้ำสายหนึ่งมากกว่า เพราะจากการตรวจสอบดูตามแผนที่ไม่ปรากฏว่ามีภูเขาลูกใดที่ชื่อ "ภูพวน" เลย พบแต่สายน้ำสายหนึ่งที่ชื่อ "น้ำพวน" (ประเสริฐ เรืองสกุล, ๒๔๕๕ : ๓๕ – ๓๖)

โพธิ์ แซมลำเจียก (๒๕๓๗ : ๒๐๐) กล่าวว่า

"ชื่อ "ลาวพวน" หรือบัดนี้เราเรียกกันว่า "ไทยพวน" นั้น ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ เมื่อมีการจัดตั้งการปกครองแบบเทศาภิบาลขึ้น ลาวพวน ซึ่งก็คงจะต้องมีจำนวนมากและจะต้องมีความสำคัญยิ่งในสมัยนั้น จึงได้นำเอาชื่อนี้มาตั้งเป็นชื่อมณฑลว่า "มณฑลลาวพวน" ฐานันดรของสมุหเทศาภิบาลเป็นตำแหน่งรองจากเสนาบดีเจ้ากระทรวง (กระทรวงมหาดไทย) และเหนือผู้ว่าราชการจังหวัดและข้าราชการเจ้าพนักงานทั้งปวงในมณฑลนั้น" โพธิ์ แซมลำเจียก, ๒๕๓๗ ; ๒๐๐)

ผู้วิจัยขอกล่าวโดยสรุปถึงที่มาของกลุ่มชาติพันธุ์ที่ชื่อ "พวน" ว่า ไม่ว่าคำว่า "พวน" จะหมายถึง เมืองพวน หรือ ภูพวน หรือแม่น้ำพวน ก็ตาม ต่างก็เป็นคำเรียกที่บ่งบอกให้ทราบถึงประวัติความเป็นมาหรือถิ่นฐานดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนด้วยกันทั้งสิ้น ซึ่งถิ่นบานเดิมนั้นน่าจะมีความสำคัญอย่างยิ่งจนกระทั่งมีการนำมาเป็นคำเรียกชื่อชาติพันธุ์

กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนอพยพเข้ามาสู่ประเทศไทย จากการกวาดต้อนของสมเด็จเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึกในสมัยสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ก็ได้ดำเนินนโยบายเช่นเดียวกับสมัยสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช คือ การกวาดต้อนกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำและไทพวนลงมายังกรุงเทพมหานคร พระบาทสมเด็จพระพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชโปรดให้ส่งกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำไปยังจังหวัดเพชรบุรี ส่วนกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนให้ไปอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร กลุ่มชาติพันธุ์ลาวที่เข้ามาในสมัยนั้นจึงกระจัดกระจายอยู่ทั่วไปในเขตจังหวัดต่างๆของประเทศไทย

ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว เจ้าอนุวงศ์แห่งเวียงจันทน์ได้ตั้งตนเป็นอิสระ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวได้โปรดเกล้าฯให้กรมพระราชวังบวรสถานมงคลเป็นแม่ทัพหลวงยกทัพไปปราบปรามได้สำเร็จ และได้กวาดต้อนชาวลาวเข้ามาสู่ประเทศไทย โดยทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ไปตั้งถิ่นฐานอยู่ตามเมืองต่างๆ เช่น ชัยนาท สุพรรณบุรี สระบุรี และลพบุรี เป็นต้น

> "การอพยพของชาวไทยพวนเข้าสู่ประเทศไทย มีสาเหตุสำคัญมาจากการเกิดศึกสงครามระหว่างอาณาจักรไทยกับอาณาจักรลาว เมื่อไทยเป็นฝ่ายชนะในการศึกก็จะทำการกวาดต้อนผู้คนเข้ามาในประเทศไทย ทั้งนี้เนื่องจากแรงงานเป็นปัจจัยสำคัญในการผลิต นอกจากนี้การกวาดต้อนผู้คนเป็นนโยบายในด้านยุทธศาสตร์ เนื่องจากเมืองพวนเป็นดินแดนที่ญวนใช้เป็นทางผ่านเข้ามาขยายอาณาเขตในลาว เมื่อไทยไม่มีกำลังพอที่จะควบคุมเมืองประเทศราช จึงใช้วิธีกวาดต้อนชาวไทยพวนและชนชาติอื่นในเมืองพวนข้ามโขงเข้ามาโดยไม่ทิ้งไว้ให้เป็นกำลังแก่ญวน นอกจากนี้การกวาดต้อนเชลยศึกกลับประเทศไทยยังเป็นการทอนกำลังฝ่ายข้าศึกในการทำสงครามในอนาคต อีกทั้งยังเป็นการทดแทนพลเมืองที่สูญเสียไปในระหว่างการรบด้วย" (ประเสริฐ เรืองสกุล, ๒๔๕๕ : ๓๕)

๖.๒ กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนในจังหวัดสุพรรณบุรี

กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนอพยพเข้ามาสู่จังหวัดสุพรรณบุรี เมื่อ พ.ศ.๒๓๗๑ นักวิชาการบางท่านสันนิษฐานว่าประมาณ พ.ศ.๒๔๑๗ ซึ่งนับเป็นเวลานานกว่า ๑๓๐ ปีที่กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในจังหวัดสุพรรณบุรี โดยกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนอพยพมาทางเมืองลพบุรี และแยกย้ายมาทางเมืองสุพรรณบุรี มาตั้งหลักแหล่งครั้งแรกอยู่ในบริเวณเก้าห้อง หรือปัจจุบันเรียกว่า "บ้านเก้าห้อง"

> "...พวนที่อพยพมาทางลพบุรี จะแยกย้ายมาทางสุพรรณบุรี ราชบุรี ที่สุพรรณบุรีมาตั้งหลักแหล่งครั้งแรกอยู่ที่เก้าห้อง คือ สมัยนั้นประมาณปี พ.ศ.๒๔๑๗ มีหัวหน้าพวนชื่อกำแหงและนางตุ้นได้อพยพมาอยู่ที่สุพรรณบุรี ในท้องที่ที่ปัจจุบันนี้เรียกว่า บ้านเก้าห้อง ต่อเมื่อพวกพวนมีจำนวนมากขึ้น จึงได้ขยายตัวไปตั้งถิ่นฐานในบริเวณใกล้เคียงกัน เช่นที่บ้านโพธิ์ศรี บ้านกกม่วงและบ้านมะขามล้ม ฯลฯ จนกระทั่งในปัจจุบันนี้..." (รจน์ โสตศิริและคณะ, ๒๕๒๑ : ๒)

ด้วยเหตุที่สภาพทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดสุพรรณบุรีค่อนข้างแตกต่างจากสภาพทางภูมิศาสตร์ของเมืองพวน หรือเมืองเชียงขวาง ซึ่งสันนิษฐานว่าน่าจะเป็นถิ่นฐานดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ ด้วยปัจจัยทางสภาพภูมิศาสตร์ที่แตกต่างกันนี้ จึงเป็นเหตุให้การปฏิบัติกิจกรรมบางอย่างของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนต้องเปลี่ยนแปลงไป เช่น การทำไร่ปลูกฝ้าย ปั่นด้าย และทอเสื้อผ้าจากฝ้าย เป็นต้น อย่างไรก็ตามวัฒนธรรมการทอผ้าฝ้ายยังพอมีปรากฏเป็นหลักฐานให้เห็นอยู่ในประเพณีและพิธีกรรม เช่น

> "...ในวัฒนธรรมการแต่งงาน คือ ภายหลังจากได้เจรจาตกลงกันเรื่องการแต่งงานแล้วในตอนเช้า ในตอนบ่ายๆฝ่ายเจ้าบ่าวจะจัดขบวนแห่มาพร้อมกับมีคนหาบหีบเหล็กและเครื่องขันหมาก ซึ่งไม้คานที่ใช้หาบนั้นแทนที่เขาจะใช้ไม้คานธรรมดา กลับเป็นไม้สี่เหลี่ยมที่ใช้ม้วนผ้าในหูกมาใช้แทนไม้คาน แสดงถึงว่าพวนแห่งหมู่บ้านโพธิ์ศรี เคยมีวัฒนธรรมการทอผ้า และเรื่องนี้ก็ได้รับการยอมรับจากผู้เฒ่าผู้แก่ของหมู่บ้านว่าตนเคยได้รับการอบรมเรื่องการปั่นด้าย ทอผ้าจากพ่อแม่ของตนมาแล้ว แต่มาอยู่ที่โพธิ์ศรีไม่เคยได้ทอผ้าอีกเลย ..." (รจน์ โสตศิริและคณะ, ๒๕๒๑ : ๗)

ปัจจุบันพบว่ากลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนที่อาศัยอยู่ในดินแดนจังหวัดสุพรรณบุรีนั้นมีการตั้งถิ่นฐานอยู่ที่อำเภอบางปลาม้า ได้แก่ บ้านลานคา บ้านกกม่วง บ้านด่าน บ้านสูตร บ้านอุทุมพร บ้านหมี่ บ้านเก่า บ้านดอกไม้ บ้านไผ่เดี่ยว บ้านเก้าห้อง บ้านมะขามล้ม บ้านโคกโก บ้านตะลุ่มบ้านสุด บ้านตะลุ่มบ้านหมี่ บ้านรางบัว เป็นต้น

ชาวไทพวนมีลักษณะรูปร่างหน้าตาคล้ายคลึงกับกลุ่มชาติพันธุ์ลาวพวกอื่นๆ แต่มีลักษณะเด่นที่ชาวไทพวนจะมีผิวขาวกว่า คือ ผิวจะออกสีขาวเหลือง สุภาพสตรีชาวไทพวนจะมีรูปร่างหน้าตางดงาม ผิวพรรณขาวนวล เป็นที่สะดุดตาของคนไทยตลอดจนคนเผ่าอื่นๆทั่วไป

นอกจากรูปกายภายนอกแล้ว ชาวไทพวนยังได้ชื่อว่าเป็นกลุ่มชนที่รักความสงบ ขยันขันแข็ง มีน้ำใจโอบอ้อมอารี รักพวกพ้อง และมีความกตัญญูกตเวทีต่อวิญญาณของบรรพบุรุษ โพธิ์ แซมลำเจียก (๒๕๓๗ : ๒๖) กล่าวว่า

> ดังนั้นเอกลักษณ์ของคนไทพวนจึงปรากฏในสายตาของคนถิ่นอื่นภาษาอื่นว่า ไทพวนเป็นคนมีความสงบเสงี่ยมเจียมตน...พฤติกรรมอย่างนี้ จึงได้รับคำนิยมชมชื่นและคำสรรเสริญเยินยอจากชนไทยเผ่าอื่น ภาษาอื่นว่า ไทพวนเป็นคนมีเชื้อสานเผ่าพันธุ์ที่มีความปกติสุข และมีความกตัญญูกตเวทีต่อวิญญาณของบรรพบุรุษอย่างสม่ำเสมอ (โพธิ์ แซมลำเจียก, ๒๕๓๗ : ๒๖)

๖.๓ ลักษณะที่อยู่อาศัยของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน

ลักษณะบ้านเรือนของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนแบบดั้งเดิมนั้น เป็นเรือนไม้หลังใหญ่สร้างด้วยไม้เนื้อแข็ง ลักษณะคล้ายบ้านทรงไทยโบราณ ใต้ถุนเรือนยกสูงสำหรับเก็บเครื่องมือเครื่องใช้หรือเก็บผลิตผลทางการเกษตรทำประโยชน์หลายอย่าง หรือสำหรับตั้งเครื่องผูกหูกทอผ้า หรืออาจสำหรับทำคอกให้วัวควาย และเล้าเป็ดไก่ เป็นต้น หลังคาบ้านของชาวไทพวนมีลักษณะเป็นทรงมะนิลาหันหน้าไปทางทิศ ตะวันตก ไม้เครื่องบนผูกมัดด้วยหวาย และหลังคามุง ด้วยหญ้าคา หากเป็นบ้านผู้มีฐานะดี จะนิยมมุงด้วยกระเบื้องไม้เรียกว่า ไม้แป้นเก็ดหรือกระเบื้องดินเผา พื้นเรือนและฝาเรือนปูด้วยกระดานไม้ไผ่สีสุกสับแผ่ออกเป็นแผ่นๆ เรียกว่า ฟาก

วิเชียร วงศ์วิเศษ (๒๕๒๕ : ๔๗) กล่าวว่า

"...ฤกษ์ในการปลูก คือเวลาเช้า การปลูกเรือน จะเสร็จในวัน เดียวประมาณ 5-6 โมงเย็น ต่อจากนั้นจะเป็นหน้าที่ของ ฝ่ายหญิง บางพวกทำ เล้าไก่ ทำเตาไฟ การขึ้น บ้านใหม่เจ้าของบ้านต้องหาบสิ่งของขึ้นไป ได้แก่ ไขหัว หมู แห ไม้ค้อน สิ่ว และหอก หญิงชาวพวนสูงวัย ในตำบล หาดเสี้ยว นิยมนุ่งซิ่นดำคาดแถบแดงต่อจากนั้นจะมีคนถือเสื่อ ที่นอน หมอน มุ้ง ถาดข้าวต้มขนมหวาน สำหรับ ทำขวัญเรือน เมื่อญาติพี่น้องมาพร้อมหน้า ก็เริ่มทำพิธีสู่ขวัญเรือน (วิเชียร 2525, น.45) ตามประเพณีการนอน เรือนใหม่จะต้องมีคนนอนให้ครบทุกห้องเป็นเวลา 3 คืน คืนที่สี่ เจ้าบ้านจะต้องจัดทำ ข้าวต้มขนมหวาน เลี้ยงดู ญาติพี่น้องที่มานอนเป็นเพื่อน เมื่อเจ้า บ้านจัดบ้านเสร็จคนที่จะเข้าออก ห้องนอนได้ต้องเป็นคนในครอบครัวเท่านั้น ..." (วิเชียร วงศ์วิเศษ. ๒๕๒๕ : ๔๗)

บ้านเรือนของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนในปัจจุบันมีความเปลี่ยนแปลงจากเดิมไปบ้างตามความเหมาะสมและสถานภาพของแต่ละครอบครัว อีกทั้งปัจจัยทางด้านสภาพแวดล้อมและความทันสมัยของวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ แต่ที่ยังคงตามลักษณะเดิมค่อนข้างมีอยู่ไม่มากนัก ดังนั้นลักษณะบ้านเรือนของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนในปัจจุบันเท่าที่พบเห็นอยู่ในปัจจุบันมีหลายลักษณะ ทั้งที่มีลักษณะเป็นเรือนไม้เนื้อแข็งขนาดใหญ่ ใต้ถุนยกสูงตามแบบเรือนไทพวนเดิม เรือนไม้รูปทรงคล้ายเรือนไทยสมัยโบราณ และเรือนแบบปัจจุบันปรับเปลี่ยนวัสดุจากไม้มาเป็นการก่ออิฐถือปูน ไม่มีใต้ถุน เป็นต้น

๖.๔ ขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่ากลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนมีสำนึกในเรื่องความรักพวกพ้อง และความกตัญญูกตเวทีต่อบรรพบุรุษ ลักษณะดังกล่าวปรากฏให้เห็นในประเพณี พิธีกรรม ตลอดจนวิถีชีวิตของชาวไทพวน เช่น ประเพณีการลงแขกเกี่ยวข้าว จากคำบอกเล่าของผู้เฒ่าผู้แก่กล่าวว่า เมื่อถึงฤดูเกี่ยวข้าว นาของบ้านไหนพร้อมที่จะเก็บเกี่ยวได้แล้วนั้น บรรดาเพื่อนบ้านและญาติต่างๆก็จะมาช่วยเก็บเกี่ยวช่วยกันอย่างเต็มใจโดยไม่ต้องมีการจ้างวานแต่อย่างใด (ปรารถนา แซ่อึ้ง, ๒๕๓๘? : หน้า ๓๖)

ประเพณีกำฟ้า เป็นประเพณีที่ยึดถือปฏิบัติสืบทอดกันมาแต่ครั้งโบราณมาจนทุกวันนี้ และเป็นประเพณีที่ชาวไทพวนจะได้แสดงความระลึกถึง ความเคารพนับถือต่อดวงวิญญาณของบรรพบุรุษที่ท่านได้คอยดูแลปกป้องคุ้มครองลูกหลานชาวไทพวนมาโดยตลอด คนไทพวนแต่โบราณเคารพนับถือดวงวิญญาณของบรรพบุรุษของตนอย่างมั่นคง เชื่อว่าท่านอาจจะมาติดตามคอยสอดส่องดูแลสารทุกข์สุกดิบของลูกๆหลานๆอย่างต่อเนื่องไม่คลาดสายตา (โพธิ์ แซมลำเจียก, ๒๕๓๗ : ๒๒๓)

นอกจากนั้นยังมีประเพณีกำเกียง ประเพณีห่อข้าวดำดิน ประเพณีทานข้าวสะจะ และประเพณีสงกรานต์เรียกว่า สังขานต์ มี ๓ วัน คือ วันสังขานต์ล่อง วันเนาและ วันเถลิงศก

๖.๕ ความเชื่อเรื่องการนับถือผีกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน

ความเชื่อที่ปรากฏในกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนมีลักษณะผสมผสานระหว่างความเชื่อดั้งเดิมคือการนับถือผี การนับถืออำนาจเร้นลับเหนือธรรมชาติกับความเชื่อถือศรัทธาในพระพุทธศาสนา จึงพบว่าในหมู่บ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนนั้นจะมีทั้งการตั้งหิ้งพระ การสร้างศาลพระภูมิเจ้าที่ และศาลประจำหมู่บ้านซึ่งเชื่อว่าเป็นดวงวิญญาณของบรรพบุรุษประจำกลุ่มชาติพันธุ์ โดยการสักการะบูชาจะมีรายละเอียดและโอกาสในการแสดงความเคารพบวงสรวงที่แตกต่างกันไป

นอกจากความเชื่อในเรื่องการนับถือศาสนา ความเชื่อในเรื่องการนับถือผีอันเป็นความเชื่อดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์แล้ว ยังพบว่ากลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนมีความเชื่อในเรื่องไสยศาสตร์อีกด้วย ซึ่งจากการสัมภาษณ์ได้

ความโดยสรุปว่า ความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์เป็นความเชื่อที่เข้ามาใหม่ภายหลังจากที่ได้อพยพย้ายถิ่นฐานเข้ามาในจังหวัดสุพรรณบุรีแล้ว แม้ว่าปัจจุบันนี้ความเชื่อในเรื่องไสยศาสตร์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนจะลดน้อยลงมาก แต่จากการสังเกตการณ์ภาคสนาม ยังพบเห็นว่าบ้านเรือนของชาวไทพวนบางหลังที่เคยเป็นคนทรง ยังมีการตั้งเครื่องสักการบูชาอยู่ จากการสัมภาษณ์พบว่าโดยมากจะเป็นร่างทรงของเจ้าแม่ตะเคียนทอง ลูกกรอก เป็นต้น แต่ปัจจุบันกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนมีความเชื่อในเรื่องไสยศาสตร์ลดน้อยลง อย่างไรก็ตามพบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนยังคงมีความเชื่อในเรื่องการนับถือพระพุทธศาสนา การนับถือพระภูมิเจ้าที่ และการนับถือศาลเจ้าพ่อใหญ่ ซึ่งเชื่อว่าเป็นดวงวิญญาณของบรรพบุรุษแห่งกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน

๗. ประวัติความเป็นมาและอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย

๗.๑ ความหมายและความเป็นมาของชาติพันธุ์ไทกูย

กลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยมีชื่อเรียกตนเองหลายชื่อ เช่น กูย กุย กวย ข่า โกยหรือโก๊ย ในสมัยสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว มีคำเรียกชื่อชาติพันธุ์ไทกูยว่า ส่วย เนื่องจากเมื่อประเทศไทยได้ขยายอำนาจการปกครองสู่ภาคอีสานตั้งแต่สมัยกรุงธนบุรีเป็นต้นมา ดินแดนที่เป็นจังหวัดสุรินทร์และศรีษะเกษได้ถูกเรียกว่า หัวเมืองเขมรป่าดง เพราะเป็นดินแดนที่ตั้งอยู่บริเวณชายขอบ (Periphery) ของอาณาจักรไทนสมัยนั้น กลุ่มคนในแถบเขมรป่าดงอีสานใต้ต้องเก็บของป่า เช่น น้ำผึ้ง นอแรด ชัน ฯลฯ เป็นส่วยส่งให้แก่ราชสำนักเป็นประจำและกลายเป็นสิ่งที่ยึดถือสืบทอดกันมาของชนกลุ่มนี้ จนกลายเป็นที่มาของการเรียนชื่อกลุ่มชาติพันธุ์นี้ว่า ส่วย ด้วยเหตุดังกล่าวจึงทำให้มีการเรียกชื่อกลุ่มชาติพันธุ์ที่แตกต่างกัน ซึ่งมิได้มีความแตกต่างในเรื่องความหมาย หากแต่แตกต่างกันไปตามความเป็นมาและลักษณะการออกเสียงของแต่ละท้องถิ่น แต่มีความหมายเดียวกันว่า "คน"

หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่แสดงว่ากลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยมีความเกี่ยวข้องกับชาติไทยเราตั้งแต่อดีต ปรากฏในกฎหมายอยุธยา ฉบับ พ.ศ.๑๘๗๔ ซึ่งตราขึ้นในรัชกาลสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ ๒ (พ.ศ. ๑๘๗๖ – ๑๘๘๑) มีข้อความตอนหนึ่งที่ระบุไว้ว่า พ่อค้าช่างชาติที่เดินทางเข้ามาค้าขายในกรุงศรีอยุธยา ประกอบด้วยอินเดีย มลายู ชาน (ไทยใหญ่) กวย แกว (ญวณ) และชาติอื่นๆ (ไพฑูรย์ มีกุศล, ๒๕๓๑ : ๘ อ้างอิงจาก คุรุสภา, ๒๕๐๕ : ๑๗)

ชื่น ศรีสวัสดิ์ (วีระ สุดสังข์, ๒๕๔๕ : ๑๒ อ้างอิงจาก ชื่น ศรีสวัสดิ์, ๒๕๓๓ : ?) กล่าวถึงกฎหมายลักษระอาญาหลวง พ.ศ.๑๘๗๔ ซึ่งเป็นประกาศห้ามไพร่ฟ้าประชากรยกลูกสาวให้คนต่างชาติต่างศาสนา คือ ฝรั่ง อังกฤษ กัมตัน วิลันดา กุลา มลายู แขก กวย แกว หลักฐานชิ้นดังกล่าวนับเป็นหลักฐานชั้นต้นที่เก่าแก่ที่สุดในราชสำนักสยามที่พบว่ามีการกล่าวถึงคำว่า "กวย"

หลักฐานทางประวัติศาสตร์ชิ้นสำคัญลำดับต่อมาที่ได้มีการกล่าวถึงกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย คือ พงศาวดารเมืองละแวก ประเทศเขมร (ในขณะนั้น) ได้กล่าวถึง ในช่วงพุทธศตวรรษที่ ๒๐ พระเจ้าธรรมราชากษัตริย์เขมรผู้ครองเมืองนครธม ทรงขอความช่วยเหลือกองทัพจากเจ้ากวย ที่ตั้งอยู่ที่เมืองตบงขมุน (Thbong Khmun) ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของเขมร และตอนใต้ของเมืองนครจำปาศักดิ์ ให้ส่งทหารไปช่วยพระองค์ปราบขบถ เมื่อกองทัพทั้งสองปราบขบถสำเร็จ ประมุขทั้งสองได้มีสัมพันธไมตรีที่ดียิ่งต่อกัน ในช่วงที่ชาวกวยเคยมีการปกครองเป็นอิสระอยู่ทางตอนเหนือของเขมรในเขตจังหวัดกัมปงธมซึ่งติดกับดินแดนลาวตอนใต้ในปัจจุบัน ต่อมาเขมรได้ใช้อำนาจทางการทหารปราบไทกูยและผนวกอาณาจักรไทกูยเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของเขมร

ไทกูยมีการอพยพย้ายถิ่นฐานบ่อยครั้ง เพื่อแสวงหาที่ดินอุดมสมบูรณ์ในการเพาะปลูกและการประกอบอาชีพ ดังนั้นนอกเหนือไปจากกัมพูชาจึงพบว่าไทกูยได้มีการอพยพย้ายถิ่นฐานไปตั้งหลักแหล่งอยู่ในหลายพื้นที่ ตั้งแต่บริเวณตอนใต้ของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จากนั้นอพยพหนีภัยธรรมชาติเข้าสู่ตอนล่างภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ปัจจุบันพบไทกูยในจังหวัดบุรีรัมย์ อุบลราชธานี นครราชสีมา มหาสารคาม สุรินทร์ ศรีสะเกษ และสุพรรณบุรี

โสพส ศิริไสย์ (โสพสและคณะ, ๒๕๓๘ : ๕) กล่าวว่า จากหลักฐานสมัยกรุงธนบุรี คนไทยเรียกไทกูยว่า "เขมรป่าดง" สันนิษฐานว่าเพราะบริเวณตั้งแต่ลุ่มแม่น้ำมูล (ท้องที่จังหวัดสุรินทร์ ศรีสะเกษ และบางส่วนของอุบลราชธานี) ไปจนถึงเมืองจำปาศักดิ์ สารวัน อัตตะบือ ซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยของไทกูยนั้นมีภูมิประเทศเป็นป่าดง และอยู่ห่างไกลจากศูนย์กลางการปกครองของราชอาณาจักรไทย

ต่อมาถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นเมื่อดินแดน "เขมรป่าดง" ถูกผนวกเข้าเป็นส่วนหนึ่งของราชอาณาจักรไทย พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพิจารณาเห็นว่า ถ้าจะเกณฑ์แรงงานผู้คนที่อาศัยอยู่ในบริเวณเขมรป่าดงในระบบเลกไพร่ธรรมดาเช่นเดียวกับชาวไทยกลุ่มอื่นๆแล้วคงจะไม่ได้ผลเต็มที่ เพราะภูมิประเทศเป็นอุปสรรคในการสื่อสารคมนาคม จึงได้มีการนำเอาระบบไพร่ส่วยขึ้นมาใช้ โดยกำหนดให้ชาวเขมรป่าดงส่งส่วยแทนการถูกเกณฑ์แรงงาน เช่น ครั่ง ไม้เนื้อหอม และของป่าอื่นๆ จึงเป็นที่มาของการเรียกไทกูยซึ่งตั้งถิ่นฐานอยู่ในบริเวณเขมรป่าดงว่า "ส่วย" (โสพสและคณะ, ๒๕๓๘ : ๕ อ้างอิงจาก จิตร ภูมิศักดิ์, ๒๕๒๔ : ?)

จากการศึกษาค้นคว้าเรื่องข้อมูลจำนวนประชากรกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยจาก http://www.joshuaproject.net (http://www.joshuaproject.net/countries.php?rog๓=TH, วันที่ ๘ มิถุนายน ๒๕๔๗) ซึ่งได้มีการตรวจสอบข้อมูลครั้งสุดเมื่อวันที่ ๓ มกราคม ๒๕๔๗ พบว่า มีกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยอาศัยอยู่ในประเทศไทยถึง ๓๔๐,๐๐๐ คน ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำกลุ่ม

ในช่วงระยะเวลาอันยาวนานอันเป็นเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ความเป็นมาตลอดจนการอพยพย้ายถิ่นฐานของชาวไทกูย จึงส่งผลให้วัฒนธรรมของไทกูยได้รับอิทธิพลทางวัฒนธรรมทั้งจากลาว เขมร และไทยตามลำดับ ซึ่งอิทธิพลดังกล่าวเป็นผลสืบเนื่องมาจากการขยายอำนาจทางการเมืองในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน ทำให้ชาวไทกูยได้รับการผสมกลมกลืนทั้งทางด้านชาติพันธุ์และด้านวัฒนธรรม

อาชีพหลักของชาวไทกูย คือ การทำนาและการทำการเกษตร โดยชาวกูยปลูกข้าวเจ้าไว้รับประทาน ส่วนข้าวเหนียวปลูกไว้สำหรับทำขนมในพิธีสำคัญๆ พืชอื่นๆจะปลูกไว้ในบริเวณบ้านที่เห็นทั่วไปในหมู่บ้าน

อาชีพของชายชาวกูยที่มีความชำนาญจากอดีตจนกระทั่งปัจจุบันคือ การล่าสัตว์ การตีเหล็ก และทำน้ำมันยาง โดยการทำน้ำมันยางจากต้นยางนั้นเพื่อนำมาชันยาครุที่สานด้วยไม้ไผ่

ไพฑูรย์ มีกุศล (๒๕๓๑ : ๑๕) กล่าวว่า

> "...โกรสริเย่ (Groslier) และ ไชเดนฟาเดน (๑๙๕๒) ได้เน้นว่า ในอดีตชาวกวยได้พัฒนาการทำมาหากินจากการทำไร่เลื่อนลอย โดยหันมาปลูกข้าว (wet rice farming) รับเทคนิคการตีเหล็กและถลุงโลหะตามแบบของอินเดียมาตั้งแต่พุทธกาล แต่จากการขุดค้นและศึกษาทางโบราณคดีเกี่ยวกับภาคอีสานในปัจจุบันสรุปได้ว่าชาวพื้นเมืองของภาคอีสานในอดีต (ยังไม่ทราบแน่ว่าเป็นเผ่าใดกันแน่) มีความสามารถในการถลุงเหล็กมากกว่า ๓,๐๐๐ ปีแล้ว เทคนิค

ต่างๆยังคงเป็นเอกลักษณ์ของชาวอีสานทุกหมู่เหล่า เช่น การตีเหล็ก จักสาน และการเลี้ยงไหม โดยเฉพาะอาชีพการเลี้ยงไหมจัดว่าเป็นอาชีพสำคัญของชาวกวยมาจนปัจจุบัน..."

คำกล่าวที่ว่าชาวไทกูยมีความชำนาญในอาชีพการตีเหล็กและการจักสานนั้น มีความสอดคล้องกับคำกล่าวของวีระ สุดสังข์ (๒๕๔๕ : ๒๗ – ๒๘) ที่กล่าวว่า ชาวไทกูยมีความชำนาญในการตีเหล็ก นอกจากนี้ยังกล่าวด้วยว่า นอกจากความชำนาญในเรื่องการตีเหล็กแล้ว ชาวไทกูยยังมีความชำนาญในการทำการเกษตร การหาของป่า และด้วยเหตุที่ป่าดงในแถบบริเวณที่อาศัยมีความอุดมสมบูรณ์ มีสัตว์ป่านานาชนิดอาศัยอยู่ เช่น โขลงช้างพัง ช้างพลาย ฝูงเก้ง กวาง ละมั่งและโคแดง จึงเป็นแหล่งที่เหมาะแก่การทำมาหากินของชาวไทกูยเป็นอย่างยิ่ง และเป็นเหตุให้ชาวไทกูยมีความชำนาญในการคล้องช้างอีกด้วย

เมื่อฝ่ายชายมีอาชีพหลักคือการล่าสัตว์ ตีเหล็ก และทำน้ำมันยาง และยังรับหน้าที่หนักในการประกอบอาชีพ คือ การทำนาและการคล้องช้างแล้ว ฝ่ายหญิงก็มีอาชีพสำคัญที่ถือว่าเป็นหน้าเป็นตาของครอบครัวนั่นคือการเลี้ยงไหมและทอผ้าไหม ซึ่งถือว่าเป็นงานสำคัญที่ต้องทำอย่างประณีต และถือเป็นการเชิดชูครอบครัวด้วย กล่าวคือ เมื่อลูกชายหรือลูกสาวแต่งงาน ผ้าไหมที่ทอเก็บไว้จะถูกนำมาออกมาเป็นของกำนัลอวดพ่อแม่คู่สมรส ซึ่งเป็นการแสดงถึงศักดิ์ศรีทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยได้เป็นอย่างดี

ส่วนครอบครัวที่มีสามีออกไปคล้องช้าง ภรรยาที่อยู่บ้านก็มีหน้าที่ต้องปฏิบัติและละเว้น (ขะลำ) เช่น ให้งดการเฆี่ยนตีลูก ห้ามพูดคุยกับชายแปลกหน้า ไม่ตัดผม ไม่พูดปด เป็นต้น โดยต้องปฏิบัติอย่างเคร่งครัดจนกว่าสามีจะกลับ ชาวไทกูยมีความเชื่อว่าหากภรรยาที่สามีออกไปคล้องช้างและภรรยาปฏิบัติตามข้อกำหนดที่ยึดถืออย่างเคร่งครัด สามีจะมีโชคในการคล้องช้าง

ในอดีตการคล้องช้างของชาวไทกูยจะกระทำเมื่อเสร็จสิ้นจากการทำนา (เกี่ยวข้าว) ในระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ – พฤษภาคม

กลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆที่ได้เข้ามาอาศัยอยู่ในดินแดนจังหวัดสุพรรณบุรีแต่ละกลุ่มล้วนแต่มีอัตลักษณ์ทางสังคม การดำรงชีวิตและวัฒนธรรมเฉพาะตนที่ค่อนข้างชัดเจน มีวิถีในการถ่ายทอดสืบต่อกันมาแต่โบราณ และยังคงรักษาแบบแผนทางวัฒนธรรม ประเพณี ภาษา อาหาร ที่อยู่อาศัย ตลอดจนความเชื่อต่างๆไว้อย่างเคร่งครัด

๗.๒ กลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยในจังหวัดสุพรรณบุรี

กลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยที่อาศัยที่ในจังหวัดสุพรรณบุรีนั้นไม่ปรากกหลักฐานแน่นอนว่าอพยพย้ายถิ่นฐานมาจากที่ใด สมัยใด จากการสอบถามผู้อาวุโสในชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย สรุปความว่า กลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยได้อพยพมาตั้งถิ่นฐานอยู่ในจังหวัดสุพรรณบุรีเป็นเวลาหลายร้อยปี โดยไม่ทราบความเป็นว่าบรรพบุรุษของตนมาจากถิ่นฐานใด จากการสัมภาษณ์นางแฉล้ม ไกรเภา อายุ ๗๖ ปี ตั้งบ้านเรือนอยู่ที่ หมู่ที่ ๕ ตำบลบ้านโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ได้ความโดยสรุปว่า ไม่ทราบประวัติความเป็นมาของบรรพบุรุษก่อนอพยพมาอาศัยอยู่ในจังหวัดสุพรรณบุรี ตนเองเกิดที่จังหวัดสุพรรณบุรี บิดามารดาเล่าให้ฟังว่าบรรพบุรุษได้มาตั้งถิ่นฐานอยู่ในจังหวัดสุพรรณบุรีมานานหลายร้อยปี แต่ไม่ทราบว่าตั้งแต่เมื่อไหร่

จากการสัมภาษณ์นางลิ้ม เผ่าพันธุ์ อายุ ๗๒ ปี หมู่ที่ ๕ ตำบลบ้านโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี สรุปความดังนี้ ไม่ทราบประวัติความเป็นมาของบรรพบุรุษว่าอพยพมาจากที่ใด สมัยใด เมื่อเกิดมาก็อาศัยอยู่ที่นี่

แล้ว บิดามารดาไม่ทราบว่าบรรพบุรุษของกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยเป็นใคร และอพยพมาจากที่ใด แต่ทราบว่ากลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยอาศัยอยู่ในจังหวัดสุพรรณบุรีมานานหลายร้อยปี

สำหรับภาษาที่กลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยในจังหวัดสุพรรณบุรีใช้ในการสื่อสารกันนั้น จากการสัมภาษณ์พบว่าส่วนใหญ่ในภาษาไทยเป็นภาษาหลักในการสื่อสาร หากจะมีการใช้ภาษาไทกูยจะพบเฉพาะในกลุ่มผู้อาวุโสของชุมชนเท่านั้น ซึ่งผู้อาวุโสในชุมชนที่สามารถพูดภาษาไทกูยได้มีเหลืออยู่จำนวนไม่มาก

๗.๓ ลักษณะที่อยู่อาศัยของกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย

ลักษณะบ้านเรือนของกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยแบบดั้งเดิมนั้น เป็นเรือนไม้หลังใหญ่สร้างด้วยไม้เนื้อแข็งเพื่อความแข็งแรง มีห้องกว้าง ยกใต้ถุนสูงประมาณ ๑.๕๐ เมตร เหตุที่บ้านเรือนของไทกูยต้องมีการยกใต้ถุนสูงนั้นเพื่อป้องกันน้ำท่วม เนื่องจากสมัยก่อนมักมีน้ำท่วมและน้ำหลากเป็นประจำทุกปี นอกจากนี้ใต้ถุนเรือนยังเป็นประโยชน์สำหรับการเก็บเครื่องมือเครื่องใช้หรือเก็บผลิตผลทางการเกษตร ตลอดจนผึ่งตากพืชสมุนไพรอันเป็นอาชีพดั้งเดิมของชาวไทกูย

บ้านเรือนของชาวไทกูยไม่มีการล้อมรั้วบ้าน หรือหากจะมีก็เป็นแค่เพียงรั้วเตี้ยๆ ทำด้วยไม้ไผ่ขัดแตะหรือตีเป็นระแนง แต่ไม่นิยมสร้างเป็นรั้วรอบขอบชิดปิดกั้นเป็นอาณาบริเวณบ้าน เนื่องเพื่อความสะดวกของลูกหลานและญาติพี่น้องในการไปมาหาสู่กันได้สะดวก

พื้นที่หลังบ้านสำหรับปลูกพืชผักโดยเฉพาะพืชสมุนไพรอันเป็นอาชีพที่สร้างชื่อเสียงและรายได้ให้แก่กลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยมาแต่ดั้งเดิม ปัจจุบันมีเพียงเฉพาะกลุ่มคนอาวุโสเท่านั้นที่ยังคงปลูกพืชสมุนไพรอยู่ ส่วนบริเวณพื้นที่หน้าบ้านใช้สำหรับผึ่งตากพืชสมุนไพรต่างๆ รวมถึงใต้ถุนเรือนก็ใช้เป็นที่ผึ่งตาก เก็บและกระบวนการจัดทำผลิตภัณฑ์สมุนไพรด้วย นอกจากนี้ใต้ถุนเรือนยังใช้สำหรับเป็นที่ต้อนรับแขกที่มาเยี่ยมเยียนอีกด้วย

ปัจจุบันบ้านเรือนของกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยที่ยังคงตามลักษณะเดิมค่อนข้างมีอยู่ไม่มากนัก นอกจากนั้นมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมบ้างตามความเหมาะสมและสถานภาพของแต่ละครอบครัว ลักษณะบ้านเรือนของกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยเท่าที่พบเห็นอยู่ในปัจจุบันมีหลายลักษณะ เช่น เรือนไม้เนื้อแข็งขนาดใหญ่ ใต้ถุนยกสูงเรือนไทยสมัยโบราณ เป็นการปรับเปลี่ยนวัสดุให้มีความคงทนแข็งแรงมากขึ้น ใต้ถุนบ้านไม่สูงมากนัก สำหรับใช้ประโยชน์เช่นเดียวกับเรือนแบบเก่า และเรือนแบบปัจจุบัน ปรับเปลี่ยนวัสดุจากไม้มาเป็นการก่ออิฐถือปูนไม่มีใต้ถุน เป็นต้น

๗.๔ ขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย

ประเพณีที่สำคัญและน่าสนใจของไทกูยอีก ๑ ประเพณี คือ ประเพณีไหว้พระแข ซึ่งจะจัดทำทุกปี โสพส ศิริไสย์ (โสพสและคณะ, ๒๕๓๘ : ๑๙) สันนิษฐานว่าประเพณีไหว้พระแขนี้น่าจะได้รับอิทธิพลมากจากเขมร เพราะในถิ่นนี้มีเขมรอยู่ปะปนกับไทกูยเป็นจำนวนมาก และคำว่า "พระแข" เป็นภาษาเขมร ประเพณีนี้เป็นประเพณีเสี่ยงทายเพื่อดูปริมาณน้ำฝนที่จะตกในเดือนต่างๆที่เป็นฤดูกาลทำนาในปีต่อไป

นอกจากความเชื่อในเรื่องประเพณีพิธีกรรมต่างๆที่จัดทำขึ้นเพื่อเซ่นไหว้บูชาแสดงความเคารพต่อดวงวิญญาณของบรรพบุรุษผู้ล่วงลับและผีที่กลุ้มตนนับถือแล้ว ไทกูยยังมีพิธีกรรมและความเชื่อในเรื่องการเลี้ยงช้าง

ซึ่งสืบทอดมาจากบรรพบุรุษจนถือกันว่าเป็นมรดกทางวัฒนธรรมสำคัญอย่างหนึ่งของไทกูย ไทกูยจะออกไปจับช้างในป่าด้วยการคล้องช้าง เรียกว่า "โพนช้าง" เป็นการจับช้างโดย หมอช้าง ใช้บ่วงมาศที่เรียกว่า "เชือกปะกำ" ทำจากหนังควายแห้ง และถือว่าเป็นของศักดิ์สิทธิ์เป็นที่สิงสถิตของดวงวิญญาณบรรพบุรุษ ครูบาอาจารย์และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย

ไทกูยมีความเชื่อว่าผีปะกำสามารถดลบันดาลให้เกิดโชคดีหรือโชคร้ายในการคล้องช้างได้ ดังนั้นจึงต้องนับถือผีปะกำ โดยมีข้อปฏิบัติต่อเชือกปะกำอย่างเคร่งครัด เช่น ห้ามเหยียบ ห้ามผู้หญิงที่ไม่ใช่สายโลหิตในตระกูลแตะต้องหรือขึ้นไปในศาลปะกำซึ่งเป็นที่เก็บรักษาปะกำ หากผู้ใดละเมิดข้อปฏิบัติหรือข้อห้ามดังกล่าวก็จะเกิดอันตรายต่อผู้ไปคล้องช้าง

๗.๕ ความเชื่อเรื่องการนับถือผีกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย

กลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยมีความนับถือศาสนาพุทธและมีความศรัทธาในเรื่องผี ดังนั้นลักษณะความเชื่อของไทกูยจึงมีความผสมผสานกันระหว่างศาสนาพุทธและผี ภายในชุมชนมีทั้งวัดและศาลผีประจำหมู่บ้าน ผีบรรพบุรุษเรียกว่า "ญะจัวะฮ" ด้วยเหตุนี้บ้านของไทกูยส่วนใหญ่จึงมีการหิ้งบูชาพระพุทธรูปไว้ในบ้าน บางบ้านจะมีการขึ้นหิ้งผีบรรพบุรุษเพื่อช่วยคุ้มครองลูกหลาน หิ้งผีแม่มดเพื่อคุ้มครองรักษาอาการเจ็บป่วย และมีการสร้างศาลผีบรรพบุรุษไว้ใกล้บ้าน การเซ่นไหว้ผีบรรพบุรุษจะจัดให้มีครั้งใหญ่ขึ้นปีละ ๑ ครั้ง และอาจจัดทำในวาระอื่นอีก เช่น เมื่อมีเด็กเกิดใหม่ เพื่อบอกบรรพบุรุษให้ทราบว่ามีลูกมีหลานเกิดใหม่ เมื่อมีแขกมาเยือนและพักอยู่ที่บ้าน เพื่อขออนุญาตบรรพบุรุษให้แขกเข้าพัก

โสพส ศิริไสย์ (โสพสและคณะ, ๒๕๓๘ : ๑๒ อ้างอิง นิคม วงเวียน, ๒๕๓๓ : ?) กล่าวว่า

> นอกจากวิญญาณของบรรพบุรุษแล้ว ไทกูยยังเคารพนับถือวิญญาณทั่วไป ได้แก่ ภูติปีศาจ เจ้าที่เจ้าทาง เจ้าป่าเจ้าเขา เป็นต้น เมื่อจะประกอบการงานใดที่สำคัญเกี่ยวกับความสุขความเจริญจะต้องทำพิธีกรรมขจัดปัดเป่า ด้วยความกลัวว่าผีสางเทวดาจะให้โทษหรือมาขัดขวางการกระทำ เป็นที่น่าสังเกตว่าในพิธีกรรมต่างๆ เกือบทั้งหมดจะมีข้าวเป็นองค์ประกอบในการเซ่นสังเวยอยู่เสมอ เพราะข้าวเป็นอาหารหลักที่มีบุญคุณและเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ในการเพาะปลูกข้าวเกือบทุกขั้นตอนจะมีการจัดพิธีกรรม สวดสรรเสริญหรือแสดงความเคารพข้าว

นอกจากความนับถือในเรื่องวิญญาณบรรพบุรุษและภูติผีปีศาจเจ้าที่เจ้าทางเจ้าป่าเจ้าเขาแล้ว ไทกูยยังมีความเชื่อเรื่องผีปอบและเรื่องขวัญ หรือภาษากูยเรียกว่า "ระเวี๋ยย" ซึ่งเป็นคำเรียกทั้งขวัญและวิญญาณ ในหมู่บ้านไทกูยจะมีแม่เฒ่าที่ทำหน้าที่ดูแลความเจ็บไข้ เนื่องจากไทกูยเชื่อว่าการเจ็บป่วยเกิดจากการกระทำของภูตผี ดังนั้นหากต้องการให้การเจ็บไข้บรรเทาลงต้องจัดพิธีกรรมรักษาคนป่วย โดยการรำผีมอซึ่งมีลักษณะคล้ายกับการรำผีฟ้าของกลุ่มที่พูดภาษาลาว เมื่อการอ้อนวอนให้ภูติผีพอใจ ความเจ็บป่วยก็จะบรรเทาลงได้

การรำผีมอเป็นพิธีกรรมที่ไทกูยสืบทอดต่อกันมาจากบรรพบุรุษ ผู้ที่จะเป็นผีมอจะต้องผ่านพิธีไหว้ครูครอบครูก่อนจึงจะสามารถเป็นผู้จัดพิธีได้ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการรักษาและสืบทอดพิธีกรรมอย่างเคร่งครัด ไม่มีใครกล้าเปลี่ยนแปลงได้

การรำ "ผีมอ" หรือ "แกลมอ" เป็นการแสดงที่สืบทอดมาแต่โบราณ จากความเชื่อในเรื่องการบูชาวิญญาณผีบรรพบุรุษ กลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยเชื่อว่า ชาวไทกูยทุกคนจะมีดวงวิญญาณของบรรพบุรุษปกป้องคุ้มครองตลอดเวลา ดังนั้นในทุกๆปีชาวกูยจะจัดพิธีกรรมบูชาดวงวิญญาณของบรรพบุรุษ และมีการแสดงรำผีมือหรือแกลมอด้วย

การรำผีมอหรือแกลมอนั้น มีเหตุผลในการรำอยู่ ๓ ประการ ดังนี้

๑. เพื่อเป็นการบูชาวิญญาณบรรพบุรุษที่ปกป้องคุ้มครองตนให้รอดพ้นจากภยันตรายทั้งหลายทั้งปวง

๒. เพื่อประกอบในพิธีกรรมการรักษาผู้ป่วย ซึ่งตามความเชื่อของชาวไทกูยแต่โบราณนั้น สาเหตุของการเจ็บป่วยมาจากการกระทำของผี ดังนั้นจึงต้องมีการรำผีมอหรือแกลมอเพื่ออ้อนวอนให้ผีพอใจ หรือเพื่ออัญเชิญดวงวิญญาณของบรรพบุรุษและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ให้มาช่วยเหลือผ่านการแนะนำสื่อสารโดยล่ามผู้ทำพิธี หรือคนทรงเพื่อหาสาเหตุแห่งการเจ็บป่วยและหาทางรักษาตามความเชื่อ

๓. เพื่อประกอบพิธีกรรมการแก้บน หรือสักการะตอบแทนดวงวิญญาณบรรพบุรุษที่ดลบันดาลให้ได้รับความสำเร็จตามคำขอของลูกหลาน

๘. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมและความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์

สุวิไล เปรมศรีรัตน์ (๒๕๔๗ : ๑๕) ได้ทำการศึกษาวิจัยในหัวข้อ ความหลากหลายของภาษาและชาติพันธุ์ : ทรัพยากรล้ำค่าหรือปัญหาที่แก้ไม่ตก สรุปผลการวิจัยพบว่า การกระจายตัวของกลุ่มภาษาและชาติพันธุ์ในประเทศไทย มีมากกว่า ๖๐ กลุ่ม ซึ่งนอกจากจะมีความหลากลายในเรื่องภาษาและกลุ่มชาติพันธุ์แล้ว ยังพบความแตกต่างในลักษณะทางนิเวศน์ สถานภาพทางสังคม ผลงานวิจัยนำเสนอความสำคัญและปัญหาด้านอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่เกิดจากอิทธิพลของภาวะกระแสโลกในปัจจุบัน รวมทั้งนโยบายภาษาและชาติ และการจัดการในระดับท้องถิ่นที่นำไปสู่การขัดแย้ง การเสื่อมสลาย หรือการฟื้นฟูและการดำรงอยู่ของชุมชนภาษาและชาติพันธุ์ต่างๆ พร้อมทั้งนำเสนอแนวคิดที่ต่างกันเกี่ยวกับความหลากหลายของภาษาและชาติพันธุ์ กล่าวคือ ความหลากหลายเป็นปัญหาที่แก้ไม่ตก หรือความหลากหลายเป็นทรัพยากรที่มีค่าซึ่งนำไปสู่วิธีดำเนินการที่ต่างกัน

แนวทางการศึกษาวิจัยและการจัดการกิจกรรมที่เอื้อต่อการธำรงรักษา ภูมิปัญญา ภาษาและวัฒนธรรมพื้นบ้านที่หลากหลาย สรุปได้ว่า จากการที่เราอาจมีทางเลือกในการมองปัญหาความหลากหลายของภาษาและชาติพันธุ์ของชนในชาติ ในสังคมเป็นได้ในสองแนวทางใหญ่ และแนวทางการธำรงรักษาความหลากหลายน่าจะเป็นทางเลือกที่มีประโยชน์ ผู้เขียนจึงขอเสนอแนวทางในการศึกษาวิจัยและการจัดกิจกรรมบางประการที่มีส่วนในการบันทึก บำรุงรักษา พัฒนาและฟื้นฟูภูมิปัญญา ภาษาและวัฒนธรรมพื้นบ้าน เพื่อให้เป็นทุนทางสังคมเป็นทรัพยากรสำคัญของชาติได้ต่อไป ดังตัวอย่างเช่น

๑. การศึกษาและบันทึกองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับภูมิปัญญา ภาษาและวัฒนธรรมพื้นบ้านของกลุ่มชนต่างๆ เพื่อความเข้าใจมนุษยชาติของภูมิภาคนี้ก่อนที่จะเสื่อมสลายไปตามกาลเวลาและการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วของสังคมโลกาภิวัตน์ โดยเฉพาะกลุ่มที่อยู่ในภาวะวิกฤติ องค์ความรู้นี้ยังนำไปใช้ในการพัฒนาเครื่องมือทางภาษาเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อม ช่วยประชากรกลุ่มย่อยเป็นสะพานก้าวเข้าสู่สังคมใหญ่ได้อย่างมั่นคง มีคุณภาพและมีความมั่นใจ เช่น การร่วมมือกับเจ้าของภาษาในการพัฒนาระบบเขียนสำหรับกลุ่มที่ไม่มีภาษาเขียน เพื่อเป็นเครื่องมือสำหรับการบันทึกภูมิปัญญา เพื่อการจัดการศึกษาที่เหมาะสมกับชุมชน เป็นต้น ในโอกาสต่อไป

๒. จัดกิจกรรมที่จะส่งเสริมพลังให้ชุมชนเข้มแข็ง เสริมสร้างอัตลักษณ์ และความเชื่อมั่นในพลังของตนเอง เช่น โครงการฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมในภาวะวิกฤติ โดยร่วมมือกันระหว่างชุมชนและนักวิชาการ เพื่อพัฒนาขีดความสามารถ เช่น สร้างเครื่องมือทางภาษา สร้างระบบเขียน จัดทำหลักสูตรท้องถิ่นตามความต้องการของชุมชน รวมถึงการสร้างสื่อการเรียนการสอน การฝึกครูชุมชน และการฝึกปฏิบัติบริหารจัดการด้านการเงิน การบัญชี หรือการเขียนรายงาน การเขียนโครงการ เป็นต้น ดังกรณีตัวอย่างของโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมชอง โดยชาวบ้านชอง จังหวัดจันทบุรี และนักวิชาการจากมหาวิทยาลัยมหิดล เป็นที่ปรึกษาด้านวิชาการ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการสร้างเครื่องมือและเตรียมความพร้อมแก่ชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ เช่น ญัฮกุร ละว้า (ก๋อง) โซ่ (ทะวึง) ด้านการศึกษาและฟื้นฟูวัฒนธรรมและภูมิปัญญาพื้นบ้านที่อยู่ในความสนใจของแต่ละชุมชน เช่น การศึกษาป๊ะ เร่ เร่ วัฒนธรรมดนตรีในวิถีชีวิตของชาวญัฮกุร การศึกษาและฟื้นฟูหัตถกรรมพื้นบ้าน เช่น เสื่อก้านลาน เสื่อหวายลวดลาย เสื้อผ้าเครื่องแต่งกายประจำกลุ่ม เป็นต้น รวมทั้งการสร้างศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเพื่อเป็นแหล่งพบปะ จัดกิจกรรม และเผยแพร่ความรู้ที่เกี่ยวกับภาษา วัฒนธรรม และภูมิปัญญาของชุมชนและบุคคลทั่วไป เป็นต้น

อย่างไรก็ตามความหลากหลายของภาษาและชาติพันธุ์ในประเทศไทยและเอเชียอาคเนย์โดยรวมเป็นอกลักษณ์ของภูมิภาคที่มีคุณค่า ทั้งด้านวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ ภาษาศาสตร์ สังคม การเมืองและเศรษฐกิจ แม้จะไม่ง่ายต่อการปกครองและการจัดการ แต่ถ้ามีนโยบายที่เหมาะสม มีการวางแผนที่ดี จะสามารถเปลี่ยนปัญหายุ่งยากให้เป็นทรัพยากรล้ำค่าของชาติได้ในที่สุด

รจน์ โสตศิริและคณะ (๒๕๒๑ : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยในหัวข้อ การศึกษา ชาวพวน หมู่บ้านโพธิ์ศรี ตำบลบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่าพวนในหมู่บ้านโพธิ์ศรี ตำบลบางปลาม้า อำเภอบางปลาม้า เป็นเพียงส่วนหนึ่งของชาวพวนที่มีถิ่นฐานกระจัดกระจายอยู่ในจังหวัดสุพรรณบุรี จังหวัดลพบุรี จังหวัดพิษณุโลก จังหวัดนครสวรรค์ และจังหวัดนครนายก เป็นต้น ชาวพวนที่อพยพมาตั้งบ้านเรือนในจังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีลักษณะทางภูมิศาสตร์เป็นที่ราบลุ่มผิดกับลักษณะทางภูมิศาสตร์ของเมืองพวน เมืองเชียงขวาง ฯลฯ ที่อยู่ในประเทศลาว และผิดกับลักษณะทางภูมิศาสตร์ของหมู่บ้านชาวพวนที่ลพบุรี หรือนครสวรรค์ ฯลฯ ซึ่งภูมิประเทศเป็นที่ดอน พวนแห่งหมู่บ้านโพธิ์ศรีและหมู่บ้านอื่นๆที่อำเภอบางปลาม้า จึงไม่อาจจะทำกิจกรรมบางประการที่ตนเคยปฏิบัติมาในเมืองพวน เช่น ทำไร่ ปลูกฝ้ายและนำมาปั่นเป็นด้วย และทอเป็นเสื้อผ้า ดังนั้นในปัจจุบันจึงไม่มีชาวบ้านในหมู่บ้านโพธิ์ศรีคนใดเลยที่จะคงวัฒนธรรมการทอผ้าของตนไว้ต่อไป เช่น พวนในท้องที่อำเภอหาดเสี้ยว และที่อื่นๆ แต่กระนั้นวัฒนธรรมการทอผ้าก็ยังหลงเหลืออยู่ และยังปรากฏให้เห็นในวัฒนธรรมการแต่งงาน คือ ภายหลังจากได้เจรจาตกลงกันเรื่องการแต่งงานแล้วในตอนเช้า ในตอนบ่ายๆฝ่ายเจ้าบ่าวจะจัดขบวนขันหมากแห่มาพร้อมกับมีคนหาบหีบเหล็กและเครื่องขันหมาก ซึ่งไม้คานที่ใช้หาบนั้น แทนที่เขาจะใช้ไม้คานธรรมดา กลับเป็นไม้สี่เหลี่ยมที่ใช้ม้วนผ้าในหูกมาใช้แทนไม้คาน แสดงถึงว่าชาวพวนแห่งหมู่บ้านโพธิ์ศรี เคยมีวัฒนธรรมการทอผ้า และเรื่องนี้ก็ได้รับการยืนยันจากผู้เฒ่าผู้แก่ของหมู่บ้านว่าตนเคยได้รับการอบรมเรื่องการปั่นด้าย ทอผ้าจากพ่อแม่ของตนมาแล้ว แต่มาอยู่ที่โพธิ์ศรีไม่เคยได้ทอผ้าอีกเลย

เนื่องจากชาวพวนเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่เคยรุ่งเรืองและมีวัฒนธรรมสูงมาแล้ว ประกอบกับตนเองต้องพลัดบ้านเกิดเมืองนอนไปตั้งถิ่นฐานในท้องถิ่นที่ไม่ใช่บ้านเมืองของตน และท่ามกลางผู้คนที่เป็นชาติพันธุ์อื่น พวกพวนจึงกลายเป็นชนกลุ่มน้อยในภูมิภาคต่างๆในประเทศไทย ทางที่ชาวพวนจะอยู่รอดท่ามกลางสิ่งแวดล้อมใหม่ และท่ามกลางผู้คนที่เป็นชาติพันธุ์กลุ่มใหญ่ จึงได้แก่การรวมกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในกิจกรรมทุก

อย่างของหมู่บ้าน ความจำเป็นเพื่อการอยู่รอดทำให้ชาวพวนโดยเฉพาะชาวพวนแห่งหมู่บ้านโพธิ์ศรี ต้องขยันขันแข็งและทำงานทุกอย่างเพื่อให้ได้มาซึ่งความมั่นคงของครอบครัวและของหมู่บ้าน ยังผลให้ฐานะของชาวพวนในทางเศรษฐกิจดีกว่าหมู่บ้านอื่นๆ เมื่อเปรียบเทียบกับหมู่บ้านที่มิใช่ชาวพวน ชาวพวนจะทำธุรกิจทุกอย่างเสียเองทั้งหมด ไม่ยอมให้คนแปลกหน้า เช่น ชาวจีนเข้าไปมีบทบาทในทางเศรษฐกิจเช่นในหมู่บ้านอื่นๆ

เศรษฐกิจเงินตรา (money economy) สมัยใหม่ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญแก่ชีวิตและค่านิยมของชาวบ้านโพธิ์ศรีเป็นอันมาก เงินตราทำให้ชาวบ้านโพธิ์ศรีเกิดความสำนึกในชนชั้น (class consciousness) สำนึกในเรื่องความแตกต่างกันระหว่างความมั่งมีและความยากจน ค่านิยมที่มีน้ำหนักมากกว่าค่านิยมอื่นๆในหมู่บ้านชาวโพธิ์ศรี คือ wealth หรือความร่ำรวย ความร่ำรวยเป็นยอดปรารถนาของชาวบ้าน ค่านิยมอันนี้เป็นพลังที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งที่ช่วยให้ชาวบ้านโพธิ์มีความแตกต่างอย่างชัดเจนในทางเศรษฐกิจจากหมู่บ้านที่มิใช่พวน ค่านิยมนี้เป็นพลังทำให้ชาวพวนแห่งหมู่บ้านโพธิ์ศรีต้องต่อสู้ดิ้นรนเพื่อให้ได้มาซึ่งความร่ำรวย ซึ่งการต่อสู้หรือดิ้นรนนั้นอาจแสดงออกมาอย่างเปิดเผยจากคำพูด หรือการกระทำ หรืออาจไม่แสดงออกมาโดยเปิดเผยก็ได้ ความรู้สึกในค่านิยม "ความร่ำรวย" ของชาวบ้าน บางครั้งทำให้คนต่างถิ่นหรือต่างวัฒนธรรมแปลกใจและอาจไม่เข้าใจชาวพวนในหมู่บ้านโพธิ์ศรี ซึ่งความไม่เข้าใจของคนต่างถิ่นหรือคนแปลกหน้าที่เคยไปหมู่บ้านพวนอื่นๆก็ได้ประสบมาและได้เล่าให้ผู้เขียนฟัง เป็นการยืนยันถึงความสำนึกในเรื่องความร่ำรวย อันเป็นค่านิยมที่ชาวพวน เน้นหรือให้ความสำคัญกว่าค่านิยมอื่นๆทั้งหลาย ชาวบ้านมักจะเล่าให้คนแปลกหน้าฟังเสมอว่า ลูกสาวของพวกเขาที่สวยๆมักจะได้แต่งงานไปกับข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ในเมือง ไปมีความสุขและร่ำรวยมาก ซึ่งชาวบ้านจะเล่าให้ฟังด้วยความภาคภูมิใจในความสำเร็จของลูกหลานของพวกเขา ความสำนึกในความร่ำรวยนี้ยังแสดงออกให้เห็นจากการทำบุญของชาบ้าน จริงอยู่การทำบุญนั้นหมายถึงการบริจาคหรือการให้ แต่การให้ของชาวบ้านโพธิ์ศรีแม้จะเหมือนๆกับชาวบ้านอื่นๆโดยทั่วไปสำหรับการทำบุญ แต่ชาวบ้านโพธิ์ศรีจะอธิษฐานในอันดับแรก คือขอความร่ำรวย รองลงไปได้แก่ความสุขสบายและความแข็งแรง ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ ซึ่งแสดงว่าความร่ำรวยเป็นยอดแห่งความปรารถนาและเป็นสิ่งที่ชาวบ้านต่อสู้ดิ้นรนเพื่อให้ได้มา

อนึ่งเศรษฐกิจเงินตรา ทำให้ลักษณะการแบ่งช่วงชั้นทางสังคมของชาวบ้านเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ซึ่งการแบ่งช่วงชั้นอาศัยรากฐานทางสังคม แต่ในปัจจุบันการแบ่งช่วงชั้นทางสังคม ชาวบ้านอาศัยเศรษฐกิจหรือความร่ำรวยเป็นหลัก การพิจารณาจะเห็นได้จากการที่บุคคลผู้ดำรงตำแหน่งบางตำแหน่งซึ่งสมัยก่อนนั้นถือว่าบุคคลผู้นั้นเป็นผู้ที่อยู่ในลำดับช่วงชั้นสูงกว่าบุคคลอื่นๆ เช่น ผู้ที่ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน ผู้ใหญ่บ้านในหมู่บ้านโดยทั่วๆไปจะเป็นบุคคลที่มีสถานภาพทางสังคมสูงกว่าบุคคลอื่นๆในหมู่บ้าน แต่ผู้ใหญ่บ้านของหมู่บ้านโพธิ์ศรี เป็นตำแหน่งในทางเศรษฐกิจที่ค่อนข้างจะต่ำกว่ามาตรฐานปานกลางเสียอีกในระบบชนชั้นของหมู่บ้าน เพราะตำแหน่งดังกล่าวเป็นตำแหน่งซึ่งชาวบ้านโพธิ์ศรีไม่ปรารถนาจะได้มากนักเช่นในหมู่บ้านอื่นๆทั่วๆไป ชาวบ้านจะอธิบายว่าการเป็นผู้ใหญ่บ้านมีค่าตอบแทนจากรัฐบาลน้อยเหลือเกิน สู้ไปมีอาชีพอื่น เช่น ทำนา เลี้ยงปลาดุกไม่ได้ การเป็นผู้ใหญ่บ้านย่อมไม่มีโอกาสทำมาหากินอย่างเต็มที่ อันหมายถึงการที่จะต้องขาดรายได้หรือเงินหรือความร่ำรวยอันเป็นค่านิยมสูงส่งของชาวบ้าน ดังนั้น การเป็นผู้ใหญ่บ้านในหมู่บ้านจึงได้รับการมองจากชาวบ้านว่าเป็นชนชั้นที่ไม่ดีไปกว่าชนชั้นกลาง หรือต่ำกว่าเล็กน้อย ความแตกต่างของคนแต่ละช่วงชั้นระหว่างผู้ใหญ่กับลูกบ้านนั้น เห็นได้ชัดเจนจากลักษณะของชาวบ้าน ความถาวร การตกแต่งภายในบ้าน และลักษณะการแต่งกายและวิถีชีวิตของผู้ใหญ่บ้านและสมาชิกในครอบครัวนั้นเองประการหนึ่ง และอีกประการหนึ่งอาจเห็นได้จากการสัมพันธ์ติดต่อระหว่างผู้ใหญ่บ้านและลูกบ้าน ซึ่งลูกบ้านมีฐานะดีกว่าจะไม่ค่อยให้ความ

เกรงใจต่อผู้ใหญ่บ้านในฐานะผู้มีสถานภาพสูง ในลักษณะของการพูดจา และกิริยาที่แสดงออกต่อผู้ใหญ่บ้านของตนอย่างไม่ค่อยเกรงใจ

หมู่บ้านโพธิ์ศรีเป็นหมู่บ้านที่นับว่าโชคดีมาก เพราะเป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ในบริเวณโครงการชลประทานหลวงสองโครงการ คือ โครงการชลประทานหลวงชันสูตร (สิงห์บุรี) และโครงการชลประทานหลวงโพธิ์พระยา (สุพรรณบุรี) ทำให้ชาวบ้านโพธิ์ศรี สามารถทำนาได้ปีละสองครั้ง และสามารถเลี้ยงปลาดุกเพื่อเพิ่มรายได้ทางการเกษตรของตนได้อย่างสำคัญ ประกอบกับบ้านโพธิ์ศรีตั้งอยู่ใกล้กับตลาดอำเภอเมืองสุพรรณบุรีเพียงประมาณ ๑๕ กิโลเมตรเศษๆเท่านั้น ทำให้ผลิตผลของหมู่บ้านสามารถออกไปสู่ตลาดได้อย่างรวดเร็วและทันเหตุการณ์ ซึ่งทั้งหมดนี้ยังผลให้หมู่บ้านสามารถนำเอาไฟฟ้ามาใช้ในหมู่บ้านในปี ๒๕๑๖ และมีน้ำประปาใช้เองโดยคณะกรรมการหมู่บ้านจัดขึ้นในปี ๒๕๑๔ วัฒนธรรมทางวัตถุสมัยใหม่จากตลาดอำเภอเมืองสุพรรณบุรี เช่น โรงสี เครื่องจักรไถนา ได้เข้ามาในหมู่บ้านในระยะเวลาพร้อมๆกับการมีน้ำประปาและไฟฟ้า ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของชาวบ้านอีกต่อไป คือ ชาวบ้านไม่ต้องซ้อมข้าวด้วยมืออีกต่อไป ยังผลให้วัฒนธรรมอื่นๆ เช่น การเกี้ยวพาราสีระหว่างชายหนุ่มหญิงสาวในลานซ้อมข้าวไม่มีอีกต่อไป การมีเครื่องจักรไถนา วัฒนธรรมในการเลี้ยงควายและการทำขวัญควายที่แพร่หลายในหมู่บ้านชาวโพธิ์ศรี กำลังจะสูญหายและหมดความสำคัญไปเรื่อยๆ

ที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของหมู่บ้านและเศรษฐกิจเงินตรา ทำให้หมู่บ้านโพธิ์ศรีซึ่งก่อนเคยอยู่อย่างโดดเดี่ยว ต้องมีการติดต่อกับตลาดในอำเภอเมืองสุพรรณบุรีมากขึ้นกว่าเดิมและกลายเป็นการติดต่อกันในชีวิตประจำวันในเชิงการค้าและธุรกิจ ในตอนเช้าจะมีรถยนต์ขนปลาเล็กปลาน้อยจากทะเลมาส่งให้แก่ผู้เลี้ยงปลาและใช้เป็นอาหารปลา และจะซื้อปลาและผลิตผลในหมู่บ้านไปขายในตลาดอำเภอเมืองสุพรรณบุรี ชีวิตของชาวโพธิ์ศรีในทางเศรษฐกิจปัจจุบันขึ้นอยู่กับภาวะของราคาสินค้าในตลาดอำเภอเมืองสุพรรณบุรี ตลอดจนภาวะทางเศรษฐกิจของประเทศในกรุงเทพมหานคร และภาวะเศรษฐกิจของตลาดโลกเป็นสำคัญ ถ้าในปีใดราคาตลาดของข้าว ปลา และหมูที่ตลาดอำเภอเมืองสุพรรณบุรีและตลาดภายนอกสูงและเป็นที่ต้องการมาก ชีวิตในทางเศรษฐกิจของหมู่บ้านก็จะรุ่งเรือง ประชาชนก็จะมีความเบิกบานใจและมีความสุข เช่น ภาวะของตลาดระหว่างปี พ.ศ.๒๕๑๓ – ๒๕๑๕ แต่ในปีใดราคาสินค้าในตาดภายนอก เช่น ข้าว ปลา และหมูตกต่ำ ชีวิตของชาวบ้านก็ซบเซาเงียบเหงา เช่น ในปี ๒๕๑๖ ซึ่งเป็นปีที่ราคาปลาดุกตกต่ำ และเป็นปีที่ปลาดุกที่เลี้ยงไว้เกิดโรคระบาดตายมากมายทำให้ผู้ลงทุนเลี้ยงปลาดุกประสบภาวะขาดทุน ผู้ที่กู้เงินจากพ่อค้าในเมืองมาเลี้ยงปลา ก็จะตกอยู่ในภาวะหนี้สิน บางรายถูกเจ้าหนี้ยึดที่ดินเพื่อชดใช้หนี้เงินกู้

ในทางสังคมในหมู่บ้านชาวโพธิ์ศรี ก็จะเริ่มมีการเปลี่ยนแปลง ชาวบ้านซึ่งเคยมีความสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและผูกพันกันฉันท์ญาติ เริ่มกลายเป็นความสัมพันธ์แบบธุรกิจสัญญา ซึ่งเป็นการผูกมัดกันในลักษณะของเจ้าหนี้และลูกหนี้ กิจกรรมเพื่อประโยชน์ของหมู่บ้านซึ่งแต่ก่อนนั้นชาวบ้านจะพร้อมใจกันทำเมื่อได้รับการชักชวนหรือขอร้องจากผู้ใหญ่บ้านหรือกรรมการหมู่บ้าน ในตอนหลังๆเริ่มมีเสียงบ่นว่าชาวบ้านโพธิ์ศรีเปลี่ยนแปลงไปมาก คือ จะมีคนมาร่วมทำกิจกรรมเพื่อหมู่บ้านน้อยลงและไม่พร้อมเพรียงกันดังแต่ก่อนๆ คำมั่นสัญญาที่เคยตกลงกันไว้อาจจะเปลี่ยนแปลงได้ง่ายๆ หากไม่ได้ทำเป็นสัญญาผูกมัด เช่น เรื่องกรณีเงินผันของรัฐบาลคึกฤทธิ์ ที่ประชุมชาวบ้านได้ตกลงกันว่า จะทำการขุดคลองส่งน้ำจากคลองชลประทานเข้ามาในหมู่บ้านโดยทำเป็นคลองตรงจากคลองใหญ่ แต่พอจะลงมือทำจริงๆ เจ้าของนาผืนที่คลองจะผ่านมา บางคนซึ่งในที่ประชุมก็เห็นด้วยกับการขุดคลองสายใหม่กลับปฏิเสธไม่ยอมให้ทำการขุดคลองผ่านที่ของตน จนทำให้โครงการ

ใช้เงินผันของหมู่บ้านต้องเปลี่ยนแปลงไปโดยกระทันหัน คือ เป็นการซื้อกรวดทรายมาถมถนนที่แยกเข้ามาในหมู่บ้านซึ่งปกติก็พอจะใช้ได้ดีอยู่แล้ว

การศึกษาแผนใหม่ ทำให้ลูกๆชาวโพธิ์ศรีได้มีโอกาสเล่าเรียนให้สูงขึ้น บางคนได้มีโอกาสเข้ามาทำงานเป็นครู เป็นหัวหน้าหน่วยงานในอำเภอและจังหวัด ทำให้เกิดค่านิยมเกี่ยวกับการศึกษาว่าเรียนเพื่อจะได้เป็นเจ้าเป็นนาย แต่สภาวะการศึกษาและจำนวนงานที่พอจะรับเด็กที่เล่าเรียนตั้งแต่ ม.ศ.๓ ขึ้นไปไม่พอจะรับกับจำนวนที่เด็กสำเร็จการศึกษามา ซึ่งเป็นสภาวะทั่วๆไปในทุกแห่งในสุพรรณบุรีและที่อื่นๆ เด็กพวกนี้ในทัศนะของชาวบ้านต้องไปรับราชการ ไม่สมควรจะมาทำงานหนักในไร่นา เมื่อเด็กไม่อาจหางานทำและจะกลับมาในหมู่บ้านจึงมักถูกชาวบ้านพูดจาค่อนแคะต่างๆนาๆ ว่าเรียนมาก็ทำอะไรไม่ได้ เสียเวลาเปล่าๆ ทำให้เด็กที่ได้ผ่านการศึกษาขั้นสูงๆอับอายและไม่กล้ากลับมาในหมู่บ้าน เป็นการผลักดันเด็กให้ไปต่อสู้โลกภายนอก จนกว่าจะได้งานทำจึงจะกล้ากลับมาหมู่บ้านได้

ความเปลี่ยนแปลงในหมู่บ้านโพธิ์ศรีนั้นจะเห็นว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ก้าวออกไปจากลักษณะของการเป็นชนบทไปสู่ลักษณะของการเป็นเมืองมากขึ้น คือ จากลักษณะการอยู่อย่างโดดเดี่ยวเป็นลักษณะของการติดต่อกับโลกภายนอก จากลักษณะการนับถือนิยมติดต่อกันทางความเป็นญาติและทางสถานภาพทางสังคม เป็นลักษณะของการติดต่อกันในรูปของสัญญาซึ่งเป็นไปเพราะเศรษฐกิจเงินตรา และสภาพภูมิศาสตร์ของหมู่บ้านดังกล่าวมาแล้ว แต่ในอีกด้านหนึ่งนั้นได้แก่ด้านของความเชื่อทางศาสนาและทางไสยศาสตร์ แม้ว่าวัฒนธรรมทางวัตถุและเทคนิควิทยาการสมัยใหม่จะได้เข้ามาสู่หมู่บ้านและมีส่วนในชีวิตประจำวันของชาวบ้านโพธิ์ศรีแล้วเป็นเวลาหลายปีก็ตาม แต่ความเชื่อในทางไสยศาสตร์ของชาวบ้านยังไม่เสื่อมคลาย และบางครั้งก็ดูคล้ายๆกับว่ามีความเชื่อมากกว่าเดิมด้วยซ้ำ ชาวบ้านโพธิ์ศรีนับถือและเคารพในสิ่งศักดิ์สิทธิ์และในอำนาจทางไสยศาสตร์และวิญญาณต่างๆมากมาย ความเชื่อบางประการก็กลับมีสีสันและความพิสดารมากกว่าเดิมเสียอีก เช่น ความเชื่อในลูกกรอกซึ่งเจ้าของจะเรียกตัวเองว่าเป็นพ่อเป็นแม่ของลูกกรอก ลูกกรอกจะได้รับปฏิบัติเช่นเดียวกับคนธรรมดาหรือเช่นเดียวกับลูกคนหนึ่งในครอบครัว บางครั้งก็ต้องปฏิบัติพิเศษกว่าคนธรรมดา เพราะเชื่อว่าลูกกรอกมีอำนาจและมีพลังเหนือธรรมชาติที่จะช่วยใครๆที่มาขอความช่วยเหลือได้ เมื่อลูกกรอกอยู่กับพ่อแม่มาหลายปี ก็เชื่อว่าลูกกรอกนั้นเติบโตเป็นหนุ่มสมควรแต่งงานได้แล้วก็พยายามหาลูกกรอกผู้หญิงมาให้ และจัดพิธีแต่งงานให้อย่างสมเกียรติและหรูหรา เป็นต้น

แม้ชาวบ้านจะเชื่อว่าโชคชะตาของคนที่เกิดมาเป็นผลเนื่องมาจากกรรมที่ได้กระทำไว้ครั้งก่อน แต่ชาวบ้านส่วนใหญ่ก็ยังคงเชื่อว่าโชคชะตาของคนอาจเปลี่ยนแปลงได้เหมือนกันโดยวิธีทางไสยศาสตร์ เช่น วิธีสะเดาะเคราะห์หรือทำบุญ ซึ่งนอกจากจะให้คนๆนั้นหลุดพ้นจากเคราะห์ร้ายแล้ว ยังช่วยให้คนๆนั้นได้มีโอกาสประสบกับเคราะห์หรือโชคดีด้วย ซึ่งหมายถึงจะได้ผลดีในทางวัตถุหรือทางฐานะทางสังคม การทำบุญนอกจากจะถือว่าเป็นการทำกรรมดี ซึ่งนอกจากจะมีผลดีหรือเป็นกุศลในชาติหน้าของผู้กระทำแล้ว ยังหมายถึงว่า ในชาติหน้านี้ก็อาจได้ผลบุญหรือกุศลที่กระทำไว้ส่งผลให้ได้ประโยชน์ในรูปของทรัพย์สิน ความร่ำรวย หรือความสุข อันเป็นความหวังหรือค่านิยมของชาวบ้านที่นับถือว่าสำคัญต่อชีวิตของหมู่บ้านโพธิ์ศรี ชาวโพธิ์ศรีจึงกระทำทุกอย่างเพื่อให้เกิดความแน่ใจว่าความหวัง หรือสิ่งที่ตนปรารถนาจะสมหวังแน่นอน ความแน่นอนนี้เชื่อว่าจะมีขึ้นโดยวิธีให้ความเชื่อถือในสิ่งศักดิ์สิทธิ์และไสยศาสตร์ ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนในหมู่บ้าน คือ แม้ที่ปากทางเข้าวัดโพธิ์ศรีเองก็มีศาลเจ้าพ่อ ซึ่งพระสงฆ์โดยเฉพาะพระที่บวชใหม่ต้องเคารพบูชา อธิษฐานให้บวชเรียนจนครบพรรษา หากพระหรือผู้ใดละเลยไม่เคารพและบอกกล่าว เมื่อเข้าไปทำพิธีกรรมในวัดเสียก่อนแล้ว อาจเป็นอันตรายได้ เพราะฉะนั้นศาลพระภูมิ ศาลเจ้าที่ หรือผี และความเชื่อในไสยศาสตร์จึงมีบทบาทช่วยลดความวิตก

กังวลใจในเรื่องที่อาจเกิดขึ้นไม่แน่นอน เพื่อสร้างความมั่นคงในจิตใจและช่วยให้ชาวบ้านเกิดความหวังว่าสิ่งที่ตนกระทำจะบังเกิดผลดี คือ ความสำเร็จตามปรารถนา จึงเห็นได้ว่าในแง่ของความเชื่อทางศาสนาและไสยศาสตร์ของชาวบ้านโพธิ์ศรีก็ยังเป็นลักษณะที่เรียกว่า "ชนบท" อยู่มากเกือบจะเรียกได้ว่าไม่เปลี่ยนแปลงไปจากสมัยเดิมเลย

สุมิตร ปิติพัฒน์และเสมอชัย พูลสุวรรณ (๒๕๔๐ : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยในหัวข้อ ลาวโซ่ง : พลวัตของระบบวัฒนธรรมในรอบสองศตวรรษ ผลการศึกษาพบว่าความเชื่อและพิธีกรรมทางศาสนาของกลุ่มไทดำในประเทศเวียตนาม ซึ่งเป็นบรรพบุรุษของชาวโซ่ง มีพัฒนาการควบคู่กันมาอย่างช้านาน กับโครงสร้างสังคมที่แบ่งคนเป็นชนชั้นภายใต้ระบบการปกครองแบบศักดินา วัฒนธรรมแบบศักดินาของไทดำเป็นวัฒนธรรมของผู้ปกครอง มีโครงสร้างภายในเข้มแข็ง และมีแนวโน้มที่จะกลืนวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์เพื่อนบ้านอื่นๆ ซึ่งมีสถานภาพทางสังคมต่ำกว่า ให้เข้ามาอยู่ภายในพรมแดนทางชาติพันธุ์ของพวกตน

การถูกกวาดต้อนเข้ามาอยู่ในลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ภายใต้ระบบการปกครองแบบมูลนาย – ไพร่ของรัฐบาลสยาม ส่งผลกระทบต่อโครงสร้างบางมิติวัฒนธรรมของลาวโซ่งดั้งเดิม ความแตกต่างทางสังคมและเศรษฐกิจ ระหว่างชนชั้นทางวัฒนธรรม ซึ่งเคยมีความสำคัญยิ่งในระบบการปกครองแบบศักดินาค่อยเลือนหายไป ขณะที่สำนึกชาติพันธุ์ของความเป็นพวกเดียวกัน ซึ่งร้อยรัดด้วยประเพณีความเชื่อ ที่สืบรากเหง้าขึ้นมาจากวัฒนธรรมดั้งเดิม กลับเพิ่มปริมาณความเข้มข้นขึ้นในบางมิติ ปรากฏการณ์หลังนี้สะท้อนออกมากให้เห็นได้ชัดเจน ด้วยความพยายามปรับขยายข่ายเครือญาติทางวัฒนธรรมให้กว้างขวางมากขึ้นกว่าที่เคยมีอยู่ในระบบเดิม สำนึกชาติพันธุ์ที่ถูกบีบให้เข้มข้นขึ้น คงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ลาวโซ่งสามารถธำรงรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิม ในมิติที่เป็นรูปธรรมมากขึ้น อย่างเช่น ภาษา เครื่องแต่งกาย และแบบแผนบ้านเรือนไว้ได้ดีกว่า และทำให้ถูกกลืนเป็นไทยได้ช้ากว่าชาติพันธุ์กลุ่มน้อยโดยทั่วไป ในภาคกลางของประเทศไทย

จากการศึกษาชุมชนลาวโซ่งปัจจุบันในหลายท้องที่ พบว่าลักษณะตามประเพณีดั้งเดิมบางอย่าง คือ การแต่งกายในชีวิตประจำวัน ทรงผมของสตรี และลักษณะทางกายภาพของบ้านเรือน เป็นลักษณะที่สูญหายได้อย่างรวดเร็ว รองลงมาคือ ภาษาพูดและพิธีกรรมเกี่ยวกับชีวิตส่วนบุคคล ส่วนที่เปลี่ยนแปลงได้ยากที่สุด คือ พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับเครือข่ายความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะได้แก่ พิธีเสนเรือนและพิธีศพ

ปรากฏการณ์ที่พบสะท้อนให้เห็นว่า ความเชื่อดั้งเดิมเกี่ยวกับผี ซึ่งทำหน้าที่เป็นพลังกำกับเครือข่ายสังคม ยังฝังรากลึกอยู่ในจิตสำนึกของชุมชน วัฒนธรรมโซ่งมีกลๆกหลายระดับ ที่ช่วยสร้างและรักษาความสัมพันธ์ระหว่างผู้คน ภายในพรมแดนชาติพันธุ์ของตน ภายใต้อุดมการณ์ของความเป็นพวกเดียวกัน (ภาษา เครื่องแต่งกาย ตลอดถึงความเชื่อและพิธีกรรม ก็เป็นตัวอย่างของกลไกเหล่านั้น) แต่กลไกที่เข้มแข็งและคงทนที่สุด ได้แก่ การนับถือผีบรรพบุรุษ และพิธีกรรมที่เกี่ยวข้อง ซึ่งนับเป็นรากแก้วของวัฒนธรรมโซ่งทั้งระบบ เป็นตัวอย่างที่ชัดเจนที่สุดกรณีหนึ่งของพัฒนาการทางวัฒนธรรมรูปแบบใหม่ ที่ได้สืบสานขึ้นมาจากรากเหง้าวัฒนธรรมดั้งเดิม

เรณู เหมือนจันทร์เชย (๒๕๔๒ : ๑๔๔ – ๑๔๘) ได้ทำการศึกษาวิจัยในหัวข้อ โลกทัศน์ของกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย : ความเชื่อเรื่องผีของไทยโซ่ง ผลการศึกษาพบว่า การนับถือผีเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดที่ดำรงไว้ซึ่งความเป็นปึกแผ่นของสังคมไทยโซ่ง และความเชื่อดั้งเดิมมี บทบาทต่อการดำเนินชีวิตของไทยโซ่งอย่างมาก ดังนั้นพิธีกรรมจึงเป็นสัญลักษณ์ที่แสดงถึงกลุ่มชาติพันธุ์เป็นการแสดงถึงลักษณะวัฒนธรรม

ขนบธรรมเนียมประเพณีของไทยโซ่ง พิธีกรรมแสดงให้เห็นถึงความเชื่อเกี่ยวกับการนับถือผี เช่น พิธีเสนเรือน เป็นการบูชาผีบรรพบุรุษ พิธีเสนเต็งเป็นการบูชาแถน พิธีเสนหับมดเป็นการรับและบูชาผีมดผีมนต์ พิธีบูชาผีบ้าน เป็นการบูชาผีประจำหมู่บ้าน หรือการบนบานศาลกล่าวต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในการเกษตร เช่น แม่โพสพ เจ้าที่เจ้าทาง เป็นต้น นอกจากนี้การบูชานับถือผียังเป็นส่วนสำคัญในการดำเนินชีวิตด้วย เช่น การทำปาดตง พิธีแต่งงาน พิธีศพหรือพิธีเสนแก้เคราะห์ แม้ว่าในปัจจุบันเทคโนโลยีเทคโนโลยี และความทันสมัยต่างๆจากสังคมภายนอกจะแพร่ขยายเข้ามาในสังคมไทยโซ่ง แต่ความเชื่อเกี่ยวกับการนับถือผีก็มิได้เสื่อมคลายลงแม้แต่น้อย การปฏิบัติพิธีกรรมเกี่ยวกับการนับถือผียังพบเห็นอยู่ทั่วไปในสังคมไทยโซ่ง

การปฏิบัติประเพณี พิธีกรรมตามความเชื่อที่เกี่ยวกับการนับถือผีนั้น เป็นสิ่งที่ไทยโซ่งทุกคนถือว่าเป็นหน้าที่และพร้อมใจกันที่จะปฏิบัติโดยเชื่อว่าเป็นสิ่งดีงาม เป็นสิริมงคลแก่ผู้ปฏิบัติ ในสังคมไทยโซ่งนอกจากการปฏิบัติตามหน้าที่แล้ว พิธีกรรมที่เกี่ยวกับการนับถือผีนั้นยังมีวัตถุประสงค์อย่างอื่นแฝงอยู่ด้วย เช่น

๑) เพื่อแสดงออกถึงความกตัญญูกตเวทีต่อพ่อแม่ บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว เช่น การปาดตง พิธีเสนเรือน เป็นต้น

๒) ทำให้เกิดความสบายใจ มีกำลังใจที่ดี เป็นการรักษาสุขภาพจิต เช่น การบนบานศาลกล่าวต่อเจ้าพ่อพระอินทร์ เจ้าพ่ออูลุม เจ้าพ่อพระบงกุ๋ เป็นต้น

๓) เพื่อกระชับความสัมพันธ์ของญาติพี่น้องที่ถือเดียวกันหรือญาติคนอื่นๆ ทั้งที่อยู่ในหมู่บ้าน และต่างหมู่บ้านได้มาพบปะสังสรรค์กัน เช่น พิธีเสนหับมด พิธีเสนเรือน

๔) ทำให้ไทยโซ่งในหมู่บ้านมีความสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ทำให้หมู่บ้านร่มเย็นเป็นสุข เพราะไทยโซ่งทุกคนต่างมีความเชื่อและยึดมั่นในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ร่วมกัน เช่น การเคารพ นับถือ บูชาศาลประจำหมู่บ้าน

๕) การจัดประเพณี พิธีกรรมเป็นการดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมของกลุ่มชนชาติพันธุ์ แสดงให้เห็นว่าไทยโซ่งให้ความสำคัญกับการดำเนินชีวิตที่มีผีเข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น พิธีเสนปาดตง พิธีเสนเรือน เป็นต้น

ปัจจุบันสภาพความเป็นอยู่ของกลุ่มชนชาติพันธุ์ที่เรียกตนเองว่า "ไทยโซ่ง" นั้นคล้ายกับคนไทยในสังคมชนบททั่วไป ที่มีชีวิตที่สงบเรียบง่าย มีความขยันในการทำมาหากิน มีความรักพวกรักพ้อง จะมีสิ่งที่แตกต่างกันไปบ้างก็ตรงที่ไทยโซ่งยังคงยึดถือวัฒนธรรม ประเพณี และพิธีกรรมโดยเฉพาะความเชื่อในการนับถือผี ซึ่งมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ไทโซ่ง สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงโลกทัศน์ที่เริ่มเปลี่ยนไปจากเดิม มีการยอมรับสิ่งใหม่ที่เห็นว่าดี ถูกต้องเข้ามาในชุมชนโดยที่ไม่ได้ทำให้ความเชื่อและพิธีกรรมในการนับถือผีเสียหายหรือลดบทบาทลงไป ไทยโซ่งได้เลือกสรร ปรับปรุง และพัฒนาให้เหมาะสมกับสภาวะปัจจุบัน

บทที่ ๓
วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง ความเชื่อเรื่องการนับถือผี : กรณีศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆในจังหวัดสุพรรณบุรี นี้ ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลและดำเนินการวิจัย ดังนี้

๑. การกำหนดประชากร

๒. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

๓. การเก็บรวบรวมข้อมูล

๔. การวิเคราะห์ข้อมูล

๑. การกำหนดประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ กลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆในจังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน ๔ ชาติพันธุ์ คือ กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน และกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย โดยมีพื้นที่ในการศึกษาดังนี้

๑.๑ ชาติพันธุ์ไททรงดำ : บ้านดอนมะเกลือ บ้านหนองโอ่ง อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี

๑.๒ ชาติพันธุ์ไทครั่ง : บ้านโคก บ้านหนองตาสาม อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี

๑.๓ ชาติพันธุ์ไทพวน : บ้านโพธิ์ศรี บ้านมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

๑.๔ ชาติพันธุ์ไทกูย : บ้านโพธิ์ บ้านสนามคลี อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี

๒. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น ๓ ลักษณะ คือ

๒.๑ ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องการศึกษาในเรื่องกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆทั้ง ๔ ชาติพันธุ์

๒.๒ ศึกษาข้อมูลจากการสัมภาษณ์บุคคลในชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆทั้งที่ ๔ ชาติพันธุ์ อันเป็นกลุ่มประชากรสำหรับการวิจัย

๒.๓ สังเกตการณ์ภาคสนามในเรื่อง วิถีชีวิต การปลูกสร้างบ้านเรือน และการจัดพิธีกรรมต่างๆที่มีความเกี่ยวข้องกับความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ทั้ง ๔ ชาติพันธุ์

๓. การเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๑ รวบรวมข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูล ดังนี้

- หอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- หอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- หอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตท่าพระจันทร์
- หอสมุด ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร
- ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวเขตภาคกลาง (อยุธยา สุพรรณบุรี อ่างทอง) จ.อยุธยา

- พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติอำเภอสู่ทอง จ.สุพรรณบุรี

๓.๒ รวบรวมข้อมูลภาคสนามจากการสัมภาษณ์ จดบันทึก บันทึกเสียง บันทึกภาพนิ่ง บันทึกเทปวีดิทัศน์ บุคคลในชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆทั้งที่ ๔ ชาติพันธุ์ อันเป็นกลุ่มประชากรสำหรับการวิจัย โดยใช้อุปกรณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

๓.๒.๑ อุปกรณ์ในการจดบันทึก

๓.๒.๒ เครื่องบันทึกเสียง และเทปบันทึกเสียง

๓.๒.๓ กล้องถ่ายภาพดิจิตอล

๓.๒.๔ กล้องถ่ายบันทึกเทปวีดิทัศน์

๔. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและการสังเกตการณ์ภาคสนามเป็นหลัก รวมทั้งศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนงานวิจัยต่างๆเป็นข้อมูลพื้นฐานสนับสนุน โดยมีรายละเอียดของการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

๔.๑ เรียบเรียงข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าทั้งจากการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์และการสังเกตการณ์

๔.๒ วิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอในรูปแบบความเรียงพรรณนาวิเคราะห์

๔.๓ นำข้อมูลจากการวิเคราะห์ผลมาสรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะในบทที่ ๕ โดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

บทที่ ๔
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

งานวิจัยเรื่องการศึกษาความเชื่อเรื่องการนับถือผี : กรณีศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในจังหวัดสุพรรณบุรี ครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆในจังหวัดสุพรรณบุรี เพื่อสร้างความเข้าใจในเรื่องความเชื่อการนับถือผีในแง่มิติทางวัฒนธรรมที่มีผลต่อประเพณีพิธีกรรมและกำหนดพฤติกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน (ลาวพวน) กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ (ลาวโซ่ง) กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง (ลาวครั่ง) และกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย (กูย) อันก่อให้เกิดสัมพันธภาพอันดีระหว่างกลุ่มชนต่างภาษา ต่างชาติพันธุ์ ตลอดจนเพื่อสร้างความเข้าใจในเรื่องการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมและความเชื่อในเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน (ลาวพวน) กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ (ลาวโซ่ง) กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง (ลาวครั่ง) และกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย (กูย) ท่ามกลางสภาพแวดล้อมและสังคมปัจจุบัน เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาเรื่องราวของกลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้ในประเด็นอื่นต่อไป จากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลทั้งการศึกษาจากเอกสารและงานวิจัย การสัมภาษณ์ และการสังเกตการณ์ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลตามประเด็นต่างๆ ดังนี้

๑. โครงสร้างทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆในจังหวัดสุพรรณบุรี

๒. ความเชื่อในเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆในจังหวัดสุพรรณบุรี

๓. ประเภทของผีตามความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆในจังหวัดสุพรรณบุรี

๔. พิธีกรรมที่เกี่ยวกับการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆในจังหวัดสุพรรณบุรี

๕. องค์ประกอบสำหรับการประกอบพิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆในจังหวัดสุพรรณบุรี

๖. บทบาทของความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆในจังหวัดสุพรรณบุรี

๗. ปัจจัยที่มีผลต่อความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆในจังหวัดสุพรรณบุรี

๑. โครงสร้างทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆในจังหวัดสุพรรณบุรี

๑.๑ โครงสร้างทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ

ลักษณะโครงสร้างทางสังคมของไททรงดำ แบ่งออกเป็น ๒ ระดับ ดังนี้

๑.๑.๑ โครงสร้างทางสังคมระดับครอบครัว

จากการศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ บ้านดอนมะเกลือ และบ้านหนองโอ่ง อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ระบบครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำมีลักษณะเป็นครอบครัวขยาย คือ ภายในครอบครัวหนึ่งมีการอยู่ร่วมกันของคนหลายรุ่น คือ รุ่นปู่ย่าตายาย รุ่นพ่อแม่ และรุ่นลูกหลานตลอดจนญาติพี่น้อง

ลักษณะครอบครัวขยายนี้เป็นลักษณะดั้งเดิมของสังคมชนบทที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เนื่องจากสมาชิกในครอบครัวทำการเกษตรร่วมกันภายในครอบครัวและภายในชุมชนเดียวกัน จึงไม่ต้องย้ายถิ่นฐานไปหางานทำที่อื่น แม้ในปัจจุบันคนรุ่นหนุ่มสาวของกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำจะมีความเปลี่ยนแปลงในเรื่องการประกอบอาชีพจากการทำเกษตรกรรมร่วมกันภายในชุมชน เป็นการทำงานที่เกี่ยวข้องกับองค์กรหรือหน่วยงานภายในชุมชน แต่ความผูกพันภายในครอบครัวที่ได้รับการถ่ายทอดปลูกฝังกันมานาน และได้หลอมรวมให้กลุ่ม

ชาติพันธุ์ไททรงดำยังคงลักษณะความเป็นครอบครัวขยาย ทั้งนี้อาจเป็นกลไกที่บรรพบุรุษกลุ่มชาติพันธุ์ได้ถ่ายทอดและปลูกฝังเพื่อให้คนรุ่นหลังได้สืบทอดปฏิบัติกันมาเพื่อให้เกิดความเข้มแข็งและมั่นคงของกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ

การแต่งงานของกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ เมื่อชายชาวไททรงดำแต่งงานแล้วจะนำภรรยามาอยู่ที่บ้านพ่อแม่ของตน ทั้งนี้ในบางกรณีภายหลังการแต่งงานแล้ว ฝ่ายชายต้องอาสาอยู่ทำงานที่บ้านฝ่ายหญิงเพื่อเป็นการแบ่งเบาภาระครอบครัวทางฝ่ายหญิง ระยะเวลาในการอยู่ช่วยทำงานที่บ้านฝ่ายหญิงนั้นเป็นไปตามข้อตกลงที่สองฝ่ายได้พูดคุยกัน อย่างไรก็ตามในกรณีที่ฝ่ายชายเป็นลูกคนเดียวของครอบครัว และไม่มีญาติพี่น้องเลี้ยงดูพ่อแม่ของตน ก็สามารถนำภรรยาเข้ามาอยู่ที่บ้านของตนเองได้เลยโดยที่ไม่ต้องมีการอาสา แต่หากเป็นกรณีที่ฝ่ายหญิงเป็นลูกสาวคนเดียวของครอบครัว ฝ่ายชายต้องเป็นฝ่ายย้ายเข้าบ้านฝ่ายหญิงหรือเรียกว่า "การอาสาขาด" หมายถึงฝ่ายชายต้องไปอาศัยอยู่ที่บ้านฝ่ายหญิงตลอดชีวิต โดยที่ฝ่ายหญิงก็ยังต้องนับถือผีฝ่ายชาย และฝ่ายชายจะเป็นผู้นำครอบครัวของฝ่ายหญิง

ครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำจะมีคนรุ่นปู่ย่าตายายอาศัยร่วมอยู่ด้วย คนรุ่นปู่ย่าหรือผู้อาวุโสจะเป็นที่เคารพนับถือของลูกหลานภายในครอบครัว และเป็นที่เคารพนับถือของสมาชิกในชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ โดยมีหน้าที่อบรมเลี้ยงดูคนรุ่นลูกหลาน หรือเป็นที่ปรึกษาเรื่องราวต่างๆภายในครอบครัว หากครอบครัวไหนที่ไม่มีผู้สูงอายุอาศัยอยู่ด้วยแล้ว หน้าที่ในการอบรมเลี้ยงดูจะเป็นหน้าที่ของแม่ ยกเว้นในกรณีสำคัญจึงจะยกให้เป็นหน้าที่ของพ่อ ทั้งนี้เพราะพ่อหรือผู้ชายที่มีอาวุโสมากที่สุดในบ้านเป็นหัวหน้าครอบครัว และถือว่าเป็นผู้มีอำนาจในบ้านและเป็นผู้นำในการตัดสินปัญหาต่างๆภายในบ้าน

การอบรมเลี้ยงดูลูกหลานของไททรงดำจะสั่งสอนด้วยการว่ากล่าวตักเตือน ไม่นิยมลงโทษด้วยการเฆี่ยนตี แต่หากกระทำความผิดที่ร้ายแรงจำเป็นต้องเฆี่ยนตี จะต้องทำในบริเวณที่อยู่ห่างจากห้องกะล้อห่องหรือห้องผีเรือน และหากลูกหลานวิ่งหนีเข้าไปในห้องกะล้อห่องหรือห้องผีเรือนแล้ว ไม่สามารถตามเข้าไปเฆี่ยนตีอีกได้ เนื่องจากห้องกะล้อห่องหรือห้องผีเรือนเป็นที่อยู่ของผีบรรพบุรุษที่สมาชิกในครอบครัวต้องเคารพ

กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำให้ความสำคัญกับการเคารพเชื่อฟังผู้อาวุโสในครอบครัว ซึ่งเป็นลักษณะพื้นฐานของครอบครัวและสังคมโดยทั่วไป โดยเฉพาะสังคมชนบทจะให้ความสำคัญกับเรื่องการนับถือตามลำดับอาวุโสอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากการเลือกผู้นำครอบครัวต้องเลือกจากชายผู้มีอาวุโสมากที่สุดในบ้าน หรือผู้นำในการประกอบพิธีกรรมต่างๆของกลุ่มชาติพันธุ์ก็จะเลือกจากผู้มีอาวุโสภายในชุมชน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเห็นว่าผู้อาวุโสย่อมต้องเป็นผู้ที่ผ่านประสบการณ์มากกว่า เข้าใจเหตุผลและความเป็นมาของหลักการในประเพณีพิธีกรรมต่างๆ ตลอดจนวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์แต่โบราณได้เป็นอย่างดี เมื่อเกิดปัญหาข้อขัดแย้งระหว่างสมาชิกในครอบครัว หรือสมาชิกในชุมชน ผู้ที่จะช่วยแก้ปัญหาข้อขัดแย้งต่างๆจะเป็นผู้อาวุโสที่ชุมชนให้ความเคารพเชื่อถือ ลักษณะดังกล่าวอาจเป็นดังคำกล่าวของทองปลิว ชมชื่น ว่า สังคมชนบทให้ความสำคัญกับเรื่องการเคารพเชื่อฟังผู้อาวุโส ด้วยเหตุที่ชาวชนบทส่วนใหญ่ไม่กล้าแสดงความคิดริเริ่มที่มีเหตุผลที่เป็นการขัดความประสงค์ของผู้ใหญ่ ส่วนใหญ่จึงไม่กล้ารับของใหม่ ความคิดใหม่ ที่ผิดไปกว่าที่เคยพบเห็นและเคยทำมา (ทองปลิว ชมชื่น, ๒๕๒๒ : ๒๔)

แม้ว่าในปัจจุบันสมาชิกรุ่นใหม่ของกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำจะมีการเปลี่ยนในเรื่องการประกอบอาชีพจากการทำเกษตรกรรมร่วมกันภายในชุมชน เป็นการทำงานในองค์กรหรือหน่วยงานภายนอกชุมชนทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน ทำให้กลุ่มคนรุ่นใหม่ของกลุ่มชาติพันธุ์ได้นำความคิดจากสังคมเมืองเข้าไปสู่สังคมแห่งชาติพันธุ์มากขึ้น กล้าแสดงความคิดต่อเรื่องราวต่างๆมากขึ้น ซึ่งกลุ่มคนรุ่นเก่าก็รับฟังและให้การยอมรับความคิดเห็นที่

เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ด้วยคนรุ่นอาวุโสมองเห็นว่าคนรุ่นใหม่ได้มีโอกาสไปพบเห็นและเรียนรู้ประสบการณ์จากสังคมเมืองซึ่งมีความเจริญก้าวหน้า และจะสามารถนำมาพัฒนาชุมชนของตนได้ อย่างไรก็ตาม แม้ว่ากลุ่มคนรุ่นใหม่จะมีบทบาทและกล้าแสดงออกทางความคิดมากขึ้น แต่ก็เป็นเพียงเฉพาะในเรื่องของการพัฒนาความก้าวหน้าให้เกิดแก่ชุมชน แต่หากเป็นเรื่องประเพณี วัฒนธรรมและความเชื่อต่างๆแล้ว ก็ยังคงให้การเคารพและรับฟังความคิดเห็นของผู้อาวุโสเป็นหลัก

นอกจากที่ได้กล่าวมาแล้ว จากการศึกษายังพบว่ากลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ บ้านดอนมะเกลือ และบ้านหนองโอ่ง จังหวัดสุพรรณบุรี ยังคงยึดความเชื่อเรื่องการถือฝ่ายชายเป็นใหญ่ในครอบครัว ฝ่ายชายมีบทบาทในการเป็นหัวหน้าครอบครัว เป็นผู้มีอำนาจเด็ดขาดในการตัดสินใจหรือแก้ปัญหาภายในครอบครัว การจัดการทรัพย์สิน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการนับถือผี หากพ่อเสียชีวิตลงลูกชายจะต้องเป็นผู้สืบผีหรือนับถือผีต่อจากพ่อซึ่งเป็นหัวหน้าครอบครัว อีกทั้งลูกชายคนโตจะได้รับเลือกให้เป็นหัวหน้าครอบครัวต่อจากพ่อ แม้ว่าแม่จะยังมีชีวิตอยู่ก็ตาม กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำไม่ค่อยให้ความสำคัญกับลูกผู้หญิงมากนัก ด้วยถือว่าลูกผู้หญิงเมื่อโตขึ้นออกเรือนแต่งงานไป ก็ต้องไปนับถือผีฝ่ายบ้านสามี

ลักษณะดังกล่าวสอดคล้องกับ มยุรี วัดแก้ว (๒๕๒๑ : ๑๑๐) ซึ่งได้ทำการศึกษาโครงสร้างทางสังคมของลาวโซ่งพบว่า ครอบครัวชาวไททรงดำส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญกับลูกชายมากกว่าลูกสาว ทั้งนี้เนื่องจากตามประเพณีลูกชายจะเป็นผู้สืบผีบรรพบุรุษและเลี้ยงผีบรรพบุรุษ ตลอดจนเลี้ยงผีพ่อแม่ เมื่อพ่อแม่เสียชีวิตลงไป ส่วนลูกสาวเมื่อแต่งงานไปแล้วจะต้องไปนับถือผีทางสามี และไปเลี้ยงผีทางฝ่ายสามี เมื่อให้กำเนิดลูก ลูกก็ต้องใช้นามสกุลพ่อและนับถือผีสืบผีทางฝ่ายพ่อด้วย ดังนั้นลูกสาวจึงไม่ค่อยมีความสำคัญต่อครอบครัวเมื่อเทียบกับฝ่ายชาย

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วจะเห็นได้ว่า กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำนับถือญาติทางฝ่ายพ่อเป็นสำคัญ แม้ในเรื่องความเชื่อเรื่องการนับถือผีก็เป็นการสืบเชื้อสายหรือสืบผีทางฝ่ายพ่อเท่านั้น ลักษณะโครงสร้างทางสังคมระดับครอบครัวของไททรงดำในเรื่องการให้ความสำคัญกับชายเป็นใหญ่นั้นเป็นความดั้งเดิมที่ยึดถือปฏิบัติมาจนกระทั่งปัจจุบัน

จากการศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ บ้านดอนมะเกลือ และบ้านหนองโอ่ง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่าโครงสร้างทางสังคมระดับครอบครัวที่เป็นหลักสำคัญพื้นฐานในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับบุคคลคือสายสัมพันธ์ทางเครือญาติ ชาวไททรงดำมีความผูกพันในเรื่องความผูกพันทางสายโลหิตอย่างเข้มข้น

เรณู เหมือนจันทร์เชย กล่าวถึงลักษณะโครงสร้างทางสังคมระดับครอบครัวและเครือญาติของไททรงดำไว้ดังนี้

> "...สังคมกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำจะใช้ระบบเครือญาติ (kinship System) เป็นหลักในการจัดระเบียบครอบครัวโดยมีแนวความคิดเรื่องผีเดียวกันเป็นสัญลักษณ์ร่วมกัน ระบบเครือญาตินี้เปรียบเสมือนวงกลมวงใหญ่ที่ล้อมสมาชิกของครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำไว้โดยรอบ สมาชิดแต่ละคนมีความเกี่ยวข้องกับสมาชิกมากหรือน้อยตามความสัมพันธ์กัน สิ่งที่น่าสนใจในระบบเครือญาติของกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำก็คือวิธีการที่คนในครอบครัวนับญาติกันทางสายโลหิต (Consanguinity) และทางการแต่งงาน (Affinity) โดยเฉพาะบรรดาสะใภ้อันได้แก่ พี่สะใภ้ น้องสะใภ้ ลูกสะใภ้ หลานสะใภ้ นับว่าเป็นญาติผีเดียวกัน และมีวิธีกำหนดลำดับความสำคัญของสมาชิกไว้แน่นอน โดยยึดหลักการจัดลำดับในด้านอาวุโสก่อนหลัง (Descent Kinship) ภายในครอบครัวคนเฒ่าคนแก่จะเป็นที่เคารพนับถือของลูกหลานรวมทั้งเพื่อนบ้านใกล้เคียง ผู้ชายที่อาวุโสที่สุดจะเป็นหัวหน้าครอบครัว

การจัดลำดับเครือญาติของกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำนั้นเป็นการลำดับเครือญาติฝ่ายเดียว (Unilateral Kinship) โดยถือญาติทางฝ่ายพ่อเป็นสำคัญ เรียกว่าการสืบเชื้อสายหรือสืบผีฝ่ายพ่อ (Patrilineal Kinship) ผู้หญิงที่แต่งงานแล้วจะต้องใช้นามสกุลของสามี และนับถือผีฝ่ายเดียวกับสามี ลูกที่เกิดมาใช้นามสกุลพ่อและสืบผีฝ่ายพ่อต่อไป พ่อจึงเป็นใหญ่ภายในครอบครัว มีอำนาจในการตัดสินใจ จัดการทรัพย์สินทุกอย่างในครอบครัว..." (เรณู เหมือนจันทร์เชย, ๒๕๔๒ : ๒๕ - ๒๖)

การจัดระเบียบความสัมพันธ์ระดับเครือญาติในกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ ถือว่าเป็นหลักสำคัญในการจัดระเบียบครอบครัว ทั้งนี้โดยยึดความเชื่อในเรื่องการนับถือผีเป็นสัญลักษณ์ร่วมกันเป็นเกณฑ์ในการจัดระเบียบครอบครัวไททรงดำประกอบด้วยสมาชิกที่เป็นเครือญาติกัน โดย ๒ ลักษณะ คือ

๑) เครือญาติโดยทางสายโลหิต ซึ่งมีความเกี่ยวข้องเนื่องจากสืบเชื้อสายจากบรรพบุรุษเดียวกัน ใช้นามสกุลเดียวกัน และนับถือผีบรรพบุรุษร่วมกัน

๒) เครือญาติโดยการแต่งงาน ได้แก่ พี่สะใภ้ น้องสะใภ้ ลูกสะใภ้ หลานสะใภ้ ทั้งนี้เพราะเมื่อหญิงชาวไททรงดำแต่งงานแล้ว จะต้องใช้นามสกุลของทางฝ่ายสามีและนับถือผีทางฝ่ายสามีต่อไป

เครือญาติทั้ง ๒ ลักษณะถือว่าเป็นญาติที่นับถือผีเดียวกัน เมื่อมีการประกอบประเพณีหรือพิธีกรรมสำคัญใดๆ ก็ตาม เครือญาติที่นับถือผีเดียวกันจะมีบทบาทสำคัญในการร่วมพิธีมากกว่าเครือญาติที่มิได้นับถือผีเดียวกัน

ลักษณะดังกล่าวเป็นการลำดับเครือญาติแบบฝ่ายเดียว (Unilateral Kinship) หรือ เรียกว่า เป็นการถือการสืบเชื้อสายแบบสายเดียว (Unilateral descent) ประสิทธิ์ สวาสดิ์ญาติ (๒๕๓๕ : ๘๑) อธิบายความหมายของการสืบเชื้อสายแบบสายเดียวว่า เป็นกฎที่ว่าด้วยความผูกพันที่บุคคลมีอยู่กับกลุ่มเนื่องจากความเป็นญาติเพียงสายเดียว เช่น การที่บุคคลอาจถูกกำหนดให้สืบเชื้อสายทางฝ่ายบิดา เป็นต้น

ลักษณะโครงสร้างทางสังคมระดับเครือญาติของชาวไททรงดำเป็นชุมชนที่ยังคงยึดมั่นตามแนวความคิดเดิม โดยขึ้นอยู่กับระบบเครือญาติเป็นสำคัญ ดังนั้นเมื่อชุมชนชาวไททรงดำจะประกอบประเพณีพิธีกรรมอันใดก็จะมีกลุ่มเครือญาติพี่น้องมาร่วมในพิธีนั้นมากมาย โดยเฉพาะบุคคลที่นับถือผีบรรพบุรุษเดียวกัน ลักษณะดังกล่าวเป็นโครงสร้างทางสังคมระดับเครือญาติที่มีความชัดเจนและแน่นแฟ้นมาจนกระทั่งปัจจุบัน

๑.๑.๒ โครงสร้างทางสังคมระดับชุมชน

จากการศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ บ้านดอนมะเกลือ และบ้านหนองโอ่ง อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำในจังหวัดสุพรรณบุรีมีการจัดระบบเครือญาติแบบสืบเชื้อสายสายเดียวทางฝ่ายพ่ออย่างชัดเจนตั้งแต่ดั้งเดิมจนกระทั่งปัจจุบัน มีเอกภาพในการตั้งถิ่นฐาน คือ การตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนอยู่กับทางฝ่ายพ่อหรือฝ่ายชาย ซึ่งสอดคล้องกับระบบเครือญาติที่สืบเชื้อสายฝ่ายพ่อฝ่ายเดียว และมีการรวมตัวกันทางสังคมอย่างแท้จริง กล่าวคือ เมื่อมีการสืบเชื้อสายทางฝ่ายอย่างเป็นระบบชัดเจน และมีการตั้งบ้านเรือนโดยยึดถือการสืบเชื้อสายทางฝ่าย จึงเกิดการรวมตัวของกลุ่มเครือญาติและเกิดความผูกพันทางสังคมของกลุ่มเครือญาติขึ้น กลุ่มเครือญาติที่เกิดการรวมตัวขึ้นนี้มีการช่วยเหลือกัน พึ่งพาอาศัยกันและทำกิจกรรมต่างๆร่วมกัน

คุณสมบัติทั้ง ๓ ประการนี้เป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้สังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำมีความรวมตัวกันเป็นปึกแผ่น และมีสำนึกแห่งความเป็นชาติพันธุ์ที่มั่นคง

การจัดระบบโครงสร้างทางสังคมในระดับชุมชนของชาวไททรงดำมีลักษณะที่ค่อนข้างชัดเจน โดยใช้แนวความคิดเรื่องการนับถือผีอันเป็นความเชื่อพื้นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ที่ยึดถือสืบเนื่องกันมาแต่โบราณเป็น

เกณฑ์ การแบ่งสมาชิกของสังคมออกเป็น "ลำดับชั้น" แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่สังคมได้แบ่งลำดับไว้ เป็น ๒ กลุ่ม ดังนี้

๑) ชนชั้นผู้ท้าว หมายถึง บุคคลหรือชนชั้นสูงที่เกิดในตระกูลที่สืบเชื้อสายมาจากตระกูลเจ้านาย หรือผู้ปกครองแคว้นสิบสองปันนาอันเป็นถิ่นฐานเดิมของชาวไททรงดำ ก่อนที่จะอพยพบ้านเรือนมาอาศัยในประเทศไทย ซึ่งชาวไททรงดำเรียกคนกลุ่มนี้ว่า "ผู้ต๊าว" หรือ (ผู้ท้าว) ชาวไททรงดำมีความเชื่อกันว่าชนชั้นผู้ท้าวมีศักดิ์สูงกว่าชนชั้นผู้น้อย ไม่ว่าจะในยามมีชีวิตอยู่หรือในยามที่เสียชีวิตไปแล้ว ศักดิ์ของชนชั้นผู้ท้าวก็ยังสูงกว่าชนชั้นผู้น้อย

๒) ชนชั้นผู้น้อย หมายถึง บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่เกิดในตระกูลที่สืบเชื้อสายมาจากตระกูลของคนธรรมดาสามัญ เป็นตระกูลที่อยู่ภายใต้การปกครองของชนชั้นผู้ท้าว

ความเชื่อเรื่องการนับถือผีและการจัดระเบียบโครงสร้างทางสังคมโดยแบ่งชนชั้นตามเกณฑ์การนับถือผีนั้น เป็นเพียงความแตกต่างในเรื่องขั้นตอนการปฏิบัติพิธีกรรมเท่านั้น หากแต่ไม่เกิดข้อแตกต่างในเรื่องการดำเนินชีวิตประจำวันแต่อย่างใด ตัวอย่างเช่น ในพิธีเสนเรือน ซึ่งถือเป็นพิธีกรรมสำคัญของชาวไททรงดำเพื่อแสดงความกตัญญูและระลึกถึงวิญญาณบรรพบุรุษ จะมีการแบ่งแยกเป็นพิธีเสนเรือนผู้ท้าว และพิธีเสนเรือนผู้น้อย มีความแตกต่างกันในเรื่องรายละเอียดของการดำเนินขั้นตอนในพิธี และข้าวของเครื่องใช้ตลอดจนเครื่องเซ่นไหว้ คือ พิธีเสนเรือนของผู้ท้าวจะมีรายละเอียดมากกว่า และใช้ข้าวของเครื่องใช้มากกว่า รวมทั้งอาจมีสถานที่ประกอบพิธีกรรมบางขั้นตอนที่แตกต่างกัน

ในพิธีเสนเรือนผู้ท้าว เพื่อนบ้านผู้นับถือผีผู้น้อยสามารถไปร่วมงานได้ในฐานะสมาชิกในชุมชน แต่ไม่สามารถเข้าร่วมประกอบพิธีในห้องผีเรือนได้ ผู้นำในการประกอบพิธีเสนเรือน คือ หมอเสน ก็ต้องเป็นหมอเสนผู้ท้าวเท่านั้น ไม่สามารถใช้หมอเสนร่วมกันระหว่างผู้ท้าวและผู้น้อยได้ เพราะศักดิ์ของผู้น้อยไม่สูงเท่าผู้ท้าวเช่นเดียวกัน หากเป็นพิธีเสนเรือนผู้น้อย เพื่อนบ้านที่เป็นผู้ท้าวสามารถไปร่วมงานในฐานะสมาชิกในสังคมได้ แต่ไม่สามารถเข้าร่วมประกอบพิธีในห้องผีเรือนได้ ผู้ประกอบพิธีคือ หมอเสน ก็ต้องเป็นหมอเสนผู้น้อยเท่านั้น เพราะศักดิ์ของผู้ท้าวสูงกว่าผู้น้อย จะให้หมอเสนผู้ท้าวมาทำพิธีให้ไม่ได้ หากให้หมอเสนผู้ท้าวหรือผู้นับถือผีผู้ท้าวเข้าร่วมในการประกอบพิธีในห้องผีเรือน ผีบรรพบุรุษซึ่งเป็นผีผู้น้อยอาจไม่มารับเครื่องเซ่น เนื่องจากเกรงกลัวผู้ท้าว

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าชาวไททรงดำจะมีการแบ่งลำดับขั้นทางสังคมตามลักษณะความเชื่อทางวัฒนธรรมดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น แต่การแบ่งลำดับชนชั้นนั้นไม่ก่อให้เกิดความแตกแยกในสังคมของชาวไททรงดำ และแม้ว่าการปฏิบัติพิธีกรรมของชาวไททรงดำจะมีความแตกต่างกันบ้างในเรื่องรายละเอียดปลีกย่อยของพิธีกรรม แต่ในชีวิตประจำวันแล้วผู้ท้าวกับผู้น้อยมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันเป็นอย่างดี โดยทั้งผู้น้อยและผู้ท้าวยังร่วมมือและช่วยเหลือกันอย่างใกล้ชิดในพิธีกรรมต่างๆ คนทั้งสองพวกนี้ก็จะไปช่วยงานกันอยู่เสมอ แต่ละฝ่ายก็จะปฏิบัติตามแบบฉบับของตนภายใต้การยอมรับของอีกฝ่ายหนึ่ง โดยไม่สงสัยหรือโต้แย้งเพราะถือว่าเป็นประเพณีที่ต้องปฏิบัติกันแบบนั้น

๑.๒ โครงสร้างทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง

ลักษณะโครงสร้างทางสังคมของไทครั่ง แบ่งออกเป็น ๒ ระดับ ดังนี้

๑.๒.๑ โครงสร้างทางสังคมระดับครอบครัว

จากการศึกษาชุมชนหมู่บ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง บ้านหนองตาสาม และบ้านโคก อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่าเป็นชุมชนเก่าแก่ที่มีอายุยาวนานมากว่า ๑๐๐ ปี ชาวบ้านในชุมชนเชื่อว่าสมาชิกทุกคนมาจากบรรพบุรุษเดียวกัน และอพยพมาจากถิ่นฐานเดิมเดียวกัน ตลอดระยะเวลาที่ยาวนานนี้มีการเติบโตและพัฒนามาอย่างต่อเนื่อง จากชุมชนเล็กๆเพียงไม่กี่ครัวเรือน เติบโตขยายขึ้นเป็นจำนวนไม่น้อยกว่า ๒๕๐ ครัวเรือน ที่ยังคงรักษาอัตลักษณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมอย่างเคร่งครัดไม่เสื่อมคลาย โดยมีปัจจัยภายในสำคัญที่เป็นสิ่งจัดระบบโครงสร้างและจัดระเบียบทางสังคม

กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งให้ความสำคัญกับสถาบันครอบครัวเป็นสถาบันหลักของชุมชน และมีบทบาทหน้าที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตบุคคลมากกว่าสถาบันอื่น เนื่องจากสถาบันครอบครัวเป็นสถาบันพื้นฐานหน่วยแรกในการอบรมเลี้ยงดู ฝึกหัดพื้นฐานในการดำรงชีวิต และปลูกฝังวัฒนธรรมความเชื่อแห่งกลุ่มชาติพันธุ์

จากการศึกษาพบว่า ในสมัยแรกตั้งถิ่นฐาน ลักษณะครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งเป็นครอบครัวเดี่ยว มีสมาชิกในชุมชนเพียงไม่กี่ครัวเรือนเท่านั้น ต่อมาจึงได้มีการเพิ่มจำนวนมากขึ้นเป็นหลายร้อยหลังคาเรือน ลักษณะของครอบครัวจึงเปลี่ยนแปลงไปมีลักษณะเป็นครอบครัวขยาย หรืออาจเรียกว่าครอบครัวเดี่ยวแบบชั่วคราว คือ เริ่มจากการเป็นครอบครัวเดี่ยวที่มีเพียงพ่อ แม่และลูก ต่อมาเมื่อลูกแต่งงานแล้วอาจพาคู่ครองเข้าบ้าน ทำให้เกิดเป็นลักษณะครอบครัวขยาย ซึ่งภายหลังเมื่อเห็นว่ามีฐานะมั่นคงดีขึ้น ก็อาจมีการแยกบ้านเรือนต่างหากแต่อยู่ไม่ไกลจากบริเวณบ้านของพ่อแม่นัก ดังนั้นในครอบครัวของชาวไทครั่งจึงมักประกอบไปด้วยคนสามรุ่น คือ รุ่นปู่ย่าตายาย รุ่นพ่อแม่ และรุ่นลูก

การแต่งงานตามประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง หลังจากชายหนุ่มหญิงสาวตกลงแต่งงานกันก็จะอยู่อาศัยที่บ้านฝ่ายหญิงเป็นระยะเวลาหนึ่ง อาจจะนานประมาณ ๒ – ๓ ปี หลังจากนั้นหากมีฐานะทางครอบครัวดีขึ้น ผู้ใหญ่เห็นว่าสามารถแยกไปสร้างครอบครัวใหม่ได้ ก็จะแยกครัวเรือนออกมาตั้งบริเวณใกล้เคียงกับบ้านพ่อแม่ของฝ่ายหญิง ซึ่งก็เป็นลักษณะการเริ่มต้นเข้าสู่ความเป็นครอบครัวเดี่ยว หน้าที่ในการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานเป็นหน้าที่ของผู้อาวุโสภายในครอบครัว คือ คนรุ่นปู่ย่าตายายที่มีหน้าที่อบรมสั่งสอนการดำเนินชีวิตขั้นพื้นฐานให้แก่บุตรหลาน คำแนะนำในการประกอบอาชีพ ตลอดจนให้ความรู้ในเรื่องการประกอบพิธีกรรมความเชื่อต่างๆที่เกี่ยวกับชาติพันธุ์ นอกจากนี้ผู้อาวุโสในครอบครัวมีหน้าที่คอยหุงหาข้าวปลาอาหารไว้สำหรับรอการกลับจากการทำงานหรือเรียนหนังสือของสมาชิกในครอบครัว ผู้อาวุโสในบางครอบครัวอาจใช้เวลาในเวลาว่างในช่วงกลางวันทำงานบ้านอย่างง่ายๆ เช่น การจักสานเครื่องใช้ไม้สอยในครัวเรือน เช่น กระบุง ตระกร้า เป็นต้น หรือการถนอมอาหารเช่น ทำผักดอง ทำน้ำปลา เป็นต้น

กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งให้ความสำคัญเรื่องการให้ความเคารพเชื่อฟังตามลำดับอาวุโสเช่นเดียวกับคนไทยหรือคนในกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ลักษณะดังกล่าวเป็นสิ่งที่ยึดถือปฏิบัติกันมาในหมู่ชาวไทครั่งมาแต่ดั้งเดิม ด้วยลักษณะของครอบครัวซึ่งเป็นครอบครัวขยาย หรือที่เรียกว่าครอบครัวเดี่ยวแบบชั่วคราว ทำให้สมาชิกในครอบครัวอาศัยอยู่ร่วมกันหลายรุ่น ตั้งแต่รุ่นปู่ย่าตายาย รุ่นพ่อแม่ รุ่นลูกหลาน รวมถึงญาติพี่น้อง แม้ว่าบางครัวจะแยกเรือนออกมาต่างหาก แต่ก็ยังอยู่ในละแวกใกล้เคียงรายล้อมไปด้วยกลุ่มสมาชิกในครอบครัว ทำให้ชาวไท

ครั่งได้รับการปลูกฝังและเรียนรู้ในเรื่องการให้ความเคารพเชื่อฟังผู้อาวุโสในครอบครัวมาตั้งแต่เล็ก และยังเป็นสิ่งที่ยึดถือปฏิบัติกันสืบมาจากรุ่นสู่รุ่นกระทั่งปัจจุบัน

แม้ว่าปัจจุบันสภาพสังคมและการดำเนินชีวิตของชาวไทครั่งจะเปลี่ยนแปลงไปบ้างเนื่องจากปัจจัยภายนอกหลายประการ เช่น สภาพเศรษฐกิจที่ส่งผลให้สมาชิกในครอบครัวต้องออกหางานทำภายนอกชุมชน สภาพแวดล้อมจากสังคมเมืองที่มีอิทธิพลมาสู่สังคมชนบท การศึกษาและวิทยาการสมัยใหม่ เป็นต้น สมาชิกรุ่นใหม่ในชุมชนได้รับการศึกษามากขึ้น คนรุ่นพ่อแม่วัยทำงานเปลี่ยนแปลงจากการทำเกษตรกรรมไปสู่การทำงานกับองค์กรหรือหน่วยงานภายนอกทั้งภาครัฐและเอกชน ทำให้มีรายได้มากขึ้น คนรุ่นพ่อแม่และรุ่นลูกหลานได้เรียนรู้วิทยาการสมัยใหม่จากสังคมเมืองมากขึ้น ทำให้กล้าคิดกล้าแสดงออกมากขึ้น แต่ชาวไทครั่งยังยึดหลักในการเคารพผู้อาวุโส พร้อมกับการรับฟังความคิดเห็นของคนรุ่นใหม่

อย่างไรก็ตามชาวไทครั่งมิได้ทิ้งอาชีพดั้งเดิมของชุมชน คือ เกษตรกรรม กล่าวคือ แม้ว่าสมาชิกในชุมชนจะได้รับอิทธิพลจากชุมชนภายนอกและเกิดการเปลี่ยนแปลงในการประกอบอาชีพไปสู่แรงงานภายนอก แต่ก็พบว่า อาชีพเกษตรกรรมยังคงดำเนินต่อไปด้วยสมาชิกในครอบครัวและเครือญาติ หรือหากมีความจำเป็นเร่งด่วน ก็อาจว่าจ้างบุคคลอื่นในชุมชนจนเกิดเป็นการว่าจ้างแรงงานในชุมชนขึ้น

ลักษณะครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งมิได้ยึดถือผู้ชายเป็นใหญ่ แม้ว่าผู้นำครอบครัวจะเป็นผู้ชาย และผู้ชายมีบทบาทหลักในการทำงานหารายได้ให้ครอบครัว แต่ชาวไทครั่งให้ความสำคัญกับฝ่ายแม่มากกว่า จิรวรรณ ตั้งจิตเมธี (๒๕๓๘ : ๖๐) กล่าวโดยสรุปว่า ชาวไทครั่งเมื่อแต่งงานแล้วจะมาอาศัยอยู่ที่บ้านฝ่ายหญิง และเมื่อเริ่มมีฐานะดีขึ้นจะแยกตัวออกมาสร้างบ้านเรือนในละแวกเดียวกับบ้านพ่อและแม่ของฝ่ายหญิง ลูกหลานที่เกิดขึ้นจึงเติบโตขึ้นท่ามกลางเครือญาติทางฝ่ายแม่ จะเห็นได้ว่ากลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งให้ความสำคัญกับญาติทางฝ่ายแม่มากกว่า นอกจากนี้ในเรื่องการนับถือผีก็ยังให้ความสำคัญกับการสืบผีทางฝ่ายแม่ โดยแต่ละครอบครัวจะนับถือผีตามฝ่ายแม่ และเมื่อผู้ชายแต่งงานแล้วจะต้องนับถือผีตามภรรยา หรืออาจยังคงนับถือผีเดิมของตนได้ เมื่อมีสมาชิกเกิดใหม่ต้องนับถือผีทางฝ่ายแม่ ส่วนบทบาทภายในครอบครัว การแก้ปัญหาหรือตัดสินใจในเรื่องสำคัญต่างๆภายในครอบครัว อำนาจการตัดสินใจอยู่ที่การตกลงกันระหว่างพ่อกับแม่

จากการศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งบ้านโคก และบ้านหนองตาสาม อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า การจัดลำดับเครือญาติเป็นไป ๒ ลักษณะ คือ

๑) เครือญาติโดยทางสายโลหิต เกี่ยวข้องโดยการสืบเชื้อสายจากบรรพบุรุษเดียวกัน ใช้นามสกุลเดียวกัน และนับถือผีบรรพบุรุษเดียว

๒) เครือญาติโดยการแต่งงาน ได้แก่ เกี่ยวข้องโดยการแต่งงานกันระหว่างสมาชิกของสองครอบครัว ชายชาวไทครั่งเมื่อแต่งงานแล้วต้องไปอาศัยอยู่บ้านฝ่ายหญิงหรือสร้างบ้านเรือนอยู่ใกล้บ้านฝ่ายหญิง และต้องไปนับถือผีเดียวกับฝ่ายหญิง

การจัดลำดับเครือญาติตามลักษณะดังกล่าว ถือว่า ญาติทั้ง ๒ ลักษณะมีความผูกพันใกล้ชิดและเป็นแหล่งของแรงงานและความช่วยเหลือ

๑.๒.๒ โครงสร้างทางสังคมระดับชุมชน

จากการเข้าทำการศึกษาข้อมูลภาคสนามในหมู่บ้านกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง ได้แก่ บ้านหนองตาสามและบ้านโคก อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า โครงสร้างทางสังคมระดับชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งมีลักษณะเสมือนเครือญาติ คือ มีความผูกพันใกล้ชิดกันในฐานะที่ทุกคนเปรียบเสมือนญาติพี่น้องที่สืบทอดตระกูล

และสืบทอดวัฒนธรรมแห่งกลุ่มชาติพันธุ์ จากการสำรวจพบว่ากลุ่มประชากรที่ได้เข้าทำการศึกษานั้นมีการใช้นามสกุลร่วมกันมากที่สุด ๒ นามสกุล คือ นามสกุลแก้วสระแสน และลีสุขสาม ซึ่ง ชนัญ วงษ์วิภาค สันนิษฐานเกี่ยวกับเรื่องการใช้นามสกุลที่เหมือนกันของกลุ่มชาติพันธุ์ไว้ ดังนี้

> "...การที่ชาวบ้านในชุมชนดังกล่าวส่วนใหญ่ใช้นามสกุลข้างต้นนี้ไม่สามารถยืนยันได้ว่าเขาเหล่ามีบรรพบุรุษร่วมกันหรือไม่ ทั้งนี้อาจเป็นไปได้ว่าในคราวนั้นที่ทางราชการให้ประชาชน แสดงความจำนงว่าจะใช้นามสกุลใดนามสกุลหนึ่ง คนส่วนใหญ่อาจจะขอใช้นามสกุลเดียวกันกับผู้นำในชุมชนซึ่งอาจไม่มีความสัมพันธ์ฉันญาติโดยตรง แต่ที่ต้องทำเช่นนั้นก็คงเป็นไปได้ที่ว่าการมีนามสกุลในเวลานั้นเป็นของใหม่ จะคิดประดิษฐ์ขึ้นใช้เองก็คงทำได้ไม่ง่ายนัก เมื่อเห็นใครเขาใช้ก็ใช้ตามๆกันไป ยิ่งในหมู่บ้านที่นี่ด้วยแล้ว การทำอะไรตามผู้นำดูจะเป็นลักษณะอย่างหนึ่งในอุปนิสัยของลาวครั่ง ซึ่งเมื่อได้เข้ามาติดต่อกับผู้คนต่างวัฒนธรรมในเวลาต่อมาแล้วก็มีผลต่อการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมด้วยเช่นกัน..." (ชนัญ วงษ์วิภาค, ๒๕๓๒ " หน้า ๒๓)

แม้จะมีนักวิชาการบางท่านสันนิษฐานไว้ดังนี้ แต่จากการสัมภาษณ์สมาชิกในชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งส่วนใหญ่มีความเชื่อว่าพวกตนสืบเชื้อสายมาจากญาติพี่น้องเดียวกัน แต่ไม่ว่าเหตุผลของการใช้นามสกุลร่วมกันเพียงสองนามสกุลนั้น จะเป็นเพราะการสืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษหรือญาติพี่น้องเดียวกัน หรือเป็นเพราะการเลือกใช้นามสกุลตามผู้นำของชุมชนก็ตาม ผู้วิจัยสังเกตได้ว่า ชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งมีความผูกพันแน่นแฟ้น และใกล้ชิดเสมือนเครือญาติกันในทุกครัวเรือน ซึ่งน่าจะมาจากการที่ทุกคนเกิดความรู้สึกว่าทุกครัวเรือนที่ได้อาศัยอยู่ในชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์แห่งนี้ล้วนเป็นเครือญาติที่สืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษเดียวกัน จึงควรรักใคร่สามัคคีกันเพื่อความเป็นปึกแผ่นแห่งกลุ่มชาติพันธุ์

แม้ว่ากลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งจะมีความเชื่อในนับถือผีแบ่งออกเป็น ๒ ฝ่าย คือ

๑) ฝ่ายผีเทวดา หมายถึง บุคคลที่นับถือวิญญาณของเทวดาที่เคยคุ้มครองปกป้องกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งมาตั้งแต่อดีตกาลสมัยที่ยังอยู่ในอาณาจักรลาว

๒) ฝ่ายผีเจ้านาย หมายถึง บุคคลที่นับถือวิญญาณของกษัตริย์ ขุนนางหรือเจ้านายที่เคยปกครองอาณาจักรลาวมาแต่โบราณ หรืออาจเป็นวิญญาณของนายกองแคงที่เคยมีส่วนสำคัญของการสร้างถิ่นฐานกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งมาแต่โบราณ

กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งที่อาศัยอยู่ ณ บ้านโคกและบ้านหนองตาสามนี้ส่วนใหญ่นับถือผีเจ้านายมากกว่าผีเทวดา แต่อย่างไรก็ตาม ความเชื่อดังกล่าวอาจมีข้อแตกต่างกันบ้างในเรื่องรายละเอียดของขั้นตอนในการดำเนินพิธีกรรมหรือรายละเอียดของอุปกรณ์ประกอบการดำเนินพิธีกรรม แต่ไม่ก่อให้เกิดความแตกต่างหรือแตกแยกระหว่างคนที่นับถือผีคนละฝ่าย

๑.๓ โครงสร้างทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน

ลักษณะโครงสร้างทางสังคมของไทพวน แบ่งออกเป็น ๒ ระดับ ดังนี้

๑.๓.๑ โครงสร้างทางสังคมระดับครอบครัว

จากการศึกษาข้อมูลกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนที่บ้านโพธิ์ศรี และบ้านมะขามล้ม จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่าลักษณะโครงสร้างทางสังคมระดับครอบครัวและเครือญาติเป็นไปในลักษณะครอบครัวขยาย คือ เมื่อลูกชาย

แต่งงานก็จะพาภรรยามาอาศัยรวมอยู่ที่บ้านฝ่ายชาย ดังนั้นภายในครอบครัวไทพวนจะประกอบด้วยสมาชิกในครอบครัวตั้งแต่รุ่นปู่ย่าตายาย รุ่นพ่อแม่ รุ่นลูก และรุ่นหลาน ผู้นำครอบครัวคือพ่อหรือชายผู้อาวุโสมากที่สุดในบ้าน ซึ่งเป็นผู้นำหลักในการหารายได้ให้ครอบครัว สมาชิกรุ่นปู่ย่าตายายหากยังมีชีวิตอยู่หน้าที่สำคัญคือการเลี้ยงดูลูกหลานที่อายุยังไม่ถึงไปเรียนหนังสือ ส่วนสมาชิกรุ่นพ่อแม่และรุ่นลูกก็จะไปทำงานหรือเรียนหนังสือตามภาระหน้าที่ของตน สถาบันครอบครัวเป็นสถาบันสำคัญที่ลูกหลานในครอบครัวจะได้เรียนรู้การดำเนินชีวิต และวัฒนธรรมความเชื่อจากคนรุ่นปู่ย่า

การแต่งงานตามประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน ในสมัยก่อนเมื่อหนุ่มสาวชาวไทพวนแต่งงานแล้วส่วนใหญ่มักพาคู่ครองมาอาศัยอยู่กับบ้านพ่อแม่ฝ่ายผู้หญิง ทั้งนี้มิได้เป็นข้อกำหนดหรือธรรมเนียมของกลุ่มชาติพันธุ์ ดังนั้นอาจเลือกที่จะอาศัยอยู่กับทางฝ่ายพ่อแม่ผู้หญิงหรือฝ่ายพ่อแม่ผู้ชายก็เป็นได้ หรืออาจจะแยกไปสร้างบ้านเรือนใหม่ของตนก็ได้ ซึ่งในกรณีหลังพบว่ามีจำนวนไม่มากนัก เช่นเดียวกับในปัจจุบันที่มิได้มีข้อกำหนดว่าชายหนุ่มหญิงสาวเมื่อแต่งงานแล้วจะย้ายไปอาศัยที่ครอบครัวฝ่ายหญิงหรือฝ่ายชายหรืออาจสร้างบ้านใหม่ในละแวกใกล้เคียงกับบ้านฝ่ายหญิงหรือฝ่ายชายก็ได้ หรืออาจแยกออกไปสร้างครอบครัวใหม่ภายนอกชุมชนเลยก็ได้ ซึ่งกรณีหลังพบไม่มากนัก

หน้าที่ในการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานเป็นของคนรุ่นปู่ย่าตายาย ที่มิได้ประกอบอาชีพ หรืออาจประกอบอาชีพง่ายๆภายในครอบครัว เช่น การทอผ้า หรือการจักสาน เป็นต้น คนรุ่นปู่ย่าเป็นกลุ่มคนรุ่นสำคัญในการถ่ายทอดพื้นฐานการดำรงชีวิต วัฒนธรรมและความเชื่อตามแบบอย่างกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนให้แก่คนรุ่นหลัง อีกทั้งยังเป็นที่ปรึกษาสำหรับครอบครัวในคราวที่มีปัญหาทุกข์ร้อนด้วยถือว่าเป็นผู้ผ่านประสบการณ์มากมายมาก่อน ตลอดจนเรื่องราวความรู้เกี่ยวกับชาติพันธุ์ไทพวน รวมไปถึงการประกอบประเพณีหรือพิธีกรรมตามแบบไทพวนก็ต้องอาศัยคำชี้แนะจากผู้อาวุโสในชุมชน กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนให้บทบาทความสำคัญกับผู้อาวุโสเป็นผู้อบรมเลี้ยงดูสมาชิกใหม่ในครอบครัว ตลอดจนเป็นที่ปรึกษาสำหรับครอบครัวและชุมชนเมื่อคราวเกิดปัญหาต่างๆ เนื่องคนรุ่นเก่าเป็นผู้ที่สืบทอดความรู้ในเรื่องชาติพันธุ์หรือผ่านประสบการณ์ต่างๆมามากมาย จึงช่วยชี้แนะและเป็นที่ปรึกษาในเรื่องราวต่างๆของชาติพันธุ์ได้มาก อีกทั้งลักษณะพื้นฐานของคนไทย โดยเฉพาะสังคมชนบทให้ความสำคัญกับการนับถือระบบอาวุโส ดังนั้นความเชื่อเดิมและความเชื่อใหม่จึงดำเนินไปบนฐานความสัมพันธ์เดียวกัน โดยไม่มีความขัดแย้งในชุมชน

กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนที่บ้านโพธิ์ศรี และบ้านมะขามล้ม จังหวัดสุพรรณบุรี ไม่มีความเชื่อเรื่องการนับถือผู้ชายเป็นใหญ่จนเป็นลักษณะเฉพาะประจำชาติพันธุ์ ผู้ชายอาจเป็นหัวหน้าครอบครัวและมีบทบาทหลักในการหารายได้เลี้ยงครอบครัว แต่ลักษณะดังกล่าวเป็นลักษณะพื้นฐานร่วมกันของสังคมโดยทั่วไป ไม่ใช่ลักษณะเด่นเฉพาะเพียงกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนเท่านั้น อีกทั้งจากการสัมภาษณ์พบว่า ในสมัยก่อนเมื่อชายหนุ่มหญิงสาวแต่งงานกันแล้ว มักพาคู่ครองเข้ามาอาศัยที่บ้านฝ่ายหญิงหรือสร้างบ้านเรือนอยู่ใกล้เคียงละแวกบ้านฝ่ายหญิงมากกว่าบ้านฝ่ายชาย ซึ่งถึงแม้จะไม่ใช่ข้อกำหนดของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน แต่ก็แสดงให้เห็นว่าชาติพันธุ์ไทพวนไม่ได้ให้ความสำคัญเรื่องผู้ชายเป็นใหญ่กว่าผู้หญิง

การจัดลำดับเครือญาติแบ่งออกเป็น ๒ ลักษณะ คือ

๑) เครือญาติโดยทางสายโลหิต เกี่ยวข้องโดยการสืบเชื้อสายจากบรรพบุรุษเดียวกัน ใช้นามสกุลเดียวกัน ไม่พบว่ามีการจัดลำดับเครือญาติโดยการนับถือผีบรรพบุรุษเดียวกันหรือการสืบผีบรรพบุรุษฝ่ายเดียวกัน จากการสัมภาษณ์พบว่าความเชื่อเรื่องการนับถือผีหรือสืบผีบรรพบุรุษไม่ปรากฏในกลุ่มชาติพันธุ์ไท

พวน มีเพียงการบูชาศาลพ่อใหญ่ซึ่งเป็นบรรพบุรุษที่มีคุณูปการต่อกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนในฐานะเป็นผู้บุกเบิกและก่อตั้งกลุ่มชาติพันธุ์จนยั่งยืนมากระทั่งปัจจุบัน

๒) เครือญาติโดยการแต่งงาน ได้แก่ เกี่ยวข้องโดยการแต่งงานกันระหว่างสมาชิกของสองครอบครัว

เครือญาติทั้ง ๒ ลักษณะ มีความใกล้ชิดผูกพัน ร่วมมือร่วมใจกันทำกิจกรรมภายในครอบครัวและเอื้ออาทรกันเป็นอย่างดี

๑.๓.๒ โครงสร้างทางสังคมระดับชุมชน

จากการศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน บ้านโพธิ์ศรี และบ้านมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า การจัดระเบียบโครงสร้างทางสังคมระดับชุมชนเป็นไปอย่างเรียบง่าย สภาพความเป็นอยู่ของสมาชิกในชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ค่อนข้างสงบ แต่มีความขยันขันแข็งในการทำงานเพื่อสร้างความมั่นคงให้แก่ครอบครัว และสร้างเข้มแข็งให้แก่ชุมชนชาวไทพวน

กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนนับถือศาลเจ้าพ่อใหญ่เป็นสำคัญมากกว่าการนับถือผีหรือสืบเชื้อสายการนับถือเช่นกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ดังนั้นการจัดระเบียบโครงสร้างทางสังคมจึงเป็นไป ๓ ลักษณะ คือ

๑) การนับถือตามลำดับความอาวุโสของสมาชิกในชุมชน กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนตั้งถิ่นฐานอยู่ในจังหวัดสุพรรณบุรีเป็นเวลานับหลายร้อยปีมาแล้ว แม้จะได้รับอิทธิพลจากสังคมเมืองหรือสังคมท้องถิ่น แต่สำนึกในเรื่องชาติพันธุ์ยังคงอยู่อย่างเหนียวแน่น ผู้อาวุโสในหมู่บ้านจะเป็นผู้ถ่ายทอดให้คนรุ่นหลังได้ทราบถึงความเป็นมาของชุมชน ความสำคัญของพิธีกรรมต่าง อีกทั้งเป็นผู้ถ่ายทอดเรื่องราวต่างๆของชาติพันธุ์ไทพวนจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง

๒) การนับถือประสบการณ์ความรู้ในการประกอบพิธีกรรมต่างๆของชุมชน ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่ากลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนมีประวัติศาสตร์เป็นมาที่ยาวนาน แต่ยังคงรักษาแบบแผนทางวัฒนธรรมประจำกลุ่มชาติพันธุ์ไว้ได้ส่วนหนึ่ง เนื่องจากการถ่ายทอดสืบเนื่องกันนี้เป็นไปในลักษณะการถ่ายทอดแบบการจดจำเพื่อบอกเล่าแบบมุขปาฐะ ทำให้ความรู้เกี่ยวกับชาติพันธุ์สูญหายไปพร้อมกับคนรุ่นเก่าที่เสียชีวิตลง ดังนั้นการที่บุคคลในกลุ่มชาติพันธุ์มีความรู้ในเรื่องชาติพันธุ์ ความเชื่อในพิธีกรรมตลอดจนขั้นตอนดำเนินพิธีกรรมจึงนับเป็นเรื่องสำคัญในฐานะที่เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้และดำรงเผ่าพันธุ์ ตัวอย่างเช่น นายศร อินทขันตี ซึ่งสมาชิกในชุมชนไทพวนบ้านโพธิ์ศรีให้การยอมรับนับถือ เนื่องจากเป็นผู้มีความรู้และเป็นผู้นำในการประกอบพิธีสำคัญๆของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน เช่น พิธีบูชาศาลเจ้าพ่อใหญ่ พิธีสารทไทพวน เป็นต้น

๓) การนับถือตัวแทนของชุมชน กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนมีการจัดการปกครองตามนโยบายบริหารของท้องถิ่น คือ มีการเลือกตั้งผู้นำชุมชนเป็นผู้ใหญ่บ้าน เพื่อเป็นตัวแทนในการรับทราบนโยบายต่างๆจากรัฐและนำข้อมูลข่าวสารมาถ่ายทอดแก่ลูกบ้าน ตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านไม่ได้มีบทบาทสำคัญในการเป็นที่พึ่งพาสำหรับลูกบ้านอย่างมากมายเช่นสมัยก่อน แต่เป็นเพียงผู้เข้ามารับหน้าที่ตัวแทนของชุมชนในการเป็นตัวกลางสื่อสารระหว่างชาวบ้านและหน่วยงานภาครัฐเท่านั้น

กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนมีความเป็นอยู่ที่ค่อนข้างเป็นลักษณะของสังคมเมืองมากขึ้น เนื่องด้วยสภาพเศรษฐกิจและการประกอบอาชีพในปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงจากการทำไร่นา สู่การหน้าที่การงานที่เกี่ยวข้องกับสังคมภายนอกขึ้น คนรุ่นเก่าอาจประกอบอาชีพด้วยการเกษตรกรรมอยู่ในบางครอบครัว แต่คนรุ่นใหม่ส่วนมากจะทำงานในหน่วยงาน หรือองค์กรที่มีลักษณะเป็นสังคมเมืองทำให้ความผูกพันในชุมชนอาจเปลี่ยนแปลงไม่

ใกล้ชิดผูกพันกันดังเก่า แต่สิ่งหนึ่งที่ผูกพันสำนึกของความเป็นชาติพันธุ์ให้แนบแน่นไม่เสื่อมคลาย คือ ศาลเจ้าพ่อใหญ่ อันเป็นศาลศักดิ์สิทธิ์ประจำหมู่บ้าน

> "...ความเปลี่ยนแปลงในหมู่บ้านโพธิ์ศรีนั้นจะเห็นว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ก้าวออกไปจากลักษณะของการเป็นชนบทไปสู่ลักษณะของการเป็นเมืองมากขึ้น คือ จากลักษณะการอยู่อย่างโดดเดี่ยวเป็นลักษณะของการติดต่อกับโลกภายนอก จากลักษณะการนับถือนิยมติดต่อกันทางความเป็นญาติและทางสถานภาพทางสังคมเป็นลักษณะของการติดต่อกันในรูปของสัญญา ซึ่งเป็นไปเพราะเศรษฐกิจเงินตรา และสภาพภูมิศาสตร์ของหมู่บ้านดังกล่าวมาแล้ว..." (รจน์ โสดศิริ, ๒๕๒๑ : ๑๑)

อย่างไรก็ตามแม้ว่าสภาพเศรษฐกิจและสภาพของสังคมเมืองจะก้าวเข้ามาสู่ชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนมากขึ้น หากแต่ความเชื่อเรื่องการนับถือผีหรืออำนาจเหนือธรรมชาติยังคงสืบทอดและยึดถือกันอยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์ เป็นสิ่งศักดิ์ที่หลอมรวมสำนึกแห่งชาติพันธุ์ให้คงอยู่อย่างเข้มแข็ง เนื่องจากสิ่งศักดิ์ที่กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนให้ความเคารพศรัทธาคือ ศาลเจ้าพ่อใหญ่ เพียงอย่างเดียว ที่ทุกคนในชุมชนต่างให้ความเคารพศรัทธาและจัดงานใหญ่ประจำปีที่ทุกครอบครัวต้องมาร่วมงาน แต่ไม่มีผลต่อระบบโครงสร้างทางสังคมในระดับชุมชน ส่วนความเชื่อในเรื่องอื่น เช่น พระภูมิเจ้าที่ คนทรงของเทพต่างๆ แม้จะมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน แต่ก็มิได้มีบทบาทต่อโครงสร้างทางสังคมระดับชุมชน

๑.๔ โครงสร้างทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย

ลักษณะโครงสร้างทางสังคมของไทกูย แบ่งออกเป็น ๒ ระดับ ดังนี้

๑.๔.๑ โครงสร้างทางสังคมระดับครอบครัว

จากการศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย บ้านโพธิ์ และบ้านสนามคลี อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยในปัจจุบันมีลักษณะเป็นครอบครัวขยาย คือเมื่อลูกหลานแต่งงานก็จะพาคู่ครองย้ายมาอาศัยที่บ้านของฝ่ายชาย แต่ครอบครัวส่วนใหญ่ของชาวไทกูยค่อนข้างเงียบเหงา ส่วนใหญ่เหลือแต่คนรุ่นเก่าหรือรุ่นปู่ย่าที่อยู่ดูแลบ้าน และปลูกสมุนไพรเล็กๆน้อยๆ เนื่องจากคนรุ่นใหม่ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพที่อยู่ในหน่วยงานหรือองค์กรภายนอกชุมชน

อาชีพการปลูกสมุนไพรเป็นอาชีพดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยตั้งแต่ก่อนอพยพมาจากดินแดนถิ่นฐานเดิม ชาวไทกูยแต่โบราณเป็นผู้มีความรู้ด้านสมุนไพรและยาต้มสมุนไพรเป็นอย่างดี แต่ปัจจุบันลูกหลานไม่ได้สืบทอดภูมิปัญญาด้านสมุนไพรมากนัก จึงเป็นหน้าที่ของคนรุ่นเก่าในการรักษาภูมิปัญญาให้คงอยู่ ซึ่งภูมิปัญญาด้านสมุนไพรนี้ได้รับการยอมรับจากหน่วยงานต่างๆ ที่เข้ามาติดต่อสั่งสมุนไพรเพื่อนำไปทำยาแผนโบราณบ้างและทำธุรกิจเกี่ยวกับความสวยความงามบ้าง สร้างรายได้ให้แก่ชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยได้พอสมควรสำหรับคนรุ่นเก่าที่ไม่มีเรี่ยวแรงในการประกอบอาชีพเช่นคนรุ่นหนุ่มสาว

โครงสร้างทางสังคมแบบดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยให้ความสำคัญกับสถาบันครอบครัวเป็นสถาบันขั้นพื้นฐานทางสังคมที่สำคัญมากที่สุด ด้วยเป็นสถาบันแรกที่การอบรมเลี้ยงดู และปลูกฝังวัฒนธรรมความเชื่อ อันเป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ อย่างไรก็ตามแม้สภาพสังคมเมืองปัจจุบันจะส่งผลต่อความเปลี่ยนแปลงของบทบาทและหน้าที่ของสถาบันครอบครัวอยู่บ้าง แต่กลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยก็ยังคงให้ความสำคัญกับสถาบันครอบครัวในฐานะหน่วยแรกของชุมชนที่ให้การอบรมเลี้ยงดูและปลูกฝังวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์

จากการศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยที่อาศัยอยู่ ณ บ้านโพธิ์ และบ้านสนามคลี อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยได้อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในจังหวัดสุพรรณบุรีมาระยะเวลานานหลายร้อยปี ประกอบอาชีพดั้งเดิมคือทำการเกษตรและปลูกสมุนไพร จากคำบอกเล่าของผู้อาวุโสในชุมชนกล่าวโดยสรุปว่าในสมัยแรกตั้งถิ่นฐานมีครอบครัวไทกูยเพียงไม่กี่ครัวเรือน เมื่อได้สร้างชุมชนที่เป็นหลักแหล่งถาวรแล้ว จำนวนสมาชิกก็เพิ่มจำนวนขึ้น ลักษณะครอบครัวของชาวไทกูยแต่ดั้งเดิมเป็นแบบครอบครัวเดี่ยว (Nuclear Family) แต่เป็นลักษณะครอบครัวเดี่ยวแบบชั่วคราว คือ เมื่อลูกสาวแต่งงานจะยังไม่แยกครอบครัว แต่ต้องให้ลูกเขยได้อาศัยอยู่ในบ้านเดียวกันกับพ่อตาเป็นระยะเวลาหนึ่งฤดูทำนาหรือ ๑ ปี โดยทั่วไปมักจะอยู่ในช่วงระยะเวลา ๒ – ๕ ปี เหตุดังกล่าวจึงเป็นการเปลี่ยนสภาพจากครอบครัวเดี่ยวไปสู่การเป็นครอบครัวขยาย ในระหว่างที่ลูกเขยอาศัยอยู่กับพ่อตาแม่ยายนั้น ลูกเขยจะต้องให้ความเคารพพ่อตาแม่ยาย ขยันทำงาน จึงจะได้รับทรัพย์สินจากพ่อตาแม่ยาย ตามธรรมเนียมของชาวไทกูยแล้ว ผู้ชายจะไม่ได้รับทรัพย์สินจากฝ่ายพ่อแม่ของตน เมื่อครบกำหนดระยะเวลาหนึ่งแล้ว ก็ต้องมีการแยกครอบครัวใหม่โดยอยู่ในเขตที่ดินที่พ่อตาแบ่งให้พร้อมกับทรัพย์สินอื่นๆ เช่น ที่ดิน วัว ควาย เพื่อให้นำไปตั้งตัวและสามารถสร้างครอบครัวใหม่ได้ ชาวไทกูยถือว่าการแต่งงานระหว่างพี่น้องสายเลือดเดียวกันเป็นความผิดร้ายแรง เป็นข้อห้ามสำคัญของกลุ่มชนที่ยึดถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด หากผู้ใดประพฤติผิดจะถูกติเตียนอย่างรุนแรง

ไพฑูรย์ มีกุศล (๒๕๓๑ : ๑๖) กล่าวว่า

> ชาวกวยในอดีตเมื่อ ๕๐ ปีขึ้นไป นิยมแต่งงานในหมู่บ้านเดียวกัน การเกี้ยวพาราสีจะกระทำในเวลากลางคืน เมื่อสาวๆตำข้าวหรือปั่นฝ้าย หนุ่มๆจะไปจีบเป็นกลุ่มๆ ถ้าชอบใครก็จะแยกกันไป บางกลุ่มมีประเพณีจก คือ ล้วงสาวข้างใต้ฉุนที่นอน แต่ละบ้านจะมีห้องนอนของลูกสาว และมีช่อง (ผลัว) ขนาดมือล้วงเข้าไปได้ ผู้ให้ปากคำบางท่านเล่าว่า ประเพณีนี้ชายหนุ่มจะใช้เวลาประมาณ ๑ สัปดาห์ ในการไปหาสาวๆที่ตนรัก และจะให้พ่อแม่ของตนไปสู่ขอ ประเพณีจกในปัจจุบันไม่เป็นที่นิยมจึงได้หมดไปแล้ว
>
> การแต่งงานนิยมทำกันเดือน ๔ หรือ ๖ ก่อนจะถึงฤดูทำนา พิธีแต่งงานจะกระทำที่บ้านฝ่ายหญิง ปัจจุบันเมื่อฝ่ายชายสู่ขอหญิงแล้ว คู่หมั้นชายสามารถอยู่กินกับหญิงได้เลย บางหมู่บ้านสามารถอยู่กินด้วยกันจนมีบุตร ๑ – ๒ คน จึงทำพิธีแต่งงานกันก็ยังปรากฏอยู่
>
> การนับถือเครือญาติของชาวกวย นับถือทั้งสายฝ่ายหญิงและฝ่ายชายว่ามีฐานะเท่าเทียมกันในสังคม (Bilateral line) แต่ประเพณี (ดั้งเดิม) ในการรับมรดกจะได้รับจากพ่อแม่ฝ่ายหญิงเท่านั้น โดยพ่อแม่จะแบ่งให้ลูกสาวเท่าๆกัน ยกเว้นลูกสาว (ส่วนมากคนสุดท้อง) ที่อยู่กับพ่อแม่จะได้รับมรดก (เช่น บ้าน สวน) มากกว่าพี่ๆของตน

หน้าที่ในการอบรมเลี้ยงดูลูกหลานยังคงเป็นหน้าที่ของคนรุ่นปู่ย่า ซึ่งนอกจากการฝึกหัดการดำเนินชีวิตขั้นพื้นฐานแล้ว ยังรวมไปถึงหน้าที่ในการถ่ายทอดวัฒนธรรมและความเชื่อเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์ให้ลูกหลานสืบทอดต่อไป อย่างไรก็ตามด้วยเหตุที่สภาพสังคมเมืองได้เข้ามามีอิทธิพลต่อชุมชนมากขึ้น รวมทั้งสภาพสังคมดั้งเดิมก็ได้รับการผสมผสานจากสภาพสังคมท้องถิ่นมาช้านาน ทำให้อัตลักษณ์ในความเป็นชาติพันธุ์ส่วนใหญ่หลงเหลืออยู่เฉพาะในกลุ่มคนรุ่นเก่าหรือรุ่นปู่ย่าเท่านั้น ด้วยลักษณะสภาพสังคมชนบท และสภาพสังคมพื้นถิ่นของไทย ให้ความสำคัญกับเรื่องการเคารพนับถือผู้อาวุโสอยู่แล้ว ดังนั้นแม้ว่าจะสภาพสังคมจะเปลี่ยนแปลงท่ามกลางสภาพแวดล้อมสมัยใหม่ แต่ค่านิยมในเรื่องการเคารพเชื่อฟังตามลำดับอาวุโสยังคงยึดมั่นดำเนินต่อไปในกลุ่มชาติพันธุ์ อย่างไรก็ตามผู้อาวุโสในชุมชนไม่ค่อยกล้าแสดงออกทางคิดมากนัก เนื่องอาจเห็นว่ากาลเวลาเปลี่ยนไป คนรุ่นใหม่ได้พบเห็นวิทยาการยุคพัฒนาที่ทันสมัยมากกว่า จึงมักรับฟังความคิดเห็นของคนรุ่นใหม่ซึ่ง

เชื่อว่าได้พบเห็นและได้มีประสบการณ์จากสังคมที่ทันสมัย อย่างไรก็ตามการเคารพเชื่อฟังผู้อาวุโสยังพบอยู่ในเรื่องที่เกี่ยวข้องวัฒนธรรม ประเพณีและพิธีกรรมต่างๆเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์

ระบบการถือผู้ชายเป็นใหญ่ไม่พบว่ามีลักษณะแตกต่างกว่าลักษณะพื้นฐานของสังคมทั่วไปที่ยอมรับให้ผู้ชายเป็นผู้นำครอบครัว และเป็นผู้มีบทบาทหลักในการหาเลี้ยงครอบครัว ซึ่งลักษณะดังกล่าวเรามักพบได้ในสภาพสังคมทั่วไป โดยเฉพาะในสังคมชนบท บทบาทของผู้ชายเป็นใหญ่ในเรื่องการสืบทอดการนับถือผีนั้น ไม่พบในกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย ด้วยเหตุที่ความเชื่อดังกล่าวผูกพันอยู่กับเฉพาะคนรุ่นปู่ย่า หรือคนในวัย ๕๕ ปีขึ้นไป ส่วนสมาชิกในชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยที่มีอายุต่ำกว่า ๕๕ ปีลงมา ไม่พบว่ายังมีความเชื่อเรื่องการนับถือผี การสืบทอดผีมากนัก

การจัดลำดับเครือญาติ จากการศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยแห่งบ้านโพธิ์ และบ้านสนามคลี อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่ามีการจัดลำดับเครือญาติเป็นไปใน ๒ ลักษณะ คือ

๑) เครือญาติโดยทางสายโลหิต เกี่ยวข้องโดยการสืบเชื้อสายจากบรรพบุรุษเดียวกัน ใช้นามสกุลเดียวกัน ไม่พบว่ามีการจัดลำดับเครือญาติโดยการนับถือผีบรรพบุรุษเดียวกันหรือการสืบผีบรรพบุรุษฝ่ายเดียวกัน

๒) เครือญาติโดยการแต่งงาน ได้แก่ เกี่ยวข้องโดยการแต่งงานกันระหว่างสมาชิกของสองครอบครัว

การจัดลำดับเครือญาติตามลักษณะดังกล่าว ถือว่า ญาติทั้ง ๒ ลักษณะมีความผูกพันใกล้ชิดและเป็นแหล่งของแรงงานและความช่วยเหลือ หากครอบครัวใดคนรุ่นวัยทำงานออกไปสร้างครอบครัวใหม่ภายนอกชุมชน แล้วปล่อยคนรุ่นปู่ย่าให้อยู่บ้านเพียงลำพัง ครอบครัวในกลุ่มเครือญาติก็จะมาคอยดูแลช่วยเหลือตามสมควร

๑.๔.๒ โครงสร้างทางสังคมระดับชุมชน

จากการศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย บ้านโพธิ์ และบ้านสนามคลี อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่าด้วยอิทธิพลจากาสภาวการณ์ทางเศรษฐกิจ และสังคมเมือง ทำให้ลักษณะทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์มีการเปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือ จากการเกษตรกรรมและปลูกสมุนไพร เป็นการหางานทำภายนอกชุมชน จึงเป็นเหตุให้คนในวัยทำงานบางครอบครัวต้องออกไปตั้งถิ่นฐานอยู่ในเขตสังคมเมือง เพื่อความสะดวกในการประกอบอาชีพ การเดินทาง และคุณภาพชีวิต

ส่วนคนรุ่นปู่ย่าตายาย ยังคงดูแลบ้านเรือน ดำรงชีพด้วยการเกษตรและการปลูกสมุนไพรเช่นเดิม เมื่อยามว่างอาจไปช่วยญาติพี่น้องบ้านอื่นในบริเวณใกล้เคียงทำงาน เป็นการพึ่งพาอาศัยกันตามสภาพสังคมชนบทที่มีน้ำใจเอื้ออารีต่อกัน ทำให้สมาชิกรุ่นใหม่ในชุมชนต้องออกหางานทำภายนอกชุมชน และมีการติดต่อกับสังคมภายนอกมากขึ้น แต่ความผูกพันและความเอื้ออาทรระหว่างชุมชนยังมีอยู่มาก ลูกหลานไทกูยที่อยู่คนละครอบครัว แต่อยู่ในชุมชนเดียวกันมีบ้านเรือนใกล้กัน ก็มักไปมาหาสู่เพื่อดูแลทุกข์สุขของปู่ย่าตายายของอีกครอบครัวหนึ่ง ด้วยคนเฒ่าคนแก่ของแต่ละครอบครัวเปรียบเสมือนผู้อาวุโสที่ควรให้การเคารพศรัทธาของหมู่บ้าน

กลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย แห่งบ้านโพธิ์และบ้านสนามคลี มีความเชื่อถือต่อศาลเจ้าพ่อซึ่งเป็นบรรพบุรุษผู้มีพระคุณต่อกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยมาแต่อดีต เมื่อถึงกำหนดเดือนที่จะทำพิธีบูชาศาล ชาวไทกูยทุกคนจะร่วมแรงร่วมใจกันจัดทำพิธีอย่างยิ่งใหญ่และมีสมาชิกในชุมชนตั้งแต่รุ่นปู่ย่าไปจนถึงรุ่นลูกหลาน ความเชื่อนี้ไม่มีอิทธิพล

ต่อการแบ่งชนชั้นทางสังคม เนื่องจากทุกคนนับถือผีบรรพบุรุษศาลเดียวกัน แต่เป็นสิ่งซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเข้มแข็งในสำนึกแห่งความเป็นชาติพันธุ์ร่วมกัน

แม้ว่ากลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยจะยังคงมีประเพณีและพิธีกรรมบางอย่างอันเป็นอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์หลงเหลืออยู่ แต่ผู้ประกอบพิธีกรรมต่างๆของกลุ่มชาติพันธุ์ไม่มีผลต่อการกำหนดโครงสร้างทางสังคมระดับชุมชน และไม่มีผลต่อการกำหนดพฤติกรรมของสมาชิกในชุมชน

๑) การนับถือตามลำดับความอาวุโสของสมาชิกในชุมชน จากการศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยแห่งบ้านโพธิ์ และบ้านสนามคลี อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ชาวไทกูยเชื่อว่าตนสืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษเดียวกัน ซึ่งบรรพบุรุษมีความเป็นผู้นำ กล้าหาญ และเข้มแข็งจนสามารถตั้งถิ่นฐานกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยขึ้นได้ และยังดำรงชาติพันธุ์อย่างมั่นคงได้จนกระทั่งปัจจุบัน ชาวไทกูยจึงมีความเคารพนับถือต่อผู้อาวุโสในหมู่บ้านเปรียบเสมือนคนในครอบครัวเดียวกัน มีความผูกพัน ช่วยเหลือและเอื้ออาทรต่อกัน ด้วยความสำนึกในความเป็นชาติพันธุ์เดียวกัน

๒) การนับถือประสบการณ์ความรู้ในการประกอบพิธีกรรมต่างๆของชุมชน จากคำบอกเล่าของผู้อาวุโสของกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยกล่าวโดยสรุปว่า สมัยก่อนมีการนับถือแม่มด ซึ่งเป็นผู้ประกอบพิธีกรรมต่างๆประจำชาติพันธุ์ และสามารถเสี่ยงทายทำนายโชคชะตา ตลอดจนการเรียกขวัญหรือรักษาในยามเจ็บป่วยได้ แต่ปัจจุบันแม้ว่ายังมีการเซ่นไหว้แม่มดหรือผีย่าหม้อประจำปีทุกปี และมีสมาชิกในชุมชนมาร่วมงานเป็นจำนวนมาก แต่บทบาทของแม่มดผู้เคยประกอบพิธีกรรม ทำนายโชคชะตา หรือเรียกขวัญนั้นกลับลดลงมาก เนื่องด้วยวิทยาการทางการแพทย์สมัยใหม่ทำให้ผู้คนเข้าไปรักษาในสถานพยาบาลกันมากกว่าการรักษากับแม่มด และความเชื่อถือศรัทธาในพระพุทธศาสนาอันเป็นศาสนาประจำชาติไทย ทำให้ผู้คนเข้าวัดและประกอบพิธีต่างๆด้วยพิธีสงฆ์ ยังคงเหลือไว้แต่การไหว้ศาลเจ้าพ่อประจำปี ที่ถือว่าเป็นงานใหญ่ที่จะสมาชิกในกลุ่มชาติพันธุ์มาร่วมงานมากที่สุด

๓) การนับถือตัวแทนของชุมชน กลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยมีการจัดการปกครองตามนโยบายบริหารของท้องถิ่น คือ มีการเลือกตั้งผู้นำชุมชนเป็นผู้ใหญ่บ้านเพื่อทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการติดต่อประสานงานและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารระหว่างภาครัฐมาสู่ชุมชน

๒. ความเชื่อในเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆในจังหวัดสุพรรณบุรี

จากการศึกษาข้อมูลความเชื่อเรื่องการนับถือของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆใน จังหวัดสุพรรณบุรี ได้แก่ กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน และกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย พบว่า ความเชื่อเรื่องการนับถือเป็นระบบความเชื่อดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ เรียกว่าแบบ Animism คือ การนับถือผีและสิ่งเหนือธรรมชาติ ความเชื่อเรื่องผีหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีอำนาจเหนือธรรมชาติเป็นระบบความเชื่อทางศาสนาอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นลักษณะของความเชื่อดั้งเดิมที่ดำรงอยู่ในสังคมควบคู่ไปกับความเชื่อทางศาสนา มีการประกอบพิธีกรรมบวงสรวง เซ่นไหว้ บูชาเพื่อให้เกิดความรู้สึกมั่นคงในการดำเนินชีวิต และปลอดภัยจากสภาวการณ์ทางธรรมชาติทั้งหลาย ระบบความเชื่อเรื่องการนับถือผีในกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ ไทครั่ง ไทพวน และไทกูยในจังหวัดสุพรรณบุรีเป็นความเชื่อดั้งเดิมที่ถ่ายทอดมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษและสืบทอดมายังคนรุ่นหลังระหว่างคนรุ่นหนึ่งสู่คนรุ่นหนึ่งภายในชุมชนของแต่ละชาติพันธุ์ ประกอบด้วย “ผีดี” และ “ผีร้าย” ให้คุณและโทษแตกต่างกันไปตามความเชื่อของสมาชิกในชุมชนที่ได้รับการปลูกฝังและถ่ายทอดจากบรรพบุรุษแต่โบราณ ด้วยเหตุดังกล่าวความเชื่อในเรื่องการนับถือผีจึงมีอิทธิพลและบทบาทต่อการกำหนดพฤติกรรมของคนในชุมชนและ

สังคมมากน้อยแตกต่างกันไป กลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆมีความเชื่อว่าทุกสิ่งบนโลกอยู่ภายใต้อำนาจเร้นลับเหนือธรรมชาติหรือที่เรียกกันว่า "ผี" ดังนั้นจึงมีความนับถือศรัทธาอย่างแรงกล้าในเรื่องผี ความเชื่อในเรื่องผีนี้มีบทบาทสำคัญสะท้อนให้เห็นในวิถีการดำเนินชีวิตส่งผลให้เกิดรูปแบบสังคมที่ถูกควบคุมด้วยความเชื่อที่ถูกปลูกฝังมาตั้งแต่อดีตจนกระทั่งปัจจุบัน การประกอบพิธีกรรมต่างๆเพื่อเซ่นไหว้ "ผี" ตามระบบความเชื่อของแต่ชาติพันธุ์ แสดงความสัมพันธ์เกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดกับความเชื่อในเรื่องการนับถือ "ผี"

คำว่า "ผี" ตามความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ มิได้มีความหมายถึงวิญญาณของผู้ตายดังเช่นที่คนส่วนมากนึกถึง หากแต่มีความหมายถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งปวงที่มีอำนาจเหนือธรรมชาติ และเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ชาติพันธุ์ให้ความเคารพเกรงกลัว ทั้งในแง่ของการเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ ปกป้องคุ้มครองในยามเกิดเหตุอันตรายใดๆ รวมไปถึงการลงโทษให้เกิดเภทภัยต่างๆ ดังนั้นจึงปรากฏว่า "ผี" ตามความเชื่อของแต่ละชาติพันธุ์นั้นหมายรวมตั้งแต่เทวดา พระภูมิ-เจ้าที่ และบรรพบุรุษเป็นสำคัญมากกว่า "ผี" ในความหมายปกติอย่างผีตายโหงหรือผีร้ายทั้งปวง โดยที่ผีต่างๆเหล่านี้มีบทบาทในการให้คุณและโทษที่แตกต่างกันออกไป

๒.๑ ความเชื่อในเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ

จากการศึกษาข้อมูลความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ บ้านดอนมะเกลือ บ้านหนองโอ่ง อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ผีที่มีบทบาทสำคัญต่อการดำรงชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์แบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ

๒.๑.๑ ผีบรรพบุรุษประจำชุมชน กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ มีความเชื่อถือศรัทธาต่อผีบรรพบุรุษประจำชุมชนอันถือว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำหมู่บ้าน ที่จะช่วยป้องกันอันตรายเภทภัยทั้งปวง ปัดเป่าทุกข์ร้ายตลอดจนโรคภัยไข้เจ็บออกจากชุมชน ดูแลลูกหลานในชุมชนให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำจะจัดพิธีไหว้ศาลประจำหมู่บ้านขึ้นเป็นประจำทุกปี หรือในบางหมู่บ้านอาจไหว้ศาลปีละ ๒ ครั้ง คือ เดือน ๖ และ เดือน ๘ ซึ่งถือกันว่าเป็นวันฤกษ์ดีตามปฏิทินของกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ การตั้งชื่อเจ้าพ่อประจำศาลนั้น เป็นข้อตกลงร่วมกันระหว่างในหมู่บ้าน ซึ่งโดยส่วนมากชื่อที่นำมาตั้งเป็นชื่อศาลจะเป็นชื่อของดวงวิญญาณบรรพบุรุษที่ผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชนเล่าสืบต่อกันมาว่ามีประวัติความเป็นมาและมีบทบาทอันสำคัญยิ่งต่อชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ เช่น ศาลหมู่ที่ ๔ เจ้าพ่อประจำศาลชื่อ เจ่าพ่อยง ศาลหมู่ที่ ๕ เจ้าพ่อประจำศาลชื่อ เจ้าพ่อศรีนวล ศาลหมู่ที่ ๑ และหมู่ที่ ๗ เจ้าพ่อประจำศาลชื่อ เจ้าพ่อดอกไม้ และศาลหมู่ที่ ๘ เจ้าพ่อประจำศาลชื่อ เจ้าพ่อทวน เป็นต้น

๒.๑.๒ ผีบรรพบุรุษประจำครอบครัว กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำมีความเชื่อถือในเรื่องผีบรรพบุรุษอย่างเคร่งครัด เมื่อปู่ ย่า ตา ยาย หรือพ่อ แม่ รวมทั้งบรรพบุรุษได้เสียชีวิตลงไปแล้วด้วยการตายดีคือไม่ใช่การตายแบบที่เรียกว่า "ตายโหง" ลูกหลานจะทำการอัญเชิญดวงวิญญาณของบรรพบุรุษให้ขึ้นเรือน เพื่อมาช่วยคุ้มครองลูกหลานที่อาศัยอยู่ในบ้านให้มีความร่มเย็นเป็นสุข กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำจะมี "ปับผีเรือน" ซึ่งเป็นสมุดเล็กสำหรับจดบัญชีรายชื่อผีประจำบ้านและเก็บไว้ในห้องผีเรือนที่เรียกว่า "ห้องกะล้อห่อง" และเมื่อพิธีเสนเรือนซึ่งเป็นพิธีไหว้ผีบรรพบุรุษก็จะมาทำพิธีกันในห้องกะล้อห่องนี้ พร้อมทั้งเอาปับผีเรือนออกมาเรียกชื่อผีบรรพบุรุษทุกคนให้มารับการเซ่นไหว้จากลูกหลาน

ผีบรรพบุรุษประจำครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำนี้แบ่งออกเป็น ๒ กลุ่ม คือ

๑) ผีผู้ท้าว หมายถึง ดวงวิญญาณของบุคคลหรือชนชั้นสูงที่เกิดในตระกูลที่สืบเชื้อสายมาจากตระกูลเจ้านาย หรือผู้ปกครองแคว้นสิบสองปันนาอันเป็นถิ่นฐานเดิมของชาวไททรงดำ ก่อนที่จะอพยพบ้านเรือนมาอาศัยในประเทศไทย ซึ่งชาวไททรงดำเรียกคนกลุ่มนี้ว่า "ผู้ตีาว" หรือ (ผู้ท้าว) ชาวไททรงดำมีความเชื่อกันว่าชน

ชั้นผู้ท้าวมีศักดิ์สูงกว่าชนชั้นผู้น้อย ไม่ว่าจะในยามมีชีวิตอยู่หรือในยามที่เสียชีวิตไปแล้ว ศักดิ์ของชนชั้นผู้ท้าวก็ยังสูงกว่าชนชั้นผู้น้อย พิธีไหว้ผีบรรพบุรุษเรียกว่า "พิธีเสนเรือนผู้ท้าว"

๒) ผีผู้น้อย หมายถึง ดวงวิญญาณของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่เกิดในตระกูลที่สืบเชื้อสายมาจากตระกูลของคนธรรมดาสามัญ เป็นตระกูลที่อยู่ภายใต้การปกครองของชนชั้นผู้ท้าว พิธีไหว้ผีบรรพบุรุษเรียกว่า "พิธีเสนเรือนผู้น้อย"

อย่างไรก็ตามจากการสัมภาษณ์พบว่า แม้จะมีการแบ่งกลุ่มผีบรรพบุรุษประจำครอบครัวออกเป็น ๒ กลุ่ม ทว่าเป็นการแบ่งการตามความเชื่อที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษแต่โบราณ และสมาชิกในชุมชนยังคงสืบทอดความเชื่อดังกล่าวอยู่สำหรับการประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อเท่านั้น แต่มิได้มีผลต่อบทบาทหรือปกติวิถีแห่งการดำเนินชีวิต

ขัน ไขสะอาด อดีตกำนันหมู่บ้านไททรงดำ บ้านดอนมะเกลือ ปัจจุบัน อายุ ๕๖ ปี กล่าวว่า "...เป็นความเชื่อของคนโซ่งมาตั้งแต่ก่อนรุ่นพ่อรุ่นแม่ คือ สมัยพ่อแม่ก็มีการนับถือต่อกันมาแล้ว นับถือกันมาตั้งแต่โบราณนานมาแล้ว เคยสอบถามจากคนรุ่นก่อนๆเขาก็ว่านับถือกันมาอย่างนี้ตั้งแต่แรกที่มาอาศัยอยู่ที่นี่ ว่าคนโซ่งเขาแบ่งผีบรรพบุรุษจากสองฝ่าย คือ ฝ่ายผู้น้อยกับผู้ต๊าว ก็คือ ผู้ท้าวนั่นแหละ ผู้น้อยก็คือบรรพบุรุษที่เป็นคนธรรมดา ส่วนผู้ท้าวก็คือบรรพบุรุษเป็นพวกเจ้านาย มีศักดิ์มากกว่าผู้น้อย เขาถือกันมาอย่างนี้ ทีนี้เวลาจะทำพิธีทำอะไรก็มีความแตกต่างกันบ้างระหว่างพิธีของผู้น้อยกับผู้ท้าว เช่นพวกเครื่องเซ่นอะไรพวกนี้ หรือหมอเสนก็ต้องเป็นหมอเสนเฉพาะ หมอเสนผู้ท้าวก็ทำหน้าที่ได้เฉพาะพิธีเสนหรือพิธีเซ่นของผู้ท้าวเท่านั้น หมอเสนผู้น้อยก็ทำเฉพาะผู้น้อย เคยถามผู้ใหญ่เขาว่า ถ้าให้หมอเสนผู้ท้าวไปทำพิธีเสนผู้น้อย ผีผู้น้อยก็ไม่กล้ามารับเครื่องเซ่นเพราะกลัว แต่ถ้าหมอเสนผู้น้อยไปทำพิธีเสนผู้ท้าวก็ไม่ได้ ไม่ควร เขาก็ถือกันมาอย่างนี้นะ เดี๋ยวนี้ก็เป็นอย่างนี้..."

มะ แร่ใจดี อายุ ๗๓ ปี หมอเสนพิธีเสนเรือนผู้น้อย พิธีศพ เล่าว่า "...การเสนเรือนแยกเป็นเสนเรือนผู้น้อยกับเสนเรือนผู้ท้าว ผู้น้อยคือบรรพบุรุษเป็นคนธรรมดา เราเรียกว่าผู้น้อย ผู้ท้าวคือบรรพบุรุษเป็นเจ้านายในสมัยโบราณสืบเชื้อสายกันมา เวลาทำพิธีเสนเรือนเขาต้องแยกเป็นเสนเรือนผู้น้อยกับเสนเรือนผู้ท้าว ทำแยกกันทำร่วมกันไม่ได้ หมอเสนที่จะไปทำพิธีก็ต้องแยกเป็นหมอเสนผู้น้อยกับหมอเสนผู้ท้าว หมอเสนผู้น้อยต้องทำพิธีเสนเรือนผู้น้อยจะไปทำเสนเรือนผู้ท้าวไม่ได้ และหมอเสนผู้ท้าวก็จะไปทำเสนเรือนผู้น้อยไม่ได้เหมือนกัน เพราะว่าหมอเสนผู้น้อยจะไปเชิญผีบรรพบุรุษที่เป็นเจ้านายมารับเครื่องเซ่นไม่ได้ ส่วนหมอเสนผู้ท้าวจะไปเชิญผีผู้น้อยมารับเครื่องเซ่นก็ไม่ได้ เพราะผีผู้น้อยจะกลัวไม่กล้ามารับเครื่องเซ่น ดังนั้นก็เลยต้องแยกกันเป็นเสนเรือนผู้น้อยกับเสนเรือนผู้ท้าว..." (มะ แร่ใจดี, สัมภาษณ์ : ๒๕๔๘)

การสืบทอดการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำแบ่งเป็น ๒ ลักษณะ คือ บุตรชายคนโตของตระกูลเป็นผู้สืบทอด กล่าวคือ หากบิดาหรือผู้อาวุโสในครอบครัวที่เป็นผู้สืบทอดการนับถือผีเสียชีวิตลง บุตรชายคนโตจะต้องเป็นผู้นับถือผีสืบต่อไป หรือหากลูกคนโตเป็นผู้หญิง ก็ต้องให้ลูกชายคนรองเป็นผู้สืบทอด ทั้งนี้การที่ลูกสาวไม่มีบทบาทในการสืบทอดการนับถือผีนั้น เหตุเพราะเมื่อลูกสาวแต่งงานออกเรือนไปจะต้องไปนับถือผีฝ่ายสามี ดังนั้นบุคคลผู้จะทำหน้าที่ในการสืบผีจึงต้องเป็นลูกผู้ชายของครอบครัว แต่หากครอบครัวใดไม่มีบุตรชายมีแต่บุตรสาว ครอบครัวทั้งสองฝ่ายอาจต้องมีการเจรจาตกลงให้ฝ่ายชายแต่งเข้านับถือผีฝ่ายหญิงเป็นการสืบทอดการนับถือผีประจำตระกูลต่อไป หรืออาจรับลูกชายหรือลูกสาวของญาติผู้นับถือผีเดียวกันมาเลี้ยงเป็นลูกบุญธรรมเพื่อให้ทำหน้าที่สืบผีเรือนต่อไป

จากการสัมภาษณ์ รัชดาเพ็ญ พงษ์เสนา ชาวไททรงดำบ้านหนองโอ่ง จังหวัดสุพรรณบุรี เจ้าหน้าที่ผู้ให้ข้อมูลความรู้ประจำเรือนบ้านโซ่ง พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติอำเภออู่ทอง กล่าวว่า "...คนที่จะสืบทอดการนับถือผี

ต่อจากปู่ย่าหรือพ่อแม่ก็ต้องเป็นผู้ชายคนที่อาวุโสที่สุดในบ้านหรือเป็นลูกชายคนโต ถ้าไม่มีก็ต้องเป็นลูกชายคนรอง คือต้องเป็นลูกชายเท่านั้นที่จะมานับถือผีต่อจากพ่อแม่ได้ เพราะลูกสาวเมื่อพอแต่งงานไปเขาต้องไปมีครอบครัว ไปอยู่กับทางสามีก็ต้องไปนับถือผีเดียวกับข้างฝ่ายสามี แต่ไม่ใช่ตัดขาดนะ คือมาทำพิธีเสนอะไรต่างๆ ที่บ้านตัวเองได้ แต่ต้องไปนับถือผีเดียวกับฝ่ายสามี เขาก็เลยต้องให้ลูกชายเป็นคนนับถือต่อ แต่ถ้าบ้านไหนไม่มีลูกสาว เขาก็อาจใช้วิธีขอให้ฝ่ายชายมานับถือผีฝ่ายเขาจะได้สืบทอดกันต่อไปได้ก็มีนะ แต่ก็อยู่กับเขาตกลงกันนะ แต่ถ้าถามว่าหน้าที่นี้ควรเป็นของใคร ก็เป็นของลูกชายคนโตของบ้าน..." (รัชดาเพ็ญ พงษ์เสนา, สัมภาษณ์ : ๒๕๔๘)

คาน ไขสะอาด ล่ามในพิธีเลี้ยงผีเสนเรือน อายุ ๗๓ ปี บ้านดอนมะเกลือ กล่าวว่า "...คนโซ่งนับถือผีกันมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษแล้ว เดี๋ยวนี้เขาก็ยังถือกันอยู่ ลูกหลานบ้านไหนเดี๋ยวนี้เขาก็ยังถือ เพราะผีนั่นก็คือบรรพบุรุษของเขา ปู่ย่าตายายพ่อแม่ของพวกเขา เขาไม่เลี้ยงไม่ดูแล ใครจะมาดูแล แล้วอีกอย่างเขาก็เชื่อว่าถ้าเราดูแลผีดี ผีก็จะคุ้มครองเรา เพราะผีบรรพบุรุษก็ต้องมาคอยคุ้มครองลูกหลาน เราก็มีการขอบคุณเขาก็จัดพิธีอะไรขอบคุณ เช่นไหว้กันทุกปี บ้านคนโซ่งทุกบ้านมีห้องผีเรือน เพราะคนโซ่งทุกคนนับถือผี ให้ย้ายไปอยู่ที่ไหนเขาก็ยังนับถือเรื่องผีติดตัวไปด้วย บ้านไหนมีลูกชาย ลูกชายบ้านนั้นก็ต้องสืบถือผีต่อจากพ่อแม่หากพ่อแม่ตายไป ต้องเป็นผู้ชายเท่านั้น เพราะผู้หญิงนี่ถ้าแต่งงานไปก็ต้องไปถือผีข้างสามี เขาก็เลยต้องให้ผู้ชายในครอบครัวเป็นสืบ ก็ดูจากผู้ชายที่อาวุโสในบ้าน คือ ถ้าแต่เดิมปู่หรือลุงเป็นผู้สืบทอดมา แล้ววันนึงเกิดตายไป ก็อาจเป็นพ่อที่ต้องสืบต่อ แต่ถ้าบ้านไหนพ่อตายไปก่อน ก็ต้องมาถึงลูกชายคนโตของบ้าน ให้แม่สืบผีแทนไม่ได้ แม่เป็นผู้หญิง คือเขาจะให้ดูผู้ชายเป็นหลักนะ ผู้ชายที่อาวุโสในบ้านก่อน หรือลูกชายคนโต ถ้าไม่มีก็เป็นคนรองก็ได้ คือควรเป็นลูกชายดีกว่า เพราะลูกสาวเดี๋ยวแต่งงานไปเขาต้องไปถือผีฝ่ายผู้ชาย ก็ไม่ได้ แต่ถ้าบ้านไหนไม่มีลูกสาว เขาก็แต่งลูกเขยเข้า คือแต่งให้ฝ่ายชายมานับถือผีฝ่ายหญิง แต่ต้องมีผู้สืบทอด และยังนับถือกันต่อไป มันเหมือนเขาทำกันมาตั้งแต่รุ่นปู่รุ่นย่า เราลูกๆหลานๆรับมา ทำแล้วก็สบายใจเราก็ทำ ไม่ได้เดือดร้อนอะไร และผีที่นับถือก็คือบรรพบุรุษของเรา..." (คาน ไขสะอาด, สัมภาษณ์ : ๒๕๔๘)

จากการศึกษาวิจัยความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ บ้านดอนมะเกลือ และบ้านหนองโอ่ง อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี ทั้งจากการศึกษาเอกสาร การสอบถามและการสังเกตการณ์ สรุปความได้ว่า กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำมีความเชื่อเรื่องการนับถือผีและมีการสืบทอดการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์อย่างมีรูปแบบที่ชัดเจน โดยสมาชิกในกลุ่มชาติพันธุ์กำหนดว่าหน้าที่ในการสืบผีเป็นหน้าที่ของฝ่ายชายเป็นสำคัญ ทั้งนี้นับจากผู้ชายที่อาวุโสที่สุดของครอบครัวหรือพ่อบ้านต้องเป็นผู้สืบทอดในกรณีที่ผู้สืบทอดคนเดิมเสียชีวิตลง หากพ่อบ้านเสียชีวิต จะต้องหาผู้สืบทอดการนับถือต่อ โดยเป็นหน้าที่ของบุตรชายในครอบครัวที่ต้องนับถือผีโดยลำดับตามความอาวุโสของบุตรชายในครอบครัว ในกรณีที่ไม่มีลูกชายอาจใช้หลานชายเป็นผู้สืบทอดได้ สำหรับลูกชายคนโตเมื่อแต่งงานออกเรือนไปอาจจะต้องผู้นับถือผีของครอบครัวตน จำเป็นต้องหาผู้สืบทอดการนับถือผีต่อไป ดังนั้นอาจเป็นลูกชายคนรองคนใดคนหนึ่งที่ยังอาศัยอยู่ในบ้านรับหน้าที่สืบทอดการนับถือผีต่อจากพ่อบ้าน สำหรับลูกสาวและแม่นั้นไม่มีหน้าที่สืบทอดการนับถือผี เพราะแม่มาจากผีตระกูลอื่น เมื่อแต่งงานจึงมานับถือผีฝ่ายข้างสามี ส่วนลูกสาวเมื่อแต่งงานแล้ว ต้องไปนับถือผีฝ่ายสามี อย่างไรก็ตามหากครอบครัวใดไม่มีลูกชายเป็นผู้สืบทอดการนับถือผี มีเพียงลูกสาว อาจใช้วิธีขอให้ฝ่ายชายแต่งเข้ามานับถือผีฝ่ายหญิงได้ จะเห็นได้ว่ากลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำให้ความสำคัญกับผู้ชายมากกว่าผู้หญิง ความเชื่อเรื่องการนับถือผีถูกกำหนดให้สืบทอดโดยการนับถือผียึดตามตระกูลของฝ่ายชายเป็นหลัก

อย่างไรก็ตามจากสภาพปัจจุบันที่ชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำได้รับอิทธิพลความเชื่อเรื่องการนับถือศาสนาเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งในวิถีการดำเนินชีวิต ความเชื่อเรื่องการนับถือผีและการนับถือศาสนาจึงเป็นไปในลักษณะผสมผสานควบคู่กัน กล่าวคือ ปัจจุบันบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำจะมีห้องกะล้อห่องสำหรับเป็นที่อยู่ของผีเรือนตามความเชื่อดั้งเดิม ในขณะที่นอกห้องกะล้อห่องจะมีการตั้งหิ้งบูชาพระไว้ภายในบ้านด้วย ในการทำพิธีกรรมทางความเชื่อต่างๆ เช่น พิธีเสนเรือน ซึ่งเป็นพิธีสำคัญของกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำซึ่งถือเป็นการเซ่นไหว้บูชาผีบรรพบุรุษประจำตระกูล ยังปรากฏพิธีกรรมตามธรรมเนียมดั้งเดิมควบคู่ไปกับการประกอบพิธีศาสนาโดยมีพระสงฆ์เข้ามามีบทบาทร่วมในพิธีกรรมต่างๆ โดยเริ่มจากการจุดธูปเทียนกราบไหว้พระพุทธรูปที่หิ้งพระประจำบ้าน ฟังพระสงฆ์สวดเพื่อความเป็นสิริมงคล ถวายภัตตาหารพระสงฆ์ที่ได้นิมนต์มาร่วมในพิธี แล้วจึงทำพิธีเลี้ยงผีเรือนตามพิธีกรรมประจำกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งขั้นตอนดังกล่าวที่ได้มีการเพิ่มเติมบทบาทของพระสงฆ์หรือความเชื่อทางศาสนาพุทธเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งในพิธีกรรมนั้นเป็นที่ยอมรับร่วมกันของสมาชิกในกลุ่มชาติพันธุ์

๒.๒ ความเชื่อในเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง

จากการศึกษาข้อมูลความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง บ้านโคก และบ้านหนองตาสาม อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งมีความเชื่อในเรื่องอำนาจของภูติผี และอำนาจเหนือธรรมชาติ โดยเฉพาะความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษ

ผีที่มีบทบาทสำคัญต่อการดำรงชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งแบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ ผีเทวดาและผีเจ้านาย โดยผีเทวดาเป็นผู้คุ้มครองหมู่บ้านกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งให้ร่มเย็นเป็นสุข ปลอดภัยจากอันตรายต่างๆ ส่วนผีเจ้านายถือว่าเป็นเจ้านายผู้เคยปกครองอาณาจักรลาวมาก่อน ดังจะขออธิบายต่อไปนี้

๒.๒.๑ ผีเทวดาประจำชุมชน หมายถึง วิญญาณของเทวดาที่เคยคุ้มครองรักษากลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งมาตั้งแต่อดีตครั้งอาศัยอยู่ในอาณาจักรลาว กระทั่งอพยพย้ายถิ่นฐานมาตั้งบ้านเรือนถาวรอยู่ในปัจจุบัน ผีเทวดานี้เป็นดวงวิญญาณของเทวดาที่นายกองแดงผู้นำชุมชนหรือนายทัพใหญ่ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งในอดีตได้เป็นผู้อัญเชิญผีเทวดาอารักษ์มาจากศาลเทวดาใหญ่ที่ อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ มาสถิตย์ ณ ศาลที่สร้างไว้ในบริเวณบ้านของนายกองแดงเพื่อคอยคุ้มครองป้องกันภัยอันตรายต่างๆ ซึ่งชาวบ้านในชุมชนให้ความเชื่อถือศรัทธาและมีการสืบทอดความเชื่อในการนับถือผีเทวดาสู่สมาชิกในครอบครัวจากรุ่นปู่ย่าตายาย สู่รุ่นพ่อแม่ และสู่รุ่นลูกหลาน

๒.๒.๒ ผีบรรพบุรุษประจำชุมชน หมายถึง วิญญาณของกษัตริย์ หรือเจ้านายที่เคยปกครองกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งมาตั้งแต่ครั้งอาศัยอยู่ในราชอาณาจักรลาว หรืออาจเป็นวิญญาณของนายกองแดงผู้นำชุมชนหรือนายทัพใหญ่ที่มีความกล้าหาญ และเข้มแข็งจนสามารถตั้งถิ่นฐานใหม่ให้แก่กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งมั่นคงมาจนทุกวันนี้ กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งเรียกว่า "ผีเจ้านาย" นอกจากนี้ยังมีชาวบ้านบางกลุ่มเชื่อว่า ผีเจ้านายก็คือผีบรรพบุรุษของตนอาจเป็นปู่ ย่า ตา ยาย ของตนที่ได้เสียชีวิตไป

จากการสัมภาษณ์ ทองไกร แก้วสระแสน อายุ ๔๐ ปี ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๓ บ้านโคก ตำบลอู่ทอง อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี กล่าวว่า "...ความเชื่อเรื่องการนับถือผี นับถือศาลของครั่งมีอยู่เยอะทีเดียว ทุกวันนี้ก็ยังนับถือเจ้านาย เรียกว่า ผีเจ้านาย ต้องไปไหว้ผีเจ้านายที่หอเจ้านาย ลักษณะเป็นศาล เหมือนคนจีนเขาก็ต้องไหว้เจ้า พอประมาณเดือน ๗ ก็จะจัดพิธีไหว้หอเจ้านาย เป็นการไหว้บรรพบุรุษ เพราะเราเชื่อว่าคนครั่งทั้งหมดในหมู่ ๓ นี้มีบรรพบุรุษเดียวกัน เราก็จะไปไหว้บรรพบุรุษร่วมกันที่หอเจ้านาย ไม่มีการทำบุญ กรวดน้ำเหมือนศาสนาพุทธ แต่จะเอาหมู เอาไก่ไปไหว้ ไปไหว้ที่ศาลหอเจ้านายเลย เจ้าพ่อประจำศาลชื่อว่า เจ้าพ่อขุนหารขวาน

ฟ้า นับถือกันมาตั้งแต่เมื่อไหร่ไม่รู้นะ แต่ว่าเกิดมาก็นับถือกันแล้ว พ่อแม่ก็นับถือกันแล้ว คนแก่เขาเล่าว่าพอตกกลางคืนจะได้ยินเสียงม้าวิ่งรอบเมืองทั้งคืน เพื่อกันขโมย นอกจากไหว้กันประจำปีแล้ว ก็ยังมีประเภทที่ไปบนเจ้าพ่อกันว่าของหาย ส่วนมากก็จะได้คืนนะ หรือบางทีชาวบ้านจะไปไหนมาไหนเขาก็ยกมือไหว้เจ้าพ่อ ขอให้เดินทางปลอดภัย เขาก็นับถือกันอย่างนี้ หรือบางทีบ้านไหนมีลูกสาว แล้วมีผู้ชายมาจับมือลูกสาว ผู้ชายคนนั้นต้องมาแก้ เพราะเขาถือว่าเป็นการผิดผี ต้องซื้อไก่ไปแก้ ภาษาลาวเรียกว่า แปลงผี..." (ทองไกร แก้วสระแสน, สัมภาษณ์ : ๒๕๔๕)

ยัง ลีสุขสาม อายุ ๖๕ ปี สมาชิกในตระกูล "ลีสุขสาม" ที่สืบทอดการเป็นผู้นำพิธี หรือ "กวน" มาแต่โบราณ กล่าวว่า "...ครั่งนับถือผีเจ้านาย ผีบรรพบุรุษ อย่างครั่งบ้านโคก หมู่ ๓ นี้นับถือผีเจ้านาย มีการตั้งหอเจ้านายชื่อเจ้าพ่อขุนหารขวานฟ้า นับถือกันทุกบ้าน ลูกเด็กเล็กแดงก็นับถือเพราะพ่อแม่เขานับถือ เขาก็นับถือตามพ่อแม่ พอถึงงานปีเขามาไหว้หอเจ้านายกับพ่อกับแม่เขา ลูกหลานพวกเด็กๆเวลาที่เขามางานเลี้ยงหอเจ้านายเขาก็จะไม่ชน สงบเสงี่ยมดี หอเจ้านายนี่เรานับถือกันมาแต่โบร่ำโบราณแล้วนะ ผีอื่นก็ไม่ค่อยเห็นรับถืออะไรกัน บางบ้านเขานับถือผีเทวดา แต่ไม่ค่อยมีแล้ว เดี๋ยวนี้ส่วนใหญ่มีแต่ผีเจ้านาย ผีอื่นๆก็ไม่เห็นมีนะ มีแต่หอเจ้านาย พอถึงงานปี ประมาณเดือน ๗ เขาก็จะเอาของไหว้หอกัน มีหมู มีไก่ มีผลไม้ แล้วแต่ใครจะเอาอะไรไปไหว้ แต่จะมีคนมาร่วมงานกันเยอะแยะเลย เพราะเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่นับถือกันมากว่าศักดิ์สิทธิ์ และช่วยคุ้มครองเรา คนเฒ่าคนแก่ หรือเด็กๆจะรู้ อย่างเวลาที่เจ็บไข้ได้ป่วยเขาก็จะไปบนที่ศาลให้ปกปักรักษา มีเข้าทรงด้วย เวลาไปบนให้หายเจ็บป่วยเขาจะมีคนทำพิธีคนหนึ่งเรียกว่า กวน และคนทรงอีกคนหนึ่ง ก็จะมาทรงเพื่อช่วยรักษา..." (ยัง ลีสุขสาม, สัมภาษณ์ : ๒๕๔๕)

เบน แก้วสระแสน อายุ ๗๕ ปี บ้านโคก ตำบลบ้านโคก อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี กล่าวว่า "...หอเจ้านายมีมาตั้งแต่ปู่ยังเล็กๆ มีด้วยกัน ๗ ศาล มีมาตั้งแต่โบร่ำโบราณ เจ้าพ่อชื่อเจ้าพ่อขุนหารขวานฟ้า เวลาไหว้ก็มีกวนเหล็กเป็นคนทำพิธี ให้ชาวบ้านเอาของมารวมกันร่วมกันไหว้ จะไหว้ประมาณเดือน ๗ กวนเหล็กก็จะจุดธูปบอกเจ้าพ่อ ร่างทรงก็จะเชิญเจ้าพ่อมาลงที่ร่าง ทีนี้ใครอยากถามอะไรก็ถาม อยากขออะไรก็ขอ หรือบางทีก็ทำพิธีตอนที่มีคนไปบน คนเวลาไปบนต้องเชิญกวนกับคนทรงไปด้วย แล้วก็เตรียมไก่หรือหมู ๘ ตัว เหล้า ๘ ไห หรือบนอะไรไว้อีกก็เอามาตามนั้น คือเวลาเขาบนอย่างไรก็ต้องแก้อย่างนั้น บ้านไหนจะได้ลูกเขย จะทำพิธีแปลงเขยต้องใช้ไก่ ๘ ตัวไปไหว้ศาล แล้วก็มีมหรสพสนุกสนานกัน ไม่มีวงดนตรีหรือการแสดงเฉพาะของครั่ง แต่ไปจ้างวงดนตรีมาจากข้างนอก พวกรำก็รำไปตามดนตรี ไม่มีท่ารำตายตัว อยากรำอะไรก็รำ หรือบางทีบ้านไหนมีลูกสาว แล้วมีผู้ชายมาจับมือลูกสาวก็แสดงว่าผิดผีแล้ว ต้องมาแก้กันด้วยเหล้า ๔ ไห ไก่ ๔ ตัว เพราะเป็นความเชื่อว่าไม่ดี ผีอื่นๆก็ไม่ค่อยมีนะว่าเขานับถืออะไรกัน มันแล้วแต่คน แล้วแต่บ้านไป หรืออย่างผีเทวดาก็คนที่นี่ยังมีนับถืออยู่ แต่น้อย มีอยู่สองสามบ้านข้างหลังเนี่ย แต่ผีเจ้านายจะเยอะกว่า แทบทั้งหมดเนี่ยนับถือผีเจ้านายมากกว่า แต่บางทีเราไปไหว้ตอนงานประจำปีเนี่ย เขาก็ไปไหว้นะ เพราะถือว่าไหว้เจ้าพ่อที่ดูแลบ้าน แต่ถ้าเขาจะทำพิธีไหว้ผีเทวดาของเขา ส่วนมากเขาต้องไปไหว้ที่หนองตาสาม ไปไหว้รวมกับหนองตาสาม..." (เบน แก้วสระแสน, สัมภาษณ์ : ๒๕๔๕)

ขำ แก้วสระแสน อายุ ๖๘ ปี กล่าวว่า "...ตั้งแต่เด็กมาก็นับถือหอเจ้านายมาตั้งแต่แรกแล้ว รู้ว่ามีบางบ้านเขานับถือผีเทวดา แต่มีไม่เยอะหรอก เดี๋ยวนี้ก็ไม่ค่อยเห็นบ้านไหนนับถือผีเทวดาแล้วนะ แต่ที่หนองตาสามยังมี มีมากกว่าที่นี่ ที่บ้านโคกนี่ส่วนใหญ่เขาถือผีเจ้านายที่หอเจ้านาย พวกที่ถือผีเทวดาถ้ามีก็คงประมาณ ๒ – ๓ บ้าน เดี๋ยวนี้เขานับถือหอเจ้านายกันหมดแล้ว หอเจ้านายคือเจ้าพ่อขุนหารขวานฟ้า นับถือกันมาตั้งแต่สมัยพ่อแม่แล้ว เขาเล่าว่าเป็นบรรพบุรุษของครั่ง อันนี้ก็ไม่รู้นะ พ่อแม่เล่าให้ฟังว่าเป็นเจ้าพ่อประจำหมู่บ้าน ค่อยดูแลทุกข์

สุขลูกหลานมาตั้งแต่โบราณ ตอนกลางคืนจะได้ยินเสียงขี่ม้ารอบหมู่บ้านเลย เขาว่าเจ้าพ่อมาคอยดูแลไม่ให้ขโมยหรือพวกไม่ดีเข้ามาทำร้าย คนที่นี่เลยนับถือเจ้าพ่อมาก..." (ขำ แก้วสระแสน, สัมภาษณ์ : ๒๕๔๕)

ชนัญ วงษ์วิภาค (๒๕๓๑ : ๑๑) กล่าวถึงความเชื่อในเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งว่า

"...ชาวลาวครั่งก็มีความเชื่อในเรื่องอำนาจเหนือธรรมชาติ อำนาจของภูติผี โดยเฉพาะความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษเหมือนกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ลาวครั่งนับถือผีทั้งฝ่ายเจ้านายซึ่งถือว่าเป็นเจ้าขุนมูลนายที่เคยปกครองอาณาจักรลาว และฝ่ายเทวดาที่คุ้มครองบ้านเมือง การถือผีของชาวลาวครั่งนั้นมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคมเป็นอย่างยิ่ง ทั้งพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการทำมาหากินและที่เกี่ยวเนื่องกับชีวิต นอกจากนี้ยังมีข้อห้ามพฤติกรรมเกี่ยวกับเพศซึ่งเป็นไปอย่างไม่ถูกต้องที่เรียกว่าผิดผี ทำให้จำเป็นต้องมีพิธีกรรมเช่นผี เพื่อแก้ไขปัญหาความตึงเครียดที่เกิดขึ้น ก่อนถึงฤดูกาลเพาะปลูกของทุกปีชาวบ้านจะร่วมกันจัดพิธีเลี้ยงผีครั้งใหญ่เพื่อแสดงความรู้คุณและความหวังในความคุ้มครองให้อยู่เย็นเป็นสุข รวมถึงการให้ความอุดมสมบูรณ์กับชีวิตและชุมชน..." (ชนัญ วงษ์วิภาค, ๒๕๓๑ : ๑๑)

จากการศึกษาความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง บ้านโคก ตำบลบ้านโคก และบ้านหนองตาสาม ตำบลหนองตาสาม อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี ผู้วิจัยมีความเห็นว่าเหตุที่ชาวบ้านมีความคิดว่าผีเจ้านายอาจหมายถึงวิญญาณของบรรพบุรุษในครอบครัวของตน คือ อาจหมายถึงปู่ ย่า ตา ยาย ของตนที่ได้เสียชีวิตไปแล้วนั้น อาจเป็นเพราะกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งส่วนใหญ่เชื่อว่า บรรพบุรุษของพวกตนเมื่อครั้งแรกอพยพมามีเพียงไม่กี่ครัวเรือนที่ได้เป็นผู้บุกเบิกตั้งถิ่นฐานบ้านเรือน และได้ขยายชาติพันธุ์มาจนทุกวันนี้ สมาชิกในชุมชนทุกคนเปรียบเสมือนญาติพี่น้องร่วมบรรพบุรุษเดียวกัน เห็นได้จากการใช้นามสกุลภายในกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งที่พบว่ามีเพียง ๒ นามสกุลใหญ่ คือ แก้วสระแสน และลีสุขสาม ดังนั้นทุกคนในชุมชนล้วนเป็นเครือญาติกัน ผีบรรพบุรุษที่พวกตนนับถือก็คือบรรพบุรุษเดียวกัน

จากการศึกษาข้อมูลความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง บ้านโคก ตำบลบ้านโคก และบ้านหนองตาสาม ตำบลหนองตาสาม อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ปัจจุบันความเชื่อเรื่องการนับถือผีเจ้านายและสมาชิกในชุมชนที่สืบทอดการนับถือผีเจ้านายมีมากกว่าความเชื่อเรื่องการนับถือผีเทวดา และมีจำนวนครอบครัวที่นับถือผีเจ้านายมากกว่านับถือผีเทวดา อย่างไรก็ตาม การเลือกที่จะนับถือผีเทวดาหรือผีเจ้านายนั้นไม่มีข้อกำหนดหรือข้อห้ามเคร่งครัดเช่นสมัยก่อน กล่าวคือ สามีภรรยาที่นับถือผีแตกต่างกัน เมื่อแต่งงานกันแล้วฝ่ายชายอาจเปลี่ยนไปนับถือผีตามฝ่ายภรรยาได้ หรืออาจนับถือผีตามเดิมของตนก็ได้ เมื่อมีลูกเกิดมา ลูกอาจจะเลือกนับถือผีตามฝ่ายแม่เป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้มิได้มีข้อกำหนดกฎเกณฑ์ตายตัวใดๆสำหรับยึดถือเป็นข้อปฏิบัติ และไม่ถือว่าเป็นข้อขัดแย้งในครอบครัว ในบางครอบครัวได้ย้ายบ้านเรือนไปสร้างครอบครัวใหม่เนื่องจากหน้าที่การงานและไม่สะดวกต่อการบูชาเช่นไหว้นับถือผีก็อาจออกจากการถือผี

สำหรับความเชื่อเรื่องศาสนาที่เข้ามามีบทบาทและมีอิทธิพลต่อความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งนั้น พบว่า เป็นไปในลักษณะที่ควบคู่กันไปกับความเชื่อดั้งเดิมเรื่องการนับถือผี แต่มีความแตกต่างจากลักษณะการผสมผสานของกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ กล่าวคือ กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งมีการตั้งหิ้งบูชาพระที่บ้าน มีการประกอบพิธีทางศาสนาที่วัดเป็นประจำในเทศกาลงานบุญต่างๆ อีกทั้งกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งนิยมให้ลูกหลานบวชเรียนเพื่อศึกษาพระธรรมและอานิสงส์แห่งผลบุญนั้นจะเผื่อแผ่มาถึงบุพการี นอกจากนี้ยังมีการทำบุญใส่บาตรเป็นประจำทั้งในโอกาสสำคัญและวันปกติ ส่วนพิธีกรรมทางความเชื่อเรื่องการนับถือผีนั้นจะประกอบพิธีที่หอเจ้านาย โดยเป็นพิธีกรรมเฉพาะที่ไม่ได้มีการนิมนต์พระสงฆ์เข้าไปเกี่ยวข้องในพิธีกรรมแต่อย่างใด เป็นพิธีกรรมที่แยกกันอยู่

ระหว่างพิธีกรรมตามความเชื่อดั้งเดิมและพิธีกรรมทางศาสนา แต่เป็นความเชื่อที่ควบคู่กันไปในวิถีชีวิตและจิตใจของกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง

๒.๓ ความเชื่อในเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน

จากการศึกษาข้อมูลความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน บ้านโพธิ์ศรี บ้านมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ผีที่มีบทบาทสำคัญต่อการดำรงชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์แบ่งออกเป็น ๓ ประเภท คือ

๒.๓.๑ ผีบรรพบุรุษประจำชุมชน หมายถึง วิญญาณของบรรพบุรุษที่เคยเป็นผู้นำหรือนายทัพใหญ่ได้พาผู้คนอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนตั้งแต่สมัยโบราณเพียงไม่กี่ครัวเรือนจนกระทั่งขยายเพิ่มเติมกลายเป็นชุมชนใหญ่ดังเช่นปัจจุบัน เรียกว่า ศาลเจ้าพ่อใหญ่ ซึ่งสมาชิกในชุมชนให้ความนับถือศรัทธาและมีการจัดพิธีบูชาเจ้าพ่อใหญ่เป็นประจำทุกปี เจ้าพ่อใหญ่นี้ชาวบ้านเชื่อว่ามีอำนาจศักดิ์สิทธิ์ในการช่วยปกป้องคุ้มครองสมาชิกในชุมชนในรอดพ้นจากภยันตรายทั้งปวง คุ้มครองปัดเป่าให้หายจากโรคภัยไข้เจ็บ บันดาลให้พืชผลทางการเกษตรอุดมสมบูรณ์

๒.๓.๒ ผีบรรพบุรุษประจำครอบครัว หมายถึง ดวงวิญญาณของบรรพบุรุษ ปู่ ย่า ตา ยาย ที่ได้เสียชีวิตลงแล้ว ลูกหลานได้อัญเชิญดวงวิญญาณให้มาคอยคุ้มครองดูแลลูกหลาน บ้านเรือนชาวไทพวนในสมัยก่อนจะมีการจัดห้องสำหรับผีบรรพบุรุษหรือผีบ้านผีเรือนอยู่เฉพาะห้ามมิให้ผู้อื่นซึ่งเป็นคนนอกครอบครัวเข้าไปในห้องเด็ดขาด เรียกว่า "ห้องเปิง" หรือ "ห้องเรือนใหญ่" ห้องดังกล่าวนอกจากจะเป็นที่อยู่ของผีบรรพบุรุษหรือผีบ้านผีเรือนแล้ว ยังเป็นที่เก็บทรัพย์สินมีค่าของครอบครัวด้วย เชื่อว่าหากเก็บไว้ในห้องนี้ผีบรรพบุรุษหรือผีบรรพบุรุษจะช่วยเก็บรักษา ไม่ให้มีใครมาขโมยไปได้ แต่ปัจจุบันบ้านเรือนชาวไทพวนที่สร้างใหม่ตามรูปแบบสังคมสมัยใหม่ ไม่มีการสร้างห้องสำหรับเป็นที่อยู่ผีบรรพบุรุษหรือห้องเปิง ส่วนบ้านไทพวนที่ยังคงลักษณะดั้งเดิมของชาวไทพวนอยู่ แม้จะมีห้องเรือนใหญ่หรือห้องผีเรือน แต่ก็สำหรับเป็นห้องสำหรับเก็บทรัพย์สินเท่านั้น มิได้มีการเซ่นไหว้ห้องผีเรือนดังในอดีต

๒.๓.๓ ผีพระภูมิ – เจ้าที่ หมายถึง เทวดาหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ได้คอยปกป้องคุ้มครองดูแลบ้านเรือนของชาวไทพวน ความเชื่อเรื่องการนับถือศาลพระภูมิ – เจ้าที่นี้มีลักษณะเด่นมากในกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน เมื่อครั้งที่ผู้วิจัยได้ไปเก็บข้อมูลของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน ณ บ้านโพธิ์ศรี และบ้านมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณนั้น ตลอดระหว่างทางที่ผ่านบ้านชาวไทพวนพบว่า ทุกบ้านจะมีการตั้งศาลพระภูมิ – เจ้าที่ ไว้ที่หน้าบ้านทุกหลังจนดูเป็นเอกลักษณ์ และมีของเซ่นไหว้บูชาที่แสดงให้เห็นว่าแต่ละบ้านได้มีการกราบไหว้บูชาเป็นประจำทุกวัน

จากการสัมภาษณ์ พะยอม ทองแย้ม อายุ ๕๘ ปี บ้านมะขามล้ม กล่าวว่า "...ชาวพวนมีความเชื่อเรื่องผีผีที่ชาวพวนนับถือก็มี เจ้าพ่อใหญ่ซึ่งปู่ย่าตายายเล่ากันมาว่า เจ้าพ่อใหญ่เป็นผู้มีบุญคุณ เป็นผู้ที่คอยปกป้องคุ้มครองพวกเราชาวพวนก็นับถือเจ้าพ่อใหญ่มาก ทำพิธีกันทุกปี เรียกว่าวันทำบุญศาลเจ้าพ่อใหญ่ เจ้าพ่อใหญ่กับผีบรรพบุรุษต่างกัน เวลาที่เราไหว้เจ้าพ่อใหญ่เราไปไหว้ที่ศาล แต่เวลาที่เราไหว้บรรพบุรุษเราไปไหว้ที่วัดเดี๋ยวพวนทำพิธีที่วัดหมดแล้ว ไม่มีใครทำพิธีที่บ้าน เวลามีใครตายก็เอาไปทำพิธีที่วัดเลย ให้พระสวด แล้วก็เผา มีทำบุญ ๑๐๐ วันเหมือนคนไทยนั่นแหละ เราอยู่ที่นี่มานานแล้ว แล้วก็ทำพิธีกันที่วัดมานานแล้ว เวลาใครจะไหว้บรรพบุรุษก็จะไปไหว้กันที่วัด เอาของไปทำบุญเลี้ยงพระ แต่ถ้าจะไหว้เจ้าพ่อใหญ่ จะบนจะอะไรอย่างนี้ต้องไปที่ศาลเจ้าพ่อใหญ่ แล้วก็มีผีบรรพบุรุษก็นับถือนะ สมัยก่อนเขาก็มีห้องสำหรับเลี้ยงผีบรรพบุรุษเหมือนกัน

แล้วเขาก็จะเอาเงินทองของมีค่าใส่ไว้ในห้องนั้น ให้ผีช่วยดูแลให้ ของจะไม่หาย ใครที่ไม่ใช่ลูกหลานเข้าไปในห้องไม่ได้ เข้าไปก็ไม่ดี จะไม่สบาย นอนไม่ได้ แต่เดี๋ยวนี้ไม่ค่อยมีบ้านไหนที่มีห้องผีเรือนแล้ว อาจจะมีอยู่บ้าง แต่ก็ไม่แน่ใจนะว่าเขายังเลี้ยงกันอยู่หรือเปล่า คือเดี๋ยวนี้ส่วนมากไปทำที่วัดไง ใครตายใครเสียชีวิตก็เอาไปไว้วัด คือทำพิธีทางศาสนากันหมดนะส่วนมาก แต่ห้องก็อาจจะมีอยู่ แต่ว่าไม่เลี้ยงผีแล้ว ..." (พะยอม ทองแย้ม, สัมภาษณ์ : ๒๕๔๕)

แสง พันศรี อายุ ๗๕ ปี อดีตคนทรงเจ้าแม่ตะเคียนทอง บ้านโพธิ์ศรี ตำบลบางปลาม้า อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี กล่าวว่า "...เจ้าพ่อใหญ่นี่ยายนับถือกันมาตั้งแต่เล็กๆจนตอนนี้ยายเจ็ดสิบกว่าแล้ว เจ้าพ่อใหญ่ก็เหมือนบรรพบุรุษของชาวพวนที่มาตั้งรกรากที่นี่ คล้ายๆเขามาปกปักรักษาที่บ้านเมืองนี้ มีตัวตนจริงหรือเปล่า ยายก็ไม่รู้ เกิดไม่ทัน เพราะเจ้าพ่อนี่อยู่มานาน แต่คนเฒ่าคนแก่สมัยก่อนเขาเล่าให้ฟัง แล้วก็มีศาลพระภูมิเจ้าที่ ศาลพระภูมิ ๑ ศาลเจ้าที่ ๑ บางบ้านที่เป็นคนทรงก็จะมีขึ้นหิ้งหรือตั้งโต๊ะบูชาเจ้าพ่อเจ้าแม่ด้วย อย่างบ้านยายนี่แต่ก่อนยายเป็นคนทรง ทรงเจ้าแม่ตะเคียนทอง เมื่อก่อนที่ยายยังทรงอยู่ก็มีชาวบ้านมาเยอะ แต่บางคนก็เชื่อ บางคนก็ไม่เชื่อ แต่ยายเชื่อ บางคนไม่สบายมาหาให้ยายเข้าทรงให้เจ้าแม่ช่วยรักษา แต่ก่อนยายยังทรงไหวก็ทรงก็รักษาก็หาย บางคนก็ค่อยยังชั่ว แต่เดี๋ยวนี้เขาไปหาหมอที่โรงพยาบาลกัน ยายก็ทรงไม่ไหวด้วย ขาไม่ค่อยดี นั่งทรงนานๆไม่ได้ ก็เลยไม่ได้ทรงแล้ว..." (แสง พันศรี, สัมภาษณ์ : ๒๕๔๕)

ศร อินทขันตี อายุ ๗๗ ปี ผู้ทำพิธีกรรมต่างๆของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน หมู่บ้านโพธิ์ศรี ตำบลบางปลาม้า อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี กล่าวว่า "...คนพวนนับถือศาลเจ้าพ่อใหญ่มาตั้งแต่ดั้งเดิม แต่ก่อนจะมีคนทรงเจ้าพ่อใหญ่ด้วย แต่เดี๋ยวนี้เขาเสียไปแล้ว ไม่มีใครทรงแล้ว แต่คนก็ยังนับถือกันอยู่ ทำพิธีไหว้ศาลเจ้าพ่อใหญ่กันทุกปี คนพวนเขาจะนับถือหลักๆคือ เจ้าพ่อใหญ่ ผีบรรพบุรุษ อันนี้เขาจะมีประเพณีสารทพวนเพื่อไหว้บรรพบุรุษ แล้วก็มีศาลพระภูมิเจ้าที่ กับเจ้าที่ จะเห็นว่าบ้านคนพวนทุกหลังจะมีศาล ศาลหนึ่งคือศาลพระภูมิ อีกศาลคือศาลเจ้าที่ ต่างกันก็คือ ศาลเจ้าพ่อใหญ่ จะคุ้มครองดูแลหมู่บ้านคนพวนทั้งหมด ส่วนศาลพระภูมิเจ้าที่ ก็ดูแลบ้านเรือนของเรา ส่วนบรรพบุรุษก็ดูแลลูกหลาน ระลึกถึง แสดงความกตัญญูอะไรอย่างนี้ นับถือผีอื่นๆก็ไม่มีนะ ที่นี่เขาไม่ค่อยนับถือผีกัน คืออาจจะมีบ้านไหนเชื่อก็เป็นความเชื่อส่วนตัวของเขาเท่านั้น ไม่เกี่ยวกับคนอื่น ไม่ใช่ว่านับถือเหมือนกันทุกคน หรือที่เรานับถือศาลเจ้าพ่อใหญ่ พระภูมิเจ้าที่นี่ก็อาจไม่เหมือนคนพวนที่อื่นนะ แล้วแต่หมู่บ้านด้วยว่าเขานับถืออะไรกัน สำหรับคนพวนที่นี่ ประเพณีส่วนใหญ่จะทำอะไรก็เอาไปที่วัดคือหนึ่ง แล้วสองคือจะไปที่ศาลเจ้าพ่อ ส่วนผีอื่นๆก็มีบ้าง เช่น เวลาไปทำนาเขาจะมีพิธีเลี้ยงผีนา เช่นไหว้เจ้าที่เจ้าทาง แต่ละนาไม่เหมือนกัน บางคนเหล้าขวดหนึ่ง ไก่ ๑ ตัว บางคนก็เลี้ยงแต่เหล้า หรือเลี้ยงมะพร้าวอ่อน แต่ละนาไม่เหมือนกัน แต่ต้องทำก่อนสงกรานต์ ถ้าสงกรานต์ไปแล้วเลี้ยงไม่ได้ เขาเรียกเลยสังขาร ต้องทำภายในเดือนก่อนสงกรานต์ เขาเรียกขึ้นสังขาร..." (ศร อินทขันตี, สัมภาษณ์ : ๒๕๔๕)

จากการศึกษาความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน บ้านโพธิ์ศรี ตำบลบางปลาม้า และบ้านมะขามล้ม ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนมีความเชื่อถือศรัทธาในศาลเจ้าพ่อประจำหมู่บ้านเป็นสำคัญ รองลงมาคือพระภูมิ – เจ้าที่ และผีบรรพบุรุษ แต่ได้มีการเปลี่ยนแปลงลักษณะการทำพิธีกรรมเช่นไหว้ผีบรรพบุรุษไปทำพิธีทางศาสนาที่วัดประจำชุมชน ส่วนความเชื่อเรื่องการทรงเจ้า ซึ่งจากการสัมภาษณ์ได้ข้อมูลโดยสรุปว่า การเข้าทรงนั้นมีเพียงการเข้าทรงเจ้าพ่อใหญ่สำหรับการประกอบพิธีกรรมประจำกลุ่มชาติพันธุ์เท่านั้นที่สมาชิกในชุมชนให้ความเชื่อถือร่วมกัน แต่สำหรับการเข้าทรง "ผี" กลุ่มอื่น เช่น เจ้าแม่ตะเคียนทอง หรือกุมารทองเป็นความเชื่อที่เข้าใหม่ภายหลังจากที่ได้เข้ามาตั้งถิ่น

ฐานในจังหวัดสุพรรณบุรีแล้ว คาดว่าได้รับอิทธิพลความเชื่อเรื่องการเข้าทรงนี้มาจากชาวไทยพื้นถิ่น และเชื่อถือกันสืบมา แต่เพียงเฉพาะคนส่วนน้อยในชุมชนเท่านั้น

ความเชื่อเรื่องการนับถือศาสนากับกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนนั้น พบว่า ความเชื่อเรื่องศาสนาได้เข้ามามีบทบาทเกี่ยวข้องกับวิถีชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนมากกว่ากลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ และกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง กล่าวคือ แม้กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนจะมีความเชื่อเรื่องศาลเจ้าพ่ออันเป็นความเชื่อดั้งเดิมที่สืบทอดกันมาอย่างเคร่งครัด รวมทั้งความเชื่อในเรื่องการบูชาศาลพระภูมิเจ้าที่อย่างชัดเจน แต่วิถีชีวิตส่วนใหญ่ รวมถึงพิธีกรรมเพื่อการบวงสรวงเช่นไหว้ตามความเชื่อดั้งเดิมได้มีการปรับเปลี่ยนให้ผสมผสานไปกับความเชื่อเรื่องการนับถือศาสนาพุทธอย่างมาก กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนจัดพิธีเช่นไหว้ศาลเจ้าพ่อตามความเชื่อดั้งเดิมประจำชุมชน มีการกราบไหว้บูชาพระภูมิเจ้าที่เป็นประจำตามความเชื่อ นอกจากนี้พิธีกรรมส่วนใหญ่มักจะนำไปเกี่ยวข้องกับศาสนาพุทธและประกอบพิธีกรรมทางศาสนามากกว่าการประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อดั้งเดิมอย่างเดียวเช่นแต่ก่อน

ตัวอย่างเช่น การทำพิธีกราบไหว้ควงวิญญาณบรรพบุรุษ จัดขึ้นที่วัดเป็นลักษณะของการทำบุญกระดูกหรือทำบุญศรบรอบวันเสียชีวิตของบรรพบุรุษโดยมีขั้นตอนเหมือนกับการทำบุญกระดูกของคนไทยภาคกลางปกติ ในการทำพิธีกรรมต่างๆอันสืบทอดมาจากความเชื่อดั้งเดิม เช่น ทำบุญข้าวประดับดิน กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนจะจัดเตรียมเครื่องเซ่นไหว้ข้าวสารอาหารต่างๆรวมใส่ห่อและนำไปถายพระ หรือนำไปวางไว้ในตามสถานที่ต่างๆในบริเวณวัด เช่น ต้นไม้ ศาลา เป็นต้น เพื่อให้วิญญาณบรรพบุรุษมารับเครื่องเซ่นไหว้ ในการทำพิธีเซ่นไหว้ผีที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพ เช่น แม่โพสพ แม่ธรณี แม่คงคา เป็นต้น เมื่อมีการประกอบพิธีเลี้ยงผีดังกล่าวแล้ว กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนนิยมเข้าวัดทำบุญฟังพระเทศน์และสอนเกี่ยวกับบุญคุณของพระแม่โพสพ แม่ธรณี แม่คงคา ประกอบด้วย เป็นต้น

๒.๔ ความเชื่อในเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย

จากการศึกษาข้อมูลความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย บ้านโพธิ์ บ้านสนามคลี อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ผีที่มีบทบาทสำคัญต่อการดำรงชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์แบ่งออกเป็น ๓ ประเภท คือ

๒.๔.๑ ผีบรรพบุรุษประจำชุมชน หมายถึง วิญญาณของบรรพบุรุษที่มีความสำคัญต่อประวัติความเป็นมาการอพยพย้ายถิ่นฐาน และการตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนของกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยตั้งแต่อดีตและจนกระทั่งปัจจุบัน กลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยได้อพยพเข้ามาตั้งบ้านเรือนและอาศัยอยู่ในเขตจังหวัดสุพรรณบุรีเป็นเวลานับหลายร้อยปี ผู้เฒ่าผู้แก่ที่เป็นชาวไทกูยแต่ดั้งเดิมและที่ทราบประวัติความเป็นมาอย่างชัดเจนได้เสียไปชีวิตไปหมดแล้ว เหลือแต่เพียงลูกหลานที่ได้รับการบอกเล่าจากบรรพบุรุษ ซึ่งจากการศึกษาข้อมูลพบว่า ส่วนมากจะเป็นคนรุ่นปู่ย่าของชุมชนเท่านั้นที่จะสามารถตอบคำถามเกี่ยวกับเรื่องราวความเป็นมา วัฒนธรรม การดำเนินชีวิต และความเชื่อดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยได้ อย่างไรก็ตามเกี่ยวกับผีบรรพบุรุษประจำชุมชน ผู้วิจัยได้รับข้อมูลโดยสรุปว่า ผีบรรพบุรุษนี้มีความสำคัญทางจิตใจแก่สมาชิกในชุมชนไทกูยอย่างยิ่ง และค่อนข้างเป็นวัฒนธรรมความเชื่อที่แสดงถึงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในชุมชนได้อย่างชัดเจน แม้จะไม่ทราบที่มาแน่ชัดว่าบรรพบุรุษที่ได้ตั้งศาลเพื่อการสักการะนี้มีความสำคัญอย่างไร และมีชื่อว่าอย่างไร แต่สมาชิกในชุมชนทุกคนตั้งแต่รุ่นปู่ย่าตายาย จนกระทั่งรุ่นลูกหลานต่างให้ความนับถือศรัทธา และจัดพิธีบูชาประจำปีอย่างยิ่งใหญ่

๒.๔.๒ ผีบรรพบุรุษประจำครอบครัว การนับถือผีบรรพบุรุษของกลุ่มชาติพันธุ์เป็นไปอย่างสังคมพื้นถิ่นคนไทย คือ มิได้มีการนับถือผีหรือสืบผีบรรพบุรุษอย่างเช่นกลุ่มชาติพันธุ์อื่น แต่หากจะมีการกราบไหว้บรรพบุรุษที่ได้ล่วงลับไปแล้วก็จะไปประกอบพิธีที่วัด

๒.๔.๓ ผีที่เกี่ยวข้องกับการเจ็บป่วย กลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย บ้านโพธิ์ บ้านสนามคลี อำเภอผู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี มีความเชื่อเรื่องผีที่เกี่ยวข้องกับการเจ็บป่วยสืบทอดมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ แม้ในปัจจุบันความเชื่อดังกล่าวจะปรากฏอยู่ไม่มากนักในหมู่บ้านทั้ง ๒ แต่กล่าวได้ว่าเป็นความเชื่อดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ที่ปรากฏชัดเจนรองลงมาจากความเชื่อเรื่องการนับถือผีบรรพบุรุษประจำชุมชน

กลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยจัดให้มีการการไหว้ผีย่าหม้อเป็นประจำทุกปี "ผีย่าหม้อ" คือ ผีที่จะมาอยู่กับบุคคลเฉพาะที่มีลักษณะว่าจะสามารถสื่อสารกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ได้ ผู้ที่มีผีย่าหม้อไว้บูชาที่บ้าน เรียกว่า "แม่มด" ในสมัยก่อนผู้ที่เป็นแม่มดและมีผีย่าหม้อไว้บูชาชาวบ้านจะให้ความเคารพและเกรงกลัวด้วยถือว่าเป็นผู้อำนาจ แม่มดจะเข้าทรงผีย่าหม้อเพื่อให้ทำนายโชคชะตา เรียกขวัญในยามเจ็บไข้ได้ป่วยต่าง ปัจจุบันผู้ที่เป็นแม่มดและบูชา "ผีย่าหม้อ" เหลืออยู่เพียงไม่กี่บ้าน อย่างเช่น ที่บ้านโพธิ์ มีผู้เป็นแม่มดอยู่เพียง ๕ คนเท่านั้น อย่างไรก็ตามจากการสอบถามทราบว่า ผู้ที่รับบูชาผีย่าหม้อนี้ไม่จำเป็นต้องเป็นแม่มดทุกคน เพราะการรับบูชาผีย่าหม้อมีเหตุเพื่อให้ตนเองหายจากความทุกข์ร้อนไม่สบาย แต่หากผู้ใดที่มีผีย่าหม้อและมีความพร้อมที่จะทำหน้าที่เป็นแม่มด เพื่อทำหน้าที่พิธีกรรมต่างๆ ก็อาจทำได้โดยการศึกษาวิธีการดำเนินพิธีกรรมต่างๆจนชำนาญแล้วจึงสามารถรับหน้าที่เป็นแม่มดได้

แม้ในปัจจุบันบทบาทของแม่มดและผีย่าหม้อจะลดลง เนื่องจากในยามเจ็บไข้ได้ป่วย ผู้คนมักไปหาหมอในสถานพยาบาลของรัฐมากกว่า สมาชิกในชุมชนจึงเพียงรับรู้ว่าในชุมชนนี้มีใครเป็นแม่มดบ้าง และมีใครมี "ผีย่าหม้อ" ไว้บูชาที่บ้านบ้าง เมื่อถึงคราวจัดพิธีบูชาผีย่าหม้อ สมาชิกในชุมทุกคนต่างพร้อมใจกันมาร่วมงานดังเช่นในอดีต ด้วยถือว่าแม่มดและผีย่าหม้อนั้นเป็นเรื่องศักดิ์สิทธิ์ แต่มิได้มีบทบาทในการดำเนินพิธีกรรมเรียกขวัญ เสี่ยงโชคชะตา รักษาการเจ็บไข้ได้ป่วยเช่นแต่ก่อน

จากการสัมภาษณ์ นางแฉล้ม ไกรเภา อายุ ๗๖ ปี กล่าวว่า "...ผีที่นับถือกันมากก็จะมีศาลเจ้าพ่อ มีมานานแล้วยายก็ไม่รู้ว่ามายังไง มีมาตั้งแต่เมื่อไหร่ รู้แต่ว่าเกิดมาเขาก็นับถือกันแล้ว พ่อแม่ก็นับถือมาแล้ว ถามเขาเขาก็ว่านับถือมาตั้งแต่ก่อนรุ่นปู่รุ่นย่า คงตั้งแต่รุ่นแรกๆที่มาอยู่ที่นี่เลย ก็นับดูเอาว่ากี่ปีมาแล้ว ตอนนี้ยายอายุเจ็ดสิบหกแล้ว เชื่อมาตั้งแต่ก่อนพ่อแม่ยายอีก ก็ไม่รู้กี่ปีไม่เคยนับ แต่ก็ไปไหว้ ไปทำพิธีกันทุกปี ศาลเจ้าพ่อที่เห็นจะมีศาลหลายศาลที่ตั้งอยู่ติดกัน แต่ไม่รู้ว่าชื่ออะไร นานมากจนจำไม่ได้ รู้แต่ว่าเป็นเจ้าพ่อที่คุ้มครองคนที่นี่ มีเรื่องมีอะไรเขาก็จะมาไหว้กัน เด็กๆก็ยังมาไหว้ แต่ไม่ค่อยมีพิธีอย่างอื่นนะ มีแค่พิธีไหว้ศาลเจ้าพ่อประจำปี นอกนั้นก็ไม่มีพิธีอะไร แต่คนจะมากันเยอะแยะเลย มาไหว้ เขาก็เคารพของเขามาช่วยคุ้มครองดูแลลูกหลานให้ปลอดภัย ยายก็เห็นว่าเราก็อยู่สงบสุขกันดี ไม่เคยมีเรื่องมีราวอะไร..."

นางลิ้ม เผ่าพันธุ์ อายุ ๗๒ ปี "...ถ้าพูดถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่คนที่นี่นับถือกันก็มีศาลเจ้าพ่อที่นับถือกันทุกคนและจัดพิธีไหว้ศาลเจ้าพ่อเป็นประจำทุกปี เตรียมอาหารคาวหวานมาเซ่นไหว้ คนรุ่นก่อนๆเล่าให้ฟังว่าเป็นวิญญาณของบรรพบุรุษที่คอยคุ้มครองมาตั้งแต่ตอนคนรุ่นแรกๆย้ายมาอยู่ที่นี่ ส่วนมากที่เขานับถือบางคนก็ไม่รู้ความเป็นมาเท่าไหร่ แต่เขาเห็นว่าพ่อแม่เขานับถือกัน คือเห็นพิธีนี้ รู้จักศาลเจ้าพ่อนี้มาตั้งแต่เด็ก พ่อแม่พามาไหว้เราก็ไหว้ และนับถือตามพ่อแม่ ก็รู้สึกสบายใจดี ส่วนเรื่องผีอื่นๆเท่าที่เห็นก็คงมีแต่แม่มด แต่เดี๋ยวนี้ไม่ค่อยมีแล้วที่มีอยู่ตอนนี้ก็ไม่มีกี่คนนะ ไม่น่าจะเกิน ๕ คน แต่ก็เป็นที่เขานับถือกันมานานแล้วนะ คือเขาเล่าว่าแต่ก่อน เวลาที่คนเจ็บไข้ไม่สบาย ถ้าจะให้หายต้องทำพิธีรับผีย่าหม้อ ตั้งหิ้งบูชาไว้ที่ห้องนอน แล้วอาการเจ็บป่วยก็จะหาย คนที่

เป็นแม่มดก็ไม่ได้ทำหน้าอะไรในชุมชน ก็แค่เป็นแม่มดเพื่อให้ตัวเองหายเจ็บป่วยเฉยๆ ปีนึงเขาก็จะไหว้หิ้งกันทีนึง คนก็จะมาร่วมในพิธีด้วย แต่ไม่ใหญ่โตเท่าไหว้ศาลเจ้าพ่อ เพราะศาลเจ้าเหมือนเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำหมู่บ้าน แต่ผีย่าหม้อหรือแม่มดเป็นของใครก็ได้ที่ไม่สบาย แล้วเขาเชื่อว่าถ้าเขารับเป็นแม่มดแล้วเขาจะหายอะไรอย่างนั้น ที่บ้านนี่ก็มี แต่ก่อนยายไม่ค่อยสบาย รักษาไม่หาย ก็เลยตั้งหิ้ง เดี๋ยวนี้ก็ยังไหว้อยู่ ทุกปีก็มีงานไหว้ใหญ่ คนเขาก็ไหว้ ยายไม่ได้เป็นแม่มด ไม่ได้ทำพิธี แค่ไม่สบายแล้วก็ตั้งหิ้งบูชา เขาว่าจะหายแล้วก็หายตั้งแต่สาวๆ แน่ะ หลายปีมากแล้ว แต่ไม่รับเป็นแม่มด คนเป็นแม่มดเขาต้องทำพิธีได้ด้วย ยายทำไม่ได้ ไม่มีแล้วแม่มดเดี๋ยวนี้ที่มีอยู่แค่มีย่าหม้อแต่ไม่มีแม่มดแล้ว ไม่มีใครทำ ถึงทำก็ไม่มีคนมาหาหรอก เดี๋ยวนี้เขาไปหาหมอ ไปซื้อยามาทานกันหมดแล้ว ..." (ลิ้ม เผ่าพันธุ์, สัมภาษณ์ : ๒๕๔๕)

นางโสภิต บำรุงเพชร อายุ ๓๑ ปี กล่าวว่า "...คนที่นี่ส่วนใหญ่จะศรัทธาศาลเจ้าพ่อ เขาจะมีการจัดงานไหว้ศาลเป็นประจำทุกปี เป็นงานใหญ่ของที่นี่ นอกนั้นก็ไม่มีพิธีอะไรใหญ่ๆ แต่ก็จะมีบางบ้านที่บ้านไหนเขาเลี้ยงแม่มด เขาก็อาจจะทำพิธีไหว้ย่าหม้อ คนก็จะไปร่วมกัน แต่ไม่ใช่พิธีประจำของชุมชนที่นี่ พิธีใหญ่ๆของชุมชนจริงๆจะมีแค่ไหว้ศาลเจ้าพ่อเท่านั้น ส่วนบรรพบุรุษของเราที่เสียชีวิตไปเราก็ทำพิธีกันที่วัด ทำพิธีทางศาสนาเหมือนคนปกติ ไม่มีพิธีกรรมอะไร ก็ทำพิธีที่วัด พระมาสวดอะไรอย่างนั้น ตามพิธีกรรมที่เขาทำกัน ถ้าจะไหว้ก็ไปไหว้ที่วัด คือไม่มีใครไหว้ที่บ้าน ทุกอย่างไปทำพิธีที่วัด ..." (โสภิต บำรุงเพชร, สัมภาษณ์ : ๒๕๔๕)

จากการศึกษาข้อมูลความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย บ้านโพธิ์ บ้านสนามคลี อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี สรุปความได้ว่า กลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยมีความเชื่อถือศรัทธาต่อผีบรรพบุรุษประจำชุมชน คือศาลเจ้าพ่อเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์สำคัญประจำชุมชน ส่วนการนับถือผีบรรพบุรุษไม่มีการจัดพิธีกรรมเช่นไหว้ที่มีลักษณะพิเศษ แต่เป็นการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาเช่นเดียวกับเช่นเดียวกับคนไทยพื้นถิ่นที่นับถือศาสนาพุทธ สำหรับ "ผีย่าหม้อ" หรือ "แม่มด" เป็นความเชื่อดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ที่สืบทอดมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ ปัจจุบันมีปรากฏอยู่ในชุมชนไม่มากนัก อีกทั้งเป็นความเชื่อในลักษณะเฉพาะบุคคล กล่าวคือ ผีย่าหม้อจะเป็นที่รู้จักสำหรับสมาชิกในกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีอายุประมาณ ๙๐ ปีขึ้นไป ผู้ที่รับผีย่าหม้อหรือเป็นแม่มดนั้น เนื่องมาจากการเจ็บไข้ไม่สบายของตนเป็นสำคัญ มิได้มีผลต่อการกำหนดบทบาทหรือการดำเนินพิธีกรรมของชุมชนแต่อย่างใด

๓. ประเภทของผีตามความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆในจังหวัดสุพรรณบุรี

จากการศึกษาข้อมูลความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆใน จังหวัดสุพรรณบุรี ได้แก่ กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน และกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย ผู้ศึกษาวิจัยแบ่งออกเป็นประเภทของผีตามความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ดังนี้

๓.๑ ประเภทของผีตามความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ

จากการศึกษาข้อมูลความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆใน จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่ากลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำมีความเชื่อในเรื่องผีเทวดาหรือผีบรรพบุรุษประจำชุมชนและผีบรรพบุรุษประจำครอบครัวอย่างเคร่งครัด และมีรูปแบบการสืบทอดความเชื่อที่ชัดเจนเป็นแบบแผนแห่งชุมชน ส่วนกลุ่มผีประเภทอื่นพบว่า มีความเชื่อเรื่องผีตามความเชื่อดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ ควบคู่กับความเชื่อเรื่องผีที่ได้รับอิทธิพลจากคนไทยภาคกลาง ผสมผสานกับความเชื่อเรื่องการนับถือศาสนา ดังนี้

๓.๑.๑ ผีเทวดา

ผีเทวดาหรือที่เรียกว่า ผีแถน หรือผีฟ้า เป็นผีหรือเทวดาที่อยู่บนสรวงสวรรค์ สามารถบันดาลให้เกิดคุณและโทษแก่มนุษย์ได้ จึงต้องมีการประพฤติปฏิบัติตลอดจนการเซ่นไหว้บูชาเพื่อให้แถนเกิดความพึงพอใจและปกป้องคุ้มครองให้รอดพ้นจากภยันตรายทั้งปวง กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำเชื่อว่าหากเกิดปัญหาหรือภยันตรายร้ายแรงในชุมชน เกิดเจ็บป่วยหรือเกิดเคราะห์ใดๆชาวไททรงดำจะทำพิธีกรรมเพื่อขอร้องให้แถนหรือผีฟ้าช่วยเหลือ ตามความเชื่อของชาวไททรงดำ แถนหรือผีฟ้ามีชื่อเรียกและมีหน้าที่แตกต่างกันไป เช่น แถนหลวง แถนปัวกาลาวี แถนชาด แถนแนน แถนบุน แถนคอ แถนเคาะ แถนสิง แถนสัด แถนนุ่งขาว เป็นต้น แต่ปรากฏความเชื่อในการถือผีหรือสืบผีเทวดา กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำเชื่อว่า ผีแถนหรือผีฟ้า เป็นผู้ส่งมนุษย์ลงมาเกิด ดังนั้นเมื่อมนุษย์ตายลงจึงต้องทำพิธีเพื่อส่งดวงวิญญาณให้กลับไปอยู่กับแถน

คาน ไขสะอาด อายุ ๙๓ ปี ล่ามในพิธีเลี้ยงผีเสนเรือน บ้านดอนมะเกลือ กล่าวว่า "...เรานับถือผีแถน ผีฟ้า ก็คือเทวดานั่นแหละ บางที่ก็เรียกแถน ผีแถน บางที่ก็เรียกผีฟ้า เรียกอะไรก็แล้วแต่เขาเรียก ก็หมายถึงเทวดานั่นแหละ เทวดาที่อยู่บนสวรรค์ เขาเชื่อว่าแถนเป็นคนให้มนุษย์ลงมาเกิด แล้วแถนก็เลยคอยดูแลคุ้มครอง แต่บางทีถ้าเราทำอะไรไม่ดี แถนก็อาจลงโทษทำให้เราเดือดร้อนได้ เราก็ต้องมีการทำพิธีขอขมาแถน บางทีใครเจ็บป่วยเขาก็ว่าอาจเป็นเพราะแถนไม่พอใจ หรือบางทีก็ว่าพ่อแม่เราที่ตายไปเนี่ยแหละ อาจทำอะไรผิดแล้วโดนแถนลงโทษ เขาก็จะมาขอให้เราช่วย เราก็ทำพิธีขอขมา เช่นไหว้แถน แถนพอใจก็จะปล่อยพ่อแม่เรา เราก็จะหายเจ็บหายไข้ เวลาคนตายก็ต้องทำพิธีบอกแถน แล้วก็ทำพิธีส่งวิญญาณคนตายกลับไปหาแถน..." (คาน ไขสะอาด, สัมภาษณ์ : ๒๕๔๕)

มะ แร่ใจดี อายุ ๙๓ ปี หมอเสนพิธีเสนเรือนผู้น้อย พิธีศพ เล่าว่า "...แถนก็คือเทวดานั่นแหละ มันเป็นภาษาเขา ถ้าภาคกลางก็คือเทวดา ไททรงดำนับถือผีเทวดา แต่ไม่ได้เฉพาะว่าเทวดาองค์ไหน เราไม่ได้เรียกว่าพระอินทร์ พระพรหมอะไร แบบเจาะจง แต่เราเรียกว่าเทวดา คือเรานับถือเทวดาที่อยู่บนสวรรค์ ที่เราเรียกว่าแถนเนี่ย คือเทวดาที่อยู่บนสวรรค์คอยดูแลคุ้มครองเราให้ปลอดภัย ใครเจ็บไข้ไม่สบาย มีเรื่องเดือดร้อนอะไรก็ไปไหว้แถน ไปขอขมาแถน บางคนจะทำนาทำไร่ก็ไปไหว้แถน ขอให้คุ้มครองข้าว คุ้มครองไร่นา บางทีที่เราทำอะไรไม่ดี แถนไม่พอใจก็อาจโดนลงโทษ เช่น บางคนอาจเจ็บป่วยไม่สบายแบบไม่รู้สาเหตุ แบบหาหมอรักษาไม่หาย เขาก็ไปให้หมอเสนดู หมอเสนก็บอกว่าต้องไปไหว้แถนอะไรอย่างนี้นะ คนที่เชื่อเขาไปไหว้ ทำพิธีไหว้ขอขมา เขาก็หายกันนะ แต่อันนี้ก็ไม่ได้เชื่อกันทุกคนนะเดี๋ยวนี้ คือบ้านไหนเชื่อก็เชื่อ ก็ทำพิธีเซ่นไหว้ไป..." (มะ แร่ใจดี, สัมภาษณ์ : ๒๕๔๕)

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์สรุปความได้ว่า ผีเทวดาตามความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ เรียกว่า ผีแถน หรือ ผีฟ้า หมายถึง ผี เทวดาหรือผู้มีอำนาจเหนือธรรมชาติที่อยู่บนสวรรค์ คอยดูแลคุ้มครองมนุษย์ หากมนุษย์ประพฤติดี แสดงความเคารพบูชาต่อผีแถนหรือผีฟ้า ก็จะได้รับความคุ้มครอง หากใครประพฤติตนไม่ดี แสดงวาจา กิริยาลบหลู่ก็อาจได้รับการลงโทษ

๓.๑.๒ ผีบรรพบุรุษ

จากการศึกษาข้อมูลความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆใน จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่ากลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ มีความเชื่อถือศรัทธาต่อผีบรรพบุรุษและมีความเชื่อในเรื่องการนับถือผีหรือสืบผีบรรพบุรุษอย่างเคร่งครัด ผีบรรพบุรุษตามความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ แบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ

๑) ผีบรรพบุรุษประจำชุมชน กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ มีความเชื่อถือศรัทธาต่อผีบรรพบุรุษประจำชุมชน อันถือว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำหมู่บ้าน ที่จะช่วยป้องกันอันตรายเภทภัยทั้งปวง ปัดเป่าทุกข์ร้ายตลอดจนโรคภัยไข้เจ็บออกจากชุมชน ดูแลลูกหลานในชุมชนให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำจะจัดพิธีไหว้ศาลประจำหมู่บ้านขึ้นเป็นประจำทุกปี หรือในบางหมู่บ้านอาจไหว้ศาลปีละ ๒ ครั้ง คือ เดือน ๖ และ เดือน ๘ ซึ่งถือกันว่าเป็นวันฤกษ์ดีตามปฏิทินของกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ การตั้งชื่อเจ้าพ่อประจำศาลนั้น เป็นข้อตกลงร่วมกันระหว่างในหมู่บ้าน ซึ่งโดยส่วนมากชื่อที่นำมาตั้งเป็นชื่อศาลจะเป็นชื่อของดวงวิญญาณบรรพบุรุษที่ผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชนเล่าสืบต่อกันมาว่ามีประวัติความเป็นมาและมีบทบาทอันสำคัญยิ่งต่อชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ เช่น ศาลหมู่ที่ ๔ เจ้าพ่อประจำศาลชื่อ เจ่าพ่อยง ศาลหมู่ที่ ๕ เจ้าพ่อประจำศาลชื่อ เจ้าพ่อศรีนวล ศาลหมู่ที่ ๑ และหมู่ที่ ๗ เจ้าพ่อประจำศาลชื่อ เจ้าพ่อดอกไม้ และศาลหมู่ที่ ๙ เจ้าพ่อประจำศาลชื่อ เจ้าพ่อทวน เป็นต้น

๒) ผีบรรพบุรุษประจำครอบครัว กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำมีความเชื่อถือในเรื่องผีบรรพบุรุษอย่างเคร่งครัด เมื่อปู่ ย่า ตา ยาย หรือพ่อ แม่ รวมทั้งบรรพบุรุษได้เสียชีวิตลง ลูกหลานจะทำการอัญเชิญดวงวิญญาณของบรรพบุรุษให้ขึ้นเรือน เพื่อมาช่วยคุ้มครองลูกหลานที่อาศัยอยู่ในบ้านให้มีความร่มเย็นเป็นสุข กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำจะมี "ปับผีเรือน" ซึ่งเป็นสมุดเล็กสำหรับจดบัญชีรายชื่อผีประจำบ้านและเก็บไว้ในห้องผีเรือนที่เรียกว่า "ห้องกะล้อห่อง" และเมื่อพิธีเสนเรือนซึ่งเป็นพิธีไหว้ผีบรรพบุรุษก็จะมาทำพิธีกันในห้องกะล้อห่องนี้ พร้อมทั้งเอาปับผีเรือนออกมาเรียกชื่อผีบรรพบุรุษทุกคนให้มารับการเซ่นไหว้จากลูกหลาน แต่หากเป็นบรรพบุรุษที่เสียชีวิตด้วยการตายไม่ดี ที่เรียกว่า "ตายโหง" ลูกหลานจะไม่อัญเชิญดวงวิญญาณขึ้นบ้าน ถือว่าจะเกิดเรื่องไม่ดีแก่สมาชิกในบ้าน และจะไม่จดรายชื่อบรรพบุรุษที่ตายไม่ดีลงในปับผีเรือน รวมทั้งไม่เชิญดวงวิญญาณมารับเครื่องเซ่นในพิธีเสนเรือนด้วย

ผีบรรพบุรุษประจำครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำนี้แบ่งออกเป็น ๒ กลุ่ม คือ

ผีผู้ท้าว หมายถึง ดวงวิญญาณของบุคคลหรือชนชั้นสูงที่เกิดในตระกูลที่สืบเชื้อสายมาจากตระกูลเจ้านาย หรือผู้ปกครองแคว้นสิบสองปันนาอันเป็นถิ่นฐานเดิมของชาวไททรงดำ ก่อนที่จะอพยพบ้านเรือนมาอาศัยในประเทศไทย ซึ่งชาวไททรงดำเรียกคนกลุ่มนี้ว่า "ผู้ตีาว" หรือ (ผู้ท้าว) ชาวไททรงดำมีความเชื่อกันว่าชนชั้นผู้ท้าวมีศักดิ์สูงกว่าชนชั้นผู้น้อย ไม่ว่าจะในยามมีชีวิตอยู่หรือในยามที่เสียชีวิตไปแล้ว ศักดิ์ของชนชั้นผู้ท้าวก็ยังสูงกว่าชนชั้นผู้น้อย พิธีไหว้ผีบรรพบุรุษเรียกว่า "พิธีเสนเรือนผู้ท้าว"

ผีผู้น้อย หมายถึง ดวงวิญญาณของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่เกิดในตระกูลที่สืบเชื้อสายมาจากตระกูลของคนธรรมดาสามัญ เป็นตระกูลที่อยู่ภายใต้การปกครองของชนชั้นผู้ท้าว พิธีไหว้ผีบรรพบุรุษเรียกว่า "พิธีเสนเรือนผู้น้อย"

ขัน ไขสะอาด อดีตกำนันหมู่บ้านไททรงดำ บ้านดอนมะเกลือ อายุ ๕๖ ปี กล่าวว่า "...ผีที่นับถือหลักๆและก็นับถือกันทุกบ้านก็คงเป็นศาลเจ้าพ่อทวน กับผีเรือน ศาลเจ้าพ่อนี่นับถือกันทุกหมู่บ้านนะ แต่แล้วแต่ว่าหมู่บ้านไหนจะนับถือเจ้าพ่ออะไร ที่มาของชื่อก็คือคนในหมู่บ้านนั่นแหละตั้งให้ แต่ไม่ใช่เพิ่งมาตั้งนะ เขาตั้งกันมานานตั้งแต่รุ่นปู่รุ่นย่าแล้ว เคยถามเหมือนกันเขาก็ว่า เป็นชื่อคนนะ คล้ายๆกับเป็นหัวหน้าหรือแม่ทัพอะไรอย่างเนี้ยนะ ตอนที่ย้ายมาที่นี่ใหม่ๆน่ะ พอตอนหลังตายไปดวงวิญญาณก็มาอยู่ที่ศาล มาคอยคุ้มครองดูแลลูกหลาน หมู่บ้านไหนเขาก็จะมีชื่อเรียกเจ้าพ่อของเขาต่างๆกันไป อย่างหมู่ ๔ เจ้าพ่อยง หมู่ ๕ เจ้าพ่อศรีนวล หมู่ ๙ เรานี่ก็ เจ้าพ่อทวน ชาวบ้านหมู่ ๙ ทั้งหมดก็นับถือ จะทำอะไรก็จะไปไหว้เจ้าพ่อทวนกัน ทุกปีๆเราก็มีพิธีไหว้เจ้าพ่อกันด้วย วันไหว้เขาก็ดูตามปฏิทินโซ่ง ไม่ใช่ปฏิทินแบบของธรรมดาแบบที่ดูกันทั่วไปนะ ไม่ใช่แบบที่บ้านคุณมีนะ ต้องดูตามปฏิทินโซ่ง มันจะเป็นภาษาโซ่งน่ะ คนไม่รู้อ่านไม่ออก เขาจะบอกเอาไว้ว่าเดือนไหน

เป็นยังไงก็ดูตามนั้น ส่วนผีเรือนหรือผีเฮือน ก็คือเรือนนั่นแหละ ผีเรือนก็คือผีบรรพบุรุษ คือผีปู่ ย่า ตา ยาย หรือ พ่อ แม่ เราที่ตายไป เขาก็เก็บไว้ในปับผีเรือน คนโซ่งเขาไม่เก็บกระดูกไว้ที่บ้านนะ จะจดรายชื่อไว้ในสมุดจดที่เขาเรียกว่า ปับผีเรือน ก็จะจดรายชื่อผีบรรพบุรุษของตระกูลเอาไว้ทั้งหมด เวลาพิธีเสนทีเขาก็เอามาเรียกรายชื่อตามปับผีเรือน เสนเรือนก็คือไหว้ผีเรือน เสนก็คือเซ่น คือการเซ่นไหว้ผีเรือน ก็คือพิธีไหว้ผีบรรพบุรุษนั่นแหละ..." (ขัน ไขสะอาด, สัมภาษณ์ : ๒๕๔๕)

รัชดาเพ็ญ พงษ์เสนา เจ้าหน้าที่ผู้ให้ข้อมูลความรู้ประจำเรือนบ้านโซ่ง พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติอำเภออู่ทอง กล่าวว่า "...ผีหลักๆที่นับถือเลยเนี่ยพี่ว่า ผีบรรพบุรุษนะ เขาจะมีพิธีใหญ่ด้วยเรียกว่าเสนเรือน คือการเซ่นไหว้วิญญาณบรรพบุรุษ เหมือนกับคนจีนที่เขาไหว้เจ้านั่นแหละ เขาก็ไหว้บรรพบุรุษของเขา ของโซ่งก็ไหว้เจ้าเหมือนกัน แต่ของเราเรียกว่า เสนเรือน คือ เซ่นไหว้ผีเรือน ผีเรือนนี่ไม่ใช่ผีบ้านผีเรือนแบบคนไทยนะ คือ ของเราเรียกผีเรือนเนี่ยหมายถึง ผีบรรพบุรุษของเราที่ตายไปแล้ว เราก็เซ่นไหว้ที่ห้องผีเรือน คือบ้านคนโซ่งทุกหลังจะต้องมีห้องผีเรือนเรียกว่า กะล้อห่อง แปลว่าห้องสี่เหลี่ยมน่ะแหละ เอาไว้เป็นที่อยู่ของผีเรือน ห้ามคนอื่นที่ไม่ใช่สมาชิกในครอบครัวเข้าไป เพราะเขาเอาไว้เป็นที่อยู่ผีเรือน แต่ก็ไม่ใช่เก็บกระดูกหรืออะไรเหมือนคนไทยนะ คือเขาเรียกว่าห้องผีเรือนเฉยๆ ไม่ได้เก็บอะไรของคนตาย เก็บแค่บัญชีรายชื่อคนตาย เรียกว่า ปับผีเรือน แล้วก็เครื่องเซ่นไหว้พวกเหล้าอะไรเงี้ย แต่ไม่ได้เก็บพวกกระดูกหรืออะไร แล้วเวลาทำพิธีเขาก็จะไปไหว้กันที่ห้องผีเรือนนี่แหละ ความจริงพี่ว่าก็เหมือนกับคนอื่นๆแหละนะ คนจีนก็ไหว้เจ้า คนไทยก็ไหว้บรรพบุรุษแต่อาจจะไปไหว้ที่วัด ของเราก็ไหว้แบบเสนเรือนคือไหว้ที่บ้าน คือให้คุ้มครองดูแลคนในบ้าน เพราะผีเรือนก็คือผีบรรพบุรุษ เป็นปู่ ย่า ตา ยาย ของเรา ก็ดูแลเรา ก็เหมือนกับสอนในเรื่องความกตัญญูของบรรพบุรุษด้วยแหละ..."

(รัชดาเพ็ญ พงษ์เสนา, สัมภาษณ์ : ๒๕๔๕)

หลวงพ่อบุญเลิศ ภทฺทธมฺโม รองเจ้าอาวาส วัดดอนมะเกลือ กล่าวว่า "...ผีเรือนหรือผีบรรพบุรุษเป็นเรื่องสำคัญสำหรับคนไททรงดำมาก เขาถือว่าเป็นเรื่องสำคัญมาก เวลาทำพิธีไหว้กันที่เขาเรียกกันว่าพิธีเสนเรือนเนี่ย เขาจะถือเป็นงานใหญ่ เป็นงานสำคัญสำหรับพวกเขามาก เพราะผีเรือนก็คือผีบรรพบุรุษของเขา คอยดูแลคุ้มครองพวกเขา เขาจะแบ่งเป็นผู้น้อยกับผู้ท้าวนะ ผู้ท้าวเนี่ยคือวิญญาณของพวกเจ้านาย พวกที่มาจากตระกูลผู้ท้าวก็จะนับถือผีผู้ท้าว ถ้าเป็นคนธรรมดาเขาก็ผู้น้อย เขาก็นับถือแยกกัน เวลาทำพิธีก็ทำแยกกัน ไม่ทำปนกัน ผู้ท้าวเขาก็ทำของเขา มีคนทำพิธีของเขา อย่างเสนเรือน ถ้าเป็นเสนเรือนผู้ท้าว เขาก็ต้องใช้หมอเสนผู้ท้าว ผู้น้อยก็หมอเสนผู้น้อย เขาไม่ปนกัน พิธีก็มีขั้นตอนมีของไหว้ต่างกันบ้าง อย่างผู้ท้าวก็อาจใช้ของเยอะกว่า ขั้นตอนแตกต่างกันบ้างนิดหน่อย แต่ก็ไม่ได้แบ่งแยกอะไรมาก คือแค่เวลาทำพิธีเท่านั้น นอกจากผีเรือนก็มีศาลเจ้าพ่อนะที่เห็นเขาไปทำพิธีไหว้กันทุกปี ที่นี่เรียกเจ้าพ่อทวน อยู่ตรงเลยเข้าไปในหมู่บ้าน คนแถวนี้รู้จักกันหมดเพราะเป็นหมู่บ้านไททรงดำ คนไททรงดำหมู่ ๕ นี่ก็ต้องไปไหว้เจ้าพ่อทวนทุกคน ถือว่าสำคัญเหมือนผีเรือนนั่นแหละ แต่เจ้าพ่อทวนเป็นเจ้าพ่อ คอยดูแลคนในชุมชน แต่ผีเรือนคือผีใครผีมัน นับถือเฉพาะคนที่นับถือผีตระกูลเดียวกัน..." (หลวงพ่อบุญเลิศ ภทฺทธมฺโม, สัมภาษณ์ : ๒๕๔๕)

๓.๑.๓ ผีพระภูมิ – เจ้าที่

จากการศึกษาข้อมูลความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่ากลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ มีความเชื่อในเรื่องการผีพระภูมิ – เจ้าที่ โดยแบ่งแยกว่า พระภูมิ เป็น พระ ส่วน เจ้าที่เป็น ผี ดังนั้นการเซ่นไหว้ต้องไม่เหมือนกัน แต่ในปัจจุบันมิได้เคร่งครัดเช่นในสมัยก่อน

เรณู เหมือนจันทร์เชย กล่าวถึงการตั้งศาลพระภูมิ – เจ้าที่ ตามพิธีของไททรงดำ ว่า

"...การตั้งศาลพระภูมิ – เจ้าที่ ต้องให้ผู้มีความรู้ เชี่ยวชาญมาทำพิธีให้ถูกต้อง เพื่อคุ้มครองปกปักรักษาสถานที่ กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำเชื่อว่าถ้าทำพิธีไม่ถูกต้องจะนำความไม่ดีมาสู่ครอบครัว การตั้งศาลพระภูมิ – เจ้าที่ ต้องมีการเสี่ยงทาย โดยใช้ไม้ไผ่ประกบกัน ๒ อัน แล้วโยนลงพื้น หากไม้ไผ่หงายอันหนึ่ง คว่ำอันหนึ่ง แสดงว่าบริเวณนี้เหมาะที่จะตั้งศาล หากไม่เป็นดังนี้ต้องเปลี่ยนที่ใหม่ หารทำบุญทุกครั้งต้องเลี้ยงพระภูมิ – เจ้าที่ เมื่อประกอบพิธีกรรมใดก็ต้องบอกกล่าวด้วยการกราบไหว้พระภูมิ – เจ้าที่ เพื่อเป็นการคุ้มครอง ป้องกันภัย และขับไล่สิ่งชั่วร้ายให้ออกไปจากบริเวณบ้าน และยังเป็นผลดีทางด้านจิตใจของเจ้าของบ้านด้วย..." (เรณู เหมือนจันทร์เชย, ๒๕๔๒ : ๔๐)

คาน ไขสะอาด กล่าวว่า "...เรื่องศาลพระภูมิ ศาลเจ้าที่นี่ก็มีเชื่อกันอยู่บ้างนะ แต่หลักๆที่เชื่อเขาเชื่อศาลเจ้าพ่อนั่นแหละที่ทำพิธีกันทุกปี และนับถือกันทุกบ้าน แล้วก็ผีเรือนอย่างนี้นับถือกันอยู่ พระภูมิก็มีตั้งกันอยู่บางบ้านเท่าที่เห็น เจ้าที่ก็มีเชื่อกันอยู่บ้าง แต่ว่าไม่ได้เชื่อกันทุกคนอย่างศาลเจ้าพ่อหรือผีเรือนนะ พิธีกรรมทำยังไง อันนี้ไม่มีพิธีกำหนดว่าต้องทำยังไง เพราะว่าแล้วแต่ความเชื่อ แล้วแต่คน บางอาจจะแค่ยกมือไหว้ หรือเซ่นไหว้ด้วยเหล้าบ้าง จะไปไหนมาไหน จะทำอะไรก็บอกกล่าวกัน ก็เป็นผลทางใจให้คุ้มครองดูแล เรื่องพระภูมิหรือเจ้าที่นี่เป็นความเชื่อที่มาทีหลังนะ ไม่ใช่ของโซ่ง เป็นเชื่อตามคนที่นี่นั่นแหละ มาตั้งศาลพระภูมิกันนี่สมัยหลังมานี่แล้ว แต่ก่อนไม่มีหรอก แต่ก่อนก็มีแค่นี่แหละศาลเจ้าพ่อกับผีเรือน..." (คาน ไขสะอาด, สัมภาษณ์ : ๒๕๔๕)

แก้ว ปิ่นเพชร กล่าวว่า "...เรื่องการนับถือพระภูมิเจ้าที่ก็มีอยู่บ้าง แต่ไม่ได้นับถือกันทุกบ้าน คือไม่ใช่ว่าบ้านไททรงดำทุกหลังต้องมีศาลพระภูมิหรือศาลเจ้าที่ อันนี่ไม่บังคับ คือใครเชื่อก็เชื่อ ไม่เหมือนศาลเจ้าพ่อที่ไททรงดำเชื่อเหมือนกัน เชื่อมาตั้งแต่รุ่นไหนๆแล้ว พ่อแม่ปู่ย่านับถือกันมาเราก็นับถือ อย่างผีเรือนนี่เราก็นับถือเราเป็นลูกเป็นหลาน บูชาบรรพบุรุษไว้ก็เป็นเรื่องดีที่ควรทำ แต่อย่างพระภูมิเจ้าที่นี่ไม่ใช่ข้อกำหนดว่าทุกคนต้องมีหรือต้องทำ ใครนับถือก็นับถือ แต่เราไม่ไปว่าเขา เพราะมันเป็นเรื่องของความเชื่อ พิธีกรรมสำหรับบูชาศาลพระภูมิหรือเจ้าที่นี่ก็ไม่มีกำหนดเหมือนอย่างไว้เจ้าพ่อหรือไหว้ผีเรือน บ้านไหนเชื่ออย่างไหนก็ตามนั้น ก็เห็นบ้านที่เขานับถือกันเขาก็มีดอกไม้ธูปเทียนมาไหว้ วันไหนอาจจะเซ่นเหล้าด้วย คืออันนี้ไม่ได้จัดพิธีกรรมประจำอะไรเหมือนไหว้ผีเรือน เพราะฉะนั้นบ้านไหนจะไหว้ยังไงก็ตามสะดวก พระภูมิเจ้าที่นี่เขาก็เชื่อว่าจะคอยคุ้มครองดูแลให้ปลอดภัย ไม่ให้สิ่งชั่วร้ายเข้าบ้านได้ ผีร้ายผีไม่ดีก็เข้าไปทำร้ายใครไม่ได้เพราะพระภูมิเจ้าที่ดูแลอยู่ อย่างบ้านที่ไม่มีเขาก็เชื่อว่าผีเรือนก็จะทำหน้าที่ดูแลอยู่แล้ว..." (แก้ว ปิ่นเพชร, สัมภาษณ์ : ๒๕๔๕)

จากการศึกษาข้อมูลความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย บ้านโพธิ์ บ้านสนามคลี อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี สรุปความได้ว่า ความเชื่อเรื่องการนับถือศาลพระภูมิ – เจ้าที่ไม่ใช่ความเชื่อดั้งเดิมที่สืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษของกลุ่มชาติพันธุ์ แต่เป็นความเชื่อที่กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำได้รับอิทธิพลจากความเชื่อของคนท้องถิ่น ว่าพระภูมิ – เจ้าที่ เป็นผู้คุ้มครองดูแลความปลอดภัยของบ้านและสมาชิกผู้อาศัยในบ้านให้อยู่อย่างมีความสุข ปลอดภัยจากอันตราย ไม่มีภูตผีหรือวิญญาณร้ายสามารถทำอันตรายสมาชิกในครอบครัวได้ อย่างไรก็ตามความเชื่อเรื่องศาลพระภูมิ – เจ้าที่นี้เป็นความเชื่อเฉพาะบุคคล ไม่ใช่ความเชื่อร่วมกันของสมาชิกในชุมชนทุกคน

๓.๑.๔ ผีร้ายและผีตายไม่ดี

จากการศึกษาข้อมูลความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำมีความเชื่อว่า บรรพบุรุษหรือสมาชิกในครอบครัวคนใด หากเสียชีวิตด้วยเหตุอันไม่ดี เช่น

ประสบอุบัติเหตุเสียชีวิต เป็นต้น จะเรียกว่า ผีตายโหง จัดอยู่ในกลุ่ม ผีไม่ดี และไม่มีการบันทึกไว้ในบัญชีผีเรือน ไม่มีการอัญเชิญขึ้นบ้านเพื่อให้มาคุ้มครองรักษาและ ไม่มีการเซ่นไหว้บูชาในห้องผีเรือน แต่จะนำอาหารไปเซ่นไหว้ที่ทางสามแพร่ง สี่แพร่ง โคนต้นไม้หรือวางไว้ที่พื้นดิน ไม่มีการตั้งหิ้งหรือตั้งศาลสำหรับการเซ่นไหว้ ส่วนผีร้าย คือ วิญญาณคนตายที่เร่ร่อนพเนจรไม่มีญาติพี่น้องทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้ จึงต้องมารบกวนขอแบ่งปันเครื่องเซ่นไหว้ รวมไปถึงผีอื่นๆตามความเชื่อคนไทยพื้นถิ่น เช่น ผีกระสือ ผีปอบ ผีกระหัง ผีพราย เป็นต้น

ขัน ไขสะอาด อดีตกำนันหมู่บ้านไททรงดำ บ้านดอนมะเกลือ อายุ ๕๖ ปี กล่าวว่า "...พวกผีปอบ ผีกระสือ ผีอะไรอื่นๆก็เชื่อกันอยู่บ้าง แต่ก็ไม่ใช่ความเชื่อของเราแต่เดิม คิดว่าน่าจะมาเกิดหลังๆมากกว่า คือเชื่อตามคำที่เขาบอกๆกันมา แต่เคยเจอมั้ยก็ไม่เคยเจอนะ แต่เด็กๆก็จะกลัวกัน ผู้ใหญ่บางคนก็กลัว คือกลัวนะ ไม่ได้นับถืออย่างผีเรือน ไม่ได้มีพิธีหรือจัดงานอะไร แล้วก็มีผีอย่างญาติพี่น้องเราที่ตายไม่ดี พวกถูกรถชนตาย ถูกฆ่าตาย เขาถือว่าเป็นพวกตายไม่ดี ถึงจะเป็นญาติพี่น้องเรา เป็นบรรพบุรุษแต่ว่าเขาตายไม่ดี เราจะไม่จดชื่อเขาในปับผีเรือน เวลาทำพิธีเสนเขาก็ไม่เรียกชื่อ คือไม่ให้ขึ้นบ้าน เพราะถือว่าตายไม่ดี ทีนี้พอไม่เรียกเขาขึ้นบ้าน ไม่มีของเซ่นให้ บางทีเขาก็ไม่มีอะไรกิน เขาหิว เขาอยากกินเขาก็จะมารบกวน คือมาทำให้ลูกหลานในในบ้านไม่สบายบ้าง เจ็บไข้ได้ป่วยบ้าง ไปหาหมอเสนเขาก็ว่า ต้องเอาอาหารไปวางที่ทางสามแพร่ง ให้พวกเขามากินเครื่องเซ่น ก็จะหาย แต่ผีพวกนี้ก็มีเยอะเหมือนกัน บางทีบ้านเราทำบ้านอื่นไม่ทำ ผีญาติเขาก็มาแย่งผีญาติเรากินอะไรอย่างนี้ก็มี แต่เลี้ยงผีอันนี้ บางบ้านเขาก็ไม่ทำเลยก็มี ถ้าไม่ทำแล้วไม่มีใครเป็นอะไรเขาก็ไม่ทำ แต่บ้านไหนใครเป็นอะไรที ถ้าไปดูแล้วเขาว่าต้องทำถึงจะทำ..." (ขัน ไขสะอาด, สัมภาษณ์ : ๒๕๔๕)

ดวงใจ ปิ่นแก้ว กล่าวว่า "...พวกผีร้ายก็เหมือนกับผีที่จะคอยรบกวนเรา อาจจะเป็นผีเร่ร่อนที่ไม่มีใครเลี้ยงเครื่องเซ่นไหว้เขา เขาก็มากวนเรา ให้เราจัดเครื่องเซ่นไปให้เขา เพราะเขาหิวไม่มีใครเลี้ยงเขา ญาติพี่น้องไม่เลี้ยงเขา เขาก็เลยมาขอเรา บางทีก็เป็นญาติพี่น้องเราที่ตายไปเนี่ยแหละ คือถ้าคนไหนตายแบบที่เรียกว่าตายโหงเนี่ย เขาจะไม่เชิญขึ้นบ้าน เวลาทำเสนเรือนทีเขาก็ไม่เลี้ยง เสนเรือนเลี้ยงแต่ผีบรรพบุรุษที่ตายดีเท่านั้น แต่บางบ้านเขาอาจจะเอาเครื่องเซ่นต่างหากไปวางที่ทางสามแพร่งให้มากินเครื่องเซ่นที่นั่นก็ได้ แต่เขาก็ไม่ค่อยทำกันแล้ว ถ้ามากวนทีเขาก็ทำกันทีอะไรอย่างนั้น ผีพวกนี้เขาก็ไม่ได้นับถืออะไรกันมากนะ ไม่ได้จัดพิธีกรรมอะไร ไม่มีการเซ่นไหว้เหมือนผีเรือน ไม่ได้ทำอะไร แต่ใครจะทำก็ทำ เพราะความจริงเขาก็คือญาติเรานั่นแหละ เราไม่เลี้ยงใครจะเลี้ยง แต่ก็ไม่มีผลอะไรนะ ทำหรือไม่ทำไม่มีผลอะไร จะเชื่อมากแค่เรื่องผีเรือนกับศาลเจ้าพ่อมากกว่า ..." (ดวงใจ ปิ่นแก้ว, สัมภาษณ์ : ๒๕๔๕)

๓.๑.๕ ผีที่เกี่ยวข้องกับการเจ็บไข้ได้ป่วย

การศึกษาข้อมูลความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำมีความเชื่อเรื่องการนับถือผีที่เกี่ยวข้องกับการเจ็บไข้ได้ป่วย โดยเรียกว่า "ผีมด" และ "ผีเกือด" หรือ "แม่เกือด" ดังนั้นเมื่อมีสมาชิกในบ้านคนใดเจ็บป่วยขึ้นมาและรักษาไม่หาย คนในบ้านจะต้องไปหาหมอเยื้องซึ่งทำหน้าที่ตรวจดูหรือเสี่ยงทายบอกสาเหตุของการเจ็บป่วย รวมทั้งบนบานต่อรองกับผีที่มาก่อกวนเพื่อให้คนเจ็บหายจากการอาการเจ็บป่วย

หากคนเจ็บเป็นผู้ใหญ่จะต้องทำพิธีเสนหับมด คือพิธีรับผีมด เนื่องจากสาเหตุที่เจ็บไข้ได้ป่วยเพราะผีมดจะมาขออาศัยอยู่ในบ้านด้วย ผู้ป่วยต้องทำพิธีรับมด โดยตั้งหิ้งไม้สี่เหลี่ยมขนาดกว้าง – ยาว ประมาณ ๑ ศอก ไว้ตรงบริเวณหัวนอนของผู้ป่วย แล้วอัญเชิญผีมดมาอยู่บนหิ้งโดยทำพิธีเซ่นเหล้าหมากพลู หิ้งผีมดนี้เซ่นไหว้

ด้วยเหล้าและหมากพลู ไม่จำเป็นต้องไหว้ในพิธีเสนปาดตงเหมือนผีบรรพบุรุษ และไม่ควรตั้งไว้ในห้องผีเรือน หรือห้องกะล้อห่อง ผู้ที่ทำพิธีรับผีมดแล้ว สามารถฝึกฝนเป็นหมอมดเพื่อประกอบพิธีกรรมต่างๆได้ สามารถสืบทอดเชื้อสายมดต่อไปได้

หากผู้ป่วยเป็นเด็ก แล้วเกิดการเจ็บป่วย รักษาอย่างไรไม่หายเป็นเพราะ "ผีเกือด" หรือ "แม่เกือด" มารบกวนเด็กให้เจ็บป่วย ทำนองเดียวกับ "แม่ซื้อ" ตามความเชื่อของสังคมไทย เมื่อหมอเยื้องทำนายแล้วว่าสาเหตุที่เด็กเจ็บป่วยเป็นเพราะ "ผีเกือด" ก็จะต้องมีการบนบานและทำพิธีกำจัดผีเกือด

มะ แร่ใจดี อายุ ๗๓ ปี หมอเสนพิธีเสนเรือนผู้น้อย พิธีศพ กล่าวว่า "...ไททรงดำเชื่อว่าคนเราทุกคนมีขวัญประจำตัวมาตั้งแต่เกิดทุกคน ถ้าวันไหนขวัญเกิดไม่อยู่กับตัว หรือขวัญหลงหายไปไหน ก็จะทำให้เจ้าของขวัญไม่สบาย ก็ต้องทำพิธีเรียกขวัญ หรือบางทีถ้าใครไม่สบายแล้วไปหาหมอ แบบว่ารักษายังไงก็ไม่หาย บางคนเขาก็เชื่อว่าต้องไปให้เยื้องดู เยื้องก็คือคนที่จะทำพิธีแล้วบอกเราได้ว่าทำไมถึงไม่สบาย เขาก็จะบอกวิธีแก้ ทำพิธีแก้ให้อย่างถ้าเกิดมีคนในบ้านไม่สบายอย่างนี้ เราก็ต้องเป็นคนไปหาหมอเยื้อง ไปให้หมอเยื้องดูว่าเป็นอะไร ถ้าเขาว่าเพราะผีมดผีเกือด ก็แปลว่าเราต้องให้คนป่วยทำพิธีรับผีมดเพราะเขาว่าที่ไม่สบายเนี่ยเพราะผีมดจะมาอยู่ด้วย ถ้าทำพิธีก็หาย บางคนไม่เชื่อก็ไม่ทำ ก็รักษาไม่หาย แต่ตอนหลังมาทำพิธีรับผีมด ตอนหลังก็หาย เดี๋ยวนี้ก็มีอยู่บ้าง คือเดี๋ยวนี้เวลาคนไม่สบายเขาจะไปหาหมอกันแล้ว เขาไม่ค่อยมาทำพิธีอะไรอย่างนี้ โดยเฉพาะพวกเด็กๆรุ่นใหม่นะ แต่บางทีไปหาหมอเท่าไหร่ไม่หาย เขาก็ว่าลองเชื่อทางนี้ดูบ้าง ก็ปรากฏว่าหาย เราก้ไม่รู้ว่าคืออะไร แต่พอเขารับเขาก็หาย..." (มะ แร่ใจดี, สัมภาษณ์ : ๒๕๔๕)

คาน ไขสะอาด อายุ ๗๓ ปี ล่ามในพิธีเลี้ยงผีเสนเรือน บ้านดอนมะเกลือ กล่าวว่า "...สมัยก่อนเวลาไม่สบายเขาจะเชื่อว่าเป็นเพราะขวัญไม่อยู่กับเนื้อกับตัว ต้องทำเรียกขวัญกลับมา ก็จะหายไม่สบายได้ อย่างคนที่ตายเนี่ยก็เพราะขวัญหลงไป หาทางกลับไม่เจอ หรือบางคนก็เชื่อว่าโดนผีเกือดหรือผีมด ต้องทำพิธีรับผีมดรับมาแล้วก็เป็นแม่มด คือต้องรับเป็นแม่มด ตั้งหิ้งไหว้บูชาผีมดแล้วจะหาย เขาต้องตั้งหิ้งแม่มดไว้ที่ห้องนอน ห้ามตั้งในห้องผีเรือน ห้องผีเรือนจะห้ามเอาอะไรไปไว้เด็กขาด พระอะไรอย่างนี้ก็ไม่ได้ สมัยก่อนห้ามเข้าไปนอนด้วยซ้ำ ผีมดนี่ก็เป็นความเชื่อของแต่ละบุคคลนะ ไม่ใช่ว่าทุกคนที่นี่จะเชื่อหมด แต่สมัยก่อนเขาก็เชื่อกันเยอะ แต่ถ้าใครไม่เชื่อไม่ได้ถือว่าผิดนะ คือใครเจ็บไข้ได้ป่วย แล้วรักษาอย่างนี้หายเขาก็เชื่อ แต่ไม่จำเป็นต้องมีการนับถือผีมดแบบที่นับถือผีเรือน คนละอย่างกัน แต่ถ้าบ้านไหนใครรับเป็นแม่มดแล้ว เขาก็สามารถฝึกทำพิธีเป็นแม่มดเพื่อพิธีรับมดอย่างนี้ได้ อยากสืบทอดกันทำได้ แต่ต้องฝึกนะ ไม่ใช่อยู่ดีๆทำได้ คนเป็นแม่มดก็จะทำพิธีเกี่ยวกับอะไรที่เล็กๆน้อยๆ พวกรักษาคนป่วยอะไรอย่างนี้ได้ แต่ทำพิธีเสนเรือนไม่ได้ ต้องเป็นหมอเสนเท่านั้นถึงทำเสนเรือนได้ แม่มดเอาไว้ทำพิธีรับมดรักษาคนป่วย แต่ที่นี่ไม่มีแล้วแม่มดทำพิธี แม่อายุมากแล้ว อายุเกือบร้อยปี ทำพิธีไม่ได้แล้ว..." (คาน ไขสะอาด, สัมภาษณ์ : ๒๕๔๕)

แก้ว ปิ่นเพชร กล่าวว่า "...แม่มดจะเป็นหน้าที่ของผู้หญิง ถ้าผู้ชายเขาไปเป็นหมอเสนพวกนั้น แต่ผู้ชายเขาไม่เรียกแม่มดเขาเรียกหมอมด พวกผู้ชายที่ไปเป็นหมอมดก็มีอยู่ ผู้หญิงก็เป็นแม่มด แม่มดเนี่ยก็ทำได้แค่เรียกขวัญกับพวกดูเวลามีใครไม่สบายว่าใครจะมีมดมาอยู่ด้วย เราก็ทำพิธีรับมดให้เขา หรือเรียกขวัญเวลาคนไม่สบาย แต่ถ้าทำพิธีเสนหรือพิธีอะไรอย่างมดทำไม่ได้ ต้องให้หมอเสนทำ แม่มดเขาก็ไม่ได้สืบทอดกันแต่ในครอบครัวหรอก คือใครดูแล้วว่าทำได้หรืออยากทำก็ไปเรียนไปลองฝึกทำ ก็มีคนที่มดคอยสอนให้ คือต้องไปคอยดูว่าเขาทำยังไง ไปจำ ไปช่วยมดเขาทำก่อน แล้วตอนหลังเราก็สามารถทำเองได้ แล้วก็เป็นมดได้ แต่คือเขาก็ต้องรับมดก่อนนะ ขึ้นหิ้งบูชาอะไรอย่างนี้ ใครไม่สบาย ใครเจ็บป่วยก็มาบอกมด มดก็ไปทำพิธีให้ เขาก็มีของมาแซ่นไหว้มด แต่เดี๋ยวนี้มดเหลือกันไม่กี่คนหรอก ที่นี่ (ดอนมะเกลือ) ก็มีแค่ไม่กี่คนหรอก เป็นคนแก่แล้วด้วย อายุมาก

เก้าสิบกว่าแล้ว พูดได้แต่ภาษาทรงดำด้วย แกทำไม่ค่อยไหวแล้วเพราะอายุเยอะ..." (แก้ว ปิ่นเพชร, สัมภาษณ์ : ๒๕๔๕)

๓.๑.๖ ผีที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพ

จากการศึกษาข้อมูลความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่ากลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำประกอบอาชีพทำการเกษตรเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นจึงมีความเชื่อเรื่องการนับถือผีที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพแต่เป็นความเชื่อเฉพาะบุคคล ไม่ใช่ความเชื่อดั้งเดิมประจำกลุ่มชาติพันธุ์ โดยเป็นความเชื่อที่เชื่อตามกันมาจากคำบอกเล่าจากคนในชุมชนบ้าง หรือจากคนชุมชนอื่นซึ่งเป็นคนไทยพื้นถิ่นบ้าง เช่น ความเชื่อเรื่องการนับถือผีแม่ธรณี ผีแม่โพสพ ก็จะมีการเซ่นไหว้บูชาก่อนลงทำนา เพื่อให้ผีเหล่านั้นบังเกิดความพึงพอใจ บันดาลให้ได้พืชพันธุ์ธัญญาหารอุดสมบูรณ์ อาจจะมีการประกอบพิธีเซ่นไหว้แตกต่างกันไปตามความเชื่อของแต่ละบุคคล และไม่มีรูปแบบเฉพาะ ผีที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพเกษตรกรนี้ ได้แก่

ผีนา เป็นผีที่ดูแลนา ชาวไททรงดำจะมีการตั้งศาลที่เรียกว่า "ศาลนา" เพื่อให้ผีนาได้มาสิงสถิตและเป็นสถานที่ที่ชาวบ้านจะมาทำการกราบไว้บูชาด้วยเครื่องเซ่น เมื่อเริ่มฤดูทำนา (แรกนา) และทำพิธี "ปาดตงนา" เมื่อถึงฤดูการเก็บเกี่ยวข้าว

ผีเมล็ดข้าวหรือแม่โพสพ ชาวไททรงดำจะทำพิธีเซ่นไหว้ผีเมล็ดข้าวหรือพระแม่โพสพเมื่อข้าวออกรวง โดยเมื่อเก็บเกี่ยวเสร็จแล้วจะทำพิธีอัญเชิญผีเมล็ดข้าวหรือพระแม่โพสพมาประจำยุ้งฉาง และมีข้อห้ามหลายประการมิให้ล่วงละเมิดต่อผีเมล็ดข้าวหรือพระแม่โพสพ เช่น ห้ามนอนหน้ากะพ้อมข้าว ห้ามใส่รองเท้าเดินเข้าไปในลานนวดข้าว เวลาทานข้าวห้ามเคาะจานข้าว เป็นต้น

แก้ว ปิ่นเพชร กล่าวว่า "...เวลาไปทำนาบางคนเขาก็อาจจะทำพิธีไหว้แม่โพสพบ้าง ไหว้ผีนาบ้าง ไหว้แม่ธรณีบ้าง ไหว้ผีเมล็ดข้าวก็มี แต่ไม่ได้จัดพิธีใหญ่อะไร แล้วก็ไม่เหมือนกันด้วยนะ บางคนไหว้ผีนา ก็เชื่อว่าเป็นผีที่คอยดูแลไร่นา บางบ้านเขาก็ตั้งศาล เรียกว่า ศาลนา แล้วทำพิธีอัญเชิญผีนามาอยู่ที่ศาลนามาคอยดูแลไร่นา ไม่ให้ข้าวหรือผลผลิตเสียหาย ก็จัดเครื่องเซ่นไป เครื่องเซ่นนี้ก็ไม่ได้เฉพาะเจาะจง หรือบางคนไหว้แม่โพสพอะไรอย่างนี้ ไหว้ผีเมล็ดข้าวอะไรอย่างนี้ก็ถือว่าผีเมล็ดข้าวก็ดูแลข้าวให้เรา คือสมัยก่อนเขาเกี่ยวข้าวเสร็จ เขาก็เอาข้าวมาเก็บที่ยุ้ง สมัยก่อนบ้านไททรงดำจะมียุ้งอยู่เก็บข้าวสร้างใกล้ๆไว้เนี่ย เป็นเรือนเดียงกันทางด้านหลัง ไว้เก็บข้าว ทีนี้ก็กลัวพวกแมลงพวกสัตว์อะไรจะมาทำลายข้าว กลัวคนกลัวอะไรอย่างนี้ เขาก็จะอัญเชิญผีเมล็ดข้าว ผีแม่โพสพมาคอยดูแลยุ้งฉาง แล้วแต่คนเชื่อ แต่ก็คิดว่าทำแล้วเราสบายใจ คือขอพรให้เทวดามาช่วยดูแลไร่นาเราให้ปลอดภัย ให้ได้ผลผลิตดีอะไรอย่างนี้..." (แก้ว ปิ่นเพชร, สัมภาษณ์ : ๒๕๔๕)

ขัน ไขสะอาด บ้านดอนมะเกลือ อายุ ๕๖ ปี ...กล่าวว่า "...เท่าที่เคยเห็นอยู่บ้างก็คงเป็นผีนา แม่โพสพอะไรอย่างนี้นะ ก็เห็นเขาทำพิธีไหว้กันที่นานั่นแหละ บางคนเขาก็ตั้งศาลผีนาไว้ที่ที่นาของเขา เอาไว้ไหว้ของเขาประจำ หรือบางก็เอาอะไรไปเซ่นไหว้กัน แต่ก็ทำกันแค่พอเล็กๆนะ เห็นบางคนเขาก็เอาน้ำ เอาดอกไม้ไหว้กัน บางบ้านก็เอาเหล้าไหว้ คือแล้วแต่ใครไหว้ยังไงเพราะอันนี้ไม่ใช่ความเชื่อของเราหรอก เราก็รับเขามาอีกที เขาก็แล้วแต่คนเชื่อว่าหรือแล้วแต่เขาสะดวกน่ะ แต่พอช่วงทำนาทีเขาก็ทำไหว้ใหญ่ๆกันทีนึง ก็ไหว้แม่โพสพ ไหว้ผีนา ผีข้าว..." (ขัน ไขสะอาด, สัมภาษณ์ : ๒๕๔๕)

๓.๑.๗ ผีที่สิงสถิตย์ตามสถานที่ต่างๆ

จากการศึกษาข้อมูลความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำมีความเชื่อเรื่องผีที่สิงสถิตตามสถานที่ต่างๆ ว่า สถานที่ทุกแห่ง ไม่ว่าจะเป็นป่าไม้ ภูเขา แม่น้ำลำธาร ตลอดจนสิ่งต่างๆที่อยู่ตามธรรมชาติล้วนมีผีสิงสถิตอยู่ เพื่อดูแลรักษาให้เกิดความปลอดภัย ร่มเย็น และอุดมสมบูรณ์ ดังนั้นหากผู้ใดกระทำผิดต่อธรรมชาติย่อมต้องได้รับการลงโทษจากผีที่คุ้มครองดูแลสถานที่เหล่านั้นอยู่จากการกระทำอันไม่สมควร โดยอาจทำให้เจ็บป่วย อาจทำให้มีเรื่องเดือดร้อนรำคาญใจ มีความเป็นอยู่ไม่สงบสุข เป็นเหตุให้ชาวไททรงดำจะระมัดระวังในเรื่องการตัดไม้ การเดินป่า และการใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำลำธารต่างๆ เพื่อไม่ให้เกิดความเสียหายและกระทบกระเทือนถึงผีต่างๆ

ในเรื่องผีที่สิงสถิตประจำต้นไม้นั้น กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำเชื่อว่า ต้นไม้ทุกต้นมีผีหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำอยู่เพื่อคุ้มครองดูแลไม่ให้ใครมากระทำสิ่งใดอันไม่ดี ให้เกิดความเสียหายต่อธรรมชาติ ผีเหล่านี้จะไม่ทำร้ายหากไม่มีใครมาล่วงละเมิดหรือทำการไม่ควรให้เกิดความเสียหายต่อต้นไม้เหล่านี้ แต่หากใครมาตัดไม้ทำลายป่า หรือใครมาตัดไม้ไปสร้างบ้านโดยไม่ได้มีการบอกกล่าวขอขมาก่อน ผีที่สิงสถิตอาจเกิดความไม่พอใจ และลงโทษให้เกิดสิ่งไม่ดีกับชีวิต ต้นไม้ที่ชาวไททรงดำเชื่อว่าเป็นต้นไม้ดีเป็นมงคล เช่น ต้นขนุน เชื่อว่าจะช่วยหนุนนำเงินทองเข้าบ้านให้ร่ำรวย ดอกดาวเรืองเป็นดอกไม้มงคลสำหรับใช้กราบไหว้บูชาพระ และทำให้นอนหลับสบายไม่มีผีสางนางไม้มารบกวน ส่วนต้นไม้ที่ชาวไททรงดำเชื่อว่าไม่ดี หากใครล่วงละเมิดหรือนำเข้าบ้านจะต้องเกิดเหตุร้ายแรง ได้แก่ ต้นตะเคียน โดยห้ามผู้ใดนำต้นตะเคียนมาเสาบ้านหรือสร้างบ้าน จะทำให้เกิดความไม้สงบสุข เนื่องจากมีผีนางตะเคียนสิงสถิตอยู่ นอกจากต้นตะเคียนแล้วยังมีต้นลาน ที่มีความเชื่อว่าหากผู้ใดนำต้นลานมาทำเสาบ้านหรือสร้างบ้าน ผู้อยู่อาศัยในบ้านหลังบ้านจะถูกรุกรานทำให้อยู่ไม่เป็นสุข หรือต้นไม้บางต้นใช้ป้องกันผี เช่น ใบหนาด ต้นไม้สำหรับเป็นเครื่องรางเวลาไปงานศพ เช่น ใบทับทิม เป็นต้น

นอกจากผีป่า ผีเขา ผีต้นไม้ ผีต้นลำธารและผีที่สิงสถิตอยู่ตามธรรมชาติแล้ว ชาวไททรงดำยังมีความเชื่อว่าสถานที่หรืออุปกรณ์เครื่องใช้ต่างๆล้วนแต่มีผีสิงสถิตอยู่ จึงมิกระทำการล่วงละเมิด เช่น ผีบันได ทั้งนี้เนื่องจากบันไดบ้านเรือนของชาวไททรงดำในสมัยโบราณหรือแม้กระทั่งในปัจจุบันบ้างบ้านยังคงใช้บันไดไม้ ซึ่งไม้ที่นำมาทำบันไดนี้บางทีอาจมีนางไม้สิงสถิตอยู่ ผีประตูคือพระแม่ธรณี จึงห้ามมิให้เหยียบธรณีประตู ผีเตาไฟ สมัยก่อนยังไม่มีเตาแก๊ส ชาวไททรงดำประกอบอาหารด้วยเตาถ่านหรือเตาไฟ ดังนั้นเตาไฟจึงมีบุญคุณแก่ชาวไททรงดำ ในฐานที่เป็นเครื่องช่วยในการประกอบอาหารเพื่อเลี้ยงชีวิตตนเองและครอบครัว เมื่อมีการทำ **“พิธีจี่ไฟไหข่าว”** หรือพิธีกรรมสำคัญบางอย่างจึงต้องนำอาหารไปเซ่นไหว้ผีบันได ผีประตู และผีเตาไฟ เพื่อเป็นการบูชา

มะ แร่ใจดี อายุ ๙๓ ปี หมอเสนพิธีเสนเรือนผู้น้อย กล่าวว่า “...ผีมีสิงสถิตย์อยู่ทั่วไป ต้นไม้ก็มีผีสิงอยู่ ผีนางไม้ ผีนางตะเคียน ไม้ตะเคียนนี่ไม่เอามาสร้างบ้านเลยนะ เพราะมีแม่นางตะเคียนอยู่ คนอยู่บ้านแล้วไม่มีความสุข ทีนี้สมัยก่อนบ้าของพวกไททรงดำเนี่ย บ้านเขาใช้ไม้ทำ เวลาเขาเอาไม้มาสร้างบ้านเนี่ย เขาต้องทำพิธีไหว้ พิธีขอขมาด้วย เพราะเราไม่รู้ว่าไม้ที่เอาสร้างบ้านเหล่านี้ มีผีหรือมีนางไม้อยู่หรือเปล่า หากไม่ทำพิธีก็อาจจะอยู่แล้วไม่มีความสุข ไม่สบายใจ คนในบ้านทะเลาะอะไรอย่างนี้ หรือหากสร้างบ้านเสร็จแล้ว สร้างใหม่ๆ เนี่ย ก็ต้องทำพิธีไหว้อะไรกันก่อนเข้ามาอาศัย เชิญผีเรือนมาอยู่ก่อน เพราะเราไม่รู้ว่าก่อนที่เรามาอยู่เนี่ย พอบ้านสร้างเสร็จแล้วเนี่ย มีผีอะไรมาอยู่ก่อนเราหรือเปล่า เราก็ต้องให้หมอเขามาทำพิธีปัดรังควานก่อนที่จะเข้าไปอยู่ ...” (มะ แร่ใจดี, สัมภาษณ์ : ๒๕๔๕)

รัชดาเพ็ญ พงษ์เสนา เจ้าหน้าที่ผู้ให้ข้อมูลความรู้ประจำเรือนบ้านโซ่ง พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติอำเภอเมืองสุพรรณบุรี กล่าวว่า กล่าวว่า "...ความจริงผีก็อยู่ทั่วไปหมดนะ คนสมัยก่อนเขาฉลาด เขาก็สอนให้เราอ่อนน้อม มีสัมมาคารวะ รู้จักเด็กรู้จักผู้ใหญ่ จะทำอะไรก็ให้บอกกล่าวผีบอกกล่าวเทวดาก่อน คือ เราจะไปตัดต้นไม้ จะไปปีนต้นไม้ เราก็ไม่รู้ว่ามีผีหรือมีอะไรคุ้มครองอยู่ เราก็อาจได้รับอันตราย ดังนั้นเขาก็บอกว่าจะทำอะไรก็ให้บอกกล่าวผีบอกกล่าวเทวดาก่อน ท่านจะได้ช่วยดูแลคุ้มครองเรา เวลาเราสร้างบ้านไปตัดไม้มาสร้างบ้าน ไม้นั้นก็อาจมีนางไม้สิงอยู่ เราก็บอกกล่าว ต้องทำพิธีก่อน ไม่งั้นเราอาจได้รับความเดือดร้อน หรือเตาไฟอย่างเนี้ย แต่ก่อนมันก็ไม่ใช่มีได้ง่ายๆ และเตาไฟก็ช่วยหุงหาอาหาร ทำให้เรามีอาหารการกิน มีคุณกับเรา เวลาทำพิธีสมัยก่อนเขามีพิธีไหว้อะไรอย่างเนี้ย เขาก็จะเอาของมาไหว้เตาไฟ มาไหว้แม่ธรณี คือให้นึกถึงบุญคุณ ให้แสดงความเคารพกตัญญู สมัยโบราณสอนให้ลูกหลานกตัญญูรู้คุณคนนั่นแหละ เหมือนกับเสนเรือนเนี่ยก็คือให้ลูกหลานแสดงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ อย่างขึ้นป่า ขึ้นเขา เขาว่าผีเจ้าป่า เจ้าเขา ทำอะไรให้ระมัดระวัง ทำอะไรไม่ดีจะโดนผีลงโทษ จะเจ็บป่วยไม่สบาย หรืออาจตายอะไรอย่างเนี้ย ก็คงจะบอกว่า เข้าป่า ขึ้นเขามันอันตราย ให้ระวังตัว อย่าประมาท ก็คืออย่าหลบหลู่สิ่งศักดิ์สิทธิ์ อะไรอย่างนี้แหละ คนโบราณเขาฉลาด เขาเข้าใจสอนลูกหลาน..." (รัชดาเพ็ญ พงษ์เสนา, สัมภาษณ์ : ๒๕๔๕)

๓.๒ ประเภทของผีตามความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง

จากการศึกษาข้อมูลความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆใน จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่ากลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งมีความเชื่อในเรื่องผีเทวดา ผีเจ้านายหรือผีบรรพบุรุษประจำชุมชน ส่วนผีบรรพบุรุษประจำครอบครัวมีความเชื่อและการจัดพิธีกรรมมีความสำคัญรองลงมาจากผีบรรพบุรุษประจำชุมชน ส่วนกลุ่มผีประเภทอื่นพบว่า มีความเชื่อเรื่องผีตามความเชื่อดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ ควบคู่กับความเชื่อเรื่องผีที่ได้รับอิทธิพลจากคนไทยภาคกลาง ผสมผสานกับความเชื่อเรื่องการนับถือศาสนา ดังนี้

๓.๒.๑ ผีเทวดา

จากการศึกษาข้อมูลความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่ากลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง มีความเชื่อในเรื่องผีเทวดาว่า เป็นวิญญาณของเทวดาที่เคยคุ้มครองรักษากลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งมาตั้งแต่อดีตครั้งอาศัยอยู่ในอาณาจักรลาว กระทั่งอพยพย้ายถิ่นฐานมาตั้งบ้านเรือนถาวรอยู่ในปัจจุบัน ผีเทวดานี้เป็นดวงวิญญาณของเทวดาที่นายกองแดงผู้นำชุมชนหรือนายทัพใหญ่ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งในอดีตได้เป็นผู้อัญเชิญผีเทวดาอารักษ์มาจากศาลเทวดาใหญ่ที่ อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ มาสถิตย์ ณ ศาลที่สร้างไว้ในบริเวณบ้านของนายกองแดงเพื่อคอยคุ้มครองป้องกันภัยอันตรายต่างๆ ให้แก่หมู่บ้าน ซึ่งชาวบ้านในชุมชนให้ความเชื่อถือศรัทธาและมีการสืบทอดความเชื่อในการนับถือผีเทวดาสู่สมาชิกในครอบครัวจากรุ่นปู่ย่าตายายสู่รุ่นพ่อแม่ และสู่รุ่นลูกหลาน อย่างไรก็ตามจากการสอบถามสมาชิกในชุมชนรุ่นปัจจุบันอายุระหว่าง ๓๖ - ๗๘ ปี ถึงความเป็นมาหรือความเชื่อดั้งเดิมเกี่ยวกับผีเทวดา ไม่มีผู้ใดสามารถให้รายละเอียดที่ชัดเจนเกี่ยวกับเรื่องผีเทวดาได้ เนื่องจากปัจจุบันครอบครัวที่ยังคงความเชื่อเรื่องผีเจ้าเทวดามีเหลืออยู่ในชุมชนเพียง ๒ – ๓ ครอบครัวเท่านั้น สมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่นับถือกันเพียงผีเจ้านายเป็นสำคัญ

จากการศึกษาข้อมูลการนับถือผีเทวดาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง ที่บ้านโคก และบ้านหนองตาสาม พบว่า จำนวนครอบครัวที่นับถือผีเทวดามีน้อยกว่าจำนวนครอบครัวที่นับถือผีเจ้านาย โดยผู้ทำหน้าที่ในการติดต่อกับผีเทวดา หรือเป็นตัวกลางให้สมาชิกในชุมชนสามารถสื่อสารกับผีเทวดาได้นั้น คือ คนต้น

ทองไกร แก้วสระแสน อายุ ๔๐ ปี ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๓ บ้านโคก ตำบลอู่ทอง อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี กล่าวว่า "...ผีเทวดาก็คิดว่าคงเป็นเทวดาที่คอยดูแลคุ้มครองพวกเรา แต่ก็ไม่รู้อะไรมาก คือเคยได้ยินคนรุ่นเก่าๆเขาพูดกันอยู่บ้าง แต่ไม่ค่อยมีใครนับถือผีเทวดากันมากเท่าไหร่นะ อย่างในหมู่บ้านนี่เขาก็ไหว้กันแต่หอเจ้านาย มีอะไรก็หอเจ้านาย พอคนส่วนใหญ่เชื่อหอเจ้านาย เขาก็มาไหว้หอเจ้านาย คือไม่งั้นเขาก็ถือเทวดา ก็มีน้อยไง เขาก็เลยมาถือผีเจ้านายตามๆกันบ้าง นับถืออยู่แล้ว เดี๋ยวนี้ก็มีไม่กี่บ้านหรอกที่ยังนับถือผีเทวดาอยู่ มีอยู่ ๒ – ๓ บ้านมั้ง รายละเอียดก็ไม่รู้อะไรมากกว่านี้ เพราะไม่เคยเห็นเขาทำอะไรกัน..."

เบน แก้วสระแสน อายุ ๗๕ ปี กล่าวว่า "...ส่วนมากลูกหลานที่นี่รู้จักหอเจ้านายมากกว่า ไม่ค่อยมีคนรู้จักผีเทวดา แต่ก็คิดว่าคงเป็นเทวดาที่คอยดูแลคนในชุมชนแหละนะ ก็ได้ยินมาแค่นี้แหละ แต่เราไม่มีพิธีกรรมเซ่นไหว้ผีเทวดา คือบ้านไหนเชื่อก็เชื่อ ซึ่งเดี๋ยวนี้ก็น้อยมาก คนนับถือหอเจ้านายกันหมด ใครมีอะไรก็ไปหอเจ้านาย ไม่ค่อยนึกถึงผีเทวดาเท่าไหร่ ก็อาจจะมีเหลืออยู่ไม่กี่บ้านล่ะมั้งที่นับถืออยู่ แต่เราก็จะไม่ไปยุ่งกันเรื่องนี้ ใครนับถืออะไรก็ถือไป..." (เบน แก้วสระแสน, สัมภาษณ์ : ๒๕๔๕)

๓.๒.๒ ผีบรรพบุรุษ

จากการศึกษาข้อมูลความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่ากลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง มีความเชื่อในเรื่องผีบรรพบุรุษประจำชุมชน เรียกว่า "ผีเจ้านาย" ซึ่งมีการนับถือและสืบทอดการนับถือจากรุ่นสู่รุ่นโดยสมาชิกภายในครอบครัว "ผีเจ้านาย" หมายถึง วิญญาณของกษัตริย์ หรือเจ้านายที่เคยปกครองกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งมาตั้งแต่ครั้งอาศัยอยู่ในราชอาณาจักรลาว หรืออาจเป็นวิญญาณของนายกองแดง ผู้นำชุมชนหรือนายทัพใหญ่ที่มีความกล้าหาญ และเข้มแข็งจนสามารถตั้งถิ่นฐานใหม่ให้แก่กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งมั่นคงมาจนทุกวันนี้ นอกจากนี้ยังมีชาวบ้านบางกลุ่มเชื่อว่า ผีเจ้านายก็คือผีบรรพบุรุษของตน อาจเป็นปู่ ย่า ตา ยาย ของตนที่ได้เสียชีวิตไป "ผีเจ้านาย" เป็นลักษณะความเชื่อดั้งเดิมประจำชุมชน หรือลักษณะความเชื่อต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ร่วมกัน สืบทอดความเชื่อโดยสมาชิกคนชุมชนจากรุ่นสู่รุ่น ต่างจากการนับถือผีบรรพบุรุษของกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ ซึ่งเป็นการนับถือผีและสืบทอดการนับถือโดยสมาชิกในครอบครัวที่นับผีตระกูลเดียวกัน แต่คล้ายคลึงการนับถือผีบรรพบุรุษประจำชุมชนคือการนับถือศาลเจ้าพ่อ ซึ่งเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่สมาชิกในชุมชนเคารพนับถือร่วมกัน โดยกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งเรียกว่า "หอเจ้านาย" กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งมีการเชิญดวงวิญญาณของผีเจ้านายมาสิงสถิตอยู่ ณ หอเจ้านาย เพื่อคอยคุ้มครองรักษาสมาชิกในชุมชนให้รอดพ้นจากภยันตราย

หอเจ้านายหรือศาลผีเจ้านายตั้งอยู่บริเวณทิศเหนือของหมู่บ้าน บนพื้นที่ดอน และมีต้นไม้ใหญ่ขึ้นอยู่หนาแน่น นอกจากพิธีบูชาหอเจ้านายประจำปีซึ่งจะจัดขึ้นในเดือน ๗ ของทุกปีแล้ว ในยามปกติสมาชิกในชุมชนจะไปเคารพกราบไหว้เป็นประจำ ด้วยธูปเทียน ดอกไม้ เหล้า หมากพลู บุหรี่ ผลไม้ เป็นต้น ดังนั้นบริเวณหอเจ้านายจึงแลดูสะอาดตาและร่มรื่นตลอดเวลา เพราะชาวบ้านที่ไปสักการะหอเจ้านายก็จะช่วยกันดูแลรักษาความสะอาด ผู้ทำหน้าที่ในการติดต่อกับผีเจ้านาย หรือ เป็นตัวกลางให้สมาชิกในชุมชนสามารถสื่อสารกับผีเจ้านาย คือ กวน ปัจจุบันผู้ทำหน้าที่ "กวน" ในหมู่บ้านครั่งนี้ คือ ผู้อาวุโส อายุประมาณ ๑๐๗ ปี ชื่อ เหล็ก สมาชิกในชุมชนเรียกกันว่า "กวนเหล็ก" แม้ว่ากวนเหล็กจะมีอายุมากแล้วก็ตาม แต่ชาวบ้านยังคงเชิญไปทำพิธีติดต่อสื่อสารทำพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องการชุมชนหรือการเซ่นไหว้ศาลเจ้าพ่อเป็นประจำ หากกวนเหล็กเสียชีวิตลง ผู้ทำหน้าที่สืบทอดก็คือ น้องชายของกวนเหล็ก ชื่อ ยัง ลีสุขสาม อายุ ๖๕ ปี สมาชิกในตระกูล "ลีสุขสาม" ที่สืบทอดการเป็นผู้นำพิธี หรือ "กวน" ที่ได้เรียนรู้และฝึกประสบการณ์กับกวนเหล็กมานาน ทั้งนี้จากการสอบถามสมาชิกในชุมชนเชื่อว่าผู้ที่จะสืบทอดการเป็นกวนได้ต้องเป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์ในการทำพิธีกรรมต่างๆของชาวครั่งได้เป็นอย่าง ส่วนมากเป็นคนที่มาจากตระกูล "ลีสุขสาม"

ทองไกร แก้วสระแสน อายุ ๔๐ ปี ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๓ บ้านโคก ตำบลอู่ทอง อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี กล่าวว่า "...ความเชื่อเรื่องการนับถือผี นับถือศาลของครั่งมีอยู่เยอะทีเดียว ทุกวันนี้ก็ยังนับถือเจ้านาย เรียกว่า ผีเจ้านาย ต้องไปไหว้ผีเจ้านายที่หอเจ้านาย ลักษณะเป็นศาล เหมือนคนจีนเขาก็ต้องไหว้เจ้า พอประมาณเดือน ๗ ก็จะจัดพิธีไหว้หอเจ้านาย เป็นการไหว้บรรพบุรุษ เพราะเราเชื่อว่าคนครั่งทั้งหมดในหมู่ ๓ นี้มีบรรพบุรุษเดียวกัน เราก็จะไปไหว้บรรพบุรุษร่วมกันที่หอเจ้านาย ไม่มีการทำบุญ กรวดน้ำเหมือนศาสนาพุทธ แต่จะเอาหมู เอาไก่ไปไหว้ ไปไหว้ที่ศาลหอเจ้านายเลย เจ้าพ่อประจำศาลชื่อว่า เจ้าพ่อขุนหารขวานฟ้า นับถือกันมาตั้งแต่เมื่อไหร่ไม่รู้นะ แต่ว่าเกิดมาก็นับถือกันแล้ว พ่อแม่ก็นับถือกันแล้ว คนแก่เขาเล่าว่าพอตกกลางคืนจะได้ยินเสียงม้าวิ่งรอบเมืองทั้งคืน เพื่อกันขโมย นอกจากไหว้กันประจำปีแล้ว ก็ยังมีประเภทที่ไปบนเจ้าพ่อกันว่าของหาย ส่วนมากก็จะได้คืนนะ หรือบางทีชาวบ้านจะไปไหนมาไหนเขาก็ยกมือไหว้เจ้าพ่อ ขอให้เดินทางปลอดภัย เขาก็นับถือกันอย่างนี้ หรือบางทีบ้านไหนมีลูกสาว แล้วมีผู้ชายมาจับมือลูกสาว ผู้ชายคนนั้นต้องมาแก้ เพราะเขาถือว่าเป็นการผิดผี ต้องซื้อไก่ไปแก้ ภาษาลาวเรียกว่า แปลงผี..." (ทองไกร แก้วสระแสน, สัมภาษณ์ :๒๕๔๕)

ยัง ลีสุขสาม อายุ ๖๕ ปี สมาชิกในตระกูล "ลีสุขสาม" ที่สืบทอดการเป็นผู้นำพิธี หรือ "กวน" มาแต่โบราณ กล่าวว่า "...ครั่งนับถือผีเจ้านาย ผีบรรพบุรุษ อย่างครั่งบ้านโคก หมู่ ๓ นี้นับถือผีเจ้านาย มีการตั้งหอเจ้านายชื่อเจ้าพ่อขุนหารขวานฟ้า นับถือกันทุกบ้าน ลูกเด็กเล็กแดงก็นับถือเพราะพ่อแม่เขานับถือ เขาก็นับถือตามพ่อแม่ พอถึงงานปีเขามาไหว้หอเจ้านายกับพ่อกับแม่เขา ลูกหลานพวกเด็กๆเวลาที่เขามางานเลี้ยงหอเจ้านายเขาก็จะไม่ซน สงบเสงี่ยมดี หอเจ้านายนี่เรานับถือกันมาแต่โบร่ำโบราณแล้วนะ ผีอื่นก็ไม่ค่อยเห็นรับถืออะไรกัน บางบ้านเขานับถือผีเทวดา แต่ไม่ค่อยมีแล้ว เดี๋ยวนี้ส่วนใหญ่มีแต่ผีเจ้านาย ผีอื่นๆก็ไม่เห็นมีนะ มีแต่หอเจ้านาย พอถึงงานปี ประมาณเดือน ๗ เขาก็จะเอาของไหว้หอกัน มีหมู มีไก่ มีผลไม้ แล้วแต่ใครจะเอาอะไรไปไหว้ แต่จะมีคนมาร่วมงานกันเยอะแยะเลย เพราะเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่นับถือกันมากว่าศักดิ์สิทธิ์ และช่วยคุ้มครองเรา คนเฒ่าคนแก่ หรือเด็กๆจะรู้ อย่างเวลาที่เจ็บไข้ได้ป่วยเขาก็จะไปบนที่ศาลให้ปกปักรักษา มีเข้าทรงด้วย เวลาไปบนให้หายเจ็บป่วยเขาจะมีคนทำพิธีคนหนึ่งเรียกว่า กวน และคนทรงอีกคนหนึ่ง ก็จะมาทรงเพื่อช่วยรักษา..." (ยัง ลีสุขสาม, สัมภาษณ์ : ๒๕๔๕)

เบน แก้วสระแสน อายุ ๗๕ ปี บ้านโคก ตำบลบ้านโคก อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี กล่าวว่า "...หอเจ้านายมีมาตั้งแต่ปู่ยังเล็กๆ มีด้วยกัน ๗ ศาล มีมาตั้งแต่โบร่ำโบราณ เจ้าพ่อชื่อเจ้าพ่อขุนหารขวานฟ้า เวลาไหว้ก็มีกวนเหล็กเป็นคนทำพิธี ให้ชาวบ้านเอาของมารวมกันร่วมกันไหว้ จะไหว้ประมาณเดือน ๗ กวนเหล็กก็จะจุดธูปบอกเจ้าพ่อ ร่างทรงก็จะเชิญเจ้าพ่อมาลงที่ร่าง ทีนี้ใครอยากถามอะไรก็ถาม อยากขออะไรก็ขอ หรือบางทีก็ทำพิธีตอนที่มีคนไปบน คนเวลาไปบนต้องเชิญกวนกับคนทรงไปด้วย แล้วก็เตรียมไก่หรือหมู ๘ ตัว เหล้า ๘ ไห หรือบนอะไรไว้อีกก็เอามาตามนั้น คือเวลาเขาบนอย่างไรก็ต้องแก้อย่างนั้น บ้านไหนจะได้ลูกเขย จะทำพิธีแปลงเขยต้องใช้ไก่ ๘ ตัวไปไหว้ศาล แล้วก็มีมหรสพสนุกสนานกัน ไม่มีวงดนตรีหรือการแสดงเฉพาะของครั่ง แต่ไปจ้างวงดนตรีมาจากข้างนอก พวกรำก็รำไปตามดนตรี ไม่มีท่ารำตายตัว อยากรำอะไรก็รำ หรือบางหากบ้านไหนมีลูกสาว แล้วมีผู้ชายมาจับมือลูกสาวก็แสดงว่าผิดผีแล้ว ต้องมาแก้กันด้วยเหล้า ๔ ไห ไก่ ๔ ตัว เพราะเป็นความเชื่อว่าไม่ดี ผีอื่นๆก็ไม่ค่อยมีนะว่าเขานับถืออะไรกัน มันแล้วแต่คน แล้วแต่บ้านไป หรืออย่างผีเทวดาก็เป็นสิ่งใหม่ที่เข้ามา แต่ว่าคนส่วนน้อยที่นับถือ แต่คนดั้งเดิมจะนับถือหอเจ้านาย..." (เบน แก้วสระแสน, สัมภาษณ์ : ๒๕๔๕)

ขำ แก้วสระแสน อายุ ๕๘ ปี กล่าวว่า "...ตั้งแต่เด็กมาก็นับถือหอเจ้านายมาตั้งแต่แรกแล้ว รู้ว่ามีบางบ้านเขานับถือผีเทวดา แต่มีไม่เยอะหรอก เดี๋ยวนี้ก็ไม่ค่อยเห็นบ้านไหนนับถือผีเทวดาแล้วนะ ถ้ามีก็คงประมาณ ๒ – ๓ บ้าน เดี๋ยวนี้เขานับถือหอเจ้านายกันหมดแล้ว หอเจ้านายคือเจ้าพ่อขุนหารขวานฟ้า นับถือกันมาตั้งแต่สมัยพ่อแม่แล้ว เขาเล่าว่าเป็นบรรพบุรุษของครั่ง อันนี้ก็ไม่รู้นะ พ่อแม่เล่าให้ฟังว่าเป็นเจ้าพ่อประจำหมู่บ้าน คอยดูแลทุกข์สุขลูกหลานมาตั้งแต่โบราณ ตอนกลางคืนจะได้ยินเสียงขี่ม้ารอบหมู่บ้านเลย เขาว่าเจ้าพ่อมาคอยดูแลไม่ให้ขโมยหรือพวกไม่ดีเข้ามาทำร้าย คนที่นี่เลยนับถือเจ้าพ่อมาก..." (ขำ แก้วสระแสน, สัมภาษณ์ : ๒๕๔๕)

๓.๒.๓ ผีพระภูมิ – เจ้าที่

จากการศึกษาข้อมูลความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่ากลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งมีความเชื่อในเรื่องผีพระภูมิ – เจ้าที่ เช่นเดียวกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่น แต่ไม่ใช่ความเชื่อดั้งเดิมและไม่ใช่ความเชื่อหลักของกลุ่มชาติพันธุ์ กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งเชื่อว่า พระภูมิ – เจ้าที่ คือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่จะช่วยปกป้องคุ้มครองสมาชิกในครอบครัวและชุมชนให้รอดพ้นจากภยันตรายทั้งหลายทั้งปวง มีการตั้งศาลพระภูมิ – เจ้าที่เพื่อการสักการะขอความเป็นสิริมงคล ความเชื่อเรื่องผีพระภูมิ – เจ้าที่เป็นลักษณะความเชื่อเฉพาะบุคคลหรือเฉพาะกลุ่มคนไม่ใช่ความเชื่อร่วมในกลุ่มชาติพันธุ์

นางน้อย ลีสุขสาม อายุ ๗๕ ปี กล่าวว่า "...ผีเจ้าที่ก็คนนับถืออยู่บางบ้าน บ้านไหนตั้งศาลพระภูมิก็แล้วแต่ความเชื่อความศรัทธาของเขา เดี๋ยวนี้มีพระภูมิ มีผีอื่นๆ แต่เขาก็แยกกันไม่ปน แล้วแต่ใครจะเชื่ออะไร ใครจะตั้งหิ้งพระที่บ้านก็ตั้ง ใครจะตั้งศาลพระภูมิที่บ้านก็ตั้ง คือมันเป็นเรื่องส่วนบุคคลนะสำหรับเรื่องเจ้าที่ เรื่องพระภูมินี่ คนที่ตั้งศาลพระภูมิก็อาจจะขอให้ช่วยดูแลคุ้มครองบ้าน ดูแลคนในบ้านให้ปลอดภัย ก็เหมือนคนไทยปกตินั่นแหละ อันนี้ไม่ใช่ความเชื่อเฉพาะของครั่งหรอก คิดว่าครั่งเองก็คงเชื่อตามคนที่นี่แหละ ก็เพื่อความเป็นศิริมงคล เพราะความเชื่อหลักจริงๆจะมีกันแต่หอเจ้านายที่นับถือกันมาแต่เด็กๆ แต่อื่นๆก็คงเพิ่งมาทีหลัง และก็คงเชื่อตามพวกคนไทยนั่นแหละ..." (น้อย ลีสุขสาม, สัมภาษณ์ : ๒๕๔๕)

นายทองไกร แก้วสระแสน อายุ ๔๐ ปี กล่าวว่า "...เท่าที่ผมเห็นนะ ผมก็เห็นมีบางบ้านเขานับถือเพราะดูจากที่เขามีศาล มีอะไรกันที่บ้าน แต่ก็ไม่เคยได้ยินเขาเล่าว่าอะไร คือต้องบอกว่าเดี๋ยวนี้คนเขามาที่บ้านโคก บ้านท่าม้าเยอะ คนครั่งก็มี คนไทยก็มี คนจีนก็มี มันก็เลยรับมาปนๆกัน ผมก็ไม่แน่ใจว่าศาลพระภูมิหรือว่าเจ้าที่นี่เข้ามาตอนไหน แต่ผมว่าคงเป็นความเชื่อที่ปนๆกันนะ บ้านไหนเชื่อก็ตั้งศาลกราบไหว้กัน ไม่ได้มีทุกบ้าน เพราะเรามีหอเจ้านายกันอยู่แล้ว หอเจ้านายนี่สำคัญที่สุดสำหรับครั่ง ทำอะไรก็แล้วแต่ต้องนึกถึงหอเจ้านายไว้ก่อน..." (ทองไกร แก้วสระแสน, สัมภาษณ์ : ๒๕๔๕)

๓.๒.๔ ผีร้ายและผีตายไม่ดี

จากการศึกษาข้อมูลความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่ากลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งไม่มีความเชื่อเรื่องผีร้ายที่มีลักษณะเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์ หากแต่เป็นผีร้ายที่ได้รับอิทธิพลความเชื่อจากคนไทยพื้นถิ่นในความหมายว่า ผีร้าย หมายถึง วิญญาณที่ชอบหลอกหลอนหรือทำให้หวาดกลัว เช่น ผีกระสือ ผีกระหัง ผีจอมปลวก ผีตายทั้งกลม ผีปอบ ผีตายโหง เป็นต้น

นายทองไกร แก้วสระแสน อายุ ๔๐ ปี กล่าวว่า "...ผีร้ายก็คงพวกผีกระสือ ผีปอบอะไรพวกนั้นแหละ คือก็คงเชื่อไม่ต่างจากคนทั่วไปหรอก เด็กๆได้ยินผู้ใหญ่เล่าเรื่องผี ก็กลัว จะผีกระสือ ผีอะไรตามที่เคยได้ยินมานั่นแหละ เด็กก็กลัว ผู้ใหญ่บางคนก็กลัว ผีพวกนี้ก็ไม่ใช่กลัวกันแต่เฉพาะครั่งนะ คนทั่วไปก็กลัว เพราะความ

จริงครั่งก็ได้ยินเรื่องผีพวกนี้จากคนอื่นๆมาอีกทีนั่นแหละ แต่ถ้าเป็นผีอื่นๆผีร้ายของครั่งเอง คงไม่มี หรือแต่ก่อนมีหรือเปล่าไม่รู้ แต่ไม่เคยได้ยินผู้ใหญ่เล่าให้ฟัง..." (ทองไกร แก้วสระแสน, สัมภาษณ์ : ๒๕๔๕)

ยัง ลีสุขสาม อายุ ๖๕ ปี กล่าวว่า "...ผีอื่นๆนอกจากผีเจ้านายแล้ว เท่าที่ทราบก็ไม่มีที่นับถืออะไรมากกว่านี้ แต่ถ้าหมายถึงพวกผีปอบ ผีกระหัง ผีคนตายอะไรอย่างนี้ก็กลัวเป็นปกติ ก็เหมือนคนอื่นๆ มันไม่ใช่มีเฉพาะแต่พวกครั่งหรอก คิดว่าเหมือนกับคนอื่นๆนั่นแหละ คือเราก็อยู่ที่นี่มานาน ปู่ย่าตายายเราก็อยู่ที่นี่มาตั้งแต่เด็กๆ นับถือผีเจ้านายกันมา ทีนี้ไอ้พวกผีอื่นๆเนี่ยคงมาได้ยินตอนหลัง คือมาได้ยินจากคนที่นี่นั่นแหละแล้วก็เชื่อกันมา แต่มันเป็นความเชื่อคนละอย่างกับหอเจ้านายนะ หอเจ้านายนี่มีมานานมาก คนทุกคนที่นี่เขาเชื่อเขาศรัทธาว่าจะคุ้มครองดูแล ใครมีทุกข์ร้อน เจ็บป่วย อะไรไปบอกกล่าวท่าน ท่านช่วยเราได้ แต่ผีอื่นๆพวกที่ว่ามานี่ พวกผีปอบ ผีคนตายอะไรพวกนี้ ไม่ได้เชื่อแบบไปทำพิธีกราบไหว้อะไรอย่างนั้น คือก็คงได้ยินมาว่ามีผีอย่างนี้ๆ เขาว่าน่ากลัวก็กลัวกัน เคยเห็นไม่เห็นก็กลัวกัน แต่ผีพวกนี้เราไม่ได้ทำพิธีเซ่นไหว้อะไร ไม่ได้คุ้มครองดูแลอะไรเรา ก็มาหลอกให้กลัวเฉยๆ เด็กๆก็กลัวกัน..." (ยัง ลีสุขสาม, สัมภาษณ์ : ๒๕๔๕)

๓.๒.๕ ผีที่เกี่ยวข้องกับการเจ็บไข้ได้ป่วย

จากการศึกษาข้อมูลความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่ากลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง เชื่อว่าการเจ็บไข้ได้ป่วยอาจเกิดการที่ขวัญไม่อยู่กับตัวหรือมีผีมาก่อกวน แต่ไม่มีชื่อเรียกเฉพาะสำหรับผีที่เกี่ยวข้องกับการเจ็บไข้ได้ป่วย หากมีผู้เจ็บไข้ได้ป่วยจะมีการเซ่นไหว้บอกกล่าวแก่ศาลเจ้าพ่อประจำหมู่บ้าน มีการบนบานด้วยเครื่องอาหารคาวหวานต่างๆ และเมื่อหายจากการเจ็บไข้ได้ป่วยแล้ว จะต้องมาทำพิธีเซ่นไหว้อีกครั้งเพื่อเป็นการตอบแทนที่ได้รักษาให้หายจากการเจ็บไข้ได้ป่วย การทำพิธีนั้นเมื่อมีใครในครอบครัวเจ็บไข้ได้ป่วย ก็จะไปบอกคนทำพิธี คนทำพิธีซึ่งกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งเรียกว่า "คนต้น" สำหรับผู้นับถือผีเทวดา และ "กวน" สำหรับผู้นับถือผีเจ้านาย กวนหรือคนต้นจะเป็นผู้นำในการประกอบพิธี และเชิญเจ้าพ่อลงมาประทับทรงที่ร่างของคนทรงอีกคนหนึ่ง ถวายเครื่องเซ่นไหว้แก่เจ้าพ่อที่ลงมาประทับ บอกล่าวอาการเจ็บป่วย และบนให้หายจากอาการเจ็บป่วย เจ้าพ่อก็จะมาทรงเพื่อช่วยปัดเป่าโรคภัย เมื่อหายจากการเจ็บป่วย ก็ต้องมาทำพิธีอีกครั้งเพื่อการแก้บน

เหล็ก ลีสุขสาม อายุ ๑๐๗ ปี ทำหน้าที่ "กวน" ในพิธีกรรมต่างๆของกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งที่นับถือผีเทวดากล่าวว่า "...เวลาใครเจ็บป่วยเขาก็ว่าเป็นเพราะขวัญไม่อยู่กับเนื้อกับตัว หรือผีอะไรมารบกวน หรือบางทีก็ไม่รู้สาเหตุว่าเป็นเพราะอะไร คนสมัยก่อนเขาก็จะไปบอกหอเจ้านาย ไปบนให้หายเจ็บหายป่วย ทำพิธีกัน มีกวน มีคนทรงมาทำพิธีให้ แต่เดี๋ยวนี้เขาไปหาหมอกัน แต่บางคนก็หาหมอด้วยไปบนหอเจ้านายด้วย ก็ทำไว้หลายๆทาง แต่เขาก็ไม่เคยพูดกันนะว่าผีอะไรมาทำให้เจ็บป่วย นอกจากใครทำไม่ดีกับหอเจ้านาย ไปลบหลู่อะไรอย่างนี้ก็อาจทำให้ไม่สบายหรือเดือดร้อนได้ ก็ไปขอขมา หรือบางคนเขาก็เชื่อว่าเวลาเด็กไม่สบายงอแงอย่างนี้เขาว่าผีแม่นางซื้อมากวน คืออาจจะเป็นคนที่เคยดูแลวิญญาณนี้อยู่ก่อนที่เขาจะมาเกิด หรืออาจเป็นแม่ของเด็กเมื่อชาติก่อนที่มากวนหรือบางทีแค่มาเล่นกับเด็กอะไรอย่างนี้..." (เหล็ก ลีสุขสาม, สัมภาษณ์ : ๒๕๔๕)

ยัง ลีสุขสาม อายุ ๖๕ ปี กล่าวว่า "...ถ้าเมื่อก่อนคนไม่สบายเขาว่าขวัญไม่อยู่กับเนื้อกับตัว ต้องทำพิธีสู่ขวัญเรียกขวัญ หรือถ้าเด็กอย่างนี้เขาว่าผีไร่ผีนาผีพรายมากวน บางคนก็ว่าผีแม่ซื้อมากวน มาแกล้ง เด็กก็เลยร้องไห้งอแง เพราะเขาโดนแกล้ง ก็ต้องทำพิธีกัน ให้หมอขวัญช่วยทำพิธีให้ หรือบางทีเขาก็ว่าเราไปทำอะไรผิดผี คือผีเนี่ยถ้าเรากราบไหว้บูชา ผีก็คุ้มครองเรา แต่ถ้าเราทำอะไรไม่ดี ที่เขาเรียกว่า ผิดผี เนี่ย ผีก็จะลงโทษเราทำให้เราไม่สบาย อะไรอย่างนี้ก็ได้..." (ยัง ลีสุขสาม, สัมภาษณ์ : ๒๕๔๕)

๓.๒.๖ ผีที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพ

จากการศึกษาข้อมูลความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่ากลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งประกอบอาชีพทางด้านการเกษตรกรรม จึงมีความเชื่อเรื่องผีที่เกี่ยวข้องการกับประกอบอาชีพทางด้านการเกษตรเป็นสำคัญ เช่น ผีนา ผีทุ่ง หรือแม่ธรณี เนื่องจากการทำไร่ทำนาอาจต้องมีการไถดินพรวนดินเป็นการรบกวนผีที่ดูแลผืนดินอยู่ จึงต้องมีการขอขมาบอกกล่าวให้ผีรับทราบ และช่วยดูแลให้ผลผลิตงดงาม ผีข้าวหรือแม่โพสพ ดูแลพืชพันธุ์ธัญญาหาร ผีน้ำหรือแม่คงคา ดูแลให้น้ำท่าบริบูรณ์ ทำให้พืชผลอุดมสมบูรณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งแม่โพสพถือว่ามีความสำคัญของวิถีการดำรงชีวิตแบบเกษตรกรของกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งอย่างยิ่ง เมื่อถึงฤดูเก็บเกี่ยว กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งจะทำพิธีขอบคุณแม่โพสพ ทำขวัญแม่โพสพ เพื่อขอบคุณที่ให้ผลผลิตเจริญงอกงาม และอัญเชิญแม่โพสพมาดูแลข้าวในยุ้งฉาง โดยมีใบยอเป็นสัญลักษณ์ของการสรรเสริญแม่โพสพ

ความเชื่อเรื่องผีที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพนี้เป็นความเชื่อเฉพาะกลุ่มบุคคล และเป็นความเชื่อที่ปรากฏในสมัยหลังเมื่อได้รับอิทธิพลจากความเชื่อของคนไทยภาคกลางพื้นถิ่น ซึ่งประกอบอาชีพเกษตรกรรมมาตั้งแต่ดั้งเดิม เมื่อกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งได้เข้ามาอาศัยและประกอบอาชีพเกษตรกรรมเช่นเดียวกับคนไทยพื้นถิ่น จึงได้รับแบบอย่างทางความเชื่อและพิธีกรรมในการเซ่นไหว้บนบานผีที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรกรรมมาด้วย

นางดวงพร แก้วสระแสน อายุ ๔๒ ปี กล่าวว่า "...คนที่นี่ส่วนใหญ่เขาก็ทำนาทำไร่กัน ทำกันมาตั้งแต่สมัยก่อนแล้ว รุ่นปู่รุ่นย่าเราเขาก็ทำไร่ทำนากัน อาชีพของคนที่นี่เขาน่ะ ทีนี้เขาก็เชื่อกันมาว่าต้องมีการบอกกล่าวขอขมากันก่อนเวลาจะทำอะไร พอจะไถนาเขาก็ต้องบอกผีนา ผีทุ่งว่าจะไถนาแล้วนะ จะพรวนดินแล้วนะ ให้ผีรับทราบ ไม่งั้นเดี๋ยวไม่พอใจว่าเราไปรบกวน เราไปลบหลู่ ข้าวเราก็อาจไม่ได้ผล พอเสร็จอย่างข้าวอย่างเนี่ย ก็ต้องไหว้แม่โพสพหรือบางคนเรียกผีข้าว ผีแม่ลืดข้าวที่คอยดูแลข้าวอยู่ก็ขอให้ช่วยดูแลให้ได้ข้าวงามๆ เวลาจะเกี่ยวข้าวอะไรอย่างนี้ก็ต้องบอกก่อน ก็เป็นความเชื่อนะ ก็ไม่ได้ทำเหมือนกันทุกบ้านนะ อาจไหว้ผีนา ผีทุ่ง ไหว้ผีข้าว แต่จะไหว้ยังไงก็ไม่ได้บังคับ โบราณเขาไม่ได้ว่าไว้ อาจจะไม่ใช่ธรรมเนียมของเราแต่เดิมนะ คือคงเป็นของคนที่นี่แหละ พอพวกครั่งมาอยู่ที่นี่ คนที่นี่เขาทำไร่ไถนากัน เราก็ทำไร่ไถนากัน ก็อาชีพของคนสมัยก่อน มันก็ไม่มีอะไรมันก็เนี่ยแหละทำไร่ไถนา เห็นคนเขาทำพิธีไหว้ผีไหว้ฟ้ากัน เราก็ไหว้ เราก็เชื่อ ทีนี้เราเห็นพ่อแม่เราเชื่อเราก็เชื่อ แต่ใครไม่ทำก็ไม่ได้ว่าผิด ใครจะทำก็ทำ แต่ส่วนมากเขาก็ทำนะ เพราะถือว่าทุกสิ่งทุกอย่างมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ดูแลอยู่ เราก็บอกท่าน ท่านจะได้คุ้มครองช่วยเหลือเรา..." (ดวงพร แก้วสระแสน, สัมภาษณ์ : ๒๕๔๕)

นางเล็ก ลีสุขสาม อายุ ๕๖ ปี กล่าวว่า "...ผีนา ผีน้ำ แม่โพสพอะไรอย่างนี้ก็เชื่อกันบ้างเหมือนกันอย่างที่บ้านเวลาไปนา ถึงช่วงต้องไถนาคือช่วงชาวบ้านจะทำนากันแล้ว ที่บ้านก็จะมีไปไหว้ผีนา ไหว้แม่ธรณี ไม่ได้ทำพิธีใหญ่โตอะไร เหมือนกับการไปบอกกล่าวว่าจะทำนาแล้วขอให้ช่วยให้ได้ผลดี คือที่ดินที่นาอะไรเหล่านี้ก็ต้องมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือผีดูแลอยู่ เราจะทำอะไรก็ควรจะบอกกล่าว ขอให้ท่านช่วยดูแลผลผลิตเราให้ปลอดภัย ก็อาจมีเหล้า มีไก่ ไปไหว้ผีนา ของที่เอาไปไหว้นี่ก็ไม่ได้มีกำหนดว่าต้องเป็นไก่กี่ตัว เป็นเหล้าหรืออะไร แต่เท่าที่เห็นคนที่เขาไหว้ๆกัน ส่วนมากก็เห็นมีเหล้า มีไก่ หรือใครจะมีอะไรมากกว่านี้ น้อยกว่านี้ คืออาจจะแค่ไหว้ด้วยเหล้าอย่างเดียวก็ได้ เพราะเขาก็ถือว่าเป็นการบอกกล่าวให้ผีนาได้ทราบ แม่โพสพก็ไหว้ขอให้ข้าวออกรวงสวย เวลาเก็บเกี่ยวก็บอก เพราะข้าวก็มีผีข้าว มีแม่โพสพดูแลอยู่ ฉะนั้นอยู่ๆเราจะไปเกี่ยวมาเลยก็ไม่ได้ เราก็ควรบอกกล่าวให้ท่านทราบก่อน ความเชื่ออันนี้ไม่น่าจะเป็นความเชื่อของคนครั่งนะ คิดว่าครั่งน่าจะไปรับของเขามาอีกที..." (เล็ก ลีสุขสาม, สัมภาษณ์ : ๒๕๔๕)

๓.๒.๗ ผีที่สิงสถิตย์ตามสถานที่ต่างๆ

จากการศึกษาข้อมูลความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งมีความเชื่อว่าตามสถานที่ต่างๆ เช่น ต้นไม้ ป่าไม้ ภูเขา แม่น้ำลำธาร ตลอดจนสิ่งต่างๆที่อยู่ตามธรรมชาติ มีผีหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์คอยดูแลรักษาอยู่ เช่น ผีป่า ผีเขา ผีนางตะเคียน ผีนางตานี ผีนางไม้ รุกขเทวดาและผีอื่นๆ ดังนั้นหากจะต้องทำการสิ่งใดที่เกี่ยวข้องกับสถานที่ใด จึงต้องการมีการบอกกล่าวขอพรเพื่อให้ปลอดภัย สามารถกระทำการต่างๆได้สำเร็จตามที่ขอ หากผู้ใดละเมิดหรือกระทำการอันเป็นการล่วงละเมิดต่อธรรมชาติ อาจได้รับโทษตั้งแต่เล็กน้อยจนอาจถึงแก่ชีวิต อย่างไรก็ตามความเชื่อดังกล่าวไม่มีลักษณะโดดเด่นเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์ เป็นความเชื่อเฉพาะกลุ่มคนหรือเฉพาะบุคคล ไม่มีข้อกำหนดสำหรับการทำพิธีกรรมหรือกฎเกณฑ์ใดๆต่อชุมชน ดังนั้นแม้ว่าจะไม่มีการจัดพิธีกรรมเพื่อเซ่นสรวงบูชาผีที่สิงสถิตตามสถานที่ต่างๆอย่างมีรูปแบบ แต่สมาชิกในชุมชนอาจมีการกราบไหว้บูชาหรือขอพรในโอกาสที่เหมาะสม เช่น หากต้องเดินทางเข้าป่า ก็อาจมีการบอกกล่าวหรือขอพรจากผีป่า ผีเขา ให้ช่วยคุ้มครองให้ปลอดภัยจากสัตว์ร้าย เนื่องจากในสมัยโบราณการเดินทางไปมาหาสู่กันยังไม่สะดวกดังเช่นปัจจุบัน การเดินทางจากหมู่บ้านหนึ่งไปสู่หมู่บ้านหนึ่งใช้ระยะเวลาค่อนข้างนาน และค่อนข้างยากลำบาก อาจโดนสัตว์ป่าทำร้าย อาจเจ็บป่วยระหว่างเดินทาง ดังนั้นจึงต้องมีการบอกกล่าวแก่ผีก่อน เพื่อให้ผีช่วยคุ้มครองให้เดินทางปลอดภัย

เบน แก้วสระแสน อายุ ๗๔ ปี กล่าวว่า "...เรื่องผีป่าผีเขานี่คิดว่าน่าจะมีมาตั้งแต่โบราณนะ อาจจะเป็นสมัยบรรพบุรุษ เวลาเดินทางเข้าป่าไปหาของป่าหรือเดินทางไปไหนมาไหนที มันคงต้องเข้าป่า ข้ามเขาอะไรอย่างนี้ แล้วพวกสัตว์ดุร้ายคงเยอะ หรือบางทีก็คงไม่สบายระหว่างทางเพราะมันคงลำบาก เพราะสมัยก่อนมันไม่มีรถ ไม่สะดวกสบายเหมือนเดี๋ยวนี้ คนสมัยก่อนเขาจะไปไหนมาไหนทีเขาเลยต้องกราบไหว้ให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์คุ้มครอง จะเข้าป่าก็บอกผีป่าให้ผีป่าช่วยปกปักรักษา จะข้ามเขา ข้ามแม่น้ำ ก็บอกกล่าวผีก่อน สมัยนี้ถึงการเดินทางจะสะดวกขึ้น แต่คนก็ยังเชื่อกันอยู่ แต่ไม่ได้เชื่อแบบที่ว่าต้องไปไหว้กันทุกปีหรือจัดพิธีใหญ่โตอะไร ต้องมีอะไรมาเซ่นไหว้บูชาอะไรอย่างนั้นนะ คือถ้าพูดถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ต้องจัดพิธีเซ่นไหว้ และสำคัญจริงๆคือหอเจ้านายอย่างเดียว แต่ผีพวกอื่นนี่ไม่ได้ทำพิธี ไม่ได้เซ่นไหว้อย่างนั้น คือแค่ยกมือไหว้บอกกล่าวกันเฉยๆ ไม่มีพิธีรีตรอง หรือใครจะมีอะไรไหว้หน่อย จุดธูปไหว้ มีดอกไม้ มีเหล้า ก็อาจจะแค่นี้ได้ หรือใครไม่มีอะไรไหว้ก็ยกมือขึ้นบอกกล่าวเท่านั้นก็ได้..." (เบน แก้วสระแสน, สัมภาษณ์ : ๒๕๔๕)

นายทองไกร แก้วสระแสน อายุ ๔๐ ปี กล่าวว่า "...เท่าที่เคยได้ยินมาก็มีพวกผู้ใหญ่ๆเล่าให้ฟังมาบ้าง พวกผีนางตะเคียน ผีนางไม้ คือเป็นผีที่สิงอยู่ในต้นไม้ ต้นตะเคียน แล้วก็ต้นไม้อื่นๆ เวลาเขาตัดไม้มาใช้เขาก็ต้องจุดธูปบอกกล่าวผีก่อน ไม่งั้นก็จะมีเรื่องเดือดร้อนเพราะผีอาจไม่พอใจ อันนี้คือที่ได้ยินผู้ใหญ่เขาเล่ากันมานะ ตัวเองไม่เคยทำ ไม่ใช่ว่าไม่เชื่อ คือเชื่อแต่ว่าไม่เคยทำพิธีกราบไหว้อะไรเหล่านี้ ผีป่าผีเขาอะไรก็มีบ้าง แต่ส่วนใหญ่เป็นเรื่องที่ผู้ใหญ่หรือคนรุ่นก่อนๆเล่าต่อๆกันมา คนสมัยนี้เขาก็มีทั้งเชื่อทั้งไม่เชื่อ คนเชื่อเขาก็ทำพิธีของเขาก็กราบไหว้กันไป คนที่ไม่เชื่อก็ไม่ได้ไปดูถูกไปลบหลู่ คือเดี๋ยวนี้มีวัดมีพระ คนก็ไปไหว้พระ ขอให้พระช่วยคุ้มครองดูแล ทำบุญไหว้พระเข้าวัด ความเชื่อพวกนี้ก็อาจหายๆไปบ้าง แต่ถ้าคุยกับคนรุ่นก่อนๆ เขาอาจตอบได้อย่างพี่ก็ไม่ใช่ไม่เชื่อนะ พ่อพี่ก็เล่าให้ฟัง พี่ก็ฟังและคิดว่าคงมีอยู่ เราจะเดินทางไปไหนมาไหนก็บอกกล่าวผีให้ช่วยคุ้มครองเราให้ปลอดภัย เราทำไปแล้วเราก็สบายใจ พวกผีพวกนี้ก็เชื่อกันบางบ้านบางคน แต่เชื่อแล้วบางคนจะกราบไหว้ยังไง จะตั้งศาลหรือเซ่นไหว้ยังไงนี่แล้วแต่บ้านเขา แล้วแต่ความเชื่อเขา เราไม่ได้มีข้อกำหนดว่าใครจะต้องไหว้ยังไง เดือนไหน เอาอะไรไปไหว้ คือใครต้องเดินทางไปไหนเมื่อไหร่ก็ไปไหว้ ไปบอกกล่าว ไม่ได้จัดแบบงานประจำปีอะไรอย่างนี้..." (ทองไกร แก้วสระแสน, สัมภาษณ์ : ๒๕๔๕)

๓.๓ ประเภทของผีตามความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน

๓.๓.๑ ผีเทวดา

จากการศึกษาข้อมูลความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน มีความเชื่อในเรื่องผีเทวดาว่าเป็นผู้อยู่บนสวรรค์มีอำนาจเหนือธรรมชาติและเหนือมนุษย์ เช่น พระอินทร์ พระพรหม หากแต่มิได้กล่าวเฉพาะองค์ใดองค์หนึ่ง แต่ผีเทวดาคือผู้อำนาจเหนือธรรมชาติที่อยู่บนสวรรค์ สามารถดลบันดาลให้เกิดเหตุการณ์ต่างๆและช่วยคุ้มครองรักษาให้รอดพ้นจากภยันตรายได้ ความเชื่อในเรื่องผีเทวดาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน มิได้มีการตั้งชื่อหรือนับถือศรัทธาเฉพาะเทวดาองค์ไหน แต่เป็นการกล่าวถึงเทวดาทั้งหลายที่อยู่บนสรวงสรรค์ ไม่ปรากฏว่ามีพิธีกรรมเพื่อการบูชาหรือความเชื่อในการการถือผีสืบผี และไม่มีลักษณะเฉพาะอันเป็นเอกลักษณ์การนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ แต่แสดงความเคารพสักการะด้วยการไม่กระทำการหรือกล่าววาจาลบหลู่ มิเช่นนั้นอาจเกิดเหตุอันตรายหรือได้รับโทษ

๓.๓.๒ ผีบรรพบุรุษ

จากการศึกษาข้อมูลความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน มีความเชื่อเรื่องการนับถือผีบรรพบุรุษ โดยแบ่งลักษณะผีบรรพบุรุษออกเป็น ๒ ประเภท คือ ผีบรรพบุรุษประจำชุมชน และผีบรรพบุรุษประจำครอบครัว ซึ่งจากการศึกษาว่า กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนให้ความเชื่อถือศรัทธาต่อผีบรรพบุรุษประจำชุมชนในลักษณะความเชื่อร่วมอย่างแรงกล้าและเคร่งครัด ส่วนผีบรรพบุรุษประจำครอบครัวมีความสำคัญรองลงมา หากแต่การประกอบพิธีกรรมเพื่อการเซ่นไหว้บูชาผีบรรพบุรุษนั้นมีลักษณะผสมผสานระหว่างพิธีกรรมตามความเชื่อดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ผสมผสานกับความเชื่อทางศาสนา ส่วนความเชื่อในเรื่องผีพระภูมิ – เจ้าที่ พบว่ากลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนมีความเชื่อค่อนข้างเด่นชัดมากกว่ากลุ่มชาติพันธุ์อื่น โดยบ้านเรือนของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนที่บ้านโพธิ์ศรี และบ้านมะขามล้ม จะมีการตั้งศาลพระภูมิ และศาลเจ้าที่เคียงกัน ๒ ศาลทุกบ้าน โดยจะขออธิบายความเชื่อเรื่องผีประเภทต่างๆของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน ดังนี้

๑) ผีบรรพบุรุษประจำชุมชน หมายถึง วิญญาณของบรรพบุรุษที่เคยเป็นผู้นำหรือนายทัพใหญ่ที่มีความกล้าหาญชาญชัย และได้พาผู้คนอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนตั้งแต่สมัยโบราณเพียงไม่กี่ครัวเรือนจนกระทั่งขยายเพิ่มเติมกลายเป็นชุมชนใหญ่ดังเช่นปัจจุบัน เป็นผู้กระทำคุณงามความดีต่อชุมชนมากมาย ต่อมาเมื่อได้เสียชีวิตลง คนรุ่นหลังจึงได้อัญเชิญดวงวิญญาณให้มาสถิตย์ ณ ศาลแห่งนี้ เรียกว่า ศาลเจ้าพ่อใหญ่ ซึ่งสมาชิกในชุมชนให้ความเคารพย่ำเกรงและมีการจัดพิธีบูชาเจ้าพ่อใหญ่เป็นประจำทุกปี เจ้าพ่อใหญ่นี้ชาวบ้านเชื่อว่ามีอำนาจศักดิ์สิทธิ์ในการช่วยปกป้องคุ้มครองสมาชิกในชุมชนในรอดพ้นจากภยันตรายทั้งปวง คุ้มครองปัดเป่าให้หายจากโรคภัยไข้เจ็บ บันดาลให้พืชผลทางการเกษตรอุดมสมบูรณ์ ศาลเจ้าพ่อใหญ่ มี ๒ ศาล ตั้งอยู่ภายในหมู่บ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน สมาชิกในชุมชนทุกคนตั้งแต่รุ่นปู่ย่าจนถึงรุ่นลูกหลานให้ความเชื่อถือเคารพศรัทธาเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์หลักประจำชุมชน

๒) ผีบรรพบุรุษประจำครอบครัว หมายถึง ดวงวิญญาณของบรรพบุรุษ ปู่ ย่า ตา ยาย ที่ได้เสียชีวิตลงแล้ว ลูกหลานได้อัญเชิญดวงวิญญาณให้มาคอยคุ้มครองดูแลลูกหลาน บ้านเรือนชาวไทพวนในสมัยก่อนจะมีการจัดห้องสำหรับผีบรรพบุรุษหรือผีบ้านผีเรือนอยู่เฉพาะห้ามมิให้ผู้อื่นซึ่งเป็นคนนอกครอบครัวเข้าไปในห้องเด็ดขาด เรียกว่า “ห้องเปิง” หรือ “ห้องเรือนใหญ่” ห้องดังกล่าวนอกจากจะเป็นที่อยู่ของผีบรรพบุรุษหรือผีบ้านผี

เรือนแล้ว ยังเป็นที่เก็บทรัพย์สินมีค่าของครอบครัวด้วย เชื่อว่าหากนำทรัพย์สินเงินทองเก็บไว้ในห้องเรือนใหญ่แล้ว ผีบรรพบุรุษจะช่วยเก็บรักษา ไม่ให้มีใครมาขโมยไปได้ แต่ปัจจุบันบ้านเรือนชาวไทพวนที่สร้างใหม่ตามรูปแบบสังคมสมัยใหม่ ไม่มีการสร้างห้องเรือนใหญ่ ส่วนบ้านไทพวนที่ยังคงลักษณะดั้งเดิมของชาวไทพวนอยู่แม้จะมีห้องเรือนใหญ่อยู่ แต่ก็สำหรับเป็นห้องเก็บทรัพย์สินเท่านั้น มิได้มีการเซ่นไหว้ห้องผีเรือนดังเช่นในอดีต ปัจจุบันการเซ่นไหว้ผีเรือนนิยมทำพิธีที่วัดโดยเป็นการประกอบพิธีทางศาสนา เช่นเดียวกับการทำบุญกระดูก ทำบุญครบรอบวันเสียชีวิตตามความเชื่อของคนไทยภาคกลาง มีการทำบุญเลี้ยงพระ กรวดน้ำ และอุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้เสียชีวิต

นางปรานี เปิ่นใจช่วย ผู้ใหญ่บ้าน หมู่บ้านโพธิ์ศรี อายุ ๔๒ ปี กล่าวว่า "...สิ่งศักดิ์สิทธิ์สำหรับชาวพวนก็คือศาลเจ้าพ่อใหญ่ เวลาจะทำอะไรก็ต้องไปทำพิธีบอกกล่าวศาลเจ้าพ่อใหญ่ ใครจะทำอะไรไปไหนก็ไปไหว้ศาลเจ้าพ่อใหญ่ นับถือและศรัทธากันมาก เชื่อว่าศักดิ์สิทธิ์คอยคุ้มครองดูแล นับถือกันมาตั้งแต่โบราณแล้ว เขาจะมีพิธีทำบุญกันทุกปี ถือเป็นพิธีใหญ่มากของที่นี่ คนจะมากันเยอะมาก เอาของมาเซ่นไหว้ แต่ละบ้านก็เตรียมกันไป เขาก็เชื่อว่าเจ้าพ่อใหญ่เป็นบรรพบุรุษของเราที่คอยดูแลเรามานานมาก ไม่รู้ความเป็นมาแน่ชัดว่าเป็นวิญญาณบรรพบุรุษหรือเป็นใคร แต่เขาเรียกกันว่าเจ้าพ่อใหญ่ แต่ก่อนที่คนแก่ๆเขาเล่าให้ฟังว่า เวลาทำพิธีก็จะมีคนทรงด้วย คือเชิญเจ้าพ่อใหญ่ลงมาประทับ มารับการเซ่นไหว้และก็ปัดเป่าอันตรายให้คนอะไรอย่างนี้ แต่ตอนนี้ไม่มีคนทรงแล้ว แก่กันหมด ตายไปแล้วบ้าง แต่ก็จะมีอาจารย์ศรนะที่เขาศึกษาเรื่องเกี่ยวกับพวนเยอะ ศึกษาความเป็นมา ศึกษาพิธีกรรมเยอะ เวลาใครจะทำพิธีอะไรก็จะต้องไปหาอาจารย์ศร ให้อาจารย์แนะนำ ช่วยนำพิธีให้ ไม่มีคนทรงแล้ว..." (ปรานี เปิ่นใจช่วย, สัมภาษณ์ : ๒๕๔๕)

ศร อินทขันตี อายุ ๗๗ ปี ผู้ทำพิธีกรรมต่างๆของชาวไทพวน หมู่บ้านโพธิ์ศรี ตำบลบางปลาม้า อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี กล่าวว่า "...ศาลเจ้าพ่อใหญ่เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่สำคัญของชาวพวนที่นี่ เป็นวิญญาณผีบรรพบุรุษที่เชิญมาปกปักรักษาบ้านเมือง ดูแลคนพวนทุกคนให้ปลอดภัย เรื่องนี้เป็นความเชื่อของพวนมาตั้งนานแล้ว เรื่องผีบรรพบุรุษที่คอยดูแลคนในชุมชน เราจะจัดพิธีเซ่นไหว้เจ้าพ่อใหญ่เป็นประจำทุกปี ชาวพวนแต่ละบ้านก็จัดเครื่องกันไหว้กันมา เอามารวมกัน ไก่ ๑๑ ตัวก็ดูว่าบ้านไหนจะเป็นคนจัดการเรื่องไก่ เรื่องเหล้า ช่วยกันหามาไหว้ร่วมกัน ทุกคนนับถือเจ้าพ่อใหญ่ ก็เลยช่วยกันทำเครื่องเซ่นมาถวายเจ้าพ่อใหญ่ พิธีนี้ก็ใหญ่มากและก็จะมีคนมาเยอะมาก ส่วนผีบรรพบุรุษเขาก็นับถือเพราะจะมีงานสารทพวนก็คืองานไหว้ผีบรรพบุรุษนี่แหละ ทำข้าวปลาอาหารกันแล้วก็เอาทำบุญที่วัด ต้องไปให้ทันแต่เช้านะ เพราะผีบรรพบุรุษจะมารับได้แต่เช้าตีห้าอะไรอย่างนี้ ก่อนสว่าง ก่อนพระอาทิตย์ขึ้น ถ้าใครมาไม่ทันก็เหมือนกับผีบรรพบุรุษก็จะไม่มีอะไรกินเลย เพราะสารทพวนนี่ปีนึงทำครั้งนึง ถ้าปีนั้นลูกหลานไปไหว้ไม่ทัน บรรพบุรุษก็ไม่มีอะไรกินไปปีนึงน่ะ เพราะฉะนั้นเขาก็จะรีบตื่นเช้าเอาของมาเซ่นมาไหว้กันแต่เช้าที่วัด..." (ศร อินทขันตี, สัมภาษณ์ : ๒๕๔๕)

นางสมจิต ไกรแก้ว อายุ ๖๘ ปี กล่าวว่า "...ถ้าในหมู่บ้านนี้ก็เป็นพวนทั้งหมด เรื่องนับถือผีก็คงจะเป็นผีบรรพบุรุษกับศาลเจ้าพ่อ ศาลเจ้าพ่อจะทำพิธีไหว้ทุกปี ส่วนผีบรรพบุรุษก็มีไหว้ตอนช่วงวันสารท ชาวบ้านก็จะไปทำพิธีกัน แต่ก็ไม่ได้มีการนับถือผีแบบอะไรอย่างแต่ก่อน คือ ศาลเจ้าพ่อใหญ่เนี่ยนับกันมาก พวนทุกคนนับถือแล้วก็ไปไหว้กัน เขาถือว่าเป็นของศักดิ์สิทธิ์เป็นบรรพบุรุษที่คอยดูแลมาตั้งแต่โบร่ำโบราณ อันนี้ก็คือฟังจากผู้ใหญ่เขาเล่าต่อๆกันมา ส่วนผีบรรพบุรุษนี่ก็มีทำพิธีสารทพวนเนี่ยแหละ นอกนั้นก็ไปทำที่วัด ไม่ได้มีการทำพิธีหรือนับถืออะไรเหมือนแต่ก่อนนะ คือใครจะไปปู่ย่าตายายที่ตายไปแล้ว หรือญาติพี่น้องก็ไปทำบุญที่วัดกันเลย ทำพิธีทางสงฆ์ ทำบุญเลี้ยงพระอะไรอย่างนั้น ห้องสำหรับผีบรรพบุรุษอะไรนี่ก็ไม่มีแล้วค่ะ บางบ้านที่เป็น

บ้านแบบพวนโบราณก็อาจจะมีห้องนี้อยู่ แต่เขาไม่ได้ใช้สำหรับทำพิธีเลี้ยงผีหรือเก็บกระดูกเก็บอะไร เพราะอย่างที่บอกเขาไปทำพิธีที่วัดกัน มันก็สะดวกดี ส่วนบ้านอื่นๆที่ทำใหม่นี่เขาก็ไม่ได้ทำห้องอะไรอย่างนั้น แต่เขาก็ไหว้ตามปกติทุกปีเพราะก็คือบรรพบุรุษเขา..." (สมจิต ไกรแก้ว, สัมภาษณ์ : ๒๕๔๕)

พะยอม ทองแย้ม อายุ ๕๘ ปี บ้านโพธิ์ศรี กล่าวว่า "...พวนก็จะนับถือศาลเจ้าพ่อใหญ่ เขาจะทำพิธีกันทุกปี เรียกว่าวันทำบุญศาลเจ้าพ่อใหญ่ เจ้าพ่อใหญ่กับผีบรรพบุรุษต่างกัน เวลาที่เราไหว้เจ้าพ่อใหญ่เราไปไหว้ที่ศาล แต่เวลาที่เราไหว้บรรพบุรุษเราไปไหว้ที่วัด เดี๋ยวพวนทำพิธีที่วัดหมดแล้ว ไม่มีใครทำพิธีที่บ้าน เวลามีใครตายก็เอาไปทำพิธีที่วัดเลย ให้พระสวด แล้วก็เผา มีทำบุญ ๑๐๐ วันเหมือนคนไทยนั่นแหละ เราอยู่ที่นี่มานานแล้ว แล้วก็ทำพิธีกันที่วัดมานานแล้ว เวลาใครจะไหว้บรรพบุรุษก็จะไปไหว้กันที่วัด เอาของไปทำบุญเลี้ยงพระ แต่ถ้าจะไหว้เจ้าพ่อใหญ่ จะบนจะอะไรอย่างนี้ต้องไปที่ศาลเจ้าพ่อใหญ่..." (พะยอม ทองแย้ม, สัมภาษณ์ : ๒๕๔๕)

๓.๓.๓ ผีพระภูมิ – เจ้าที่

จากการศึกษาข้อมูลความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่ากลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนมีความเชื่อในเรื่องของศาลพระภูมิ – เจ้าที่อย่างเด่นชัด เมื่อครั้งที่ผู้วิจัยได้ไปเก็บข้อมูลของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน ณ บ้านโพธิ์ศรี และบ้านมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณนั้น ตลอดระหว่างทางที่ผ่านบ้านเรือนของสมาชิกกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนพบว่า ทุกบ้านจะมีการตั้งศาลพระภูมิ – เจ้าที่ ไว้ที่หน้าบ้านทุกหลังจนดูเป็นเอกลักษณ์ และมีของเซ่นไหว้บูชาที่แสดงให้เห็นว่าแต่ละบ้านได้มีการกราบไหว้บูชาเป็นประจำทุกวัน

ผีพระภูมิ – เจ้าที่ หมายถึง เทวดาหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ได้คอยปกป้องคุ้มครองดูแลบ้านเรือนของชาวไทพวน ดังนั้นบ้านเรือนของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนแทบทุกหลังจะมีการตั้งศาลพระภูมิ – เจ้าที่ ๒ ศาลเคียงกัน ศาลหนึ่งมีเสาเดียวเป็นที่สถิตของพระภูมิ อีกศาลหนึ่งมีสี่เสาเป็นที่สถิตของเจ้าที่

กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนมีความเชื่อถือศรัทธาในผีพระภูมิ – เจ้าที่ ว่าสามารถดลบันดาลให้ได้ทั้งคุณและโทษ ดังนั้นจึงต้องมีการกราบไหว้ด้วยดอกไม้ธูปเทียนเป็นประจำ และในโอกาสสำคัญ เช่น วันปีใหม่ วันสงกรานต์ หรืองานประจำปีต่างๆ ชาวไทพวนก็จะนำเครื่องเซ่นไหว้อันประกอบด้วย ไก่ ผลไม้ หมาก พลู บุหรี่ และเหล้า เป็นต้น มาเซ่นไหว้ เพื่อให้ผีพระภูมิ – เจ้าที่ ช่วยปกป้องคุ้มครองสมาชิกในชุมชนให้ปลอดภัยจากอันตรายตลอดจนโรคภัยไข้เจ็บป่วยทั้งปวง

นางปรานี เปิ่นใจช่วย อายุ ๔๒ ปี กล่าวว่า "...คนที่นี่นับถือศาลพระภูมิเจ้าที่กันมาก ถ้าสังเกตจะเห็นว่ามีกันทุกบ้าน แล้วจะเห็นว่าแต่ละบ้านมี ๒ ศาล ที่มี ๒ ศาลเพราะไม่เหมือนกัน ศาลนึงคือพระภูมิ ศาลนึงคือเจ้าที่ แต่ไม่เกี่ยวกับเจ้าพ่อใหญ่ เจ้าพ่อใหญ่จะมีศาลต่างหาก เป็นศาลของหมู่บ้าน ใครจะทำพิธีอะไรต้องไปทำที่นั่น แต่นี่คือศาลพระภูมิ ก็มีอยู่ทุกบ้าน ดูแลคุ้มครองคนในบ้าน แล้วก็ศาลเจ้าที่อีกศาลนึง ตั้งคู่กัน ๒ ศาล ศาลที่มีเสาเดียวคือศาลพระภูมิ ส่วนอีกศาลที่มีสี่เสาเป็นศาลเจ้าที่ ศาลเจ้าพ่อใหญ่มีจัดพิธีไหว้ทุกปี แต่อย่างศาลพระภูมินี่ไม่ได้จัดใหญ่โตอย่างนั้น แต่เขาก็จะไหว้กันทุกวัน คืออาจจะแค่ยกมือไหว้ ไหว้ดอกไม้ธูปเทียน หรือมีอะไรมาไหว้ก็แล้วแต่บ้านนั้น อาจจะมีเหล้า หมากพลู บุหรี่ ดอกไม้ วันไหนวันพระหรือว่ามีอะไรพิเศษก็อาจมีของเยอะกว่านั้น เพราะฉะนั้นถ้าถามว่าคนพวนเชื่ออะไรที่เด่น ก็คงจะมีเจ้าพ่อใหญ่ พระภูมิเจ้าที่นี่แหละที่เห็นชัดๆ เพราะเข้ามาตลอดทางก็เห็นศาลมีทุกบ้าน เพราะเชื่อว่าจะคอยคุ้มครองดูแลให้ปลอดภัย..." (ปรานี เปิ่นใจช่วย, สัมภาษณ์ : ๒๕๔๕)

นายศร อินทขันตี อายุ ๗๗ ปี ผู้ทำพิธีกรรมต่างๆของชาวไทพวน หมู่บ้านโพธิ์ศรี ตำบลบางปลาม้า อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี กล่าวว่า "...คนพวนนับถือศาลพระภูมิ – เจ้าที่ จะเห็นว่าบ้านคนพวนทุกหลังจะมีศาล ศาลหนึ่งคือศาลพระภูมิ อีกศาลคือศาลเจ้าที่ ต่างกันก็คือ ศาลเจ้าพ่อใหญ่ จะคุ้มครองดูแลหมู่บ้านคนพวนทั้งหมด พระภูมิ – เจ้าที่ ก็ดูแลบ้านเรือนของเรา เวลามีแขกไปใครมาก็ต้องบอกกล่าวให้ท่านทราบ ส่วนบรรพบุรุษก็ดูแลลูกหลาน ระลึกถึง แสดงความกตัญญูอะไรอย่างนี้..." (ศร อินทขันตี, สัมภาษณ์ : ๒๕๔๘)

นางสมพร แก้วดวง อายุ ๖๗ ปี บ้านมะขามล้ม กล่าวว่า "...บ้านมะขามล้มกับบ้านโพธิ์ศรีนี่เป็นคนพวนอยู่เยอะ เวลาใครมาที่หมู่บ้านเขาก็จะสังเกตว่าทำไมมีศาลพระภูมิกันแทบทุกบ้านเลย ทุกบ้านคนพวนจะมีศาลสองศาลไว้ที่ คือศาลเจ้าที่กับศาลพระภูมิ ไว้คอยดูแลบ้านเรือน คอยป้องกันอันตรายให้กับคนในบ้าน เวลามีสิ่งไม่ดี อะไรอย่างนี้ พระภูมิเจ้าที่ก็ช่วยไม่ให้เข้าบ้าน ไม่ให้เข้าไปทำอันตรายคนในบ้านได้ เขาก็กราบไหว้กันเป็นประจำทุกวัน มีพวงมาลัย ดอกไม้ น้ำ นะ มาบ้านพวนเห็นได้ชัดเลยคือศาลพระภูมิเจ้านี่แหละ..." (สมพร แก้วดวง, สัมภาษณ์ : ๒๕๔๘)

๓.๓.๔ ผีร้ายและผีตายไม่ดี

จากการศึกษาข้อมูลความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่าความเชื่อเรื่องผีร้ายหรือผีตายไม่ดีไม่ใช่ความเชื่อดั้งเดิมเฉพาะกลุ่มชนที่สืบทอดกันมาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน แต่เป็นลักษณะของผีร้ายทั่วไปตามความเชื่อของคนไทยพื้นถิ่นหรือคนปกติทั่วไป ที่เชื่อในเรื่อง ผี คือ วิญญาณของผู้เสียชีวิตไปแล้ว ผีร้ายตามความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน หมายถึง ผีตายโหง ผีกระสือ ผีกระหัง ผีปอบ ผีตายทั้งกลม ผีจอมปลวก ผีกะ ผีไม่มีญาติ เป็นต้น ซึ่งผีเหล่านี้อาจให้โทษแก่สมาชิกในชุมชนในลักษณะ หลอกหลอนให้หวาดกลัว รบกวนให้เจ็บไข้ได้ป่วย หรืออาจเข้าสิงทำให้ไม่รู้สึกตัว ทั้งนี้สาเหตุที่ผีร้ายจะให้โทษนั้นอาจเกิดจากการแสดงพฤติกรรมหรือการกระทำอันเป็นการลบหลู่ดูหมิ่น จึงต้องมีการขอขมาลาโทษ หรือบางครั้งแม้ไม่ได้ทำอะไรก็อาจถูกผีร้ายรบกวนได้

นางสมพร แก้วดวง อายุ ๖๗ ปี บ้านมะขามล้ม กล่าวว่า "...ก็เคยได้ยินเขาเล่าเรื่องผีกันมาบ้าง ก็ผีทั่วๆไปที่รู้จักกันนั่นแหละ คือถ้าพูดถึงผีคือสิ่งศักดิ์สิทธิ์อะไรอย่างนี้นี่เรานับถือกันแต่ศาลเจ้าพ่อ ส่วนบรรพบุรุษเราไม่ได้เซ่นไหว้อะไรกันที่บ้าน ไม่มีแบบไหว้ผีเรือน คือแต่ก่อนอาจมี แต่เดี๋ยวนี้จะทำอะไรเขาไปทำที่วัดกันมากกว่า คนตายเขาก็ยังเอาไปไว้วัดเลย ทำแบบที่คนทั่วไปเขาทำกันหมดแล้ว เรื่องผีก็เหมือนกัน คือถ้านอกจากนี้ นอกจากศาลเจ้าพ่อ ผีบรรพบุรุษ พระภูมิเจ้าที่ ก็คงไม่มีอะไรที่นับถือแล้ว เพราะผีที่เขาพูดกันนี่ก็คือผีที่รู้จักกันทั่วไป พวกผีปอบ ผีกระสือ ผีนางไม้ อะไรพวกนี้ พวกเร่ร่อน ผีไม่มีญาติ พวกผีไม่มีญาตินี่เขาก็ว่าบางทีเป็นพวกญาติพี่น้องเราเองก็มี คือตายไปแล้วเป็นวิญญาณเร่ร่อนต้องเอาเครื่องเซ่นไปให้กิน ไปวางตามทางสามแพร่ง ตามต้นไม้อะไรอย่างนั้น หรือที่คนพวนเขาจะมีประเพณีเอาข้าวห่อไปให้ผีพวกนี้กิน เอาข้าวเอาอาหารมาห่อรวมกันเอาไปวางไว้ให้ผีเร่ร่อนมากิน แล้วก็ไปอุทิศส่วนกุศลที่วัด..." (สมพร แก้วดวง, สัมภาษณ์ : ๒๕๔๘)

พะยอม ทองแย้ม อายุ ๕๘ ปี บ้านโพธิ์ศรี กล่าวว่า "...ส่วนมากก็ฟังเขาเล่าๆกันมานะ เขาก็ว่ามีพวกผีปอบ ผีนางตะเคียน ผีกระสืออะไรพวกนี้ เราก็ไม่เคยเจอ เคยแต่ได้ยินเขาเล่าๆกันมา ถ้าตามความเชื่อของพวนเองไม่เคยได้ยินว่ามีผีร้ายอะไร เขานับถือกันแต่ศาลเจ้าพ่อ ถ้าเราทำดีศาลเจ้าพ่อก็คุ้มครองเรา ส่วนผีอื่นๆก็ไม่ค่อยเชื่อหรอก คือไม่นับถือแบบที่ต้องทำพิธีไหว้อะไร คือถ้ากลัวก็ไหว้พระ ก็ขอให้ศาลเจ้าพ่อคุ้มครอง ไหว้พระภูมิเจ้าที่ ที่บ้านมีพระก็ไหว้พระ ผีร้ายก็ทำอะไรไม่ได้ แต่อย่างนางตะเคียนนี่มีคนเข้าทรงนะ มีคนเข้าทรงเจ้า

แม่ตะเคียนทอง แต่เดี๋ยวนี้ไม่ค่อยทรงแล้ว แต่ก่อนมีคนทรงมีคนไปขึ้นเยอะ แต่เดี๋ยวนี้ไม่ค่อยมีแล้ว..." (พะยอม ทองแย้ม, สัมภาษณ์ : ๒๕๔๕)

๓.๓.๕ ผีที่เกี่ยวข้องกับการเจ็บไข้ได้ป่วย

จากการศึกษาข้อมูลความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ความเชื่อเรื่องผีที่เกี่ยวข้องกับการเจ็บไข้ได้ป่วยไม่ใช่ความเชื่อดั้งเดิมเฉพาะกลุ่มชนที่สืบทอดกันมาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน แต่เดิมคนไทพวนมีความเชื่อคล้ายคลึงกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่น คือ มีความเชื่อในเรื่อง "ขวัญ" เมื่อไหร่ที่ขวัญไม่อยู่กับตัวก็อาจทำให้ผู้เป็นเจ้าของขวัญเจ็บป่วยไม่สบายหรืออันตรายถึงขั้นเสียชีวิต

ผีที่เกี่ยวข้องกับการเจ็บป่วยตามความเชื่อของชาวไทพวน ได้แก่ แม่ซื้อ หรือแม่กำเนิด และผีร้ายทั่วไปที่มารบกวนให้เจ็บไข้ไม่สบาย

แม่ซื้อหรือแม่กำเนิดเป็นผีหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่จะคอยดูแลเด็กแรกเกิด ดังนั้นหากครอบครัวใดมีเด็กเกิดใหม่ ต้องจุดธูปบอกกล่าว หากเด็กไม่สบายร้องไห้งอแงก็ต้องบอกกล่าวว่า แม่ซื้อจะช่วยให้เด็กเลี้ยงง่าย และไม่เจ็บป่วยไม่สบาย แต่หากไม่บอกกล่าวว่า เด็กที่เกิดใหม่จะเลี้ยงยาก ร้องไห้งอแง เจ็บป่วยหรืออาจถึงขั้นเสียชีวิต

พะยอม ทองแย้ม กล่าวว่า "...เวลาไม่สบายก็ไม่ค่อยเชื่อเรื่องผีแล้วนะ เวลาไม่สบายก็ไปหาหมอเลย ไปโรงพยาบาล ไปคลินิกให้หมอเขาดูเลย บางคนก็ไปซื้อยากินเอง แต่ไม่มีแบบแม่มดพ่อมดรักษาอะไรอย่างนั้นไม่มี นอกจากจะไปบนเจ้าพ่อใหญ่ให้หายอะไรอย่างนี้มี คือ เจ้าพ่อใหญ่ที่ไปทำพิธีเวลาเจ็บป่วยนี่ไม่ได้รักษานะ แต่ไปบนให้หาย เพราะบางคนอาจจะเป็นแล้วรักษาไม่หายอะไรต่างๆ ก็ไปบนเจ้าพ่อใหญ่ ส่วนใหญ่ก็หายก็ไปแก้บน ถ้าไม่แก้เดี๋ยวก็ไม่สบายอีก แต่ไม่มีผีอะไรทำให้เจ็บป่วยหรอก แต่ถ้าไปทำอะไรไม่ดีอย่างนี้ ไปลบหลู่ผีอะไรอย่างนี้ก็ไม่แน่นะ ก็ต้องโดนผีลงโทษให้เจ็บป่วย ต้องไปทำพิธีขอขมากัน ไปผิดผีอะไรไว้ก็ไปขอขมาอันนั้นแหละ ส่วนเด็กๆก็มีแม่ซื้อ คือ เด็กเกิดใหม่เนี่ย เขายังเล็กก็อาจเจ็บป่วยได้ง่าย พ่อแม่ที่กลัวลูกจะไม่สบายหรือใครลูกร้องไห้งอแงก็ต้องบอกแม่ซื้อ เด็กๆจะมีแม่ซื้อดูแล เราก็ต้องบอกแม่ซื้อให้ช่วยดูแลให้เลี้ยงง่ายๆ ไม่ให้งอแง ให้แข็งแรงอย่าเจ็บไข้ได้ป่วย แม่ซื้อก็จะมาดูแล เวลาเด็กป่วยเขาก็บนแม่ซื้อกัน พอหายก็แก้บน แม่ซื้อนี่ใช้ได้กับเด็กๆนะ ผู้ใหญ่ไม่มี ผู้ใหญ่ไปหาหมอ ไปบนศาลเจ้าพ่อ..." (พะยอม ทองแย้ม, สัมภาษณ์ : ๒๕๔๕)

สมพร แก้วดวง กล่าวว่า "...แม่ซื้อจะคอยดูแลเด็กเล็กๆ เด็กที่เกิดใหม่ ลูกใครเลี้ยงยาก งอแง ไม่สบายบ่อยๆอย่างเนี้ย ต้องเอาลูกให้แม่ซื้อ แม่ซื้อจะได้คอยดูแลให้ สมัยนี้ก็มีทั้งไปหาหมอด้วย คือ พ่อแม่เขาก็เชื่อสมัยใหม่ด้วย เขาก็พาไปหาหมอรักษา แต่ปู่ย่าเขาเชื่อแม่ซื้อเขาก็บอกแม่ซื้อด้วย ก็ผสมๆกันไป เรื่องแม่ซื้อนี่คือเวลามีเด็กเกิดใหม่ถ้าไม่บอกแม่ซื้อนี่ เด็กจะกวน ร้องไห้โยเยทั้งวัน ไม่รู้เป็นอะไร คงถูกกวนมั้ง แล้วก็ไม่สบายอะไรอย่างนี้ เพราะพ่อแม่ไม่ได้บอกแม่ซื้อ แม่ซื้อจะมาทำให้เด็กป่วย ให้ร้องไห้ แต่ถ้าเราบอกแม่ซื้อก็จะมาดูแลคุ้มครองเด็กคนนั้น..." (สมพร แก้วดวง, สัมภาษณ์ : ๒๕๔๕)

๓.๓.๖ ผีที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพ

จากการศึกษาข้อมูลความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนมีความเชื่อในเรื่องผีที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพไม่แตกต่างจากกลุ่มชาติพันธุ์อื่น เนื่องจากกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนประกอบอาชีพทางด้านเกษตรกรรม เช่น การทำนา ทำไร่ ทำสวน เลี้ยงสัตว์ เป็นต้น ความเชื่อในเรื่องในเรื่องผีที่เกี่ยวกับการประกอบอาชีพจึงมีความสัมพันธ์กับอาชีพหลักของสมาชิกใน

ชุมชน จึงปรากฏว่า กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน มีความเชื่อในเรื่อง แม่โพสพ แม่คงคา แม่ธรณี ผีนา ผีทุ่ง โดยเฉพาะความเชื่อในแม่โพสพถือเป็นผีที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการประกอบอาชีพทางการเกษตร

แม่โพสพเป็นผู้คอยดูแลคุ้มครองข้าว ดังนั้นชาวพวนจะต้องทำขวัญแม่โพสพภายหลังจากการเก็บเกี่ยวข้าวเสร็จ เพื่อให้ขอบคุณที่คลบันดาลให้ข้าวออกรวงเจริญงอกงาม และขอพรให้ช่วยคุ้มครองในปีต่อไป จากนั้นเมื่อจะนำข้าวที่เก็บเกี่ยวมาเข้ยุ้งฉางก็จะต้องมีการพิธีอัญเชิญแม่โพสพเข้าไปสถิตอยู่ที่ยุ้งฉางด้วย เพื่อให้คอยดูแลรักษาข้าวไม่ให้เสียหาย โดยมีใบขอเป็นสัญลักษณ์ของการสรรเสริญแม่โพสพ นอกจากแม่โพสพแล้ว กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนยังเชื่อในเรื่องผีเจ้าทุ่งซึ่งเป็นผีที่ทำหน้าที่ดูแลไร่นา ต้องทำพิธีบวงสรวงก่อนการทำนา เพื่อให้คุ้มครองต้นข้าวให้ปลอดภัย ไม่ให้เกิดความเสียหาย และได้ผลผลิตที่เจริญงอกงามอุดมสมบูรณ์

นอกจากนี้แม่คงคา แม่ธรณี หรือผีอื่นๆ พบว่าไม่มีการเซ่นไหว้เป็นพิเศษ แต่จะกราบไหว้ด้วยความเคารพให้ช่วยปกป้องคุ้มครองการประกอบอาชีพให้ได้ผลเจริญงอกงามอุดมสมบูรณ์เท่านั้น

พะยอม ทองแย้ม กล่าวว่า "...ผีที่เกี่ยวกับอาชีพเขาก็เชื่อกันคือแม่โพสพ คือแม่โพสพนี่ช่วยดูแลข้าวให้ออกผลออกรวงงอกงาม ก็มีการทำขวัญแม่โพสพ เวลาแต่ก่อนบ้านมียุ้งข้าว บ้านคนพวนสมัยก่อนมียุ้งข้าวเอาไว้พอเราเกี่ยวข้าวเสร็จก็เอาข้าวมาเก็บที่ยุ้ง เดี๋ยวนี้ไม่มีแล้ว เกี่ยวเสร็จมีรถมารับไปเข้าโรงสี ไปขายไปอะไรเลย ยุ้งเลยไม่มี บ้านพวนเก่าๆจะยังมียุ้งอยู่ แต่ไม่ได้ใช้เก็บข้าวแล้ว เอาไว้เฉยๆหรือเก็บอย่างอื่นแทน แต่ๆ ก่อนที่ยังมียุ้งอยู่ เวลาเกี่ยวข้าวเสร็จแล้วจะเอาข้าวมาเก็บที่ยุ้ง เขาต้องทำพิธีเชิญแม่โพสพมาที่ยุ้งด้วย ให้แม่โพสพมาช่วยดูแลข้าวไม่ให้เสียหาย ถ้าใครไม่ทำเนี่ยเขาก็ว่าไม่ดี ปีหน้าข้าวก็อาจไม่งาม ได้ผลไม่ดีอะไรอย่างนี้ ..." (พะยอม ทองแย้ม, สัมภาษณ์ : ๒๕๔๕)

๓.๓.๗ ผีที่สิงสถิตย์ตามสถานที่ต่างๆ

จากการศึกษาข้อมูลความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ผีที่สิงสถิตย์ตามสถานที่ต่างๆ ตามความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนนั้นคล้ายคลึงกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ กล่าวคือ เชื่อว่าต้นไม้ ป่าไม้ ภูเขา แม่น้ำลำธารต่างๆ มีผีหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์คุ้มครองดูแลอยู่ เช่น ผีตะเดียน ผีนางไม้ ผีรุกขเทวดา สิงสถิตประจำต้นไม้ ผีเจ้าป่าคุ้มครองป่าไม้ เป็นต้น ดังนั้นจะทำการสิ่งใดไม่ควรมีสัมมาคารวะ ไม่ลบหลู่ดูหมิ่น เพราะอาจทำให้เกิดอันตรายได้ นอกจากนี้ยังมีความเชื่อในเรื่องผีบ้านผีเรือนที่แตกต่างไปจากกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำที่เชื่อว่าผีบ้านผีเรือนคือผีบรรพบุรุษที่คอยคุ้มครองดูแล แต่กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนจำนวนหนึ่งเชื่อว่าผีบรรพบุรุษและผีบ้านผีเรือนไม่เกี่ยวข้องกัน ผีบรรพบุรุษคือปู่ย่าตายายที่เสียชีวิตแล้ว ยังไม่ไปเกิด และคอยดูแลคุ้มครองลูกหลานอยู่ หรืออาจอยู่บนสวรรค์กับผีเทวดา หากลูกหลานมีเรื่องเดือดร้อนทุกข์ใจก็จุดธูปเทียนไหว้บอกกล่าว ผีบรรพบุรุษหรือผีปู่ย่าตายายก็จะมาคอยคุ้มครองให้ปลอดภัยอยู่เย็นเป็นสุข ส่วนผีบ้านผีเรือนคือผีที่คอยคุ้มครองดูแลบ้านเรือน

พระยอม ทองแย้ม กล่าวว่า "...ความจริงแล้วก็คงไม่ต่างกันเท่าไหร่ คือสมัยก่อนที่ยังไม่มีใครเรียกผีบ้านผีเรือนแบบที่เขาเรียกทุกวันนี้ เขาก็เรียกรวมว่าผีบรรพบุรุษหรือผีปู่ย่าตายาย ผีบ้านผีเรือน ที่เรียกว่าผีบ้านผีเรือนเพราะผีบรรพบุรุษพอตายไปแล้วก็ยังคอยดูแลลูกหลานในครอบครัว ก็เหมือนผีบ้านผีเรือนที่คอยคุ้มครองดูแลครอบครัวและลูกหลาน ลูกหลานก็กราบไหว้ทำบุญให้ ส่วนคำว่าผีบ้านผีเรือนอันใหม่นี้ ก็หมายถึงว่า ทุกที่เนี่ยมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ดูแล มีผีดูแลอยู่ บ้านทุกบ้านก็ต้องมีผีบ้านผีเรือนดูแล ก็คือเป็นความเชื่อของคนไทยนั่นแหละ คนไทยเชื่อเรื่องผีบ้านผีเรือนใช่มั้ย ก็เป็นผีบ้านผีเรือนอย่างนั้นแหละ แต่อันนี้เนี่ยเข้ามาตอนหลัง ก็เชื่อตามคนที่นี่เขา แต่ถ้าความหมายเดิมเลยเนี่ย ผีบ้านผีเรือนคือผีบรรพบุรุษที่คอยดูแลลูกหลาน เพราะแต่ก่อนบ้านพวนจะมี

ห้องผีเรือนเรียกห้องเรือนใหญ่ เขาก็เอาไว้ให้ผีบ้านผีเรือนอยู่ เอาเงินทองไปเก็บไว้ให้ปู่ย่าตายายดูแล คนอื่นห้ามเข้าไปในห้องนั้นเด็ดขาด..." (พะยอม ทองแย้ม, สัมภาษณ์ : ๒๕๔๘)

จากการศึกษาความเชื่อเรื่องการนับถือผีในประเด็นประเภทของผีตามความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน ที่บ้านโพธิ์ศรี ตำบลบางปลาม้า และบ้านมะขามล้ม ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนมีความเชื่อถือศรัทธาในศาลเจ้าพ่อประจำหมู่บ้านเป็นสำคัญ รองลงมาคือพระภูมิ – เจ้าที่ และผีบรรพบุรุษ ส่วนผีอื่นๆ เช่น ผีที่เกี่ยวข้องการเจ็บไข้ได้ป่วย ผีที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพ ผีที่สิงสถิตตามสถานที่ต่างๆ และผีร้ายหรือผีที่ตายไม่ดีนั้น พบว่าเป็นความเชื่อส่วนบุคคล ไม่ใช่ความเชื่อหลักของชุมชน เช่นเดียวกับความเชื่อเรื่องการทรงเจ้า ซึ่งจากการสัมภาษณ์ได้ข้อมูลโดยสรุปว่า การเข้าทรง ทรงเจ้านั้นเป็นความเชื่อที่เข้าใหม่ภายหลังจากที่ได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานในจังหวัดสุพรรณบุรีแล้ว คาดว่าได้รับอิทธิพลความเชื่อเรื่องการเข้าทรงนี้มาจากชาวไทยพื้นถิ่น และเชื่อถือกันสืบมา แต่เพียงเฉพาะคนส่วนน้อยในชุมชนเท่านั้น

๓.๔ ประเภทของผีตามความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย

๓.๔.๑ ผีเทวดา

จากการศึกษาข้อมูลความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยมีความเชื่อในเรื่องผีเทวดาไม่แตกต่างจากกลุ่มชาติพันธุ์อื่น คือ กลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยเชื่อว่าผีเทวดาหมายถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่อยู่บนสวรรค์มีอำนาจเหนือธรรมชาติและเหนือมนุษย์ สามารถดลบันดาลให้เกิดเหตุการณ์ต่างๆและช่วยคุ้มครองรักษาให้รอดพ้นจากภยันตรายได้ กลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยจึงให้ความเชื่อถือศรัทธาต่อผีเทวดา แต่มิได้มีการตั้งชื่อหรือนับถือศรัทธาเฉพาะเทวดาองค์ไหน แต่เป็นการกล่าวถึงเทวดาทั้งหลายที่อยู่บนสรวงสรรค์ แต่หากสอบถามถึงเทวดาที่ให้ความสำคัญเป็นพิเศษ จะได้รับคำตอบว่า คือ พญาแถน พระอินทร์และพระพรหม

พญาแถน หมายถึง ผีที่อยู่บนฟ้าซึ่งก็คือผีเทวดานั่นเอง พญาแถนจัดเป็นผีเทวดาที่มีความศักดิ์สิทธิ์สามารถดลบันดาลให้เกิดเหตุการณ์ต่างๆได้ โดยปกติพญาแถนจะดูแลคุ้มครองกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยให้ปลอดภัย ให้ฝนตกตามฤดูกาล แต่หากมีบุคคลใดกระทำการลบหลู่ดูหมิ่นให้พญาแถนไม่พอใจ ก็จะถูกพญาแถนลงโทษให้เจ็บป่วย กลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยที่จังหวัดสุรินทร์มีอาชีพคล้องช้างป่า เมื่อจะออกไปคล้องช้างป่าแต่ละครั้งก็จะมีการทำพิธีบนบานพญาแถนให้สามารถคล้องช้างป่าได้สำเร็จ ส่วนพระอินทร์และพระพรหมข้อนี้ผู้วิจัยมิอาจสรุปได้ว่าพระอินทร์และพระพรหมเป็นผีเทวดาที่กลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยให้ความเคารพศรัทธาเป็นพิเศษ หรือเป็นชื่อเทวดาที่คุ้นหูมากกว่าองค์อื่น อย่างไรก็ตามจากการศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยที่บ้านโพธิ์ และบ้านสนามคลี อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี ไม่ปรากฏว่ามีพิธีกรรมเพื่อการบูชาหรือความเชื่อในการการถือผีสืบผีเทวดาสมาชิกในชุมชนให้การเคารพโดยการกราบไหว้ การบอกกล่าวเมื่อจะทำกิจการใดๆ และไม่กล่าววาจาหรือกระทำการอันเป็นการลบหลู่ มิเช่นนั้นอาจได้รับการลงโทษจากผีเทวดา เช่น อาจจะเจ็บป่วยไม่สบาย ฝนแล้ง และได้ผลผลิตเกิดความเสียหาย เป็นต้น

ลิ้ม เผ่าพันธุ์ กล่าวว่า "...เคยได้ยินคนรุ่นก่อนๆเขาพูดถึงแถน ถ้าภาษาไทยก็คือเทวดานั่นแหละ เพราะแถนก็คือผีที่อยู่บนฟ้า ก็คือเทวดาที่ภาคกลางเขาเรียกกัน แถนเป็นเทวดาที่คอยดูแลเรา ทำให้ฝนตก ฟ้าร้อง ถ้าใครนับถือกราบไหว้ แถนก็จะคุ้มครอง ใครทำไม่ดี พูดจาลบหลู่ทำให้แถนไม่พอใจก็จะไม่ดี อาจจะไม่สบาย รักษาเท่าไหร่ไม่หาย ต้องทำพิธีขอขมากัน เดี๋ยวนี้คนก็ยังเชื่อเรื่องแถนอยู่ บางทีทำนาอะไรอย่างนี้ก็ไหว้แถนเหมือนกัน บอกแถนว่าจะทำนาแล้วให้ช่วยให้ได้พืชผลดีๆ แล้วจะถวายเครื่องเซ่นอะไรอย่างนี้ แต่ต้องแก้บน

ด้วยนะ ไม่งั้นปีต่อไปแถนจะลงโทษ ข้าวไม่ออกดอกออกผล เวลาเซ่นก็มีเหล้า มีหมากพลู มีดอกไม้ แล้วแต่จัดไปน่ะ เทวดาอื่นก็ไม่ค่อยรู้จัก รู้จักพระอินทร์ พระพรหมอย่างนี้รู้จัก อย่างอื่นไม่ค่อยรู้จัก..." (ลิ้ม เผ่าพันธุ์, สัมภาษณ์ : ๒๕๔๕)

โสภิต บำรุงเพชร กล่าวว่า "...ถ้าผีเทวดาส่วนมากจะนึกถึงพระอินทร์ องค์อื่นไม่ค่อยรู้จัก ไม่เคยได้ยินเท่าไหร่ แต่ได้ยินเขาพูดถึงพระอินทร์พระพรหมอะไรอย่างนี้ เขาก็นับถือ เขาว่าเทวดาช่วยคุ้มครองให้ปลอดภัย ก็ยกมือไหว้ขอให้เทวดาคุ้มครอง แล้วก็มีแถน แถนนี่เวลาเขาทำนากันเขาก็จะไหว้ เพราะแถนนี่อยู่บนฟ้า ช่วยดูแลให้ฝนตกฝนไม่ตก เวลาทำนาก็ต้องบอกแถน จะไถนา จะทำนา ขอให้ช่วยให้ฝนตก ให้ดูแลข้าวให้งอกงาม แล้วแถนนี่ถ้าใครทำอะไรไม่ดี ก็จะไม่สบายเพราะแถนโกรธเลยทำให้ไม่สบาย ต้องไปขอขมา ไปเซ่นไหว้ขอขมา เพราะไปทำผิดต่อแถน..." (โสภิต บำรุงเพชร, สัมภาษณ์ : ๒๕๔๕)

๓.๔.๒ ผีบรรพบุรุษ

จากการศึกษาข้อมูลความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่ากลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย

ผีบรรพบุรุษประจำชุมชน หมายถึง วิญญาณของบรรพบุรุษที่มีความสำคัญต่อประวัติความเป็นมาการอพยพย้ายถิ่นฐาน และการตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนของกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยตั้งแต่อดีตและจนกระทั่งปัจจุบัน กลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยได้อพยพเข้ามาตั้งบ้านเรือนและอาศัยอยู่ในเขตจังหวัดสุพรรณบุรีเป็นเวลานับหลายร้อยปี ผู้เฒ่าผู้แก่ที่เป็นชาวไทกูยแต่ดั้งเดิมและที่ทราบประวัติความเป็นมาอย่างชัดเจนได้เสียไปชีวิตไปหมดแล้ว เหลือแต่เพียงลูกหลานที่ได้รับการบอกเล่าจากบรรพบุรุษ ซึ่งจากการศึกษาข้อมูลพบว่า ส่วนมากจะเป็นคนรุ่นปู่ย่าของชุมชนเท่านั้นที่จะสามารถตอบคำถามเกี่ยวกับเรื่องราวความเป็นมา วัฒนธรรม การดำเนินชีวิต และความเชื่อดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยได้ อย่างไรก็ตามเกี่ยวกับผีบรรพบุรุษประจำชุมชน ผู้วิจัยได้รับข้อมูลโดยสรุปว่า ผีบรรพบุรุษนี้มีความสำคัญทางจิตใจแก่สมาชิกในชุมชนไทกูยอย่างยิ่ง และค่อนข้างเป็นวัฒนธรรมความเชื่อที่แสดงถึงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในชุมชนได้อย่างชัดเจน แม้จะไม่ทราบที่มาแน่ชัดว่าบรรพบุรุษที่ได้ตั้งศาลเพื่อการสักการะนี้มีความสำคัญอย่างไร และมีชื่อว่าอย่างไร แต่สมาชิกในชุมชนทุกคนตั้งแต่รุ่นปู่ย่าตายายจนกระทั่งรุ่นลูกหลานต่างให้ความนับถือศรัทธา และจัดพิธีบูชาศาลเจ้าพ่ออย่างยิ่งใหญ่ เป็นประจำทุกปี

ศาลเจ้าพ่อของกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยตั้งอยู่กลางแจ้งกลางหมู่บ้านที่สมาชิกในชุมชนสามารถเข้าไปกราบไหว้ได้สะดวก มีศาลทั้งหมด ๔ ศาลตั้งอยู่เรียงเคียงกัน จากการสัมภาษณ์ไม่สามารถพบคำตอบได้ว่าทั้ง ๔ ศาลนั้นคือศาลอะไรบ้าง ได้รับคำตอบเพียงว่าเป็นศาลเจ้าพ่อทั้ง ๔ ศาล เวลาสมาชิกในชุมชนมาเซ่นไหว้ก็จะเซ่นไหว้ทั้ง ๔ ศาลหรือนำของมาเซ่นไหว้ทั้ง ๔ ศาล

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์พบว่า การบูชาศาลเจ้าพ่อนั้นเป็นพิธีที่สำคัญและยิ่งใหญ่ที่สุดสำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย โดยจะทำพิธีปีละ ๒ ครั้ง ตามที่สมาชิกในชุมชนร่วมกันกำหนดขึ้น นอกจากพิธีไหว้ศาลเจ้าพ่อครั้งยิ่งใหญ่ประจำปีแล้ว ไม่ปรากฏว่ามีการทำพิธีใดๆที่ศาลเจ้าพ่ออีก แต่สมาชิกในชุมชนก็จะมากราบไหว้ขอพรกันเป็นประจำ เมื่อมีแขกมาเยือนก็จะพามาไหว้และบอกกล่าว เมื่อมีสมาชิกเกิดใหม่ มีคนเจ็บป่วย มีใครต้องเดินทางก็จะมาบอกกล่าวและกราบไหว้ศาลเจ้าพ่อ มีการบนบานให้หายเจ็บป่วย หายจากเรื่องทุกข์ร้อนใจ และนำของมาสักการะแก้บน แต่มิได้มีการทำพิธีใหญ่หรือมิได้มีการทำพิธีผ่านคนทรงดังเช่นกลุ่มชาติพันธุ์อื่น

จากการสัมภาษณ์ ลิ้ม เผ่าพันธุ์ กล่าวว่า "...ผีที่นับถือกันมากก็จะมีศาลเจ้าพ่อ มีมานานแล้วขายก็ไม่รู้ว่ามายังไง มีมาตั้งแต่เมื่อไหร่ รู้แต่ว่าเกิดมาเขาก็นับถือกันแล้ว พ่อแม่ก็นับถือมาแล้ว ถามเขาเขาก็ว่านับถือมาตั้งแต่

ก่อนรุ่นปู่รุ่นย่า คงตั้งแต่รุ่นแรกๆที่มาอยู่ที่นี่เลย ก็นับดูเอามากี่ปีมาแล้ว ตอนนี้ยายอายุ....แล้ว เชื่อมาตั้งแต่ก่อนพ่อแม่ยายอีก ก็ไม่รู้กี่ปีไม่เคยนับ แต่ก็ไปไหว้ ไปทำพิธีกันทุกปี ศาลเจ้าพ่อที่เห็นจะมีศาลหลายศาลที่ตั้งอยู่ติดกัน แต่ไม่รู้ว่าชื่ออะไร นานมากจนจำไม่ได้ รู้แต่ว่าเป็นเจ้าพ่อที่คุ้มครองคนที่นี่ มีเรื่องมีอะไรเขาก็จะมาไหว้กัน เด็กๆก็ยังมาไหว้ แต่ไม่ค่อยมีพิธีอย่างอื่นนะ มีแค่พิธีไหว้ศาลเจ้าพ่อประจำปี นอกนั้นก็ไม่มีพิธีอะไร แต่คนจะมากันเยอะแยะเลย มาไหว้ เขาก็เคารพของเขามาช่วยคุ้มครองดูแลลูกหลานให้ปลอดภัย ยายก็เห็นว่าเราก็อยู่สงบสุขกันดี ไม่เคยมีเรื่องมีราวอะไร..." (ลิ้ม เผ่าพันธุ์, สัมภาษณ์ : ๒๕๔๕)

ส่วนผีบรรพบุรุษในความหมายของผีบรรพบุรุษประจำชุมชน พบว่า ความเชื่อเรื่องการนับถือผีบรรพบุรุษของกลุ่มชาติพันธุ์ไม่ค่อยชัดเจนมากนัก กล่าวคือ มีความเชื่อว่าผีบรรพบุรุษคือผีของปู่ย่าตายายที่เสียชีวิตลงแล้ว และยังคอยดูแลทุกข์สุขของลูกหลาน หากจะเซ่นไหว้ก็มักจะไปทำบุญที่วัดตามที่สะดวก แต่ไม่มีความเชื่อในเรื่องการนับถือสืบทอดความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษประจำตระกูลที่ต้องเลี้ยงผีดังเช่นกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ

สายใจ เผ่าพันธุ์ กล่าวว่า "...คนที่นี่ส่วนใหญ่จะศรัทธาศาลเจ้าพ่อ เขาจะมีการจัดงานไหว้ศาลเป็นประจำทุกปี เป็นงานใหญ่ของที่นี่ นอกนั้นก็ไม่มีพิธีอะไรใหญ่ๆ แต่ก็จะมีบางบ้านที่บ้านไหนเขาเลี้ยงแม่มด เขาก็อาจจะทำพิธีไหว้ย่าหม้อ คนก็จะไปร่วมกัน แต่ไม่ใช่พิธีประจำของชุมชนที่นี่ พิธีใหญ่ๆของชุมชนจริงๆจะมีแค่ไหว้ศาลเจ้าพ่อเท่านั้น ส่วนบรรพบุรุษของเราที่เสียชีวิตไปเราก็ทำพิธีกันที่วัด ทำพิธีทางศาสนาเหมือนคนปกติ ไม่มีพิธีกรรมอะไร ก็ทำพิธีที่วัด พระมาสวดอะไรอย่างนั้น ตามพิธีกรรมที่เขาทำกัน ถ้าจะไหว้ก็ไปไหว้ที่วัด คือไม่มีใครไหว้ที่บ้าน ทุกอย่างไปทำพิธีที่วัด ..." (สายใจ เผ่าพันธุ์, สัมภาษณ์ : ๒๕๔๕)

๓.๔.๓ ผีพระภูมิ – เจ้าที่

จากการศึกษาข้อมูลความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่ากลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยมีความเชื่อในเรื่องผีพระภูมิ – เจ้าที่ เช่นเดียวกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่น แต่ไม่เด่นชัดเท่ากลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน กล่าวคือ จากการสังเกตการณ์ภาคสนามในชุมชนพบว่า มิได้มีการตั้งศาลพระภูมิ – เจ้าที่ ในทุกบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย อย่างไรก็ตามกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย เชื่อว่า พระภูมิ – เจ้าที่ คือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่จะช่วยปกป้องคุ้มครองสมาชิกในครอบครัวและชุมชนให้รอดพ้นจากภยันตรายทั้งหลายทั้งปวง มีการตั้งศาลพระภูมิ – เจ้าที่เจ้าทางเพื่อการสักการะขอความเป็นสิริมงคล สำหรับการเคารพสักการะไม่มีขั้นตอนกำหนดไว้เป็นรูปแบบเฉพาะของชุมชน บ้านใดที่มีการตั้งศาลพระภูมิ – เจ้าที่ สมาชิกในบ้านก็จะกราบไหว้บูชาด้วยดอกไม้ธูปเทียนเสมอ ในโอกาสสำคัญหรือวันสำคัญก็อาจมีการนำเครื่องเซ่นมาสักการะด้วย เช่น เหล้า ผลไม้ หมาก บุหรี่ ข้าวสุก กรวยใบตอง เป็นต้น กลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยเชื่อว่าการแสดงความเคารพเชื่อถือและกราบไหว้เป็นประจำ พระภูมิ – เจ้าที่จะให้ความปกป้องคุ้มครองสมาชิกในบ้านในรอดพ้นจากภยันตราย ไม่ให้เจ็บไข้ได้ป่วย ไม่ให้สิ่งเลวร้ายกล้ำกรายเข้าบ้าน เป็นต้น

พรพรรณ แสนทอง กล่าวว่า "...พระภูมิหรือเจ้าที่เจ้าทางจะคอยดูแลคุ้มครองคนในบ้านให้ปลอดภัย ก็จะสร้างไว้ใกล้กันศาลพระภูมิศาลนึง ศาลเจ้าที่เจ้าทางศาลนึง เวลาไหว้ก็ไหว้ทั้งสองศาล ของไหว้ก็มีดอกไม้ธูปเทียน หมากพลู บุหรี่ น้ำ เหล้า แต่ถ้าพิเศษหน่อยก็อาจมีเพิ่มเติมเข้าไปอีก แล้วแต่ว่าจะเป็นอะไร เวลาใครมาบ้านก็ต้องจุดธูปบอกกล่าวให้ทราบจะได้คุ้มครองดูแล ถ้าไม่บอกเจ้าของบ้านก็อาจจะไม่สบาย หรือคนที่มาหาเราก็จะไม่สบาย นอนไม่ได้เพราะอาจถูกรบกวนอะไรอย่างนี้ได้ คือพระภูมิเจ้าที่นี่จะคอยดูแลเรา ดูแลคนในบ้านเรา เราก็ควรจะบอก ท่านจะได้ช่วยคุ้มครองให้ปลอดภัย..." (พรพรรณ แสนทอง, สัมภาษณ์ : ๒๕๔๕)

๓.๔.๔ ผีร้ายและผีตายไม่ดี

จากการศึกษาข้อมูลความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ความเชื่อเรื่องผีร้ายหรือผีตายไม่ดีตามความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยมีลักษณะไม่แตกต่างจากกลุ่มชาติพันธุ์อื่น กล่าวคือไม่ใช่ลักษณะความเชื่อดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ที่สืบทอดมาตั้งแต่อดีต หากแต่เป็นความเชื่อที่เพิ่งปรากฏภายหลังจากที่อพยพเข้าตั้งถิ่นฐานอยู่ในเขตประเทศไทย ความเชื่อเรื่องผีร้ายนี้มีแตกต่างกันไปตามแต่ละท้องที่ หากเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยที่อาศัยอยู่ในเขตจังหวัดใด และคนพื้นถิ่นในจังหวัดนั้นมีความเชื่อเรื่องผีร้ายใด ก็จะส่งอิทธิพลต่อกลุ่มชาติพันธุ์ด้วย เช่น กลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยในจังหวัดสุพรรณบุรีที่ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ มีความเชื่อเรื่องผีร้ายในความหมายของดวงวิญญาณของคนที่เสียชีวิตแล้ว ว่าวิญญาณยังคงเวียนว่ายไม่ไปเกิด ให้โทษโดยการหลอกหลอนให้หวาดกลัว ทำให้เจ็บไข้ไม่สบาย เป็นต้น ผีร้ายดังที่กล่าวมานี้ ได้แก่ ผีกระสือ ผีกระหัง ผีปอบ ผีเปรต เป็นต้น

๓.๔.๕ ผีที่เกี่ยวข้องกับการเจ็บไข้ได้ป่วย

จากการศึกษาข้อมูลความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย เรียกผีที่เกี่ยวข้องกับการเจ็บไข้ได้ป่วยว่า "ผีย่าหม้อ" และมีความเชื่อว่า การที่สมาชิกในบ้านคนใดเกิดการไม่สบายเจ็บไข้ได้ป่วยขึ้นมานั้นเป็นเพราะผีย่าหม้อจะมาอยู่ด้วย ต้องทำพิธีรับผีย่าหม้อ ด้วยการขึ้นหิ้งไม้สี่เหลี่ยมตั้งบูชาไว้บริเวณใดบริเวณหนึ่งของบ้าน และอัญเชิญผีย่าหม้อมาอยู่บนหิ้ง ผู้ที่รับผีย่าหม้อมาบูชาแล้ว เรียกกันว่า "แม่มด" หรือ "หมอมด" สามารถทำพิธีตรวจดูหรือทำนายอาการเจ็บไข้ได้ป่วยของคนอื่นๆได้

ลิ้ม เผ่าพันธุ์ กล่าวว่า "...ถ้าพูดถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่คนที่นี่นับถือกันก็มีศาลเจ้าพ่อที่ชาวกูยที่นี่นับถือกันทุกคน และจัดพิธีไหว้ศาลเจ้าพ่อเป็นประจำทุกปี เตรียมอาหารคาวหวานมาเซ่นไหว้ คนรุ่นก่อนๆเล่าให้ฟังว่าเป็นวิญญาณของบรรพบุรุษที่คอยคุ้มครองมาตั้งแต่ตอนคนรุ่นแรกๆย้ายมาอยู่ที่นี่ ส่วนมากที่เขานับถือบางคนก็ไม่รู้ความเป็นมาเท่าไหร่ แต่เขาเห็นว่าพ่อแม่เขานับถือกัน คือเห็นพิธีนี้ รู้จักศาลเจ้าพ่อนี้มาตั้งแต่เด็ก พ่อแม่พามาไหว้เราก็ไหว้ และนับถือตามพ่อแม่ ก็รู้สึกสบายใจดี ส่วนเรื่องผีอื่นๆเท่าที่เห็นก็คงมีแต่แม่มด แต่เดี๋ยวนี้ไม่ค่อยมีแล้วที่มีอยู่ตอนนี้ก็ไม่มีกี่คนนะ ไม่น่าจะเกิน ๕ คน แต่ก็เป็นที่เขานับถือกันมานานแล้วนะ คือเขาเล่าว่าแต่ก่อน เวลาที่คนเจ็บไข้ไม่สบาย ถ้าจะให้หายต้องทำพิธีรับผีย่าหม้อ เป็นแม่มด ตั้งหิ้งบูชา แล้วอาการเจ็บป่วยก็จะหาย คนที่เป็นแม่มดก็ไม่ได้ทำหน้าอะไรในชุมชน ก็แค่เป็นแม่มดเพื่อให้ตัวเองหายเจ็บป่วยเฉยๆ ปีนึงเขาก็จะไหว้หิ้งกันทีนึง คนก็จะมาร่วมในพิธีด้วย แต่ไม่ใหญ่โตเท่าไหว้ศาลเจ้าพ่อ เพราะศาลเจ้าเหมือนเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำหมู่บ้าน แต่ผีย่าหม้อหรือแม่มดเป็นของใครก็ได้ที่ไม่สบาย แล้วเขาเชื่อว่าถ้าเขารับเป็นแม่มดแล้วเขาจะหายอะไรอย่างนั้น ..." (ลิ้ม เผ่าพันธุ์, สัมภาษณ์ : ๒๕๔๕)

สมร กองทอง กล่าวว่า "...แต่ก่อนยายไม่สบาย รักษายังไงก็ไม่หาย คนเฒ่าคนแก่เขาว่าต้องรับผีย่าหม้อ ยายก็ลองรับดู ก็ลองเชื่อเรามันรักษาไม่หาย ก็ต้องลองหลายทาง ก็รับผีย่าหม้อ คือคนที่แม่มดที่เขาเลี้ยงผีย่าหม้อมาก่อนเขาจะบอกได้ว่า ที่เราไม่สบายเนี่ยเพราะเราต้องเลี้ยงผีย่าหม้อใช่มั้ย ถ้าใช่เราก็ทำพิธีรับผีย่าหม้อมาเลี้ยง ตั้งหิ้งไว้ชั้นบน หรือไว้ในห้องนอน พอยายรับมาก็หายไม่สบายจริงๆ ก็ไม่รู้ว่าเพราะอะไรแต่พอหายเราก็เลยบูชามาตลอด ที่เรียกว่าแม่มดก็ไม่ใช่แม่มดทำพิธีอะไร คือเป็นคำที่เขาเรียกคนที่มีผีย่าหม้อ เขาจะเรียกว่าแม่มด แต่เราไม่ได้มีคาถาอาคมหรือว่าทำพิธีอะไร คือสมัยก่อนอาจจะมีนะ อาจจะทำอะไรได้ แต่เดี๋ยวนี้ไม่มีอะไร คนที่มีผีย่า

หม้อก็มีแค่ไม่มีคน เป็นคนรุ่นอย่างยายเนี่ยแหละ คนรุ่นใหม่ๆก็ไม่มีแล้ว บางทีไม่มีคนรู้ด้วยว่าใครเป็นแม่มด ใครเลี้ยงผีย่าหม้อ เพราะไม่ได้สำคัญอะไร..." (สมร กองทอง, สัมภาษณ์ : ๒๕๔๕)

นอกจากนี้ผีที่เกี่ยวข้องกับการเจ็บป่วยอาจเกิดจากผีเทวดาคือพญาแถนหรือผีบรรพบุรุษเกิดความไม่พอใจที่ลูกหลานไม่แสดงความเคารพสักการะตามโอกาสอันสมควร หรืออาจแสดงวาจา กริยาลบหลู่ดูหมิ่น จึงบันดาลให้เกิดการเจ็บป่วย จึงจะมีการทำพิธีขอขมา ชาวไทกูยที่จังหวัดสุรินทร์จะจัดให้มีพิธีรำแกลมอ หรือแกลออ เพื่อรักษาคนเจ็บป่วยหรือมีอาการต่างๆอันสันนิษฐานว่าเกิดอำนาจของภูตผีหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติ หรือเป็นการรำเพื่อบนบานพญาแถนให้สามารถคล้องช้างได้สำเร็จ แต่จากการศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยที่บ้านโพธิ์ และบ้านสนามคลี อำเภอจอมทอง จังหวัดสุพรรณบุรี ไม่พบว่ามีความเชื่อในเรื่องการรำแกลมอเพื่อรักษาอาการเจ็บป่วย นอกจากความเชื่อเรื่องผีย่าหม้อเท่านั้น

๓.๔.๖ ผีที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพ

จากการศึกษาข้อมูลความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่ากลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำการเกษตรกรรม ทำไร่ ทำนา ทำสวน เลี้ยงสัตว์และการปลูกยาสมุนไพรต่างๆ ความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยจึงมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพดังกล่าวด้วย ซึ่งกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยแต่ละท้องที่อาจมีความเชื่อในเรื่องผีที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อม ความเชื่อท้องถิ่นและการประกอบอาชีพประจำท้องถิ่น ตัวอย่าง ชาวกูยที่จังหวัดสุรินทร์มีอาชีพสำคัญคือการเลี้ยงช้าง ผีที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพที่สำคัญคือผีปะกำ ซึ่งเป็นผีที่เกี่ยวข้องกับอาชีพทางการเลี้ยงช้าง "ปะกำ" คือ เชือก เรียกกันว่า "เชือกปะกำ" ทำจากหนังควายถือเป็นของศักดิ์สิทธิ์และมีควงวิญญาณของบรรพบุรุษสิงสถิตอยู่ แต่สำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยหรือ "ส่วย" ที่จังหวัดสุพรรณบุรีนี้จากการสอบถามไม่พบว่ามีความเกี่ยวข้องกับช้าง แต่มีอาชีพหลักทางด้านการเกษตรเช่นเดียวกับคนไทยภาคกลางพื้นถิ่นโดยทั่วไป คือ ทำนา ทำสวน ทำไร่ เลี้ยงสัตว์ ดังนั้นผีที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพจึงเน้นความสำคัญไปทางผีที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร เช่น ผีนา ผีทุ่ง ผีข้าว แม่โพสพ แม่คงคา แม่ธรณี เป็นต้น โดยเฉพาะผีข้าว ผีนา และแม่โพสพ เป็นผีที่มีบทบาทสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพของกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย

เมื่อใกล้ฤดูทำนา จะมีการบูชาผีนา เลี้ยงผีนาด้วยเครื่องเซ่นต่างๆ เช่น เหล้า ไก่ ๑ ตัว หมากพลู เป็นต้น ทั้งนี้แล้วแต่ความสามารถและความพร้อมของแต่ละบุคคล ไม่มีข้อกำหนดในเรื่องเครื่องเซ่นสำหรับการเลี้ยงผีนา เมื่อถึงฤดูเก็บเกี่ยว จะมีการบูชาแม่โพสพ จากนั้นเมื่อนำข้าวขึ้นยุ้ง จะมีการพิธีทำขวัญข้าวและอัญเชิญแม่โพสพอยู่ประจำยุ้งเพื่อดูแลข้าวมิให้เสียหาย ส่วนผีอื่นๆ เช่น แม่คงคาเชื่อว่าให้น้ำท่าบริบูรณ์ แม่ธรณีดูแลพืชพันธุ์คุ้มครองเรือกสวนไร่นา เป็นต้น จะแสดงความเคารพด้วยการกราบไหว้ ขอพรตามโอกาส แต่มิได้มีการทำพิธีกรรมเพื่อบูชาแต่อย่างใด

สวัสดิ์ เผ่าพันธุ์ กล่าวว่า "...ไม่มีหรอกช้างน่ะ ไม่เคยได้ยิน ตั้งแต่นานมาแล้วก็ไม่มีนะช้างเนี่ย ไม่เคยเลี้ยง ไม่เห็นมีใครเลี้ยง ถ้ากูยที่นี่เห็นแต่เขาทำนา ทำไร่ หลังบ้านนี่มีสมุนไพร เอาไว้ทำยา คนเขามาสั่งไว้ คนที่เขาทำนาเขาก็มีไหว้แถน ไหว้ผีนา ผีทุ่งอะไรอย่างนี้ แล้วก็แม่โพสพ แต่ไม่จัดใหญ่โตอะไรนะ เขาก็เอาของไปไหว้ตรงที่นาของเขาเลย ไม่ได้มีศาล แต่ไหว้ที่นาของเขาเลยเอาของไปไหว้ จุดธูปเทียน มีดอกไม้..." (สวัสดิ์ เผ่าพันธุ์, สัมภาษณ์ : ๒๕๔๕)

นน ทองแย้ม กล่าวว่า "...กูยที่นี่ไม่ได้เลี้ยงช้าง คิดว่าน่าจะเป็นเฉพาะที่มากกว่า เคยได้ยินแต่กูยที่สุรินทร์ มันคงไม่ใช่อาชีพของกูยหรอก คือที่สุรินทร์แต่เดิมมาเขาเลี้ยงช้าง กูยที่นั่นก็เลี้ยงช้าง แต่กูยที่นี่ไม่ได้เลี้ยงช้าง แต่ก่อนทำไร่ไถนา เดี๋ยวนี้ก็มีอยู่บ้างที่ทำนาทำไร่ พวกคนรุ่นหนุ่มสาวเขาก็ไปทำงานที่อื่นกันหมด แต่ถ้าสมัยก่อนที่ยังทำนาทำไร่กันเยอะ เขาก็มีไหว้ผีนาผีไร่ คือพอช่วงที่เขาจะทำนากัน เขาก็จะเอาของไปไหว้ที่นานั่นแหละ ไหว้แถน บอกแถนว่าจะทำนาให้แถนช่วยให้ข้าวได้ผลผี ไหว้ผีนาขอขมาที่จะต้องไถนาไถดิน ให้ช่วยดูแลต้นข้าวให้ปลอดภัย ไหว้ผีข้าวหรือแม่โพสพที่เขาเรียกกัน บางคนเรียกผีข้าวนะ คือผีที่ดูแลข้าว เขาก็นับถือกัน ก็ไหว้ให้ช่วยดูแลข้าว แม่โพสพนี่สมัยก่อนต้องมีการการทำขวัญข้าวเวลาเอาข้าวเข้ายุ้ง เดี๋ยวนี้ไม่มีแล้วยุ้ง เอาเข้าโรงสีเลย สมัยก่อนเกี่ยวเสร็จแล้วต้องเอาเข้ายุ้งรอรถมารับไปโรงสี พอเอาเข้ายุ้งเขาเลยต้องเชิญแม่โพสพมาคอยดูแลข้าวไม่ให้เสียหาย เดี๋ยวนี้ไม่ต้องเก็บยุ้งแล้ว เกี่ยวเสร็จมีคนมารับไปเลย แต่บางทีเขาก็ยังทำพิธีไหว้กันอยู่ เชิญขวัญกันอยู่ คือทำตามกันมา ก็เลยทำต่อไปนะ ถึงไม่มียุ้งแล้วบางบ้านก็ยังทำขวัญข้าว ปีหน้าปีต่อไปจะได้จะข้าวดีๆ..." (นน ทองแย้ม, สัมภาษณ์ : ๒๕๔๕)

๓.๔.๗ ผีที่สิงสถิตย์ตามสถานที่ต่างๆ

จากการศึกษาข้อมูลความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่ากลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยมีความเชื่อว่าสถานที่ต่างๆตามธรรมชาติ ล้วนมีผีหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำอยู่เพื่อคอยดูแลรักษา ดังนั้นจึงต้องให้ความเคารพสถานที่ต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากต้องเดินทางไปต่างถิ่น การบอกกล่าวสิ่งศักดิ์สิทธิ์ระหว่างการเดินทาง หรือการแสดงความเคารพต่อสถานที่ที่ได้เดินทางไปถึงจึงเป็นสิ่งสำคัญ

กลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยในจังหวัดสุรินทร์มีอาชีพคล้องช้างป่า ดังนั้นเมื่อจะต้องเดินทางเข้าป่าเพื่อไปคล้องช้าง นอกจากทำพิธีบนบานพญาแถน พิธีบูชาผีปะกำแล้ว จะต้องกราบไหว้บูชาผีเจ้าที่เจ้าทาง เจ้าป่าเจ้าเขา เพื่อให้สามารถคล้องช้างได้สำเร็จและรอดพ้นจากสัตว์ร้ายและอันตรายต่างๆ แต่สำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยที่บ้านโพธิ์ และบ้านสนามคลี อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี นั้น แม้จะไม่ได้ประกอบอาชีพคล้องช้างป่าเช่นเดียวกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยที่จังหวัดสุรินทร์ แต่ต้องเดินทางเข้าป่าเพื่อเก็บของป่า และเก็บสมุนไพรมาทำยา เมื่อต้องเข้าป่าทุกครั้งจึงต้องมีการบนบานกราบไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ เช่น พญาแถน เจ้าที่เจ้าทาง เจ้าป่าเจ้าเขา ผีนางไม้ ผีจอมปลวก และผีต่างๆ เพื่อให้ช่วยคุ้มครองตนเองให้รอดพ้นจากสัตว์ร้ายทั้งหลาย และสามารถหาสิ่งที่ต้องการได้อย่างง่ายดาย

๔. พิธีกรรมที่เกี่ยวกับการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆในจังหวัดสุพรรณบุรี

จากการศึกษาข้อมูลความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน และกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย มีการจัดพิธีกรรมเพื่อการเซ่นไหว้บูชาผีตามความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์แตกต่างกันไปตามอัตลักษณ์แห่งชาติพันธุ์ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรม สถานภาพความเป็นอยู่ เศรษฐกิจ เป็นต้น แต่ปัจจัยทั้งหลายดังกล่าวมานั้น มิได้บั่นทอนให้ความเชื่อถือศรัทธาต่อลัทธินับถือผีลดลงแต่อย่างใด ซึ่งแม้ว่าสภาพสังคมจะเปลี่ยนไปด้วยอิทธิพลจากสังคมเมืองและสภาพเศรษฐกิจแบบทุนนิยม แต่ความเชื่อเรื่องผียังคงดำรงอยู่ท่ามกลางสภาพความเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ความเชื่อเหล่านี้เป็นสิ่งซึ่งหลอมรวมจิตใจของสมาชิกในชาติพันธุ์ให้เป็นหนึ่งและมีความเข้มแข็งแห่งชาติพันธุ์

การศึกษาพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆในจังหวัดสุพรรณบุรีครั้งนี้ ผู้วิจัยแบ่งกลุ่มพิธีกรรมออกเป็น ๓ หมวดดังนี้คือ

๑. พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับชีวิต หมายถึง พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนตาย

๒. พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพ หมายถึง พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องการประกอบอาชีพ ทำมาหากิน ซึ่งปกติแล้วภาคพื้นเอเชียอาคเนย์มักจะประกอบอาชีพทางด้านการเกษตรคล้ายคลึงกัน จึงมีความสัมพันธ์และต้องพึ่งพาธรรมชาติเป็นสำคัญ พิธีกรรมต่างๆจึงจัดขึ้นเพื่อบูชาเพทเจ้า ภูตผี และอำนาจลึกลับที่เชื่อว่าเป็นผู้ควบคุมธรรมชาติ

๓. พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับชุมชนหรือสังคม หมายถึง พิธีกรรมที่มีบทบาทสำคัญในการทำให้สมาชิกของสังคมหรือชุมชนรู้สึกสามัคคีและเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

ในศึกษาข้อมูลความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในจังหวัดสุพรรณบุรี ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้จัดแบ่งความเชื่อในการประกอบพิธีกรรมเกี่ยวกับการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ออกเป็น ๔ ชาติพันธุ์ ได้แก่ กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน และกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย ดังนี้

๔.๑ พิธีกรรมเกี่ยวกับการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ

๔.๑.๑ พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับชีวิต จากการศึกษาพิธีกรรมการนับถือผีที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ บ้านดอนมะเกลือ และบ้านหนองโอ่ง อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า

๑) การเกิด ในสมัยก่อนการคลอดลูกจะคลอดที่บ้านโดยมีหมอตำแยเป็นผู้ทำคลอด ปัจจุบันจะคลอดที่โรงพยาบาลและกลับมาพักฟื้นที่บ้าน ในสมัยก่อนเมื่อภรรยาเจ็บท้อง ฝ่ายสามีจะไปตามหมอตำแยซึ่งเป็นคนในหมู่บ้านมาทำคลอด ก่อนคลอดจะต้องบอกกล่าวผีเรือนที่กะล่อหองว่าอย่าให้มาขัดขวางในระหว่างการคลอดให้คลอดลูกง่ายๆ ปลอดภัย

เมื่อเด็กคลอดหมอตำแยจะใช้ไม้รวกมาตัดสายสะดือ โดยนำไม้รวกหนึ่งอันมาวางรองรบสายสะดือแล้วใช้ไม้รวกอีกหนึ่งอันตัดสายสะดือแล้วเอาด้ายสีขาวผูกปลายสะดือไว้เพื่อป้องกันไม่ให้เลือดออก ส่วนรกใส่กระบอกไม้ไผ่นำไปฝังดิน การฝังห่างจากบ้านเชื่อว่าลูกโตขึ้นจะอยู่ไกลบ้าน ถ้าฝังรกใกล้บ้านลูกโตขึ้นจะอยู่ใกล้บ้าน ถ้าฝังรกอยู่ใต้ชายคาบ้านลูกจะอยู่บ้าน แต่ถ้าฝังรกอยู่ในที่ของคนอื่นลูกจะอยู่ที่ไกลมาก ถ้าเด็กอ่อนแอจะใช้แหทำเป็นกระโจมครอบลงมาแทนมุ้งหรือใช้สวิงครอบลงมาเพื่อป้องกันไม่ให้แม่ซื้อมาเอาเด็กไป

ห้องที่ใช้อยู่ไฟจะใช้เฝือกกั้นเป็นฝาและเอาแหกั้นทับเฝือกอีกชั้นหนึ่ง เพราะกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำเชื่อว่าแหมีร้อยตาพันตาจะช่วยดูและป้องกันอันตรายไม่ให้สิ่งร้าย ผีเข้ามารบกวน คนอยู่ไฟจะมีคาวเลือดคาวปลาซึ่งเชื่อกันว่าผีแม่ซื้อชอบ ดังนั้นบริเวณใต้ถุนข้างล่างตรงพื้นที่นอนอยู่ไฟจะมีหนามพุทราวางไว้เพื่อป้องกันผีเข้าไป

หลังจากอยู่ไฟครบแล้วเวลาลงบ้านไปที่ไหนไกลๆ จะใช้เขม่าหม้อป้ายหน้าผากเพื่อแสดงว่าเด็กคนนี้มีเจ้าของแล้ว หรือดึงเส้นด้ายจากผ้าลายแตงโมผืนเก่ามาผูกข้อมือเด็ก เด็กผู้ชายจะผูกข้อมือขวาและเด็กผู้หญิงจะผูกข้อมือซ้าย

เด็กที่คลอดออกมาตายจะทำให้แม่มีลูกคนต่อไปได้เร็ว เพราะว่าแม่ไม่ต้องอยู่ไฟและไม่ต้องเลี้ยงลูกอ่อน เด็กที่ตายจะฝังที่ป่าช้าจะตรึงด้วยสายสิญจน์ที่หลุมฝังศพ ๔ มุม และใช้สายสิญจน์ผูกข้อมือ ผูกข้อเท้า

ติดกัน ห่อผ้าเอาสายสิญจน์ผูกหัวท้ายด้วย หมอชาวบ้านเป็นผู้ทำพิธีเพื่อไม่ให้ผีเกือด (เด็กที่ตายแล้ว) มารบกวน พ่อแม่ พี่น้อง เมื่อเวลาจะเสนหรือให้กินเครื่องเซ่นจะไปทำพิธีที่ตรงทางสามแพร่ง

๒) การแต่งงาน กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ เรียกพิธีแต่งงานว่า "งานกินดอง" เป็นการเลี้ยงฉลองการเกี่ยวดองเป็นญาติกันและเป็นการบอกกล่าวผีเรือนว่าผู้ใดจะมาเป็นเขยเป็นสะใภ้ในตระกูลของตน ในวันแต่งงานฝ่ายชายจัดเตรียมขันหมาก และของใช้ในพิธีเรียบร้อยแล้วเมื่อได้ฤกษ์จะยกขันหมากแห่ไปบ้านฝ่ายหญิง เมื่อขบวนขันหมากมาถึงบ้านฝ่ายหญิง ล่ามฝ่ายชายจะนำหน้าขบวน ต่อจากนั้นเพื่อเจ้าบ่าว ๑ คนจะอุ้มขันหมากและอุ้มขนม ๒ ปี๊บรวมทั้งเป้กะเหล็บอีก ๒ คน ขึ้นบ้านฝ่ายหญิงเรียกว่า "ส่อง" (เอาของที่เตรียมในขบวนขันหมากไปมอบให้ผีเรือนของฝ่ายหญิงที่กะล่อหอง) เสร็จแล้วกลับลงมาโดยมีขันหมากนำหน้าขบวน จากนั้นขบวนขันหมากทุกคนขึ้นบนบ้านพร้อมขนม ๔ ถาด และหาบกล่าวโดยมีลูกเขยฝ่ายเจ้าบ่าวหาบเหล้า ๑ ลัง (๒ คน ต่อ ๑ ลัง) เสื่อ (ฟูก) หมอน ส่วนเจ้าบ่ายสะพายมี ปลอกมีด ย่ามแดง หมวก จากนั้นล่ามฝ่ายชายจะมอบสิ่งของที่เตรียมไปให้กับล่ามฝ่ายหญิงพร้อมทั้งเงินสินสอดทองหมั้น เมื่อทุกอย่างเสร็จเรียนร้อยแล้วจึงไหว้ผีเรือนโดยเจ้าบ่าวและเพื่อนเจ้าบ่าวรวม ๖ คน การไหว้ผีเรือนล่ามฝ่ายเจ้าสาวจะเป็นผู้นำบอกให้ไหว้ว่าต้องไหว้ใครบ้าง ส่วนเจ้าสาวจะไหว้ตอบพ่อแม่ฝ่ายชายโดยเพื่อนเจ้าสาวจะเป็นผู้นำในการไหว้พ่อแม่ฝ่ายชาย

การทำพิธีบ้านเจ้าสาวจะมีการรับไหว้ตามปกติ พอเสร็จพิธีบ้านเจ้าสาวแล้วก็จะไปบ้านเจ้าบ่าวเพื่อทำพิธีรับลูกสะใภ้ เมื่อไปถึงบ้านเจ้าบ่าวทั้งสองคนจะเปลี่ยนมาใส่ชุดฮีแล้วล้างหน้า ล้างตา ล้างเทาให้สะอาดแล้วขึ้นเรือน พอขึ้นเรือนจะไปที่กะล่อหอง ห้องสำหรับผีเรือน ซึ่งเป็นบุคคลที่ล่วงลับไปแล้ว เช่น ปู่ ย่า ลุง อา ที่เจ้าบ่าวให้ความเคารพ มีคนนำประกอบพิธี ๑ คน เพื่อบอกให้เจ้าบ่าวและเจ้าสาวทำความเคารพ

เมื่อไหว้ผีเรือนเสร็จแล้ว ญาติฝ่ายเจ้าบ่าวจะมานั่งรวมกันอยู่กลางบ้าน โดยผู้ที่มีอายุมากเรียกว่า "เอมเฒ่า" มานั่งเรียงกันแล้วหมอพิธีกล่าวเรียกชื่อให้ฝ่ายเจ้าสาวไหว้ ซึ่งเอมเฒ่าแต่ละคนอวยพร ให้ศีลให้พร ต่อจากนั้นหมอพิธีก็บอกให้เอมเฒ่ารับลูกสะใภ้ แล้วเรียกชื่อบุคคลต่อไปจนครบ เป็นเสร็จพิธี

ข้อห้ามสำหรับการแต่งงาน คือ กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำที่ถือผีเดียวกันจะแต่งงานกันไม่ได้ เพราะว่าเหมือนเป็นคนบ้านเดียวกัน แต่จะอยู่ด้วยกันโดยไม่ต้องแต่งงานก็ได้แต่ต้องทำพิธีไหว้ผีเรือนและพ่อแม่ทั้งสองฝ่าย และไม่จัดงานในช่วงที่บ้านฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีคนตาย โดยจะเว้นไว้ ๑ ปี สำหรับการไว้ทุกข์ถึงจะจัดงานแต่งงานได้ เพราะว่าจะทำให้มีการสูญเสียเกิดขึ้นอีก

๓) การเจ็บป่วย ในสมัยก่อนกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำมีความเชื่อเรื่องการเจ็บป่วยเกิดจากการผิดผีและต้องรักษาโดยพ่อหมอประจำชุมชนซึ่งยอมรับกันว่า สามารถสื่อสารกับผีได้ ความเชื่อดังกล่าวผูกพันกับวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำอย่างมาก เมื่อมีสมาชิกในครอบครัวเกิดเจ็บไข้ไม่สบาย กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำมีความเชื่อว่าอาจเกิดจากการกระทำที่เป็นการผิดต่อผี เช่น ไม่ได้ทำพิธีเสนเรือนเพื่อเลี้ยงผีบรรพบุรุษ ไม่แสดงความเคารพต่อผีบรรพบุรุษ ตลอดจนมีการนำผู้ที่ไม่ใช่สมาชิกในครอบครัวเข้าห้องกะล้อห่อง หรืออาจเกิดจากการที่ผีเร่ร่อน หรือผีไม่ดีมาขอส่วนบุญขอแบ่งปันอาหารจากการเลี้ยงผีเรือน อีกทั้ง "ขวัญ" ได้หนีหายไปจากกายเจ้าของ เป็นต้น ดังนั้นหัวหน้าครอบครัวหรือบางทีอาจเป็นสมาชิกในครอบครัวต้องเป็นผู้ไปบอกเล่าแก่หมอผู้ทำพิธี ให้หมอช่วยเสี่ยงทายให้ว่าเหตุที่มีสมาชิกในครอบครัวไม่สบายนั้นเกิดจากสิ่งใด เมื่อหมอผู้ทำพิธีเสี่ยงทายสอบถามสาเหตุแล้ว จึงจะดำเนินการแก้ไข

กลุ่มชาติพันธ์ไททรงดำในสมัยก่อนจึงนิยมปรึกษาหมอผู้ทำพิธีของกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำเป็นสำคัญมากกว่าการพึ่งพาแพทย์ในสถานพยาบาล

ปัจจุบันความเชื่อดังกล่าวมีบทบาทน้อยลง เนื่องจากสมาชิกในกลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำได้รับอิทธิพลจากความเจริญและพัฒนาของการแพทย์แผนปัจจุบัน ในยามที่เจ็บป่วยชนิดที่ไม่รุนแรงก็อาจจะพึ่งพาร้านขายยาในตลาดบ้าง พ่อหมอผู้ทำพิธีตามความเชื่อเดิมบ้าง หรือรักษาโดยยากลางบ้านตามความเชื่อชาวไทยโบราณ แต่หากเจ็บป่วยรุนแรงหรือรักษาด้วยภูมิปัญญาชุมชนไม่หายก็จะเข้ารับการรักษาจากแพทย์ในโรงพยาบาล

๔) การตาย กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำเชื่อว่าคนตายจะกลับไปยังถิ่นเดิมของบรรพบุรุษและไปเฝ้าแถนที่เมืองฟ้าโดยมีเขยกกเป็นผู้บอกทาง ถ้ามีคนตายในหมู่บ้านกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำทุกคนจะไว้ทุกข์ เรียกว่า "กำบ้านกำเมือง" ไม่มีการเพาะปลูก เช่น ปลูกต้นไม้ ปลูกผัก หรือว่ามีงานพิธีเสนเรือน การแต่งงาน จนกระท่งเอาผีขึ้นเรือน กรณีผีเดียวกันแต่ไม่ได้อยู่บ้านที่มีคนตายก็สามารถเพาะปลูกได้ สำหรับคนในบ้านจะไม่มีการเพาะปลูกภายในเวลา ๑ ปี โดยกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำเชื่อว่า ถ้าเพาะปลูกหรือจัดงานพิธีในช่วงที่มีคนตายจะเป็นการแข่งกับคนตาย เนื่องจากว่าช่วงนี้ยังอยู่ในอาการเศร้าโศก

กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำจะไม่เผาร่างของผู้ตาย แต่จะนำไปฝังยังป่าช้าของหมู่บ้าน เมื่อครอบครัวใดมีการตายเกิดขึ้น ญาติพี่น้องจะอาบน้ำศพและแต่งกายให้ใหม่ด้วยชุดเสื้อฮี แล้วนำศพบรรจุโลง จานั้นจะทำพิธีเชิญวิญญาณผู้ตายมากินข้าว ในวงล้อมของญาติมิตรผู้ยังมีชีวิตอยู่โดยมีหมอผีเป็นผู้ดำเนินการ ศพของชาวไทยดำจะถูกตั้งไว้ที่บ้านเพียงข้ามคืน เมื่อถึงเที่ยงของวันรุ่งขึ้นศพก็จะถูกนำไปฝังยังป่าช้าอีก ๑๐ วันต่อมา หมอผีก็จะประกอบพิธีกรรมเชิญวิญญาณมาสู่เรือนโดยให้ลูกชายหรือญาติผู้ตายนำไก่ฆ่าตายดิบๆ ใส่ถาดไปยังไปยังที่ฝังศพ แล้วเชื้อเชิญบอกกล่าววิญญาณผู้ตาย ให้กลับไปสู่เรือนที่เคยอยู่อาศัย เมื่อครั้งลมหายใจยังอยู่กับร่าง ชาวไทยดำเชื่อว่า วิญญาณผู้ตายจะติดตามไก่ดิบกลับมายังเรือนเมื่อไก่ดิบถูกนำกลับคืนมาถึงเรือนหมอผีจะเป็นผู้ดำเนินการเชื้อเชิญดวงวิญญาณนั้นขึ้นเรือนให้มาอยู่ดูแลลูกหลาน ให้มาอยู่ร่วมกับญาติมิตรดั่งเดิมโดยจัดสถานที่ให้วิญญาณอยู่อาศัย ที่บริเวณห้องนอนของหัวหน้าครอบครัว ซึ่งพวกเขาเรียกว่า "กะล่อห้อง"

พิธีกรรมเกี่ยวกับการตายของกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำในสมัยก่อนมีขั้นตอนและต้องจัดเตรียมอุปกรณ์มากมาย เช่น หรอย เป็นการจัดตกแต่งศพก่อนที่จะบรรจุลงหีบศพ เอ็ดแฮด เป็นการเตรียมการเครื่องใช้ในการประกอบพิธีศพ โดยมีชาย-หญิงลาวโซ่งที่มีความถนัดทางงานช่างและจักสาน พร้อมทั้งผู้ที่ถนัดทางงานดัดเย็บมาช่วยกันทำโดยสิ่งที่ต้องเตรียมได้แก่ การทำเสาหลวง ปรี เชียน นกหงษ์ ใบไม้ หอแก้ว ลำธงกาวและเครื่องใช้ประกอบเล็กๆน้อยๆที่เป็นข้าวของเครื่องใช้สำหรับให้กับผู้ตาย ผู้ตายเป็นชายหรือหญิงข้าวของเครื่องใช้ในพิธีจะแตกต่างกันออกไปในบางอย่าง หอแก้ว เป็นเรือนจำลอง สร้างด้วยไม้ลักษณะคล้ายกับศาลาการเปรียญขนาดเล็ก ปลี เชื่อกันว่าเป็นพาหนะที่จะนำดวงวิญญาณของผู้ตายกลับไปยังเมืองแถน นกหงษ์ เชื่อกันว่าเป็นพาหนะที่จะนำดวงวิญญาณของผู้ตายที่เป็นชาย บินกลับไปยังเมืองแกน ลำธงกาว เป็นธงที่บ่งบอกถึงผู้ตายว่าเป็นพ่อบ้านพ่อเรือนหรือผู้นำครอบครัว ทำจากผ้าดิบยาวประมาณ ๓ วา ขึ้นไป ประดับชายธงด้วยลาบผ้า ๓ สี ธงกาวนี้ยิ่งยาวเท่าใด ยิ่งบ่งบอกถึงฐานะความมั่งมีร่ำรวยของผู้ตาย เป็นต้น

จากการศึกษาความเชื่อ พิธีกรรมเกี่ยวกับความเชื่อการนับถือผีของชาติพันธุ์ไทยทรงดำ บ้านดอนมะเกลือ และบ้านหนองโอ่ง อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่าในปัจจุบันการทำพิธีศพด้วยขั้นตอนแบบดั้งเดิมเปลี่ยนแปลงไปด้วยสภาพทางสังคมและสภาพเศรษฐกิจที่มีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงจึงนิยมทำพิธีศพโดยการเข้าวัดประจำชุมชน เพื่อประกอบพิธีทางศาสนา

<u>พิธีเสนเต็งหรือเสนผีน้อยจ้อย</u> พิธีเสนเต็งเป็นพิธีเซ่นไหว้ผีฟ้าหรือแถนเพื่อเป็นการไถ่ถอนตัวผีพ่อ ผีแม่ ที่ถูกแถนจับขังไว้บนสวรรค์ ซึ่งเป็นสาเหตุให้ลูกหลานเกิดการเจ็บป่วยไม่สบาย ชาวไททรงดำมีความเชื่อว่าเหตุที่มีคนไข้เจ็บไข้ได้ป่วยในบ้านนั้นอาจเป็นเพราะผีพ่อ ผีแม่ที่อยู่บนฟ้านั้นได้ไปกระทำความผิด ทำให้แถนไม่พอใจจึงจับผีพ่อผีแม่ไปขังไว้ ผีพ่อ ผีแม่ต้องการให้ลูกหลานช่วยไถ่ถอนออกที่คุมขัง จึงมาทำให้ลูกหลานเจ็บป่วย รักษาไม่หาย จนต้องไปพบหมอเยื้องเพื่อทำการเสี่ยงทายว่าเหตุที่เจ็บป่วยเกิดขึ้นเพราะสาเหตุใด ผีตนใดเป็นผู้กระทำ เมื่อทราบสาเหตุแล้ว ญาติผู้ป่วยจะตั้งจิตอธิษฐานว่าหากหายป่วยเมื่อใดจะทำพิธีเสนเต็งเพื่อไถ่ตัวผีพ่อผีแม่จากการคุมขังของแถน เมื่อผู้ป่วยหายจากอาการเจ็บป่วยแล้ว จะต้องทำพิธีเสนเต็งตามที่ได้อธิษฐานไว้ โดยเลือกวันที่ไม่ตรงกับวันตาย วันเผา หรือวันเก็บกระดูกของบรรพบุรุษ ในการทำพิธีเสนเต็งนี้ผู้ประกอบพิธีคือ แม่มด ดังนั้นเมื่อกำหนดวันได้แล้ว ญาติผู้ป่วยต้องไปแจ้งให้แม่มดทราบก่อนเพื่อนัดวันทำพิธี ก่อนวันทำพิธี ญาติผู้ป่วยจะต้องนำหมาก พลู ข้าวสาร มาบูชาครูของแม่มด พร้อมด้วยเสื้อผ้าของผู้ป่วย แม่มดจะนำของทั้งหมดที่ญาติผู้ป่วยเตรียมมาวางไว้บนหิ้งมด คือ ครูของมด เพื่อเป็นการบูชาครูของแม่มด เพื่อเป็นขอมรับว่าจะไปทำพิธีเสนเต็งให้ตามวันที่ได้กำหนดไว้ หากญาติของผู้ป่วยหลีกเลี่ยงไม่ทำพิธีเสนเต็งตามที่ได้อธิษฐานไว้ ก็เชื่อว่าจะเกิดโทษแก่ครอบครัวนั้น

ในวันทำพิธีญาติของผู้ป่วยจะต้องจัดเตรียมเครื่องเซ่นซึ่งประกอบด้วย

๑. ไก่ หากเป็นผีผู้น้อยใช้ไก่ ๑๒ ตัว หากเป็นผีผู้ท้าวใช้ไก่ ๒๔ ตัว

๒. กระบอกไม้ไผ่ใส่น้ำ หากเป็นผีผู้น้อยใช้ ๔ กระบอก หากเป็นผีผู้ท้าวใช้ ๘ กระบอก

๓. เหล้า ทั้งผีผู้น้อยและผีผู้ท้าวใช้เหล้าจำนวน ๒ ขวดเท่ากัน

๔. ควายปั้นด้วยดินจำนวน ๓๐ ตัว หรืออาจมากกว่า

เมื่อถึงวันทำพิธีญาติผู้ป่วยต้องหาเด็กผู้หญิง ๒ คนที่ยังเป็นสาวบริสุทธิ์และยังไม่มีประจำเดือน เรียกว่า "คนสาว" ไปเชิญแม่มดมาทำพิธีในตอนเช้า ก่อนเริ่มทำพิธีญาติผู้ป่วยต้องเลี้ยงอาหารเช้าแก่แม่มดก่อน เรียกว่า "พิธีงายหมอ" โดยผู้เข้าร่วมในพิธีงายหมอนี้ ได้แก่ แม่มดและญาติพี่น้องของผู้ป่วยที่นับถือผีเดียวกันที่มาร่วมงาน ระหว่างการทำพิธีต้องท่องคาถาซึ่งเป็นภาษาไททรงดำเพื่อเป็นการอัญเชิญแถนลงมารับเครื่องเซ่น แถนจะได้หายโกรธและปล่อยตัวผีพ่อผีแม่ให้เป็นอิสระ ลูกหลานที่เจ็บป่วยจะได้หายป่วย ในการประกอบพิธีเสนเต็งหรือผีน้อยจ้อยนี้ แม่มดจะมีอุปกรณ์สำคัญสำหรับการประกอบพิธีเสี่ยงทายเป็นไม้ ๒ อันมีลักษณะแบนๆ คล้ายอุปกรณ์สำหรับการเสี่ยงทายของคนจีนที่มี ๒ อัน เวลาจะเสี่ยงทายจะโยนขึ้นฟ้าและปล่อยให้ตกลงมา การเสี่ยงทายของแม่มดในขั้นตอนนี้ก็เช่นเดียวกัน คือ แม่มดจะกล่าวคำอธิษฐานว่าหากแถนได้ลงมารับเครื่องเซ่นแล้วขอให้ไม้คว่ำลงทั้งสองอัน แล้วโยนไม้ทั้งสองขึ้นฟ้า รอดูผลการทำนายจากลักษณะที่ไม้ตกลงมา หากไม่เป็นไปตามที่อธิษฐานก็ต้องทำการเสี่ยงทายใหม่จนกว่าจะได้ตรงตามที่อธิษฐาน หลังจากนั้นแม่มดจะทำพิธีเชิญขวัญผู้ป่วยกลับมาอยู่กับตัวเป็นอันเสร็จพิธี

๕) พิธีขึ้นบ้านใหม่ จากการศึกษาข้อมูลพิธีกรรมเกี่ยวกับการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ บ้านดอนมะเกลือ บ้านหนองโอ่ง อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี ทั้งจากการศึกษาเอกสารและการเก็บข้อมูลภาคสนาม พบว่า การขึ้นบ้านใหม่ของชาวไททรงดำเป็นประเพณีที่ยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมา โดยมีลักษณะสำคัญแตกต่างจากกลุ่มชาติพันธุ์อื่น คือ บ้านนอกจากจะเป็นที่อยู่อาศัยของเจ้าของบ้านและครอบครัวแล้ว ยังเป็นที่อยู่ของผีเรือนหรือผีบรรพบุรุษด้วย ดังนั้นบ้านเรือนของไททรงดำทุกหลังจะต้องมีห้องสำคัญสำหรับเป็นที่อยู่และประกอบพิธีกรรมเกี่ยวผีเรือนหรือผีบรรพบุรุษ เรียกว่า "กะล้อห่อง" การอัญเชิญผีบรรพบุรุษหรือผีพ่อ ผีแม่ ขึ้นมาอยู่บนเรือนในห้องกะล้อห่องนั้นจะนำความเป็นสิริมงคลมาสู่ครอบครัวผู้อยู่อาศัย เนื่องจากผีเรือนมามา

คอยดูแลทุกข์สุข และปกปักรักษาให้รอดพ้นจากภยันตราย จุดสำคัญในบ้านอีกแห่งหนึ่งนอกจากห้องกะล้อห่องคือ "ห้องกว๊าน"

เมื่อเจ้าของบ้านสร้างบ้านใหม่เสร็จเรียบร้อยแล้ว ต้องไปหาฤกษ์ กำหนดวันดี วันที่ไม่เป็นอัปมงคลเป็นวันทำพิธีขึ้นบ้านใหม่ ซึ่งตามปฏิทินวันฤกษ์ดีของชาวไททรงดำนั้นเลือกจาก ๑๐ วันเช่นเดียวกับฤกษ์ในการไหว้ศาลประจำหมู่บ้าน คือ วันมื้อกราบ วันมื้อฮับ วันมื้อฮาย วันมื้อเม็ง วันมื้อมี๊ก วันมื้อกัด วันมื้อโขด วันมื้อฮ่วง วันมื้อเต่า และวันมื้อก่า

เมื่อได้กำหนดฤกษ์ยามสำหรับวันทำพิธีแล้ว ก็จะจัดเตรียมเครื่องใช้ที่นอน มุ้ง หมอน เครื่องใช้ในครัวเรือนที่จำเป็นต่างๆไว้ใช้ในพิธี

พิธีขึ้นบ้านใหม่ของชาวไททรงดำส่วนใหญ่จะกำหนดเวลาเริ่มพิธีการประมาณ ๑๗.๐๐ น. โดยมีหมอเสนเป็นผู้ทำพิธีกรรมโดยเฉพาะ หมอเสนจะแต่งกายด้วยเสื้อผ้าชุดธรรมดา สะพายมีดดาบ ถือถุงย่ามสีแดง ใส่เครื่องมือ สิ่ว ค้อน สำหรับใช้ในพิธีดอกเสาห้อง กะล้อห่อง เริ่มพิธีด้วยผู้เป็นแม่ของเจ้าบ้านจะเป็นผู้เตรียมไก่ทำเป็นไก่ซ้องไว้ ๓ ตัว จัดใส่พานไว้อย่างละ ๑ ตัว รวมเป็น ๓ พาน เพื่อมอบให้บุคคลต่อไปนี้

พานที่ ๑ มอบสู่ลุงตา

พานที่ ๒ มอบสู่ท้าวขวาน

พานที่ ๓ มอบสู่ขี่ขวานให้ข้าว (เตาไฟกลางบ้าน)

เจ้าของบ้านผู้ชายจะแต่งกายใส่ชุดฮี ส่วนผู้หญิงจะนุ่งซิ่นใส่เสื้อฮี สะพายกระบุงข้าวตามประเพณี ช่วยกันถือที่นอน หมอน มุ้ง ขมุกใส่ข้าวของเครื่องใช้ต่างๆ และสิ่งของอื่นๆที่ใช้ในการดำรงชีวิตทุกชนิดมาวางไว้ข้างบันไดหน้าบ้าน และจัดกระบุงใส่ข้าวเปลือก ๑ กระบุง และกระบุงใส่เกลือไว้ ๑ กระบุง นำมาวางไว้บนพื้นบ้าน

ในการทำพิธีขึ้นบ้านใหม่นี้ เจ้าบ้านจะต้องจัดหาคู่หญิงชายที่แต่งงานแล้วและมีชีวิตครอบครัวราบรื่นมีความสุข มาร่วมในขบวนพิธีหาบที่นอน หมอน มุ้ง ขมุก และเครื่องใช้ต่างๆนั้น เพื่อความเป็นศิริมงคลให้เจ้าของบ้านใหม่ ให้ครอบครัวอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุขราบรื่นตามคู่ที่มาเป็นตัวอย่าง ห้ามมิให้ใช้ผู้ที่หย่า ร้างมาร่วมหาบข้าวของเครื่องใช้ต่างๆโดยเด็ดขาด เมื่อบุคคลทั้งหมดพร้อมแล้ว จึงจัดแถวเป็นขบวนหน้าบ้าน มีหมอแคนเป่าแคนและหมอเสนเดินนำหน้าตามด้วยเจ้าของบ้านทั้งผู้หญิงและผู้ชาย ตามด้วยคู่หญิงชายที่แต่งงานแล้วทำหน้าที่หาบเครื่องนอน ส่วนญาติๆพากันเดินวนรอบบ้านใหม่ ลักษณะเดินเวียนขวาจำนวน ๓ รอบ แล้วมาหยุดที่ตีนบันไดบ้านก่อนจะขึ้นบันไดบ้านนั้น หมอเสนอ่านคำกล่าวเป็นภาษาไททรงดำและใช้มีดที่ติดตัวมาฟันหัวบันได ๑ ครั้งพร้อมเสกคาถาเพื่อการข่มขวงหรือขับไล่สิ่งชั่วร้ายออกไป เนื่องจากชาวไททรงดำเชื่อว่าไม้ที่นำมาสร้างบ้านอาจจะมีนางไม้สิงอยู่ หากไม่ทำพิธีข่มขวงก็จะทำให้ผู้ที่อยู่อาศัยในบ้านไม่มีความสุข และได้รับอันตราย จึงต้องมีการทำพิธีข่มขวงหรือการพูดจาข่มผีร้ายให้เกรงกลัวและกลับเข้าป่าไป นอกจากทำพิธีข่มขวงแล้ว บางบ้านอาจมีการทำพิธีหว่านทรายด้วย เนื่องจากเชื่อว่าบ้านที่สร้างเสร็จใหม่ แม้ยังไม่มีผู้อาศัย แต่ก็อาจมีภูตผีปีศาจมาสิงอยู่ ดังนั้นจึงต้องมีการทำพิธีหว่านทรายเพื่อเป็นการขับไล่ภูติผีปีศาจที่มาสิงอยู่ให้ออกไปจากบ้านไม่ให้มารบกวนเจ้าของบ้าน โดยหมอเสนจะเป็นผู้พิธีเริ่มด้วยการท่องคาถาและคำกล่าวเพื่อระลึกคุณครูบาอาจารย์ จากนั้นจึงหว่านทรายขึ้นไปบนบ้านใหม่เพื่อขับไล่ภูติผีปีศาจให้ออกไปจากบ้าน

จากนั้นจะให้เจ้าของบ้านเดินขึ้นบันไดไปก่อน ตามด้วยขบวนหาบ และญาติๆ เมื่อขบวนขึ้นมาถึงบนบ้านแล้ว เจ้าของบ้านจะหว่านโปรยเงินทองให้ทั่วบ้านเพื่อเป็นสิริมงคล และเป็นนิมิตรหมายที่ดีที่จะนำ

ครอบครัวให้ทำมาค้าขายเจริญรุ่งเรือง เงินทองไหลมาเทมาเต็มบ้านไปหมด บ้างบ้านอาจเลือกเดินวนรอบภายในบ้าน ๓ รอบก็ได้

พิธีต่อมา หมอพิธีจะนำเหล้าไปเซ่นไหว้บอกผีเรือน ไต๋ ถ้วย ชาม ที่ห้องกะล้อห่องให้ช่วยคุ้มครองปกปักรักษาบ้านเรือน ผู้คนที่อยู่อาศัยในเรือนให้ปลอดภัย ร่มเย็นเป็นสุข ทำมาค้าขายเจริญรุ่งเรือง ร่ำรวยเงินทองไหลมาเทมาเต็มบ้าน จากนั้นหมอจะยกปานไม้หรือถาดสังกะสีที่ใส่ข้าว แกงและเครื่องเซ่นเชิญเทวดาและเจ้าพ่อมากินเครื่องเซ่นดังกล่าว เพื่อขอพรให้เทวดา และเจ้าพ่อช่วยคุ้มครอง ปกปักรักษาบ้านเรือน และคนในบ้านให้ปลอดภัย ร่มเย็นเป็นสุข เจริญรุ่งเรือง ร่ำรวยยิ่งๆขึ้นไป จากนั้นจะนำสิ่วไปตอกที่เสาเอก ในห้องกะล้อห่อง ๑ ครั้ง พร้อมกับพูดว่า "มั่น คง อยู่" แล้วเอาถุงย่ามผ้าสีแดงใส่สิ่ว ค้อน และถุงที่ใส่เงิน ๕ บาทแขวนไว้ที่ฝาห้องกะล้อห่องทิ้งค้างคืนไว้ ๓ วัน ๓ คืน จึงจะนำออกมาจากห้องได้หลังจากนั้นหมอจะเริ่มทำพิธียกมอบเครื่องเซ่นในพานสู่ลุงตาต่อไป

พานที่ ๑ ยกมอบเครื่องเซ่นสู่ตากิน บอกให้ลุงตามากินเหล้า กินไก่ ลุงตาเป็นผู้ยกเสาลงหลุมของบ้านที่สร้างใหม่ จะทำพิธีกันตรงกลางบ้านบริเวณห้องเปล่ง

พานที่ ๒ ยกมอบเครื่องเซ่นสู่ท้าวขวาน บอกให้ท้าวขวานมากินเหล้า กินไก่ จะทำพิธีกันตรงกลางบ้าน บริเวณห้องเปล่ง

พานที่ ๓ ยกมอบเครื่องเซ่นสู่ขี่ขวานให้ข้าว (เตาไฟกลางบ้าน) บอกให้ลุงตาผู้ก่อเตาไฟมากินเหล้า กินไก่ จะทำพิธีกันตรงกลางบ้านบริเวณห้องเปล่ง

การก่อเตาไฟในวันแรกของพิธีหมอจะเริ่มเอาเชื้อไฟมาก่อให้ไฟลุกติดขึ้นก่อน จากนั้นเจ้าของบ้านจะต้องเติมเชื้อไฟ ให้ไฟยังคงลุกติดอยู่ตลอดเวลาติดต่อกันเป็นเวลา ๓ วัน ๓ คืน จึงจะดับไฟนั้นได้ จากนั้นจึงมีการเลี้ยงฉลองกัน เชิญญาติพี่น้องและคนที่มาร่วมพิธีทานอาหารร่วมกันเป็นเสร็จพิธี

นอกจากพิธีขึ้นบ้านใหม่แล้ว หากจะมีการย้ายบ้านเรือนไปอยู่สถานที่ใหม่ก็ต้องมีการบอกกล่าวให้ผีเรือนทราบก่อนเพื่อขอให้ผีเรือนช่วยคุ้มครองรักษาการย้ายบ้านเรือนในครั้งนี้ พร้อมทั้งมีการเซ่นไหว้ด้วยเครื่องเซ่นต่างๆ แล้วจึงจะสามารถรื้อถอนหรือเก็บข้าวของได้ หากไม่มีการบอกกล่าวแก่ผีเรือนก่อนก็เชื่อว่าจะเกิดเหตุร้ายขึ้นแก่คนในครอบครัว ส่วนการปลูกเรือนใหม่ในที่เดิมของตนนั้นเจ้าของเรือนต้องสร้างที่อยู่ชั่วคราวสำหรับผีเรือน เมื่อปลูกเรือนเสร็จก็ต้องมีการอัญเชิญผีเรือนขึ้นมาอยู่บนเรือนแล้วทำพิธีปาดตงให้แก่ผีเรือน

<u>พิธีเชิญผีขึ้นเรือน</u> ในการทำพิธีเชิญผีขึ้นเรือนต้องเตรียมหมากพลู เหล้า ข้าวสาร ผู้ประกอบพิธีเป็นหมอเสนซึ่งจะแต่งตัวด้วยชุดฮี มีผ้าโพกหัว สะพายย่ามถือดาบ อีกมือถือเชี่ยนหมาก ต่อจากนั้นเจ้าของบ้านและญาติพี่น้องช่วยกันนำฟูก ที่นอน หมอน มุ้ง เสื่อ หม้อ ข้าวสาร เป็นต้น แห่รอบบ้าน ๓ รอบ ส่วนหมอเสนนั้นขณะเดินวนรอบๆ บ้านก็จะรดน้ำมนต์ ในย่ามของหมอเสนจะมีเงิน สิ่ว ขวาน เสื้อผ้า พอถึงบันไดจะมีคนคอยยืนต้อนรับ (ล่ามธง) ก่อนขึ้นบ้าน หมอเสนจะถามว่ามีคนอยู่ไหมคนบนเรือนจะตอบว่า มี และถามต่อไปอีกว่าจะอยู่ดีกินดีไหม คนบนเรือนก็ตอบว่า ดี การซักถามของหมอเสนจะถามแต่สิ่งดีๆ ประมาณ ๓-๔ คำถามก็จะหยุดถามแล้วก็มาทำพิธีข่มขวงเป็นการพูดข่มผีร้าย คือ นางไม้ที่อาจสิงอยู่ในไม้ที่เอามาปลูกบ้านให้กลัวหนีกลับเข้าป่าไป โดยหมอเสนจะยืนท่องคาถาจบเจ้าของบ้านก็จะมารับผีเรือนไปอยู่ที่กะล่อหอง เมื่อหมอเสนขึ้นมาบนเรือนจะใช้ตะปูตอกเสาเอกแล้วพูดว่า "มั่น คง อยู่" แล้วนำถุงที่ใส่เงินไว้ ๕ บาท มาแขวนไว้ ๓ วันจึงปลดออก

นอกจากนี้บางบ้านยังทำพิธีหว่านทราย ซึ่งหมอที่ทำพิธีจะท่องคาถาหว่านทรายขึ้นไปบนบ้านใหม่เพื่อไล่ภูมผีปีศาจร้ายต่างๆ ไม่ให้มาตามรบกวน และเป็นเพราะว่าในบ้านยังไม่ได้อาศัยทำให้ไม่รู้ว่ามีผีสางอะไรมาอยู่ ซึ่งก่อนจะหว่านทรายต้องบริกรรมคาถาและระลึกถึงครูบาอาจารย์

สำหรับการย้ายบ้านไปอยู่ที่ใหม่เจ้าของเรือนจะต้องบอกกล่าวเจ้าที่ ผีเรือนว่าจะไปอยู่ที่ใหม่ แล้วจึงรื้อถอนบ้านเรือนได้แล้วขอให้คุ้มครอง โดยเซ่นไหว้ด้วยสุรา หมูหรือไก่ รวมทั้งอาหารอื่นๆ ด้วย ถ้าไม่บอกกล่าวจะเกิดสิ่งไม่ดีขึ้น เช่น ทำให้เราเจ็บป่วย ทะเลาะเบาะแว้ง อยู่ไม่มีความสุข ส่วนการปลูกเรือนใหม่ในที่เดิมของตนนั้นเจ้าของเรือนต้องสร้างที่อยู่ชั่วคราวสำหรับผีเฮือน เมื่อปลูกเรือนเสร็จก็อัญเชิญผีเรือนขึ้นมาอยู่บนเรือนแล้วทำพิธีปาดตงให้

๔.๑.๒ พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพ จากการศึกษาพิธีกรรมการนับถือผีที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพของกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ บ้านดอนมะเกลือ และบ้านหนองโอ่ง อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า

๑) พิธีเลี้ยงผีนา ผีนาเป็นผีที่คุ้มครองและดูแลที่นา กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำจะทำ "ศาสนา" ไว้เซ่นไหว้เมื่อเริ่มทำนา เมื่อถึงเดือนห้าจะทำพิธี มีการบนบานศาลกล่าวเอาไว้ว่าถ้าข้าวในนาดีจะมาเลี้ยง พิธีกรรมนี้ทำหลังเก็บเกี่ยว เวลา ๐๘.๐๐ น. เครื่องเซ่นมีหัวหมู ๑ หัว ไก่ ๑ ตัว ขนมก้อน บัวลอย เหล้า ๑ ขวด

๒) การเรียกขวัญข้าวขึ้นยุ้ง เมื่อเก็บเกี่ยวข้าวและนวดข้าวแล้ว ต้องทำพิธีเรียกขวัญข้าวขึ้นยุ้งเป็นการเรียกขวัญข้าวจากที่นาให้มาอยู่ที่บ้านโดยเจ้าของบ้านจะเลือกข้าวที่มีรวงสมบูรณ์ที่สุดไว้กำมือหนึ่ง เมื่อนวดข้าวเสร็จแล้วเอาข้าวขึ้นยุ้งจะใช้ผ้าสามสีมาผูกรวงข้าวแล้วผูกติดกับไม้ตาแหลวปักลงบนกระบุงข้าวที่นวด จากนั้นนำเครื่องแต่งตัว เช่น กระจก แป้งหอม หวี น้ำมันใส่ผมใส่ในกระบุงด้านเหนือ ส่วนกระบุงอีกด้านหนึ่งใส่สำหรับคาวมีไข่ต้มและกระบุงอันที่สามใส่สำรับหวาน ต่อจากนี้ก็ทำขวัญโดยการ "โห่" เรียกขวัญข้าวแม่โพสพมาอยู่ลานกว้าง อยู่เล่า (ยุ้ง) อยู่ห่ม (ร่ม) อยู่เย็น ไม่ตากแดดแล้ว ซึ่งจะช่วยกันโห่ หรือหลายคนช่วยกันพูดในสิ่งดีๆ การโห่จะเดินโห่รอบยุ้ง ๓ รอบ เมื่อเสร็จแล้วก็ขนข้าวขึ้นยุ้งเป็นอันเสร็จพิธี

กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำให้ความสำคัญกับแม่โพสพ ชาวนาต้องทำพิธีบูชาขอบคุณแม่โพสพหลายครั้ง แต่ปัจจุบันพิธีกรรมบางอย่างได้ลดลง เช่นการเรียกขวัญข้าวขึ้นยุ้ง ทั้งนี้เป็นเพราะชาวนาเมื่อเก็บเกี่ยวข้าวเสร็จแล้วก็จะนำไปขายทันที

๔.๑.๓ พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับชุมชนหรือสังคม จากการศึกษาพิธีกรรมการนับถือผีที่เกี่ยวข้องกับชุมชนและสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ บ้านดอนมะเกลือ และบ้านหนองโอ่ง อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า

๑) พิธีไหว้ศาลเจ้าพ่อ จากการศึกษาข้อมูลพิธีกรรมเกี่ยวกับการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ บ้านดอนมะเกลือ บ้านหนองโอ่ง อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี ทั้งจากการศึกษาเอกสารและการเก็บข้อมูลภาคสนาม พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์มีความเชื่อถือศรัทธาอย่างแรงกล้าในเรื่องผีบรรพบุรุษ โดยเมื่อแรกที่ได้อพยพย้ายถิ่นฐานเข้ามาในประเทศไทย ได้เข้ามาอาศัยในพื้นที่ที่ยังเป็นป่ารก ซึ่งไม่มีชุมชนอื่นจับจองอยู่อาศัยค่อนข้างห่างไกลจากแหล่งชุมชนอื่นที่ตั้งถิ่นฐานอยู่อาศัยมาก่อนและห่างไกลจากสถานที่ราชการ สถานีตำรวจ การสร้างบ้านเรือนจึงสร้างรวมกลุ่มให้อยู่ใกล้ชิดติดกัน เนื่องจากส่วนใหญ่ของบรรพบุรุษที่อพยพมารุ่นแรกๆก็เป็นญาติพี่น้องกันทั้งสิ้น จึงสามารถช่วยเหลือพึ่งพาซึ่งกันและกันได้ และช่วยปกครองคุ้มครองครอบครัวและชุมชนให้ปลอดภัยจากโจรผู้ร้ายและการถูกรังแกจากชุมชนอื่นๆด้วย

เมื่อบรรพบุรุษกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำในสมัยโบราณได้ตั้งชุมชนจนสามารถสร้างบ้านเรือนเป็นปึกแผ่นมั่นคงได้แล้ว ก็เริ่มสร้างศาลประจำหมู่บ้าน ซึ่งมีความเชื่อและนับถือว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่สามารถช่วย

คุ้มครองหมู่บ้านให้พ้นจากสิ่งชั่วร้ายที่เป็นภัยอันตรายทั้งปวง ช่วยคุ้มครองอย่าให้เจ็บไข้หรือโรคร้ายเข้ามาเบียดเบียนระบาด ให้ทำนาปลูกข้าว ทำไร่ ปลูกพืชผักได้ผลอุดมสมบูรณ์ และประการสุดท้ายก็คือ เป็นที่พึ่งที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจของทุกคนในหมู่บ้าน

บ้านดอนมะเกลือ ตำบลดอนมะเกลือ อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี มีหมู่บ้านที่เป็นกลุ่มชนชาวโซ่งอาศัยอยู่ทั้งหมด ๑๑ หมู่บ้าน มีการตั้งศาลประจำหมู่บ้าน จำนวน ๔ ศาล แต่ละศาลมีเจ้าพ่อประจำอยู่มีชื่อเรียกตามแต่จะพร้อมใจกันตั้งชื่อ คือ ศาลหมู่ที่ ๔ เจ้าพ่อประจำศาลชื่อ เจ่าพ่อยง ศาลหมู่ที่ ๕ เจ้าพ่อประจำศาลชื่อ เจ้าพ่อศรีนวล ศาลหมู่ที่ ๑ และหมู่ที่ ๗ เจ้าพ่อประจำศาลชื่อ เจ้าพ่อดอกไม้ ศาลหมีที่ ๙ เจ้าพ่อประจำศาลชื่อ เจ้าพ่อทวน

พิธีการไหว้ศาลประจำหมู่บ้านของชาวโซ่งหมู่ที่ ๔ บ้านดอนมะเกลือ กำหนดไว้ปีละ ๒ ครั้ง ครั้งที่ ๑ ในเดือน ๖ วันข้างขึ้น และครั้งที่ ๒ ในเดือน ๘ วันข้างขึ้น เช่น วันที่กำหนดเป็นวันไหว้ของชาวโซ่ง ซึ่งถือว่าเป็นวันดี วันฤกษ์ดี มีชื่อเรียกต่างๆดังนี้ วันมื้อกราบ วันมื้อฮับ วันมื้อฮาย วันมื้อเม็ง วันมื้อมื้ก วันมื้อกัด วันมื้อโขด วันมื้อฮ่วง วันมื้อเต่า และวันมื้อก่า

กลุ่มชาวโซ่งหมู่ที่ ๔ ได้กำหนดเลือกวันที่เรียกว่า "วันมื้อกราบ" ที่มีความหมายว่าเป็นวันไหว้เจ้านายเป็นวันไหว้ศาลประจำหมู่บ้าน โดยมีความเชื่อว่าถ้าได้จัดให้มีพิธีไหว้ศาลประจำหมู่บ้านแล้ว เจ้าพ่อประจำศาลหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์จะช่วยคุ้มครองป้องกันหมู่บ้านให้พ้นจากภัยอันตรายทั้งปวง ทั้งยังช่วยดลบันดาลให้ชาวโซ่งทุกๆครอบครัวมีแต่ความสุข ไม่มีโรคภัยมาเบียดเบียน การทำมาหากิน ทำนา ทำไร่ ปลูกพืชผักได้ผลดี

พิธีการไหว้ศาลประจำหมู่บ้านหมู่ที่ ๔ ครั้งที่ ๑ จะเริ่มในเดือน ๖ วันข้างขึ้น โดยกำหนดวันไหว้ตรงกับวันที่เท่าไรแล้วจึงบอกให้ชาวบ้านทุกๆคนทราบล่วงหน้าประมาณ ๓ วัน ก่อนถึงวันไหว้ศาลประจำหมู่บ้านนั้นเพื่อทุกคนจะได้จัดเตรียมหาอาหาร ขนม มาไหว้ศาลกัน และในแต่ละปีผู้ทำพิธีจะเป็นผู้กำหนดบอกกลุ่มบ้านใดบ้านหนึ่งเป็นฝ่ายเตรียมของไหว้ศาลชุดใหญ่ ส่วนคนอื่นๆต่างก็เตรียมเครื่องเล็กๆน้อยๆเฉพาะแต่ละบ้านมาไหว้ศาลประจำบ้านกัน

อาหารและเครื่องเซ่นไหว้ศาลประจำหมู่บ้านประกอบด้วย ไก่บ้านต้มสุก ๑๒ ตัว (ต้องฆ่าไก่ด้วยวิธีทุบหัวไก่ ห้ามเชือดโดยเด็ดขาด) เหล้าขาว ขนมต้มแดง ขนมต้มขาว ข้าวต้มมัด ขนมอื่นๆ หมากพลู ๓ คำ ยาเส้น ๓ มวน กาน้ำ ดอกไม้ ธูป และเทียน

๒) พิธีเสนเรือน จากการศึกษาข้อมูลพิธีกรรมเกี่ยวกับการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ บ้านดอนมะเกลือ บ้านหนองโอ่ง อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี ทั้งจากการศึกษาเอกสารและการเก็บข้อมูลภาคสนาม พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำมีความนับถือในเรื่องผีบรรพบุรุษอย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะพ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย บรรพบุรุษที่เสียชีวิตไปแล้ว ลูกหลานจะมีการอัญเชิญบรรพบุรุษที่ตายล่วงลับไปแล้วให้ขึ้นเรือนและเพื่อบอกกล่าวให้ผีบรรพบุรุษช่วยปกป้องคุ้มครองรักษาลูกหลานที่อยู่ในบ้านนั้นให้อยู่เย็นเป็นสุข เป็นสิริมงคลแก่ตนเองและครอบครัว บ้านของชาวไททรงดำทุกบ้านจะมีห้องผีเฮือน (ผีเรือน) ซึ่งเป็นผีบรรพบุรุษประจำอยู่ในเรือนที่อยู่อาศัย เป็นห้องเล็กๆอยู่มุมในสุดทางด้านขวาของตัวเรือนเรียกว่า "กะล้อห่อง" ลูกๆจะจดชื่อใส่ไว้ในบัญชีผีประจำบ้านเรียกว่า "ปับผีเรือน" ทุกๆ ๒ – ๔ ปี ลูกๆจะมีการเลี้ยงผีเฮือน ที่เรียกว่า "พิธีเสนเรือน" เป็นการแสดงออกถึงความกตัญญูของลูกหลานและเป็นการระลึกถึงพระคุณของบรรพบุรุษผู้ล่วงลับไปแล้ว และบอกกล่าวให้ผีบรรพบุรุษได้ช่วยปกป้อง คุ้มครองลูกหลานให้อยู่เย็นเป็นสุข สุขภาพสมบูรณ์ไม่มีโรคภัยมาเบียดเบียน เป็นต้น

ผีบรรพบุรุษที่จะถูกเชิญขึ้นมาบนเรือนนั้นจะต้องเป็นผีดี ผีที่ตายในบ้านนั้นหรือเจ็บป่วยหรือแก่ชราตาย แต่ผีที่ตายจากการเกิดอุบัติเหตุหรือผีตายโหง เรียกว่า "ผีไม่ดี" วิญญาณจะไม่ถูกเชิญให้ขึ้นเรือน เพราะถือว่าตายไม่ดี

คำว่า "เสน" เป็นภาษาไททรงดำ มีความหมายว่า การเซ่นหรือการสังเวย คำว่า "เฮือน""มีความหมายว่าเรือน ในที่นี้หมายถึงผีเรือน การเสนเรือน จึงหมายถึง พิธีกรรมเซ่นไหว้ผีเรือนของชาวไททรงดำ ผีเรือนตามความเชื่อของไททรงดำประกอบด้วย คือ พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย ตลอดจนบรรพบุรุษผู้ล่วงลับไปแล้ว และได้อัญเชิญวิญญาณให้ขึ้นมาอยู่บนบ้าน โดยจัดห้องที่อยู่มุมหนึ่งของบ้านให้อยู่ เรียกว่า "กะล้อห่อง" ภายในห้องไม่มีเถ้ากระดูกหรือสัญลักษณ์ใดๆ ที่สื่อว่าเป็นผีตนใด แต่มีเพียงแก้วน้ำ ถ้วยชามวางตั้งไว้สำหรับใส่อาหารที่เซ่นผีเรือนลงไปได้ถุนเรือน เชื่อกันว่าผีเรือนจะมารับเครื่องเซ่นไหว้จากลูกหลาน พิธีนี้จะทำเป็นประจำหรือ ๒ - ๔ ปีครั้งหนึ่งก็ได้ และจะทำพิธีในเดือนใดก็ได้ยกเว้นเดือน ๕ ซึ่งเป็นช่วงฤดูแล้ง ข้าว ปลา อาหาร ผลไม้หายาก ไม่อุดมสมบูรณ์ดังเช่นในฤดูอื่นๆ และเดือน ๘ ถึงเดือน ๑๐ ซึ่งเชื่อว่าเป็นช่วงเวลาที่ผีเรือนไปเฝ้าเทวดา ส่วนมากชาวไททรงดำจึงนิยมทำพิธีเสนเรือนในเดือนคู่ คือ เดือน ๔ เดือน ๖ และเดือน ๑๒ ถ้าถึงกำหนดปีที่ควรจะทำพิธีแล้วๆว่างเว้นไปไม่ทำ ก็เชื่อว่าอาจเกิดเรื่องเดือดร้อนต่างๆขึ้นแก่ครอบครัวหรือคนในบ้านนั้น เนื่องจากผีเรือนต้องอดอยากไม่ได้กินเครื่องเซ่น จึงทำให้เกิดเรื่องเดือดร้อนต่างๆ คนที่อยู่ในตระกูลเดียวกัน นามสกุลเดียวกันจะนับถือผีเรือนเดียวกัน โดยจะเรียกว่า "สิ่ง" หมายถึง นามสกุลของตระกูลนั้น

ตามความเชื่อของไททรงดำนั้น ให้ความนับถือและความสำคัญต่อผีเรือนหรือผีบรรพบุรุษอย่างยิ่ง ดังนั้นจึงต้องมีการสืบสกุลของตระกูลด้วยการสืบผี การสืบผีเป็นข้อปฏิบัติที่ชาวไททรงดำทุกครอบครัวของยึดถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ทั้งนี้หากพ่อแม่ยังมีชีวิตอยู่ก็ไม่ต้องเลี้ยงผี แต่หากพ่อแม่เสียชีวิตแล้วจะจะสามารถสืบผีได้ โดยยึดถือเพศชายเป็นหลัก เริ่มนับจากพ่อบ้านผู้สืบสกุลจากบรรพบุรุษ หากต้องหาผู้สืบสกุลคนต่อไปต้องเลือกจากลูกชายหรือเพศชายคนใดคนหนึ่งเท่านั้น ห้ามเป็นเพศหญิงโดยเด็ดขาด เพราะลูกสาวเมื่อแต่งงานออกเรือนแล้วก็ต้องไปสืบผีทางฝ่ายสามี หากไม่มีลูกชายจะเลือกหลานชายหรือผู้ที่อาศัยอยู่ในบ้านที่เป็นเพศชายแทนก็ได้เป็นผู้สืบสกุลทำพิธีต่อไป หรือหากบ้านใดมีแต่ลูกสาวก็อาจให้ลูกสาวสืบผีแทนได้ โดยเมื่อแต่งงานแล้วมีลูกก็ให้ลูกเป็นผู้สืบผีแทน แต่หากบ้านใดมีลูกชายหลายคน คนที่อยู่กับพ่อแม่จะเป็นผู้สืบผีต่อจากพ่อแม่ ส่วนลูกที่แยกออกไปอยู่ที่อื่นเมื่อพ่อแม่ตายก็จะรับเลี้ยงผีได้

พิธีการเสนเรือนจะแบ่งเป็น ๒ กลุ่ม คือ พิธีเสนเรือนผู้น้อยและพิธีเสนเรือนผู้ ซึ่งมีขั้นตอนและความแตกต่างกัน กล่าวคือ ในพิธีเสนเรือนผู้น้อย เจ้าภาพจะไปพบหมอเสนให้หมอเสนดูวันเหมาะสมที่ควรจัดพิธีโดยเลือกหาวันที่มีฤกษ์ดีที่ไม่ตรงกับวันตาย วันเผาศพของพ่อและแม่ จากนั้นจะเริ่มบอกญาติพี่น้องที่มีผีเดียวกันและแขกมาร่วมงาน ในส่วนของญาติผีเดียวกัน ซึ่งหมายถึง ญาติพี่น้องที่มีสายเลือดเดียวกัน มีพ่อแม่เดียวกัน คนกลุ่มนี้จะแต่งกายด้วยเสื้อผ้าธรรมดา ส่วนญาติที่มาจากการแต่งงานจะแต่งกายด้วยชุดที่ชาวไททรงดำจะสวมใส่ในโอกาสพิเศษ คือ เสื้อฮี ถ้าเป็นผู้ชายจะใส่เสื้อฮี ส่วนผู้หญิงจะนุ่งซิ่น สวมเสื้อฮี ส่วนแขกที่มาในงานจะแต่งกายชุดธรรมดามาร่วมงาน

พิธีเสนเรือนผู้น้อย จะเริ่มด้วยการที่ชาวไททรงดำเลี้ยงหมูไว้เองสำหรับใช้ในพิธีกรรม และสามารถนำไปปรุงเป็นอาหารเลี้ยงแขกได้ ในวันงานเริ่มราวๆตี ๓ จะฆ่าหมูสำหรับใช้ในพิธีกรรม จะเริ่มชำแหละหมูก่อน เจ้าบ้านจะนำหมูมามัดขาแล้วให้ลูกเขย หลานเขย หรือญาติที่เป็นเพศชายคล้องเสื้อฮีหามหมูขึ้นบ้าน นำไปวางไว้หน้าห้องผีเรือนที่เรียกว่า "กะล้อห่อง" ซึ่งอยู่มุมหนึ่งของบ้าน แล้วทำความเคารพบอกกล่าวแก่ผีเรือน ต่อจากนั้นเริ่มชำแหละหมูตัดซี่โครงหมูออก ๗ ซี่ ข้อกระดูกสันหลัง ๗ ข้อ เอาไส้หมูมาวางรอบปานเผือนไว้ ตัด

ส่วนที่เป็นตับ หัวใจ ปอด ม้าม และเนื้อ ร้อยเป็นพวงไว้ ๒ พวง นำไปต้มให้สุก ๑ พวง ส่วนอีกพวงหนึ่งเป็นของสด (ดิบ) เจ้าบ้านจะทำการตกแต่งปานเผือนซึ่งเป็นถาดไม้สำหรับใส่เครื่องเซ่นไหว้แก่ผีเรือนในพิธีเสนเรือน โดยนำส่วนหางใบตองจำนวน ๔ หาง มาวางรองปานเผือนไว้ วางไส้หมูวงตามขอบปานเผือน แล้ววางซี่โครง กระดูกสันหลัง เนื้อหมู และข้าวเหนียว ๗ ห่อ โดยต้องวางให้ห่างกันเป็นระยะ พร้อมตะเกียบ ๗ คู่ วางตามห่อข้าวเหนียวนั้น แล้ววางหมาก พลู ข้าวต้มมัด เผือก มัน อ้อย ขนมและผลไม้อื่นๆ เท่าที่หาได้ตามฤดูกาล ล้อมรอบข้าวเหนียวทุกห่อ ตรงริมปานเผือนวางข้าวเหนียวใหญ่อีก ๑ ห่อ เนื้อปิ้ง ชามใส่น้ำต้มหมู ๑ ชาม ชามใส่น้ำที่ใส่ปอดหมูดิบ ๑ ชาม ตรงกลางปานเผือนจะใส่ข้าวสุก ขำหมู แกงหน่อไม้เปรี้ยว ซึ่งเป็นอาหารสำคัญในพิธีที่จะขาดไม่ได้เด็ดขาด จากนั้นนำยอดหางใบตองมา ๑ หาง มาวางตรงกลางปานเผือน นำเครื่องในหมูที่ต้มสุกแล้ว ๑ พวง มาวางลงบนในตองนั้น เมื่อจัดเครื่องเซ่นลงปานเผือนเสร็จเรียบร้อยแล้วจึงไปเชิญหมอเสนมาทำพิธีกรรมต่อไป

ตอนเช้า หมอเสนจะมาถึงบ้านเจ้าภาพ เจ้าบ้านจะให้เหล้า ๑ ขวดแก่หมอเสน อาจเป็นเหล้าขาวหรือเหล้าแดงก็ได้ แต่ส่วนใหญ่จะนิยมใช้เหล้าขาวเพราะมีราคาถูกกว่า หมอเสนจะสวมเสื้อฮี มือถือวี (พัด) มีผู้ช่วยหมอเสน ๑ คน สำหรับช่วยบอกกล่าวบางตอนในพิธีกรรม ช่วยยกเครื่องเซ่นตลอดจนช่วยอำนวยความสะดวกให้แก่หมอเสน ต่อจากนั้นหมอเสนจะเริ่มทำพิธีในห้อง "กะล้อห่อง" เมื่อเสร็จแล้ว จะเรียกญาติพี่น้องผีเดียวกันมาร่วมกันยกปานเผือนด้วยกัน ในขณะเดียวกันหมอเสนจะพูดอวยพรแต่สิ่งที่ดีๆเป็นมงคลให้แก่ญาติๆ และลูกหลานให้มีสุขภาพดีไม่เจ็บไม่ไข้ ให้มีความสุขความเจริญตลอดไป

เรณู เหมือนจันทร์เชย (๒๕๔๒ : ๗๕) กล่าวถึงขั้นตอนการยกปานเผือนให้แก่ผีบรรพบุรุษในห้องกะล้อห่องว่ามีขั้นตอนดังนี้

> "...จากนั้นลูกสะใภ้จะใส่ชุดฮี ส่วนลูกหลานที่ยังไม่แต่งงานและที่เป็นสิ่งเดียวกันจะมาช่วยกันยกปานเผือน ขั้นตอนการยกปานเผือนทุกคนจะยืนล้อมปานเผือน แล้วใช้มือจับขอบปานเผือน ส่วนอีกมือก็จับยกปานเผือน สำหรับคนอื่นๆที่จับไม่ถึงก็จะจับเสื้อหรือแตะแขน เพื่อเป็นการมอบให้บรรพบุรุษ การยกปานเผือนจะยก ๓ ครั้ง ดังนี้
> ครั้งที่ ๑ ยกแค่สะเอว ถามหมอเสนว่ายกแค่นี้พอไหม หมอเสนก็จะตอบว่าไม่พอหรอก ถ้าจะดีต้องยกขึ้นอีกหน่อยถึงจะดีกว่านี้ แล้วช่วยกันหย่อนปานเผือนลงไป แต่ไม่ให้ถึงพื้นแล้วยกขึ้นอีกครั้งหนึ่ง
> ครั้งที่ ๒ ยกแค่หน้าอก ถามหมอเสนว่ายกแค่นี้พอไหม หมอเสนก็จะตอบว่าไม่พอหรอก ถ้าจะดีต้องยกขึ้นอีกหน่อยถึงจะดีกว่านี้ แล้วช่วยกันหย่อนปานเผือนลงไปแต่ไม่ถึงพื้น แล้วยกอีกครั้งหนึ่ง
> ครั้งที่ ๓ ยกท้วมหัวแจนดึง ถามมอเสนว่ายกแค่นี้พอไหม หมอเสนจะตอบว่า แค่นี้พอแล้ว จะทำมาค้าขึ้น ..." (เรณู เหมือนจันทร์เชย, ๒๕๔๒ : ๗๕)

จากนั้นเจ้าบ้านจะนำอาหารมาเลี้ยงหมอเสน โดยผู้ช่วยหมอเสนจะเป็นผู้ทำหน้าที่พูดบอกกล่าวยกอาหารให้แก่หมอเสนก่อน อาหารที่ยกมาให้นั้นได้แก่ ถาดไก่ซ้อง คือ การตัดปีกและขาไก่มาเรียงเป็นตัวไก่ไว้ แต่ไม่มีตัวไก่เพราะนำไปใช้ปรุงอาหารแล้ว แกงไก่ใส่หน่อไม้เปรี้ยว ๑ ชาม ข้าวสุก ๑ ชาม เหล้า ๑ ขวด ข้าวเหนียวใส่แอบ ๑ อัน หมอเสนจะตอบรับอาหารนั้น แล้วเรียกญาติๆผีเดียวกันมาร่วมรับประทานอาหารด้วยกัน เจ้าบ้านจะนำอาหารในครัวมาเสริมในวงอาหารนั้นอีก เมื่อรับประทานอาหารเสร็จเรียบร้อยแล้ว หมอเสนจะเริ่มทำพิธีขั้นตอนต่อไป

พิธีเซ่นครั้งที่ ๑ เรียกว่า "เสนปางแปง" หรือ "เซ่นปางแปง" เป็นการเรียกเชิญวิญญาณพ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย บรรพบุรุษ มากินเครื่องเซ่น โดยเรียกชื่อทีละคน เริ่มจากชื่อพ่อเป็นลำดับแรก หมอเสนจะคีบอาหารใน

ปานเผือนใส่รูที่เจาะไว้ที่ข้างฝาบ้าน เป็นช่องส่งอาหารให้ผีเรือนเสร็จแล้วจะเรียกชื่อแม่เป็นลำดับต่อไป แล้วคีบอาหารใส่รูเลี้ยงผีเรือนไปจนครบรายชื่อในสมุด "ปับผีเรือน" เป็นอันเสร็จพิธีในขั้นตอนนี้ และจะเริ่มพิธีเซ่นครั้งที่ ๒ ในอันดับต่อไป

ตัวอย่าง คำบอกกล่าวเรียกผีเรือนให้มากินเครื่องเซ่น "เสนปางแปง" เป็นคำภาษาโซ่ง ดังนี้

"ซักถำปอหล่ำ ปอกวาน...(ตามค้วยชื่อคนตาย) กวานบ๋าวมากิน มากินเหยือหมู (เนื้อหมู) เซ่นปางแปงเฮือน ข่าว นังลู (ลูก) เจ้าเสื้อ ให้มันท่วมฟัน กินมันหมูท่วมแข้ว (เขี้ยว) แก้วกินกับค้ำข้าวไฮขาวหนา กับก๊ำข้าวนาอ่อนก๊ำข้าวหลอนนางวี ก๊ำข้าวดีนางปั้น นางปั้นนี่นักกวงปือไม่จ่า นางปั้นนี่นักอยู่กวงฝาไม่ขมก๊ำข้าวกลม หมอเจียน ก๊ำข้าวเลี่ยนลงคอ ตกคอน้อยข้า (อย่า) จ๋วง ตกคอหลวงข้าแก้น จีแก้นแต้น้ำต้า แก้วก้อฮอง หมูรอง บ้วนสะกวางสะทอง หมอผ่อน หมอผ่อน หล่ำใดได้กินก่อน จังกอยกินหลายปายเผือน ปางเจ๊าลือเซ่นป้อนจือ (ชื่อ) ตางต้าวเมื้อหล่ำ" (มานิตา เขื่อนขันธ์, ๒๕๔๑ : ๖๕)

พิธีเซ่นครั้งที่ ๒ เรียกว่า "เซ่นก้ำกก" หมอเสนจะเริ่มพิธีเชิญวิญญาณอีกครั้ง โดยในครั้งนี้จะเรียกชื่อผู้ตายเฉพาะพี่น้องที่มีพ่อเดียวกัน และเป็นผีที่ตายดีเป็นอันดับแรกก่อน แล้วคีบอาหารในปานเผือนใส่รูที่เจาะไว้ที่ฝาข้างบ้าน ซึ่งถือเป็นช่องส่งอาหารให้ผีเรือน เมื่อเรียกชื่อผีที่ตายดีครบหมดแล้ว ลำดับต่อไปจึงจะเรียกชื่อญาติพี่น้องที่นับถือผีบรรพบุรุษเดียวกันทีละ ๕ ถึง ๑๐ คน ให้มากินเครื่องเซ่นพร้อมกัน แล้วคีบอาหารใส่รูที่เจาะไว้ที่ข้างฝาบ้านแบบเดิมจนถึงรายชื่อญาติที่ตายไม่ดี หรือตายโหงจะเรียกมากินเป็นอันดับสุดท้าย เรียกว่า "สามสิบล่ำ" เป็นอันจบพิธีในขั้นตอนนี้

จากนั้นหมอเสนจะเริ่มพิธี "กำตือกำ" โดยกล่าวคำอวยพรให้ญาติพี่น้องทุกคนในครอบครัวที่ยังมีชีวิตอยู่และนับถือผีบรรพบุรุษเดียวกัน ให้มีความเป็นอยู่ที่ดี และกล่าวแจ้งให้ทราบว่าในแต่ละเดือน ตั้งแต่เดือนอ้ายจนถึงเดือน ๑๒ เดือนไหนเป็นเดือนดีสามารถประกอบพิธีกรรมต่างๆได้ และเดือนไหนไม่ดี ไม่เหมาะสมแก่การประกอบพิธีกรรมใดๆ โดยลักษณะดังกล่าวเป็นไปตามปฏิทินของชาวโซ่งและตามความเชื่อของชาวโซ่ง ดังนี้

"เดือนอ้าย	เป็นเดือนไม่ดี ไม่ให้ตั้งบ้านเรือน ไม่ให้เสนเรือน
เดือนยี่	เป็นเดือนดี เป็นมงคล ให้ทำพิธีเสนเรือนได้
เดือน ๓	เป็นเดือนดี ให้หนุ่มสาวที่รักกันกำหนดฤกษ์แต่งงานได้
เดือน ๔	เป็นเดือนดี เป็นมงคล ให้ทำพิธีเสนเรือนได้
เดือน ๕	เป็นเดือนไม่ดี ไม่ให้ทำพิธี
เดือน ๖	เป็นเดือนดี ทำพิธีได้ทุกอย่าง
เดือน ๗	เป็นเดือนดีบ้าง ไม่ดีบ้าง
เดือน ๘	เป็นเดือนที่ค่อนข้างดี
เดือน ๙	เป็นเดือนไม่ดี
เดือน ๑๐	เป็นเดือนดี ทำพิธีได้ทุกอย่าง

เดือน ๑๑ เป็นเดือนดี ทำพิธีได้ทุกอย่าง
เดือน ๑๒ เป็นเดือนดี ทำพิธีได้ทุกอย่าง" (มานิตา เขื่อนขันธ์, ๒๕๔๑ : ๗๐)

เมื่อบอกฤกษ์ดีเดือนดีครบทั้ง ๑๒ เดือนแล้ว หมอเสนจะกล่าวคำว่า "ข้าข่าวครูหมอ...ฆ่าหมู" แล้วเรียกญาติพี่น้องที่รับถือผีบรรพบุรุษเดียวกันให้ช่วยกันใส่อาหารลงในปานเผือน สำหรับเซ่นผีเรือน เสร็จแล้วจึงยกปานเผือนส่งให้หมอเสนเพื่อทำพิธี "เซ่นสองตั๊บ"

ตัวอย่าง คำบอกกล่าว "เซ่นก้ำกก" ซึ่งหมอเสนจะเป็นผู้กล่าว คำกล่าวนี้เป็นภาษาโซ่ง ดังนี้

"ซักถอปอหล่ำ ปอกวาน..(ชื่อพ่อ)..กวานบ่าวมากิน มากินเหยือหมู เซ่นก้ำกก เฮอนข่าว นังลูเจ้าเสื้อให้มันท่วมฟัน กินมันหมูท่วมแข้ว แก้วกินกับก้ำข้าวไฮขาวหนา กับก้ำข้าวนาข้าวอ่อน ก้ำข้าวหลอนนางวี ก้ำข้าวดีนางปั้น นางปั้นนี่นักกวงปือไม่จ่า นางปั้นนี่นักอยู่กวงฝาไม่ยม ก้ำข้าวกลมหมอเจียน ก้ำข้าวเลี่ยนลงคอ ตกคอน้อยข้าข้วง ตกคอหลวงข้ำแก้น จีแก้นแต้น้ำเต้า แก้วก้อฮองหมูรอง บ้วนสะกวาง สะทอง หมอผ่อน หมอผอน หล่ำใดได้กินค่อน จังคอยคอยกินหลายปานเผือน ปางเจ้าลือ เซ่นป้อนจือ ต้างต้าวเมื้อหล่ำ" (มานิตา เขื่อนขันธ์, ๒๕๔๑ : ๗๐)

การเรียกชื่อคนตายในคำกล่าวนั้น เพื่อบ่งบอกเรื่องศักดิ์ของคนตายว่าเป็นใคร มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับครอบครัวอย่างไร จึงมีการใช้คำขึ้นต้นที่แตกต่างกัน ดังนี้

หากเป็นพ่อ จะขึ้นต้นด้วยคำว่า "ซักถอปอหล่ำ ปอกว๋าน...(ชื่อ)...กว๋านบ๋าว คำว่า "ปอกว๋าน""แปลว่าพ่อ ดังนั้นหากเรียกว่า ปอกว๋านดวง จึงหมายถึง กล่าวถึงพ่อชื่อดวง

หากเป็นแม่ จะขึ้นต้นด้วยคำว่า "ซักแขแม่หล่ำ แม่นางนั่น...(ชื่อแม่)... คำว่า "แม่นาง" เป็นคำกล่าวเรียก แม่ ดังนั้นหากเรียกว่า แม่นางพร จึงหมายถึง กล่าวถึงแม่ชื่อพร

หากเป็น ป้า น้า จะขึ้นต้นด้วยคำว่า "ซักแขแม่ ป้า (หรือน้า) แม่นางนั่น...(ชื่อป้า หรือ ชื่อน้า)...

พิธีเซ่นครั้งที่ ๓ เรียกว่า "เซ่นสองตั๊บ" เป็นพิธีที่หมอเสนจะยกปานเครื่องเซ่นที่วางอยู่บนหิ้งปางลงมาใส่เครื่องเซ่น และใส่อาหารชนิดเดิมเพิ่มไปอีก เพราะถือว่าของเก่าผีเรือนได้กินพร่องไปแล้ว อาหารที่ใส่ปานไว้จะรองด้วยยอดใบตอง ๓ คู่ ตะเกียบ ๖ คู่ ห่อข้าวต้ม ๗ ห่อ ย่ำหมูใส่หน่อไม้เปรี้ยว ๑ ชาม ข้าวหลวงหรือข้าวเหนียว จากนั้นจะเรียกชื่อผีบรรพบุรุษที่นับถือผีเดียวกันมากินเครื่องเซ่นก่อน ทั้งนี้จะเรียกเฉพาะผีที่ตายดีก่อนเท่านั้น โดยเริ่มเรียกชื่อพ่อให้มากินเครื่องเซ่นก่อน เสร็จแล้วจึงเรียกชื่อแม่เป็นลำดับต่อมา จากนั้นจึงตามด้วยชื่อปู่ ย่า ตา ยาย ที่เป็นผีเดียวกันมากินเครื่องเซ่น โดยเรียกทีละชื่อ แล้วใช้ตะเกียบคีบอาหารในปานที่ยกลงมาจากหิ้งใส่ลงรูที่เจาะไว้ข้างฝาบ้าน เมื่อคีบอาหารใส่ลงในช่องให้ผีเรือนจนครบทุกชื่อแล้ว จึงเรียกผีที่ตายไม่ดี ผีบ้านอื่นมากินเป็นลำดับสุดท้าย โดยการคีบอาหารใส่รูแบบเดียวกันเป็นอันเสร็จพิธีในขั้นตอนนี้ และจะเริ่มพิธีกรรมลำดับต่อไป

พิธีเซ่นครั้งที่ ๔ เรียกว่า "เซ่นเหล้า" หรือ "เซ่นเหล้าหลวง" ผู้ช่วยหมอเสนจะรินเหล้าจากขวดที่อยู่ในไหเหล้าปาง ซึ่งมีปูนป้ายไว้รอบปากไห มีกรวยใบตองครอบปากขวดเหล้าไว้ จากนั้นผู้ช่วยหมอเสนส่งเหล้าให้หมอเสนเพื่อนำไปเซ่นผีเรือน หมอเสนจะเรียกชื่อพ่อให้มากินเหล้าก่อนแล้วเทเหล้าทิ้งลงรูที่เจาะไว้ข้างฝาบ้านนั้น จากนั้นเรียกชื่อแม่ให้มากินเป็นลำดับต่อไป แล้วเทเหล้าลงรูอีก แล้วหมอเสนจะให้ "หิ่งเหล้า" เรียกผีขวัญของคนดีให้กินเหล้า เมื่อเสร็จแล้ว หมอเสนจะกล่าวอวยพรด้วยการพูดสิ่งที่ดีต่างๆให้เจ้าบ้านอยู่ดีกินดี มีความสุข มีสุขภาพร่างกายสมบูรณ์แข็งแรง ไม่มีโรคภัยไข้เจ็บ มีความเจริญยิ่งๆขึ้นไป เป็นอันจบพิธี

ลำดับต่อไป หมอเสนจะทำพิธี "เซ่นแก้มแฮ้ หลาแลงกลางเรือน" โดยการตัดคางหมูที่เตรียมมาสำหรับพิธีเซ่นออก แล้วเอาหัวหมูต้มมาขำกับผักเปรี้ยวๆ เช่น ยอดมะม่วง ยอดมะกอก เรียกว่า "ผักจุ๊บ" หรือ "ผักชุบ" แล้วนำหางใบตองจำนวน ๓ หาง (ใบ) ซึ่งเรียกว่า "หูตอง" มาปูเรียงให้ด้านข้างซ้อนทับกันเล็กน้อย นำมาวางไว้ตรงหน้าหมอเสน พร้อมด้วยถ้วยน้ำต้ม ๓ ถ้วย หมอเสนจะถือวี (พัด) ไว้มือหนึ่ง ส่วนอีกมือถือตอก ๒ เส้น ที่ปักอยู่ในขวดเหล้า ซึ่งบรรจุอยู่ในไหอีกทีหนึ่ง ข้าว ๓ ขามวางเรียงกันอยู่บนใบตอง ๓ ใบนั้น ข้าวต้มมัด ๖ ห่อ ตะเกียบ ๖ คู่วางเรียงกันไว้บนใบตอง ใต้ห่อข้าวเหนียวจะวางใบตองไว้อีก ๓ ใบ สำหรับใส่อาหารที่หมอเสนจะทำพิธีต่อไป หมอเสนจะกล่าวคำเพื่อทำพิธี แล้วคีบผักจุ๊บวางลงบนใบตอง ๑ ครั้ง ทำเช่นนี้ไปเรื่อยๆ ต่อกันจนครบ ๗ ครั้ง เป็นอันเสร็จพิธี

ในขณะเดียวกันที่บริเวณกลางบ้านของชาวโซ่งหรือที่ชาวโซ่งเรียกว่า "ห้องเปล่ง" ซึ่งหมายถึงห้องกลางที่อยู่ระหว่างห้องกะล้อห่องกับห้องสี ผู้ช่วยหมอเสนจะจัดอาหารลงบนปานไม้รูปสี่เหลี่ยม เรียกว่า "ปานขาหว้า" นำหัวหมูต้มพร้อมทั้งตีนหมู ๔ ตีน หาง ๑ หาง พร้อมกระดูกซี่โครง และเหล้า ๑ ขวดมาวางลงในปานไม้นั้น แล้วทำพิธีเรียก "สิ่ง" ซึ่งหมายถึงวิญญาณบรรพบุรุษที่นับถือผีเดียวกัน ญาติที่นับถือผีเดียวกันแล้วมากินเครื่องเซ่นอาหารนั้น เป็นอันเสร็จพิธีหลาแลงกลางเรือน จากนั้นเจ้าบ้านจะยกอาหารมาเลี้ยงหมอเสนและผู้ช่วยหมอเสน แล้วเรียกคนอื่นๆให้มากินอาหารรวมกัน เป็นอันเสร็จพิธีในขั้นตอนนี้

พิธีเซ่นครั้งที่ ๕ เรียกว่า "เซ่นเหล้าล้างแกง" เป็นพิธีเซ่นที่มีความหมายว่า กินอิ่มแล้ว จะล้างถ้วยล้างชามเลิกงานเลี้ยงแล้ว พิธีในขั้นตอนนี้ผู้ช่วยหมอเสนจะรินเหล้าจากขวดที่อยู่ในไหใบเดิมใส่ถ้วยส่งให้หมอเสนนำไปเซ่นผีเรือน บอกกล่าวเรียกชื่อพ่อให้มากินเหล้าก่อน แล้วเทเหล้าทิ้งลงรูที่เจาะไว้ข้างฝาบ้าน จากนั้นผู้ช่วยหมอเสนรินเหล้าใส่ถ้วยส่งให้หมอเสนอีกครั้ง เพื่อเรียกชื่อแม่มากินเหล้า แล้วเทเหล้าทิ้งลงในรูข้างฝาบ้าน ต้องเรียกชื่อทีละคนตามลำดับแล้วเทเหล้าลงรูเหมือนเดิมเช่นนี้จนครบรายชื่อทุกคน เป็นอันเสร็จพิธี

พิธีเซ่นครั้งที่ ๖ เรียกว่า "เซ่นเหล้ากู้" เป็นการนำเหล้ามาเซ่นวิญญาณบรรพบุรุษ โดยผู้ช่วยหมอเสนจะรินเหล้าจากขวดที่อยู่ในไหใบเดิม ใส่ถ้วยส่งให้หมอเสนเพื่อนำไปเซ่นผีเรือน หมอเสนจะเรียกชื่อพ่อมากินเหล้าก่อนเป็นอันดับแรก แล้วเทเหล้าลงที่รูข้างฝาบ้าน เหล้าถ้วยต่อไป หมอเสนเรียกชื่อแม่มากิน แล้วเทเหล้าลงรูตามเดิม ทำเช่นนี้จนครบทุกรายชื่อในปับผีเรือนสำหรับเฉพาะผีที่ตายดีเท่านั้น

จากนั้นจะมีคนมายกปานเผือนออกจากห้องกะล้อห่องไป แล้วเก็บเครื่องเซ่นในปานเผือนให้หมอเสนนำกลับไปรับประทานที่บ้าน ส่วนขนมจะแจกให้กับญาติๆไปรับประทานกัน เจ้าบ้านและญาติๆจะอวยพรให้หมอเสนด้วยถ้อยคำที่เป็นสิริมงคล จากนั้นหมอเสนจะเรียกเหล้าจากเจ้าบ้านอีก ๒ ขวด เพื่อนำเหล้าไปฟายเฮือน เรียกว่า "กินเหล้าฟายเฮือน" หมอเสนจะรินเหล้าใส่ถ้วยที่อยู่ในกะล้อห่อง แล้วผู้ช่วยหมอเสนจะรินเหล้าแจกญาติๆทุกคนให้คื่มคนละแก้ว จนครบทุกคนแล้วเริ่มทำอีกเหมือนเดิมจนครบ ๔ ครั้ง เมื่อดื่มเหล้าเสร็จแล้วก็จะนำปานเผือนที่ว่างอยู่มาใส่ไก่ต้ม ๑ตัว ข้าวสาร ๑ ถ้วย ข้าวสุก ๑ ถ้วย หมากพลู ๑ ถ้วย และเสื้อฮี ๑ ตัว ญาติๆที่เป็นผู้ชายจะช่วยกันจีบหมากพลูใส่ลงในถุงใต้ ๑ ชุด นำถุงใต้ผูกรวมกับเข่ง คันธนูผูกติดกับลูกศร และวี (พัด) ของทุกอย่างจะมีขนาดเล็กจิ๋ว ทำให้ได้คนละ ๑ ชุด หมอเสนจะกล่าวคำขวัญ "ส่งล่ำเรือน" มีความหมายว่า ส่งไปอยู่ที่เดิม และกล่าวอวยพรให้ทุกคนอยู่ดี กินดี ให้ขวัญของแต่ละคนช่วยกันปกป้องรักษาเจ้าของขวัญให้อยู่ดีมีสุข และปกปักรักษาลูกหลานให้ปลอดภัย อย่าให้ขวัญบินไปถูกนกกาจิกทำร้าย หรือได้รับอันตรายต่างๆ จากนั้นผู้ช่วยหมอเสนจะเรียกฟายเทวดาหรือฟายท่าน ให้บรรดาเจ้าพ่อต่างๆมากินเครื่องเซ่น และขอให้ช่วยปกปักรักษาคุ้มครองเจ้าของขวัญให้อยู่ดีกินดี ปลอดภัยและมีความสุข จากนั้นหมอเสนจะเรียกเจ้าบ้านให้มารับเสื้อฮีที่ใช้ในการทำพิธีคืนไป เป็นอันเสร็จพิธี

เมื่อเสร็จพิธีแล้ว หมอเสนก็จะกลับบ้านโดยเดินออกจากบ้านงานไป หากประสงค์จะกลับมาร่วมงานเลี้ยงใหม่ก็ได้ แต่ต้องมาในฐานะเพื่อนบ้านหรือแขกที่มาร่วมงานธรรมดา และจะต้องถอดเสื้อฮีที่หมอเสนใส่ตอนทำพิธีออกก่อนจึงจะสามารถเข้ามาร่วมในงานเลี้ยงได้

ในเรื่องลำดับการทำพิธีนี้ มีข้อน่าสังเกตคือในพิธีการเสนเรือนผู้น้อยจะเริ่มด้วยพิธีเสนปางแปงก่อนแล้วจึงตามด้วยพิธีเสนเหล้าหลวง ซึ่งจะตรงกันข้ามกับการเสนเรือนผู้ต๋าวที่ (ผู้ท้าว) จะเริ่มด้วยการเสนเหล้าหลวงก่อน แล้วต่อด้วยการเสนปางแปง พิธีเสนเรือนผู้น้อยนี้จะเริ่มในเวลาเช้าและดำเนินพิธีการเสร็จสิ้นในเวลาบ่ายหรือเย็น

นอกจากพิธีเสนเรือนผู้น้อยแล้ว พิธีเสนเรือนผู้ต๋าว (ผู้ท้าว) ยังเป็นพิธีกรรมสำคัญที่ชาวไททรงดำที่มีฐานะเป็นผู้ต๋าว (ผู้ท้าว) จัดทำเป็นประจำ ผู้ท้าว คือ ผู้มีตระกูลที่สืบเชื้อสายมาจากเจ้าลาวโซ่งในอดีตจะกระทำพิธีเซ่นไหว้ผีเรือนที่เป็นผู้ต๋าวในอดีต เชิญวิญญาณพ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย ญาติพี่น้อง บรรพบุรุษที่ตายดี เจ็บไข้ได้ป่วยตายไปให้ขึ้นเรือน สำหรับพิธีเสนเรือนผู้ต๋าวจะมีลักษณะแตกต่างไปจากพิธีเสนเรือนผู้น้อยตามที่เชื่อถือกันมาแต่ดั้งเดิม ผู้ที่จะมาประกอบพิธีเสนเรือนผู้ต๋าวต้องเป็นหมอเสนผู้ต๋าวหรือหมอเสนที่สืบสกุลมาจากตระกูลผู้ต๋าวเท่านั้น

การเตรียมงานพิธีเสนเรือนผู้ท้าว เจ้าภาพจะพบหมอเสนผู้ท้าว เพื่อทำการเสี่ยงทายก่อนวันฤกษ์ดีที่จะกำหนดวันทำพิธีเสน โดยวันที่มีฤกษ์ดี ต้องไม่เป็นวันที่ตรงกับวันตายหรือวันเผาศพของพ่อแม่ เมื่อได้ฤกษ์วันดีแล้ว เจ้าภาพจะเริ่มไปบอกแก่ญาติ พี่น้องผีเดียวกันก่อน จากนั้นก็จะไปบอกแก่เพื่อนบ้านและคนที่รู้จักให้มาร่วมงาน

พิธีกรรมเริ่มตั้งแต่วันที่เจ้าภาพได้ไปพบหมอเสนเพื่อทำการเสี่ยงทาย ชาวไททรงดำจะเรียกว่าไปหาหมอเยื้องหรือหมอเสี่ยงทาย เพราะคำว่า "เยื้อง" เป็นคำภาษาไททรงดำมีความหมายว่า การเดา การทาย โดยวัตถุประสงค์ในการไปหาหมอเยื้องก็เพื่อจะให้หมอเยื้องเสี่ยงทายว่ามีผีเรือนได้ออกมาหากินอาหารตามที่ได้เคยกินมาแต่ก่อนนั้น เมื่อเจ้าภาพกำหนดเวลางานแล้ว ก็เริ่มจะนำหมูมาเลี้ยงไว้สำหรับจะใช้ในพิธี ทั้งนี้ต้องคำนวณเวลาที่จะเลี้ยงลูกหมูให้โตพอที่จะใช้ในพิธีได้ด้วย เพราะหมูที่ใช้สำหรับพิธีเสนต้องเป็นหมูที่เจ้าบ้านเลี้ยงเอง พิธีลำดับแรกคือ หมอเสนจะบอกกล่าวแก่ผีเรือนก่อน ให้ผีเรือนช่วยปกปักรักษาให้ลูกหมูมีชีวิตรอดปลอดภัย เจริญเติบโตขึ้นจนได้ขนาดเหมาะสำหรับจะใช้ในงานพิธีเสนได้ ในสมัยก่อนผู้ที่ชาวไททรงดำเรียกว่า พ่อลุง ซึ่งหมายถึงพี่ชายของพ่อ จะเป็นผู้นำลูกหมูมาให้เลี้ยง แต่ในปัจจุบันนี้อาจจะใช้การหาซื้อลูกหมูมาแทนได้ และเจ้าภาพจะต้องนำเสื้อผ้าของผู้ที่จะเสนที่ยังใช้สวมใส่ก่อนที่เริ่มทำพิธีในวันที่กำหนดไว้ต่อไป

เมื่อถึงวันที่กำหนดสำหรับจัดงานพิธี ในวันงานเพื่อนบ้าน แขก ญาติ พี่น้องผีเดียวกันจะแต่งกายด้วยชุดธรรมดาทั่วๆไป แต่สำหรับญาติที่มาจากการแต่งงานเข้ามาเป็นสมาชิกของครอบครัวจะต้องใส่เสื้อฮี หากเป็นผู้ชายที่เป็นเขย ลูกเขย หลานเขย จะต้องนำเสื้อฮีมาคล้องคอ แต่ถ้าเป็นผู้หญิงที่เป็นสะใภ้ ลูกสะใภ้ หลานสะใภ้ ต้องใส่เสื้อฮีไว้ตลอดเวลา

พิธีกรรมจะเริ่มเวลาประมาณตี ๒ – ตี ๓ เจ้าภาพจะลงมือฆ่าหมูที่เลี้ยงไว้เฉพาะสำหรับใช้ทำพิธีเสน เจ้าบ้านจะชำแหละหมู และต้มหมูจนสุก เมื่อเสร็จเรียบร้อยแล้วจึงมัดเท้าหมูไว้กับคานไม้หาม และให้ลูกเขย หลานเขยหรือญาติที่เป็นผู้ชายคล้องเสื้อฮี ช่วยกันหามหมูขึ้นไปไว้บนบ้าน เจ้าภาพจะทำการตกแต่งปานเผือนที่ใช้ในพิธี นำใบตองมารองปานเผือน ใส่เนื้อหมูสด ข้าวต้มมัด กล้วย อ้อย เผือก มัน ขนมต่างๆ จากนั้นจะให้ญาติผีเดียวกันนำของมาร่วมใส่ด้วยกัน

พิธีเริ่มอีกครั้งในเวลาประมาณ ๘.๐๐ น. หมอเสนจะใส่เสื้อฮีสีแดง เดินเข้าไปทำพิธีในห้องกะล้อห่อง จากนั้นญาติๆผีเดียวกันจะช่วยกันยกปานเผือนที่ใส่อาหารไว้แล้วนั้นไปให้หมอเสน แล้วจะนั่งอยู่ในพิธีในกะล้อห่องกับหมอเสน จากนั้นหมอเสนจะเริ่มกล่าวประวัติของผู้ที่จะเสน ตลอดจนความประสงค์ที่ได้จัดให้ทำพิธีเสนในครั้งนี้

ตัวอย่างคำกล่าวในพิธี

> "เจ้าของเฮือน (เรือน) เจ็บไส้ (ไข้) ได้ป่วยมา จึงไปหาหมอคู (หมอเยื้อง) จึงได้เสี่ยงทายว่า อ้ายเอ็ม (พ่อแม่) ที่ตายไปแล้ว จะมาอาศัยอยู่กิน อยู่นำ จึงได้มาตี่ มาตาน จั๊งวานขึ้นเฮือน ความเจ็บไส้ (ไข้) ได้ป่วย ได้หายมา ข้าวในนาได้ดี อยู่ดีมีสุข จึงเตรียมท่าจะเสน แล้วได้มาหาหมูกับพ่อลุง พ่อตา แล้วพ่อลุง พ่อตาให้มาหมูดำ หมูดี หมูมี๋ หมูมั่นมาเลี้ยงมาปล่อยใต้ถุน ขุนใต้ล่าง หมูอยู่ล่าง ข้าว เหล้า อยู่เฮือน ขมดี (สมัยก่อนเหล้าโทนีรสขม) จึงได้เอามา เตรียมหามาเสน จึงได้ไปนัดวันที่หมอเสน พอได้มื้อดี มื้องาม เป็นมั่นเป็นเหมาะ จึงเอ๊าะ (ออก) ไปเป๊าะ (บอก) ญาติ ปี้ (พี่) น้อง" (มานิตา เขื่อนขันธ์, ๒๕๔๑ : ๗๕)

พิธีเสนเหล้าหลวงหรือเซ่นเหล้าหลวง เป็นขั้นตอนแรกของการทำพิธี คือการเซ่นไหว้ผีบรรพบุรุษด้วยเหล้า จึงเรียกว่าการเซ่นเหล้าหลวง หมอเสนจะเทเหล้าใส่ชาม แล้วเรียกชื่อพ่อให้มากินก่อนเป็นลำดับแรก ต่อจากนั้นจะเทเหล้าใส่ชามเพิ่มขึ้นอีก แล้วเรียกชื่อแม่ให้มากินเป็นลำดับต่อไป แล้วจะเทเหล้าใส่ชามอีก เรียกชื่อปู่ให้มากินเหล้า เทเหล้าแล้วเรียกชื่อผีบรรพบุรุษทีละคนให้มากินเหล้าจนครบทุกรายชื่อผีตายดีที่ได้จดไว้ในปับผีเรือน เสร็จแล้วหมอเสนจะกล่าวอวยพรด้วยถ้อยคำที่เป็นสิริมงคลแก่เจ้าของบ้าน ให้อยู่ดี กินดี มีความสุข มีสุขภาพสมบูรณ์แข็งแรง ไม่มีโรคภัยเบียดเบียน และมีความเจริญรุ่งเรืองยิ่งๆขึ้นไป เป็นอันเสร็จพิธีกรรมในขั้นตอนนี้

ตัวอย่างคำพูดของหมอเสน

> "ซักเถน ปอหล่ำ ปอกวาน...(ชื่อคน)...กวานบ้าวกิน มากินเหล้าหลวงมนกว้าง ถ้วยเหล้าขมหลม เหล้าขมหอมอย่างดี ปลาเป็ด เหล้าขม เผ็ดอย่างดีปลาไน ขมแต่ค๊กแต้ ใครมาใส่เหล้าขม เบื่อนักน้อน เหล้าส่าล่อน กวาแป้งขมหอม มาตื้อคนกินดีโลด ชดถ้วยเหล้ากินดีแดง กินสองสามแปง ดีใจเนื้อหมก กินหกเจ็ดแปง ดีใจเมื้อเมา เมาเมื้อหู เมื้อตาทั่วหน้า เมาเมื้อหน้า เมื้อแค้นอวนจ้วนจวนใจกินใจ คอจางอ่าว ปากกล่าว ด้านจาเว้าลอมเผือนทั้งหลาย ปลายเผือนปางเจ้าลือ เซ่นป้อนจือ ต๊างหายเมื้อหล่ำ" (มานิตา เขื่อนขันธ์, ๒๕๔๑ : ๗๕)

ขั้นตอนสุดท้ายของพิธีเซ่นเหล้าหลวงเริ่มโดยหมอเสนเรียกชื่อผีเรือน และผีบรรพบุรุษทั้งหมดที่ได้กล่าวเรียกชื่อให้มากินเหล้าในตอนแรก ให้กลับไปอยู่รวมกลุ่มกันกับญาติพี่น้องที่เสียชีวิตไปแล้ว เนื่องจากในครั้งแรกได้เรียกชื่อให้มากินเครื่องเซ่น ดังนั้นเมื่อถึงเวลากลับ จึงต้องมีการเรียกชื่อให้กลับไปอยู่รวมกัน ณ ที่เดิม เป็นอันจบพิธีกรรมนี้ และจะดำเนินการพิธีเสนปางแปงในลำดับต่อไป

เมื่อเสร็จพิธีเสนเรือนผู้ท้าวแล้ว หมอผู้ทำพิธีจะเริ่มพิธีเสนปางแปงเป็นลำดับต่อมาจากพิธีเสนเรือนผู้ต๊าว พิธีเสนปางแปงเริ่มด้วยการที่หมอเสนกล่าวเรียกชื่อบรรพบุรุษที่นับถือผีเดียวกันให้มากินเครื่องเซ่นในปาน

เผือนในห้องกะล้อห่อง โดยหมอเสนจะเริ่มเรียกชื่อพ่อก่อนเป็นลำดับแรก ด้วยวิธีหย่อน "ห่อหล่อ" ทิ้งลงใต้ถุนทางช่องพื้นไม้กระดาน ซึ่งถือว่าเป็นข้อปฏิบัติที่ยึดถือสืบทอดกันมาแต่โบราณในกลุ่มชาวไททรงดำ เจ้าบ้านจะต้องจัดเตรียม "ห่อหล่อ" ให้มีเครื่องเซ่นครบทุกอย่างสำหรับให้หมอเสนไว้ทำพิธี หมอเสนหย่อนห่อหล่อลงทางใต้ถุน คนที่รออยู่ข้างล่างใต้ถุนก็จะมาคอยรับ "ห่อหล่อ" นั้น ไปทำอาหารกินต่อไป จากนั้นก็จะเรียกชื่อแม่ให้มากินเครื่องเซ่น แล้วหย่อน "ห่อหล่อ" เหมือนเช่นเดิม ลำดับต่อไปจึงเรียกชื่อปู่ ย่า ตา ยาย ญาติพี่น้องที่ร่วมผีเดียวกันทีละคนให้มากินเครื่องเซ่น โดยการหย่อน "ห่อหล่อ" เหมือนกันทุกประการจนครบรายชื่อในปับผีเรือน เสร็จแล้วหมอเสนจะเดินออกมานอกห้องกะล้อห่อง มานั่งทำพิธีต่อบริเวณหน้ากะล้อห่องนั้น โดยเริ่มเรียกชื่อผีบรรพบุรุษ ญาติพี่น้องร่วมผีเดียวกันที่ตายล่วงลับไปแล้ว แต่เป็นผีที่ตายไม่ดี เป็นผีตายโหงให้มากินเครื่องเซ่น เป็นอันจบพิธีเสนปางแปง และจะเริ่มพิธีแปงไต๋เป็นลำดับต่อไป

พิธีแปงไต๋เป็นพิธีที่กระทำเป็นลำดับต่อจากพิธีเสนปางแปง โดยเป็นพิธีเรียกขวัญในถุงไต๋ของผู้ท้าวที่เข้าพิธีเสนนั้น ให้อยู่ดีมีสุข ไม่เจ็บไม่ไข้ ให้ทำมาหากินร่ำรวยเจริญยิ่งๆขึ้นไป ตามธรรมเนียมของชาวโซ่งผู้ชายทุกคนจะมีถุงไต๋ เสียบไว้ที่ฝาห้องที่ใช้กั้นตัวเรือน ซึ่งเป็นด้านที่หันหน้าออกนอกบ้าน ถุงไต๋จะมีลักษณะเป็นถุงผ้าเล็กๆ เย็บขึ้นเป็นถุงแขวนคู่กับภาชนะจักสานลายคล้ายชะลอมขนาดเล็กเป็นสัญลักษณ์แทนขวัญของผู้ชายชาวโซ่ง ซึ่งจะมีประจำตัวทุกคนๆละ ๑ ถุงไต๋

การเซ่นครั้งที่ ๑ เรียกว่า "แปงไต๋" เจ้าภาพจะจัดเตรียมเครื่องเซ่น อันประกอบด้วย เหล้า ๑ ขวด ไก่ต้มสุก ๑ ตัว ข้าวสาร ๑ ถ้วย หมากพลู ๑ ถ้วย ใส่ลงในปานไม้เพื่อนำไปให้หมอเสนเพื่อทำพิธีแปงไต๋ผู้ท้าวต่อไป

การเซ่นครั้งที่ ๒ เรียกว่า "มอบปานงาย" เจ้าภาพนำเครื่องเซ่นในปานเผือนที่เป็นปานไม้ มาให้หมอเสน ผู้ช่วยหมอเสนซึ่งเรียกกันว่า "บ่าว" จะเป็นผู้รับปานเครื่องเซ่นมามอบให้แก่หมอเสน เมื่อหมอเสนได้รับปานเผือนไว้ก็จะนำเข้าพิธี หมอเสนจะเริ่มกล่าวถึงสาเหตุของการจัดพิธีเสนขึ้นในวันนี้ เนื่องจากวันนี้เป็นวันฤกษ์ดี จึงได้บอกญาติๆและเพื่อนบ้านให้มาร่วมงาน เป็นต้น ส่วนในตอนจบของพิธี หมอเสนจะกล่าวอวยพรให้เจ้าบ้านและครอบครัวมีสุขภาพดี ไม่เจ็บไม่ไข้ ให้อยู่ดีกินดี มีความสุขสมบูรณ์ ให้ทำมาหากินเจริญรุ่งเรืองและร่ำรวยยิ่งๆขึ้นกว่าเดิม เมื่ออวยพรเสร็จแล้วก็จะเรียกญาติพี่น้องและชาวบ้านที่มาร่วมงานให้มาทานข้าวพร้อมกัน จะมีการทานอาหารร่วมกันเพียงครั้งเดียวเท่านั้น เป็นอันเสร็จพิธีในวันนี้ จากนั้นหมอเสนก็กลับบ้านได้ พิธีเสนเรือนผู้ท้าวนี้จะเริ่มในเวลาเช้าและดำเนินพิธีการเสร็จสิ้นภายในเวลาก่อนเที่ยงวัน

๓) ประเพณีการเสนตั้งบั้งหรือเสนกินปาง คือ พิธีกรรมเซ่นไหว้ผีเรือนที่เป็นผีพ่อ ปู่ ตา หรือบรรพบุรุษที่มีวิชาอาคม เวทย์มนต์คาถา หรือเป็นการเซ่นไหว้แก่ครูบาอาจารย์ของมด ซึ่งตามความเชื่อของไททรงดำ "มด" ก็คือหมอผีนั่นเอง

> "..."เสนกินปาง" หรือ "เสนอานปาง" เป็นพิธีกรรมที่เซ่นถวายครูบาอาจารย์ของมด ในระบบความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ มีผู้ชำนาญพิเศษ (Specialist) ทางศาสนาอีกประเภทหนึ่งเรียกว่า "มด" หรือ "Sorceror" เทียบได้กับ "หมอผี" ตามคติของไทยซึ่งต่างกับ "หมอ" หรือ "Priest" ในกรณีหมอเสนดังได้กล่าวมาแล้วในพิธีเสนเรือน ในแง่ที่ว่า "มด" เป็นผู้ทำพิธีกรรมเกี่ยวกับการปัดรังควาน สะเดาะเคราะห์และรักษาโรค รวมทั้งต่ออายุทำนอง "หมอผี" ของไทย ตามปกติการเป็นมดจะสืบสายเลือดกันภายในตระกูล แต่มีบางกรณีที่การสืบต่อการเป็นมดขาดลงหมายถึงไม่มีใครในตระกูลนั้นสืบต่อการเป็นมด กรณีที่ไม่มีใครสืบต่อการเป็นมดนี้เองเป็นที่มาของ "เสนอานปาง" หรือการเซ่นถวายครูบาอาจารย์ของมด หรือการเซ่นผีมด..."
> (เรณู เหมือนจันทร์เชย, ๒๕๔๒ : ๘๕ อ้างอิงจาก สุมิตร ปิติพัฒน์และคนอื่นๆ, ๒๕๒๑ : ๖๕)

เครื่องเซ่นในพิธีเสนตั้งบั้งประกอบด้วย ไก่ต้ม ๕ ตัว หัวหมู ๑ หัว ตัดคางออกแยกไปใส่อีกปานเผื่อ อีกปานหนึ่ง เหล้า แกงหน่อไม้เปรี้ยว ข้าวต้มมัด เผือก มัน อ้อย ผลไม้ตามฤดูกาลเท่าที่จะหามาได้ แบ่งใส่ในปานเผื่อน ดังนี้

ปานเผื่อนชุดที่ ๑ ใส่ไก่ต้ม ๑ ตัว เหล้า ๑ ขวด แกงหน่อไม้เปรี้ยว ๑ ชาม ข้าวต้มมัด เผือก มัน อ้อย และผลไม้อื่นๆ ยกปานเผื่อนขึ้นไว้บนหิ้ง

ปานเผื่อนชุดที่ ๒ ใส่ไก่ต้ม ๓ ตัว ขนม ข้าวต้มมัด เผือก มัน อ้อย และผลไม้อื่นๆ เครื่องเซ่นชุดนี้ไม่ต้องมีแกงหน่อไม้เปรี้ยว ยกปานเผื่อนวางบนพื้นห้อง

ปานเผื่อนชุดที่ ๓ นำซ้องไก่ ๑ ตัว ใส่ลงในปานถาดวางลงบนปานเผื่อนอีกทีหนึ่ง พร้อมแกงหน่อไม้เปรี้ยว ๑ ถ้วย ข้าวสุก ๑ ถ้วย เหล้า ๑ ขวด

ผู้ช่วยหมอเสนจะนำเครื่องเซ่นมามอบให้หมอเสนนำไปเซ่นผีเรือนที่มีวิชาอาคม เวทย์มนต์คาถา ซึ่งชาวไททรงดำเรียกว่า "มด" หรือ "มนต์" จากนั้นเจ้าบ้านจะเชิญหมอเสนให้มารับประทานอาหารก่อนจะเริ่มทำพิธีต่อไป เมื่อหมอเสนรับประทานอาหารเสร็จก็จะเริ่มทำพิธีเชิญ "มด" หรือ "มนต์" โดยการเสี่ยงทายหาด้วยการนับเม็ดข้าวสารให้ออกมาเป็นจำนวนคู่หรือคี่ตามที่ผู้เสี่ยงทายได้ตั้งจิตอธิษฐานไว้ เช่น ถ้าอธิษฐานให้ออกมาเป็นจำนวนคู่ แล้วนับเม็ดข้าวสารได้จำนวนคู่จริงก็เป็นคำตอบตรงตามคำอธิษฐาน เป็นที่พอใจ และยอมรับคำตอบนั้นได้ โดยในการเสี่ยงทาย หมอเสนจะตั้งคำถามต่อ "มด" หรือ "มนต์" ว่า จะมาอยู่บ้านนี้กับลูกหลานหรือไม่ จากนั้นก็จะเสี่ยงทายคำตอบด้วยการหยิบข้าวสารมาหยิบมือหนึ่ง พร้อมอธิษฐานว่าถ้า "มด" หรือ "มนต์" ต้องการมาอยู่จริง ขอให้นับได้จำนวนคู่ ถ้าหากนับได้จำนวนคู่จริง แสดงความตอบรับคือ "มด" หรือ "มนต์" จะมาอยู่ที่บ้านเพื่อช่วยปกปักคุ้มครองลูกหลาน จากนั้นหมอเสนจะเรียกชื่อ ผู้ที่เป็นมดหรือมนต์ ให้มากินเครื่องเซ่นที่ได้จัดหาไว้ให้

การทำพิธีเสนตั้งบั้ง หมอเสนจะให้ลูกหลานเจ้าบ้านที่เป็นผู้ชายใส่เสื้อธรรมดา ๓ คน ถือไม้ไผ่ ๕ ลำ โดยสองคนแรกถือไม้ไผ่ในมือข้างละ ๒ ลำ รวมเป็น ๔ ลำ คนที่เหลืออีก ๑ คน ให้ถือ ๑ ลำ และเต้นรำไปรอบๆ พร้อมกับกระทุ้งไม้ไผ่ลงพื้นกระดานให้เกิดเสียงดังเป็นจังหวะ "ตั้ง บั้ง หนอ" การเชิญผีมดมารับเครื่องเซ่นในพิธีเสนตั้งบั้ง มีขั้นตอนดังนี้

การเชิญครั้งที่ ๑ หมอเสนใส่เสื้อฮีทำพิธีเชิญ "มด" หรือ "มนต์" และเชิญครูลงมากินเหล้า กล่าวคำภาษาไททรงดำ เช่น "กินเหล้ารัดหล่านช้าง ลงทาเหนือ กินเหล้ารัดหล่านเสือ ลงทางใต้ กินเหล้ารัดหล่านคนหาน ลงทางกว้าง" (มานิดา เขื่อนขันธ์, ๒๕๔๑ : ๗๘) จากนั้น หมอเสนพร้อมลูกหลานของเจ้าบ้านทั้ง ๓ คน ที่ถือไม้ไผ่ ๕ ลำ ก็จะเต้นรำไปรอบๆ พร้อมกับกระทุ้งไม้ไผ่ลงบนพื้นกระดานให้เกิดเสียงดังเป็นจังหวะ "ตั้ง บั้ง หนอ" เต้นรำไปรอบๆ จนครบ ๓ รอบ

การเชิญครั้งที่ ๒ หมอเสนจะทำพิธีเชิญ "มด" หรือ "มนต์" และเชิญครูลงมากินเหล้าอีกครั้ง เหมือนครั้งที่ ๑ พร้อมกล่าวคำภาษาไททรงดำ เช่น "หน่ออ้อเกิดก่อนลม หน่อขมเกิดก่อนฟ้า หน่อว้าเกิดก่อนแม่ ชวยฮวย" (มานิดา เขื่อนขันธ์, ๒๕๔๑ : ๗๘) จากนั้นหมอเสนพร้อมลูกหลานของเจ้าบ้าน ๓ คนที่ถือไม้ไผ่ ๕ ลำ ก็จะเต้นไปรอบๆพร้อมกับกระทุ้งไม้ไผ่ลงบนพื้นกระดานให้เกิดเสียงดังเป็นจังหวะ "ตั้ง บั้ง หนอ" เต้นรำไปรอบๆจนครบ ๓ รอบเหมือนกับการเชิญในครั้งที่ ๑

การเชิญครั้งที่ ๓ หมอเสนจะทำพิธีเชิญ "มด" หรือ "มนต์" และเชิญครูลงมากินเหล้าอีกครั้งเหมือนครั้งที่ ๑ และครั้งที่ ๒ พร้อมกล่าวคำภาษาไททรงดำว่า "ลงมากินเหล้าลูกเลี้ยง ก้ำฝ่ายขวา ลูกนาก้ำฝ่ายซ้าย" (มานิดา เขื่อนขันธ์, ๒๕๔๑ : ๗๘) จากนั้นเจ้าบ้านจะส่งไก่ให้หมอเสนทำการเสี่ยงทาย สิ่งสำคัญที่สุดที่หมอเสน

ต้องพิจารณาตรวจดูเพื่อการทำนายไก่ คือ ตีนไก่ทั้ง ๒ ข้าง โดยเริ่มจากตีนข้างซ้าย หมอเสนจะทำนายว่าตีนข้างซ้ายนี้ดีหรือไม่ ถ้าตีนข้างซ้ายงอเข้าหากัน นิ้วงุ้มลง คำทำนายก็จะดี หมอเสนจะได้กินปาน สำหรับตีนข้างขวาถ้าตีนไก่งอน้อย นิ้วไก่จะชี้ออกไป คำทำนายก็จะดี หมอเสนก็จะได้กินปานต่อไป มีงานต่อไปเรื่อยๆ แต่ถ้าตีนไก่ข้างขวางอเข้าหากัน นิ้วงุ้มลง เป็นคำทำนายที่ไม่ดี หมอจะไม่มีงานต่อและจะไม่ได้กินปาน เมื่อจบคำทำนายแล้ว หมอเสนและลูกหลานเจ้าบ้าน ๓ คน ที่ถือไม้ไผ่ ๕ ลำ ก็จะเต้นไปรอบๆพร้อมกับกระทุ้งไม้ไผ่ลงพื้นกระดานให้เกิดเสียงดังเป็นจังหวะ "ตั้ง บั้ง หนอ" เต้นรำไปรอบๆจนครบ ๓ รอบ เหมือนกับการเชิญในครั้งแรกๆ

การเชิญครั้งที่ ๔ หมอเสนจะทำพิธีเชิญ "มด" หรือ "มนต์" และเชิญครูทั้งหมดมากินเหล้าอีกเป็นครั้งที่ ๔ พร้อมกล่าวคำภาษาไททรงดำ ว่า "กินเหล้าเลิกลัดหล่านช้าง ลงทางเหนือ กินเหล้าเลิกลัดหล่านเสือ ลงทางใต้ กินเหล้าเลิกลัดหล่านคนหาน ลงทางกว้าง" (มานิตา เขื่อนขันธ์, ๒๕๔๑ : ๗๘) จากนั้นผู้ช่วยหมอเสนจะยกปานใส่เครื่องเซ่นลงมาจากหิ้ง มาให้หมอเสนดมเครื่องเซ่น ภายในปานเครื่องเซ่นประกอบด้วย เหล้า แกง และผลไม้ เมื่อหมอเสนดมเสร็จแล้วก็จะเต้นรำพร้อมกับลูกหลานเจ้าของบ้าน ๓ คน ที่ถือไม้ไผ่ ๕ ลำ เต้นรำไปรอบๆพร้อมกับกระทุ้งไม้ไผ่ลงพื้นกระดานให้เกิดเสียงดังเป็นจังหวะ "ตั้ง บั้ง หนอ" เต้นรำไปรอบๆจนครบ ๓ รอบ

ขั้นตอนต่อไปเป็นการเสี่ยงทายนับเม็ดข้าวสารหาขวัญและอาบน้ำขวัญ หมอเสนจะทำพิธีเสี่ยงทายหาขวัญ ว่าขวัญหลงไปอยู่ที่ไหนและขวัญอยากมาอยู่ด้วยจริงไหม ถ้าอยากมาอยู่จริงขอให้นับเม็ดข้าวสารได้จำนวนคู่และทำการเสี่ยงทายโดยการหยิบข้าวสารออกมาหยิบมือหนึ่ง หากนับเม็ดข้าวสารได้เลขคู่ตามที่ได้อธิษฐานไว้จริงก็เป็นคำตอบที่ดี หมายความว่าขวัญยินดีมาอยู่ด้วย เป็นที่พอใจแก่ผู้เสี่ยงทายและหมอเสน เป็นอันเสร็จพิธีเสี่ยงหาขวัญ จากนั้นหมอเสนจะทำพิธีเสี่ยงทาย อาบน้ำขวัญต่อทันที จะถามว่าขวัญตัวแห้งดีหรือเปล่า แล้วหยิบข้าวสารมาเสี่ยงทายด้วยการนับเม็ดข้าวสารอีกครั้ง ถ้าได้จำนวนคู่ถือว่าดี ขวัญตัวแห้งดี สบายดี ซึ่งเชื่อกันว่าสุขภาพจะดีไม่เป็นอะไร แต่หากนับได้จำนวนคี่ถือว่าไม่ดี หมายความว่าสุขภาพไม่ดี อาจเกิดการเจ็บป่วย ต้องให้เสี่ยงทายใหม่อีกครั้ง แต่ในการเสี่ยงทายอาบน้ำขวัญนี้ชาวไททรงดำเชื่อว่าการเสี่ยงทายครั้งเดียวจะได้ผลดีที่สุด การเสี่ยงทายหลายครั้งจะไม่ดี ได้คำตอบไม่แม่นยำ เมื่อเชื่อกันว่าไม่ดีก็จะคิดหาวิธีอื่นมาช่วยแก้ไขให้คลี่คลายไปในทางที่ดีให้ได้ในที่สุด

พิธีเสนตั้งบั้งหรือเสนกินปางจะทำต่อจากพิธีเสนเรือน เนื่องจากมีวัตถุประสงค์ในการทำพิธีเหมือนกัน คือการเซ่นไหว้บรรพบุรุษ แตกต่างกันตรงที่พิธีเสนเรือนเป็นการเซ่นไหว้ผีบรรพบุรุษที่เป็นคนธรรมดา ในขณะที่พิธีเสนตั้งบั้งหรือเสนกินปางเป็นพิธีเซ่นไหว้ผีบรรพบุรุษที่เป็น "ผีมด" หรือ "ผีมนต์" ผู้ประกอบพิธีเสนตั้งบั้งหรือเสนกินปางคือ มด และหมอสะ

๔) พิธีเสนปาดตง พิธีเสนปาดตงเป็นพิธีการเซ่นไหว้บูชาผีบรรพบุรุษในวันขึ้นบ้านใหม่ คำว่า "ปาดตง" เป็นภาษาไททรงดำ มีความหมายว่า วางตั้งไว้ พิธีเสนปาดตงจึงมีความหมายว่าการนำเครื่องเซ่นไปวางตั้งไว้ให้แก่ผีเรือนที่ห้องกะล้อห่อง โดยส่วนมากชาวไททรงดำจะเลือกวันทำพิธีเสนปาดตงให้ตรงกับวันขึ้นบ้านใหม่ที่ได้อัญเชิญผีเรือนขึ้นบนเรือน แต่มีข้อห้ามว่าต้องไม่ตรงกับวันตายของพ่อและแม่ โดยอาจเลือกจากวันใดวันหนึ่งในมื้อเวนตงของชาวไททรงดำทั้ง ๑๐ วัน ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว

พิธีเสนปาดตงนี้จะทำ ๒ เวลา คือ เมื่อเช้าและมื้อกลางวัน เจ้าของบ้านจะนำเครื่องเซ่นใส่ถาดไปวางไว้ที่มุมห้องของผีเรือนในห้องกะล้อห่อง อาหารที่นำมาเซ่นแก่ผีเรือนนั้นก็เป็นอาหารปกติประจำวันแต่ ต้องจะต้องแบ่งไว้สำหรับผีเรือนก่อนส่วนหนึ่ง ข้าวที่นำมาเซ่นผีเรือนเรียกว่า "ข้าวปากหม้อ" ซึ่งหมายถึง ข้าวที่หุงสุกใหม่

และตักมาเซ่นแก่ผีเรือนกินก่อน เจ้าบ้านเป็นผู้กล่าวคำอัญเชิญให้ผีเรือนมารับเครื่องเซ่นไหว้นั้น พร้อมทั้งขอพรให้ผู้อยู่อาศัยในบ้านอยู่เย็นเป็นสุข ไม่มีทุกข์ภัย

การทำพิธีปาดตงของผู้ท้าวและผู้น้อยจะต่างกันตรงที่ ผู้ท้าวต้องทำพิธีปากตงทุกๆ ๕ วัน ส่วนผู้น้อยจะต้องทำพิธีปาดตงทุกๆ ๑๐ วัน การนับวันทำพิธีเสนปาดตงต้องนับให้ถูกต้องตามวัน มิเช่นนั้นผีเรือนจะไม่สามารถมารับเครื่องเซ่นได้ หรือหากลืมก็ให้การปาดตงในครั้งนั้นผ่านไป และนับวันที่จะทำปาดตงใหม่ให้ถูกต้อง

๕) พิธีปาดตงข้าวใหม่ พิธีปาดตงข้าวใหม่ เป็นพิธีที่ชาวไททรงดำจัดขึ้นหลังการเก็บเกี่ยวข้าวเสร็จ โดยจะทำปีละ ๑ ครั้ง เมื่อเก็บเกี่ยวข้าวเสร็จ ชาวไททรงดำจะอัญเชิญผีเรือนมากินข้าวใหม่ เพื่อเป็นสิริมงคลแก่ตนเองและครอบครัว เรียกว่าการทำปาดตงข้าวใหม่

ข้าวที่จะนำมาใช้ในพิธีปาดตงข้าวใหม่ ต้องมีการเตรียมดังนี้

ข้าวเม่า คือ ข้าวเปลือกที่เป็นข้าวเหนียวนำมาคั่ว ตำแล้วนึ่ง

ข้าวฮาง คือ ข้าวเปลือกที่เป็นข้าวเหนียวนำมานึ่งแล้วตากแดดให้แห้ง เมื่อแห้งแล้วนำไปตำฟาดแกลบออก เอาแต่เมล็ดข้าวเหนียวมานึ่งอีกครั้ง

ข้าวตะหลาย คือ เมล็ดข้าวเหนียวที่เกี่ยวมาตากแล้วนำมาสีมาตำเป็นข้าวเหนียว

พิธีปาดตงข้าวใหม่จะจัดขึ้นประมาณเดือนอ้าย เดือนยี่ของทุกปี เจ้าของบ้านจะเชิญญาติผีน้องที่นับถือผีเดียวกันและชาวบ้านมาร่วมในพิธีด้วย การจัดเตรียมเครื่องเซ่นประกอบด้วย ข้าวเหนียว ข้าวฮาง ข้าวเม่าซึ่งคลุกกับมะพร้าวขูดพรมน้ำเกลือ ข้าวต้มมัด ขนมนมสาวหรือขนมเทียน อ้อย กล้วย เผือก มัน และผลไม้ตามฤดูกาลแล้วแต่จะจัดหามาได้ ไก่ ๑ ตัว สำหรับทำแกงไก่ใส่หน่อไม้เปรี้ยว ซึ่งถือว่าเป็นอาหารสำหรับเซ่นที่จะขาดไม่ได้ในพิธีปาดตงข้าวใหม่ นอกจากนี้ยังมีอาหารเซ่นอื่นๆอีก เช่น ผักจุ๊บ ผักแว่น ผักบุ้ง แจ่ว ปลาร้า เป็นต้น

เครื่องเซ่นที่ต้องจัดวางในสำรับมี เหล้า ๑ ขวด ขันน้ำ ข้าวเหนียวใส่กล่อง ข้าวเม่า ข้าวฮางใส่ถ้วยแล้วจัดสำรับคาวหวานไปวางไว้ที่ห้องกะล้อห่องที่ได้มีการปูเสื่อเตรียมไว้ จากนั้นเจ้าของบ้านจะกล่าวคำอัญเชิญผีบรรพบุรุษมารับเครื่องเซ่น โดยใช้เวลาประมาณครึ่งชั่วโมง หลังจากนั้นจึงเรียกญาติพี่น้องและแขกมากินปาดตงข้าวใหม่ร่วมกัน พิธีนี้เจ้าของบ้านจะเป็นผู้ทำพิธีและจะทำให้เสร็จภายในวันเดียว

๔.๒ พิธีกรรมเกี่ยวกับการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน

๔.๒.๑ พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับชีวิต จากการศึกษาพิธีกรรมการนับถือผีที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน บ้านโพธิ์ศรี และบ้านมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า

๑) การเกิด โดยปกติเมื่อเด็กคลอดแล้ว หมอตำแยจะชำระล้างตัวเด็กทำความสะอาดให้เรียบร้อยเมื่อรกคลอดออกมาก็จะใส่กระบอกไม้ขาวประมาณ ๑ ศอก ไปฝังไว้ชายรั้วบ้านหรือบริเวณใต้บันไดเพื่อเป็นเคล็ดให้เด็กอยู่ติดบ้านไม่หนีหายไปไกล

การทำพิธีสู่ขวัญเด็กแรกเกิด สามี (พ่อเด็ก) จะไปบอกกล่าวทางญาติฝ่ายตน และฝ่ายภรรยาก็จะบอกญาติฝ่ายตนว่าจะมีการสู่ขวัญผู้น้อย ซึ่งจะไม่ใช้วัน ๑๒ ค่ำ หรือวันสิ้นเดือนเพราะถือเป็นวันดับ การที่จะใช้วันไหนทำพิธีให้นับวันแรกเกิดเป็นวัน "เกิด" ต่อไป "กำ" ต่อไป "ไข่" ต่อไป "กำ" "ไข" ถ้าครบตรงกับไขและไม่ตรงกับ ๑๒ ค่ำก็ออกได้ ถ้าตรง ๑๒ ค่ำ ให้นับ "กำ" "ไข" พวกญาติผู้เฒ่าผู้แก่ก็จะมาช่วยทำข้าวต้มผัดปั่นแป้ง ทำข้าวลัง (ขนมปลากริม)

เมื่อถึงวันไขผู้เฒ่าผู้แก่ตลอดจนบรรดาเพื่อนบ้านที่มาร่วมในพิธีก็จะทำพาขวัญ (พระขวัญ) (พาน ของขวัญ) มาให้ พาขวัญของพ่อ ปู่-แม่ย่า จะมีไก่ ๑ ตัว, ข้าวสาร ๑ ถ้วย, ขนม, ดอกไม้ ๒ กรวย (กระชวย) ซึ่งมี ธูป ๔ ดอก จัดดอกไม้ไว้กลางธูปไว้ ๒ ข้างๆ ละ ๒ ดอก และเทียน ๒ เล่ม, เหล้า ๑ ขวด ไข่เป็ดหรือไข่ไก่ ๑ ฟอง, กล้วย ๑ หวี ใส่มาในพาน ๑ พาน

เมื่อญาติพี่น้องมาพร้อมกันแล้ว (ประมาณ ๙ โมงเช้า) หมอพรจะเรียกแม่กำและลูกออกมานั่งในสถานที่ที่จัดไว้ และยกพาขวัญมาตั้งล้อม แม่-ลูก-หมอพร จะต้องนั่งในทิศที่ไม่ตรงกับผีหลวง สำหรับเด็กจะมีผู้เฒ่าซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับการยกย่องนับถือว่าเป็นคนดีมีความสุขเป็นผู้อุ้มไว้

ทิศประจำวันที่ถือว่าผีหลวงสถิตย์อยู่และห้ามนั่งตรงทิศนั้นในพิธีมีดังนี้

วันอาทิตย์-วันศุกร์ ผีหลวงสถิตทาง ทิศตะวันตก-ตะวันออก

วันอังคาร-วันพุธ ผีหลวงสถิตทาง ทิศเหนือ-ทิศใต้

วันจันทร์-วันเสาร์ ผีหลวงสถิตทาง ทิศตะวันออก-ทิศตะวันตก

วันพฤหัสบดี ผีหลวงสถิตทาง ทิศใต้-ทิศเหนือ

เมื่อนั่งในทิศที่ถูกต้องเรียบร้อยดีแล้ว หมอพรก็จะกล่าวคำทำขวัญจนจบแล้วพิธีขอพรฟายเหล้าต่อโดย หมอจะเทเหล้าใส่ถ้วยชาแล้วใช้กระชวยจิ้มเหล้าพรมไปที่แม่และเด็กและเอาเหล้าที่เหลือให้แม่ (หญิงแม่ลูกอ่อน) กำดื่มเล็กน้อย พร้อมทั้งแตะป้ายปากเด็กเป็นเคล็ดเพื่อปกปักษ์รักษาเด็กให้สุขภาพสมบูรณ์อยู่เย็นเป็นสุขไม่เป็นโรคเป็น ทราง

เมื่อหมอพรจบพิธีแล้วพ่อปู่แม่ย่าก็จะเอาทองมามัดแขวนหลานตามฐานะ ถ้าฐานะดีก็อาจใช้ทองหรือเงินขนาดตามฐานะได้ หมอพรและบรรดาแขกผู้เฒ่าผู้แก่ก็จะทำด้ายมงคลมาผูกข้อมือแม่-และลูก แลช่วยเงินเจ้าภาพด้วย รายละ ๑ บาท ๒ บาทหรือ ๕ บาทแล้วแต่ฐานะของแขกนั้นๆ เป็นการผูกแขนเด็กด้วย

เมื่อเสร็จพิธีแล้วเจ้าภาพจะยกอาหารมาเลี้ยงญาติพี่น้องและญาติมิตรจนอิ่มหนำสำราญดี ของที่ใส่มาในพาขวัญเจ้าภาพจะเก็บไว้แล้วใส่ข้าวต้มผัดคนละ ๒ โคม (คู่), ข้าวล้งคนละ ๑ ชาม กล้วยคนละ ๓-๔ ผล เป็นการตอบแทนแก่ญาติมิตรที่มาร่วมพิธีกลับไปด้วย

แบบของพิธีเต็มที่นี้จะใช้กับบุตรคนแรกของครอบครัวเท่านั้น ส่วนบุตรต่อๆ ไป ก็มีการทำขวัญกันแต่ไม่เต็มที่และครบพิธีเท่าคนแรก

๒) การแต่งงาน ประเพณีไทยพวนโบราณ มีระบุว่า การเอาผัวเอาเมียระหว่างเครือญาติพี่น้องสายโลหิตเดียวกัน จะมีเว้นบ้างก็แต่ลูกชายผู้พี่ไปได้เสียกับลูกสาวลูกฝ่ายผู้น้อง ไม่ผิดธรรมเนียม ส่วนลูชายผู้น้องไปได้เสียกับลูกสาวฝ่ายผู้พี่ ท่านว่า ผิดผีตั้ง หรือ ผีด้าม กล่าวคือผีบรรพบุรุษ ผีเหย้าผีเรือน ในเช้าวันแต่งนั้นจะมีการนิมนต์พระมารับบาตรและฉันเช้าที่บ้านของฝ่ายหญิงเจ้าบ่าวจะมาถึงบ้านของฝ่ายเจ้าสาวตามฤกษ์ที่ฝ่ายเจ้าสาวให้หาหรือตามที่นัดหมายกันไว้พร้อมด้วยเฒ่าแก่ทั้งสอง เฒ่าแก่ของฝ่ายหญิงจะมารอรับอยู่แล้ว

ฝ่ายชายจะนำอาหารแบบที่ชาวบ้านกล่าวว่า "ข้าวหม้อแกงหม้อ" มาร่วมตักบาตรและเลี้ยงพระด้วย เจ้าบ่าวและเจ้าสาวจะตักบาตรร่วมกันโดยที่เจ้าบ่าวคว่ำมือกุมด้ามทับพีไว้และเจ้าสาวหงายมือรองรับด้ามทับพีจากด้านล่างไว้แล้วตักข้าวใส่ลงในบาตรพระด้วยกัน

พระที่นิมนต์มาฉันช้านั้นไม่จำกัดจำนวนรูป แต่โดยปกติแล้วจะนิมนต์ ๙ รูป เมื่อฉันเสร็จและสวดให้ศีลให้พรแล้ว พระจะพรมน้ำมนต์ให้คู่บ่าวสาว แล้วโปรยข้าวตอกดอกไม้ ซึ่งเจ้าบ่าวและเจ้าสาวจะเก็บรวบรวมห่อไว้

๓) การเจ็บป่วย ในสมัยโบราณกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนมีความเชื่อเรื่องผีหรืออำนาจเหนือธรรมชาติที่มีบทบาทต่อการเจ็บไข้ได้ป่วยสูงมาก เมื่อมีสมาชิกในครอบครัวเกิดการเจ็บป่วย ต้องไปปรึกษาพ่อหมอประจำชุมชนเพื่อให้ทำพิธีทรงเสี่ยงทาย ขอพร หรือบนบานเพื่อให้หายจากอาการเจ็บป่วย เช่น อาการป่วยเรื้อรัง อาการป่วยด้วยที่ไม่ทราบสาเหตุและไม่คาดคิดมาก่อน หรือการบาดเจ็บด้วยอุบัติเหตุ เป็นต้น เมื่อหัวหน้าครอบครัวหรือสมาชิกในครอบครัวพาผู้ป่วยไปพบหมอเพื่อเสี่ยงทายอาการเจ็บป่วย เหตุที่เจ็บป่วย เพราะผีต้องการมาอยู่ด้วย หรือไปทำการสิ่งใดอันเป็นการหลบหลู่ดูหมิ่นต่อผีทั้งโดยความตั้งใจและไม่ตั้งใจ

จากนั้นหมอผู้ทำพิธีจะทำการรักษา ด้วยการเข้าทรงที่ศาลปู่เจ้าพ่อใหญ่ ญาติผู้ป่วยต้องนำของเซ่นไหว้ตามที่คนทรงบอกไว้ก่อนแล้วว่าต้องมีสิ่งใด จำนวนเท่าใด มาในการทำพิธีด้วย หมอผู้ทำพิธีจะเชิญเจ้าพ่อใหญ่มาลงร่างทรงและปัดรังควานให้หายจากอาการเจ็บป่วยหรือบาดเจ็บ เป็นต้น

ปัจจุบันสมาชิกในชุมชนยังมีความเชื่อถือศรัทธาในเจ้าพ่อใหญ่ หมอผู้นำพิธีและคนทรงอย่างสืบเนื่อง แต่อาจมีบทบาทความเจริญของการแพทย์แผนปัจจุบันเข้ามาเกี่ยวพันกับชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนเพิ่มขึ้น เป็นความเชื่อ ๒ แนวทางที่ควบคู่กันไป เปรียบเสมือนการแพทย์รักษาอาการบาดเจ็บทางร่างกาย ส่วนภูมิปัญญาชุมชนเรื่องการนับถือผีเป็นการเยียวยาทางจิตใจ

๔) การตาย เมื่อมีคนตายในหมู่บ้านไหน ผู้คนในหมู่บ้านนั้นก็จะต้องกำ การกำเมื่อมีคนตายนี้ กำเฉพาะแต่ในบ้านคือไม่ทำการทำงานในบ้าน ในหมู่บ้านที่มีคนตายทุกบ้านเรือนจะต้องทำเครื่องหมายไว้ที่บ้านเรือนของตน การทำเครื่องหมายนั้น คือเอาสากสำหรับตำข้าว ไปพาดไว้ที่ตั่นบันไดตั่นที่หนึ่ง คือนับจากข้างล่างขึ้นไป เมื่อใครเห็นเครื่องหมายนี้ก็จะทราบได้ทันทีว่าหมู่บ้านนี้มีคนตายและศพยังอยู่ที่บ้านยังไม่ได้เอาไปฝังไปเผา สมัยนี้ถ้าเป็นการตายดีอาจนำศพมาตั้งทำพิธีที่บ้านได้ แต่หากตายไม่ดีต้องไปนำพิธีที่วัด อย่างไรก็ตามจากการสอบถามข้อมูลพบว่าปัจจุบันนี้เมื่อมีคนตายไม่ว่าจะตายดีหรือตายไม่ดีส่วนมากจะนำศพไปทำพิธีทางศาสนาที่วัดเลย

คนป่วยๆอยู่ในบ้าน เวลาสิ้นใจลง ร่วมยาต่างๆที่ใช้รักษาจะต้องรวมกัน ทิ้งไปทั้งหมด ไม่เช่นนั้นจะต้องนำไปไว้นอกชายคาบ้านเรือน สำหรับเครื่องนุ่งห่มทั่วไปของผู้ตายใช้ เช่น เสื้อ กางเกง ผ้าซิ่น ที่นอน หมอน มุ้งนั้น ในวันนำศพออกไปป่าช้า หรือนำลงหีบไปวัด ให้นำของเหล่านั้นรวมห่อเสียไว้ใกล้ที่ตั้งหีบศพหรือโลงศพ พอเสร็จพิธีบังสุกุล เตรียมจะเผาแล้วควรเอาให้เป็นทานแก่คนยากจน ขอทาน หรือผู้รักษาศีลที่ต้องการไป

สำหรับคนตายที่เป็นชาวบ้าน คนที่เคยกินหมาก ลูกหลานก็จะตำหมากใส่ปากให้ ที่ชอบสูบบุหรี่ก็ซื้อบุหรี่ใส่โลงให้ มีปริศนาธรรมว่า แม้จะเคยกินหมาก แม้จะเคยสูบุหรี่ก็ตาม พอตายแล้วอะไรๆ ที่ลูกหลานจัดให้ก็หากินได้ไม่เลย

<u>การเสียผี (หรือแปงผีเรือน)</u> สมัยปู่ย่าตาทวดของชาวไทพวนนั้น ถ้าผู้ชายไปเที่ยวบ้านผู้สาว ถ้าไม่รักไม่ชอบพอกันจริงๆ บังเอิญไปล่วงเกิน เช่น ไปตบกัน จับหน้าอก (ถูกตู๊ = นม) ผู้หญิง ถ้าฝ่ายหญิงร้อง (เพราะไม่ชอบ) ผู้ใหญ่ฝ่ายหญิง อาจจะปรับไหม เสียค่าผีแพงหน่อย ถ้าสมัยโบราณจริงๆ ก็ไม่เกิน ๔ บาท ๖ บาท แต่ต่อๆมาแบบทางภาคเหนือก็เรียกค่าผีไม่เกินกว่านี้ ภายหลังเรียกกันแพง เขาว่าเรียกค่าเสียหาย ค่าล้างอายจึงตกเป็นเงิน ๑๐๐ ถึง ๑,๐๐๐ บาทก็มี ดีไม่ดีฝ่ายหญิงอาจจะเรียกเป็นหมื่น ควรระวังไว้

๔.๒.๒ พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพ จากการศึกษาพิธีกรรมการนับถือผีที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน บ้านโพธิ์ศรี และบ้านมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า

พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องการการนับถือผีในการประกอบอาชีพทางการเกษตรของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนนั้น พบว่ามีพิธีการที่เกี่ยวกับแม่โพสพเป็นสำคัญ โดยจะต้องทำขวัญแม่โพสพทุกครั้งหลังจากที่ฤดูเก็บเกี่ยวเสร็จสิ้นลง ทั้งนี้เพื่อที่แม่โพสพจะได้บันดาลให้ข้าวในนาเจริญงอกงาม ในปีต่อไป เมื่อจะเก็บข้าวเข้ายุ้งฉางก็จะต้องอันเชิญแม่โพสพเข้าไปด้วย เพื่อที่จะได้ช่วยดูแลรักษาข้าวต่อไป

เจ้าทุ่งนั้นมีหน้าที่คล้ายแม่โพสพ คือถ้าบวงสรวงเซ่นไหว้ก่อนทำนาก็จะทำให้ผลผลิตเจริญงอกงามช่วยคุ้มครองข้าวในนา เครื่องเซ่นไหว้นั้นก็ประกอบด้วย ไก่ กล้วย หมาก พลู เหล้า และบุหรี่ มีอยู่ ๑ รายที่กล่าวว่าใช้มะพร้าว ๑ ผล กล้วย ๑ หวี และธูป ๓ ดอก ก็เพียงพอ

ส่วนเจ้าและอำนาจอื่นๆ ที่เกี่ยวกับธรรมชาติและการเกษตรกรรมนั้นก็มีอำนาจคล้ายๆกัน คือ ถ้าให้ความเคารพบูชาแสดงสัมมาคารวะแล้วก็จะช่วยคุ้มครองป้องกันภัยให้เจ้าอื่นๆนี้โดยปกติจะไม่มีการเซ่น เพียงแต่ให้ความเคารพและไม่รบกวนก็เพียงพอแล้ว สำหรับแม่พระคงคานั้นถ้ากราบไหว้ก็จะช่วยให้มีน้ำอุดมสมบูรณ์

ชาวบ้านเชื่อว่าเป็นผีเฝ้าไร่นา เมื่อชาวบ้านเข้าหักร้างถางพง เพื่อแปรสภาพที่ดินไปเป็น ที่นา พวกเขาจะทำพิธีเชิญผีตาแฮกตนหนึ่งมาเป็นผู้เฝ้ารักษาที่นาและข้าวกล้า แต่ละปีเจ้าของนา จะต้องทำพิธีเซ่นสังเวยก่อนลงไถนา และเมื่อเก็บเกี่ยวเสร็จแล้ว จะต้องแบ่งข้าวสี่เกวียน (จำลอง เล็กๆ) ให้แก่ผีตาแฮกด้วย

พิธีช่วงเพาะปลูก มีเป้าหมายเพื่อบวงสรวงบนบาน บอกกล่าว ฝากฝังสิ่งที่เกี่ยวข้องกับข้าวหรือการเพาะปลูกแก่เทพเจ้าหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ขอให้การเพาะปลูกข้าวดำเนินไปได้ด้วยดี ปราศจากอันตรายต่างๆ อาทิ พิธีแรกไถนา พิธีเลี้ยงผีตาแฮก ตกกล้า พิธีแรกดำนา พิธีปักข้าวตาแฮก พิธีปักกกตาแฮก

พิธีกรรมเพื่อการบำรุงรักษา เพื่อให้ข้าวงอกงาม ปลอดภัยจากสัตว์ต่างๆ หนอนเพลี้ย พิธีกรรมประเภทนี้จัดขึ้นในช่วงระหว่างการเพาะปลูกจนกระทั่งเก็บเกี่ยว อาทิ พิธีไล่น้ำ พิธีปักตาเหลว พิธีสวดสังคหะ พิธีรับขวัญแม่โพสพ พิธีไล่หนู ไล่นก ไล่เพลี้ย ไล่แมลง และอื่นๆ โดยใช้น้ำมนต์ ผ้ายันต์ ภาวนาโดยหว่านทราย หรือเครื่องราง

พิธีกรรมเพื่อการเก็บเกี่ยว-ฉลองผลผลิต เพื่อให้ได้ผลผลิตมาก และเพื่อแสดงความอ่อนน้อมกตัญญูต่อข้าว ตลอดถึงสิ่งที่เกี่ยวข้อง พิธีกรรมประเภทนี้ จัดขึ้นในช่วงฤดูกาลเก็บเกี่ยว อาทิ พิธีรวบข้าว พิธีแรกเกี่ยวข้าว พิธีเชิญข้าวขวัญ พิธีวางข้าวต่ำงน้ำ พิธีปลงข้าว พิธีขนข้าวขึ้นยุ้ง พิธีตั้งลอมข้าว พิธีปิดยุ้ง พิธีเปิดยุ้ง

ประเพณีเฮียะขวัญข้าว คือประเพณีเรียกขวัญข้าว หรือเชิญขวัญข้าวนั่นเอง เป็นประเพณีในสงคมเกษตรกรรมทั่วไปแทบจะทุกความเชื่อ ทุกศาสนา เมื่อการทำนาข้าวเป็นส่วนสำคัญสำหรับการดำรงชีวิต การมีน้ำท่าบริบูรณ์ และข้าวออกรวงงอกงามเป็นความปรารถนาสูงสุดของชาวนา

ในการประกอบพิธี "เฮียะขวัญข้าว" ผู้ประกอบพิธีต้องเตรียมเครื่องเซ่นไหว้ ได้แก่ ไข่ไก่ต้ม ๑ ฟอง ข้าวเหนียว ๑ แอบเล็ก เกลือ ๑ ช้อน น้ำ ๑ ขวด มีเส้นด้ายสีขาวเคียนคอขวด และมีขัน ๕ ประกอบด้วย ธูป ๕ ดอก ดอกไม้ ๕ ดอก โดยผู้ทำพิธีจะต้องเอาของเซ่นไหว้ไปประกอบพิธีลานข้าว พร้อมทำ "แม่ย่าเฒ่า" นี้ คือหุ่นฟางซึ่งสมมุติให้เป็น "แม่นางขวัญข้าว" หรือ "แม่ย่าเฒ่า" ผู้ทำพิธีหรือเหจ้าของนาจะกล่าวขอเชิญแม่ขวัญข้าวกลับเขายุ้งฉางเพื่อเป็นสิริมงคล ต่อเนื่องถึงเดือนหกฝนตกฟ้าลงมาแล้ว จะเชิญแม่เฒ่ามาที่ท้องนา

การทำพิธี "เฮียะขวัญข้าว" โดยทั่วไปนิยมทำในเดือน ๓ ขึ้น ๓ ค่ำ ซึ่งถือว่าเป็นฤกษ์ดีแต่บางครั้งอาจทำพร้อมกับบุญคูนลานในเดือนยี่ก็ได้ เพราะทำในที่เดียวกัน คือที่ลานตากข้าว ลานฝัดข้าว ซึ่งอยู่ใกล้ๆ กับตูบ

เฝ้านา ในการทำบุญคูนลาน เจ้าของที่จะถากลานในทุ่งนาเพื่อกองฟ่อนข้าว เมื่อเกี่ยวข้าวเสร็จจะมัดเป็นฟ่อนๆ แล้วหาบมากองเป็นชิ้นๆ ที่ลานจนข้าวหมดผืนนาปกติคนมัดฟ่อนข้าวที่ชำนาญ ข้าวฟ่อนหนึ่งเมื่อนวดแล้วจะได้ ๑ ถัง พอกองข้าวเสร็จนับฟ่อนได้ ก็ได้เลยว่าปีนั้นจะได้ข้าวกี่เกวียน เมื่อจะทำบุญก็จะนิมนต์พระมาช่วงเช้า สวดมนต์และถวายอาหารบิณฑบาต เสร็จแล้วเลี้ยงแขก พระสงฆ์อนุโมทนา และปะพรมน้ำมนต์เพื่อเป็นสิริมงคลและที่เหลือเอาไปพรมข้าว ควาย และรอบๆ กองข้าว ประเพณีทำบุญคูนลาน และเฮียะขวัญข้าวนี้เป็นประเพณีที่ต้องการกำลังใจ และความเชื่อมั่นในการทำนาเพื่อความอยู่รอดของชีวิตในสังคมเกษตรกรรม

๔.๒.๓ พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับชุมชนหรือสังคม จากการศึกษาพิธีกรรมการนับถือผีที่เกี่ยวข้องกับชุมชนหรือสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน บ้านโพธิ์ศรี และบ้านมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า พิธีกรรมเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องการนับถือผีบรรพบุรุษที่สำคัญและสมาชิกในชุมชนทุกคนรู้จักกันเป็นอย่างดี คือ พิธีไหว้ศาลเจ้าพ่อ พิธีทำบุญห่อข้าวดำดินหรือบุญข้าวประดับดิน พิธีกำฟ้า พิธีกำเกียง ซึ่งก็คือพิธีเซ่นไหว้ผีบรรพบุรุษ ดังนี้

๑) พิธีไหว้ศาลเจ้าพ่อ กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนมีความเชื่อถือและให้ความเคารพศรัทธาต่อศาลเจ้าพ่อประจำชุมชนอย่างแรงกล้า ด้วยเชื่อว่าดวงวิญญาณของเจ้าพ่อที่สิงสถิตย์อยู่ ณ ศาลประจำชุมชนนี้ เป็นดวงวิญญาณของกษัตริย์ หรือเจ้านายที่เคยปกครองกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนมาตั้งแต่ครั้งอาศัยอยู่ในราชอาณาจักรลาว หรืออาจเป็นวิญญาณของนายกองแดงผู้นำชุมชนหรือนายทัพใหญ่ที่มีความกล้าหาญ และเข้มแข็งจนสามารถตั้งถิ่นฐานใหม่ให้แก่กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนมั่นคงมาจนทุกวันนี้ ศาลเจ้าพ่อประจำชุมชนจึงเปรียบเสมือนที่พึ่งทางใจเป็นขวัญและกำลังใจในการดำเนินชีวิต ตลอดจนเป็นสัญลักษณ์แสดงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนในชุมชน ดังนั้นพิธีไหว้ศาลเจ้าพ่อประจำชุมชนถือว่าเป็นงานใหญ่มากที่สุดและมีความสำคัญมากที่สุดสำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน ถือว่าเป็นงานฉลองสมโภชเจ้าพ่อ

เมื่อกำหนดวันพิธีไหว้ศาลเจ้าพ่อได้แล้ว เจ้าจ้ำซึ่งปัจจุบันอาจเป็นผู้นำพิธีจะประกาศให้สมาชิกในชุมชนทราบว่าจะจัดพิธีไหว้ศาลเจ้าพ่อในวันใด จากนั้นจะรวบรวมสมาชิกในชุมชนจำนวนหนึ่งไปเก็บกวาดทำความสะอาดศาลเจ้าพ่อและบริเวณโดยรอบ สมาชิกในชุมชนคนอื่นๆก็จะจัดเตรียมเครื่องเซ่น ลักษณะการจัดเตรียมเครื่องเซ่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนที่บ้านโพธิ์ศรี และบ้านมะขามล้มนี้ เป็นไปในลักษณะที่สมาชิกในชุมชนทุกคนและทุกครอบครัวมีส่วนร่วมในการจัดเตรียมเครื่องเซ่น เช่น หากกำหนดว่าต้องใช้ไก่ในการไหว้ ๑๑ ตัว ชาวบ้านก็จะรวบรวมกันจากทุกบ้านให้ได้ไก่จนครบ ๑๑ ตัว เอามาเซ่นไหว้รวมกัน บ้านใดที่ไม่มีไก่ก็อาจจัดเตรียมเครื่องเซ่นอื่นๆเพื่อใช้ในการประกอบพิธี ขั้นตอนการจัดเตรียมพิธีนี้จึงเป็นเหมือนการเชื่อมสัมพันธ์ให้คนในชุมชนสามัคคีกันทำงานโดยมีที่ศรัทธาเดียวกันคือเพื่อบูชาเจ้าพ่อ ในตอนเช้าสมาชิกในชุมชนจะนำเครื่องเซ่นมารวมกัน โดยมีเจ้าจ้ำหรือผู้นำพิธีเป็นคนนำเครื่องเซ่นมาจัดตั้งที่โต๊ะวางเครื่องเซ่นที่ศาลเจ้าพ่อ จากนั้นผู้นำกล่าวคำบอกกล่าว ขออนุญาต หรืออัญเชิญเจ้าพ่อมารับเครื่องเซ่น และเป็นผู้นำพิธีนำพานเครื่องเซ่นทั้งหลายมอบแด่ศาลเจ้าพ่อ เช่น ข้าว หัวหมู ไก่ ไข่ เหล้า ขนมต้มแดงต้มขาว ข้าวหลาม หมากพลู ยาเส้น หรือบุหรี่ ข้าวตอกดอกไม้ธูปเทียน ผลไม้ เป็นต้น จากนั้นในช่วงบ่ายจะมีการทรงเจ้าพ่อโดยร่างทรงหรือเรียกว่า "นางเทียม" เพื่อให้ทำนายความเป็นอยู่ของคนในชุมชน

๒) พิธีทำบุญข้าวประดับดิน แรม ๑๓ – ๑๔ ค่ำ เดือน ๘ การห่อข้าวดำดินนั้นทำกันในวันสิ้นเดือน ๘ แรม ๑๓ – ๑๔ ค่ำ ทุกบ้านเรือนจะให้ลูกหลานนำวัตถุสิ่งของ ส่วนมากเป็นผลไม้ซึ่งเก็บมาจากไร่ เช่น แตงไทย แตงโม ข้าวโพด เป็นต้น ไปให้ญาติ พี่น้องและเพื่อนบ้านใกล้เรือนเคียง เมื่อญาติหรือเพื่อนบ้าน

ได้รับสิ่งของแล้ว ก็จะนำสิ่งของไปให้เป็นการตอบแทนบ้าง สิ่งของซึ่งนำไปให้ซึ่งกันและกันนี้ จะต้องเก็บไว้เป็นที่ต่างหาก ไม่เอาไปเก็บรวมไว้กับสิ่งของในบ้านของตน เพราะสิ่งของนี้จะไม่รับประทานกันเลย เพราะจะต้องเอาไปทำบุญกันในตอนเช้ามืดก่อนรุ่งอรุณเป็นวันใหม่ ในเวลากลางคืนทุกบ้านเรือนก็จะจัดการห่อสิ่งของซึ่งญาติและเพื่อนบ้านนำมาให้พร้อมกับสิ่งของ ๆ ตน เฉพาะผลไม้ลูกเล็ก ๆ ก็หั่นเป็นชิ้นเล็กชิ้นน้อยซึ่งพอจะห่อได้ ส่วนลูกใหญ่ ๆ ก็จะนำไปทั้งลูก การห่อสิ่งของนี้ใช้ใบตองกล้วยห่อเป็นสองชั้น ชั้นล่าง มีข้าวและกับข้าว เช่น เนื้อหมู เป็ด ไก่ ปลา ตามแต่บ้านไหนจะมีอะไร ชั้นที่สองคือผลไม้ ต่าง ๆ ที่นำมาให้ซึ่งกันและกันนั้น พอเช้ามืดประมาณ ๐๓.๐๐ - ๐๔.๐๐ นาฬิกา พระภิกษุสามเณรจะไปตีฆ้องตีกลอง ชาวบ้านก็จะตื่นเพื่อนำห่อข้าวไปทำบุญที่วัดในเวลาเช้ามืด

การห่อข้าวดำดินนี้ ทำเพื่อส่งห่อข้าวไปให้แก่ญาติที่ตายไปแล้วกินประเพณีที่เรียกว่า "ห่อข้าวดำดิน" นั้นอาจเป็นเพราะว่าการเอาห่อข้าวไปวัดในเวลาเช้ามืด ต่างคนต่างไปมองไม่เห็นกัน เปรียบเหมือนว่า ห่อข้าวดำดินไปโพล่ที่วัดก็ได้

๓) พิธีกำฟ้า กำฟ้าเป็นพิธีที่เป็นของลาวพวนโดยเฉพาะ เป็นพิธีที่จัดขึ้นภายหลังการเก็บเกี่ยวข้าวเสร็จแล้วส่วนใหญ่มักกำหนดวันไว้แน่นอนเช่นที่บ้านโพธิ์ศรี คือกำหนดเอาวันขึ้น ๓ ค่ำ เดือน ๓ (หมู่บ้านกกม่วงไม่ได้กำหนดไว้แน่นอน) ในวันนี้ชาวบ้านจะพากันหยุดทำงานตั้งแต่พระอาทิตย์ขึ้นจนกระทั่งพระอาทิตย์ตกดิน เมื่อ "มมกำฟ้า (มำหรือมมหมายถึงหมดหรือพ้น) แล้ว จึงจะทำงานตามปกติต่อไปได้ และในวันดังกล่าวนี้ใครจะส่งเสียงอึกทึกครึกโครม หรือเอะอะไม่ได้ เพราะเชื่อว่าฟ้าจะผ่า วันนี้ในตอนเช้าชาวบ้านจะหยุดงาน พากันนำเอาอาหารคาวหวานโดยเฉพาะข้าวหลามไปถวายพระ เลี้ยงพระและฟังเทศน์ฟังธรรมเสร็จแล้ว ชาวบ้านจะเอาข้าวต้ม และขนมไปแจกญาติมิตร ตอนบ่ายจะมีการเลี้ยงสุราอาหารกันสนุกสนาน ต่อจากวันนี้ไปอีก ๗ วัน จะต้องทำพิธีกำฟ้าอีกครึ่งวัน คือ จะกำฟ้าในตอนเพลมีการเอาอาหารข้าวต้มและข้าวหลามไปแจกญาติมิตรด้วยเช่นเดียวกัน และต่อไปอีก ๕ วัน จะมีการถวายอาหารแก่พระในตอนเช้าอีก ต่อจากนั้นชาวบ้านจะเอาคุ้นไฟไปเสียแสงตามแม่น้ำลำคลอง โดยทิ้งคุ้นไฟลงในลำน้ำเป็นเครื่องหมายว่าหมดเขตกำฟ้าแล้ว

เล่ากันว่าในสมัยก่อน หัวหน้าหมู่บ้าน หรือ "กวานบาน" ในวันที่ฟ้าร้องครั้งแรกจะต้องไปถามคนหูตึกว่า ได้ยินเสียงฟ้าร้องไหม เช่น ถ้าหากคนหูตึงตอบว่า "ไม่ได้ยิน" ก็จะยังไม่ประกาศกำฟ้าให้ชาวบ้านทราบ ต่อเมื่อคนหูตึงตอบว่า "ได้ยิน" หัวหน้าหมู่บ้านก็จะประกาศให้ชาวบ้านกำฟ้า ชาวบ้านเชื่อกันว่าทิศที่ฟ้าร้องครั้งแรกจะเป็นเครื่องหมายว่าในปีหน้าฟ้าใหม่นั้นโดยทั่วๆ ไปจะมีลักษณะเป็นอย่างไร เช่น ถ้าฟ้าร้องทางทิศตะวันใต้ หมายถึง จะอดเกลือ ถ้าฟ้าร้องทางทิศเหนือ หมายถึงจะอดข้าว ถ้าฟ้าร้องทางทิศตะวันตก หมายถึงต้องเอาจา (จอบ) ทำหอก (คือจะเกิดฆ่าฟันกัน หรือมีศึกเสือเหนือใต้) ถ้าฟ้าร้องทางทิศตะวันออก หมายถึงต้องเอาหอกทำจา (คือจะมีความร่มเย็นเป็นสุข) เป็นต้น

ก่อนเข้านอนในคืนก่อนถึงวันกำฟ้า เจ้าของสัตว์เลี้ยงอันมีวัว และควายเป็นต้น จะร้องประกาศเป็นการบอกกล่าว แก่สัตว์เลี้ยงของตนว่า "วัวควายเอยกำฟ้า เน้อ อย่าได้อึกทึกครึกโครม ต่อบัดนี้ไปจนถึงวันรุ่งขึ้นเมื่อพระอาทิตย์ตกแล้วจึงมา" เป็นการประกาศว่าพรุ่งนี้จะมีกำฟ้า และหยุดการทำงานทั้งคนและสัตว์ที่วัวและควายจะได้มีโอกาสพักผ่อนและทำบุญทำกุศล

สำหรับหมู่บ้านที่มิได้กำหนดวันกำฟ้าไว้แน่นอน ถ้าในเดือน ๓ ไม่มีฟ้าร้องเขาก็จะเลื่อนไป กำฟ้าในเดือน ๔ ข้างขึ้น จะเป็นวันใดก็แล้วแต่จะตกลงกัน ซึ่งหัวหน้าหมู่บ้านจะประกาศให้ทราบล่วงหน้า

๔) พิธีกำเกียง (แรม ๙-๑๐-๑๑ ค่ำ เดือน ๙) คำว่า "กำ" มีความหมายเช่นเดียวกันกับ กำฟ้า ส่วนคำว่า "เกียง" มี ๓ ความหมาย ความหมายแรก หมายถึง การสมสู่ของสุนัขในเดือนเก้า ความหมายที่

สอง หมายถึง ชื่อเดือน คือเดือนหนึ่ง หรือเดือนอ้าย (ตามภาษาไทยพวนเรียกว่าเดือนเกียง) ความหมายสุดท้าย หมายถึงชื่อดอกไม้ คือดอกกาลเกศ ซึ่งบานได้ทุกเดือน แต่สรุปแล้วชาวโบราณจะเน้นที่ความหมายแรกมากกว่า ซึ่งได้ให้ข้อคิดกับลูกหลานที่ว่าความสุขอย่างหนึ่งของสัตว์โลกนั้น คือการสมสู่กัน แต่การสมสู่ของมนุษย์นั้น ต้องไม่กระทำประเจิดประเจ้ออย่างสุนัขสมสู่กันนี้ วันกำเกียงนี้มีกำหนด ๓ วันคือ เดือน ๙ แรม ๙ – ๑๐ – ๑๑ ค่ำ วันกำเกียงจะกำทั้งกลางวันและกลางคืน ตั้งแต่เช้ามืดของ วันคืนเดือนแรม ๑๑ ค่ำ ถึงรุ่งเช้าเป็นวันแรม ๑๒ ค่ำ จึงเป็นวันส่ง คือส่งผีย่าผีเกียง (ผีปู่ย่า ตายาย และ ผีอดอยากทั้งหลาย) ที่กล่าวว่า "กำเกียงกำคืนหน้า กำฟ้า กำคืนหลัง" นั้นก็เพื่อจะได้จดจำวันคืนที่กำไว้ได้ถูกต้องไม่สับสนกัน คำว่า คืนหน้า คืนหลังนี้ หมายถึง คืนหน้า คืนหลังของวันกำ เช่น วันกำฟ้ามีกำหนด ๓ วัน คือ เดือน ๓ ขึ้น ๓ - ๑๐ - ๑๕ ค่ำ ต้องกำตั้งแต่คืน หรือ เวลาตะวันตกดินของวันขึ้น ๒ – ๘ – ๑๔ ค่ำ เพราะถือว่าคืนทั้ง ๓ ที่กำนั้น เป็นคืนหลังของวันกำ จึงเรียกว่า "กำคืนหลัง" ส่วนวันกำเกียงกำหนด ๓ วันคือ เดือน ๙ แรม ๙ – ๑๐ – ๑๑ ค่ำ พอวันรุ่งขึ้นเช้าวันแรม ๙ ค่ำ ก็เริ่มกำ และกำทั้งกลางวันกลางคืนจนถึงรุ่งเช้าวันแรม ๑๒ ค่ำ ก็เลิกกำ คืนวันแรม ๙ – ๑๐ – ๑๑ ค่ำจึงถือว่าเป็นคืนหน้าของวันกำทั้ง ๓ วันนั้น จึงเรียกว่า "กำคืนหน้า"

วันกำเกียงนี้ เด็กเล็กและหนุ่มสาวไม่มีการละเล่นอะไร เพียงแต่ว่าหยุดพักผ่อนไม่ทำการทำงานอะไรเท่านั้น ในคืนเช้ามืดของวันแรม ๑๑ ค่ำ ถึงรุ่งเช้าวันแรม ๑๒ ค่ำ นั้นเป็นวันส่งผีย่าผีเกียง

วิธีส่งคือ ในตอนเย็นวันแรม ๑๑ ค่ำ ซึ่งเป็นวันกำวันสุดท้าย ทุกบ้านทุกเรือนจะเย็บกระทงด้วยกาบกล้วยหรือใช้ตะกร้าเก่า ๆ ซึ่งไม่ใช้แล้วก็ได้ แล้วใช้ดินเหนียวปั้นรูปคนสมมุติ เป็นรูปผู้ใหญ่ เด็กชายหญิงและรูปสัตว์ต่าง ๆ เช่น วัว ควาย หมู เป็ด ไก่ และก้อนข้าวดี ขาวแดง ใส่ในกระทงหรือตะกร้านั้นไปทิ้งแม่น้ำลำคลอง เวลาจะเอาไปทิ้งให้เคาะฝาเรือนและพูดว่า "ผีกินได้ไส้ฮี (ฮี หมายความว่าใหญ่) ผีกินดีท้องกว้าง จงไปนำผีย่าผีเกียงเห้อเมิด เห้อเสี้ยงเน้อ" และเวลาจะโยนทิ้งก็จะว่าคำส่งนี้อีกแล้วโยนทิ้งไป เหตุผลที่ส่งกระทงนี้คงหมายถึง ส่งข้าวให้ผีที่เห็นแก่กินและผีที่อดอยากได้กินข้าวที่ส่งไปให้แล้วจะได้ไม่มารบกวนในบ้าน เพื่อลูกหลานจะได้ไม่เจ็บไข้ได้ป่วย

๕) **พิธีการทำข้าวจี่** คือ การนำข้าวเหนียวมาปั้นเป็นก้อนกลมหรือก้อนรียาว เหมือนผลมะตูม เอาน้ำเกลือทา เอาไข่มาตีใส่ชาม ปกติใช้เฉพาะไข่ไก่เป็นพื้น ตีให้ไข่ขาวและไข่แดงให้เข้ากัน เดิมเกลือนิดๆ ทาที่ปั้นข้าวเหนียว ใช้เสียบกับไม้ไผ่ที่เหลายาวๆ เพื่อจับด้ามปิ้งไฟถ่านได้ ดูจนเห็นว่าสุกเกรียมดีแล้ว เอาออกมาทาน้ำเกลือและไข่ไก่ที่เตรียมไว้จนทั่ว แล้วจี่ไฟอีก จนได้กลิ่นหอม จึงถอดจากไม้จี่หรือไม้ปิ้ง แล้วเสียบข้าวก้อนอื่นๆ อีก ทำไปจนได้จำนวนมากพอสมควร บางบ้านจี่ข้าวมากถึง ๒๐-๓๐ ปั้น มากน้อยขึ้นอยู่กับสมาชิกในครัวเรือน และเตรียมไว้เพื่อนำไปถวายพระสงฆ์ที่วัดใกล้บ้านด้วย ตรงรูที่อยู่กลางปั้นข้าวเหนียวจี่นั้น ทำเพื่อใช้น้ำตาลทรายแดงกับถั่วลิสง เคล้าให้เข้ากัน ยัดใส่เข้าไป เวลากิน จะได้มีของแกล้มกับข้าวเหนียวที่เหลือไปจนหมดก้อนข้าวเหนียว

บุญข้าวจี่ มักจะทำกันในเดือน ๓ กำลังพอดีที่เกี่ยวข้าวเสร็จมีข้าวเหนียวใหม่ๆ ที่สีไว้กิน นึ่งกำลังอ่อนๆ ยังกำลังมีกลิ่นหอมไม่จางหาย ท่านว่า เป็นงานบุญที่ได้กุศลผลบุญมาก มูลเหตุเล่าสืบกันมาแต่ครั้งสมัยพุทธกาล

๖) **สารทพวน** จะตรงกับวันแรม ๑๔ ค่ำ เดือน ๙ คือวันสิ้นเดือน ๙ พิธีทำบุญสารทพวน ชนเผ่าไทยพวน จะทำบุญ ตักบาตรถวายภัตตาหารพระภิกษุสงฆ์ ที่วัดใกล้บ้านที่ตนขึ้นอยู่ประจำ ขนมที่ทำประจำเทศกาลสารทนั้น ที่ขาดไม่ได้ คือ ข้าวสาด หรือที่เรียกว่า ข้าวพญาศารท หรือนัยหนึ่งว่า ข้าวกระยาสารท ขนมประเภทนี้ ทำดีๆ สามารถเก็บไว้กินได้นานๆ เป็นเดือนๆ ทีเดียว ส่วนผสมก็ได้แก่ ข้าวตอก, ข้าวเม่าหรือข้าวพอง, ถั่วลิสงคั่ว, งาดำ, งาขาว, น้ำตาลปีบ และแปะแซ

ชาวไทพวนถือเอาวันแรม ๑๑ ค่ำ เดือน ๘ เป็นวันสารทพวน หรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่าบุญข้าวประดับดิน ซึ่งถือเป็นการทำบุญให้แก่วิญญาณร่อนเร่ที่ไม่มีญาติ พี่น้องทำบุญให้ หรือทำบุญให้แก่บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว โดยถือว่าในช่วงเวลาสารทพวนที่เป็นช่วงที่พญายมปล่อยผีและเปรตจากนรกให้รับส่วนบุญในเมืองมนุษย์ และผีเหล่านี้จะถูกเรียกตัวกลับสิ้นเดือน ดังนั้นญาติพี่น้องที่ยังอยู่ซึ่งไม่แน่ใจว่าบรรพบุรุษของตนจะกลายเป็นเปรตร่อนเร่หรือไม่ จะนำของไปถวายพระสงฆ์ และนอกจากนำของไปถวายพระจะทำกระทงสี่เหลี่ยมด้วยกาบกล้วย ใส่กรวยบรรจุอาหารหวานคาวไปวางไว้ตามทาง ๓ แพร่ง ๔ แพร่ง กล่าวอุทิศเป็นเปรตพลี โดยเชื่อว่าร่างกายของเปรตในนรกที่ไม่สมประกอบจะกลับกลายเป็นแข็งแรง เมื่อได้รับของที่ญาติพี่น้องอุทิศให้ อาหารในกระทงที่จะอุทิศให้นี้ญาติต้องนำไปไว้บริเวณทางสามแพร่ง สี่แพร่ง ก่อนพระอาทิตย์ขึ้นของวันสิ้นเดือน ๘ เพราะวันรุ่งขึ้นพญายมก็จะเรียกเปรตกลับ

๔.๓ พิธีกรรมเกี่ยวกับการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง

๔.๓.๑ พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับชีวิต จากการศึกษาพิธีกรรมการนับถือผีที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง บ้านโคก และบ้านหนองตาสาม อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า

๑) การเกิด เมื่อมีเด็กเกิดใหม่ ต้องเลือกผู้ที่มีความประพฤติดีเป็นผู้ตัดสายรกให้กับเด็ก เพราะเชื่อว่าเด็กที่เกิดมาจะเป็นผู้ที่มีความประพฤติดีงาม ส่วนสายรกที่ตัดออกนั้นจะใส่ใบตองมีเกลือโรยและนำไปผังใต้บันไดบ้านโดยเอาไฟสุมไว้ข้างบน ๓ วัน ๓ คืน คืนเพื่อป้องกันผีพรายมิให้มาทำอันตรายแก่เด็ก

เมื่อจะพาเด็กที่เกิดใหม่ลงจากเรือนเป็นครั้งแรกจะต้องอุ้มเด็กโดยกลั้นใจแล้วเอาเท้าของเด็กแตะพื้นดิน ๓ ครั้ง เพื่อให้แม่ธรณีได้รับรู้การเกิดสมาชิกใหม่จะได้ไม่รบกวนและทำให้เด็กน้อยนั้นป่วยไข้ หากจะนำเด็กไปนาหรือไปไร่ครั้งแรกจะต้องนำดินหม้อป่ายที่หน้าผากของเด็กก่อน เพื่อให้ผีหม้อข้าวและเตาไฟคุ้มครองเด็กให้ปลอดภัยจากผีไร่ผีนาที่อาจมารบกวนเด็ก หากเด็กเกิดเจ็บป่วยร้องไห้งอแงอาจเกิดจากโดนรบกวนจากผีไร่ผีนาหรือผีแม่ซื้อ จึงต้องทำพิธี โดยนำข้าวปากหม้อก่อนที่จะตักออกไปเอาปั้นขนาดเท่ากำมือ ๓ ก้อน แล้วย้อมสีต่างๆ เช่นสีแดงจากปูนที่กินกับหมาก สีดำใช้จากเขม่าดินหม้อเป็นต้น หมอขวัญจะท่องคาถาขับไล่ผีให้ไปอยู่ในปั้นข้าวโดยในการกล่าวลักษณะที่ว่า "แม่นางแม่ซื้อ ลูกเจ้าเป็นลูกเรา อย่าหยิก อย่ามาข่วน อย่ามารบกวนให้ร้อย อย่ามากวนให้ได้ทุกข์ได้ใช้ เราจะเลี้ยงดูไว้ให้อยู่เย็นเป็นสุขสนุกสนาน...." กล่าวจบก็นำข้าว ๓ ปั้นขว้างทิ้งไป ทำเช่นนี้เป็นเวลาติดต่อกัน ๓ วัน หมอขวัญบางคนจะทำพิธีดังกล่าวโดยการใช้ไข่ต้ม ๑ ลูก และข้าวสุก ๑ ปั้นแทน

๒) การแต่งงาน ลาวครั่งมีระบบความเชื่อในผีบรรพบุรุษ "ทั้งฝ่ายเจ้านายและฝ่ายเทวดา" มาแต่กาล ก่อนความเชื่อเช่นนี้มีอิทธิพลอย่างมากต่อวัฏจักรชีวิตโดยเฉพาะการมีเหย้าเรือนนั้นดูเหมือนว่าความคิดในเรื่องของ "การเสียผี" จะเป็นสิ่งควบคุมพฤติกรรมของคนหนุ่มสาวไว้อย่างค่อนข้างเคร่งครัด กล่าวคือถือเป็นข้อห้ามไม่ให้ชายหญิงที่ไม่ใช่พี่น้องร่วมบิดามารดาถูกเนื้อต้องตัวกัน การมีความสัมพันธ์ทางเพศก่อนแต่งงานถือว่าเป็นการผิดผีอย่างร้ายแรง ฉะนั้นลูกผู้หญิงจึงได้รับการเลี้ยงดู โดยอยู่ในสายตาของผู้ใหญ่จนกว่าจะมีเหย้าเรือนแยกออกไป

พิธีแต่งงานของกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งจะมีความแตกต่างกันในเรื่องรายละเอียดระหว่างผู้ที่นับถือผีเทวดาและผู้นับถือผีเจ้านาย คือ พิธีแต่งงานของผู้นับถือผีเทวดาต้องบูชาผีเทวดาด้วยผ้าขาว ๑ ผืน เงิน ๔ บาท ข้าวต้มมัดไม่ใส่กล้วยเป็นไส้ ไม่ใส่เกลือ ไม่ใส่มะพร้าว เทียน ข้าวสุกรวยน้ำตาล ดอกไม้ และเหล้า แต่การเซ่นไหว้ผีเจ้านายสำหรับผู้ที่แอบได้เสียกัน หรือ พากันหนี แล้วกลับมาส่งตัวเสียผีให้แก่กัน ต้องใช้เหล้า ๘ ไห ไก่ ๘ ตัว

ไม่ฆ่าต่อหน้าศาลเจ้านาย ให้เลือดไก่หยดลงบนแท่นบูชาเจ้านาย เวลามีคนนอกครัวเรือนจะมานอนค้างที่บ้านเจ้าของบ้านก็จะบอกกล่าวต่อผีของตน โดยเฉพาะหากคนที่จะมาค้างเป็นคู่ผัว-เมียกันจะมานอนค้างร่วมมุ้งเดียวกันในบ้านของคนลาวไม่ได้ จะถือว่าผิดผี ซึ่งชาวบ้านเชื่อว่าผีจะลงโทษเจ้าของบ้าน ทำให้คนในบ้านล้มป่วยต่างๆ นานาได้

๓) **การเจ็บป่วย** ความเจริญของการแพทย์แผนปัจจุบันมีผลอย่างมากต่ออัตราการเกิดแทนที่จะตายเสียตั้งแต่ในวัยเด็ก เมื่อมีโรงพยาบาลอำเภอ สถานีอนามัยและสำนักงานผดุงครรภ์แล้วหมอตำแยก็ย่อมจะลดบทบาทลงไป ปัจจุบันลาวครั่งส่วนใหญ่จะฝากครรภ์กับทางโรงพยาบาลแต่หลายรายก็คลอดในหมู่บ้านด้วยความช่วยเหลือของหมอตำแยเพราะไปโรงพยาบาลไม่ทันผู้ที่คลอดกับทางโรงพยาบาลเมื่อกลับยังคงนิยมที่จะอยู่ไฟแต่เป็นการอยู่ไฟชุดซึ่งซื้อหาตามร้านค้าแทนที่การอยู่ไฟฟืนอย่างแต่ก่อน ระหว่างนั้นก็ยังคงถือธรรมเนียมเก่าหลายอย่างทั้งในเรื่องของอาหารการกินและการบำรุงรักษาร่างกายด้วยยากลางบ้านควบคู่กันไปกับวิทยาการสมัยใหม่ที่ได้รับคำแนะจากโรงพยาบาล

ในยามที่ป่วยไข้ชนิดที่ไม่รุนแรงถึงกับต้องไปหาหมอที่คลอดก็จะเยียวยารักษากันเอง ตามตำรายากบางบ้านที่ยังพอมีผู้รู้จดจำวิธีการมาจากคนรุ่นก่อน อย่างเช่นเวลาเป็นโรคภูมิแพ้ประเภทประดงลมพิษหรืออาการผื่นคันอย่างใดอย่างหนึ่ง บางคนก็อาจจะใช้ใบพลูโขกตำกับเหล้าทาให้ลูกหลาน แต่บางรายก็อาศัยหมอกกลางบ้านพ่นเป่าด้วยน้ำมนต์หรือน้ำหมาก หากเด็กเล็กถูกสุนัขกัดบ้างก็รักษาโดยการเหยียบด้วยคาถา บางตำราก็ให้เอาก้านกล้วยลนไฟตีลงไปบนบาดแผล ถ้าบังเอิญประสบอุบัติเหตุกระดูกหักส่วนใหญ่จะไปหาหมอพระเพื่อรักษาด้วยเวทมนต์คาถาและน้ำมันมากกว่าที่จะไปเข้าเฝือกตามโรงพยาบาล ระหว่างที่เขียนเก็บข้อมูลอยู่ในบ้านโคกนั้นพบว่ามีหมากลางบ้านผู้ชายรายหนึ่งจากตำบลอื่นเข้ามารับจ้างกวาดยา เด็กที่พ่อแม่เห็นว่าอาจเป็นชางตาลขโมย หรือเวลาที่ลูกเริ่มมีไข้บางรายก็จะให้กวาดยาไว้ก่อนเพื่อกัน “คอขึ้น” หลายคนก็ให้ลูกกินยาน้ำบางขนานเพื่อให้เจริญอาหารด้วยเป็นค่านิยมอย่างหนึ่งที่ว่าเด็กที่อ้วนท้วนสมบูรณ์นั้นน่ารัก

๔) **การตาย** ลาวครั่งก็มีขั้นตอนในการจัดงานศพคล้ายกันกับคนไทยในพื้นถิ่น กล่าวคือ เริ่มตั้งแต่อาบน้ำศพ การแต่งตัวศพ การมัดมือศพและการแห่ศพไปฌาปนกิจ แต่ก็มีรายละเอียดข้อปลีกย่อยที่อาจจะผิดแผกไปจากของคนกลุ่มใหญ่ ย้อนไปเมื่อ ๑๐ กว่าปีที่แล้วการฝังศพนับว่าเป็นประเพณีที่ถือปฏิบัติกันอย่างแพร่หลายในหมู่ลาวครั่งที่อำเภออู่ทอง ถ้าตายโหงไม่ว่ากรณีใดก็ตามรวมทั้งการตายทั้งกลมซึ่งจะต้องผ่าเอาลูกออกก่อนแล้วฝังศพนั้นไว้นานถึง ๓ ปี แต่หากเป็นการตายธรรมดาจะฝังไว้เพียง ๑ ปี หลังจากนั้นจึงจะขุดเอากระดูกขึ้นมาเผา แต่ถ้าเป็นศพเด็กเล็กก็จะฝังทิ้งไปเลย การที่ฝังไว้นานเช่นนี้อาจเป็นเพราะความจำเป็นทางเศรษฐกิจส่วนหนึ่งก็เป็นได้ ลาวครั่งก็เชื่อในเรื่องการตายโหงว่าผีผู้ตายจะแรงนักจึงต้องฝังทันทีโดยจะไม่นำเข้ามาบ้านเป็นอันขาด ที่เป็นเช่นนี้เหตุหนึ่งเนื่องมาจากสมัยนั้นยังไม่มียาฉีดกันเน่า เมื่อมัดตราสังข์และอาบน้ำศพเรียบร้อยแล้ว ก็จะใช้เสื่อที่ผู้ตายเคยนอนอห่อศพ แล้วนำศพไปวางไว้บนแคร่ไม้ไผ่เจ็ดชีก และเมื่อพร้อมแล้วก็จะหามศพไปสู่ป่าเฮว (ป่าช้า) ระหว่างทางจะโปรยข้าวตอน สำหรับผู้ที่จะหาบศพนั้นจะต้องมีอายุเกินกว่า ๒๐ ปี ขึ้นไปเพราะเชื่อว่าถ้าหากผู้ที่มีอายุต่ำกว่านั้นไปหาบจะมีเหตุให้มีอันเป็นไปถึงตายได้ ยิ่งกว่านั้นยังถือเป็นข้อห้ามที่จะไม่หยุดวางศพกลางทางและไม่ให้เปลี่ยนผู้หาม ใครที่หามศพออกจากบ้านก็ต้องทำหน้าที่นี้ไปจนถึงที่หมายด้วยกลัวว่าหากหยุด ณ ที่ใดตรงนั้นจะกลายเป็นที่สิงสถิตของผีคอยหลอกหลอนผู้ที่ผ่านไปมาได้ ดังนั้นถ้าให้คนหนุ่มอายุน้อยมาทำหน้าที่ดังกล่าวก็อาจเกิดอุบัติเหตุกลางทางได้ นอกจากนี้ยังมีข้อห้ามเกี่ยวกับไม้หามผีซึ่งปกติจะใช้ไม้ไผ่ตัดเป็นท่อนให้พอเหมาะกับงานและถือกันอย่างยิ่งว่าจะไม่ยกไม้หามนี้ข้ามศีรษะคนเป็น และในสมัยต่อมาเมื่อมีการเผาศพแทนการฝังศพแล้วก็ยังคงเคร่งครัดกันต่อไปอีกว่าจะต้องสับไม้หามผีแต่ละข้อปล้องให้

แตกเสียก่อนเพื่อว่าเวลาที่ใส่เผาไปพร้อมกับศพจะได้ไม่เกิดเสียงดังด้วยมีความเชื่อว่าหากไม้ที่ไหม้ไฟนั้นส่งเสียงดังไปถึงไหนก็จะมีความตายไปเยือนที่นั่น

ขณะที่นำศพไปฝังนั้นจะมีสัปเหร่อซึ่งทำหน้าที่เสมือนหมอผีจะไปทำพิธีถีบผีลงหลุมเวลานั้นฝังศพไว้ตามที่ต่างๆเช่นชาวบ้านหนองตาสามฝั่งตะวันออกจะใช้ที่เนินห่างจากหมู่บ้านไปทางใต้ประมาณ ๑ กิโลเมตรเป็นป่าช้าขณะที่ชาวบ้านหนองตาสามฝั่งตะวันตกและชาวบ้านท่าม้าจะนำศพไปฝังบริเวณตรงข้ามคลองกับป่าช้าฝั่งตะวันออก ชาวบ้านถือกันว่าจะไม่นำศพข้ามคลองไปฝัง ระหว่างนั้นผู้ที่อยู่ทางบ้านจะคว่ำโอ่งคว่ำไหน้ำใช้ทุกใบ เพราะถือว่าเป็นน้ำเก่าและไม่บริสุทธิ์ และเมื่อฝังศพเป็นที่เรียบร้อยแล้วก็จะนิมนต์พระมาสวนบังสุกุลในวันรุ่งขึ้น

สมัยนั้นยังไม่มีเมรุเมื่อพร้อมที่จะเผาก็ขุดกระดูกขึ้นมาทำพิธีในบริเวณป่าช้าของแต่ละแห่ง คนลาวครั่งไม่นิยมนำกระดูกผู้ตายกลับมาไว้ที่บ้านด้วยเหตุผลในเรื่องราวของความกลัวเป็นสำคัญ ฉะนั้นจึงเก็บกระดูกไว้ตามที่ต่างๆ ในวัดเช่นตามโคกต้นโพธิ์ ตามกุฏิพระ ตามข้างโบสถ์ จึงทำให้ในบริเวณนั้นกลาดเกลื่อนไปด้วยกระดูก ต่อมาเมื่อทางการเคร่งครัดในเรื่องความเป็นระเบียบจึงต้องจัดเก็บกระดูกให้เป็นที่เป็นทาง อาจเป็นในช่วงเวลานี้ก็ได้ที่พบว่าชาวบ้านหนองตาสามใช้โกศบรรจุอัฐิเก็บไว้บูชาที่บ้านตามคำแนะนำของพระท่านและในเทศกาลงานบุญสงกรานต์ ก็จะทำอัฐิมาบังสุกุลร่วมกันที่วัด

ปัจจุบันพิธีศพของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยครั่ง ทำพิธีทางศาสนาเช่นเดียวกับคนไทยภาคกลางพื้นถิ่น โดยเมื่อมีคนตายในหมู่บ้านจะมีการเปิดเพลงธรณีกันแสง เสียงเพลงธรณีกันแสงจากเครื่องไฟขยายเสียงเป็นสัญญาณบอกให้รู้กันทั่วว่ามีคนตายในหมู่บ้านโดยที่เจ้าภาพไม่ต้องบอกกล่าวถึงเรือนชานแต่อย่างใด บรรดาญาติสนิทมิตรสหายก็จะมาแสดงความอาลัย ช่วยงานและทำบุญอุทิศส่วนกุศลส่วนกุศลให้ผู้ตายร่วมกันที่บ้านเจ้าภาพตามที่โฆษกในงานป่าวประกาศ ถ้าเป็นสมัยก่อนก็คงต้องมาช่วยงานโดยไม่มีรอ เพราะเจ้าภาพจะนำศพไปฝังในวันรุ่งขึ้น แต่ปัจจุบันนี้นิยมที่จะทำพิธีฌาปนกิจแทนการฝังอย่างเก่า ทั้งนี้อาจเป็นเพราะพื้นที่ซึ่งเคยใช้เป็นที่ฝังศพถูกปรับเปลี่ยนให้เป็นนาไร่และที่อยู่อาศัยเมื่อประชากรของท้องถิ่นอู่ทองเพิ่มขึ้นประการหนึ่ง อีกส่วนหนึ่งคงเนื่องมาแต่ขาดผู้สืบทอดทำหน้าที่หมอผีจึงต้องประกอบกิจพิธีทีมีพระเข้ามามีบทบาทในวัฏจักรชีวิตส่วนนี้

๔.๓.๒ พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพ จากการศึกษาพิธีกรรมการนับถือผีที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพของกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง บ้านโคก และบ้านหนองตาสาม อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า

๑) พิธีแจนา ต้นกรกฎาคมหรือเดือนแปดไทย ชาวบ้านจะเริ่มตอกกล้าดำนา ไถคราด จัดแต่งคันนาให้เรียบร้อย ในช่วงนี้เคยมีการทำพิธีแรกนา (แจนา) โดยเลือกหัวมุมคันนาใดคันนาหนึ่งทางทิศเหนือแล้วหว่านเมล็ดข้าวลงในกระทงนาเล็กๆ ปักตาเหลวมีธงสีขาวหรือแดงติดที่ยอด ตาเหลวเป็นสัญลักษณ์ของการป้องกันและบอกขอบเขต ไม่ให้สัตว์ป่าต่างๆ มาทำลายข้าวในไร่ จะเห็นว่ามีกฎหมายลงโทษคนที่ไปทำมิดีมิร้าย ไปขี้ไปเยี่ยว ช้าง ม้า วัว ควาย ไปละเมิดทำให้ไร่นาข้าวปลาเสียหาย ปักธงชะลอมจักสานที่กลางชะลอมจะใส่เครื่องเซ่นต่างๆ ได้แก่หมาก พลู ปูน ยา ธูปเทียน ข้าว ขนมมะเขือเผา แล้วหาฟางข้าวฤดูกาลที่แล้วหรือหญ้ามามัดเป็นพุ่มให้ให้ดูราวกับเป็นต้นข้าวมีปลาตะเพียนแหวกว่ายน้ำท่าอุดมสมบูรณ์ สิ่งของต่างๆ ที่ใช้ในพิธีล้วนมีความหมายในเชิงสัญลักษณ์ทั้งสิ้น เนื่องจากพิธีนี้เป็นการต้อนรับเชื้อเชิญแม่โพสพซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของความอุดมสมบูรณ์ให้เข้ามาอยู่ในไร่นาของตน ดังนั้นธูปเทียนจึงเป็นสื่อของการติดต่อกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ข้าวและขนมเป็นอาหารที่เตรียมไว้ต้อนรับ นอกจากนี้หมากพลูปูนยาซึ่งจำเป็นต้องมีไว้รับแขกแสดงความเป็นกันเองแล้วยังใช้สำหรับการอ้อนวอนขอร้องให้แม่โพสพนำความอุดมสมบูรณ์ซึ่งเป็นสิ่งที่ชาวไร่ชาวนาต้องการมาสู่ไร่นาของตนอีกด้วย

ขณะเดียวกันหมากก็เป็นต้นไม้ที่ออกผลดก จึงสื่อความหมายของความอุดมสมบูรณ์ มะเขือเผ่าก็เป็นสัญลักษณ์ของบการเกิดชีวิตใหม่คือเมล็ดข้าวนั่นเอง การมัดฟางข้าวหรือหญ้าให้เป็นพุ่มต้นข้าวมีปลาแหวกว่ายและมีน้ำท่าอุดมสมบูรณ์ ก็เป็นการจำลองสภาพแวดล้อมที่ดีเหมาะสำหรับการเกิดชีวิตใหม่ พิธีนี้จึงเป็นการแสดงไมตรีเชื้อเชิญแม่โพสพให้มากินอาหารและของขบเคี้ยวที่เตรียมไว้ต้อนรับ ทั้งนี้เชื่อว่าแม่โพสพกินหมากและหมากพลูจะสร้างความพึงพอใจให้กับผู้เคี้ยว ซึ่งทำให้แม่โพสพนำความอุดมสมบูรณ์มาให้กับเจ้าของที่นาเป็นการตอบแทนในฤดูกาลเพาะปลูกนี้ และถ้าต้นข้าวที่มุมคันนานี้อุดมสมบูรณ์ ก็เท่ากับว่านาข้าวของเขาจะต้องได้ผลผลิตมากเช่นกัน พิธีดังกล่าวทำให้ชาวบ้านรู้สึกอุ่นใจและมั่นใจในการผลิตมากขึ้น ปัจจุบันชาวบ้านจำนวนมากได้เลิกทำพิธีนี้ไปแล้ว เนื่องจากมีความมั่นใจในการผลิตโดยการพึ่งปุ๋ย สารเคมีมากขึ้น และไม่ต้องพึ่งฤดูกาลมากเช่นในอดีตด้วยมีน้ำจากคลองชลประทานที่เอื้ออำนวยต่อการผลิตเป็นอย่างยิ่ง

๒) พิธีรับขวัญข้าว หรือรับมานข้าว เข้าเดือนตุลาคม ฝนเริ่มจะขาดช่วง อากาศเริ่มหนาว มีการเก็บเกี่ยวข้าวเบาก่อน ในขณะที่ข้าวหนักเริ่มออกรวงสีขาว ประเพณีในช่วงนี้ได้แก่ออกพรรษา ทำบุญตักบาตรเทโวที่วัดหนองตาสาม และเทศน์มหาชาติ ส่วนในนาข้าวจะทำพิธีรับขวัญข้าวตั้งท้อง (รับมานข้าว) เพราะเชื่อว่าข้าวเป็นแม่โพสพที่มีชีวิตเหมือนคน ต้องได้รับการดูแลให้เกิดความพึงพอใจ สบายใจโดยการทำขวัญเมื่อตั้งท้อง พิธีนี้จะทำที่กระทงนาที่เคยแรกนามาก่อน ของที่ใช้ได้แก่ขนมต้ม กล้วย อ้อย หมากพลู ดอกไม้ ธูปเทียน ธง ส้มตำซ่า (ส้มตำ มีในภายหลัง เป็นของเปรี้ยวสำหรับคนท้อง สัมภาษณ์นายบุญสอง กันยายน ๒๕๓๘) นำมาอย่างละเล็กน้อยใส่ไว้ในชะลอมจักสาน ขณะเดียวกันก็มีแป้งหอม หวี กรรไกร กระจก และน้ำมันหอม เมื่อเซ่นไหว้บูชาเสร็จจะเอาชะลอมาผูกไว้กับเสาธงเล็กๆ แล้วเอาแป้งหอม น้ำมันหอม หวี กระจก ปะพรมแต่งต้นข้าวพอเป็นพิธี ลูบแป้งหอมที่ใบ ๓-๔ ใบ เป็นการแต่งตัวให้แม่โพสพ แล้วกล่าวรับขวัญว่า "แม่โพสพ แพ้ท้องแพ้ไส้ มากินของหวานของเปรี้ยว ผลไม้ ขอให้เงินทองไหลมาเทมา ขอให้อยู่เย็นเป็นสุข" ปัจจุบันพิธีนี้ก็ยังมีให้เห็นอยู่บ้าง เนื่องจากเป็นขั้นตอนสำคัญที่ทำให้เกิดผลผลิต

๓) พิธีสู่ขวัญข้าว ราวเดือนมกราคมหรือเดือนยี่ของไทย เมื่อเก็บเกี่ยวข้าวแล้วจะเริ่มไถนา เผ่าฟางเพื่อทำนาปรัง มีการทำขวัญยุ้ง เชิญแม่โพสพเข้ายุ้ง ข้าวของเครื่องเซ่นได้แก่ขนมหูช้าง ขนมต้มใบขอ ใบคูณ หมากพลู ส้มกล้วย ออกไปกล่าวเชิญที่ลานนวด หมากพลูจึงใช้สำหรับการกล่าวเชื้อเชิญต้อนรับแม่โพสพให้มาทานขนม ผลไม้และนำความอุดมสมบูรณ์เข้ามาสู่ยุ้งข้าว มีใบขอเป็นสัญลักษณ์ของการสรรเสริญแม่โพสพ และใบคูณเพื่อเพิ่มพูนทวีคูณความอุดมสมบูรณ์ให้ยิ่งๆ ขึ้น ดังคำกล่าวของชาวอีสานประโยคหนึ่งว่า "กินอย่าให้บก จกอย่าให้ลง" ซึ่งหมายถึงขอให้ข้าวอุดมสมบูรณ์อย่ารู้บกพร่องและหมดเปลือง ข้าวที่ใช้เป็นพันธุ์จะเก็บเข้ายุ้งก่อน แล้วจึงนำข้าวอื่นๆ เก็บใส่พร้อมกับเครื่องเซ่นบูชา ปัจจุบันเมื่อเก็บเกี่ยวแล้วจะเก็บข้าวบางส่วนไว้ทำพันธุ์และบริโภคในครัวเรือน ส่วนที่เหลือจะส่งขายทั้งหมดไม่มีการเก็บข้าวเข้ายุ้งเช่นแต่ก่อน พิธีเหล่านี้จึงเลิกไป

๔.๓.๓ พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับชุมชนหรือสังคม จากการศึกษาพิธีกรรมการนับถือผีที่เกี่ยวข้องกับชุมชนหรือสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง บ้านโคก และบ้านหนองตาสาม อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า

๑) ไหว้ศาลเจ้าพ่อ พิธีไหว้ศาลเจ้าพ่อของกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง เรียกว่า พิธีบูชาหอเจ้านาย ซึ่งเป็นพิธีกรรมที่จัดขึ้นเป็นประจำทุกปี ในเดือน ๒ และ เดือน ๗ ของทุกปี โดยมีกวนและคนต้นเป็นผู้กำหนดวันเวลาการจัดงานในแต่ละปี โดยไม่ให้ตรงกับวันพระ วันพุธ และวันเสาร์ สมาชิกกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งอำเภอบ้านโคกและอำเภอหนองตาสามนี้ ไม่ว่าจะไปอยู่ที่ใดก็จะต้องกลับมาร่วมพิธีบูชาหอเจ้านายเป็นประจำ การบูชาหอ

เจ้านายนับเป็นพิธีกรรมสำคัญของกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งที่ปฏิบัติสืบเนื่องกันมายาวนานตั้งแต่ครั้งบรรพบุรุษอพยพย้ายถิ่นฐานมาตั้งรกรากในท้องถิ่นจังหวัดสุพรรณบุรี

หอเจ้านายเป็นที่สถิตย์ของบรรพบุรุษประจำหมู่บ้าน ซึ่งเป็นผู้ปกป้องคุ้มครองดูแลสมาชิกกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งในอดีต พิธีบูชาหอเจ้านายนี้นอกจากจะกระทำเพื่อแสดงความเคารพกตัญญูด้วยการเซ่นไหว้ประจำปีแล้ว ยังแสดงถึงความสำนึกและการขอขมาลาโทษในสิ่งที่อาจได้ทำผิดพลาดไป สำหรับครอบครัวที่เพิ่งแต่งงานหรือครอบครัวที่เพิ่งมีสมาชิกเกิดใหม่ ก็อาจใช้โอกาสนี้เป็นการบอกกล่าวแก่ผีเพื่อให้ทราบว่ามีสมาชิกใหม่เพิ่มขึ้นมา ขอพรให้ช่วยคุ้มครองรักษาให้ปลอดภัยเช่นเดียวกับสมาชิกคนอื่นๆ เมื่อเสร็จพิธีบูชาหอเจ้านายแล้ว ชาวบ้านจะนำอาหารที่เหลือมาเลี้ยงกันเองในหมู่บ้านเพื่อเชื่อมสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในสังคมเดียวกัน

กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งมีความเชื่อถือต่อผีเจ้านายที่ยึดถือสืบเนื่องและปฏิบัติกันมาว่าไม่ว่าจะกระทำการใดจะต้องบอกกล่าวแก่หอเจ้านายให้ทราบทุกครั้ง ดังนั้นนอกจากพิธีไหว้หอเจ้านายประจำปีแล้ว ชาวบ้านก็จะมากราบไหว้บูชาเป็นประจำตามโอกาสเหมาะสม

๒) เลี้ยงผีบรรพบุรุษ กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งมีความเชื่อต่อผีบรรพบุรุษแบ่งออกเป็นผีเจ้าและผีเทวดา โดยผีเจ้านายจะทำพิธีเลี้ยงผีก่อน หลังจากนั้นจึงเป็นการเลี้ยงผีเทวดา การทำพิธีเลี้ยงผีบรรพบุรุษนั้นกลุ่มชาติพันธ์ไทครั่งไม่ได้จัดพิธีที่บ้าน หากแต่จะจัดพิธีที่ศาลผีของแต่ละฝ่าย ซึ่งตั้งอยู่ประจำหมู่บ้านบริเวณหอเจ้านาย การเลี้ยงผีบรรพบุรุษคือการนำเครื่องเซ่นไหว้ไปบูชาที่ศาลเพื่อขอความเป็นศิริมงคลแก่ลูกหลานและเพื่อแสดงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ

๔.๔ พิธีกรรมเกี่ยวกับการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย

๔.๔.๑ พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับวัฏจักรการดำเนินชีวิต จากการศึกษาพิธีกรรมการนับถือที่เกี่ยวข้องกับชุมชนหรือสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย บ้านโพธิ์ และบ้านสนามคลี อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่าสมัยก่อนกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยจะมีพิธีรับผีมด หรือผีย่าหม้อ คือ เมื่อมีคนในชุมชนไม่สบาย และไปหาหมอหรือหามดให้ช่วยตรวจดูให้ แล้วหมอหรือแม่มดบอกว่าต้องรับผีย่าหม้อ ด้วยการขึ้นหิ้งไม้สี่เหลี่ยมตั้งบูชาไว้บริเวณใดบริเวณหนึ่งของบ้าน และอัญเชิญผีย่าหม้อมาอยู่บนหิ้ง ผู้ที่รับผีย่าหม้อมาบูชาแล้ว เรียกกันว่า "แม่มด" หรือ "หมอมด" สามารถทำพิธีตรวจดูหรือทำนายอาการเจ็บไข้ได้ป่วยของคนอื่นๆได้ ปัจจุบันพิธีรับผีมดหรือผีย่าหม้อไม่มีแล้ว คงเหลือแต่พิธีไหว้ผีย่าหม้อหรือผีมดประจำปี แต่พิธีกรรมไม่มีขั้นตอนมากมาย เพียงจัดเตรียมเครื่องเซ่น เช่น ข้าวตอกดอกไม้ ผ้าแพร ผลไม้ เหล้า ขนมต้มขาวต้มแดง เป็นต้น ส่วนชาวบ้านที่มาร่วมพิธีก็ไม่ต้องขึ้นมาร่วมถวายเครื่องเซ่นในห้องที่ตั้งหิ้งผีย่าหม้อ เพียงแค่มาร่วมรับประทานอาหารภายหลังจากทำพิธีเซ่นไหว้แล้ว

๔.๔.๒ พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพ จากการศึกษาพิธีกรรมการนับถือที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพของกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย บ้านโพธิ์ และบ้านสนามคลี อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่าพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพส่วนใหญ่เป็นการเซ่นไหว้แม่โพสพ ผีนาหรือผีตาแฮก เป็นสำคัญ เนื่องด้วยการประกอบอาชีพหลักของสมาชิกในชุมชนคือการเกษตรกรรม ผีที่มีความสำคัญกับการประกอบอาชีพทางด้านการเกษตรคือแม่โพสพ ผีนา หรือผีตาแฮก ซึ่งเชื่อว่าเป็นผู้ดูแลรักษาไร่นา ดังนั้นพิธีกรรมส่วนใหญ่จึงเป็นการบูชาคุณและเซ่นไหว้แม่โพสพ ผีนาหรือผีตาแฮก เช่น

๑) พิธีไหว้ผีตาแฮก เมื่อชาวบ้านจะเริ่มทำนา เริ่มไถนา ต้องมีการจัดพานเครื่องเซ่น ประกอบด้วย เหล้า ยาเส้น ไข่ หรือไก่ เป็นต้น เพื่อบอกกล่าวและขอขมาต่อผีนาหรือผีตาแฮกก่อนเพื่อให้ผีตาแฮกช่วยคุ้มครองไร่นาให้ปลอดภัยได้ผลผลิตอุดมสมบูรณ์ ปัจจุบันพิธีกรรมนี้ยังคงปรากฏเหลืออยู่ในบางครอบครัว

๒) พิธีสู่ขวัญข้าวหรือสู่ขวัญแม่โพสพ เมื่อถึงฤดูเก็บเกี่ยว จะมีการทำขวัญข้าวหรือสู่ขวัญแม่โพสพเพื่อขอบคุณที่ช่วยดูแลต้นข้าวและให้ได้ผลผลิตอุดมสมบูรณ์ สมัยก่อนจะมีการสู่ขวัญแม่โพสพเข้ายุ้ง แต่ปัจจุบันเมื่อไม่มีการเก็บข้าวที่ยุ้งอีก พิธีกรรมเชิญแม่โพสพเข้ายุ้งก็งดไป

๔.๔.๓ พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับชุมชนหรือสังคม จากการศึกษาพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนับถือที่เกี่ยวข้องกับชุมชนหรือสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย บ้านโพธิ์ และบ้านสนามคลี อำเภอจู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับชุมชนหรือสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยที่สำคัญและถือเป็นพิธีกรรมยิ่งใหญ่ประจำชุมชน คือ

๑) พิธีไหว้ศาลเจ้าพ่อ ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยมีความเชื่อถือศรัทธาในเรื่องการบูชาศาลเจ้าพ่อ ซึ่งเชื่อว่าเป็นดวงวิญญาณของบรรพบุรุษที่เป็นผู้กล้าและเป็นผู้นำชุมชน มีคุณงามความดีต่อชุมชนอย่างมาก เมื่อเสียชีวิตลงจึงได้อัญเชิญดวงวิญญาณมาสถิตอยู่ ณ ศาลประจำหมู่บ้าน ซึ่งศาลนี้สร้างมาตั้งแต่เมื่อแรกสร้างชุมชน ศาลเจ้าพ่อจึงเปรียบเสมือนที่พึ่ง เป็นขวัญและกำลังใจในการทำกิจการงานต่างๆของกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย ตลอดจนเป็นสัญลักษณ์แสดงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย

เมื่อมีการกำหนดพิธีไหว้ศาลเจ้าพ่อได้แล้ว ผู้นำพิธีซึ่งเป็นผู้อาวุโสในชุมชนที่มีความรู้เรื่องการประกอบพิธีกรรมอย่างดีเป็นผู้ประกาศให้สมาชิกในชุมชนทราบถึงวันที่จัดพิธีกรรมล่วงหน้าอย่างน้อย ๓ - ๗ วัน จากนั้นสมาชิกในชุมจะจัดเตรียมเครื่องเซ่น ประกอบด้วย เหล้า ยาเส้น หมากพลู ไก่ ไข่ไก่ ข้าวหลาม ผลไม้ ข้าวตอกดอกไม้ ธูปเทียน เป็นต้น ของไหว้เหล่านี้สมาชิกในชุมชนแต่ละครอบครัวจะนำมารวมกันที่บริเวณศาลเจ้าพ่อ จากนั้นผู้ทำพิธีจะกล่าวคำบอกกล่าว คำขออนุญาต และอัญเชิญเจ้าพ่อลงมารับเครื่องเซ่น โดยกล่าวเป็นภาษาไทย เนื่องจากปัจจุบันมีชาวไทกูยที่สามารถพูดภาษากูยได้เพียงไม่กี่คน จากนั้นในช่วงบ่ายผู้นำพิธีจะมาลาเครื่องเซ่น ชาวบ้านก็จะแบ่งให้คนทำพิธีส่วนหนึ่ง และนำกลับไปรับประทานร่วมกันอีกส่วนหนึ่ง เป็นการสร้างความสามัคคีและความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในชุมชน

๕. องค์ประกอบสำหรับการประกอบพิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆในจังหวัดสุพรรณบุรี

จากการศึกษาข้อมูลความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน และกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย มีการจัดพิธีกรรมเพื่อการเซ่นไหว้บูชาผีตามความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์แตกต่างกันไปตามอัตลักษณ์แห่งชาติพันธุ์ ซึ่งพิธีกรรมที่จัดขึ้นเพื่อเซ่นไหว้บูชาผีตามความเชื่อของแต่ละชาติพันธุ์มีองค์ประกอบสำคัญ ดังนี้ ๑. ผู้ประกอบพิธีกรรม ๒. เครื่องแต่งกายประกอบพิธีกรรม ๓. สถานที่ประกอบพิธีกรรม ๔. เครื่องใช้ประกอบพิธีกรรม และ ๕. เครื่องเซ่นประกอบพิธีกรรม ในที่นี้ผู้วิจัยขออธิบายแยกตามลักษณะของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ดังต่อไปนี้

๕.๑.๑ องค์ประกอบสำหรับการประกอบพิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ

๕.๑.๑.๑ ผู้ประกอบพิธีกรรม

จากการศึกษาข้อมูลกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ บ้านดอนมะเกลือ และบ้านหนองโอ่ง อำเภอจู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี โดยวิธีสังเกตการณ์และการสอบถาม พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำมีความเชื่อว่าผู้ประกอบ

พิธีกรรมเกี่ยวกับการนับถือผีเป็นผู้ที่มีสื่อพิเศษที่สามารถเป็นตัวกลางในการติดต่อสื่อสารกับผีได้ ดังนั้นการจะประกอบพิธีกรรมใดๆเกี่ยวกับการนับถือผีให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์จึงต้องเชิญผู้ประกอบพิธีกรรมมาดำเนินพิธีให้ จากการศึกษาความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำที่บ้านดอนมะเกลือ และบ้านหนองโอ่ง อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี ผู้วิจัยพบว่ากลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำยังคงรักษาและสืบทอดความเชื่อเรื่องการนับถือผีอย่างเด่นชัด ดังนั้นพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์จึงปรากฏอยู่ตามคำบอกเล่าของสมาชิกในกลุ่มชาติพันธุ์หลายพิธีกรรม ซึ่งในแต่ละพิธีกรรมจำเป็นต้องมีผู้ประกอบพิธีกรรมที่มีชื่อเรียกและทำหน้าที่แตกต่างกันออกไปตามขั้นตอนของพิธีกรรม ดังนี้

๑) หมอเสน หมายถึง ผู้ทำหน้าที่ประกอบพิธีเสนเรือนทุกขั้นตอน ตั้งแต่เริ่มพิธีจนสิ้นสุดพิธี และมีหน้าที่สำคัญคือเป็นผู้ติดต่อสื่อสารระหว่างคนตายกับคนเป็น และเป็นผู้เชิญผีเรือนของตระกูลเจ้าบ้านมารับเครื่องเซ่นที่ลูกหลานได้จัดเตรียมไว้ ผู้ที่จะเป็นหมอเสนได้นั้นจะต้องเป็นผู้ชายที่รู้และสามารถอ่านภาษาไททรงดำได้ เพราะจะต้องศึกษาตำราความเชื่อและการจัดการพิธีกรรมทั้งหลายซึ่งเป็นตำราภาษาไททรงดำ นอกจากจะสามารถจดจำเนื้อหาในตำราได้หมดครบถ้วนแล้ว ต้องติดตามครูผู้เป็นหมอเสนไปช่วยจัดงานเสนเรือนตามบ้านต่างๆ เรียนรู้ขั้นตอนการปฏิบัติจากการสังเกตการณ์ทำพิธีของครูจนสามารถประกอบพิธีกรรมเองได้ แต่ก่อนที่จะประกอบพิธีกรรมได้เองนั้น จะต้องผ่านการ "ยกครู" ก่อน

หมอเสนจะแบ่งออกเป็นหมอเสนผู้ท้าวกับหมอเสนผู้น้อย หมอเสนผู้ท้าวไม่สามารถไปประกอบพิธีเสนให้ผู้น้อยได้ เนื่องจากชาวไททรงดำมีความเชื่อว่าผีผู้ท้าวเป็นผู้สืบเชื้อสายมาจากเชื้อพระวงศ์ที่เป็นเจ้านาย ไม่สมควรจะไปประกอบพิธีให้แก่ผู้น้อย อีกทั้งผีผู้น้อยจะกลัวไม่กล้ามากินเครื่องเซ่น ในการทำพิธีเสน หมอเสนผู้ท้าวจะทำพิธีที่ห้องกว้าน ส่วนหมอเสนผู้น้อยก็ไม่สามารถไปประกอบพิธีเสนให้ผู้ท้าวได้เช่นกัน เนื่องจากผู้น้อยเป็นผู้สืบเชื้อสายสามัญชนธรรมดา ไม่สามารถประกอบพิธีเสนเรียกผีผู้ท้าวที่สืบเชื้อสายจากตระกูลเจ้านายได้ และในการทำพิธีเสน หมอเสนผู้น้อยจะทำพิธีในห้องกะล้อห่อง

๒) ผู้ช่วยหมอเสน หมายถึง หมายถึง ผู้มีหน้าที่เป็นผู้ช่วยหมอเสนในการทำพิธีเสนเรือน โดยผู้ช่วยหมอเสนจะต้องรู้ขั้นตอนของพิธีเสนเรือนทุกขั้นตอน และคอยช่วยหมอเสนในขณะทำพิธี นอกจากนี้ผู้ช่วยหมอเสนยังต้องเป็นผู้รู้คำกล่าว ตลอดจนคำขับร้องในพิธีการต่างๆ เพื่อช่วยอำนวยความสะดวกแก่หมอเสนจนเสร็จพิธี

๓) หมอมด หมายถึง ผู้ทำพิธีเสนแก้เคราะห์ ทำพิธีปัดรังควาน สะเดาะเคราะห์ รักษาโรค ต่ออายุให้กับชาวไททรงดำ ซึ่งชาวไททรงดำเชื่อว่าการเจ็บไข้ได้ป่วยเป็นการกระทำของผีต่างๆ เช่น ผีบ้าน ผีเรือน ผีปู่ ผีมด จำเป็นต้องมีการทำพิธีเสนแก้เคราะห์เพื่อให้หายจากการเจ็บป่วย หมอมดมี ๒ ประเภท คือ มดลาว เวลาประกอบพิธีต้องมีการเป่าปี่ (ลักษณะคล้ายขลุ่ยไทย) อีกประเภทหนึ่ง คือ มดไท เวลาประกอบพิธีไม่ต้องมีการเป่าปี่ (เรณู เหมือนจันทร์เชย, ๒๕๔๒ : ๕๐)

ผู้ที่จะเป็นหมอมดได้นั้น ต้องศึกษาตำราการทำพิธีซึ่งเป็นภาษาไททรงดำให้รู้แจ้ง จากนั้นจึงต้องฝึกปฏิบัติกับครูหมอมด เมื่อมีความรู้และความสามารถในขั้นตอนต่างๆของการทำพิธีเป็นอย่างดีแล้ว จึงจะได้รับการอนุญาตให้ประกอบพิธีเองได้ แต่ต้องได้รับการ "ยกครู" ก่อน

๔) ผู้ช่วยหมอมด หมายถึง ผู้ที่ทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยหมอมดในการประกอบพิธีกรรมต่างๆ ผู้ช่วยหมอมดจะมี ๒ คน ทำหน้าที่เป็นผู้เป่าปี่ ๒ คน คือ เป่าปี่ใหญ่ ๑ คน เป่าปี่เล็ก ๑ คน หมอมดจึงมีชื่อเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า "หมอเสนเป่าปี่"

๕) หมอสะ หมายถึง ผู้ทำหน้าที่เสี่ยงทายข้าวสารและผู้ช่วยหมอมดในพิธีเสน มีชื่อเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า "หมอเก็บข้าว" โดยในขณะที่หมอมดนำเครื่องเซ่นที่เจ้าภาพจัดเตรียมไว้ออกมาเซ่นผี หากต้องการทราบว่าผีได้มารับเครื่องเซ่นไปหรือยัง หมอสะก็จะเป็นผู้เสี่ยงทายข้าวสารเพื่อจะได้ทราบว่าผีได้มารับเครื่องเซ่นที่จัดเตรียมไว้ให้แล้วหรือยัง หมอสะจะทำการเสี่ยงทายข้าวสารโดยการหยิบข้าวสารที่ใส่ในขันขึ้นมากำมือหนึ่งแล้วนับจำนวนให้ได้เป็นเลขคู่หรือเลขคี่ตามที่ได้ตั้งจิตอธิษฐานไว้ หากนับได้จำนวนตามที่ต้องการก็ถือว่าสิ่งที่ได้อธิษฐานไว้นั้นสัมฤทธิ์ผล แต่หากไม่เป็นไปตามที่ต้องการก็ถือว่าสิ่งที่ได้อธิษฐานไว้นั้นไม่เป็นไปตามที่ต้องการ ต้องทำการเสี่ยงทายโดยหยิบเม็ดข้าวสารใหม่ จนกว่าจะได้ตรงตามที่ต้องการ เมื่อเสี่ยงทายข้าวสารได้ตรงตามที่ต้องการแล้ว ก็ถือว่าผีได้ลงมากินเครื่องเซ่นแล้ว

ผู้ที่จะเป็นหมอสะได้นั้นจะต้องเรียนรู้ทั้งจากตำราการทำพิธีและจากการฝึกหัดกับครูหมอสะ อย่างน้อย ๑ ปี เพื่อให้รู้จังหวะของเสียงปี่ว่าตอนใดต้องทำการเสี่ยงทายเก็บข้าวสาร เพราะหากทำผิดจังหวะเสียงปี่อาจต้องเริ่มพิธีใหม่ โดยส่วนมากผู้ฝึกหัดหมอสะมักเป็นผู้ชาย ต้องผ่านการเรียนรู้และฝึกหัดมาเป็นอย่างดี เพราะหมอสะต้องเป็นผู้ช่วยหมอเสนด้วย หากทำพิธีเข้ากับหมอเสนได้เป็นอย่างดี ก็สามารถประกอบพิธีกรรมให้สำเร็จลุล่วงสอดคล้องกันด้วยดี

๖) หมอเยื้อง คำว่า "เยื้อง" เป็นภาษาไททรงดำ มีความหมายว่า "ดู" หรือ "เสี่ยงทาย" ดังนั้นหมอเยื้องจึงหมายความว่าหมอดูหรือหมอเสี่ยงทาย การดูหรือการเสี่ยงทายของหมอเยื้องนี้เป็นการดูในเรื่องการเจ็บไข้ได้ป่วยว่ามีสาเหตุมาจากสิ่งใด โดยการเจ็บปวดนั้นส่วนใหญ่จะเป็นการเจ็บป่วยที่ผิดปกติ เช่น การเจ็บป่วยเรื้อรัง การเจ็บป่วยที่มีอาการหนัก คนไข้บางรายได้รับการรักษาจากแพทย์ทั้งแผนโบราณและแพทย์ปัจจุบันแล้วอาการไม่ดีขึ้น ก็จะมาพบหมอเยื้องเพื่อทำพิธีเสี่ยงทายว่าเจ็บป่วยเพราะเหตุใด ผีตนใดทำให้เกิดการเจ็บป่วย กรณีที่เกิดขึ้นกับสัตว์เลี้ยงที่บ้าน เจ้าของสัตว์ก็จะพาสัตว์ของตนมาให้หมอเยื้องเสี่ยงทายเช่นกัน

๗) แม่มด หมายถึง ผู้ทำพิธีเสนแก้เคราะห์ให้กับผู้เจ็บป่วยที่มีสาเหตุมาจากการกระทำของผีฟ้าหรือแถน ผู้ทำพิธีเป็นผู้หญิงเท่านั้นจึงเรียกกันว่า "แม่มด" พิธีเสนแก้เคราะห์นี้บางครั้งเรียกว่า "เสนเต็ง" หรือ "เสนผีน้อยจ้อย" เหตุที่เรียกว่า "ผีน้อยจ้อย" เนื่องจากความเชื่อของชาวไททรงดำว่า เป็นการตั้งชื่อแก้เคล็ดเพื่อให้อาการเจ็บไข้ได้ป่วยนั้นไม่หนักหนามากนัก การทำพิธีเสนเต็งนี้ แม่มดจะต้องมีอุปกรณ์สำคัญสำหรับใช้ในขั้นตอนการเสี่ยงทายคือ ไม้มอ

ชาวไททรงดำมีความเชื่อว่าเหตุที่มีคนไข้เจ็บไข้ได้ป่วยในบ้านนั้นอาจเป็นเพราะผีพ่อ ผีแม่ที่อยู่บนฟ้านั้นได้ไปกระทำความผิด ทำให้แถนไม่พอใจจึงจับผีพ่อผีแม่ไปขังไว้ ผีพ่อ ผีแม่ต้องการให้ลูกหลานช่วยไถ่ถอนออกที่คุมขัง จึงมาทำให้ลูกหลานเจ็บป่วย รักษาไม่หาย จนต้องไปพบหมอเยื้องเพื่อทำการเสี่ยงทายว่าเหตุที่เจ็บป่วยเกิดขึ้นเพราะสาเหตุใด ผีตนใดเป็นผู้กระทำ เมื่อทราบสาเหตุแล้ว ญาติผู้ป่วยจะตั้งจิตอธิษฐานว่าหากหายป่วยเมื่อใดจะทำพิธีเสนเต็งเพื่อไถ่ตัวผีพ่อผีแม่จากการคุมขังของแถน เมื่อผู้ป่วยหายจากอาการเจ็บป่วยแล้วจะต้องทำพิธีเสนเต็งตามที่ได้อธิษฐานไว้ โดยเลือกวันที่ไม่ตรงกับวันตาย วันเผา หรือวันเก็บกระดูกของบรรพบุรุษ เมื่อกำหนดวันได้แล้ว ญาติผู้ป่วยจะต้องนำหมาก พลู ข้าวสาร มาบูชาครูของแม่มด พร้อมด้วยเสื้อผ้าของผู้ป่วย แม่มดจะนำของทั้งหมดที่ญาติผู้ป่วยเตรียมมาวางไว้บนหิ้งมด คือ ครูของมด เพื่อเป็นการบูชาครูของแม่มด เพื่อเป็นยอมรับว่าจะไปทำพิธีเสนเต็งให้ตามวันที่ได้กำหนดไว้ หากญาติของผู้ป่วยหลีกเลี่ยงไม่ทำพิธีเสนเต็งตามที่ได้อธิษฐานไว้ ก็เชื่อว่าจะเกิดโทษแก่ครอบครัวนั้น

๘) คนแต่งเสน หมายถึง ผู้ทำหน้าที่จัดเตรียมเครื่องเซ่นสำหรับกระทำพิธีกรรมต่างๆ เนื่องจากชาวไททรงดำมีพิธีกรรมความเชื่อเกี่ยวกับการนับถือผีมากมาย แต่ละพิธีมีข้อแตกต่างกันไปทั้งในเรื่องขั้นตอนของ

พิธีกรรมและเครื่องเซ่นที่ใช้สำหรับเซ่นไหว้ผี ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีผู้รู้ที่จะสามารถจัดเตรียมเครื่องเซ่นสำหรับแต่ละพิธีได้อย่างถูกต้อง ซึ่งผู้ที่ทำหน้าที่นี้ชาวไททรงดำเรียกว่า "คนแต่งเสน"

คนแต่งเสนนี้ถือว่าเป็นบุคคลสำคัญในการประกอบพิธีกรรมแต่ละชนิด เนื่องจากเป็นผู้ดูแลจัดเตรียมเครื่องเซ่น ซึ่งชาวไททรงดำมีความเชื่อว่าหากจัดเตรียมเครื่องเซ่นไม่ครบถ้วน หรือจัดวางไม่ถูกต้องตามหลักปฏิบัติของแต่ละพิธีแล้ว จะก่อให้เกิดความอัปมงคลและเกิดโทษตามมาภายหลัง ดังนั้นจึงต้องหาผู้รู้มาจัดเตรียมให้ ด้วยเหตุที่หน้าที่จัดเตรียมและจัดวางเครื่องเซ่นนี้เป็นเรื่องที่ค่อนข้างมีรายละเอียดและต้องการความประณีตในการจดจำและจัดทำมาก ดังนั้นคนแต่งเสนส่วนมากจึงมักเป็นผู้หญิง และเป็นผู้หญิงสูงอายุ เนื่องจากมีประสบการณ์ในการจัดเครื่องเซ่นมาแล้ว เหตุที่คนแต่งเสนมักเป็นผู้หญิงนั้น เป็นเพราะผู้หญิงมีความสามารถในการจดจำ มีความพิถีพิถัน และละเอียด ประณีตมากกว่าผู้ชาย

๙) **เขยกก** หมายถึง ผู้ทำหน้าที่เกี่ยวกับพิธีศพของชาวไททรงดำ ตั้งแต่การอาบน้ำศพ การมัดศพ การเผาศพ การเก็บกระดูก การจัดหาเครื่องเซ่น ตลอดจนการบอกทางให้ศพกลับไปสู่ถิ่นฐานเดิมของตน หน้าที่ของเขยกก็เป็นหน้าที่ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการทำพิธีศพของชาวไททรงดำ หากขาดเขยกกก็อาจไม่สามารถประกอบพิธีศพของชาวไททรงดำได้ เนื่องจากเขยกกเป็นผู้รู้ขั้นตอนเกี่ยวกับการทำพิธีศพทุกขั้นตอน ผู้ที่ประสงค์จะฝึกหัดการเป็นเขยกกนั้น จะเริ่มฝึกหัดตั้งแต่ยังเป็นหนุ่ม แต่จะสามารถเป็นเขยกกได้ก็ต่อเมื่ออายุ ๕๐ ปีขึ้นไป อีกทั้งบางคนพอเริ่มฝึกหัดการเป็นเขยกกก็จะมีอาการเจ็บป่วยไม่สบาย หรือนอนฝันร้ายเสมอๆ จนในที่สุดก็เลิกล้มความตั้งใจที่จะฝึกหัดเป็นเขยกก แต่หากใครฝึกฝนแล้วไม่เกิดเหตุผิดปกติใดก็จะสามารถเป็นเขยกกได้เมื่อถึงอายุตามสมควร

ผู้เป็นเขยกกนั้นพบว่าจะมีแต่เพียงผู้ชายเท่านั้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจัดทำพิธีศพเป็นเรื่องของคนตายเกี่ยวข้องกับศพและผี ผู้หญิงมีความกลัวในเรื่องเหล่านี้มากกว่าผู้ชาย ดังนั้นไม่ปรากฏว่ามีผู้หญิงคนใดเป็นเขยกกเลย

เขยกกที่จะทำพิธีศพให้แก่ชาวไททรงดำนี้ มีการแบ่งออกเป็นเขยกกผู้ท้าว คือ เขยกกสำหรับทำพิธีศพของตระกูลผู้ท้าว และเขยกกผู้น้อย คือ เขยกกสำหรับทำพิธีศพของตระกูลผู้น้อย ชาวไททรงดำมีความเชื่อว่าเขยกกผู้น้อยไม่สามารถทำพิธีศพให้ผู้ท้าวได้ เนื่องจากคาถาข่มของเขยกกผู้น้อยไม่สามารถข่มผีผู้ท้าวได้ และเขยกกอาจจะได้อันตรายถึงแก่ชีวิตได้ ส่วนเขยกกผู้ท้าวก็จะไม่ไปทำพิธีศพให้แก่ผู้น้อย เนื่องจากเป็นเรื่องที่ไม่สมควร

๑๐) **เจ้าจ้ำ** หมายถึง ผู้ที่ทำพิธีกรรมเกี่ยวกับการบูชาศาลประจำของหมู่บ้าน และทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการติดต่อกับเจ้าปู่หรือเจ้าพ่อ โดยเจ้าปู่หรือเจ้าพ่อนี้เป็นผู้ที่ชาวไททรงดำนับถือว่าเป็นผู้มีบุญคุณ มีความเสียสละเพื่อกลุ่มชนไททรงดำ และคัดเลือกให้เจ้าจ้ำเป็นผู้ติดต่อสื่อสารเพื่ออัญเชิญเจ้าปู่ หรือเจ้าพ่อมาสถิตย์ ณ ศาลประจำหมู่บ้านของตน นอกจากนี้เจ้าจ้ำยังมีหน้าที่เป็นตัวแทนในการติดต่อสื่อสารระหว่างเจ้าปู่หรือเจ้าพ่อกับชาวบ้านอีกด้วย

๑๑) **พระ** ประเทศไทยนับถือศาสนาพุทธเป็นศาสนาหลักประจำชาติ ดังนั้นกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำจึงได้รับอิทธิพลเรื่องการนับถือศาสนาไปจากคนไทยพื้นถิ่นภาคกลาง ปัจจุบันความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำจึงมีลักษณะผสมผสานควบคู่กันไประหว่างความเชื่อในเรื่องการนับถือผี และความเชื่อเรื่องการนับถือศาสนา การประกอบพิธีกรรมส่วนใหญ่แม้จะเป็นพิธีกรรมดั้งเดิมตามความเชื่อของชาติพันธุ์ แต่ปรากฏว่ามีการนิมนต์พระมาร่วมในพิธีด้วย ในพิธีเสนปาดตง นอกจากจะมีการเลี้ยงข้าวผีเรือนตามขนบธรรมเนียมเดิม ยังมีการเลี้ยงภัตตาหารแก่พระภิกษุสงฆ์ที่นิมนต์มาร่วมพิธีด้วย ในการประกอบพิธีศพ ซึ่งสมัยก่อนจะทำพิธีตามแบบไททรง

ดำ และนำร่างผู้ตายฝังดิน ปัจจุบันก็ปรากฏว่านำศพเข้าวัด ทำพิธีทางศาสนา มีพระสงฆ์สวดบังสุกุลตามแบบไทย และทำพิธีเผาศพตามแบบคนไทย ปัจจุบันพระสงฆ์จึงมีบทบาทสำคัญในการทำพิธีกรรมต่างๆของกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ

๕.๑.๑.๒ เครื่องแต่งกายสำหรับประกอบพิธีกรรม

จากการศึกษาข้อมูลกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ บ้านดอนมะเกลือ และบ้านหนองโอ่ง อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี โดยวิธีสังเกตการณ์และการสอบถาม พบว่า แต่เดิมกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำจะแต่งกายและแต่งผมตามแบบดั้งเดิม คือ เครื่องแต่งกายที่เน้นสีดำ หรือสีครามแก่เป็นพื้น ซึ่งเป็นสีที่ย้อมมาจากคราม จนเป็นชื่อเรียกกลุ่มชาติพันธุ์นี้ว่า "ไททรงดำ" ปัจจุบันการแต่งกายด้วยเสื้อผ้าตามแบบดั้งเดิมนั้นพบเห็นได้ไม่มากนักในกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ โดยส่วนมากจะพบในกลุ่มผู้สูงอายุ และเมื่อมีโอกาสพิเศษ อย่างเช่น พิธีเสนเรือน พิธีศพ พิธีเสนเรียกขวัญ เป็นต้น การประกอบพิธีกรรมสำคัญเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องการนับถือผีต่างๆของกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ เช่น พิธีเสนเรือน หรือพิธีศพ เป็นต้น เครื่องแต่งกายเป็นองค์ประกอบสำคัญประการหนึ่งสำหรับบ่งบอกบทบาทฐานะของผู้เข้าร่วมในพิธี ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น เครื่องแต่งกายของผู้ทำพิธี และเครื่องแต่งกายของเจ้าบ้าน โดยพบว่ามีลักษณะการแต่งกาย ดังนี้

๑) เครื่องแต่งกายของผู้ทำพิธี ในพิธีกรรมสำคัญตัวอย่างเช่นพิธีเสนเรือน หมอเสนผู้ประกอบพิธีหมอเสนจะแต่งกายด้วยเสื้อผ้าที่ใช้สำหรับการประกอบพิธี คือ หากเป็นหมอเสนผู้ท้าวจะแต่งกายด้วยเสื้อผ้าฝ้ายแขนยาวสีแดง นุ่งกางเกงขายาวสีแดง และสวมกำไลมือ ๒ ข้าง หากเป็นหมอเสนผู้น้อยจะแต่งกายด้วยเสื้อฮีและนุ่งกางเกงสีดำ

๒) เครื่องแต่งกายของเจ้าของบ้านและญาติพี่น้อง มีการแต่งกายแบ่งได้ดังนี้

ญาติที่สืบสายโลหิตเดียวกัน เช่น เจ้าของบ้าน ลูกชาย ลูกสาว แต่เดิมจะเป็นเสื้อประจำชาติของกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ ซึ่งในสมัยก่อนเป็นเสื้อผ้าที่กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำทุกคนสวมใส่ในชีวิตประจำวัน เสื้อของผู้ชาย เรียกว่า "เสื้อไท" เสื้อของผู้หญิงเรียกว่า "เสื้อก้อม" แต่ปัจจุบันจะพบเห็นเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุเท่านั้นที่สวมใส่เป็นประจำ เนื่องจากอิทธิพลของการแต่งกายสมัยใหม่เข้ามา ประกอบกับเครื่องแต่งกายของลาวโซ่งราคาแพง และหายาก

ญาติที่สืบสกุลเดียวกัน หรือสืบผีเดียวกัน คือ ลูกสะใภ้ หลานสะใภ้ ต้องใส่เสื้อฮี และนุ่งซิ่นซึ่งเป็นชุดใส่ในโอกาสพิเศษ ปัจจุบันนี้ยังเห็นสะใภ้ใกล้ชิด เช่น ลูกสะใภ้ ต้องสวมใส่เสื้อฮีอยู่ตลอดเวลาที่ทำพิธี หากร้อนจะใช้พาดบ่าหรือคาดอกก็ได้ แต่ต้องใส่อยู่เสมอ และสามารถเข้าไปร่วมทำพิธีในห้องผีเรือนได้

ญาติที่เป็นลูกเขย น้องเขย หลานเขย ต้องใส่เสื้อฮีซึ่งใช้ในโอกาสพิเศษเช่นเดียวกับสะใภ้ และจะประกอบพิธีหามหมูขึ้นเรือน ทำการหั่นหมูเตรียมไว้ก่อนทำพิธีเสนเรือน

จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นได้ว่า เครื่องแต่งกายสำหรับใช้ในการประกอบพิธีกรรมที่สำคัญของกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ เป็นเครื่องแต่งกายประจำกลุ่มชาติพันธุ์ที่ใช้สวมใส่ในชีวิตประจำวันมาตั้งแต่อดีต ปัจจุบันเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงด้วยเหตุเพราะบริบทจากสังคม เช่น การที่แม่บ้านไม่ได้อยู่บ้านเพื่อทอผ้าหรือทำงานบ้านอย่างสมัยก่อน จึงไม่มีเวลาทำเสื้อฮี เสื้อไท เสื้อก้อมไว้ให้สมาชิกในครอบครัว หากจะต้องซื้อหาเองก็มีราคาสูง อีกทั้งสมาชิกรุ่นหนุ่มสาวนิยมใส่เสื้อผ้าตามกระแสสังคมปัจจุบันมากกว่า เครื่องแต่งกายตามปกติดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์จึงจะนำมาใส่เฉพาะในโอกาสพิเศษเท่านั้น เนื่องจากในการประกอบพิธีกรรม เช่น พิธีเสนเรือน ถือเป็นพิธีสำคัญในการเลี้ยงผีบรรพบุรุษ ซึ่งญาติพี่น้องที่สืบตระกูลเดียวกัน เลี้ยงผีเดียวกันจะมาร่วมในพิธีอย่าง

พร้อมหน้า รวมทั้งเพื่อนบ้านสมาชิกในชุมชนอีกจำนวนหนึ่ง ดังนั้นการที่สมาชิกในครอบครัวเดียวกับเจ้าบ้านสวมเครื่องแต่งกายเฉพาะจึงแสดงให้เห็นถึงความเป็นเจ้าภาพด้วยประการหนึ่ง และแสดงให้สมาชิกในครอบครัวเดียวกันได้ทราบว่ามีใครบ้างที่เป็นสมาชิกนับถือเดียวกัน

มะ แร่ใจดี กล่าวว่า "...เสื้อฮีนี่เป็นเสื้อที่ไททรงดำต้องมีกันทุกคนในสมัยก่อน แต่ก่อนเขาทำกันเองในครอบครัว พวกผู้หญิงไม่ต้องออกไปทำนาทำไร่เหมือนพวกผู้ชายก็อยู่บ้าน ทำงานบ้าน ทอผ้าแล้วก็ทำเสื้อฮีเนี่ยไว้ให้ลูกหลาน แต่ก่อนเขาจะทำกันเองเอาไว้ใช้ในงานพิธี แต่ก่อนจริงๆเลยเขาก็ใส่กันเป็นปกติ มีเสื้อซอน บางคนเรียกเสื้อไท กับเสื้อก้อม อย่างเนี่ยเราจะเห็นว่าพวกคนแก่ๆเขาก็ใส่กันอยู่ประจำทุกวัน แต่เด็กๆสมัยนี้ไม่ค่อยใส่ เขามีเสื้อผ้าสวยๆใส่กันเยอะ แล้วอีกอย่างมันแพงด้วย ส่วนเสื้อฮีเขาจะใช้เวลามีงานสำคัญๆอย่างเวลาเสนเรือนอย่างนี้ พวกญาติพี่น้องของเจ้าของงานทุกคนก็จะต้องใส่เสื้อฮี หมายถึงแขกที่ไปร่วมงานเฉยๆไม่ต้องใส่นะ ใส่เสื้อผ้าปกติ แต่ว่าถ้าเป็นครอบครัวเดียวกันคือสืบผีเดียวกันกับเจ้าของงานต้องใส่ เพื่อให้รู้ว่าใครเป็นใคร บางทีไม่ได้เจอกันปีหนึ่งไม่รู้ว่าใครแต่งงานหรืออะไรไปบ้าง แต่พอใส่เสื้อฮีก็จะรู้ว่านี่คือคนครอบครัวเดียวกับเรานะ เป็นสะใภ้เรา นับถือผีเดียวกับเรานะอะไรอย่างนี้..." (มะ แร่ใจดี, สัมภาษณ์ : ๒๕๔๕)

รัชดาเพ็ญ พงษ์เสนา กล่าวว่า "...เสื้อฮีเป็นเสื้อของไททรงดำ ไททรงดำเขาจะมีเสื้อซอน เสื้อซอนเป็นเสื้อของผู้ชายใส่ เป็นเสื้อสีดำ คนไทยเขาถึงเรียกว่า พวกทรงดำ คือ พวกชอบใส่เสื้อผ้าสีดำไง ของผู้หญิงเขาเรียกเสื้อก้อม ก็เป็นสีเข้มๆสีน้ำเงินเข้มหรือสีดำ อันนี้ใส่เป็นปกติของคนสมัยก่อน ผู้หญิงที่แต่งงานแล้วก็จะต้องมีผ้าเปียว เป็นผ้าคาดอกเหมือนผ้าเสื้อก้อมนั่นแหละ แต่เอามาคาดอก ส่วนเสื้อฮีนี่เอาไว้สำหรับเวลามีงาน พวกเสนเรือน เสนเรียกขวัญ ต่ออายุ อะไรอย่างนี้ งานศพก็ใช้แต่เวลาใส่งานศพเขาต้องกลับเอาอีกด้านออก คือเสื้อฮีเนี่ยใส่ได้สองด้านเลยนะ อย่างเวลางานปกติอย่างนี้เอาด้านในออก แต่เวลาพอมีงานศพเขาจะกลับอีกด้าน เอาด้านที่มีลวดลายสวยๆออกมาคือสำหรับใช้ในงานศพ..." (รัชดาเพ็ญ พงษ์เสนา, สัมภาษณ์ : ๒๕๔๕)

ขัน ไขสะอาด กล่าวว่า "...เสื้อซอนหรือเสื้อไทเป็นเสื้อของผู้ชาย ของผู้หญิงเรียกว่าเสื้อก้อม เขาก็ไม่ได้ใส่กันทุกวัน จะใส่เฉพาะเวลามีงาน หรือไปทำงานอะไรอย่างนี้ แต่พวกคนแก่ๆเขาจะใส่กัน ส่วนเสื้อฮีนี้ก็เป็นเสื้อเหมือนกับว่าสำหรับใส่งานพิธีสำคัญมากๆ อย่างวันแต่งงาน เจ้าบ่าวเจ้าสาวเขาก็ใส่เสื้อฮี หรือเสนเรือนอย่างนี้ก็ใส่ เป็นงานสำคัญ งานมงคล ของผู้ชายก็เรียกเสื้อฮี เหมือนกันกับผู้หญิง แต่เสื้อมันไม่เหมือนกัน ของผู้ชายนี่ผ่าหน้า แต่ของผู้หญิงไม่ผ่าใช้สวมเอา เสื้อเป็นสีดำ ความจริงมันเป็นสีครามแก่ๆนะ แก่มากจนเหมือนสีดำ แล้วก็แต่งด้วยเศษผ้า มีหลายสี ทำเป็นลายสวยๆ เวลาปกติเขาก็เอาด้านที่เป็นสีดำมากกว่าออกมาใส่ เห็นลายนิดหน่อย แต่ก็สวย แต่ก็เวลาคนตายอย่างนี้ เขาจะต้องกลับเอาอีกด้านที่มีตกแต่งมากๆ มีลายเยอะๆออกมาสวมให้คนตาย ก็เอาเสื้อฮีของคนตายนั่นแหละมาสวมให้เขาติดตัวไป เพราะเสื้อฮีเป็นเสื้อประจำตัว จะไปเอาของใครมาใส่อย่างนี้ไม่ได้ เวลาไม่สบายเขายังต้องเอาเสื้อฮีไปให้หมอทำพิธีเลย เพราะงั้นเสื้อฮีนี่เป็นของประจำตัว เวลาเจ้าของตายก็ต้องใส่ให้เจ้าของไปด้วย เวลาเขาไปเจอญาติพี่น้องเขา เขาจะได้จำกันได้ ว่าเป็นพวกเดียวกัน ถ้าหากไม่ใส่ไปเขาก็ไม่รู้ คือไม่มีอะไรบอกว่าเป็นพวกเดียวกัน..." (ขัน ไขสะอาด, สัมภาษณ์ : ๒๕๔๕)

เสื้อฮี เป็นเครื่องแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำที่เอาไว้สวมใส่ในโอกาสพิเศษ เช่น พิธีเสนเรือน พิธีเสนเรียกขวัญ พิธีต่อชะตาหรือต่ออายุ พิธีแต่งงาน และในพิธีศพ เป็นต้น เสื้อฮีเป็นเสื้อทีทอด้วยผ้าฝ้ายย้อมสีครามเข้มจนออกดำ สามารถสวมใส่ได้ทั้ง ๒ ด้านตามแต่โอกาสเหมาะสม คือ หากเป็นงานมงคลจะสวมใส่โดยเอาด้านในออก แต่หากเป็นงานอวมงคลจะสวมใส่โดยเอาด้านนอกออก เสื้อฮีของผู้หญิงและผู้ชายจะมีลักษณะที่แตกต่างกัน คือ

เสื้อฮีของผู้ชาย เป็นเสื้อผ้าฝ้ายสีดำยาวคลุมเข่า ผ่าหน้าป้ายทับไปทางซ้าย มีกระดุมติดที่หน้าอกและเอว คอตั้งไม่มีปก กุ๊นด้วยผ้าหลากสี แขนเสื้อยาวทรงกระบอกแคบ ตะเข็บของเสื้อด้านข้างทั้งสองข้างตั้งแต่รักแร้ลงมาถึงชายเสื้อด้านล่าง มีการตกแต่งด้วยเศษผ้าหลากสีลวดลาย และปักด้วยไหมสีต่างๆ เป็นลวดลายประดับประดาด้วยกระจกเล็กๆ ด้านในของเสื้อฮีสำหรับผู้ชายเมื่อกลับด้านออกมาแล้วจะเป็นด้านของเสื้อที่มีลวดลายสีสันสวยงาม แต่จะกลับด้านออกมาใช้เฉพาะสวมใส่เสื้อฮีให้คนตายเท่านั้น โดยญาติเป็นผู้สวมใส่ให้

เสื้อฮีของผู้หญิง เป็นเสื้อผ้าฝ้ายสีดำยาวคลุมถึงเข่า คอตั้ง ด้านหน้าเป็นคอแหลมรูปตัววี ใช้สวมศีรษะไม่มีกระดุมเหมือนของผู้ชาย แขนยาวสามส่วน ปลายแขนขึ้นมาประมาณ ๒ นิ้ว ตกแต่งลวดลายรอบแขนด้วยเศษผ้าไหมสีต่างๆ ไม่ผ่าไหล่ บริเวณตะเข็บเสื้อทั้งด้านในและด้านนอกประดับด้วยลวดลายต่างๆ ด้านในของตัวเสื้อตกแต่งลวดลายด้วยเศษผ้าไหมหลากสี เช่น แดง เหลือง เขียว ขาว เสื้อฮีของผู้หญิงนี้โอกาสในการสวมใส่คล้ายกับของผู้ชายคือ เมื่อใส่ในงานมงคลจะกลับด้านที่ตกแต่งเพียงปลายแขนขอบเสื้อเล็กพอสวยงาม เช่น ใส่ในวันแต่งงาน พิธีเสนเรือนบ้านตนเองและบ้านญาติ งานศพของญาติสามี หรือใส่ไปในเทศกาลงานบุญประจำกลุ่มชาติพันธุ์ เช่น เทศกาลสงกรานต์ ที่จะมีการเล่นคอน ฟ้อนแคน เป็นต้น

จากการสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับเสื้อฮีจากสมาชิกในชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ ได้ข้อมูลเพิ่มเติมว่าในเรื่องความเชื่อของการใส่เสื้อฮีว่า เสื้อฮีเป็นเสื้อผ้าชิ้นสำคัญที่ชาวไททรงดำทุกคนต้องมีเป็นของตัวเอง เพื่อแสดงความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน และเพื่อแสดงความเป็นเครือญาติเดียวกันในการประกอบพิธีกรรมต่างๆ เด็กหญิงและเด็กชายชาวไททรงดำเมื่อโตเป็นหนุ่มเป็นสาวแล้ว แม่จะเป็นผู้ตัดเสื้อฮีไว้สำหรับสมาชิกในบ้านสำหรับสวมใส่ในงานพิธีต่างๆของกลุ่มชาติพันธุ์ ในสมัยโบราณเมื่อถึงวันหนุ่มสาวที่จะสามารถมีเสื้อฮีใส่แล้วจะต้องให้หมอเป็นผู้ทำพิธีมอบเสื้อให้เปรียบเสมือนหนึ่งว่าเสื้อนั้นคือตัวแทนของตนเอง หากเจ็บป่วยก็ต้องนำเสื้อฮีไปทำพิธี หากเจ็บป่วยก็ต้องสวมเสื้อฮีให้กับคนตายที่เป็นเจ้าของเสื้อด้วย โดยกลับเอาด้านในที่ตกแต่งลวดลายสวยงามออกมาสวมใส่ให้กับผู้ตาย หรือเอาคลุมโลงศพ

การสวมเสื้อฮีจะสวมทับบนเสื้อผ้าปกติอีกทีหนึ่ง แต่หากอากาศร้อนก็ไม่จำเป็นต้องสวมเสื้อฮีอยู่ตลอดเวลา อาจใช้พาดบ่า คาดเอว เพื่อเป็นเครื่องหมายว่าได้สวมเสื้อฮีไว้แล้วก็ได้ เสื้อฮีจึงคล้ายกับเสื้อนอกของคนทั่วไปนั่นเอง โดยปกติแล้วเสื้อฮีจะไม่มีการซักเนื่องจากอาจทำให้สีตก ลวดลายสีสันที่งดงามอาจหมองและจางลง วิธีการเก็บรักษาจึงทำแค่เพียงการผึ่งแดดเท่านั้น เนื่องจากเสื้อฮีเป็นเพียงเสื้อนอกหรือเสื้อที่ใส่ทับลงบนเสื้อผ้าปกติอีกทีหนึ่ง จึงเพียงแค่ตากแดดเท่านั้น

ความเชื่อสำคัญสำหรับเสื้อฮีคือ เสื้อฮีเปรียบเสมือนสัญลักษณ์แสดงความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน จึงใช้สำหรับการประกอบพิธีสำคัญของกลุ่มชาติพันธุ์ อีกทั้งหากเจ้าของเสื้อเสียชีวิตลง ก็ต้องสวมเสื้อฮีให้แก่เจ้าของเสื้อที่เสียชีวิตด้วย เนื่องจากมีความเชื่อว่าบรรพบุรุษหรือญาติพี่น้องที่เสียชีวิตก่อนหน้านี้จะมารับและจำได้ว่าเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน แสดงให้เห็นถึงเรื่องสำนึกในความเป็นชาติพันธุ์ทั้งในโลกนี้และโลกหน้า

๕.๑.๑.๓ สถานที่ประกอบพิธีกรรม

จากการศึกษาข้อมูลกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ บ้านคอนมะเกลือ และบ้านหนองโอ่ง อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี โดยวิธีสังเกตการณ์และการสอบถาม พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำมีการจัดพิธีกรรมสำคัญประจำกลุ่มชาติพันธุ์ ๒ พิธี คือ พิธีไหว้ศาลเจ้าพ่อ และพิธีเสนเรือน จึงจะขอกล่าวเน้นเฉพาะสถานที่ประกอบพิธีกรรมทั้งสองเป็นหลัก ดังนี้

๑) ศาลเจ้าพ่อประจำชุมชน กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำมีความเชื่อถือศรัทธาต่อศาลเจ้าพ่อประจำชุมชน ในฐานะที่เป็นเทวดาผู้ปกปักรักษาชุมชนให้ปลอดภัย ดังนั้นจึงมีพิธีกรรมการบูชาศาลเจ้าเป็นประจำทุกปีๆละ ๒ ครั้ง ครั้งที่ ๑ ในเดือน ๖ วันข้างขึ้น และครั้งที่ ๒ ในเดือน ๘ วันข้างขึ้น โดยสถานที่ประกอบพิธี คือ ศาลเจ้าพ่อของแต่ละหมู่บ้าน โดยเมื่อมีการกำหนดวันที่จะประกอบพิธีไหว้ศาลเจ้าพ่อแล้ว สมาชิกในชุมชนส่วนหนึ่งก็จะช่วยกันจัดเตรียมสถานที่เก็บกวาดให้สะอาดกว่าปกติที่ดูแลกันอยู่แล้ว สมาชิกในชุมชนอีกส่วนแต่ละครอบครัวก็จะจัดเตรียมเครื่องเซ่นเพื่อใช้ในพิธีกรรม

๒) ห้องประกอบพิธีกรรม เรียกว่า ห้องกะล้อห่อง หมายถึง ห้องที่เป็นห้องสี่เหลี่ยมเหมือนกล่อง เป็นห้องที่มีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับชาวไทรงดำ ใช้สำหรับการเซ่นไหว้ผีเรือนหรือผีบรรพุบุรษ กะล้อห่องจะอยู่ตรงมุมห้องตรงบริเวณเสาเอกของบ้าน บ้านของไททรงดำทุกหลังต้องมีการกั้นห้องเล็กๆไว้สำหรับทำเป็นกะล้อห่อง ชาวไททรงดำเชื่อกันว่าสำหรับเป็นที่อยู่ของผีเรือน ห้องกะล้อห่องนี้ถือว่าเป็นห้องที่มีสำคัญมาก หากมีผู้ใดจะมานอนค้างที่บ้าน เจ้าของบ้านจะต้องบอกกล่าวแก่ผีเรือนให้ทราบ หรือหากมีแขกมาและจะมีการเลี้ยงเหล้ากัน เจ้าบ้านต้องรินเหล้าไปเซ่นผีเรือนในห้องกะล้อห่องก่อน มิเช่นนั้นอาจได้รับเคราะห์ ซึ่งการกระทำดังกล่าวเป็นการแสดงความเคารพต่อบรรพบุรุษนั่นเอง นอกจากนี้ยังมีข้อห้ามสำหรับคนที่นับถือผีคนละผีไม่ให้ไปในเข้าห้องกะล้อห่อง เพราะถือว่าเป็นการผิดผี จะทำให้ผีเรือนโกรธ และอาจจะทำให้เกิดอันตรายแก่เจ้าของบ้านได้ ภายในห้องกะล้อห่อง ประกอบด้วย

<u>หิ้งมด</u> เป็นหิ้งสำหรับบูชาผีมด เชื่อว่าเป็นที่อยู่ของผีมดที่เจ้าบ้านได้รับมา กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำให้ความนับถือว่าเป็นผีมดเป็นผีที่คูแลรักษาคนในบ้านมิให้เจ็บป่วย หิ้งผีมดจะสานด้วยไม้ไผ่เป็นรูปสี่เหลี่ยมกว้างยาวประมาณ ๑ ฟุต วางไว้ในกะล้อห่อง แต่ไม่เกี่ยวข้องกับผีเรือน

<u>หอย้าหรือระย้า</u> เป็นสัญลักษณ์ประจำตัวของลูกผู้หญิงและเปรียบเสมือนเครื่องรางของขลัง ดังนั้นทุกครอบครัวจึงต้องมีการทำหอย้าเท่ากับจำนวนลูกผู้หญิงในบ้าน และแขวนไว้ในห้องกะล้อห่อง หากลูกสาวออกเรือนไปต้องนำหอย้านี้ติดตัวไปด้วย เพื่อนำไปนับถือผีตามฝ่ายสามีของตน หอย้าทำด้วยใบตาลตัดเป็นชิ้นๆ สานสลับกันไปมาคล้ายกับโซ่คล้องกันประมาณ ๔ วง เป็น ๑ อัน ห้อยเป็นระย้า จึงเรียกว่าระย้าหรือหอย้า จากการศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำบ้านดอนมะเกลือ บ้านหนองโอ่ง อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่าปัจจุบันไม่ค่อยมีการทำหอย้าในกลุ่มชาวไททรงดำ

<u>ไต๋</u> เป็นสัญลักษณ์ประจำตัวของลูกชายและเปรียบเสมือนเครื่องรางของขลัง คล้ายกับหอย้าของลูกผู้หญิง ดังนั้นจึงต้องทำไต๋ให้เท่ากับจำนวนลูกผู้ชายในบ้าน และแขวนไว้ในห้องกะล้อห่อง ไต๋ทำด้วยตอกไม้ไผ่สานเป็นกระพ้อมเล็กๆ คล้ายตระกร้าหรือข้อง ขนาดประมาณ ๓ – ๔ นิ้ว ภายในบรรจุถุงสีดำสำหรับใส่หมาก พลู เงิน ข้าวสาร และธนูเล็กๆทำด้วยไม้ไผ่ จากการศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำบ้านดอนมะเกลือ บ้านหนองโอ่ง อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ปัจจุบันยังคงมีการทำไต๋ประจำตัวให้ลูกผู้ชายเพื่อแขวนไว้ในห้องกะล้อห่อง

<u>ปับผีเรือน</u> เป็นสมุดที่จดรวบรวมรายชื่อผีบรรพบุรุษในตระกูลที่นับถือผีเดียวกันที่ได้เสียชีวิตไปแล้วและได้เชิญขึ้นไปอยู่ในห้องผีเรือนหรือห้องกะล้อห่องด้วย ปับผีเรือนจะมีรายชื่อผีบรรพบุรุษที่เสียชีวิตด้วยการตายดีทั้งหมด สำหรับเวลามีพิธีเสนเรือนหรือพิธีกรรมที่ต้องมีการเซ่นไหว้ผีเรือน ซึ่งจะต้องกล่าวเรียกชื่อผีบรรพบุรุษทั้งหมดมารับเครื่องเซ่น ก็จะอ่านรายชื่อจากสมุดจดรายชื่อหรือปับผีเรือน ปับผีเรือนจึงทำหน้าที่คล้ายสมุดจดรายชื่อผีบรรพบุรุษทั้งหมดเพื่อเวลาทำพิธีเสนหรือเซ่นไหว้จะได้สามารถเชิญมารับเครื่องเซ่นได้ครบถ้วน

โกฏิ เป็นที่บรรจุกระดูกของบรรพบุรุษที่เสียชีวิตไปแล้ว เพื่อการเคารพกราบไหว้และระลึกถึง โกฏินี้จะพบอยู่เฉพาะบางบ้านเท่านั้น เพราะไททรงดำไม่นิยมเก็บอัฐิหรือกระดูกของผู้ตายเอาไว้ในบ้าน แต่จะนำไปทำพิธีทางศาสนา จะเก็บไปไว้เพียงรายชื่อในปับผีเรือนเท่านั้น

กระดูกคางหมู เป็นกระดูกคางหมูที่แห้งแล้ว เก็บไว้เพื่อแสดงให้ทราบว่า บ้านนี้ได้ทำพิธีเสนเรือนไปแล้วจำนวนกี่ครั้ง ก็มีจำนวนคางหมูเท่านั้น แต่ส่วนมากจะเหลือไว้เพียง ๑ - ๒ อัน เพื่อให้ไม่ให้ดูรกรุ่งรังมากเกินไป รูปภาพบรรพบุรุษ กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำบางครอบครัวจะนำภาพบรรพบุรุษที่เสียชีวิตไปแล้ว วางไว้ที่ห้องกะล้อห่อง เพื่อแสดงความระลึกถึงและเพื่อให้ลูกหลานรุ่นใหม่ได้รู้จักบรรพบุรุษที่เสียชีวิตไปแล้ว อย่างไรก็ตามจากการสอบถามพบว่า การนำรูปภาพบรรพบุรุษเข้าไปเก็บไว้ในกะล้อห่องนั้นไม่ใช่ธรรมเนียมลักษณะของกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำแต่ดั้งเดิม แต่น่าจะเป็นความเชื่อแบบใหม่เหมือนคนไทยภาคกลาง ที่นิยมเก็บอัฐิและรูปภาพของญาติผู้ใหญ่ที่เสียชีวิตแล้วมาเก็บไว้ที่บ้านเพื่อกราบไหว้บูชาและระลึกถึง

๓) **พื้นที่ทางการเกษตร** กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำมีความเชื่อถือศรัทธาต่อผีที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพ ซึ่งอาชีพหลักของกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ คือ การประกอบอาชีพทางการเกษตร ทำนา ทำไร่ ทำสวน ดังได้กล่าวมาแล้ว กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำจึงมีการประกอบพิธีกรรมเพื่อบอกกล่าวและบนบานต่อภูตผีหรือสิ่งที่มีอำนาจเหนือธรรมชาติก่อนจะลงมือทำกิจการใดๆก็ตามที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพ เช่น ทำพิธีไหว้ผีนา เพื่อบอกกล่าวว่า ถึงฤดูทำนา และจะต้องมีการไถนาแล้ว เป็นการขอขมาลาโทษแก่ผืนดินและขอพรให้ช่วยคุ้มครองให้การทำนาได้ผลดี ด้วยเหตุดังกล่าว พื้นที่ทางการเกษตรจึงเป็นสถานที่สำคัญที่กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำจะมาประกอบพิธีกราบไหว้เซ่นสรวงบูชาต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ตนเคารพนับถือ เพื่อให้เกิดความพึงพอใจและบันดาลให้เกิดความอุดมสมบูรณ์แก่พืชผลทางการเกษตร

จากการศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำบ้านดอนมะเกลือ บ้านหนองโอ่ง อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า บริเวณพื้นที่ประกอบอาชีพทางการเกษตรของกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ ส่วนใหญ่จะมีการตั้งศาลผีนาเพื่อการสักการะกราบไหว้ไว้ในบริเวณผืนที่นาของตนเอง ลักษณะของศาลมักก่อสร้างด้วยไม้ มีเครื่องเซ่นไหว้ตามปกติ ได้แก่ เหล้า บุหรี่ ดอกไม้ ผลไม้ เป็นต้น หากเป็นช่วงฤดูทำนาอาจจะมีเครื่องเซ่นไหว้พิเศษมากกว่าปกติ เช่น อาจมีไก่ ๑ ตัว มีเครื่องคาวหวานต่างๆ ผลไม้ตามฤดูกาลเท่าที่จะหามาได้ เหล้า บุหรี่ ยาเส้น เป็นต้น

๔) **วัด** กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำมีความเชื่อเรื่องการนับถือเป็นความเชื่อดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ เมื่อได้ย้ายถิ่นฐานมาอยู่ที่จังหวัดสุพรรณบุรีแล้ว ได้รับอิทธิพลจากท้องถิ่นในเรื่องการนับถือศาสนา ปัจจุบันความเชื่อของไทยทรงดำจึงเป็นไปในลักษณะผสมผสานระหว่างความเชื่อดั้งเดิมเรื่องการนับถือผีกับความเชื่อเรื่องการนับถือศาสนาแบบคนไทยภาคกลาง ภายในหมู่บ้านกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำจะมีวัดประจำหมู่บ้าน ที่บ้านดอนมะเกลือมีวัดดอนมะเกลือ ส่วนที่บ้านหนองโอ่งมีวัดหนองโอ่ง เป็นวัดประจำชุมชนซึ่งชาวบ้านให้ความสำคัญเลื่อมใสศรัทธาประกอบพิธีการทางศาสนาทุกเทศกาลสำคัญ อาทิ วันวิสาขบูชา วันเข้าพรรษา วันอาสาฬหบูชา เป็นต้น หรือเมื่อลูกชายอายุครบบวชก็จะจัดพิธีบวชนาคเพื่อให้ลูกชายได้ศึกษาธรรมะตามธรรมเนียมไทยปฏิบัติ หากมีผู้เสียชีวิตก็จะประกอบพิธีทางศาสนา มิได้ฝังดินเช่นพิธีไททรงดำโบราณ การทำพิธีศพอย่างไททรงดำโบราณยังปรากฏอยู่ในแง่ของขั้นตอนในพิธีกรรม แต่สุดท้ายกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำจะนำร่างของผู้ตายมาประกอบพิธีศาสนา วัดจึงเป็นสถานที่สำคัญอีกแห่งที่กลุ่มชาติพันธุ์ใช้ประกอบพิธีกรรมต่างๆ

๕) สถานที่อื่นๆ กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำมีความเชื่อเรื่องผีร้าย ผีเร่ร่อน รวมถึงผีบรรพบุรุษที่ตายไม่ดี จึงไม่ได้เชิญเข้าห้องผีเรือนหรือห้องกะล้อห่อง กลายเป็นผีเร่ร่อน บางครั้งผีเหล่าอาจมารบกวนเพื่อขอเครื่องเซ่น โดยการทำให้คนในครอบครัวเกิดเจ็บป่วยไม่สบาย ไม่มีความสุข จึงต้องมีการตั้งเครื่องเซ่นใส่กระทงใบตองไปวางตามทางสามแพร่งหรือสี่แพร่งให้ผีร้ายหรือผีเร่ร่อนมารับเครื่องเซ่น เมื่อได้รับเครื่องเซ่นแล้วก็จะได้ไม่มารบกวนคนในบ้านอีก

๕.๑.๑.๔ เครื่องใช้ประกอบพิธีกรรม

๑) ปานหรือพาน เป็นภาชนะขนาดใหญ่ที่ใช้สำหรับใส่เครื่องเซ่นในพิธีกรรมต่างๆของชาวไททรงดำ ทั้งเครื่องคาวและเครื่องหวาน สานด้วยไม้ไผ่จักตอกแบบแบนหรือหวายสานขัดไปมาเป็นลวดลายเฉพาะของชาวไททรงดำ รูปทรงกระบอกสูงประมาณ ๓๐ เซนติเมตร หากเป็นปานสำหรับพิธีเสนเรือนเรียกว่า "ปานเผือน" หากเป็นปานสำหรับพิธีเสนตั้งบั้งเรียกว่า "ปานเสน" หากเป็นปานสำหรับพิธีแต่งงานหรือพิธีเรียกขวัญ เรียกว่า "ปานขวัญ" หากเป็นปานหรือพานสำหรับใส่อาหารให้หมอเสนในพิธีเสนเรือนจะเรียกว่า "ปานข้าว" ทำด้วยไม้เป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสเหมือนเชี่ยนหมาก แต่เตี้ยกว่าเล็กน้อย ปัจจุบันอาจใช้ถาดแทนได้

๒) ข้าไก่ไถ่ เป็นภาชนะขนาดใหญ่สานด้วยไม้ไผ่ ตอก หรือบางครั้งอาจเป็นหวาย ลักษณะคล้ายเข่งมีหู ๒ ข้าง สานเป็นลายที่ห่างและโปร่ง สำหรับใช้เป็นภาชนะใส่ไก่ที่ยังเป็น ต้นกล้วย รวมทั้งเครื่องเซ่นอื่นๆ ในพิธีเสนสะเดาะเคราะห์ต่ออายุผู้ป่วย เป็นต้น

๓) ไม้ทูหรือตะเกียบ ทำจากไม้รวกเหลาและเกลาให้เรียบ ลักษณะคล้ายตะเกียบทั่วไปของคนจีน ไม้ทูหรือตะเกียบนี้ใช้สำหรับพิธีเสนเรือน โดยใช้เป็นอุปกรณ์คีบอาหารตอนเซ่นผีเรือนโดยเฉพาะ ไม่นำไปใช้คีบอาหารในชีวิตประจำวัน ตามประเพณีของชาวไททรงดำจะต้องมีตะเกียบ ๗ คู่ สำหรับ พ่อ แม่ ปู่ ย่า และญาติพี่น้องที่เสียชีวิตไปแล้วใช้คีบอาหารใส่ปาก

๔) ไม้มอ เป็นไม้ที่ใช้ทำพิธีเสี่ยงทายในพิธีกรรมต่างๆ ทำจากไม้ไผ่เหลาและเกลาให้เป็นอันเล็กๆ ยาวประมาณ ๘ นิ้ว จำนวนทั้งหมด ๒๐ – ๓๐ อัน นำไปใส่ไว้ในกระบอกไม้ไผ่ขนาดเล็ก เตรียมไว้สำหรับพิธีกรรมในขั้นตอนการเสี่ยงทาย โดยแม่มดจะเป็นผู้เสี่ยงทายตั้งจิตอธิษฐานและเขย่ากระบอก ต่อจากนั้นแม่มดจะหยิบไม้มอออกมาจากกระบอกไม้ไผ่ให้ตรงตามที่ได้อธิษฐานไว้

๕) วีหรือพัด เป็นอุปกรณ์ของหมอผู้ประกอบพิธีกรรมต่างๆ เช่น พิธีเสนเรือน เป็นต้น วีหรือพัดนี้มีลักษณะเป็นพัดทำจากขนนก ถือว่าเป็นของมีครู และเป็นอุปกรณ์สำคัญสำหรับหมอเสนในการทำพิธี โดยขณะทำพิธีจะถือพัดหรือวีโบกไปมาด้วย พัดหรือวีนี้หมอเสนผู้น้อยจะต้องใช้ติดตัวทุกครั้งขณะทำพิธี แต่หมอเสนผู้ท้าวไม่ต้องมีพัดวี

๖) ตาแหลวหรือเฉลว เป็นเครื่องใช้ประกอบพิธีกรรมอีกชิ้นหนึ่งซึ่งชาวไททรงดำเชื่อว่า หากปักตาแหลวหรือเฉลวที่บริเวณสี่มุมของเสาเอกและเสาโทของบ้าน จะป้องกันมิให้ผีร้ายเข้ามาในบ้านขณะทำพิธีเซ่นไหว้ผีเรือน เพื่อทำพิธีเสนแก้เคราะห์ต่างๆ ตาแหลวหรือเฉลวนี้ทำด้วยตอกไม้ไผ่สานหยาบๆเป็นรูปห้าเหลี่ยมหรือหกเหลี่ยม สานให้เป็นวงกลมวนรอบคล้ายเข่งปลาทู แล้วใช้ไม้ไผ่เสียบ

๗) มีดหมอ เป็นมีดพกสั้นสำหรับหมอเสนผู้ท้าวไว้ใช้ในการทำพิธี "ข่มข่วง" ท่องคาถาป้องกันตัวมิให้เกิดอันตรายใดๆในระหว่างกระทำพิธี และให้พิธีในครั้งนี้สำเร็จด้วยความเรียบร้อย แต่สำหรับพิธีเสนผู้น้อยไม่ต้องใช้มีดหมอ

๘) **ขันน้ำ** ภาชนะใส่น้ำสำหรับใช้ในการประกอบพิธีกรรมต่างๆ ปัจจุบันอาจใช้แก้วน้ำธรรมดาแทนได้

๙) **กระแอบ** เป็นภาชนะสานด้วยไม้ไผ่เป็นลวดลายอย่างละเอียด มีหูหิ้วและมีฝาปิด สำหรับใส่ข้าวสุก มีลักษณะคล้ายกระติ๊บข้าวของทางภาคเหนือหรือภาคอีสาน

๕.๑.๑.๔ เครื่องเซ่นประกอบพิธีกรรม

เครื่องเซ่น หมายถึง อาหารหรือของสำหรับการเซ่นไหว้ผีในพิธีกรรมต่างๆของกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ จากการศึกษาข้อมูลกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ บ้านดอนมะเกลือ และบ้านหนองโอ่ง อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี โดยวิธีสังเกตการณ์และการสอบถาม พบว่า เครื่องเซ่นที่สำคัญสำหรับประกอบพิธีกรรมที่ถือเป็นประเพณีที่ปฏิบัติกันภายในชุมชน ประกอบด้วย

๑) **หมูหรือควาย** เป็นสัตว์ที่เลี้ยงไว้เพื่อใช้ทำหรับการทำพิธีโดยเฉพาะ โดยจะต้องเลี้ยงเองให้โตและมีลักษณะสมบูรณ์ แต่เดิมจะใช้ควายสำหรับพิธีเสนผู้ท้าว ซึ่งชาวไททรงดำมีความเชื่อว่าผู้ท้าวเป็นผู้สืบตระกูลมาจากเจ้านายเชื้อพระวงศ์ของชาวไททรงดำ จึงต้องใช้ควายในการเซ่นไหว้ เนื่องจากควายเป็นสัตว์ใหญ่ ส่วนหมูใช้สำหรับการทำพิธีเสนผู้น้อย ซึ่งเป็นผู้สืบเชื้อสานมาจากตระกูลสามัญชนธรรมดา แต่ปัจจุบันเนื่องจากควายหายากและมีราคาสูง ตลอดจนหมอเสนผู้ท้าวควายไม่มีแล้ว ดังนั้นพิธีเสนทั้งผู้ท้าวและผู้น้อยจึงใช้หมูเป็นเครื่องเซ่นไหว้เหมือนกัน จะแตกต่างกันตรงที่มีการแบ่งสัดส่วนกันเท่านั้น กล่าวคือ พิธีเสนผู้น้อยจะใช้เนื้อหมูดิบ กระดูกสันหลัง ปอด ตับ ชี่โครง อย่างละ ๗ ชิ้น และนำไส้หมูมาวางรอบปานเผือนก่อน ส่วนหัวหมูจะเก็บไว้ทำพิธี แต่สำหรับพิธีเสนผู้ท้าวจะใช้หัวหมูในการเซ่นด้วย ขาทั้ง ๔ ขาวางอยู่บนสุดของปานเผือน ประกอบกันให้มีลักษณะคล้ายตัวหมู

๒) **ไก่** ใช้สำหรับประกอบพิธีย่อยๆ ในพิธีเสนเรือน ในขั้นตอนการ "แปงไต๋" และ "แปงมด" ซึ่งเป็นสัญลักษณ์เครื่องเซ่นสำหรับผีมด ชาวไททรงดำเชื่อว่าผีมดเป็นผีประจำบ้านที่คอยปกปักรักษาดูแลมิให้เกิดความเจ็บป่วยแก่คนที่อาศัยอยู่ในบ้าน และผีมดจะมีประจำตัวทุกคน อย่างไรก็ตามพบว่าปัจจุบันมีการใช้ไก่แทนเนื้อสัตว์ชนิดอื่นในการประกอบพิธีกรรมต่างๆ ยกเว้นพิธีเสนเรือนผู้ท้าวที่อาจใช้หมูแทนควาย แต่ในพิธีเสนเรือนผู้น้อยอาจมีการใช้ไก่แทนหมูด้วยเช่นกัน

๓) **จุ๊บหมู** เป็นยำเนื้อหมูกับใบมะม่วงอ่อนและใบมะกอกอ่อน หากไม่สามารถหาใบมะม่วงอ่อนได้อาจใช้ใบเปลาะ ดอกมะละกอ หรือผักแว่นแทนได้ แต่ใบมะกอกอ่อนเป็นสิ่งสำคัญที่ขาดไม่ได้ เนื่องใบมะกอกให้รสเปรี้ยวกลมกล่อม ส่วนเครื่องปรุงอื่นๆ ได้แก่ พริกเผา หอมเผา และน้ำปลาร้า สมาชิกในครอบครัวจะเป็นผู้เตรียมอุปกรณ์สำหรับการทำจุ๊บหมู แต่ผู้ที่เป็นคนทำจุ๊บหมูคือลูกเขยและจะต้องทำการยำในห้องผีเรือนหรือกะล้อห่อง จุ๊บหมูถือเป็นอาหารที่ดีที่สุดของชาวไททรงดำ

๔) **จุ๊บหน่อไม้** เป็นแกงหน่อไม้คองกับหมู หรือบางทีเรียกว่าแกงหน่อไม้เปรี้ยว จุ๊บหน่อไม้นี้ถือเป็นอาหารที่ดีที่สุดของชาวไททรงดำอีกชนิดหนึ่ง ซึ่งในการทำพิธีเสนนั้นจัดให้เป็นอาหารสำคัญที่จะขาดไม่ได้เช่นเดียวกับจุ๊บหมู จุ๊บหน่อไม้จะจัดวางไว้บนสุดของปานเผือน โดยหมอเสนจะทำการคีบจุ๊บหน่อไม้นี้เพื่อเซ่นไหว้ผีเรือน แต่สำหรับพิธีเสนของผู้ท้าวจะเอาจุ๊บหน่อไม้ใส่ห่อรวมไปกับ "ห่อหล่อ" ด้วย

๕) **ข้าวและข้าวเหนียวนึ่ง** จัดใส่ห่ออย่างละ ๗ ห่อ วางรวมกับเครื่องเซ่นในปานเผือน สำหรับพิธีเสนของผู้ท้าวจะใส่ห่อข้าวรวมใน "ห่อหล่อ" ด้วยเช่นกัน ข้าวและข้าวเหนียวนึ่งนี้เป็นอาหารหลักของชาวไททรงดำ

๖) **ข้าวต้มมัดไส้กล้วย ขนมต้มแดง ขนมต้มขาว มันเทศต้ม เผือกต้ม กล้วย อ้อย** ขนมเหล่านี้เป็นสัญลักษณ์แทนขนมสำหรับเซ่นประจำของชาวไททรงดำ ต้องจัดไว้อย่างละ ๗ ชิ้น หากเป็นพิธีเสนของผู้น้อยให้จัดวางไว้รอบปานเผือน หากเป็นพิธีเสนของผู้ท้าวต้องเอาขนมทุกอย่างห่อใบตองสด มัดเป็นห่อใหญ่ห่อเดียวกัน เรียกว่า "ห่อหล่อ" วางทับบนสุดของปานเผือนอีกทีหนึ่ง

๗) **ผลไม้ต่างๆ** การเซ่นไหว้ด้วยผลไม้เป็นการแสดงถึงความอุดมสมบูรณ์ของพืชผักผลไม้ ดังนั้นชาวไททรงดำจะหาผลไม้มาเซ่นไหว้ให้มากที่สุดเท่าที่จะหาได้มาจัดวางในปานเผือน ซึ่งเป็นผลไม้ตามฤดูกาล

๘) **เหล้า** เป็นเครื่องดื่มที่ดีที่สุดและสำคัญที่สุดอีกสิ่งหนึ่งที่จะขาดไม่ได้ในการประกอบพิธีกรรมต่างๆของชาวไททรงดำ แต่เดิมชาวไททรงดำจะหมักเหล้าเองไว้สำหรับเซ่นไหว้ผีเรือนและเลี้ยงแขก เรียกว่า "เหล้าแกลบ" เนื่องจากเป็นเหล้าที่ทำจากปลายข้าวกับแกลบ แต่ปัจจุบันสามารถซื้อเหล้าที่มีขายอยู่ตามท้องตลาดมาเซ่นไหว้ได้

๙) **หมากพลู** ชาวไททรงดำนิยมเคี้ยวหมากมาแต่โบราณ จึงอาจกล่าวได้ว่า หมากเป็นของขบเคี้ยวประจำชนชาติไททรงดำ โดยเฉพาะในหมู่ผู้สูงอายุ การจัดหมากพลูสำหรับเซ่นไหว้นี้ต้องจัดใส่ "เชี่ยนหมาก" ตามแบบสมัยโบราณ ซึ่งมีลักษณะเป็นกล่องรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสทำด้วยไม้ มีช่องเล็กๆสำหรับใส่หมากพลู ต้องยกเชี่ยนหมากมาให้หมอเสนสำหรับทำพิธีทุกครั้ง

๑๐) **ยาเส้น** เช่นเดียวกับหมากพลู คือ เนื่องมาจากไททรงดำนิยมแต่โบราณนิยมสูบยาเส้น ดังนั้นในการทำพิธีเซ่นไหว้ผีเรือนหรือพิธีกรรมต่างๆ จึงต้องมียาเส้นเป็นเครื่องเซ่นให้แก่ผีบรรพบุรุษด้วย

๑๑) **ดอกไม้ ธูป เทียน** ดอกไม้ธูปเทียนเป็นเครื่องสักการะพื้นฐานสำคัญที่จะขาดไม่ได้ในการประกอบพิธีกรรมทุกพิธีกรรม โดยผู้ประกอบพิธีและเจ้าบ้านหรือเจ้าของงานจะต้องใช้ในการกราบไหว้สิ่งศักดิสิทธิ์ อีกทั้งจากการศึกษาข้อมูลกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ บ้านดอนมะเกลือ และบ้านหนองโอ่ง อำเภอู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี โดยวิธีสังเกตการณ์และการสอบถาม พบว่า ในปัจจุบันการประกอบพิธีกรรมต่างๆของกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำนอกจากจะทำพิธีเพื่อกราบไหว้ผี บูชาผีเรือนหรือผีบรรพบุรุษแล้ว ยังมีการนิมนต์พระที่งานเพื่อทำบุญเลี้ยงพระด้วย หรือบ้านไททรงดำในปัจจุบันมีการตั้งหิ้งพระไว้ในบ้านเพื่อสักการะบูชา ซึ่งจะไม่ตั้งไว้ในกะล้อห่อง แต่จะตั้งไว้มุมใดมุมหนึ่งภายในบ้านแยกจากห้องกะล้อห่อง จึงต้องมีการจุดธูปเทียนและนำดอกไม้บูชาพระพุทธด้วย

๕.๑.๒ องค์ประกอบสำหรับการประกอบพิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง

๕.๑.๒.๑ ผู้ประกอบพิธีกรรม

๑) **คนต้น** เป็นตำแหน่งสำหรับของผู้ที่ทำหน้าที่ติดต่อสื่อสารกับวิญญาณของฝ่ายผีเทวดา เมื่อสมาชิกในชุมชนจะจัดทำพิธีกรรมใดๆขึ้นก็ตามเกี่ยวกับการเซ่นไหว้ผีเทวดา ต้องมาแจ้งให้คนต้นรับทราบ เพื่อคนต้นจะได้บอกกล่าวให้ผีเทวดาทราบและอัญเชิญมารับการเซ่นไหว้ โดยคนต้นจะเป็นผู้นำในการเซ่นไหว้เลี้ยงผีเทวดา ในสมัยก่อนคนต้นจะเป็นที่เคารพยำเกรงของสมาชิกในชุมชน และมีบทบาทในการประกอบพิธีกรรมต่างๆของชาติพันธุ์ จึงเปรียบเสมือนเป็นตัวแทนของชุมชนทางด้านความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรมต่างๆเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งที่นับถือผีฝ่ายเทวดา ปัจจุบันที่บ้านโคก และบ้านหนองตาสามมีจำนวนครอบครัวที่นับถือผีเทวดาไม่มากนัก บทบาทของคนต้นจึงลดน้อยลงกว่าในสมัยก่อน

๒) **กวน** เป็นตำแหน่งสำหรับของผู้ที่ทำหน้าที่ติดต่อสื่อสารกับวิญญาณของฝ่ายผีเจ้านาย เมื่อสมาชิกในชุมชนจะจัดทำพิธีกรรมใดๆขึ้นก็ตามเกี่ยวกับการเซ่นไหว้ผีเจ้านาย ต้องมาแจ้งให้กวนรับทราบ เพื่อกวนจะได้

บอกกล่าวให้ผีเทวดาทราบและอัญเชิญมารับการเซ่นไหว้ โดยกวนจะเป็นผู้นำในการเซ่นไหว้เลี้ยงผีเจ้านาย ในสมัยก่อนกวนจะเป็นที่เคารพยำเกรงของสมาชิกในชุมชน และมีบทบาทในการประกอบพิธีกรรมต่างๆของชาติพันธุ์ จึงเปรียบเสมือนเป็นตัวแทนของชุมชนทางด้านความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรมต่างๆเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งที่นับถือผีฝ่ายเจ้านาย ปัจจุบันที่บ้านโคก และบ้านหนองตาสามมีจำนวนครอบครัวที่นับถือผีเจ้านายมากกว่าผีเทวดา บทบาทของกวนจึงจึงมีมากกว่าคนต้น

๓) **พระ** ประเทศไทยนับถือศาสนาพุทธเป็นศาสนาหลักประจำชาติ ดังนั้นกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำจึงได้รับอิทธิพลเรื่องการนับถือศาสนาไปจากคนไทยพื้นถิ่นภาคกลาง ปัจจุบันความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำจึงมีลักษณะผสมผสานควบคู่กันไประหว่างความเชื่อในเรื่องการนับถือผี และความเชื่อเรื่องการนับถือศาสนา การประกอบพิธีกรรมส่วนใหญ่แม้จะเป็นพิธีกรรมดั้งเดิมตามความเชื่อของชาติพันธุ์ แต่ปรากฏว่ามีการนิมนต์พระมาร่วมในพิธีด้วย ในพิธีเสนปาดตง นอกจากจะมีการเลี้ยงข้าวผีเรือนตามขนบธรรมเนียมเดิม ยังมีการเลี้ยงภัตตาหารแก่พระภิกษุสงฆ์ที่นิมนต์มาร่วมพิธีด้วย ในการประกอบพิธีศพ ซึ่งสมัยก่อนจะทำพิธีตามแบบไททรงดำ และนำร่างผู้ตายฝังดิน ปัจจุบันก็ปรากฏว่านำศพเข้าวัด ทำพิธีทางศาสนา มีพระสงฆ์สวดบังสุกุลตามแบบไทย และทำพิธีเผาศพตามแบบคนไทย ปัจจุบันพระสงฆ์จึงมีบทบาทสำคัญในการทำพิธีกรรมต่างๆของกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ

๕.๑.๒.๒ เครื่องแต่งกายสำหรับประกอบพิธีกรรม

จากการศึกษาข้อมูลกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง บ้านโคก และบ้านหนองตาสาม อำเภอสู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี โดยวิธีสังเกตการณ์และการสอบถาม พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งในปัจจุบันไม่มีเครื่องแต่งกายเฉพาะสำหรับการประกอบพิธี แต่เดิมเครื่องแต่งกายของชาวไทครั่งนั้น ผู้หญิงชาวไทครั่งจะนุ่งเครื่องนุ่งห่มสีแดง เพราะสืบเชื้อสายมาจากชาวไทแดง แห่งอาณาจักรสิบสองเจ้าไท สวมเสื้อย้อมครามหรือมะเกลือ คอตั้ง แขนยาว ตรงสาบหน้าและคอตกแต่งด้วยแถบผ้าจกจะห่มสไบในงานเทศกาล นุ่งผ้าซิ่นต่อด้วยตีนจก ถ้าตีนจกสีแดงสำหรับหญิงสาว ตีนจกสีดำสำหรับผู้สูงอายุ ตัวซิ่นมี ๔ ประเภท คือ ซิ่นหมี่ตา (เทคนิคมัดหมี่สลับจกหรือขิด) ซิ่นก่าน (จกหรือขิดทั้งผืน) ซิ่นหมี่ลวด (มัดหมี่ทั้งผืน) และซิ่นหมี่น้อย (หรือหมี่คั่น) ส่วนผู้ชายชาวไทยครั่งจะสวมเสื้อย้อมครามหรือมะเกลือ คอตั้ง แขนยาว ตกแต่งแถบผ้าจกที่สาบหน้าและคอ นุ่งกางเกงขาใหญ่ย้อมด้วยครามหรือมะเกลือ หรือผ้าโสร่งตามะกอกใช้ในชีวิตประจำวัน ถ้าในงานเทศกาลหรืองานบุญจะนุ่งผ้าโจงกระเบนมัดหมี่ หรือผ้าม่วง เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มเหล่านี้ผู้หญิงซึ่งอาจเป็นแม่บ้านหรือลูกสาวมีหน้าที่ในการทอผ้า ย้อมผ้าและตัดเย็บให้กับสมาชิกในบ้าน แต่ในปัจจุบันพบว่า หญิงและชายชาวไทครั่งมิได้สวมใส่เสื้อผ้าตามรูปแบบดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์แล้ว ทั้งนี้เนื่องจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลง ผู้หญิงและผู้ชายชาวไทครั่งประกอบอาชีพนอกบ้าน ไม่มีเวลาทอผ้า ย้อมผ้าเช่นแต่ก่อน อีกทั้งวัฒนธรรมเมืองมีอิทธิพลสูง ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปนุ่งห่มเสื้อผ้าที่สามารถซื้อหาได้ตามท้องตลาด ซึ่งคนรุ่นใหม่มองว่าสวยงามและทันสมัยมากกว่า

ปัจจุบันในช่วงเทศกาลงานบุญครั้งใหญ่ประจำปี ผู้เฒ่าผู้แก่ในหมู่บ้านอาจถือเป็นวาระพิเศษในการหยิบเสื้อผ้าอันเป็นวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์มาสวมใส่ หรืออาจนุ่งผ้าถุง และสวมเสื้อคอกระเช้าหรือเสื้อผ้าสีสันสวยงามตามยุคสมัยเพื่อไปร่วมในงานพิธีสำคัญต่างๆ แต่หากเป็นคนรุ่นหนุ่มสาวนิยมแต่งกายสวยงามตามยุคสมัย

๕.๑.๒.๓ สถานที่ประกอบพิธีกรรม

๑) ศาลเจ้าพ่อประจำชุมชน กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งมีความเชื่อถือศรัทธาต่อศาลเจ้าพ่อประจำชุมชนในฐานะที่เป็นเทวดาผู้ปกปักรักษาชุมชนให้ปลอดภัย ดังนั้นจึงมีพิธีกรรมการบูชาศาลเจ้าเป็นประจำทุก โดยสถานที่ประกอบพิธี คือ ศาลเจ้าพ่อของแต่ละหมู่บ้าน โดยเมื่อมีการกำหนดวันที่จะประกอบพิธีไหว้ศาลเจ้าพ่อแล้ว สมาชิกในชุมชนส่วนหนึ่งก็จะช่วยกันจัดเตรียมสถานที่เก็บกวาดให้สะอาดกว่าปกติที่ดูแลกันอยู่แล้ว สมาชิกในชุมชนอีกส่วนแต่ละครอบครัวก็จะจัดเตรียมเครื่องเซ่นเพื่อใช้ในพิธีกรรม ศาลเจ้าพ่อของกลุ่มชาติพันธุ์ที่บ้านโคกสร้างขึ้นบนพื้นลานที่ปูด้วยซีเมนต์ ปลูกต้นไม้ร่มรื่น มีศาลตั้งอยู่ ๗ ศาลรายล้อมบริเวณ สมาชิกในชุมชนจะช่วยกันดูแลเก็บกวาดให้สะอาดตาอยู่เสมอ เวลามีงานพิธีครั้งใด ชาวบ้านจะรวมตัวกันที่ลานดังกล่าว จัดตั้งเครื่องเซ่นไหว้ที่เตรียมมาแก่ศาลทั้ง ๖ ศาล จากการสอบถามได้ความว่า เป็นศาลเจ้าพ่อขุนหารขวานฟ้าทั้ง ๗ ศาล เหตุใดจึงต้องมี ๗ ศาลเดียงกัน ไม่มีใครให้คำตอบได้ แต่ว่าเป็นศาลเก่าแก่ที่สร้างขึ้นตั้งแต่เมื่อแรกตั้งชุมชน มีลักษณะเป็นศาลด้วยสร้างด้วยไม้ มั่นคงและคงทน มีเครื่องเซ่นไหว้ซึ่งแสดงให้เห็นว่า สมาชิกในชุมชนให้ความเคารพศรัทธาและมาสักการะกราบไหว้กันเป็นประจำ มีศาลเจ้าที่ตั้งอยู่บริเวณด้านหน้า ส่วนลานว่างที่ปูด้วยซีเมนต์สำหรับจัดโต๊ะจีน ตั้งเวที และจัดการแสดงต่างๆ บางครั้งอาจมีการฉายหนังกลางแปลงด้วย

๒) ห้องประกอบพิธีกรรม จากการศึกษาข้อมูลกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง บ้านโคก และบ้านหนองตาสาม อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี โดยวิธีสังเกตการณ์และการสอบถาม พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งไม่มีห้องเฉพาะสำหรับใช้ในการประกอบพิธีกรรม

๓) พื้นที่ทางการเกษตร กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งมีความเชื่อถือศรัทธาต่อผีที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพ ซึ่งอาชีพหลักของกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งเป็นอาชีพที่คล้ายคลึงกับอาชีพของคนไทยภาคกลางโดยทั่วไป คือ การประกอบอาชีพทางการเกษตร ทำนาปลูกข้าว เลี้ยงสัตว์ ดังนั้นกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งจึงต้องมีการประกอบพิธีกรรมเพื่อบอกกล่าวและบนบานต่อภูตผีหรือสิ่งที่มีอำนาจเหนือธรรมชาติก่อนจะลงมือทำกิจการใดๆก็ตามที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงาน พิธีกรรมต่างๆจะทำที่บริเวณพื้นที่ทำการเกษตร เช่น ที่นา จะมีการตั้งศาลบนที่นา เป็นศาลที่ทำด้วยไม้ขนาดเท่าศาลที่พบเห็นโดยทั่วไป มีเสาเดียว อาจผูกด้วยผ้าแพรสีต่างๆ และมีเครื่องเซ่นไหว้ ตามปกติจะมี น้ำหรือเหล้า ดอกไม้ ธูปเทียน หมากพลู ยาเส้น เป็นต้น หรือเพียงยกมือไหว้ขอพรให้คุ้มครองไร่นา หากเป็นโอกาสพิเศษเช่นใกล้ฤดูทำนา ฤดูเก็บเกี่ยว จะมีการเซ่นไหว้และเครื่องเซ่นไหว้ที่มากเป็นพิเศษ เช่น บางบ้านอาจมีการเพิ่มไก่ต้มหรือไก่ดิบ ไข่ต้ม เป็นต้น ศาลนี้สร้างขึ้นเพื่อประกอบพิธีกรรมขอพรให้ผีนา ผีไร่ ผีฟ้า ผีตาแฮก และแม่โพสพ ช่วยดูแลคุ้มครองไร่นาให้ปลอดภัย ให้ฝนตกตามฤดูกาล และให้ได้ผลผลิตเจริญงอกงาม

๔) วัด กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งมีความเชื่อเรื่องการนับถือผีซึ่งเป็นความเชื่อดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์เมื่อได้ย้ายถิ่นฐานมาอยู่ที่จังหวัดสุพรรณบุรีแล้ว ได้รับอิทธิพลจากท้องถิ่นในเรื่องการนับถือศาสนา ปัจจุบันความเชื่อของไทครั่งจึงเป็นไปในลักษณะผสมผสานระหว่างความเชื่อดั้งเดิมเรื่องการนับถือผีกับความเชื่อเรื่องการนับถือศาสนาแบบคนไทยภาคกลาง ดังนั้นพิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งนอกจากพิธีไหว้ศาลเจ้าพ่อประจำปี พิธีเซ่นไหว้ผีเรือน พิธีบนบานศาลกล่าวขอพรสิ่งศักดิ์สิทธิ์แล้ว พิธีกรรมส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับพิธีทางศาสนา จึงจะจัดพิธีกรรมต่างๆที่วัดมากกว่าจัดภายในบริเวณชุมชนหรือบริเวณศาลเจ้าพ่อ เช่น พิธีศพ พิธีไหว้ผีบรรพบุรุษ เป็นต้น ภายในหมู่บ้านกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งจะมีวัดประจำชุมชน บ้านโคกมีวัดประจำชุมชน คือ วัดบ้านโคก บ้านหนองตาสามมีวัดประจำชุมชน คือ วัดหนองตาสาม ซึ่งสมาชิกในชุมชนให้ความสำคัญเลื่อมใสศรัทธาประกอบพิธีการทางศาสนาทุกเทศกาลสำคัญและทำบุญตักบาตรในวันพระ

ตัวอย่างเช่น พิธีทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้ผีบรรพบุรุษแต่เดิมที่จัดเลี้ยงผีบรรพบุรุษกันในหมู่บ้านภายในครอบครัว ด้วยสภาพแวดล้อมและสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป จึงเปลี่ยนมาทำบุญอุทิศส่วนกุศลด้วยการทำบุญกระดูก โดยเข้าวัด เลี้ยงภัตตาหารพระภิกษุสงฆ์ กรวดน้ำ เป็นต้น

๕) **สถานที่อื่นๆ** กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งมีความเชื่อเรื่องผีร้าย ผีเร่ร่อน ที่คอยรบกวนสร้างความเดือดร้อนใจ ความไม่สงบสุขหรืออาจทำให้คนในครอบครัวเกิดเจ็บป่วยไม่สบาย จึงต้องมีการตั้งเครื่องเซ่นใส่กระทงใบตองไปวางตามทางสามแพร่งหรือสี่แพร่งให้ผีร้ายหรือผีเร่ร่อนมารับเครื่องเซ่น เมื่อได้รับเครื่องเซ่นแล้วก็จะได้ไม่มารบกวนคนในบ้านอีก

๕.๑.๒.๔ เครื่องใช้ประกอบพิธีกรรม

๑) **ธงตาเหลว** เป็นสัญลักษณ์ของการป้องกันและบอกขอบเขต ไม่ให้สัตว์ป่าต่างๆ มาทำลายข้าวในไร่ จะเห็นว่ามีกฎหมายลงโทษคนที่ไปทำมิดีมิร้าย ไปขี้ไปเยี่ยว ช้าง ม้า วัว ควาย ไปละเมิดทำให้ไร่นาข้าวปลาเสียหาย สำหรับผูกติดกับพาน ถาด กระทง หรือชะลอมอันเป็นอุปกรณ์สำหรับใส่เครื่องเซ่นในพิธีต่างๆ เพื่อบ่งบอกว่าเป็นของที่จัดเตรียมมาสำหรับเซ่นไหว้ บางพิธีกรรมอาจมีธงสีอื่นนอกเหนือจากสีขาว

๒) **กระทงกาบกล้วยหรือกระทงใบตอง** สำหรับใส่เครื่องเซ่นไหว้ให้แก่ผีร้าย ผีเร่ร่อน ต่างๆตามทางสามแร่ง สี่แพร่ง

๓) **ชะลอม** ภาชนะสานด้วยไม้ไผ่ สำหรับใส่เครื่องเซ่นไหว้ต่าง ๆ ในพิธีสู่ขวัญแม่โพสพใช้สำหรับใส่แป้งหอม หวี กระจก น้ำมันหอม เป็นต้น เพื่อถวายแก่แม่โพสพ

๔) **ฟางข้าวมัดรวมกัน** เป็นฟางข้าวที่เก็บไว้จากฤดูเก็บเกี่ยวปีที่แล้ว นำมามัดรวมกันเป็นพุ่มแลดูเหมือนต้นข้าวในนาและมีปลาตะเพียนแหวกว่าย เป็นสัญลักษณ์ของความอุดมสมบูรณ์

๕) **มะเขือเผา** ใช้สำหรับพิธีสู่ขวัยแม่โพสพ โดยมะเขือเผาเป็นสัญลักษณ์ของการกำเนิดใหม่ นั่นก็คือการเกิดและเจริญงอกงามของต้นข้าว

๖) **พานขวัญหรือพานบายศรี** พานสำหรับใช้ในพิธีสู่ขวัญหรือเรียกขวัญ ภายในพานขวัญจะมีเครื่องเซ่นเช่น ผลไม้ ข้าวต้มมัด เผือกมัน หมากพลู ดอกไม้ เป็นต้น

๗) **ดินเหนียวปั้น** สำหรับใช้ในพิธีสะเดาะเคราะห์ต่ออายุ โดยนำดินเหนียวมาปั้นเป็นรูปคน หรือสัตว์ ใส่ไว้กระทงกาบกล้วยแล้วนำไปวางไว้ตามทางสามแพ่ง สี่แพร่งที่เชื่อว่าวิญญาณผีเร่ร่อนหรือผีร้ายจะผ่านไปมา

๕.๑.๒.๔ เครื่องเซ่นประกอบพิธีกรรม

๑) **เหล้าขาว** สำหรับใช้ในพิธีกรรมเซ่นไหว้ผีเทวดา ผีเจ้านาย และผีบรรพบุรุษ ตลอดจนผีบรรพบุรุษ นับเป็นเครื่องเซ่นสำคัญที่ต้องมีในทุกพิธีกรรม

๒) **ไก่** สำหรับใช้ในพิธีเซ่นไหว้ผีเทวดา ผีเจ้านาย และผีบรรพบุรุษ โดยในตอนเช้าจะจัดเตรียมไก่ที่ยังมีชีวิตอยู่จำนวนมากจากชาวบ้านหลายครอบครัวนำมารวมกัน สมัยก่อนเป็นไก่ที่เลี้ยงเอง แต่ปัจจุบันบางครอบครัวก็หาซื้อไก่จากตามท้องตลาด เมื่อกวนหรือคนต้นทำพิธีบอกกล่าวแก่ผีแล้วว่าขออนุญาตจัดงาน ก็จะนำไก่ไปฆ่าเพื่อนำมาทำเครื่องเซ่น บางพิธีกรรมอาจใช้ไก่ดิบหรือไก่ต้ม

๓) **หมู** สำหรับใช้ในพิธีเซ่นไหว้ผีเทวดา ผีเจ้านาย และผีบรรพบุรุษ โดยในตอนเช้าจะจัดเตรียมหมูที่ยังมีชีวิตอยู่ สมัยก่อนเป็นหมูที่เลี้ยงเอง เลือกจากหมูที่เลี้ยงไว้ในแต่ละบ้าน ลักษณะเป็นหมูตัวใหญ่ สุขภาพ

แข็งแรง อ้วนท้วนสมบูรณ์ ปัจจุบันอาจหาซื้อหมูที่ยังมีชีวิตอยู่จากที่อื่นได้ เมื่อกวนหรือคนต้นทำพิธีบอกกล่าวแก่ผีแล้วว่าขออนุญาตจัดงาน ก็จะนำหมูไปฆ่าเพื่อนำมาทำเครื่องเซ่น บางพิธีกรรมอาจใช้หมูที่ฆ่าตายแล้วมาทำพิธีได้

๔) **อาหารคาวหวาน** ได้จากการนำหมูหรือไก่ที่ฆ่าในตอนเช้ามาปรุงอาหาร และอาจมีอาหารอื่นที่สมาชิกในชุมชนแต่ละบ้านจัดเตรียมมา เพื่อใช้ในการเซ่นไหว้

๕) **ผลไม้** เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการทำพิธีกรรมต่างๆ เนื่องจากเป็นสัญลักษณ์ของความอุดมสมบูรณ์ แต่เดิมใช้ กล้วย อ้อย และส้ม ปัจจุบันเป็นผลไม้ที่สามารถหาได้ตามฤดูกาล แต่ชาวบ้านส่วนใหญ่ยังคงนิยมให้มีกล้วย อ้อย และส้มอยู่ เพื่อเป็นการระลึกถึงบรรพบุรุษที่สมัยก่อนดำรงชีวิตด้วยการรับประทานกล้วย อ้อย และส้ม

๖) **ข้าวตอกดอกไม้ธูปเทียน** ข้าวตอกดอกไม้ธูปเทียนเป็นเครื่องสักการะพื้นฐานสำคัญที่จะขาดไม่ได้ในการประกอบพิธีกรรมทุกพิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งเพื่อใช้ในการแสดงความสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์

๗) **ใบพลู** ใช้ในการประกอบพิธีแก้บน หรือการเซ่นไหว้ผีเจ้านาย โดยกวนหรือคนต้นจำนำจุ่มลงในเหล้าแล้วพรมลงบนพื้นดิน แสดงถึงการอัญเชิญผีเจ้านายให้มาร่วมพิธีและมารับเครื่องเซ่นไหว้

๘) **เปลือกไม้เสี้ยวนาง** ใช้สำหรับเป็นเครื่องเซ่นในพิธีกรรมต่างๆ เป็นเครื่องหมายของการเชื้อเชิญและแสดงความอ่อนน้อมของผู้น้อยต่อบรรพบุรุษ

๙) **ยาเส้น** กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งแต่โบราณนิยมสูบยาเส้น ยาเส้นหรือบุหรี่จึงเป็นเครื่องเซ่นพื้นฐานที่สำคัญมากสำหรับการประกอบพิธีกรรมต่างๆของชาวไทครั่ง

๑๐) **หมากพลู** กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งแต่โบราณนิยมเคี้ยวหมาก หมากจึงเป็นเครื่องเซ่นพื้นฐานที่สำคัญมากสำหรับการประกอบพิธีกรรมต่างๆของชาวไทครั่ง อีกทั้งมีตามความเชื่อของชาวไทครั่งแล้ว หมากพลูมีความหมายถึงการขอขมาต่อผู้ใหญ่ การแสดงความเคารพนอบน้อม การผูกมิตร ความอุดมสมบูรณ์ เป็นต้น

๑๑) **ขนมต้มขาวต้มแดง ขนมหูช้าง ขนมต้มใบยอ ข้าวต้มมัด** สำหรับพิธีเซ่นไหว้ในพิธีกรรมต่างๆ หมายถึงการต้อนรับ

๑๒) **ข้าวปั้น** ใช้สำหรับพิธีปัดรังควานเด็กแรกเกิดที่เชื่อว่า เด็กที่เกิดใหม่อาจมีผีไร่ผีนา หรือผีแม่ซื้อมารบกวนทำให้เจ็บไข้ไม่สบาย ต้อทำพิธีทิ้งข้าวปัดรังควาน โดยใช้ข้าวปากหม้อปั้นขนาดเท่ากำมือ ๓ ก้อน ก้อนหนึ่งคลุกกับปูนแดงจนได้สีแดง อีกก้อนหนึ่งคลุกดินหม้อจนได้สีดำ อีกก้อนหนึ่งไม่ต้องคลุก หมอผู้ทำพิธีจะท่องคาถาให้ผีที่รบกวนเด็กอยู่ไปอยู่ที่ก้อนข้าวแล้วขว้างทิ้งออกไปให้ไกลตัวเด็ก ทำเช่นนี้ติดกัน ๓ วัน ปัจจุบันไม่ค่อยมีพิธีกรรมเช่นนี้

๑๓) **ไข่ต้ม** ใช้สำหรับการเซ่นไหว้ผีเทวดา ผีเจ้านาย และผีบรรพบุรุษ หรืออาจใช้ประกอบกับข้าวปั้นในพิธีทิ้งข้าวปัดรังควานให้กับเด็กแรกเกิด

๕.๑.๓ องค์ประกอบสำหรับการประกอบพิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน

๕.๑.๓.๑ ผู้ประกอบพิธีกรรม

จากการศึกษาข้อมูลกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน บ้านโพธิ์ศรี และบ้านมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี โดยวิธีสังเกตการณ์และการสอบถาม พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนมีความเชื่อว่าผู้ประกอบพิธีกรรมเกี่ยวกับการนับถือผีเป็นผู้ที่มีสื่อพิเศษที่สามารถเป็นตัวกลางในการติดต่อสื่อสารกับผีได้ อย่างไรก็ตามพิธีกรรมสำคัญสำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนที่บ้านโพธิ์ศรี และบ้านมะขามล้มนี้ ปรากฏอยู่เพียงพิธีสำคัญไม่กี่พิธี เช่น

พิธีกำฟ้า พิธีสารทพวน พิธีไหว้ศาลเจ้าพ่อใหญ่ นอกจากนั้นเป็นพิธีเล็กๆน้อยๆ เช่น บนบานให้หายจากการเจ็บป่วย การขอพรเพื่อการเดินทาง เป็นต้น เนื่องจากกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนส่วนใหญ่นิยมประกอบพิธีทางศาสนาที่วัดกันมากขึ้น ผู้ประกอบพิธีคนสำคัญของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนแบ่งออกเป็น

๑) **ผู้นำพิธี** พิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนเป็นธรรมเนียมความเชื่อที่สืบทอดกันมาแต่โบราณ และเป็นการถ่ายทอดสู่กันแบบมุขปาฐะหรือเป็นการบอกเล่าแบบปากต่อปาก จากการสังเกตของสมาชิกในชุมชน เมื่อเวลาผ่านไป ผู้อาวุโสที่มีความรู้เสียชีวิตหลายรุ่น พิธีกรรมต่างๆอาจเลือนหายไปบ้าง จึงเป็นหน้าที่ของสมาชิกในกลุ่มชาติพันธุ์ที่ต้องศึกษาและถ่ายทอดให้แก่คนรุ่นหลัง ผู้นำพิธีในพิธีกรรมต่างๆนี้จึงเป็นผู้ที่ศึกษาหาข้อมูลความรู้รวมทั้งมีประสบการณ์ในการประกอบพิธีกรรมต่างๆของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนเป็นอย่างดี จึงได้รับหน้าที่เป็นผู้นำหรือผู้บอกกล่าวแก่สมาชิกชุมชนได้ว่าการจัดพิธีกรรมต่างๆมีขั้นตอนอย่างไร และต้องจัดเตรียมสิ่งใดบ้าง เช่น หากต้องจัดพิธีสารทพวน สมาชิกในชุมชนก็จะต้องมาปรึกษาว่าควรจะจัดขึ้นในช่วงเวลา ดูฤกษ์ดูยามอย่างไร ต้องเตรียมอะไรบ้าง จำนวนเท่าไหร่ ผู้นำพิธีจะเป็นคนบอกข้อมูลทุกอย่าง รวมทั้งจะเป็นผู้ดำเนินพิธีในแต่ละขั้นตอนด้วย

๓) **คนทรง** หรือบางที่เรียกว่า นางเทียม คนทรงหรือนางเทียมนี้ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการติดต่อกับเจ้าพ่อใหญ่ โดยใช้ร่างของสมาชิกกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนคนใดคนหนึ่งที่ยอมรับการเป็นร่างทรงให้เจ้าพ่อมาสู่ร่างเพื่อใช้สื่อสารกับสมาชิกในกลุ่มชาติพันธุ์ ผู้เป็นร่างทรงของเจ้าพ่อจะต้องตั้งหิ้งบูชาเจ้าพ่อ และจะต้องบูชาเจ้าพ่อเป็นประจำทุกวันด้วยดอกไม้ธูปเทียน โดยบูชาวันละ ๒ ครั้ง คือ เช้า ๑ ครั้ง และเย็น ๑ ครั้ง ผู้เป็นร่างทรงนี้จะต้องประพฤติตนอยู่ในศีลธรรม ไม่ฆ่าสัตว์ตัดชีวิต และในระหว่างงานประจำปีไหว้ศาลเจ้าพ่อใหญ่ ร่างทรงจะต้องงดเว้นการทานอาหารจนกว่างานจะเสร็จ จากการสอบถามพบว่าร่างทรงเจ้าพ่อใหญ่ได้เสียชีวิตไปแล้ว ที่ยังเหลืออยู่ก็อายุมากเกินกว่าจะเป็นร่างทรงได้

พะยอม ทองแย้ม กล่าวว่า "...สิ่งศักดิ์สิทธิ์สำหรับชาวพวนก็คือศาลเจ้าพ่อใหญ่ เวลาจะทำอะไรก็ต้องไปทำพิธีบอกกล่าวศาลเจ้าพ่อใหญ่ ใครจะทำอะไรไปไหนก็ไปไหว้ศาลเจ้าพ่อใหญ่ นับถือและศรัทธากันมาก เชื่อว่าศักดิ์สิทธิ์คอยคุ้มครองดูแล นับถือกันมาตั้งแต่โบราณแล้ว เขาจะมีพิธีทำบุญกันทุกปี ถือเป็นพิธีใหญ่มากของที่นี่ คนจะมากันเยอะมาก เอาของมาเซ่นไหว้ แต่ละบ้านก็เตรียมกันไป เขาก็เชื่อว่าเจ้าพ่อใหญ่เป็นบรรพบุรุษของเราที่คอยดูแลเรามานานมาก ไม่รู้ความเป็นมาแน่ชัดว่าเป็นวิญญาณบรรพบุรุษหรือเป็นใคร แต่เขาเรียกกันว่าเจ้าพ่อใหญ่ แต่ก่อนที่คนแก่ๆเขาเล่าให้ฟังว่า เวลาทำพิธีก็จะมีคนทรงด้วย คือเชิญเจ้าพ่อใหญ่ลงมาประทับ มารับการเซ่นไหว้และก็ปัดเป่าอันตรายให้คนอะไรอย่างนี้ แต่ตอนนี้ไม่มีคนทรงแล้ว แก่กันหมด ตายไปแล้วบ้าง แต่ก็จะมีอาจารย์ศรนะที่เขาศึกษาเรื่องเกี่ยวกับพวนเยอะ ศึกษาความเป็นมา ศึกษาพิธีกรรมเยอะ เวลาใครจะทำพิธีอะไรก็จะต้องไปหาอาจารย์ศร ให้อาจารย์แนะนำ ช่วยนำพิธีให้ ไม่มีคนทรงแล้ว..." (พะยอม ทองแย้ม, สัมภาษณ์ : ๒๕๔๕)

ศร อินทขันตี อายุ ๗๗ ปี ผู้ทำพิธีกรรมต่างๆของชาวไทพวน หมู่บ้านโพธิ์ศรี ตำบลบางปลาม้า อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี กล่าวว่า "...คนพวนนับถือศาลเจ้าพ่อใหญ่มาตั้งแต่ดั้งเดิม แต่ก่อนจะมีคนทรงเจ้าพ่อใหญ่ด้วย แต่เดี๋ยวนี้เขาเสียไปแล้ว ไม่มีใครทรงแล้ว แต่คนก็ยังนับถือกันอยู่ เดี๋ยวนี้เขาก็ไปทำพิธี เราก้ไปดำเนินพิธีให้เขา แต่เราไม่ได้เข้าทรงด้วย..." (ศร อินทขันตี, สัมภาษณ์ : ๒๕๔๕)

๕) **หมอพรหรือหมอขวัญ** ทำหน้าที่เกี่ยวกับการทำขวัญรับขวัญเด็กที่เกิดใหม่ เมื่อมีเด็กเกิดใหม่ในครอบครัว กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนจะทำพิธีสู่ขวัญเด็กแรกเกิดหรือสู่ขวัญผู้น้อย โดยเชิญหมอพรมาทำพิธี เพื่อปกปักรักษาเด็กให้มีสุขภาพร่างกายสมบูรณ์แข็งแรง เลี้ยงง่าย ไม่งอแง

๖) **เจ้าจ้ำ** เป็นผู้นำเครื่องเซ่นสำหรับการไหว้ศาลเจ้าพ่อหรือเครื่องเซ่นสำหรับการเลี้ยงผีบรรพบุรุษมอบให้แก่ผีที่เซ่นไหว้ จากการสอบถามผู้รู้ในหมู่บ้านกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนพบว่า ปัจจุบันผู้ทำหน้าที่ เจ้าจ้ำ ในหมู่บ้านไม่มีแล้ว

๗) **พระ** ดังได้กล่าวมาแล้วเกี่ยวกับผู้ประกอบพิธีที่เป็นพระที่ปรากฏอยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำในกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนก็ปรากฏความสำคัญของพระสงฆ์ที่มีบทบาทในการประกอบพิธีกรรมของชาวไทพวนมากขึ้น เนื่องด้วยประเทศไทยนับถือศาสนาพุทธเป็นศาสนาหลักประจำชาติ ดังนั้นกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนจึงได้รับอิทธิพลเรื่องการนับถือศาสนาไปจากคนไทยพื้นถิ่นภาคกลาง ปัจจุบันความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนจึงมีลักษณะผสมผสานควบคู่กันไประหว่างความเชื่อในเรื่องการนับถือผีและความเชื่อเรื่องการนับถือศาสนาเช่นเดียวกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่น การประกอบพิธีกรรมส่วนใหญ่แม้จะเป็นพิธีกรรมดั้งเดิมตามความเชื่อของชาติพันธุ์ แต่ปรากฏว่ามีการนิมนต์พระมาร่วมในพิธีด้วย ในพิธีเสนปาดตง นอกจากจะมีการเลี้ยงข้าวผีเรือนตามขนบธรรมเนียมเดิม ยังมีการเลี้ยงภัตตาหารแก่พระภิกษุสงฆ์ที่นิมนต์มาร่วมพิธีด้วย ในการประกอบพิธีศพ ซึ่งสมัยก่อนจะทำพิธีตามแบบไททรงดำ และนำร่างผู้ตายฝังดิน ปัจจุบันก็ปรากฏว่านำศพเข้าวัด ทำพิธีทางศาสนามีพระสงฆ์สวดบังสุกุลตามแบบไทย และทำพิธีเผาศพตามแบบคนไทย ในพิธีเลี้ยงผีบรรพบุรุษของกลุ่มชาติพันธุ์ก็ได้เข้าไปทำพิธีกันที่วัด โดยการทำบุญกระดูกและทำบุญกรวดน้ำให้แก่บรรพบุรุษที่เสียชีวิต นิมนต์พระสงฆ์ทำพิธีสวดเพื่อความเป็นศิริมงคล ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าปัจจุบันพระสงฆ์จึงมีบทบาทสำคัญในการทำพิธีกรรมต่างๆของกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ

๕.๑.๓.๒ เครื่องแต่งกายสำหรับประกอบพิธีกรรม

จากการศึกษาข้อมูลกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน บ้านโพธิ์ศรี และบ้านมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี โดยวิธีสังเกตการณ์และการสอบถาม พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนในปัจจุบันไม่มีเครื่องแต่งกายเฉพาะสำหรับการประกอบพิธี แต่เดิมเครื่องแต่งกายของชาวไทพวน ผู้ชายและผู้หญิงไทพวนสมัยก่อนไม่สวมเสื้อ ผู้ชายจะนุ่งกางเกงหรือผ้าโจงกระเบน มีผ้าขาวม้าพาดบ่า พาดคอ หรือคาดเอว ที่เรียกกันว่า เคียนพุง ส่วนผู้หญิงนุ่งผ้าซิ่น และมีผ้าขาวม้ารัดหน้าอก แต่หากเวลาไปงาน หรือไปทำบุญ ผู้ชายจะสวมเสื้อสีดำหรือสีครามแขนยาวถึงศอก ส่วนผู้หญิงสวมเสื้อสีดำหรือครามเช่นกัน แขนยาวถึงข้อมือ นุ่งผ้าซิ่น กระดุมเสื้อทั้งของผู้หญิงและผู้ชายทำจากเหรียญเงินโบราณ ต่อมาจึงทำเป็นเหรียญเงินปลอม เสื้อผ้าและเครื่องนุ่งห่มของชาวไทพวนสมัยโบราณนั้นทอ ย้อมและตัดเย็บเองทั้งหมด โดยใช้สีตามธรรมชาติในการย้อม เช่น รากไม้ ดอกไม้ เป็นต้น การทอผ้านั้นกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนได้รับการยอมรับมาแต่โบราณว่าเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีฝีมือในการทอผ้าที่มีลวดลายสวยงามเป็นเอกลักษณ์ คือ ผ้ามัดหมี่ ซึ่งทอจากผ้าฝ้าย แต่ปัจจุบันแม่บ้านหรือลูกผู้หญิงในบ้านไม่ได้ทำหน้าที่ดูแลบ้านเรือน ทำงานบ้านอย่างเช่นสมัยก่อน แต่ต้องทำงานนอกบ้านด้วย จึงไม่มีเวลาทอผ้า ย้อมผ้าและตัดเย็บเอง จึงอาศัยซื้อตามท้องตลาดสะดวกกว่า

เมื่อมีงานพิธีคนเฒ่าคนแก่ในชุมชนอาจพอหาเครื่องแต่งกายของไทพวนแต่โบราณมาใส่ให้เห็นอยู่บ้าง หรือหากเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมทางศาสนา คนเฒ่าคนแก่ในชุมชนก็อาจสวมใส่เสื้อผ้าสีขาวให้เหมาะกับงานบุญ แต่สำหรับคนรุ่นใหม่พบว่าจะสวมเสื้อผ้าที่เรียบร้อยสวยงามตามยุคสมัย หรืออาจนุ่งผ้าซิ่นและสวมเสื้อสวยงาม

๕.๑.๓.๓ สถานที่ประกอบพิธีกรรม

๑) ศาลเจ้าพ่อประจำชุมชน กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนมีความเชื่อถือศรัทธาต่อศาลเจ้าพ่อใหญ่ในฐานะที่ศาลประจำหมู่บ้าน คอยคุ้มครองดูแลคนในชุมชนให้ปลอดภัย ศาลเจ้าพ่อใหญ่มีอยู่ ๒ ศาล ตั้งเคียงกันใต้ร่มโพธิ์ใหญ่ ศาลนี้ตั้งมาแต่เดิมเมื่อเริ่มตั้งหมู่บ้าน สมาชิกในชุมชนให้ความสำคัญจัดพิธีกรรมการบูชาศาลเจ้าพ่อใหญ่เป็นประจำทุกปีที่ถือว่าใหญ่ที่สุดและสำคัญที่สุด พิธีเลี้ยงไหว้ศาลเจ้าพ่อใหญ่จะจัด ๓ วัน เริ่มด้วย วันแรกเป็นพิธีกวนข้าวทิพย์ วันที่ ๒ พิธีบายศรี และวันที่ ๓ เป็นการทำบุญเลี้ยงพระ และสมาชิกในชุมชนร่วมรับประทานอาหารด้วยกัน เพื่อความสามัคคีในชุมชน โดยสถานที่ประกอบพิธี คือ บริเวณที่ตั้งศาลเจ้าพ่อ โดยเมื่อมีการกำหนดวันที่จะประกอบพิธีไหว้ศาลเจ้าพ่อแล้ว สมาชิกในชุมชนส่วนหนึ่งก็จะช่วยกันจัดเตรียมสถานที่เก็บกวาดให้สะอาดกว่าปกติที่ดูแลกันอยู่แล้ว สมาชิกในชุมชนอีกส่วนแต่ละครอบครัวก็จะจัดเตรียมเครื่องเซ่นเพื่อใช้ในพิธีกรรม

๒) ห้องประกอบพิธีกรรม จากการศึกษาข้อมูลกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน บ้านโพธิ์ศรี และบ้านมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี โดยวิธีสังเกตการณ์และการสอบถาม พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนไม่มีห้องเฉพาะสำหรับใช้ประกอบพิธีกรรม ในสมัยก่อนอาจจะมีการสร้างห้องเรือนใหญ่หรือห้องเปิงไว้เป็นที่อยู่ของผีเรือน แต่ไม่มีการจัดทำพิธีใดๆในห้องดังกล่าว ดังนั้นในปัจจุบันจึงไม่พบห้องเฉพาะสำหรับประกอบพิธีกรรมต่างๆของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน

๓) พื้นที่ทางการเกษตร กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนมีความเชื่อถือศรัทธาต่อผีที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพ ซึ่งอาชีพหลักของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน คือ การประกอบอาชีพทางการเกษตร ทำนาปลูกข้าว ดังได้กล่าวมาแล้ว กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำจึงมีการประกอบพิธีกรรมเพื่อบอกกล่าวและบนบานต่อภูตผีหรือสิ่งที่มีอำนาจเหนือธรรมชาติก่อนจะลงมือทำกิจการใดๆก็ตามที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพ เช่น เมื่อชาวนาเก็บเกี่ยวข้าวและขนข้าวมาไว้ที่ลานข้าวแล้ว ชาวบ้านเชื่อว่าขวัญของข้าวอาจไม่ได้ตามมากับข้าว ดังนั้นจึงต้อง ทำพิธีสู่ขวัญข้าว หรือบางทีเรียกว่า บุญแม่โพสพ โดยการเชิญหมอพรหรือหมอขวัญมาทำพิธีสู่ขวัญข้าวที่ลานข้าว นอกจากนี้มีการเลี้ยงผีนาที่บริเวณผืนที่นาของตนเอง เพื่อบอกขอให้ช่วยคุ้มครองไร่นา เมื่อถึงฤดูทำนาก็จะมีการเลี้ยงผีนาเพื่อให้ช่วยดูแลข้าวให้งอกงาม ลักษณะของศาลมักก่อสร้างด้วยไม้ ทำเป็นศาลเล็กๆตั้งไว้บริเวณผืนนาของตนเอง มีเครื่องเซ่นไหว้ตามปกติ ได้แก่ เหล้า บุหรี่ ดอกไม้ ผลไม้ เป็นต้น หากเป็นช่วงฤดูทำนาอาจจะมีเครื่องเซ่นไหว้พิเศษมากกว่าปกติ

๔) วัด กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนมีความเชื่อเรื่องการนับถือผีซึ่งเป็นความเชื่อดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์เมื่อได้ย้ายถิ่นฐานมาอยู่ที่จังหวัดสุพรรณบุรีแล้ว ได้รับอิทธิพลจากท้องถิ่นในเรื่องการนับถือศาสนา ปัจจุบันความเชื่อของไทพวนจึงเป็นไปในลักษณะผสมผสานระหว่างความเชื่อดั้งเดิมเรื่องการนับถือผีกับความเชื่อเรื่องการนับถือศาสนาแบบคนไทยภาคกลาง ดังนั้นพิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์นอกจากพิธีไหว้ศาลเจ้าพ่อแล้ว ส่วนใหญ่จะจัดขึ้นที่วัด เช่น พิธีศพ พิธีไหว้ผีบรรพบุรุษ เป็นต้น ภายในหมู่บ้านกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนจะมีวัดประจำชุมชน บ้านโพธิ์ศรีมีวัดประจำชุมชน คือ วัดโพธิ์ศรี บ้านมะขามล้มมีวัดประจำชุมชน คือ วัดมะขามล้ม ซึ่งสมาชิกในชุมชนให้ความสำคัญเลื่อมใสศรัทธาประกอบพิธีการทางศาสนาทุกเทศกาลสำคัญ อาทิ การสรงน้ำพระในวันสงกรานต์ การหล่อเทียนพรรษาในวันวิสาขบูชา ทำบุญตักบาตรในวันเข้าพรรษา และวันอาสาฬหบูชา มีงานตักบาตรเทโวในวันออกพรรษา และจัดเทศน์มหาชาติ เป็นต้น นอกจากนี้เมื่อมีพิธีกรรมสำคัญของกลุ่มชาติพันธุ์ก็จะนิมนต์พระจากวัดไปทำพิธีทางสงฆ์ด้วย หรืออาจทำอาหารมาเลี้ยงพระที่วัดด้วย เมื่อลูกชายอายุครบบวชก็จะจัดพิธีบวชนาคเพื่อให้ลูกชายได้ศึกษาธรรมะตามธรรมเนียมไทยปฏิบัติ หรือในพิธีห่อข้าวดำดินหรือพิธี

เลี้ยงข้าวผีบรรพบุรุษของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน ก็จะทำห่ออาหารไปวางไว้ที่พื้นดิน หรือโคนต้นไม้บริเวณวัดใกล้โบสถ์ เพื่อส่งข้าวให้ผีบรรพบุรุษ เหล่านี้เป็นต้น

๕) สถานที่อื่นๆ กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนมีความเชื่อเรื่องผีร้าย ผีเร่ร่อน ผีเปรต ที่อาจมารบกวนสร้างความเดือดร้อนใจหรือความไม่สงบสุขให้แก่สมาชิกในครอบครัว หรืออาจทำให้เจ็บป่วย บางครั้งจึงต้องมีการตั้งเครื่องเซ่นให้ผีร้ายหรือผีเร่ร่อน เพื่อไม่ให้มารบกวน โดยสถานที่ตั้งเครื่องเซ่นนี้ได้แก่ โคนต้นไม้ พื้นดิน กลางแจ้ง และทางสามแพร่ง ทางสี่แพร่ง เป็นต้น

๕.๑.๓.๔ เครื่องใช้ประกอบพิธีกรรม

๑) ถ้วยตะไล สำหรับเจ้าจ้ำ ผู้ทำพิธี หรือคนทรงรินเหล้าใส่ถ้วยตะไลเพื่อเซ่นไหว้บรรพบุรุษขณะประกอบพิธี

๒) กระทงใบตองหรือกระทงกาบกล้วย กระทงที่ทำด้วยกาบกล้วยเป็นรูปสี่เหลี่ยม รองพื้นด้วยกาบกล้วย ปัจจุบันอาจเปลี่ยนเป็นใบตอง ใส่กรวยทำด้วยใบตองเพื่อใส่อาหารคาวหวานเป็นเครื่องเซ่นแก่ผีร้าย ผีเร่ร่อน ตามทางสามแพร่ง สี่แพร่ง

๓) มีด เป็นมีดประจำตัวสำหรับหมอผู้ทำพิธี อาจมี ๑ – ๒ เล่ม เอาไว้ใช้ตัดด้ายหรือตัดเชือก ในการทำพิธีเกี่ยวกับการปัดรังควานต่างๆ หรือพิธีกรรมเกี่ยวพิธีศพ

๔) พานหรือถาด สำหรับใส่เครื่องเซ่นไหว้ต่างๆ เช่น หัวหมู ไก่ ไข่ไก่ ผลไม้ อาจต้องใช้พานหรือถาดที่มีลักษะก้นตื้นสำหรับวางเครื่องเซ่นจำพวกหัวหมู ไก่ ไข่ไก่ วางถ้วยแจ่วหรือปลาร้าบอง และพานสำหรับวางผ้าแพรวา นอกจากนี้ต้องมีถาดหรือภาชนะก้นลึกสำหรับใส่ข้าวหลาม

๕.๑.๓.๔ เครื่องเซ่นประกอบพิธีกรรม

๑) หัวหมู เป็นเครื่องเซ่นสำหรับพิธีสำคัญหรือพิธีใหญ่ๆ เช่น พิธีไหว้ศาลเจ้าพ่อ หรือพิธีเซ่นไหว้บรรพบุรุษ

๒) ไก่ บางโอกาสอาจเปลี่ยนจากหัวหมูเป็นไก่ต้มหรือไก่ดิบได้ หรือในพิธีใหญ่อาจใช้ทั้งหัวหมูและไก่ในคราวเดียวกัน

๓) ไข่ เป็นเครื่องเซ่นสำหรับพิธีไหว้ศาลเจ้าพ่อ ผีบรรพบุรุษ หรือผีมดในการรักษาอาการเจ็บป่วยต่างๆ ไข่ไก่นี้อาจใช้ไข่ไก่ดิบหรือไข่ไก่สุกแล้วแต่พิธีกรรมหรือผู้นำพิธีจะบอกกล่าว หรืออาจใช้ทั้งไข่ไก่ดิบและไข่ไก่สุกพร้อมกัน ๒ ชนิดก็ได้

๔) ปลัดขิก สำหรับทำพิธีเซ่นไหว้ศาลเจ้าพ่อ โดยการนำไปวางไว้ที่ศาล สำหรับปลัดขิกนี้เป็นความเชื่อเฉพาะบุคคลหรือเฉพาะบางกลุ่มบุคคลเท่านั้น ไม่มีความเชื่อร่วมกันระหว่างสมาชิกในชาติพันธุ์

๕) ผ้าแพรวา สำหรับใช้ในพิธีเซ่นไหว้ต่างๆ ที่มีการทรง โดยมองผ้าแพรวานี้ให้แก่ร่างทรง

๖) ข้าว อาจเป็นข้าวเหนียว ข้าวต้มมัดไส้กล้วยหรือข้าวจี่ที่ยัดไส้ด้วยถั่วลิสงคั่ว ผสมงาและน้ำตาลทรายแดงบดและคลุกให้เข้ากัน สำหรับใช้ในพิธีกำฟ้าหรือพิธีกรรมสำคัญอื่นๆของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน

๗) แจ่วหรือปลาร้าบอง เป็นอาหารที่เป็นที่นิยมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนแต่โบราณ จึงนิยมนำมาเซ่นไหว้ศาลเจ้าพ่อและเซ่นไหว้ผีบรรพบุรุษ

๘) ขนมต้มแดงขนมต้มขาว ใช้ในพิธีกรรมเซ่นไหว้ครั้งใหญ่ เช่น ไหว้ศาลเจ้าพ่อ เซ่นไหว้ผีบรรพบุรุษ และพิธีเรียกขวัญ พิธีรักษาคนเจ็บป่วยโดยแม่มด

๙) **หมากพลู** ชาวไทพวนทั้งหญิงและชายนิยมเคี้ยวหมากมาแต่โบราณโดยเฉพาะในหมู่ผู้สูงอายุ ในการเซ่นไหว้ศาลเจ้าพ่อ ผีบรรพบุรุษ หรือผีมดทุกครั้งต้องมีการจัดหมากพลูไหว้เป็นเครื่องเซ่นสำคัญ แม้ในการกราบไหว้ตามปกติบางครั้งก็อาจถวายหมากพลูเป็นเครื่องเซ่นด้วย

๙) **ยาเส้นหรือบุหรี่** สำหรับเซ่นไหว้ศาลเจ้าพ่อ หรือผีบรรพบุรุษ เพราะชายชาวไทพวนแต่ก่อนนิยมสูบยาเส้น ปัจจุบันอาจใช้บุหรี่แทนได้

๑๐) **เหล้า** อาจเป็นเหล้าโรง เหล้าที่ต้มเอง หรือปัจจุบันเป็นเหล้าที่หาซื้อได้ตามท้องตลาดเพื่อความสะดวก เหล้าเป็นเครื่องเซ่นสำคัญที่ต้องมีในทุกพิธีกรรม บางครอบครัวจะเปลี่ยนจากเหล้าเป็นน้ำเปล่าหรือน้ำผลไม้ เนื่องในวันเข้าพรรษา ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเชื่อของแต่ละครอบครัว

๑๑) **ข้าวตอกดอกไม้ธูปเทียน** ข้าวตอกดอกไม้ธูปเทียนเป็นเครื่องสักการะพื้นฐานสำคัญที่จะขาดไม่ได้ในการประกอบพิธีกรรมทุกพิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนเพื่อใช้ในการแสดงความสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์

๑๓) **ผลไม้** เป็นสัญลักษณ์แทนความอุดมสมบูรณ์ โดยจัดผลไม้ที่สามารถหาได้ตามฤดูกาล แต่ต้องมีกล้วยและส้มเป็นผลไม้สำคัญ

๑๔) **ข้าวหลาม** เป็นข้าวหลามที่ทำกันเองในครอบครัวสำหรับนำไปประกอบพิธีกรรมต่างๆ เช่น พิธีทำบุญข้าวหลาม หรือพิธีสารทพวนสำหรับเซ่นไหว้บรรพบุรุษ ที่มาของการใช้ข้าวหลามมากจากคำบอกเล่าจากคนสมัยโบราณว่า ในสมัยก่อนการเดินทางไม่สะดวกสบายเช่นทุกวันนี้ และใช้ระยะเวลาในการเดินทางหลายวัน จึงต้องนำอาหารไปทานด้วยระหว่างการเดินทาง ข้าวหลามเป็นอาหารที่พกสะดวก หยิบทานได้สะดวก เมื่อทานเสร็จแล้วสามารถทิ้งกระบอกได้เลย ไม่เกะกะรุงรังหรือเป็นภาระ และสามารถเก็บไว้ได้นาน นอกจากนี้ยังถือเป็นอาหารพิเศษที่สมัยก่อนนิยมทำเมื่อได้ข้าวใหม่ จึงสืบทอดการความคิดอันกว้างไกลของบรรพบุรุษด้วยการนำข้าวหลามมาเป็นเครื่องเซ่น

๑๕) **ก้านมะพร้าว** โดยเลาะเอาแต่เฉพาะส่วนที่เป็นใบของมะพร้าว เอามามัดเป็นแทนจำนวนสัตว์เลี้ยงในบ้านที่แต่ละครอบครัวเลี้ยงอยู่ โดยต้องนับจำนวนให้ถูกต้องตามความเป็นจริง

๑๖) **พานบายศรีสู่ขวัญ** กรณีสมาชิกในชุมชนทำผิดผีหรือผิดประเพณี หรือการสู่ขวัญ เรียกขวัญ ต้องใช้พานบายศรีในการประกอบพิธีกรรม

๑๗) **ข้าวกระยาสารท** หรือข้าวพญาสารท คือ ข้าวที่มีส่วนผสมของข้าวตอก ข้าวเม่าหรือข้าวพอง ถั่วลิสงคั่ว งาดำงาขาว น้ำตาลปีบ แปะแซ เคี่ยวกับน้ำตาลคนเข้ากันจนเหนียว สำหรับใช้ในพิธีสารทพวน บางทีเรียกว่า ข้าวทิพย์ หรือ ขนมสะปิ

๕.๑.๔ องค์ประกอบสำหรับการประกอบพิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย

๕.๑.๔.๑ ผู้ประกอบพิธีกรรม

จากการศึกษาข้อมูลกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย บ้านโพธิ์ และบ้านสนามคลี อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี โดยวิธีสังเกตการณ์และการสอบถาม พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยมีความเชื่อเรื่องการนับถือผีที่ไม่ปรากฏชัดเจนมาก จึงไม่ค่อยปรากฏว่าพิธีกรรมเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์ดังเช่นในอดีต พิธีกรรมสำคัญที่ยังปรากฏให้เห็นอยู่ และสมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่รู้จักกันดี คือ พิธีไหว้ศาลประจำชุมชน และพิธีไหว้ผีมด ซึ่งเกี่ยวข้องกับความเชื่อเรื่องการนับถือผี ส่วนพิธีหว้พระแขซึ่งจะจัดขึ้นในช่วงเทศกาลลอยกระทง ไม่เกี่ยวข้องกับพิธีเรื่องการนับถือผี อย่างไรก็ตามผู้ประกอบพิธีกรรมเกี่ยวกับการนับถือผีนับว่าเป็นคนสำคัญที่มีความรู้ในการประกอบพิธีกรรมต่างๆ

ความเชื่อเรื่องผู้ทำพิธีสามารถติดต่อสื่อสารกับผีได้อาจลดน้อยลง กลายเป็นความเคารพในฐานะที่เป็นผู้อาวุโส และมีความรู้ในเรื่องประเพณีพิธีกรรมต่างๆของกลุ่มชาติพันธุ์ ผู้ประกอบพิธีคนสำคัญของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน แบ่งออกเป็น

๑) **ผู้นำพิธี** ส่วนมากเป็นผู้อาวุโสในหมู่บ้าน อายุประมาณ ๖๐ ถึง ๗๐ ปีขึ้นไป เป็นผู้ที่มีความรู้ในเรื่องพิธีกรรมต่างๆของกลุ่มชาติพันธุ์เป็นอย่างดี เนื่องจากเคยได้รับการสืบทอดและได้เคยเห็นการประกอบพิธีกรรมต่างๆ จนสามารถจดจำได้ ผู้นำพิธีนี้ไม่มีการคัดเลือกเพื่อรับหน้าที่นำพิธีโดยเฉพาะ หากแต่เป็นลักษณะที่เมื่อใกล้จะมีงานพิธีใดๆ ลูกหลานในชุมชนก็จะมาปรึกษาว่าควรจะจัดในวันไหน ต้องจัดเตรียมอะไรบ้าง มีขั้นตอนอย่างไร ดังนั้นผู้นำพิธีบางครั้งอาจไม่ใช่เพียงบุคคลเดียว แต่เป็นผู้อาวุโสหลายคนในหมู่บ้านที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับพิธีกรรมแก่ลูกหลาน แต่ในขณะประกอบพิธีกรรมอาจมีผู้อาวุโสผู้หนึ่งเป็นผู้นำพิธีก็อาจจะคอยบอกแนะนำขั้นตอนต่างๆ เป็นผู้ถวายเครื่องเซ่น และนำกล่าวคำถวายต่างๆ เพื่อให้พิธีสามารถดำเนินไปได้ตามขั้นตอนที่ถือปฏิบัติสืบทอดมา ผู้สืบพิธีนี้ไม่จำเป็นต้องเป็นผู้ที่พูดภาษากูยหรือภาษากวยได้ เนื่องจากปัจจุบันคนที่พูดภาษากวยได้มีอยู่น้อยมาก ที่บ้านโพธิ์มีผู้อาวุโสที่ยังสามารถพูดภาษากวยได้เพียง ๑ – ๒ คน ที่บ้านสนามคลีมีผู้ที่สามารถพูดภาษากวยได้ ประมาณไม่ถึง ๑๐ คน

๒) **แม่มด** คือ ผู้ที่รับผีมดมาตั้งหิ้งบูชาที่บ้าน และได้มีการศึกษาเกี่ยวกับการพิธีกรรมต่างๆจนสามารถทำหน้าที่เป็นแม่มดได้ หน้าที่ของแม่มดคือการทำพิธีกรรมเกี่ยวกับการเรียกขวัญหรือการรักษาอาการเจ็บป่วยต่างๆ จากการศึกษาข้อมูลกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย บ้านโพธิ์ และบ้านสนามคลี อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี โดยวิธีการสอบถามสมาชิกในชุมชน พบว่า ปัจจุบันผู้เป็นแม่มดเหลืออยู่เพียงไม่มากนัก ที่บ้านโพธิ์เหลือแม่มดอยู่ประมาณ ๑ – ๒ คน ส่วนที่สนามคลีเหลืออยู่ประมาณ ๒ – ๓ คน ส่วนมากจะเป็นผู้อาวุโสที่มีอายุตั้งแต่ ๗๕ ปีขึ้นไป เนื่องจากเมื่อสภาพแวดล้อมและสภาพสังคมเปลี่ยนไป สมาชิกในชุมชนเมื่อเจ็บไข้ได้ป่วยก็จะไปหาหมอที่โรงพยาบาลหรือตามคลินิกทางการแพทย์ต่างๆ และมีความเชื่อในเรื่องผีมดหรือแม่มดน้อยลง ผู้เป็นแม่มดจึงเหลือจำนวนไม่มากนัก อีกทั้งบทบาทของแม่มดต่อชุมชนก็น้อยความสำคัญลง ไม่มีการประกอบพิธีกรรมอะไรในชุมชน ใครที่เคยรับผีมดมาตั้งหิ้งบูชาที่บ้านก็ตั้งต่อไปตามความเชื่อ และทำพิธีไหว้ผีมดประจำปี นอกจากนั้นก็ไม่ได้มีพิธีกรรมอื่นใดเพื่อการบูชาหรือเกี่ยวกับผีมดอีก ดังนั้นบทบาทของแม่มดในปัจจุบันจึงลดน้อยลงตามสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

ลิ้ม เผ่าพันธุ์ กล่าวว่า "...ที่บ้านมีหิ้งมด สมัยก่อนไม่สบายไปรักษาก็ไม่หาย แม่เลยว่าให้ไปหาหมอมดให้หมอมดดูว่าเป็นอะไร เขาก็ว่าให้รับมด รับมดนี่ไม่ได้รับอะไรหรอก คือเขาว่าผีมดจะมาอยู่ด้วย จะมาคอยคุ้มครองเรา เราก็ต้องตั้งหิ้งไว้บนบ้าน ไว้ในห้องนอนของเรา แล้วก็กราบไหว้ ไหว้ด้วยดอกไม้ธูปเทียนนี่แหละ แล้วก็น้ำเปล่า ผลไม้อะไรอย่างนี้ ไม่ต้องมีไก่หรืออะไรมาก อันนั้นเอาไว้เวลาไหว้ประจำปีถึงจะมีเยอะๆ ที่บ้านนี่ก็ยังมีอยู่เลยหิ้งมด เอาไว้ข้างบนในห้องนอน คนที่รับมดก็ไม่จำเป็นต้องแม่มดทุกคน ถ้าใครอยากเป็นก็ไปฝึกวิชาว่าทำพิธียังไง ก็เป็นแม่มดได้ แต่ยายไม่ได้เป็นแม่มด ยายแค่ขึ้นหิ้งบูชาเฉยๆ จะได้ไม่เจ็บไม่ป่วย แต่ไม่ได้เป็นแม่มด ไม่ค่อยมีใครเป็นแม่มดหรอกเดี๋ยวนี้ มีก็ไม่ได้ทำอะไรแล้ว..." (ลิ้ม เผ่าพันธุ์, สัมภาษณ์ : ๒๕๔๕)

มานะ แก้วสมจิต กล่าวว่า "...มีบ้านที่เขามีผีมดอยู่ ไม่ได้เรียกแม่มด แม่มดคือคนที่เขาทำพิธีอย่างนี้อย่างเรียกแม่มด แต่ถ้าเขารับผีมดมาเฉยๆแต่ไม่ได้รับเป็นแม่มด ก็ไม่เรียกแม่มด คือเวลาคนไม่สบายเนี่ย คนที่นี่สมัยก่อนคือเวลามีคนไม่สบาย เขาจะพาไปให้หมดมดหรือแม่มดเนี่ยดู ถ้าแม่มดบอกว่าต้องรับผีมดก็ต้องรับผีมดมา ก็คือไม่มีอะไรมากตั้งหิ้งไว้ในห้องนอน แล้วก็ไหว้ขอพรให้คุ้มครอง ให้ลูกหายเจ็บหายไข้ว่าอย่างนี้ แต่คนที่เป็นแม่มดคือเขารับผีมดด้วย แล้วเขาก็รู้เรื่องทำแบบสู่ขวัญเรียกขวัญ รู้พิธีรับมด คือรู้พิธีกรรมอะไรต่างๆด้วย

ถ้าเขาทำได้เขาก็เป็นแม่มด แต่เดี๋ยวนี้ไม่มีแล้ว มีแค่ปีนึงก็ไหว้ทีนึง ก็ประกาศบอกเขาไปว่าบ้านไหนจะไหว้ชาวบ้านก็จะมางานกันแค่นั้นเอง ปกติก็ไม่ได้ทำอะไร ไม่ได้ทำพิธีอะไรแล้ว ไม่สบายเขาก็ไปหาหมอเอา เขาไม่เอามาให้แม่มดดูแล้ว..." (มานะ แก้วสมจิต, สัมภาษณ์ : ๒๕๔๕)

๓) **พระ** ดังได้กล่าวมาแล้วเกี่ยวกับผู้ประกอบพิธีที่เป็นพระที่ปรากฏอยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน ในกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยก็ปรากฏความสำคัญของพระสงฆ์ที่มีบทบาทในการประกอบพิธีกรรมของชาวไทพวนมากขึ้น เนื่องด้วยเหตุผลเดียวกันคือประเทศไทยนับถือศาสนาพุทธเป็นศาสนาหลักประจำชาติ ดังนั้นกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยจึงได้รับอิทธิพลเรื่องการนับถือศาสนาไปจากคนไทยพื้นถิ่นภาคกลาง ปัจจุบันความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนจึงมีลักษณะผสมผสานควบคู่กันไประหว่างความเชื่อในเรื่องการนับถือผีและความเชื่อเรื่องการนับถือศาสนาเช่นเดียวกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่น

การประกอบพิธีกรรมต่างๆของกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยเท่าที่ได้ศึกษาจากกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย บ้านโพธิ์ และบ้านสนามคลี อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี โดยวิธีสังเกตการณ์และการสอบถาม พบว่า มีพิธีกรรมที่กลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยรู้จักเหลืออยู่เพียงพิธีไหว้ศาลเจ้าพ่อประจำชุมชน พิธีเซ่นไหว้ผีบรรพบุรุษ และพิธีไหว้พระแข ซึ่งปรากฏว่าพิธีไหว้ศาลเจ้าพ่อประจำชุมชนเพียงพิธีเดียวที่จัดในสถานที่สาธารณะของชุมชน คือ บริเวณศาลเจ้าพ่อกลางหมู่บ้าน แต่พิธีเลี้ยงผีบรรพบุรุษและพิธีไหว้พระแขในปัจจุบันกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยจัดขึ้นที่วัดโดยการนิมนต์พระเข้ามาร่วมในพิธีเพื่อสวดคาถาต่างๆ เป็นศิริมงคลแก่ผู้เข้าร่วมพิธีกรรมด้วย

๕.๑.๔.๒ เครื่องแต่งกายสำหรับประกอบพิธีกรรม

จากการศึกษาข้อมูลกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย บ้านโพธิ์ และบ้านสนามคลี อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี โดยวิธีสังเกตการณ์และการสอบถาม พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยในปัจจุบันไม่มีเครื่องแต่งกายเฉพาะสำหรับการประกอบพิธี โดยแต่เดิมนั้นเครื่องแต่งกายของชาวไทกูยจะเป็นผ้าที่ทอเอง ย้อมเอง และตัดเย็บเอง โดยเป็นผ้านุ่งทอมือสีดำหรือสีน้ำตาลเข้ม แต่งลายด้วยสีแดงหรือสีเหลือง มีลดลายที่เน้นลายทางลงดิ่งตามแนวยาว เป็นผ้าถุง ส่วนเสื้อนิยมใส่เสื้อคอกระเช้า ส่วนผู้ชายนุ่งผ้าคล้ายโสร่ง สวมเสื้อสีดำ แต่ปัจจุบันแม่บ้านหรือลูกผู้หญิงในบ้านไม่ได้ทำหน้าที่ดูแลบ้านเรือน ทำงานบ้านอย่างเช่นสมัยก่อน แต่ต้องทำงานนอกบ้านด้วย จึงไม่มีเวลาทอผ้า ย้อมผ้า และตัดเย็บเอง จึงอาศัยซื้อตามท้องตลาดสะดวกกว่า อีกทั้งลูกหลานเห็นว่าเสื้อผ้าสมัยใหม่สวยงามและตามสมัยมากกว่า จึงไม่นิยมแต่งกายตามแบบไทกูยโบราณ ปัจจุบันเมื่อมีงานพิธีคนเฒ่าคนแก่ในชุมชนจะนุ่งผ้าถุง หรืออาจเป็นผ้านุ่งแบบกูยอยู่บ้าง แต่มีเหลือให้เห็นอยู่น้อย ส่วนมากหากเป็นผู้เฒ่าผู้แก่ผู้หญิงจะนุ่งผ้าถุง สวมเสื้อคอกระเช้า ส่วนผู้ชายนุ่งกางเกงขาก๊วย สวมเสื้อแขนสั้น ผ่าหน้าติดกระดุม หรือเสื้อผ้าปกติในชีวิตประจำวันไปร่วมในงานพิธีต่างๆ หรือหากเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมทางศาสนา คนเฒ่าคนแก่ในชุมชนก็อาจสวมใส่เสื้อผ้าสีขาวให้เหมาะกับงานบุญ แต่สำหรับคนรุ่นใหม่พบว่าจะสวมเสื้อผ้าที่เรียบร้อยสวยงามตามยุคสมัย

๕.๑.๔.๓ สถานที่ประกอบพิธีกรรม

๑) **ศาลเจ้าพ่อประจำชุมชน** กลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยมีความเชื่อถือศรัทธาต่อศาลเจ้าพ่อประจำหมู่บ้าน ที่คอยคุ้มครองดูแลคนในชุมชนให้ปลอดภัย ศาลเจ้าพ่อตั้งอยู่กลางบริเวณกลางหมู่บ้านที่สมาชิกในชุมชนสัญจรไปมาทั้งด้วยการเดินเท้าและการเดินรถสามารถผ่านไปสักการบูชาได้สะดวก โดยมีศาล ๓ ศาลตั้งเคียงกัน ศาลนี้ตั้งมาแต่เดิมเมื่อเริ่มตั้งหมู่บ้าน สมาชิกในชุมชนให้ความสำคัญจัดพิธีกรรมการบูชาศาลเจ้าพ่อเป็นประจำทุกปีที่ถือว่าใหญ่ที่สุดและสำคัญที่สุด โดยสถานที่ประกอบพิธี คือ บริเวณที่ตั้งศาลเจ้าพ่อ ศาลเจ้าพ่อของกลุ่มชาติ

พันธุ์ไทกูยมิได้จัดตั้งขึ้นในสถานที่เฉพาะที่เป็นลานพื้นปูซีเมนต์เช่นกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ดังนั้นเมื่อถึงกำหนดวันที่จะประกอบพิธีไหว้ศาลเจ้าพ่อซึ่งกำหนดขึ้นโดยสมาชิกในชุมชนแล้ว สมาชิกในชุมชนจะทำความสะอาดศาลเจ้าพ่อทั้ง ๓ ศาลโดยเอาเครื่องเซ่นที่มีผู้เซ่นไว้ก่อนหน้าออกจากบริเวณ เพื่อจัดเตรียมที่สำหรับการตั้งเครื่องเซ่นใหญ่ประจำปี มีการถางหญ้าและทำความสะอาดรอบบริเวณเพื่อให้สมาชิกสามารถเข้ามาร่วมพิธีได้อย่างทั่วถึง

๒) **ห้องประกอบพิธีกรรม** จากการศึกษาข้อมูลกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย บ้านโพธิ์ และบ้านสนามคลี อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี โดยวิธีสังเกตการณ์และการสอบถาม พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยไม่มีห้องเฉพาะสำหรับใช้ในการประกอบพิธีกรรม จะมีเพียงห้องนอนซึ่งเป็นห้องสำหรับตั้งหิ้งมดของผู้ที่นับถือผีมด มีการกราบไหว้ประจำวัน และเมื่อถึงโอกาสพิเศษหรือถึงวันทำพิธีเลี้ยงผีมดประจำปี ก็จะทำความสะอาดหิ้งมด ทำความสะอาดห้องนอน และตั้งเครื่องเซ่นไหว้ผีมด เช่น ข้าวตอก ดอกไม้ ผลไม้ เช่น กล้วย ขนมต้ม ไข่ไก่ดิบ ไข่ไก่สุก เป็นต้น ส่วนบริเวณชั้นล่างของบ้านจัดงานเลี้ยงอาหารแก่แขกผู้มาร่วมงาน

๓) **พื้นที่ทางการเกษตร** กลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยมีความเชื่อถือศรัทธาต่อผีที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพ ซึ่งอาชีพหลักของกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย คือ การประกอบอาชีพทางการเกษตร ทำนาปลูกข้าว ดังได้กล่าวมาแล้ว กลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยจึงมีการประกอบพิธีกรรมเพื่อบอกกล่าวและบนบานต่อภูตผีหรือสิ่งที่มีอำนาจเหนือธรรมชาติก่อนจะลงมือทำกิจการใดๆก็ตามที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพ บริเวณพื้นที่ทำการเกษตร เช่น ที่นา จะมีการตั้งศาลนา หรือศาลผีนา สำหรับขอพรให้ช่วยดูแลไร่นาให้ปลอดภัย ให้ฝนตกตามฤดูกาล และให้ได้ผลผลิตเจริญงอกงาม การประกอบพิธีกรรมเกี่ยวกับการประกอบอาชีพนี้ จะทำพิธีกันที่พื้นที่นา หรือไร่ของตนเอง เป็นพิธีที่ทำอย่างไม่มีขั้นตอนมากนัก กล่าวคือ มีการกราบไหว้เพื่อขอพรตามปกติด้วยดอกไม้หรือธูปและน้ำเปล่า หรืออาจเพียงยกมือไหว้ขอพรให้คุ้มครอง แต่หากเป็นโอกาสพิเศษ เช่น ใกล้ฤดูเก็บเกี่ยว ฤดูทำนา จะมีการเซ่นไหว้ครั้งสำคัญเฉพาะที่นานั้น ไม่จำเป็นต้องพร้อมกัน และเครื่องเซ่นก็ไม่ได้มีข้อกำหนดว่าต้องทำจัดเตรียมอย่างไรเท่าไหร่

๔) **วัด** กลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยมีความเชื่อเรื่องการนับถือผีซึ่งเป็นความเชื่อดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ เมื่อได้ย้ายถิ่นฐานมาอยู่ที่จังหวัดสุพรรณบุรีแล้ว ได้รับอิทธิพลจากท้องถิ่นในเรื่องการนับถือศาสนา ปัจจุบันความเชื่อของไทยกูยจึงเป็นไปในลักษณะผสมผสานระหว่างความเชื่อดั้งเดิมเรื่องการนับถือผีกับความเชื่อเรื่องการนับถือศาสนาแบบคนไทยภาคกลาง ดังนั้นพิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์นอกจากพิธีไหว้ศาลเจ้าพ่อแล้ว ส่วนใหญ่จะจัดขึ้นที่วัด เช่น พิธีศพ พิธีไหว้ผีบรรพบุรุษ พิธีบูชาพระแข เป็นต้น ภายในหมู่บ้านกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยจะมีวัดประจำชุมชน ที่บ้านโพธิ์มีวัดประจำชุมชน คือ วัดบ้านโพธิ์ บ้านสนามคลีมีวัดประจำชุมชน คือ วัดสนามคลี บ้านสกุณปักษีวัดประจำชุมชนคือ วัดสกุณปักษี ซึ่งสมาชิกในชุมชนให้ความสำคัญเลื่อมใสศรัทธาประกอบพิธีการทางศาสนาทุกเทศกาลสำคัญ เช่น วันเข้าออกพรรษา วันออกพรรษา ทอดกฐิน ทำบุญตักบาตร เป็นต้น นอกจากนี้หากเป็นพิธีศพ ซึ่งสมัยก่อนกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยเมื่อสมาชิกในชุมชนเสียชีวิตลง จะไม่นิยมนำไปเผาหรือนำไปทำพิธีทางศาสนา แต่ในปัจจุบันสภาพแวดล้อมและสภาพสังคมเปลี่ยนไป เมื่อมีสมาชิกในชุมชนเสียชีวิตลง กลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยจะนำไปประกอบพิธีทางศาสนาและเมื่อครบปีจะมีการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้ญาติพี่น้องหรือบรรพบุรุษที่เสียชีวิตไปแล้ว โดยเป็นพิธีที่ทำที่วัด มีการนิมนต์พระมาสวดทำพิธีและมีการถวายภัตตาหารแก่พระภิกษุสงฆ์ด้วย

๕) **สถานที่อื่นๆ** กลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยมีความเชื่อเรื่องผีร้าย ผีเร่ร่อนที่อาจมารบกวนสร้างความเดือดร้อนใจหรือความไม่สงบสุขให้แก่สมาชิกในครอบครัว หรืออาจทำให้เจ็บป่วย บางครั้งจึงต้องมีการตั้งเครื่องเซ่นให้ผีร้ายหรือผีเร่ร่อน เพื่อไม่ให้มารบกวน โดยสถานที่ตั้งเครื่องเซ่นนี้ได้แก่ โคนต้นไม้ พื้นดิน

กลางแจ้ง และทางสามแพร่ง เป็นต้น นอกจากนี้อาจมีการประกอบพิธีกรรมไหว้ผีมดประจำปีที่บ้านของผู้นับถือผีมดหรือผู้ที่เป็นแม่มด

๕.๑.๔.๔ เครื่องใช้ประกอบพิธีกรรม

๑) พานหรือถาด สำหรับใส่เครื่องเซ่นไหว้ต่างๆ เช่น ไก่ ไข่ไก่ ผลไม้ อาจต้องใช้พานหรือถาดที่มีลักษะก้นตื้นสำหรับวางเครื่องเซ่นจำพวกไก่ ไข่ไก่ และถาดหรือภาชนะก้นลึกสำหรับใส่ข้าวหลาม

๒) ขันน้ำ สำหรับใส่น้ำเพื่อใช้ในการทำพิธีกรรมขั้นตอนต่างๆ ปัจจุบันอาจใช้แก้วน้ำแทนได้

๓) มีด เป็นมีดประจำตัวสำหรับหมอผู้ทำพิธี เอาไว้ใช้ตัดด้ายหรือตัดเชือก หรือทำพิธีเกี่ยวกับการปัดรังควานต่างๆ

๔) พานดอกไม้ พานสำหรับใส่ข้าวตอกดอกไม้ ตกแต่งสวยงามเพื่อถวายเป็นเครื่องสักการะศาลเจ้าพ่อ หรือผีบรรพบุรุษ

๕) กระทงเย็บด้วยใบตอง สำหรับใส่เครื่องเซ่นให้แก่ผีร้ายหรือผีเร่ร่อนต่างๆ นำไปวางไว้ที่ทางสามแพร่งหรือตามโคนต้นไม้

๖) ดินปั้นเป็นรูปสัตว์ สำหรับใช้ในการเรียกขวัญหรือรักษาอาการเจ็บไข้ โดยเอาดินปั้นเป็นรูปสัตว์ เช่น วัว ควาย แล้วไปวางไว้กลางแจ้ง หรือโคนต้นไม้ หรือวางไว้ที่วัด แทนตัวคนที่เจ็บไข้ไม่สบาย ผีที่ตามรังควานหรือมากวนก็จะมาเอาดินปั้นเป็นรูปสัตว์นี้แทน คนที่เจ็บไข้ก็จะหาย

๕.๑.๔.๔ เครื่องเซ่นประกอบพิธีกรรม

๑) ข้าวตอกดอกไม้ธูปเทียน ข้าวตอกดอกไม้ธูปเทียนเป็นเครื่องสักการะพื้นฐานสำคัญที่จะขาดไม่ได้ในการประกอบพิธีกรรมทุกพิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยเพื่อใช้ในการแสดงความสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ จากการศึกษาข้อมูลกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย ที่บ้านโพธิ์ และบ้านสนามคลี อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี โดยวิธีสังเกตการณ์และการสอบถาม พบว่า พิธีกรรมเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำปัจจุบันเหลือปรากฏอยู่ให้สมาชิกในชุมชนได้เห็นและรู้จักไม่มากนัก โดยที่สอบถามและพบว่าทุกคนในชุมชนรู้จักตรงกันคือ พิธีไหว้ศาลเจ้าพ่อ พิธีเลี้ยงผีบรรพบุรุษ และพิธีไหว้พระแข ซึ่ง ๓ พิธีสำคัญนี้เป็นพิธีเพื่อแสดงความเคารพสักการะต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำชุมชนและบรรพบุรุษ ดังนั้นข้าวตอกดอกไม้จึงเป็นเครื่องเซ่นสำคัญเพื่อแสดงความเคารพสักการะ

๒) ผลไม้ การประกอบพิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ๓ พิธีกรรมที่โดดเด่นนั้น มีผลไม้เป็นเครื่องเซ่นสำคัญเพื่อแสดงถึงความอุดมสมบูรณ์ ดังนั้นกลุ่มชาติพันธุ์จะหาผลไม้มาเซ่นไหว้ให้มากที่สุดเท่าที่จะหาได้มาจัดวางในพานเครื่องเซ่น ทั้งนี้ไม่จำกัดว่าควรเป็นผลไม้ชนิดใด และไม่มีความเชื่อเหมือนคนไทยเกี่ยวกับผลไม้มงคล เช่น ห้ามไหว้ด้วยมังคุดเพราะการงานจะไม่ราบรื่น ควรไหว้ด้วยขนุนเพื่อให้มีผู้ใหญ่สนับสนุน สับปะรดเพื่อให้เฉลียวฉลาดหูตากว้างไกล เป็นต้น ผลไม้ที่นำมาไหว้จึงเป็นผลไม้ตามฤดูกาล แต่ควรจะมีกล้วยเป็นผลไม้สำคัญที่ต้องมีในพิธีกรรม จากการสอบถาม ไม่มีคำตอบที่แน่ชัดว่าเหตุใดกล้วยจึงเป็นผลไม้สำคัญของกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย ผู้วิจัยคาดว่ากล้วยเป็นต้นไม้ที่ปลูกง่าย ขึ้นง่าย และดูแลรักษาง่าย สมัยก่อนกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยจึงอาจสามารถหากล้วยทานได้ง่าย กล้วยจึงนำมาเป็นผลไม้สำหรับการเซ่นไหว้แต่โบราณและสืบทอดกันมา ในปัจจุบันยังมีการนำกล้วยมาเซ่นไหว้เนื่องจากหาง่ายและเพื่อระลึกถึงบรรพบุรุษในสมัยก่อนที่ต้องยากลำบากในการสร้างเผ่าพันธุ์

๓) **ข้าวหลาม** เป็นเครื่องเซ่นสำคัญอย่างหนึ่งสำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย โดยพบว่าในพิธีเซ่นไหว้ผีบรรพบุรุษและประเพณีไหว้พระแขของกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย จะต้องมีข้าวหลามเป็นอุปกรณ์เซ่นไหว้ด้วย จากการสอบถาม ไม่มีคำตอบที่แน่ชัดว่าเหตุใดข้าวหลามจึงมีความสำคัญในพิธีกรรมต่างๆกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย แต่มีข้อสันนิษฐานที่น่าสนใจ คือ ข้าวหลามเป็นตัวแทนของขวานของรามสูรที่ขว้างออกมาเกิดฟ้าผ่าเสียงดัง ทำให้เกิดฝนตกตามมา ข้อสันนิษฐานนี้มิอาจสรุปได้ว่าแท้จริงแล้วมีมูลเหตุที่มาอย่างไร แต่หากพิจารณาจะเห็นว่าสอดคล้องกับพิธีกรรม เช่น พิธีไหว้พระแขซึ่งต้องการเสี่ยงทายดูปริมาณน้ำฝนว่าเดือนไหนมีปริมาณน้ำฝนมากหรือเดือนไหนมีปริมาณน้ำฝนน้อย ข้าวหลามเปรียบเสมือนสัญลักษณ์ของขวานของรามสูรที่เมื่อฟ้าผ่าครั้งใดมักจะมีฝนตกตามมา

๔) **ไข่ไก่** เป็นเครื่องเซ่นสำหรับพิธีไหว้ศาลเจ้าพ่อ ผีบรรพบุรุษ หรือผีมดในการรักษาอาการเจ็บป่วยต่างๆ ไข่ไก่นี้อาจใช้ไข่ไก่ดิบหรือไข่ไก่สุกแล้วแต่พิธีกรรมหรือผู้นำพิธีจะบอกกล่าว หรืออาจใช้ทั้งไข่ไก่ดิบและไข่ไก่สุกพร้อมกัน ๒ ชนิดก็ได้

๕) **ไก่** ใช้สำหรับประกอบพิธีกรรมใหญ่ๆครั้งสำคัญของชุมชน เช่น พิธีไหว้ศาลเจ้าพ่อ พิธีเซ่นไหว้ผีบรรพบุรุษ เป็นต้น ไก่นี้อาจใช้ทั้งไก่ต้มและไก่ดิบแล้วแต่พิธีกรรมและความเชื่อของครอบครัว

๖) **เหล้า** เป็นสิ่งหนึ่งที่จะขาดไม่ได้ในการประกอบพิธีกรรมต่างๆ กลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย สำหรับการเซ่นไหว้ศาลเจ้าพ่อ ผีบรรพบุรุษ และผีมด ตลอดจนผีต่างๆตามความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์

๗) **หมากพลู** ชาวไทกูยนิยมเคี้ยวหมากมาแต่โบราณโดยเฉพาะในหมู่ผู้สูงอายุ ในการเซ่นไหว้ศาลเจ้าพ่อ ผีบรรพบุรุษ หรือผีมดทุกครั้งต้องมีการจัดหมากพลูไหว้เป็นเครื่องเซ่นสำคัญ แม้ในการกราบไหว้ตามปกติบางครั้งก็อาจถวายหมากพลูเป็นเครื่องเซ่นด้วย

๘) **ยาเส้นหรือบุหรี่** ชายชาวไทกูยแต่โบราณนิยมสูบยาเส้น ดังนั้นในการทำพิธีเซ่นไหว้ศาลเจ้าพ่อหรือเซ่นไหว้ผีบรรพบุรุษตลอดจนเซ่นไหว้ผีในพิธีกรรมต่างๆ จึงต้องมียาเส้นเป็นเครื่องเซ่นด้วย ปัจจุบันหากหายาเส้นไม่ได้ อาจใช้บุหรี่แทนก็ได้

๖. บทบาทของความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆในจังหวัดสุพรรณบุรี

๖.๑ บทบาทของความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ

จากการศึกษาความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ บ้านดอนมะเกลือ และบ้านหนองโอ่ง อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ความเชื่อเรื่องการนับถือผีมีบทบาทสำคัญต่อวิถีแห่งการดำเนินชีวิตองกลุ่มชาติพันธุ์ ดังนี้

๖.๑.๑ **ควบคุมพฤติกรรมของคนในชุมชน** กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำยังคงมีความเชื่อเรื่องการนับถือผีโดยเฉพาะอย่างยิ่งผีบรรพบุรุษประจำชุมชน หรือ ศาลเจ้าพ่อประจำหมู่บ้านและผีบรรพบุรุษประจำครอบครัวหรือผีเรือน โดยมีความเชื่อว่าผีบรรพบุรุษเป็นผู้คุ้มครองลูกหลานสมาชิกในชุมชนให้ปลอดภัย นอกจากนี้ผีบรรพบุรุษยังมีอำนาจเหนือธรรมชาติที่สามารถบันดาลทั้งคุณและโทษให้แก่สมาชิกในครอบครัวหรือชุมชนได้ กลุ่มชาติพันธุ์จึงจัดพิธีกรรมเพื่อเซ่นไหว้ให้ผีบรรพบุรุษเกิดความพึงพอใจ เพื่อให้ครอบครัวได้รับความสุข

กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำมีความเคารพยำเกรงในผีบรรพบุรุษอย่างชัดเจน โดยนอกเหนือจากการจัดพิธีเซ่นไหว้ครั้งใหญ่ซึ่งถือเป็นพิธีกรรมสำคัญของชุมชนแล้ว ในการดำเนินชีวิตตามปกติประจำวันยังพบว่า เมื่อจะประกอบการกิจการงานใดก็ตามก็จะต้องมีการบอกกล่าวให้ผีบรรพบุรุษรับทราบ เพื่อให้ช่วยคุ้มครองให้กิจการ

งานต่างๆสำเร็จลุล่วงด้วย นอกจากนี้ยังเชื่อว่าผีบรรพบุรุษสามารถหยั่งรู้พฤติกรรมต่างๆของสมาชิกในชุมชน ดังนั้นหากบุคคลใดมีความประพฤติไม่เหมาะสม ขัดต่อหลักจารีตหรือข้ออันควรปฏิบัติ แม้จะไม่มีผู้อื่นรู้เห็น แต่ผีบรรพบุรุษรู้เห็น และจะลงโทษให้เกิดอันตรายตั้งแต่ขั้นเจ็บป่วยถึงขั้นเสียชีวิตได้

กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำให้ความสำคัญกับการประพฤติตนในถูกต้องตามจารีตประเพณี จะเห็นว่าระบบการควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในชุมชนปรากฏทั้งระดับชุมชน โดยมีศาลเจ้าพ่อประจำหมู่บ้านเป็นสิ่งกำหนดและควบคุมพฤติกรรม หากประพฤติตนอยู่ในทางที่ไม่ถูกไม่ควร อาจได้รับการลงโทษจากศาลเจ้าพ่อประจำชุมชนได้ ส่วนระดับครอบครัวมีห้องผีเรือนซึ่งเชื่อว่าเป็นที่อยู่ของผีเรือนหรือผีบรรพบุรุษที่ได้เสียชีวิตลงและลูกหลานได้อัญเชิญมาอยู่ที่ “กะล้อห่อง” เพื่อคอยคุ้มครองดูแลลูกหลาน ดังนั้นหากลูกหลานหรือสมาชิกคนในครอบครัวประพฤติดี ผีเรือนก็จะให้คุณโดยการคุ้มครองให้ปลอดภัยและประสบความสำเร็จในชีวิต แต่หากมีความประพฤติไม่เหมาะสม ก็อาจถูกผีเรือนลงโทษได้เช่นกัน กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำจึงดำรงชีวิตอยู่ในสังคมด้วยการประพฤติดีทั้งกาย วาจา และใจ ด้วยเชื่อว่าผีบรรพบุรุษจะคอยคุ้มครองปกป้องสมาชิกในชุมชนให้ปลอดภัย มีความสุข หากบุคคลนั้นประพฤติและปฏิบัติตนอยู่ในระเบียบวินัยตามประเพณี เช่น หากมีเพื่อนมาเที่ยวบ้าน เจ้าของบ้านต้องบอกกล่าวและขออนุญาตแก่ผีเรือนในห้องกะล้อห่องทุกครั้ง ทั้งนี้เพื่อให้สมาชิกในครอบครัวคนอื่นๆได้ทราบว่ามีบุคคลอื่นที่มิใช่ญาติพี่น้องเรามาอยู่ในบ้าน ดังนั้นต้องสำรวมกิริยาและดูแลต้อนรับแขกผู้เยือนเป็นอย่างดีในฐานะเจ้าบ้าน หรือหากจะมีการดื่มเหล้าก็จะต้องมีการบอกกล่าวขออนุญาตผีเรือน และรินเหล้าไปวางไว้ที่ห้องผีเรือน เพื่อเตือนสติว่าผีเรือนคอยดูแลอยู่ ไม่ควรดื่มเหล้าเมามายจนขาดสติ เพราะผีเรือนอาจไม่พอใจและลงโทษได้ ในการแต่งงานเจ้าบ่าวและเพื่อนเจ้าบ่าวต้องเข้าไปไหว้ผีเรือนของบ้านเจ้าสาว และเจ้าสาวและเพื่อนเจ้าสาวต้องเข้าไปไหว้ผีเรือนของบ้านเจ้าบ่าว เพื่อให้ผีเรือนรับทราบว่าชายหญิงตกลงใช้ชีวิตคู่ร่วมกัน เป็นการแสดงความอ่อนน้อมถ่อมตนต่อญาติผู้ใหญ่ และเป็นเครื่องเตือนสติรวมทั้งควบคุมพฤติกรรมให้ประพฤติตนให้เหมาะสมสำหรับการใช้ชีวิตคู่ โดยมีผีเรือนเป็นพยาน เป็นต้น

๖.๑.๒ ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ความเชื่อเรื่องการนับถือผีและพิธีกรรมต่างๆที่เกี่ยวกับการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำล้วนปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมให้แก่สมาชิกในกลุ่มชาติพันธุ์อย่างลึกซึ้ง คุณธรรมและจริยธรรมที่เห็นได้เด่นชัดที่สุดคือ ความกตัญญูกตเวทีต่อบรรพบุรุษ โดยจะเห็นได้ว่ากลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำให้ความสำคัญกับพิธีกรรมการบูชาศาลเจ้าพ่อและพิธีเสนเรือนซึ่งเป็นพิธีเช่นไหว้ผีบรรพบุรุษเป็นพิธีกรรมยิ่งใหญ่ สำหรับชาติพันธุ์ และไม่ว่าจะทำการใดควรจะต้องขออนุญาตหรือบอกกล่าวผีบรรพบุรุษให้รับทราบด้วยเสมอ เช่น เมื่อปลูกเรือนใหม่ต้องคำนึงถึงบริเวณที่จะสร้างเป็นกะล้อห่องสำหรับผีเรือนอยู่ บ้านไททรงดำทุกหลังต้องจัดมุมหรือห้องสำหรับทำเป็นกะล้อห่อง เมื่อปลูกเรือนเสร็จแล้วต้องมีพิธีอัญเชิญผีขึ้นเรือนและนำมาสถิตที่กะล้อห่องที่ได้จัดเตรียมไว้ จากนั้นทำพิธีปาดตง คือ การนำเครื่องเซ่นไหว้ไปให้ผีเรือนที่กะล้อห่อง เพื่อแสดงความระลึกถึงถึงบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว บอกกล่าวว่าเป็นที่อยู่ใหม่ พร้อมทั้งขอพรให้อยู่เย็นเป็นสุข เป็นต้น

ตามความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำนั้น ให้ความนับถือและความสำคัญต่อผีเรือนหรือผีบรรพบุรุษอย่างยิ่ง ดังนั้นจึงต้องมีการสืบสกุลของตระกูลด้วยการสืบผี การสืบผีเป็นข้อปฏิบัติที่กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำทุกครอบครัวของยึดถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ทั้งนี้หากพ่อแม่ยังมีชีวิตอยู่ก็ไม่ต้องเลี้ยงผี แต่หากพ่อแม่เสียชีวิตแล้วจะจะสามารถสืบผีได้ โดยยึดถือเพศชายเป็นหลัก เริ่มนับจากพ่อบ้านผู้สืบสกุลจากบรรพบุรุษ หากต้องหาผู้สืบสกุลคนต่อไปต้องเลือกจากลูกชายหรือเพศชายคนใดคนหนึ่งเท่านั้น ห้ามเป็นเพศหญิงโดยเด็ดขาด

เพราะลูกสาวเมื่อแต่งงานออกเรือนแล้วก็ต้องไปสืบผีทางฝ่ายสามี หากไม่มีลูกชายจะเลือกหลานชายหรือผู้ที่อาศัยอยู่ในบ้านที่เป็นเพศชายแทนก็ได้เป็นผู้สืบสกุลทำพิธีต่อไป หรือหากบ้านใดมีแต่ลูกสาวก็อาจให้ลูกสาวสืบผีแทนได้ โดยเมื่อแต่งงานแล้วมีลูกก็ให้ลูกเป็นผู้สืบผีแทน แต่หากบ้านใดมีลูกชายหลายคน คนที่อยู่กับพ่อแม่จะเป็นผู้สืบผีต่อจากพ่อแม่ ส่วนลูกที่แยกออกไปอยู่ที่อื่นเมื่อพ่อแม่ตายก็จะรับเลี้ยงผีได้ ซึ่งการสืบผีนี้เป็นอีกหนึ่งความเชื่อที่สะท้อนให้เห็นเรื่องการแสดงความกตัญญูต่อผีบรรพบุรุษที่ต้องตอบแทนคุณแม้ได้เสียชีวิตลงแล้ว

พิธีกรรมสำคัญอีกพิธีกรรมหนึ่ง คือ พิธีเสนเรือน ซึ่งเป็นพิธีที่จัดขึ้นด้วยความเชื่อว่าผีบรรพบุรุษที่ได้เสียชีวิตลงยังคงคอยดูแลคุ้มครองลูกหลานในครอบครัวให้สงบสุขและปลอดภัย ในพิธีเสนเรือนจะมีการจัดเตรียมเครื่องเซ่นอย่างดีและมีการเตรียมการไว้ล่วงหน้า เพื่อให้มีเครื่องเซ่นที่ดีที่สุดสำหรับการเซ่นไหว้ผีเรือนในพิธีเสนเรือน เพื่อแสดงความระลึกถึง แสดงความขอบคุณ และแสดงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ หากปล่อยให้ผีเรือนอดอยาก ไม่จัดพิธีเซ่นไหว้ อาจทำให้เกิดการเจ็บป่วยหรือเกิดเหตุอันนำมาซึ่งความทุกข์ใจแก่ตนเองและครอบครัว รวมถึงการไม่เป็นที่ยอมรับของคนในสังคมอีกด้วย เนื่องจากจะได้ชื่อว่าเป็นผู้ไม่รู้จักบุญคุณบรรพบุรุษ นอกจากนี้ในพิธีปาดตงข้าวใหม่ ซึ่งเป็นพิธีที่ชาวไททรงดำจัดขึ้นหลังการเก็บเกี่ยวข้าวเสร็จ โดยจะทำปีละ ๑ ครั้ง เมื่อเก็บเกี่ยวข้าวเสร็จ ชาวไททรงดำจะอัญเชิญผีเรือนมากินข้าวใหม่ เพื่อให้ผีเรือนได้กินข้าวใหม่ซึ่งถือว่าเป็นของดีก่อน เพื่อเป็นสิริมงคลแก่ตนเองและครอบครัว ให้กินดีอยู่ดี มีความสุข ได้ผลผลิตที่อุดมสมบูรณ์ เรียกว่าการทำปาดตงข้าวใหม่ เปรียบเสมือนการบอกว่าไม่ว่าจะทำการงานใดก็แล้วแต่ควรนึกถึงและตอบแทนคุณบรรพบุรุษก่อนเป็นอันดับแรก

นอกจากนี้แม้ในการประกอบพิธีกรรมการนับถือผีที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพจะพบว่า เป็นไปในลักษณะการตอบแทนคุณ การระลึกถึงบุญคุณที่ได้คุ้มครองและดูแลผลผลิตได้เจริญงอกงาม เช่น พิธีทำขวัญข้าวขึ้นยุ้ง หรือพิธีสู่ขวัญแม่โพสพ โดยจะมีเครื่องเซ่นไหว้ต่างๆ เพื่อเป็นการแสดงความขอบคุณ และแสดงความกตัญญูต่อแม่โพสพ ผีนา ผีตาแฮก ผีเมล็ดข้าว ซึ่งเป็นผีที่คุ้มครองไร่นา คุ้มครองต้นข้าว และช่วยดูแลให้ผลิตผลทางการเกษตรให้ออกดอกออกผลงอกงาม เป็นต้น

๖.๑.๓ **สร้างขวัญและกำลังใจ** พิธีกรรมการที่เกี่ยวข้องกับการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างขวัญและกำลังใจในการดำเนินชีวิตของสมาชิกในกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำเป็นอย่างยิ่ง เนื่องด้วยมูลเหตุแรกของการเกิดความเชื่อเรื่องการนับถือผีอันเป็นความเชื่อดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ เป็นผลมาจากความกลัวและความรู้สึกไม่มั่นใจถึงความปลอดภัยในการดำเนินชีวิต เช่น เมื่อเกิดความไม่มั่นใจว่ากาทำนาทำไร่ในปีนี้จะได้ผลดีมากน้อยเพียงไร เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจในการประกอบอาชีพ จึงทำพิธีไหว้ผีนา ไหว้แม่โพสพ ตลอดจนสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่อำนาจเหนือธรรมชาติทั้งหลาย เพื่อบอกกล่าวบนบานให้เกิดความมั่นใจและสบายใจว่าผีนา แม่โพสพ และผู้มีอำนาจเหนือธรรมชาติจะช่วยคุ้มครองและดูแลให้ต้นข้าวออกรวงเจริญงอกงามอุดมสมบูรณ์ เมื่อเกิดความไม่สบายใจถึงความปลอดภัยในชีวิตของสมาชิกในครอบครัว จึงทำพิธีเซ่นไหว้ผีเรือน บอกกล่าวผีเรือนให้ช่วยคุ้มครองดูแลบ้านและสมาชิกในครอบครัวให้ปลอดภัย ให้รอดพ้นจากภยันตายทั้งหลายทั้งปวง ให้สมาชิกในครอบครัวมีความร่มเย็นเป็นสุข หรือหากเกิดความไม่สบายใจ ทุกข์ใจในอาการเจ็บไข้ไม่สบายของสมาชิกในครอบครัว จึงจัดพิธีเรียกขวัญหรือตามขวัญผู้ป่วย ทำพิธีแก้เคราะห์สะเดาะเคราะห์ เพื่อเป็นอีกหนทางในการรักษาผู้ป่วยควบคู่ไปกับการรักษากับหมอแผนปัจจุบัน การทำพิธีนี้นอกจากจะสร้างความสบายใจให้แก่สมาชิกในครอบครัวด้วยว่าผู้ป่วยต้องหายจากการเจ็บไข้แล้ว ยังสร้างขวัญและกำลังใจให้

ผู้ป่วยเข้มแข็งและต่อสู้กับโรคภัยอีกด้วย เพราะเมื่อผู้ป่วยมีกำลังใจที่เข้มแข็งแล้วย่อมส่งผลดีต่อสุขภาพทางร่างกายด้วย เป็นต้น

๖.๑.๔ สร้างสำนึกความเป็นชาติพันธุ์ กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำตั้งถิ่นฐานอยู่ในประเทศไทยเป็นเวลานานหลายชั่วอายุคน ในยุคแรกอาจเกิดความแตกต่างจากกลุ่มคนไทยพื้นถิ่นภาคกลางอยู่บ้างในหลายเรื่อง ทั้งชีวิตความเป็นอยู่ ภาษาและวัฒนธรรม ดังนั้นพิธีกรรมและความเชื่อต่างๆของกลุ่มชาติพันธุ์จึงเป็นส่วนสำคัญในการสร้างสำนึกแห่งความเป็นชาติพันธุ์เดียวกันของสมาชิกในชุมชน สร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในชุมชน ทำให้เกิดความสามัคคี และความช่วยเหลือเกื้อกูล เพื่อสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเองและดำรงอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข พิธีกรรมต่างๆของกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำจึงสร้างพลังแห่งความสำนึกในชาติพันธุ์ รวมถึงแสดงความเป็นเอกลักษณ์และอัตลักษณ์แห่งความเป็นชาติพันธุ์อย่างเข้มแข็ง ดังจะเห็นได้จากความเชื่อในเรื่องศาลเจ้าพ่อประจำชุมชนซึ่งเป็นความเชื่อร่วมกันของคนในชุมชน ว่าดวงวิญญาณเจ้าพ่อที่สถิตอยู่ ณ ศาลเจ้าพ่อนั้นคือวิญญาณของบรรพบุรุษที่เป็นผู้กล้าและประกอบด้วยคุณงามความดีที่ควรแก่การเป็นแบบอย่าง และควรแก่การเคารพสักการะ ศาลเจ้าพ่อจึงเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เป็นศูนย์รวมใจของสมาชิกในชุมชน และสมาชิกในชุมชนจะจัดพิธีไหว้ศาลเจ้าพ่อเป็นประจำทุกปี นับว่าเป็นพิธีกรรมระดับชุมชนพิธีกรรมเดียวและยิ่งใหญ่ที่สุด ที่สมาชิกในกลุ่มชาติพันธุ์ร่วมหมู่บ้านจะมาร่วมงานกันอย่างคับคั่งด้วยแรงศรัทธา ซึ่งเป็นการแสดงถึงความเป็นอันหนึ่งเดียวกันของคนในชุมชน และความเข้มแข็งในเรื่องสำนึกแห่งชาติพันธุ์

๖.๑.๕ สร้างความสัมพันธ์ภายในครอบครัว หากกล่าวว่าพิธีบูชาศาลเจ้าพ่อเป็นพิธีกรรมเพื่อสร้างความสำนึกแห่งความเป็นชาติพันธุ์ หรือสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกระดับชุม ก็อาจกล่าวได้ว่าพิธีเสนเรือนเป็นพิธีที่เสริมสร้างความสัมพันธ์ของสมาชิกระดับครอบครัว จากการศึกษาความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ บ้านดอนมะเกลือ และบ้านหนองโอ่ง อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ระบบความเชื่อเรื่องการนับถือผีบรรพบุรุษเป็นสิ่งสำคัญที่ส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีให้เกิดขึ้นระหว่างสมาชิกในครอบครัว ทำให้ญาติพี่น้องในครอบครัว ซึ่งอาจจะย้ายไปอยู่หมู่บ้านอื่น ตำบลอื่น จังหวัดอื่น กลับมาร่วมประกอบพิธีกันอย่างพร้อมหน้า เช่น พิธีเสนเรือนซึ่งนับเป็นพิธีกรรมสำคัญระดับครอบครัว ยึดแนวคิดในเรื่องการนับถือผีเดียวกันเป็นเกณฑ์ และสร้างความรู้สึกร่วมระหว่างสมาชิกในครอบครัวเดียวกัน การจัดพิธีเสนเรือนทุกครั้งจะพรั่งพร้อมด้วยบรรดาญาติพี่น้องที่นับถือผีเดียวกันมาร่วมงานเพื่อแสดงความกตัญญูต่อผีบรรพบุรุษเดียวกัน อีกทั้งแสดงความมีน้ำใจ ความผูกพัน และความสามัคคีระหว่างคนในครอบครัวหรือระหว่างญาติพี่น้องที่นับถือผีเดียวกัน จะเห็นได้ว่าญาติพี่น้องที่นับถือผีเดียวที่มารวมงานต่างมีบทบาทหน้าที่ที่รับผิดชอบร่วมกันทุกคน เช่น บุตรชายของเจ้าบ้านทำหน้าที่ดำเนินการเกือบทุกอย่างในพิธีเสนเรือน ตั้งแต่การเชิญหมอเสนเพื่อกำหนดวันทำพิธี การเชิญญาติพี่น้องตลอดจนสมาชิกในชุมชนให้มาร่วมงาน บุตรสาวและญาติที่เป็นผู้หญิงรับหน้าที่จัดเตรียมอุปกรณ์และเครื่องเซ่นต่างที่ต้องใช้ในพิธี ผู้เป็นเขยทำหน้าที่หาบหมูขึ้นห้องผีเรือนและต้องชำแหละหมูให้ถูกต้องตามประเพณี เป็นต้น ทั้งนี้ในการประกอบพิธีเสนเรือน ญาติพี่น้องที่นับถือผีเดียวกันทุกคนต้องสวมเสื้อฮีเพื่อแสดงความเป็นเครือญาติกัน

พิธีเสนเรือนเป็นพิธีกรรมที่สมาชิกกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำยังคงปฏิบัติสืบทอดกันมาอย่างเคร่งครัด จึงกล่าวได้ว่าพิธีเสนเรือนเป็นพิธีกรรมที่ส่งเสริมความสัมพันธ์ระบบเครือญาติให้กระชับและแนบแน่น

นอกจากพิธีเสนเรือนพิธีกรรมอื่นๆของกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำที่ส่งเสริมในเรื่องความสัมพันธ์ภายในครอบครัวที่ยังสืบทอดมาในปัจจุบันยังมีอยู่มาก เช่น พิธีเสนปาดตง พิธีปาดตงข้าวใหม่ เป็นต้น

๖.๑.๖ ดำรงและสืบทอดวัฒนธรรม จากการศึกษาความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ บ้านดอนมะเกลือ และบ้านหนองโอ่ง อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ระบบความเชื่อเรื่องการนับถือผีและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนับถือของกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำยังปรากฏอยู่อย่างเด่นชัด โดยกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ บ้านดอนมะเกลือ และบ้านหนองโอ่ง อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรียังคงดำรงรักษา ถ่ายทอดและสืบทอดความเชื่อและพิธีกรรมอันเป็นวัฒนธรรมประจำกลุ่มชาติพันธุ์จากรุ่นสู่รุ่น เช่น การสืบทอดความเชื่อเรื่องการนับถือผีโดยบุตรชายผู้สืบสกุล ตามความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำให้ความนับถือและความสำคัญต่อผีเรือนหรือผีบรรพบุรุษอย่างยิ่ง ดังนั้นจึงต้องมีการสืบสกุลของตระกูลด้วยการสืบผี การสืบผีเป็นข้อปฏิบัติที่กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำทุกครอบครัวของยึดถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ทั้งนี้หากพ่อแม่ยังมีชีวิตอยู่ก็ไม่ต้องเลี้ยงผี แต่หากพ่อแม่เสียชีวิตแล้วจะจะสามารถสืบผีได้ โดยยึดถือเพศชายเป็นหลัก ซึ่งการสืบผีนี้เป็นอีกหนึ่งความเชื่อที่สะท้อนให้เห็นเรื่องการแสดงความกตัญญูต่อผีบรรพบุรุษที่ต้องตอบแทนคุณแม้ได้เสียชีวิตลงแล้ว

นอกจากนี้พิธีกรรมสำคัญต่างๆ เช่น พิธีไหว้ศาลเจ้าพ่อประจำหมู่บ้าน พิธีเสนเรือน พิธีเสนปาดตง ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในเรื่องความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ และส่งเสริมให้เกิดสัมพันธภาพอันอีระหว่างสมาชิกในชุมชนและสมาชิกในครอบครัว ยังเป็นการสะท้อนและสืบทอดสำนึกในเรื่องความเป็นชาติพันธุ์อย่างเข้มแข็ง นับเป็นวัฒนธรรมอันดีงามที่กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำยังคงดำรงและสืบทอดต่อไปแม้กาลเวลาจะล่วงเลยผ่านไป

๖.๒ บทบาทของความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน

จากการศึกษาความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน บ้านโพธิ์ศรี และบ้านมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ความเชื่อเรื่องการนับถือผีมีบทบาทสำคัญต่อวิถีแห่งการดำเนินชีวิตองกลุ่มชาติพันธุ์ ดังนี้

๖.๒.๑ ควบคุมพฤติกรรมของคนในชุมชน กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนยังคงมีความเชื่อเรื่องการนับถือผีโดยเฉพาะอย่างยิ่งผีบรรพบุรุษประจำชุมชน หรือ ศาลเจ้าพ่อประจำหมู่บ้าน ด้วยเชื่อว่าดวงวิญญาณของเจ้าพ่อที่สิงสถิตย์อยู่ ณ ศาลประจำชุมชนนี้ เป็นดวงวิญญาณของกษัตริย์ หรือเจ้านายที่เคยปกครองกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนมาตั้งแต่ครั้งอาศัยอยู่ในราชอาณาจักรลาว หรืออาจเป็นวิญญาณของนายกองแดงผู้นำชุมชนหรือนายทัพใหญ่ที่มีความกล้าหาญ และเข้มแข็งจนสามารถตั้งถิ่นฐานใหม่ให้แก่กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนมั่นคงมาจนทุกวันนี้ ศาลเจ้าพ่อประจำชุมชนจึงเปรียบเสมือนที่พึ่งทางใจ เป็นขวัญและกำลังใจในการดำเนินชีวิต ตลอดจนเป็นสัญลักษณ์แสดงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนในชุมชน ดังนั้นพิธีไหว้ศาลเจ้าพ่อประจำชุมชนถือว่าเป็นงานใหญ่มากที่สุดและมีความสำคัญมากที่สุดสำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน ถือว่าเป็นงานฉลองสมโภชเจ้าพ่อ

เมื่อกำหนดวันพิธีไหว้ศาลเจ้าพ่อได้แล้ว เจ้าจ้ำซึ่งปัจจุบันอาจเป็นผู้นำพิธีจะประกาศให้สมาชิกในชุมชนทราบว่าจะจัดพิธีไหว้ศาลเจ้าพ่อในวันใด จากนั้นจะรวบรวมสมาชิกในชุมชนจำนวนหนึ่งไปเก็บกวาดทำความสะอาดศาลเจ้าพ่อและบริเวณโดยรอบ สมาชิกในชุมชนคนอื่นๆก็จะจัดเตรียมเครื่องเช่น ลักษณะการ

จัดเตรียมเครื่องเซ่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนที่บ้านโพธิ์ศรี และบ้านมะขามล้มนี้ เป็นไปในลักษณะที่สมาชิกในชุมชนทุกคนและทุกครอบครัวมีส่วนร่วมในการจัดเตรียมเครื่องเซ่น เช่น หากกำหนดว่าต้องใช้ไก่ในการไหว้ ๑๑ ตัว ชาวบ้านก็จะรวบรวมกันจากทุกบ้านให้ได้ไก่จนครบ ๑๑ ตัว เอามาเซ่นไหว้รวมกัน บ้านใดที่ไม่มีไก่ก็อาจจัดเตรียมเครื่องเซ่นอื่นๆเพื่อใช้ในการประกอบพิธี ขั้นตอนการจัดเตรียมพิธีนี้จึงเป็นเหมือนการเชื่อมสัมพันธ์ให้คนในชุมชนสามัคคีกันทำงานโดยมีที่ศรัทธาเดียวกันคือเพื่อบูชาเจ้าพ่อ ในตอนเช้าสมาชิกในชุมชนจะนำเครื่องเซ่นมารวมกัน โดยมีเจ้าจ้ำหรือผู้นำพิธีเป็นคนนำเครื่องเซ่นมาจัดตั้งที่โต๊ะวางเครื่องเซ่นที่ศาลเจ้าพ่อ จากนั้นผู้นำกล่าวคำบอกกล่าว ขออนุญาต หรืออัญเชิญเจ้าพ่อมารับเครื่องเซ่น และเป็นผู้นำพิธีนำพานเครื่องเซ่นทั้งหลายมอบแด่ศาลเจ้าพ่อ เช่น ข้าว หัวหมู ไก่ ไข่ เหล้า ขนมต้มแดงต้มขาว ข้าวหลาม หมากพลู ยาเส้น หรือบุหรี่ ข้าวดอกดอกไม้ธูปเทียน ผลไม้ เป็นต้น จากนั้นในช่วงบ่ายจะมีการทรงเจ้าพ่อโดยร่างทรงหรือเรียกว่า "นางเทียม" เพื่อให้ทำนายความเป็นอยู่ของคนในชุมชน กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนมีความเคารพยำเกรงในผีบรรพบุรุษอย่างชัดเจน โดยนอกเหนือจากการจัดพิธีเซ่นไหว้ครั้งใหญ่ซึ่งถือเป็นพิธีกรรมสำคัญของชุมชนแล้ว ในการดำเนินชีวิตตามปกติประจำวันยังพบว่า เมื่อจะประกอบการกิจการงานใดก็ตามก็จะต้องมีการบอกกล่าวให้ผีบรรพบุรุษรับทราบ เพื่อให้ช่วยคุ้มครองให้กิจการงานต่างๆสำเร็จลุล่วงด้วย นอกจากนี้ยังเชื่อว่าผีบรรพบุรุษสามารถหยั่งรู้พฤติกรรมต่างๆของสมาชิกในชุมชน ดังนั้นหากบุคคลใดมีความประพฤติไม่เหมาะสม ขัดต่อหลักจารีตหรือข้ออันควรปฏิบัติ แม้จะไม่มีผู้อื่นรู้เห็น แต่ผีบรรพบุรุษรู้เห็น และจะลงโทษให้เกิดอันตรายตั้งแต่ขั้นเจ็บป่วยถึงขั้นเสียชีวิตได้

กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนให้ความสำคัญกับการประพฤติตนในถูกต้องตามจารีตประเพณี จะเห็นว่าระบบการควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในชุมชนปรากฏทั้งระดับชุมชน โดยมีศาลเจ้าพ่อประจำหมู่บ้านเป็นสิ่งกำหนดและควบคุมพฤติกรรม หากประพฤติดนอยู่ในทางที่ไม่ถูกไม่ควร อาจได้รับการลงโทษจากศาลเจ้าพ่อประจำชุมชนได้

นอกจากการควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในชุมชนด้วยสิ่งศักดิสิทธิ์ประจำชุมแล้ว ยังมีความเชื่อเรื่องการ "ผิดผี" คือการกระทำใดๆก็ตามที่ไม่ถูกไม่ควร เป็นการขัดต่อขนบปฏิบัติแห่งชุมชนแล้ว ถือว่าเป็นการผิดผีและต้องมีการทำพิธีขอขมา เช่น การที่พี่น้องร่วมสายโลหิตเดียวกันรักใคร่ชอบพอกัน หรือ ชายหนุ่มที่ถือโอกาสถูกเนื้อต้องตัวหญิงสาว หรือ ชายหนุ่มหญิงสาวลักลอบได้เสียกันโดยที่ผู้ใหญ่ไม่รับรู้ ถือว่าเป็นการผิดผิดธรรมเนียม จะต้องมีการจัดพิธีขอขมาต่อผี เมื่อการดำเนินชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนยังคงมีความเชื่อเรื่องการนับถือผีอยู่ พฤติกรรมของคนในสังคมก็ถูกควบคุมด้วยระบบความเชื่อ และหากบุคคลใดไม่ให้ความเคารพยำเกรง ประพฤติตนผิดจากธรรมเนียมอันดีที่พึงปฏิบัติก็อาจได้รับการลงโทษจากผีตามสมควร รวมทั้งอาจไม่ได้รับการยอมรับจากคนในสังคมอีกด้วย

๖.๒.๒ ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม จากการศึกษาความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนบ้านโพธิ์ศรี และบ้านมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในเรื่องความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ และความอ่อนน้อมถ่อมตนเป็นคุณธรรมจริยธรรมสำคัญที่สอดแทรกอยู่ในพิธีกรรมทุกพิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์เท่าที่ยังปรากฏอยู่ เช่น พิธีไหว้ศาลเจ้าพ่อ เนื่องมาจากกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนมีความเชื่อถือและให้ความเคารพศรัทธาต่อศาลเจ้าพ่อประจำชุมชนอย่างแรงกล้า ดังนั้นพิธีไหว้ศาลเจ้าพ่อประจำชุมชนถือว่าเป็นงานใหญ่มากที่สุดและมีความสำคัญมากที่สุดสำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน เพื่อให้สมาชิก

ในชุมชนทุกคนได้ร่วมแสดงความเคารพสักการะ แสดงความอ่อนน้อมต่อผู้ใหญ่ซึ่งในที่นี้คือ ศาลเจ้าพ่อประจำชุมชน ตลอดจนแสดงความกตัญญูที่เจ้าพ่อได้ช่วยปกปักรักษาให้ปลอดภัย

พิธีห่อข้าวดำดิน ทุกบ้านเรือนจะให้ลูกหลานนำวัตถุสิ่งของ ส่วนมากเป็นผลไม้ซึ่งเก็บมาจากไร่ไปให้ญาติพี่น้องและเพื่อนบ้านใกล้เรือนเคียง เมื่อญาติหรือเพื่อนบ้านได้รับสิ่งของแล้ว ก็จะนำสิ่งของไปให้เป็นการตอบแทนบ้าง สิ่งของซึ่งนำไปให้ซึ่งกันและกันนี้ จะต้องเก็บไว้เป็นที่ต่างหาก ไม่เอาไปเก็บรวมไว้กับสิ่งของในบ้านของตน เพราะจะต้องเอาไปทำบุญกันในตอนเช้ามืดก่อนรุ่งอรุณเป็นวันใหม่ ในตอนกลางคืนสมาชิกในครอบครัวจะช่วยกันห่อสิ่งของที่ญาติและเพื่อนบ้านนำมาให้พร้อมกับสิ่งของที่ตนได้จัดเตรียมไว้ พอเช้ามืดประมาณตีสี่ ก่อนพระอาทิตย์ขึ้น พระภิกษุสามเณรจะไปตีฆ้องตีกลอง ชาวบ้านก็จะตื่นเพื่อนำห่อข้าวไปทำบุญที่วัดในเวลาเช้ามืด การห่อข้าวดำดินนี้ ทำเพื่อส่งห่อข้าวไปให้แก่ญาติที่ตายไปแล้วกินประเพณีที่เรียกว่า "ห่อข้าวดำดิน" นั้นอาจเป็นเพราะว่าการเอาห่อข้าวไปวัดในเวลาเช้ามืด ต่างคนต่างไปมองไม่เห็นกัน เปรียบเหมือนว่า ห่อข้าวดำดินไปโพล่ที่วัด

พิธีสารทพวนหรือพิธีบุญข้าวประดับดิน ซึ่งถือเป็นการทำบุญให้แก่วิญญาณทำบุญให้แก่บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว หรือ หรือวิญญาณเร่ร่อนที่ไม่มีญาติพี่น้องทำบุญให้ โดยถือว่าในช่วงเวลาสารทพวนที่เป็นช่วงที่พญายมปล่อยผีและเปรตจากนรกให้รับส่วนบุญในเมืองมนุษย์ และผีเหล่านี้จะถูกเรียกตัวกลับสิ้นเดือน ดังนั้นญาติพี่น้องที่ยังอยู่ซึ่งไม่แน่ใจว่าบรรพบุรุษของตนจะกลายเป็นผีเร่ร่อนหรือไม่ จะนำของไปถวายพระสงฆ์ และนอกจากนำของไปถวายพระจะทำกระทงสี่เหลี่ยมด้วยกาบกล้วย ใส่กรวยบรรจุอาหารหวานคาวไปวางไว้ตามทาง ๓ แพร่ง ๔ แพร่ง กล่าวอุทิศเป็นเปรตพลี โดยเชื่อว่าร่างกายของเปรตในนรกที่ไม่สมประกอบจะกลับกลายเป็นแข็งแรง เมื่อได้รับของที่ญาติพี่น้องอุทิศให้ อาหารในกระทงที่จะอุทิศให้นี้ญาติต้องนำไปไว้บริเวณทางสามแพร่ง สี่แพร่ง ก่อนพระอาทิตย์ขึ้นของวันสิ้นเดือน ๙ เพราะวันรุ่งขึ้นพญายมก็จะเรียกเปรตกลับ หมายความว่าผีบรรพบุรุษที่เร่ร่อนเหล่านั้นจะไม่มีอาหารทานไปตลอดปี

พิธีกรรมเหล่านี้เป็นตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็นการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในเรื่องความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ และผู้มีพระคุณ ตลอดจนการอ่อนน้อมถ่อมตน มีสัมมาคารวะระหว่างเด็กที่มีต่อผู้ใหญ่ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนได้เป็นอย่างดี

จึงอาจกล่าวได้ว่าความเชื่อเรื่องการนับถือผี นอกจากจะเป็นสิ่งสะท้อนความกตัญญูและวิถีชุมชนแล้ว ยังเป็นภูมิปัญญาในการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมให้แก่สมาชิกในกลุ่มชาติพันธุ์อย่างแยบยล

๖๒๑.๓ สร้างขวัญและกำลังใจ จากการศึกษาความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน บ้านโพธิ์ศรี และบ้านมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า พิธีกรรมการที่เกี่ยวข้องกับการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างขวัญและกำลังใจในการดำเนินชีวิตของสมาชิกในกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเชื่อในเรื่องศาลเจ้าพ่อประจำชุมชน ซึ่งเป็นความเชื่อที่ปรากฏอยู่เด่นชัดที่สุด กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนมีความเชื่อถือและให้ความเคารพศรัทธาต่อศาลเจ้าพ่อประจำชุมชนอย่างแรงกล้า ด้วยเชื่อว่าดวงวิญญาณของเจ้าพ่อที่สิงสถิตย์อยู่ ณ ศาลประจำชุมชนนี้คอยคุ้มครองดูแลรักษาสมาชิกในชุมชนให้ปลอดภัย อยู่เย็นเป็นสุข และรอดพ้นจากอันตราย ดังนั้นเมื่อสมาชิกในชุมชนจะทำกิจการงานใดก็ตาม หรือมีเรื่องเดือดร้อนทุกข์ จะพากันไปกราบไหว้บอกกล่าวและบนบานต่อศาลเจ้าพ่อ เช่น เมื่อสมาชิกในชุมชนเกิดการเจ็บป่วย แม้ว่าจะได้รับการรักษาจากแพทย์ปัจจุบันแล้ว ยังบนบานศาลกล่าวเจ้าพ่อควบคู่ไปด้วยเพื่อเป็นการสร้างความมั่นใจว่าตนเองจะหายเจ็บป่วย เมื่อมีความกังวลเรื่องการเรียน การสอบ หรือการสมัครงาน ก็มักไป

บอกกล่าวและบนบานเพื่อขอให้เจ้าพ่อคลบันดาลให้สัมฤทธิ์ผล ซึ่งเป็นการสร้างสบายใจ ลดภาวะความเครียดจากสิ่งที่ได้วิตกกังวลอยู่ หรือหากจะต้องเดินทางไกล การบอกกล่าวและขอพรให้ศาลเจ้าพ่อช่วยคุ้มครองให้ปลอดภัยเป็นเรื่องสำคัญสำหรับคนเดินทาง เพื่อให้มั่นใจในความปลอดภัยต่างๆ จากการสอบถามสมาชิกในชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนพบว่า สมาชิกในชุมชนไม่ว่าจะมีเรื่องเดือดร้อนใจ มีปัญหา หรือมีเรื่องราวใดๆก็มักจะบอกกล่าวแก่เจ้าพ่อ เพื่อให้เจ้าพ่อรับทราบและช่วยให้พบทางออกที่ดี ศาลเจ้าพ่อประจำชุมชนจึงเปรียบเสมือนที่พึ่งทางใจ เป็นขวัญและกำลังใจในการดำเนินชีวิตของชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน บ้านโพธิ์ศรีและบ้านมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

๖.๒.๔ สร้างสำนึกความเป็นชาติพันธุ์ จากการศึกษาความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน บ้านโพธิ์ศรี และบ้านมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า บทบาทความเชื่อเรื่องการนับถือผีในประเด็นที่สร้างสำนึกความเป็นชาติพันธุ์นั้นมิได้ปรากฏให้เห็นในลักษณะหรือรูปแบบของการดำเนินชีวิตมากนัก หากกล่าวถึงเรื่องความเชื่อเรื่องการนับถือผีในประเด็นที่สร้างสำนึกความเป็นชาติพันธุ์ อาจกล่าวได้ว่ากานับถือศาลเจ้าพ่อประจำชุมชนเป็นความเชื่อร่วมในชุมชนที่สะท้อนให้เห็นความสำนึกในชาติพันธุ์ชัดเจนที่สุด จะเห็นได้การจัดพิธีไหว้ศาลเจ้าพ่อประจำปี สมาชิกในชุมชนทุกคนต่างมีส่วนร่วมในการจัดพิธีกรรมอย่างถ้วนทั่ว นับตั้งแต่การร่วมกันเก็บกวาดและจัดเตรียมสถานที่ การร่วมกันจัดเตรียมเครื่องเซ่น โดยลักษณะการจัดเตรียมเครื่องเซ่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนที่บ้านโพธิ์ศรี และบ้านมะขามล้มนี้ เป็นไปในลักษณะที่สมาชิกในชุมชนทุกคนและทุกครอบครัวมีส่วนร่วมในการจัดเตรียมเครื่องเซ่น เช่น หากกำหนดว่าต้องใช้ไก่ในการไหว้ ๑๑ ตัว ชาวบ้านก็จะรวบรวมกันจากทุกบ้านให้ได้ไก่จนครบ ๑๑ ตัว เอามาเซ่นไหว้รวมกัน บ้านใดที่ไม่มีไก่ก็อาจจัดเตรียมเครื่องเซ่นอื่นๆเพื่อใช้ในการประกอบพิธี ขั้นตอนการจัดเตรียมพิธีนี้จึงเป็นเหมือนการเชื่อมสัมพันธ์ให้คนในชุมชนสามัคคีกันทำงานโดยมีที่ศรัทธาเดียวกันคือเพื่อบูชาเจ้าพ่อ ซึ่งเป็นการตอกย้ำสำนึกแห่งความเป็นชาติเดียวกันของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน ส่วนบทบาทความเชื่อเรื่องการนับถือผีในประเด็นที่สร้างความสำนึกในเรื่องชาติพันธุ์นั้นในรูปของพิธีกรรมต่างๆของกลุ่มชาติพันธุ์ที่ยังคงสืบทอดกันมาในปัจจุบัน เช่น พิธีกำฟ้า ที่สมาชิกในหมู่บ้านทุกคนต้องหยุดการทำงานเพื่อทำอาหารไปเลี้ยงพระ ฟังธรรม และทำข้าวหลามแจกจ่ายแก่เพื่อนบ้าน และพิธีสารทพวน สมาชิกในครอบครัวนำของไปถวายพระ และทำกระทงสี่เหลี่ยมด้วยกาบกล้วย ใส่กรวยบรรจุอาหารหวานคาวไปวางไว้ตามทางสามแพร่ง สี่แพร่ง ก่อนพระอาทิตย์ขึ้นของวันสิ้นเดือน ๘ เพื่ออาจผีบรรพบุรุษซึ่งอาจเป็นวิญญาณผีเร่ร่อนมาทาน ก็เป็นประเพณีอันเป็นเอกลักษณ์ที่กลุ่มชาติพันธุ์ยังคงปฏิบัติสืบทอดกันมา แสดงให้เห็นถึงวิถีปฏิบัติร่วมกันของคนในชุมชน

๖.๒.๕ สร้างความสัมพันธ์ภายในครอบครัว จากการศึกษาความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน บ้านโพธิ์ศรี และบ้านมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า บทบาทของความเชื่อเรื่องการนับถือมีผลต่อการสร้างความสัมพันธ์ภายในครอบครัว กล่าวคือ เมื่อสมาชิกในครอบครัวมีความเชื่อเรื่องการนับถือผีโดยเฉพาะผีบรรพบุรุษอันเป็นความเชื่อในระดับครอบครัว ไม่ว่าจะแสดงออกด้วยการประกอบพิธีทางศาสนาที่วัด หรือการประกอบพิธีกรรมตามธรรมเนียมของกลุ่มชาติพันธุ์ก็ตาม แต่เป็นกิจกรรมที่สมาชิกในครอบครัวได้กระทำร่วมกัน เช่น การจัดเตรียมข้าวปลาอาหารสำหรับใส่บาตร เลี้ยงพระ การจัดเตรียมเครื่องเซ่นเพื่อนำไปเซ่นไหว้แก่ผี เป็นกิจกรรมที่สมาชิกในครอบครัวได้ทำร่วมกัน อีกทั้งเป็นโอกาสดีที่ได้เชิญ

เครือญาติมาร่วมพิธีด้วย นอกจากนี้ยังทำให้สมาชิกรุ่นใหม่ได้รู้จักบรรพบุรุษที่ได้เสียชีวิตลงไปแล้ว และรู้จักเครือญาติที่ยังมีชีวิตอยู่ เพื่อกระชับความสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น

๖.๒.๖ ดำรงและสืบทอดวัฒนธรรม จากการศึกษาความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน บ้านโพธิ์ศรี และบ้านมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ปัจจุบันความเชื่อเรื่องการนับถือผีที่มีบทบาทต่อการดำรงและสืบทอดวัฒนธรรมอย่างเด่นชัด คือ ความเชื่อเรื่องการนับถือศาลเจ้าพ่อใหญ่ซึ่งเป็นผีบรรพบุรุษประจำชุมชน โดยการจัดพิธีไหว้ศาลเจ้าพ่อใหญ่เป็นประจำทุกปี และมีการบอกกล่าวขอพรทุกครั้งไม่ว่าจะทำกิจการงานใด และการนับถือผีบรรพบุรุษประจำครอบครัว ซึ่งถึงแม้ว่าจะไม่ปรากฏความเชื่อเรื่องการสืบผีแล้ว หากแต่ความเชื่อนี้ยังมีความสำคัญฝังลึกในความรู้สึกและจิตใจของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน มีบทบาทสำคัญในการควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในชุมชนให้ดำรงตนอยู่ในทางที่ถูกที่ควร ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในเรื่องความกตัญญู และความอ่อนน้อมถ่อมตน ความมีสัมมาคารวะของผู้น้อยที่มีต่อผู้อาวุโส ตลอดจนสร้างความสัมพันธ์ระดับครอบครัวไปจนถึงสร้างความสัมพันธ์ระดับชุมชนให้เรียนรู้ที่จะช่วยเหลือพึ่งพา และสามัคคีกัน อันนำไปสู่สำนึกแห่งความเป็นชาติพันธุ์ สิ่งเหล้านี้เป็นวัฒนธรรมและอัตลักษณ์อันดีงามของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน

๖.๓ บทบาทของความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง

จากการศึกษาความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง บ้านโคก และบ้านหนองตาสาม อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ความเชื่อเรื่องการนับถือผีมีบทบาทสำคัญต่อวิถีแห่งการดำเนินชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ ดังนี้

๖.๓.๑ ควบคุมพฤติกรรมของคนในชุมชน ปัจจุบันความเชื่อเรื่องการนับถือผีมีบทบาทต่อการควบคุมพฤติกรรมของคนในชุมชนอย่างเด่นชัด กล่าวคือ กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งมีความเชื่อถือต่อผีบรรพบุรุษประจำชุมชน ผีเทวดาและผีเจ้านาย โดยเชื่อว่าผีเทวดา ผีเจ้านาย และผีบรรพบุรุษประจำชุมชนเป็นผู้คุ้มครองลูกหลานสมาชิกในชุมชนให้ปลอดภัย นอกจากนี้ยังมีอำนาจเหนือธรรมชาติที่สามารถบันดาลทั้งคุณและโทษให้แก่สมาชิกในครอบครัวหรือชุมชนได้ กลุ่มชาติพันธุ์จึงจัดพิธีกรรมเพื่อเซ่นไหว้ให้ผีเทวดา ผีเจ้านาย และผีบรรพบุรุษเกิดความพึงพอใจ เพื่อให้ครอบครัวได้รับความสุข

กฎเกณฑ์และธรรมเนียมปฏิบัติในชุมชนจึงเกิดขึ้นโดยมีความเชื่อเรื่องการนับถือผีเป็นสิ่งควบคุม ด้วยเชื่อว่าผีเทวดา ผีเจ้านาย และผีบรรพบุรุษที่ตนเชื่อถือศรัทธาสามารถหยั่งรู้และมองเห็นพฤติกรรมของสมาชิกในชุมชนทุกคน ดังนั้นหากบุคคลใดประพฤติตนไม่ดี จะได้รับการลงโทษ ในทางตรงกันข้ามผู้ที่ประพฤติปฏิบัติดีอยู่ในจารีตของชุมชน ผีก็จะคุ้มครองและช่วยทำให้ชีวิตเจริญรุ่งเรือง เช่น กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งมีระบบความเชื่อ “การเสียผี” และเป็นเครื่องกำหนดจะเป็นสิ่งควบคุมพฤติกรรมของคนหนุ่มสาวไว้อย่างค่อนข้างเคร่งครัดมาแต่โบราณ กล่าวคือ ห้ามไม่ให้ชายหญิงที่ไม่ใช่พี่น้องร่วมบิดามารดาถูกเนื้อต้องตัวกัน การมีความสัมพันธ์ทางเพศก่อนแต่งงานถือว่าเป็นการผิดผีอย่างร้ายแรง ฉะนั้นลูกผู้หญิงจึงได้รับการเลี้ยงดู โดยอยู่ในสายตาของผู้ใหญ่จนกว่าจะมีเหย้าเรือนแยกออกไป การเซ่นไหว้ผีเจ้านายสำหรับผู้ที่แอบได้เสียกัน หรือ พากันหนี แล้วกลับมาส่งตัวเสียผีให้แก่กัน ต้องใช้เหล้า ๘ ไห ไก่ ๘ ตัว โดยต้องฆ่าต่อหน้าศาลเจ้านาย ให้เลือดไก่หยดลงบนแท่นบูชาเจ้านาย เวลามีคนนอกครัวเรือนจะมานอนค้างที่บ้านเจ้าของบ้านก็จะบอกกล่าวต่อผีของตน โดยเฉพาะหากคนที่

จะมาค้างเป็นคู่ผัว-เมียกันจะมานอนค้างร่วมมุ้งเดียวกันในบ้านของคนลาวไม่ได้ จะถือว่าผิดผี ซึ่งชาวบ้านเชื่อว่าผีจะลงโทษเจ้าของบ้าน ทำให้คนในบ้านล้มป่วยต่างๆ นานาได้ จะเห็นได้ว่าความเป็นจริงตามปกติวิถี สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นเรื่องไม่ควรปฏิบัติอยู่แล้ว การสร้างกฎเกณฑ์ของความเชื่อเรื่องการนับถือผี การผิดผี การเสียผี เข้ามาเป็นเครื่องกำหนดหรือต่อรองทางพฤติกรรมเพื่อให้สมาชิกในชุมชนเกิดความเกรงกลัว ไม่กล้ากระทำผิด เนื่องจากมี "ผี" คอยสอดส่องดูแลให้คุณและโทษแก่สมาชิกในชุมชน

๖.๓.๒ **ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม** ปัจจุบันความเชื่อเรื่องการนับถือผีมีบทบาทต่อการควบคุมพฤติกรรมของคนในชุมชนอย่างเด่นชัด ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่ากลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งมีความเชื่อถือต่อผีบรรพบุรุษประจำชุมชน ผีเทวดาและผีเจ้านาย โดยเชื่อว่าผีเทวดา ผีเจ้านาย และผีบรรพบุรุษประจำชุมชนเป็นผู้คุ้มครองลูกหลานสมาชิกในชุมชนให้ปลอดภัย นอกจากนี้ยังมีอำนาจเหนือธรรมชาติที่สามารถบันดาลทั้งคุณและโทษให้แก่สมาชิกในครอบครัวหรือชุมชนได้ กลุ่มชาติพันธุ์จึงจัดพิธีกรรมเพื่อเซ่นไหว้ให้ผีเทวดา ผีเจ้านาย และผีบรรพบุรุษเกิดความพึงพอใจ เพื่อให้ครอบครัวได้รับความสุข และได้มีการสร้างกฎเกณฑ์ของความเชื่อเรื่องการนับถือผี การผิดผี การเสียผี เข้ามาเป็นเครื่องกำหนดหรือต่อรองทางพฤติกรรมเพื่อให้สมาชิกในชุมชนเกิดความเกรงกลัว ไม่กล้ากระทำผิดเนื่องจากมี "ผี" คอยสอดส่องดูแลให้คุณและโทษแก่สมาชิกในชุมชน สิ่งเหล่านี้ก่อให้เกิดความปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้แก่สมาชิกในชุมชนอย่างลึกซึ้งและแนบแน่นไปกับวิถีชุมชน

ความเชื่อเรื่องการนับถือผีจึงมีบทบาทในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในด้านดำเนินชีวิตให้แก่สมาชิกในชุมชน ให้ประพฤติตนอยู่ในศีลธรรม อีกทั้งพิธีกรรมเพื่อแสดงความเคารพสักการะต่อผีหรือสิ่งที่มีอำนาจเหนือธรรมชาตินั้น สอดแทรกและปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมที่สมาชิกในชุมชนทุกคนได้รับการถ่ายทอด เรียนรู้และสืบทอดมาแต่วัยเด็ก จากรุ่นสู่รุ่นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณธรรมจริยธรรมในเรื่องความกตัญญูต่อบรรพบุรุษความอ่อนน้อมถ่อมตนและมีสัมมาคารวะ ซึ่งถือเป็นความเชื่อสำคัญที่ปรากฏอยู่ในพิธีกรรมต่างๆของกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งอย่างชัดเจน โดยกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งจะต้องจัดพิธีกรรมไหว้ผีเจ้านาย ผีเทวดา เป็นประจำทุกปี เพื่อแสดงความเคารพสักการะตามที่ผู้น้อยควรแสดงต่อผู้ใหญ่ที่ชุมชนให้ความศรัทธา และแสดงความกตัญญูกตเวทีที่ได้คุ้มครองชุมชน จากการสอบถามสมาชิกในชุมชนพบว่า ศาลเจ้านาย ผีเจ้านาย เปรียบเสมือนญาติผู้ใหญ่ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง ไม่ว่าสมาชิกในชุมชนคนใดจะทำกิจการใด เดินไปไหน ต้องบอกล่าวให้ผีเจ้านายทราบ เพื่อให้ผีเจ้านายคุ้มครองดูแลให้ปลอดภัย

๖.๓.๓ **สร้างขวัญและกำลังใจ** ความเชื่อเรื่องการนับถือผีมีบทบาทต่อการสร้างขวัญและกำลังใจของสมาชิกในชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง บ้านโคก และบ้านหนองตาสาม อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเชื่อเรื่องหอเจ้านาย ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งนับถือศาลเจ้านายเปรียบเสมือนญาติผู้ใหญ่ที่ควรให้ความเคารพศรัทธา ด้วยเหตุที่หอเจ้านายหรือศาลเจ้านายเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่อยู่คู่กับชุมชนกลุ่ใชาติพันธุ์ไททครั่งที่บ้านโคกมาเป็นระยะเวลานานหลายชั่วอายุคน ตั้งแต่แรกตั้งชุมชนที่มีอยู่เพียงไม่กี่ครัวเรือน จนปัจจุบันขยายบ้านเรือนไปหลายร้อยครัวเรือน อาศัยอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข เนื่องด้วยมีศาลเจ้านายที่นับถือร่วมกันเป็นขวัญและกำลังใจในการดำเนินชีวิตและประกอบกิจการงานต่างๆ แม้ว่าปัจจุบันจะมีความเชื่อในเรื่องการนับถือทางศาสนาเข้ามาอิทธิพลควบคู่ไปกับความเชื่อเรื่องผีเจ้านาย กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งนิยมให้บุตรชายบวชเพื่อให้พ่อแม่ได้รับอานิสงส์แห่งผลบุญ แต่ต้องให้บุตรชายไปทำพิธีบอกกล่าวและขออนุญาตหอเจ้านายก่อนบวช หรือปัจจุบันแม้ว่าวิทยาการทางการแพทย์และเทคโนโลยีจะเจริญก้าวหน้าไปมาก

เพียงไร สมาชิกในชุมชนรักษาอาการเจ็บป่วยด้วยการพบแพทย์แผนปัจจุบัน แต่ก็ยังคงทำการบนบานศาลกล่าวต่อหอเจ้านายเพื่อให้ช่วยรักษาอาการเจ็บไข้ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นว่า ความเชื่อเรื่องผียังมีบทบาทสำคัญต่อวิถีชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งอย่างไม่เสื่อมคลาย

๖.๓.๔ **สร้างสำนึกความเป็นชาติพันธุ์** จากการศึกษาความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง บ้านโคก และบ้านหนองตาสาม อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า บทบาทความเชื่อเรื่องการนับถือผีในประเด็นที่สร้างสำนึกความเป็นชาติพันธุ์นั้น ปรากฏให้เห็นในลักษณะหรือรูปแบบของการดำเนินชีวิตที่ผูกพันแนบแน่นของสมาชิกในชุมชน ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า เมื่อแรกตั้งชุมชนนั้นมีสมาชิกกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งอยู่เพียงไม่กี่ครัวเรือน มีการช่วยเหลือพึ่งพากันจนเปรียบเสมือนพี่น้องกัน โดยมีความเชื่อเรื่องผีมีร้อยรัดและสร้างสำนึกว่านับถือผีบรรพบุรุษเดียวกัน ปัจจุบันสามารถขยายจำนวนครอบครัวออกไปเป็นหลายร้อยครัวเรือน และความเชื่อเรื่องการนับถือยังคงดำรงอยู่เพื่อสืบทอดและสร้างสำนึกความเป็นหนึ่งอันเดียวกันของคนในสังคม ด้วยเหตุดังกล่าวสมาชิกในชุมชนทุกคนจึงมีความผูกพันใกล้ชิดเสมือนหนึ่งว่าเป็นพี่น้องตระกูลกันทั้งหมดในชุมชน จากการสำรวจกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งที่บ้านโคกพบว่า ทั้งหมู่บ้านจะมีนามสกุลเพียง ๒ นามสกุลเท่านั้น "แก้วสระเสน" และ "ลีสุขสาม" สมาชิกในชุมชนจึงถือว่าเป็นพี่น้องที่คอยให้ความช่วยเหลือและดูแลกันและกัน ดังนั้นไม่ว่าครอบครัวใดจะจัดงานมงคลใด จัดพิธีกรรม สมาชิกในชุมชนจะร่วมมือช่วยเหลือกันประดุจเป็นเครือญาติกัน ความเข้มแข็งแห่งชุมชนที่ถูกปลูกฝังมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษจึงส่งผลกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งรวมกลุ่มกันเป็นชาติพันธุ์ที่มีความผูกพันกันแนบแน่น แม้ว่าในปัจจุบันจะไม่ปรากฏความเชื่อเรื่องการสืบผีแล้ว แต่ความเชื่อเรื่องผียังมีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตและสร้างความอันหนึ่งอันเดียวกันของคนชุมชน

๖.๓.๕ **สร้างความสัมพันธ์ภายในครอบครัว** จากการศึกษาความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง บ้านโคก และบ้านหนองตาสาม อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี ในประเด็นบทบาทของการนับถือผีต่อการสร้างความสัมพันธ์ภายในครอบครัว พบว่า บทบาทดังกล่าวส่งผลต่อความสัมพันธ์ในครอบครัวในแง่ของการสืบผี ซึ่งโดยส่วนมาก ครอบครัวที่นับถือผีฝ่ายเจ้านาย ลูกหลานในครอบครัวก็จะนับถือผีฝ่ายเจ้านายเช่นเดียวกับพ่อแม่ ครอบครัวที่นับถือผีเทวดา ก็มักนับถือผีเทวดาตามพ่อแม่ ส่วนการสืบผีแม้จะไม่มีพิธีกรรมหรือรูปแบบในการสืบผีที่เด่นชัดเช่นในสมัยก่อน แต่ความเชื่อดังกล่าวเปรียบเสมือนเครื่องสร้างสัมพันธ์ระหว่างคนในครอบครัว ว่ามีจุดร่วมการนับถือผีเดียวกัน บทบาทความเชื่อเรื่องการนับถือผีที่ส่งผลต่อการสร้างความสัมพันธ์ภายในครอบครัวทางอ้อม คือ เมื่อมีความเชื่อเรื่องผีแล้ว ย่อมต้องแสดงออกด้วยประเพณีพิธีกรรมต่างๆ ซึ่งในพิธีกรรมแต่ละพิธีกรรมสมาชิกในครอบครัวต่างมีส่วนร่วมรับผิดชอบ เช่น การจัดเตรียมพิธี การจัดเตรียมอุปกรณ์และเครื่องเซ่นไหว้ เป็นต้น

๖.๓.๖ **ดำรงและสืบทอดวัฒนธรรม** จากการศึกษาความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง บ้านโคก และบ้านหนองตาสาม อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี ในประเด็นบทบาทของการนับถือผีต่อการสร้างความสัมพันธ์ภายในครอบครัว พบว่า ด้วยภูมิปัญญาอันแยบยลของบรรพบุรุษกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งในเสริมสร้างความสามัคคีเป็นปึกแผ่น ก่อความผูกพันระหว่างสมาชิกในชุมชนรวมเป็นอันเดียวอันเดียวด้วยระบบความเชื่อเรื่องการนับถือผี สมาชิกในชุมชนต่างมีความรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของชุมชนร่วมกัน มีสำนึกในความเป็นชาติพันธุ์ร่วมกัน ผ่านการปลูกฝังในเรื่องความกตัญญูรู้คุณ ความอ่อนน้อมถ่อมตน และความรักใคร่ ด้วย

ระบบความเชื่อเรื่องการนับถือผี และการประกอบพิธีกรรมต่างๆ สิ่งเหล่านี้เป็นวัฒนธรรมอันเป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ที่ดำรงอยู่และสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นด้วยระบบความเชื่อเรื่องผี วัฒนธรรมของชาติพันธุ์เป็นสิ่งที่ดำรงอยู่ด้วยความเชื่อ ความศรัทธาของสมาชิกในชุมชน ดังนั้นเมื่อมีระบบความเชื่อเรื่องผีเข้ามาเป็นส่วนเกี่ยวข้อง จึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่ทำให้สมาชิกในชุมชนร่วมดำรงและสืบทอดวัฒนธรรมแห่งชาติพันธุ์ต่อไป

อย่างไรก็ตามในปัจจุบันพบว่า ด้วยสภาพสังคม สภาพแวดล้อม และสภาพเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไปส่งผลให้พิธีกรรมบางอย่างเปลี่ยนแปลงไป หากแต่เป็นการเปลี่ยนแปลงในรายละเอียดอันไม่ใช่แก่นแท้ เช่น เครื่องเซ่นในการประกอบพิธีกรรมที่เปลี่ยนแปลง เช่น นำบุหรี่มาเป็นเครื่องเซ่นแทนยาเส้นเนื่องจากหาซื้อได้ง่ายตามท้องตลาด เครื่องแต่งกายในการประกอบพิธีกรรมซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคตามสมัย หากแต่ยังคงแต่งกายด้วยเสื้อผ้าที่รัดกุม รายละเอียดของขั้นตอนในการพิธีกรรมที่เปลี่ยนแปลงไป กระชับขึ้น ขั้นตอนน้อยลง เป็นต้น ความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นเพียงรายละเอียดปลีกย่อยที่ไม่มีผลต่อแก่นแท้แห่งศรัทธาที่ต้องการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ให้ตั้งมั่นอยู่ในความประพฤติที่ดีงาม และมีสำนึกแห่งความเป็นชาติพันธุ์ร่วมกันอย่างเข้มแข็ง

๖.๔ บทบาทของความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย

จากการศึกษาความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย บ้านโพธิ์ และบ้านสนามคลี อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ความเชื่อเรื่องการนับถือผีมีบทบาทสำคัญต่อวิถีแห่งการดำเนินชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ที่ยังคงปรากฏความเชื่อให้เห็นอยู่ในปัจจุบันคือ ศาลเจ้าพ่อ ซึ่งมีความสำคัญกับชุมชนมากที่สุด และผีย่าหม้อเป็นความเชื่อที่ยังตกทอดมาในปัจจุบันไม่มีบทบาทดังเช่นสมัยก่อน อย่างไรก็ตามจากการศึกษาพบว่า ความเชื่อในเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยไม่ปรากฏชัดเจนเท่ากับกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ ไทครั่ง และไทพวน ผู้วิจัยขออภิปราย ความเชื่อเรื่องศาลเจ้าพ่อและผีย่าหม้อมีบทบาทต่อกลุ่มชาติพันธุ์ ดังนี้

๖.๔.๑ ควบคุมพฤติกรรมของคนในชุมชน จากการศึกษาความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย บ้านโพธิ์ และบ้านสนามคลี อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี ในประเด็นบทบาทของการนับถือผีต่อการควบคุมพฤติกรรมในชุมชน พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยยังมีความเชื่อถือศรัทธาในเรื่องการบูชาศาลเจ้าพ่อ ซึ่งเชื่อว่าเป็นดวงวิญญาณของบรรพบุรุษที่เป็นผู้กล้าและเป็นผู้นำชุมชน มีคุณงามความดีต่อชุมชนอย่างมาก เมื่อเสียชีวิตลงจึงได้อัญเชิญดวงวิญญาณมาสถิตอยู่ ณ ศาลประจำหมู่บ้าน แม้ว่าในปัจจุบันความเชื่อในเรื่องศาลเจ้าพ่อจะยังคงดำรงอยู่แต่ไม่ชัดเจนมากเท่าสมัยก่อน สมาชิกในชุมชนจัดพิธีไหว้ศาลประจำปี และมีการกราบไหว้บูชาในวันปกติ นอกจากนั้นไม่มีพิธีกรรมใดเกี่ยวข้องกับการไหว้ศาลเจ้าพ่ออีก เมื่อเจ็บป่วยไม่สบายก็จะไปหาหมอรักษาตามแบบแผนปัจจุบันเพียงอย่างเดียว ยังมีเพียงแค่ไม่กี่ครอบครัวเท่านั้นที่ยังบนบานศาลกล่าวให้ศาลเจ้าช่วยให้หายจากเจ็บป่วย หรือการนับถือผีย่าหม้อว่าสามารถช่วยให้หายจากการเจ็บไข้ก็ไม่ปรากฏว่ามีการสืบทอดมาในปัจจุบัน อย่างไรก็ตามแม้ว่าความเชื่อเรื่องผีจะมีบทบาทน้อยลง แต่สมาชิกในชุมชนยังคงให้ความสำคัญกับการประพฤติปฏิบัติให้ถูกต้องตามธรรมนองครองธรรมและจารีตประเพณี โดยมีความเชื่อเรื่อง "ผิดผี" อยู่บ้างจำนวนหนึ่ง แต่ส่วนใหญ่เกรงจะเป็นที่ติฉินนินทาของคนในสังคม เกรงว่าสังคมจะไม่ยอมรับ และกลัวจะโดนผู้ใหญ่ลงโทษ

๖.๔.๒ ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม จากการศึกษาความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย บ้านโพธิ์ และบ้านสนามคลี อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี ในประเด็นบทบาทของการนับถือผีต่อการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม พบว่า ความเชื่อเรื่องผีที่ปรากฏอยู่ในวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยไม่ชัดเจนมากนัก เนื่องจากสภาพแวดล้อม สภาพสังคม สภาพเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป อีกทั้งความเชื่อเรื่องทางศาสนาได้เข้ามามีบทบาทชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยมากขึ้น ทำให้ระบบความเชื่อเรื่องผีปรากฏไม่ชัดเจน และพิธีกรรมเพื่อตอบสนองความเชื่อเรื่องการนับถือผีที่สมาชิกในชุมรู้จักมีไม่มากนัก จากการสอบถามกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย บ้านโพธิ์ และบ้านสนามคลี อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี จะรู้จักประเพณีพระแขมากที่สุด ซึ่งเป็นประเพณีเกี่ยวกับการเสี่ยงทายเพื่อการประกอบประกอบอาชีพทางการเกษตรว่าจะได้น้ำท่าบริบูรณ์ดีหรือไม่ แต่ไม่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องการนับถือ พิธีกรรมที่สมาชิกในกลุ่มชาติพันธุ์รู้จักรองลงมา คือ พิธีไหว้ศาลเจ้าพ่อ ซึ่งจัดเป็นประจำทุกปี ถือเป็นพิธีกรรมเกี่ยวกับกานับถือที่กลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยรู้จักมากที่สุด และถือว่าเป็นพิธีกรรมที่ใหญ่มากที่สุด ส่วนพิธีไหว้ผีย่าหม้อนั้นเป็นความเชื่อของกลุ่มผู้อาวุโสในชุมชน อายุประมาณ ๗๐ ปีขึ้นไป ส่วนผู้ที่มีอายุน้อยกว่า ๗๐ ปีลงมา ไม่มีใครมีผีย่าหม้อบูชาอยู่ที่บ้าน ดังนั้นความเชื่อเรื่องผีจึงมีบทบาทปรากฏอยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์น้อยมาก อย่างไรก็ตามพิธีกรรมการไหว้ศาลเจ้าพ่อซึ่งกลุ่มชาติพันธุ์ถือว่าเป็นพิธีเกี่ยวกับการนับถือผีที่สำคัญที่สุด เป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นคุณธรรมจริยธรรมพื้นฐานที่ไม่แตกต่างจากกลุ่มชาติพันธุ์คือ ความกตัญญูกตเวที ส่วนการเซ่นไหว้ผีบรรพบุรุษนั้น แม้ว่าจะไม่มีการประกอบพิธีกรรมเพื่อการเซ่นไหว้ดวงวิญญาณบรรพบุรุษตามพิธีกรรมดั้งเดิม หากแต่เป็นการประกอบพิธีทางศาสนา โดยการทำบุญเลี้ยงพระ และอุทิศส่วนกุศลให้แก่บรรพบุรุษผู้ล่วงลับ สิ่งเหล่ายังคงแสดงให้เห็นว่ากลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยยังคงได้รับการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมพื้นฐานโดยความเชื่อดั้งเดิม หากแต่มีการการปรับเปลี่ยนพิธีกรรมตามบริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป จากการสอบถามพบว่าในอดีตความเชื่อเรื่องผีน่าจะมีบทบาทสำคัญในการกำหนดพฤติกรรมมนุษย์ และปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม หากแต่ในปัจจุบันเมื่อสภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไป จริยธรรมคุณธรรมตลอดจนพฤติกรรมของสมาชิกในชุมชนถูกกำหนดโดยอิทธิพลทางศาสนา และขนบปฏิบัติแห่งชุมชนซึ่งได้รับอิทธิพลจากชาวไทยภาคกลางพื้นถิ่นเข้ามามีบทบาทในชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยมากขึ้น

๖.๔.๓ สร้างขวัญและกำลังใจ จากการศึกษาความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย บ้านโพธิ์ และบ้านสนามคลี อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี ในประเด็นบทบาทของการนับถือผีต่อการสร้างขวัญและกำลังใจ พบว่า ความเชื่อเรื่องผีที่ปรากฏอยู่ในวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยไม่ชัดเจนมากนัก เนื่องจากสภาพแวดล้อม สภาพสังคม สภาพเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป อีกทั้งความเชื่อเรื่องทางศาสนาได้เข้ามามีบทบาทชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยมากขึ้น ทำให้ระบบความเชื่อเรื่องผีปรากฏไม่ชัดเจน อย่างไรก็ตามพบว่ากลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยยังคงให้ความเชื่อถือศรัทธาต่อศาลเจ้าพ่อ ซึ่งถือเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำชุมชน และได้จัดพิธีเซ่นไหว้ครั้งใหญ่เป็นประจำทุกปี หากต้องการบนบานศาลกล่าวในเรื่องใดก็มักจะมาทำพิธีที่ศาลเจ้าพ่อ ความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยจึงมีลักษณะผสมผสานระหว่างความเชื่อดั้งเดิมและความเชื่อทางศาสนาอยู่มาก จนอาจกล่าวได้ว่าหากกล่าวถึงขวัญและกำลังใจของกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย บ้านโพธิ์ และบ้านสนามคลี อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี ก็คงเป็นไปในลักษณะผสมผสานกันเช่นกันระหว่างพระพุทธศาสนาและความเชื่อเรื่องผี

๖.๔.๔ สร้างสำนึกความเป็นชาติพันธุ์ จากการศึกษาความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย บ้านโพธิ์ และบ้านสนามคลี อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี ในประเด็นบทบาทของการนับถือผีต่อสำนึกแห่ง

ความเป็นชาติพันธุ์ พบว่า ในอดีตความเชื่อเรื่องผีอาจมีบทบาทสำคัญต่อคนในชุมชน และเป็นสิ่งซึ่งแสดงความเป็นชาติพันธุ์อย่างเด่นชัด แต่ในปัจจุบันเมื่อความเชื่อเรื่องผีมีบทบาทต่อชุมชนน้อยลง สำนึกแห่งความเป็นชาติพันธุ์ยังคงดำรงอยู่ด้วยวิถีปฏิบัติแห่งชุมชนเป็นสำคัญ นั่นคือ ความสมานสามัคคี ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน จนเกิดเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง ซึ่งวิถีปฏิบัตินี้น่าจะได้รับการปลูกฝังมาจากความเชื่อเรื่องผีและการประกอบพิธีกรรมต่างๆในครั้งอดีต เพราะในปัจจุบันแม้ความเชื่อเรื่องผีจะลดบทบาทลง พิธีกรรมเรื่องผีตามความเชื่อดั้งเดิมปรากฏอยู่ไม่มากนัก แต่ลักษณะความร่วมมือร่วมใจกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวจากอดีตยังสะท้อนให้เห็นให้การดำเนินชีวิตและการประกอบกิจกรรมต่างๆของชุมชน และที่เห็นเด่นชัดที่สุดนาจะเป็นพิธีไหว้ศาลเจ้าพ่อ ที่ถึงแม้สภาพแวดล้อม สภาพสังคม และสภาพเศรษฐกิจจะเปลี่ยนแปลงไป อิทธิพลทางพระพุทธศาสนาเข้ามามีบทบาทมากขึ้น แต่ความศรัทธาต่อศาลเจ้าพ่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำชุมชนยังคงดำรงอยู่ และมีการจัดพิธีกรรมอย่างสม่ำเสมอทุกปี โดยที่สมาชิกในชุมชนต่างมาร่วมพิธีกันอย่างพร้อมเพรียง แสดงให้เห็นสัญลักษณ์ของความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย

๖.๔.๕ สร้างความสัมพันธ์ภายในครอบครัว จากการศึกษาความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย บ้านโพธิ์ และบ้านสนามคลี อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี ในประเด็นบทบาทของการนับถือผีต่อการสร้างความสัมพันธ์ภายในครอบครัว พบว่า ความเชื่อเรื่องผีที่ปรากฏอยู่ในวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยไม่ชัดเจนมากนัก อีกทั้งมีบทบาทน้อยลง หากเป็นบทบาทการสร้างสัมพันธ์ภายในครอบครัวโดยทางตรงพบว่าไม่มีปรากฏให้เห็นในปัจจุบัน เนื่องจากกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยไม่มีความเชื่อเรื่องการสืบผี ไม่ว่าจะเป็นผีเจ้านายหรือผีเทวดา หรือผีบรรพบุรุษประจำชุมชนและประจำครอบครัว แต่หากเป็นโดยทางอ้อมจากการประกอบพิธีกรรมจัดเตรียมเครื่องเช่นไหว้บูชาในงานไหว้ศาลเจ้าพ่อก็อาจก่อให้เกิดความสัมพันธ์ในครอบครัวขึ้นบ้าง แต่ไม่ประเด็นหลักเช่นเดียวกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นเนื่องจากสภาพแวดล้อม สภาพสังคม สภาพเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวเกิดจากการประกอบอาชีพ การดำเนินชีวิตตามวิถีปกติ และเป็นความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นตามสภาพของสังคมชนบท

๖.๔.๖ ดำรงและสืบทอดวัฒนธรรม จากการศึกษาความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย บ้านโพธิ์ และบ้านสนามคลี อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี ในประเด็นบทบาทของการนับถือผีต่อการดำรงและสืบทอดวัฒนธรรม พบว่า ความเชื่อเรื่องผีที่ปรากฏอยู่ในวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยไม่ชัดเจนมากนัก อีกทั้งมีบทบาทน้อยลง ปัจจุบันกลุ่มชาติพันธุ์ไม่มีความเชื่อเรื่องการสืบผี ไม่มีการสืบผีย่าหม้อ ดังนั้นความเชื่อเรื่องการนับถือผีจึงปรากฏอยู่เพียงการไหว้ศาลเจ้าพ่อเท่านั้นที่สมาชิกในชุมชนยังคงสืบทอดความศรัทธาจากรุ่นสู่รุ่น ส่วนพิธีไหว้พระแขอันเป็นพิธีกรรมที่สมาชิกในกลุ่มชาติพันธุ์ส่วนใหญ่รู้จักไม่มีความเกี่ยวข้องกับการนับถือผี แต่เป็นการเสี่ยงทายปริมาณน้ำฝนว่ามีมากน้อยในเดือนใดเพื่อประโยชน์ในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมคล้ายกับพิธีแรกนาขวัญของคนไทยนั่นเอง

๗. ปัจจัยที่มีผลต่อความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆในจังหวัดสุพรรณบุรี

๗.๑ ปัจจัยที่มีผลต่อความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ

จากการศึกษาความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ บ้านดอนมะเกลือ และบ้านหนองโอ่ง อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำยังปรากฏเด่นชัดมากที่สุด โดยสมาชิกในกลุ่มชาติพันธุ์ทุกคนยังคงให้ความสำคัญ แม้ว่าบางพิธีกรรมจะลบเลือนหายไปบ้างตามบริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลง แต่พบว่าความเชื่อและพิธีกรรมหลายอย่างยังคงปรากฏให้เห็นเด่นชัดมากกว่ากลุ่มชาติพันธุ์อื่น ซึ่งเหตุผลของการดำรงอยู่และเหตุผลของการเปลี่ยนแปลงความเชื่อบางอย่างผู้วิจัยขออธิบายแยกเป็นประเด็น ดังนี้

๗.๑.๑ สถาบันครอบครัว กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำยังคงให้ความสำคัญกับความเชื่อเรื่องสืบผี และเป็นข้อปฏิบัติที่สมาชิกในครอบครัวต้องปฏิบัติอย่างเคร่งครัด โดยหากพ่อแม่ยังมีชีวิตอยู่ก็ไม่ต้องเลี้ยงผี แต่หากพ่อแม่เสียชีวิตแล้วจะต้องมีผู้สืบผีแทนโดยยึดถือเพศชายเป็นหลัก เริ่มนับจากพ่อบ้านผู้สืบสกุลจากบรรพบุรุษ หากพ่อบ้านเสียชีวิตต้องเลือกจากลูกชายหรือเพศชายคนใดคนหนึ่งเท่านั้น ห้ามเป็นเพศหญิงโดยเด็ดขาด เพราะลูกสาวเมื่อแต่งงานออกเรือนแล้วก็ต้องไปสืบผีทางฝ่ายสามี หากไม่มีลูกชายจะเลือกหลานชายหรือผู้ที่อาศัยอยู่ในบ้านที่เป็นเพศชายแทนก็ได้เป็นผู้สืบสกุลทำพิธีต่อไป หรือหากบ้านใดมีแต่ลูกสาวก็อาจให้ลูกสาวสืบผีแทนได้ โดยเมื่อแต่งงานแล้วมีลูกก็ให้ลูกเป็นผู้สืบผีแทน แต่หากบ้านใดมีลูกชายหลายคน คนที่อยู่กับพ่อแม่จะเป็นผู้สืบผีต่อจากพ่อแม่ ส่วนลูกที่แยกออกไปอยู่ที่อื่นเมื่อพ่อแม่ตายก็จะรับเลี้ยงผีได้

ความเชื่อในเรื่องการสืบผีของกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำมีรูปแบบที่ชัดเจน และปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดมาแต่โบราณ หากสมาชิกในบ้านคนใดไม่ปฏิบัติตามคนในครอบครัวและในสังคมก็อาจไม่ยอมรับ ด้วยเหตุเพราะความเชื่อเรื่องการสืบผีของกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมในเรื่องความกตัญญูกตเวทีต่อบรรพบุรุษด้วย ดังนั้นผู้ใดไม่ปฏิบัติตามนอกจากจะเป็นการผิดต่อผีแล้ว ถือว่าเป็นอกตัญญูที่ไม่เช่นไหว้นับถือบรรพบุรุษของตนเอง

๗.๑.๒ สภาพแวดล้อมทางสังคม อิทธิพลจากสังคมเมืองผลต่อการเปลี่ยนแปลงไปของความเชื่อเรื่องผี กล่าวคือ ความเชื่อเรื่องการนับถือผีดั้งเดิมประจำกลุ่มชาติพันธุ์ได้รับอิทธิพลจากความเชื่อเรื่องผีประจำท้องถิ่นจนอาจมีลักษณะผสมผสานกันไป เช่น การที่กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำยอมรับนับถือผีปอบ ผีกระหัง ผีกระสือ ทั้งที่ไม่เคยเห็น และเชื่อว่าผีร้ายเหล่านั้นมีผลต่อการเจ็บป่วยและความไม่มั่นคงในชีวิต จึงมีการจัดพิธีขอขมาเซ่นไหว้ที่ได้ล่วงเกิน ซึ่งผีดังกล่าวไม่ใช่ความเชื่อดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ หรือความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและทางการแพทย์จากสังคมเมืองทำให้ความเชื่อเรื่องการรักษาอาการเจ็บป่วยด้วยแม่มดพ่อมดประจำชุมชนถูกลดบทบาทลง พิธีเสนรับมดไม่ค่อยมีปรากฏในชุมชน นอกจากพิธีเสนเรียกขวัญผู้ป่วยที่ยังมีให้เห็นอยู่บ้าง

สำหรับพิธีศพนั้น ในสมัยก่อนกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำไม่นิยมเผาศพ แต่จะศพไปฝังป่าช้าลึก แต่ในปัจจุบันเมื่อได้รับอิทธิพลจากสังคมคนไทยภาคกลางพื้นถิ่นที่นิยมทำพิธีทางศาสนา โดยการฝังศพมากกว่าการฝัง ปัจจุบันกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำจึงไม่นิยมฝังศพอีกต่อไป แต่จะนำไปประกอบพิธีกรรมทางศาสนาเช่นเดียวกับคนไทยภาคกลางพื้นถิ่น

๗.๑.๓ สภาพทางเศรษฐกิจ ด้วยสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบันที่ชาวบ้านต้องทำมาหากินประกอบอาชีพภายนอกชุมชนมากขึ้น ข้าวของมีราคาแพงมากขึ้น ทำให้รายละเอียดในพิธีกรรมบางอย่างเปลี่ยนแปลงไป เช่น การทำพิธีศพของกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำที่ในสมัยก่อนมีขั้นตอนมากมาย และมีอุปกรณ์หลายอย่างที่ต้องซื้อหา กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำจึงปรับเปลี่ยนพิธีศพโดยการทำพิธีทางศาสนาเพื่อเป็นการประหยัดค่าใช้จ่าย และประหยัดเวลาในการจัดเตรียมอุปกรณ์ต่างๆ ชาวบ้านที่แต่ก่อนต้องหยุดงานเพื่อมาช่วยกันทำอุปกรณ์ต่างๆในพิธีศพก็สามารถไปทำงานได้ตามปกติ และไปร่วมงานศพที่วัดในตอนเย็น ความร่วมแรงร่วมใจที่เคยช่วยทำอุปกรณ์ต่างๆเพื่อใช้ในพิธีศพก็เปลี่ยนเป็นการช่วยต้อนรับแขกเหรื่อในงาน ตลอดจน การช่วยเหลือด้วยเงินทำบุญ

ในเรื่องเครื่องเซ่นไหว้ในพิธีกรรมต่างๆ เช่น พิธีเสนเรือน ในสมัยก่อนพิธีเสนเรือนผู้ท้าวต้องใช้ควายในการเซ่นไหว้ แต่ปัจจุบันควายมีราคาแพง จึงมีปรับเปลี่ยนมาใช้หมูในการเซ่นไหว้แทน

ส่วนผู้ที่เคยเป็นแม่มดหรือหมอทำพิธีต่างๆ ก็ต้องประกอบอาชีพอย่างอื่นร่วมด้วย เนื่องจากผู้รับหน้าที่เป็นหมอทำพิธีนี้ต้องมีความเสียสละอย่างสูง เมื่อใครมีเรื่องไม่สบายใจต้องให้ทำพิธีเรียกขวัญ พิธีปังลังควาน หรือพิธีใดๆก็แล้ว หมอผู้ทำพิธีมิอาจขัดได้เนื่องจากทราบดีว่าเป็นความจำเป็น ในสมัยก่อนค่าตอบแทนไม่มาก นักสามารถอยู่ได้ เนื่องจากข้าวของเครื่องใช้ราคาไม่แพง แต่ปัจจุบันหมอผู้ทำพิธีต้องประกอบอาชีพอย่างอื่นเป็นหลัก และรับทำพิธีเมื่อไม่ติดภารกิจหลักใดๆ เนื่องจากไม่เช่นนั้นอาจไม่มีรายได้พอเลี้ยงปากเลี้ยงท้องและเลี้ยงคนในครอบครัว บางครั้งจึงปรากฏว่าไม่มีหมอผู้ทำพิธีในหมู่บ้านสามารถทำพิธีให้ได้เนื่องจากติดภารกิจ ต้องว่าจ้างหมอผู้ทำพิธีมาจากต่างหมู่บ้านก็มี

๗.๑.๔ อิทธิพลทางศาสนา จากการสังเกตการณ์และการสัมภาษณ์พบว่าอิทธิพลความเชื่อทางศาสนาได้เข้าไปมีบทบาทควบคู่ไปกับความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำอย่างเห็นได้ชัด ปัจจุบันในการประกอบพิธีกรรมต่างๆของชุมชน เช่น พิธีเสนเรือน พิธีเสนปาคตง พิธีขึ้นบ้านใหม่ หรือพิธีศพ เป็นต้น ปรากฏว่านอกจากการปฏิบัติตามขั้นตอนของประเพณีที่ผู้อาวุโสและหมอผู้ทำพิธีดำเนินการแล้ว ยังพบว่าได้มีการนิมนต์พระมาประกอบกรรมทางศาสนาที่บ้านด้วย โดยแยกสัดส่วนต่างหากออกจากกัน กล่าวคือ นิมนต์พระมาทำพิธีในตอนเช้า และถวายภัตตาหารเลี้ยงพระในตอนเพล พิธีทำในบ้านแต่นอกห้องกะล้อห่อง หลังจากเสร็จพิธีสงฆ์ต่อด้วยพิธีดั้งเดิมคือ ยกเครื่องเซ่นต่างๆทำพิธีต่อในห้องกะล้อห่อง นอกจากนี้เป็นที่น่าสังเกตว่าบ้านเรือนไททรงดำนอกจากมีการสร้างกะล้อห่องไว้มุมของบ้านแล้ว นอกห้องยังมีการตั้งหิ้งพระไว้สักการะบูชาอีกด้วย

ส่วนในพิธีศพพบว่าอิทธิพลทางศาสนาเข้าไปมีบทบาทสำคัญ โดยในปัจจุบันกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำนิยมทำพิธีเช่นเดียวกับคนไทยภาคกลางพื้นถิ่น คือ เมื่อมีสมาชิกในชุมชนเสียชีวิตลง ก็จะนำศพไปประกอบพิธีทางศาสนาแทนการประกอบพิธีดั้งเดิมชุมชน

๗.๒ ปัจจัยที่มีผลต่อความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน

๗.๒.๑ สถาบันครอบครัว จากการศึกษาความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนที่หมู่บ้านโพธิ์ศรี และบ้านมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ไม่ปรากฏความเชื่อเรื่องการนับถือหรือสืบผีในกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน แม้ในสมัยก่อนจะมีการสร้างห้องเรือนใหญ่หรือห้องเปิงไว้สำหรับเป็นที่อยู่ของผีบรรพบุรุษ แต่ในปัจจุบัน ไม่มีการสร้างห้องดังกล่าวแล้ว แต่หากเป็นบ้านไทพวนโบราณยังพบว่ามีห้อง

ดังกล่าวอยู่แต่วัตถุประสงค์ในการเปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากไม่ได้มีการจัดพิธีกรรมเซ่นไหว้ผีเรือนที่ห้องนั้นอีกต่อไป

อย่างไรก็ตามสถาบันครอบครัวยังถือเป็นสถาบันหลักที่ปลูกฝังความเชื่อเรื่องการนับถือศาลเจ้าพ่อประจำชุมชน และความกตัญญูต่อผีบรรพบุรุษ โดยยังคงความเชื่อว่าศาลเจ้าพ่อประจำชุมชนและผีบรรพบุรุษมีอำนาจเหนือธรรมชาติในการคุ้มครองชุมชน การจัดประเพณีพิธีกรรมต่างๆยังคงเป็นบทบาทสำคัญที่คนในครอบครัวจะได้ร่วมกันจัดเตรียมเครื่องเซ่นไหว้ต่างๆเพื่อนการบูชาเซ่นไหว้ผีตามความเชื่อ แม้รูปแบบการแสดงออกพิธีกรรมจะเปลี่ยนแปลงไปโดยมีพระพุทธศาสนาเข้ามามีบทบาทสำคัญ แต่ความเชื่อในเรื่องการนับถือผียังเป็นความเชื่อที่สมาชิกในชุมชนได้รับการปลูกฝัง ถ่ายทอดและเรียนรู้โดยสถาบันครอบครัวเป็นสำคัญ

๗.๒.๒ สภาพแวดล้อมทางสังคม จากการศึกษาความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนที่หมู่บ้านโพธิ์ศรี และบ้านมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนมีความเชื่อเรื่องการทรงเจ้าเข้าผี เช่น ลูกกรอก เจ้าแม่คะเดียนทอง เป็นต้น โดยความเชื่อดังกล่าวไม่ใช่ความเชื่อประจำชุมชน หากแต่เป็นความเชื่อที่เข้ามาใหม่ที่ได้รับอิทธิพลจากคนไทยภาคกลางพื้นถิ่น อีกทั้งเป็นความเชื่อส่วนบุคคลเท่านั้น อย่างไรก็ตามปัจจุบันความเชื่อดังกล่าวมีเหลืออยู่ไม่มากนัก

นอกจากความเจริญก้าวหน้าทางแพทย์ที่เข้าไปมีบทบาทอย่างมากในกลุ่มชาติพันธุ์พวน ทำให้ความเชื่อเรื่องการนับถือผีที่เกี่ยวข้องกับการเจ็บป่วยถูกลดบทบาทให้น้อยลง ปัจจุบันเมื่อสมาชิกในชุมชนคนใดไม่สบายคนในครอบครัวจะพาไปหาหมอและรักษาทางการแพทย์แผนปัจจุบันหรือบางครั้งอาจทำควบคู่ไปกับการบนบานศาลกล่าวศาลเจ้าพ่อเพื่อความสบายใจคลายความวิตก แต่ไม่พบว่ามีครอบครัวใดรักษาโดยการบนบานศาลกล่าวศาลเจ้าพ่อเพียงอย่างเดียว และไม่พบว่ามีพิธีกรรมที่เกี่ยวกับการรักษาการเจ็บไข้ได้ป่วยโดยการนับถือผีเช่นในอดีต

๗.๒.๓ สภาพทางเศรษฐกิจ จากการศึกษาความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนที่หมู่บ้านโพธิ์ศรี และบ้านมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ในการเซ่นไหว้ศาลเจ้าพ่อประจำชุมชนซึ่งถือว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนให้ความเคารพศรัทธาร่วมกันนั้น การจัดเตรียมของเซ่นไหว้เป็นไปในลักษณะที่สมาชิกในชุมชนทุกคนและทุกครอบครัวมีส่วนร่วมในการจัดเตรียมเครื่องเซ่น เช่น หากกำหนดว่าต้องใช้ไก่ในการไหว้ ๑๑ ตัว ชาวบ้านก็จะรวบรวมกันจากทุกบ้านให้ได้ไก่จนครบ ๑๑ ตัว มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบว่าครอบครัวใดจัดเตรียมไข่ต้ม ครอบครัวใดจัดเตรียมของหวานหรือผลไม้ เป็นต้น แล้วเอาของจากที่ชาวบ้านไปจัดเตรียมมาเอามาเซ่นไหว้รวมกัน การกระทำเช่นนี้นอกจากจะส่งเสริมในเรื่องความสามัคคีและช่วยเหลือพึ่งพากันของคนในสังคมแล้ว ยังเป็นไปตามสภาพเศรษฐกิจอีกด้วย

เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป ค่าครองชีพสูงขึ้น ข้าวของต่างๆมีราคาสูงขึ้นตามไปด้วย แต่ด้วยเหตุที่พิธีไหว้ศาลเจ้าพ่อเป็นพิธีใหญ่ประจำปีที่กลุ่มชาติพันธุ์จะได้แสดงความเคารพสักการะและแสดงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษอย่างยิ่งใหญ่สมเกียรติ กลุ่มชาติพันธุ์จึงปรับเปลี่ยนวิธีการจัดเตรียมเครื่องเซ่นไหว้โดยอาศัยหลักความพึ่งพากัน เพื่อให้ได้เครื่องเซ่นที่ดีสุดและครบสมบูรณ์สมกับเป็นพิธีใหญ่แห่งชุมชน ลักษณะเช่นนี้เป็นการปรับเปลี่ยนในทางที่ดีขึ้นด้วยเหตุมาจากสภาพเศรษฐกิจ

๗.๒.๔ อิทธิพลทางศาสนา กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนที่หมู่บ้านโพธิ์ศรี และบ้านมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรีมีความเชื่อดั้งเดิมเรื่องการนับถือผีผสมผสานไปกับความเชื่อเรื่องการนับถือศาสนาจนไม่อาจแยกออกจากกัน แม้ว่ากลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนจะนิยมให้ลูกบวชเรียนเพื่อศึกษาหลักธรรมคำสอน และเพื่อให้พ่อแม่ได้รับผลบุญจากการบวชของลูก แต่ปรากฏว่าก่อนประกอบพิธีบวชนั้น จะต้องทำพิธีบอกกล่าวแก่ศาลเจ้าพ่อประจำชุมชนก่อน มิเช่นนั้นอาจเกิดความเสียหายแก่ครอบครัวประการใดประการหนึ่ง หรือความเชื่อเรื่องผีเกี่ยวกับการประกอบอาชีพนั้น ในสมัยก่อนทำพิธีสู่ขวัญข้าว ทำขวัญแม่โพสพโดยถวายเครื่องเซ่นไหว้บริเวณศาลซึ่งตั้งอยู่ในพื้นที่ทางการเกษตร แต่ปัจจุบันมีการเข้าวัดฟังธรรมเกี่ยวกับบุญคุณของพระแม่โพสพ หรือบางทีพบว่ามีการนิมนต์พระมาร่วมพิธีเพื่อความเป็นสิริมงคลด้วย

ในการทำพิธีห่อข้าวดำดิน ทุกครอบครัวจะให้ลูกหลานนำวัตถุสิ่งของมาห่อรวมกัน พอเช้ามืดประมาณตีสี่พระภิกษุสามเณรจะไปตีฆ้องตีกลอง ชาวบ้านก็จะตื่นเพื่อนำห่อข้าวไปทำบุญที่วัดในเวลาเช้ามืด เพื่อส่งห่อข้าวไปให้แก่ญาติที่ตายไปแล้วกิน หรือพิธีเซ่นไหว้ดวงวิญญาณบรรพบุรุษซึ่งจากการสอบถามพบว่าในปัจจุบันกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนที่หมู่บ้านโพธิ์ศรี และบ้านมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี นิยมทำบุญกระดูกอุทิศส่วนกุศลให้แก่บรรพบุรุษที่วัด มีการเลี้ยงข้าวพระด้วย นอกจากนี้ในปฏิทินพิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนยังมีการบันทึกพิธีกรรมทางศาสนาเสมือนพิธีประจำของกลุ่มชาติพันธุ์ด้วย

๗.๓ ปัจจัยที่มีผลต่อความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง

๗.๓.๑ สถาบันครอบครัว จากการศึกษาความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง บ้านโคก และบ้านหนองตาสาม อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า สถาบันครอบครัวมีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดสืบทอดและปลูกฝังความเชื่อเรื่องการนับถือผี และสืบผีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง

กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งมีความเชื่อเรื่องการนับถือและสืบผีโดยแบ่งเป็นผีเทวดาและผีเจ้านาย การเลือกที่จะนับถือผีเทวดาหรือผีเจ้านายนั้นไม่มีข้อกำหนดหรือข้อห้ามเคร่งครัดเช่นสมัยก่อน กล่าวคือ สามีภรรยาที่นับถือผีแตกต่างกัน เมื่อแต่งงานกันแล้วฝ่ายชายอาจเปลี่ยนไปนับถือผีตามฝ่ายภรรยาได้ หรืออาจนับถือผีตามเดิมของตนก็ได้ เมื่อมีลูกเกิดมา ลูกอาจจะเลือกนับถือผีตามฝ่ายแม่เป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้มิได้มีข้อกำหนดกฎเกณฑ์ตายตัวใดๆสำหรับยึดถือเป็นข้อปฏิบัติ และไม่ถือว่าเป็นข้อขัดแย้งในครอบครัว ในบางครอบครัวได้ย้ายบ้านเรือนไปสร้างครอบครัวใหม่เนื่องจากหน้าที่การงานและไม่สะดวกต่อการบูชาเซ่นไหว้นับถือผีก็อาจออกจากการถือผี อย่างไรก็ตามแม้ว่าแนวทางในการปฏิบัติจะไม่เคร่งครัดเช่นสมัยก่อน แต่ในปัจจุบันสมาชิกในครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งยังคงสืบทอดการนับถือผีทุกครอบครัว แม้พิธีกรรมที่แสดงออกเพื่อการนับถือผีจะปรากฏอยู่ไม่มากนัก

๗.๓.๒ สภาพแวดล้อมทางสังคม จากการศึกษาความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง บ้านโคก และบ้านหนองตาสาม อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ด้วยสภาพสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งที่มีลักษณะเด่นชัดในเรื่องความผูกพันระหว่างสมาชิกในชุมชนที่มีความกระชับแนบแน่นประดุจพี่น้องเดียวกันทั้งชุมชน ลักษณะเช่นนี้เป็นปัจจัยสำคัญที่เสริมสร้างให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง และอิทธิพลจากสภาพแวดล้อมหรือสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงเข้าไปครอบงำหรือเปลี่ยนแปลงชุมชนได้ยาก กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งจึงปรากฏให้เห็นความเชื่อเรื่องการนับถือผีอย่างเคร่งครัดรองลงมาจากกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ

อย่างไรก็ตามเมื่อสภาพสังคม และสภาพแวดล้อมมีความเปลี่ยนแปลงไปเพื่อก้าวสู่สิ่งที่ดีขึ้น กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งเลือกที่รับและปรับเปลี่ยนวิถีบางอย่างเพื่อให้เกิดความก้าวหน้าแก่ชุมชน เช่น ยอมรับวิทยาการทางการแพทย์สมัยใหม่ควบคู่ไปกับการทำพิธีกรรมตามความเชื่อดั้งเดิม หรือแม้ปัจจุบันจะไม่มีการเก็บข้าวเข้ายุ้งฉางแล้ว ภายหลังจากเก็บเกี่ยวจะมีโรงสีนำรถมารับข้าวไปเข้าโรงงานเลย แต่กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งยังคงทำพิธีสู่ขวัญข้าวหรือสู่ขวัญแม่โพสพ เพื่อขอบคุณที่คุ้มครองข้าวและให้ผลงอกงาม แต่พิธีกรรมดังกล่าวอาจไม่ยิ่งใหญ่เท่าที่เคยปฏิบัติมาในอดีต และเป็นพิธีกรรมที่ไม่ได้เชิญเพื่อนบ้านมาร่วมงานมากนัก

สำหรับความเชื่อเรื่องการประพฤติปฏิบัติตนตามวิถีชุมชนนั้น ยังคงเคร่งครัดในเรื่องการไม่กระทำการอันใดที่ถือว่าเป็นการผิดผี แม้ในปัจจุบันเด็กหนุ่มสาวจะมีความคิดสมัยใหม่ แต่วิถีแห่งชุมชนและสังคมเรื่องความเชื่อในการ "ผีดผี" หรือ "เสียผี" ยังคงมีบทบาทสำคัญในการควบคุมพฤติกรรมท่ามกลางความเปลี่ยนของสภาพสังคมสมัยใหม่

พิธีไหว้หอเจ้านายในสมัยก่อนนอกจากการเซ่นไหว้แล้ว ชาวบ้านจะร้องรำทำเพลงกันด้วยความสนุกสนาน แต่ปัจจุบันงานเฉลิมฉลองหลังจากการสักการะอาจมีการว่าจ้างมหรสพมาจากภายนอกชุมชน เช่น วงคนตรีสตริง หนังกลางแปลง ละเม็งละครต่างๆ เป็นต้น เพื่อเป็นการเฉลิมฉลองและสมโภชผีเจ้านายอย่างสมเกียรติ นอกจากนั้นยังเป็นการสร้างสีสันและความสนุกสานให้แก่สมาชิกในชุมชนอีกด้วย

๗.๓.๓ สภาพทางเศรษฐกิจ จากการศึกษาความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง บ้านโคก และบ้านหนองตาสาม อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ปัจจัยทางเศรษฐกิจมีอิทธิพลต่อการปรับเปลี่ยนรายละเอียดในพิธีกรรมแต่ไม่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงความเชื่อ กล่าวคือ ด้วยสภาพเศรษฐกิจปัจจุบันที่มีค่าครองชีพสูง ข้าวของต่างๆสำหรับการเซ่นไหว้มีราคาแพงตามไปด้วย ในยามปกติกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งจึงนำผลผลิตทางการเกษตรส่วนหนึ่งพร้อมด้วยดอกไม้ธูปเทียนมาเซ่นไหว้ผีเจ้านาย หรือเพียงดอกไม้ธูปเทียน แต่หากเป็นโอกาสพิเศษก็จะซื้อหาของเซ่นไหว้เพิ่มเติมมากกว่าปกติ แต่อาจเปลี่ยนแปลงเครื่องเซ่นไหว้ตามประเพณีบางอย่างไป สำหรับพิธีกรรมไหว้หอเจ้านายประจำปี ชาวบ้านก็จะรวบรวมเงินกันเพื่อนำไปซื้อหาของเซ่นไหว้ผีเจ้านายร่วมกัน หรือแบ่งความรับผิดชอบในการจัดเตรียมเครื่องเซ่น ซึ่งเป็นการลดภาระค่าใช้จ่ายแต่ยังคงความยิ่งใหญ่และความสำคัญของพิธีกรรมได้ จะเห็นได้ว่าแม้สภาพเศรษฐกิจจะเปลี่ยนแปลงไป มีผลให้ขั้นตอนหรือรายละเอียดของการประกอบพิธีกรรมเปลี่ยนแปลงไปบ้าง แต่ความศรัทธา ความเชื่อถือในเรื่องผีที่ผูกพันกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งมานานยังคงอยู่กับชุมชนไม่เปลี่ยนแปลง

๗.๓.๔ อิทธิพลทางศาสนา จากการศึกษาความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง บ้านโคก และบ้านหนองตาสาม อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งเป็นอีกกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งที่ได้รับอิทธิพลทางศาสนาจากคนไทยภาคกลางพื้นถิ่นเข้าไปผสมผสานกับความเชื่อเรื่องผีของชุมชน กลุ่มชาติพันธุ์จึงมีการจัดระบบความเชื่อให้ควบคู่กันไปอย่างไม่มีข้อแตกแยก กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งนิยมให้ลูกบวชเรียนเมื่ออายุถึง ด้วยเชื่อว่าอานิสงฆ์ผลบุญจากการบวชลูกชายนั้นแรงกล้า แต่ก่อนทำไปทำพิธีบวชที่วัด จะต้องไปทำพิธีบอกล่าวเพื่อขออนุญาตผีเจ้านายที่หอเจ้านายประจำหมู่บ้านก่อน เพื่อให้ผีเจ้านายรับทราบและคุ้มครองให้การบวชนั้นเกิดผลสำเร็จ เมื่อมีสมาชิกในชุมชนจะแต่งงานต้องมีการบอกกล่าวแก่ผีเจ้านายว่าจะมีงานมงคลเกิดขึ้นให้ผีเจ้านายคุ้มครองให้เกิดสิริมงคลแก่บ่าวสาว ส่วนในพิธีแต่งงานก็ให้มีการใส่บาตรไหว้พระตามธรรมเนียมไทย

กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง บ้านโคกมีวัดบ้านโคกคือวัดประจำชุมชน บ้านหนองตาสามมีวัดหนองตาสามคือวัดประจำชุมชน กลุ่มชาติพันธุ์นิยมทำบุญตามเทศกาลงานบุญสำคัญทางศาสนา ควบคู่ไปกับการสักการะกราบไหว้ผีเจ้านายเป็นประจำเพื่อขอพรให้คุ้มครองปกปักรักษาชุมชน

๗.๔ ปัจจัยที่มีผลต่อความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย

๗.๔.๑ สถาบันครอบครัว จากการศึกษาความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย บ้านโพธิ์และบ้านสนามคลี อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยไม่ปรากฏความเชื่อเรื่องการนับถือผีหรือการสืบผีบรรพบุรุษ บรรพบุรุษที่เสียชีวิตแล้วสมัยก่อนอาจนำไปฝัง แต่ปัจจุบันนำไปประกอบพิธีทางศาสนา หากต้องการแสดงความระลึกถึงกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยจะไปทำบุญอุทิศส่วนกุศลที่วัด ครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยในปัจจุบัน พ่อแม่จะไปประกอบอาชีพซึ่งเปลี่ยนแปลงไปจากการทำเกษตรกรรมเช่นสมัยก่อน ผู้เฒ่าผู้แก่มีหน้าที่อบรมเลี้ยงดูลูกหลาน ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมพื้นฐานในการดำเนินชีวิต เช่น การเคารพต่อผู้อาวุโส ความอ่อนน้อมถ่อมตน เป็นต้น แต่มิได้ปลูกฝังความเชื่อเรื่องการนับถือผีบรรพบุรุษหรือผีอื่นใดให้แก่ลูกหลาน ส่วนการนับถือศาลเจ้าพ่อเป็นความเชื่อที่คนในชุมชนเชื่อถือกันมาแต่โบราณ ครอบครัวและชุมชนมีส่วนร่วมกันในการถ่ายทอดความคิดเรื่องการนับถือผีบรรพบุรุษสู่ลูกหลานรุ่นใหม่

๗.๔.๒ สภาพแวดล้อมทางสังคม จากการศึกษาความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย บ้านโพธิ์ และบ้านสนามคลี อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ด้วยปัจจัยทางสภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไป เช่น การเปลี่ยนแปลงจากสังคมเกษตรกรรม ไปสู่การทำงานภาครัฐ และภาคเอกชน ส่งผลให้ความเชื่อเรื่องการนับถือผีที่เกี่ยวข้องการประกอบอาชีพลดน้อยลง อีกทั้งเป็นความเชื่อที่เหลืออยู่เฉพาะในบางครอบครัวเฉพาะบุคคล ไม่มีพิธีรีตรองมาก อาจมีเครื่องเซ่นไหวเพียงดอกไม้ธูปเทียนหรือเหล้าเท่านั้น

ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์นอกเหนือจากความเชื่อเรื่องผีประจำชุมชนมีปรากฏอยู่มาก เช่น เจ้าแม่ผมหอม เจ้าแม่ตะเคียนทอง เจ้าพ่อขวานฟ้า เป็นต้น จากการสอบถามสมาชิกในชุมชนในความเคารพนับถือว่ามีความศักดิ์สิทธิ์ ให้ผลสัมฤทธิ์ตามที่ได้บนบาน และมีการถวายสิ่งของเพื่อแก้บนตามศรัทธา นอกจากนี้ความเชื่อเรื่องผีเปลี่ยนแปลงจากการนับถือผีประจำชุมชนชาติพันธุ์เป็นความเชื่อเกี่ยวกับการนับถือผีโดยได้รับอิทธิพลจากคนไทยพื้นถิ่น เช่น ผีปอบ ผีกระสือ เป็นต้น

สำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยนี้ปรากฏความเชื่อเรื่อง “ผีย่าหม้อ” มีบทบาทเด่นรองลงมาจาก “ศาลเจ้าพ่อ” ผีย่าหม้อนี้เคยมีบทบาทสำคัญในการรักษาคนไม่สบาย โดยกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยมีความเชื่อว่า การที่สมาชิกในบ้านคนใดเกิดการไม่สบายเจ็บไข้ได้ป่วยขึ้นมานั้นเป็นเพราะผีย่าหม้อจะมาอยู่ด้วย ต้องทำพิธีรับผีย่าหม้อ ด้วยการขึ้นหิ้งไม้สี่เหลี่ยมตั้งบูชาไว้บริเวณใดบริเวณหนึ่งของบ้าน และอัญเชิญผีย่าหม้อมาอยู่บนหิ้ง ผู้ที่รับผีย่าหม้อมาบูชาแล้ว สามารถเป็นแม่มดได้ หรือสามารถสืบการเป็น “แม่มด” ได้ ภายในครอบครัวที่นับถือแม่มด เรียกกันว่า “แม่มด” หรือ “หมอมด” สามารถทำพิธีตรวจดูหรือทำนายอาการเจ็บไข้ได้ป่วยของคนอื่นๆได้ แต่หากใครไม่พร้อมที่รับหน้าที่หรือสืบทอดการเป็นแม่มดก็เพียงแค่ทำพิธีรับผีมดและเซ่นไหว้ผีมดเป็นประจำก็จะหายจากการเจ็บไข้ ปัจจุบันความเชื่อได้จางหายไปจากกลุ่มชาติพันธุ์แล้ว โดยมีวิทยาการแพทย์สมัยใหม่เข้ามาแทนที่ หากมีสมาชิกคนใดในชุมชนเกิดเจ็บไข้ไม่สบาย ก็จะไปหารักษาโดยแพทย์แผนปัจจุบันผู้เชี่ยวชาญตามโรงพยาบาลหรือคลินิกการแพทย์ต่างๆ

๗.๔.๓ สภาพทางเศรษฐกิจ จากการศึกษาความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย บ้านโพธิ์ และบ้านสนามคลี อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า สภาพเศรษฐกิจเป็นอีกเหตุผลสำคัญที่ทำให้ความเชื่อเรื่องการนับถือผีในกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยมีการเปลี่ยนแปลงไป ตัวอย่างที่เห็นเด่นชัด คือ ประการแรก เครื่องเซ่นไหว้ในพิธีกรรมเปลี่ยนแปลงไป มีการลดจำนวนเครื่องเซ่นบางอย่างและปรับเปลี่ยนเครื่องเซ่นบางอย่าง เช่น เปลี่ยนเนื้อสัตว์ใหญ่อย่างเนื้อวัวหรือเนื้อควาย มาเป็นเนื้อหมูหรือเนื้อไก่ หรือในช่วงที่เนื้อหมูมีราคาสูงมากก็อาจใช้เพียงเนื้อไก่แทนเนื้อสัตว์อื่นๆ ประการที่สอง การจัดพิธีกรรมต่างๆของกลุ่มชาติพันธุ์ต้องใช้เวลาในการจัดเตรียมมาก ต้องใช้อุปกรณ์ เครื่องเซ่นและขั้นตอนมาก ซึ่งไม่เหมาะกับการประกอบอาชีพของสมาชิกในชุมชนปัจจุบัน ดังนั้นจึงมีการเปลี่ยนแปลงพิธีกรรมส่วนใหญ่ให้เป็นการทำพิธีทางศาสนา ซึ่งไม่มีขั้นตอนมาก ไม่ใช้เวลามาก และไม่ต้องใช้เงินมากนัก เป็นต้น

๗.๔.๔ อิทธิพลทางศาสนา จากการศึกษาความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย บ้านโพธิ์ และบ้านสนามคลี อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า อิทธิพลทางศาสนาเข้ามามีบทบาทสำคัญในชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยอย่างเห็นได้ชัด กลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยที่บ้านโพธิ์ และบ้านสนามคลี อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี มีวัดประจำชุมชนซึ่งสมาชิกในชุมชนให้ความสำคัญ เมื่อจะประกอบพิธีใดก็จะปรึกษาหารือพระภิกษุที่วัด การประกอบพิธีกรรมหลักเกี่ยวกับวัฏจักรการดำเนินชีวิต ทั้งการเกิด การแต่งงาน การบวช และการตาย เกี่ยวข้องกับการประกอบพิธีทางศาสนามากว่าการประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อเรื่องการนับถือเช่นแต่ก่อน อีกทั้งสมาชิกในชุมชนให้ความสำคัญกับเทศกาลงานบุญทางศาสนาทุกเทศกาล ไม่ว่าจะเป็นวันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา เป็นต้น อีกทั้งในวันพระอาจมีการทำบุญใส่บาตรเลี้ยงพระฟังธรรมที่วัดพร้อมหน้าลูกหลานเป็นประจำอีกด้วย

แม้กลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย บ้านโพธิ์ และบ้านสนามคลี อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี จะมีความเชื่อเรื่องการนับถือผีควบคู่ไปกับความเชื่อเรื่องการนับถือศาสนา แต่ก็พบว่าในปัจจุบันความเชื่อเรื่องการนับถือศาสนามีบทบาทเด่นชัดมากกว่า

บทที่ ๕
สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง ความเชื่อเรื่องการนับถือผี : กรณีศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆในจังหวัดสุพรรณบุรี นี้ ผู้วิจัยขอสรุปผลการวิจัย พร้อมอภิปรายผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ ดังนี้

๑. การกำหนดประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ กลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆในจังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน ๔ ชาติพันธุ์ คือ กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน และกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย โดยมีพื้นที่ในการศึกษาดังนี้

๑.๑ ชาติพันธุ์ไททรงดำ : บ้านคอนมะเกลือ บ้านหนองโอ่ง อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี

๑.๒ ชาติพันธุ์ไทครั่ง : บ้านโคก บ้านหนองตาสาม อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี

๑.๓ ชาติพันธุ์ไทพวน : บ้านโพธิ์ศรี บ้านมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

๑.๔ ชาติพันธุ์ไทกูย : บ้านโพธิ์ บ้านสนามคลี อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี

๒. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น ๓ ลักษณะ คือ

๒.๑ ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องการศึกษาในเรื่องกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆทั้ง ๔ ชาติพันธุ์

๒.๒ ศึกษาข้อมูลจากการสัมภาษณ์บุคคลในชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆทั้งที่ ๔ ชาติพันธุ์ อันเป็นกลุ่มประชากรสำหรับการวิจัย

๒.๓ สังเกตการณ์ภาคสนามในเรื่อง วิถีชีวิต การปลูกสร้างบ้านเรือน และการจัดพิธีกรรมต่างๆที่มีความเกี่ยวข้องกับความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ทั้ง ๔ ชาติพันธุ์

๓. การเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๑ รวบรวมข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูล ดังนี้

- หอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- หอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- หอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตท่าพระจันทร์
- หอสมุด ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร
- ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวเขตภาคกลาง (อยุธยา สุพรรณบุรี อ่างทอง) จ.อยุธยา
- พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติอำเภออู่ทอง จ.สุพรรณบุรี

๓.๒ รวบรวมข้อมูลภาคสนามจากการสัมภาษณ์ จดบันทึก บันทึกเสียง บันทึกภาพนิ่ง บันทึกเทปวีดิทัศน์บุคคลในชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆทั้งที่ ๔ ชาติพันธุ์ อันเป็นกลุ่มประชากรสำหรับการวิจัย โดยใช้อุปกรณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

๓.๒.๑ อุปกรณ์ในการจดบันทึก

๓.๒.๒ เครื่องบันทึกเสียง และเทปบันทึกเสียง

๓.๒.๓ กล้องถ่ายภาพดิจิตอล

๓.๒.๔ กล้องถ่ายบันทึกเทปวีดิทัศน์

๔. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและการสังเกตการณ์ภาคสนามเป็นหลัก รวมทั้งศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนงานวิจัยต่างๆเป็นข้อมูลพื้นฐานสนับสนุน โดยมีรายละเอียดของการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

๔.๑ เรียบเรียงข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าทั้งจากการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์และการสังเกตการณ์

๔.๒ วิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอในรูปแบบความเรียงพรรณนาวิเคราะห์

๔.๓ นำข้อมูลจากการวิเคราะห์ผลมาสรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

๕. สรุปผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง ความเชื่อเรื่องการนับถือผี : กรณีศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆในจังหวัดสุพรรณบุรี นี้ ผู้วิจัยขอสรุปผลการวิจัย ดังนี้

๕.๑ โครงสร้างทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆในจังหวัดสุพรรณบุรี

กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำและกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งยังคงสืบทอดความเชื่อเรื่องการนับถือผีอย่างชัดเจนและเป็นระบบ ซึ่งถือว่าความเชื่อเรื่องการนับถือผีเป็นส่วนหนึ่งของการจัดระเบียบโครงสร้างทางสังคมระดับครอบครัว ส่วนกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนและกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยปรากฏความเชื่อเรื่องการนับถือผีเฉพาะบางครอบครัว โดยเฉพาะกลุ่มผู้อาวุโสของหมู่บ้านที่มีอายุระหว่าง ๖๐ ปีขึ้นไปและไม่ปรากฏว่าความเชื่อเรื่องการนับถือผีเข้าไปมีบทบาทในการจัดระบบโครงสร้างสังคมทั้งในระดับครอบครัวและระดับชุมชน

๕.๒ ความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆในจังหวัดสุพรรณบุรี

กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน และกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย มีความเชื่อเรื่องการนับถือผีแบ่งเป็น ผีตามความเชื่อดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ และผีที่ได้รับอิทธิพลจากความเชื่อภาคกลาง อย่างไรก็ตามความเชื่อเรื่องผีเป็นไปในลักษณะผสมผสานระหว่างความเชื่อดั้งเดิมและความเชื่อในการนับถือศาสนา

ในเรื่องการสืบทอดความเชื่อเรื่องการนับถือผีพบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำและกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งยังคงมีความเชื่อเรื่องการสืบทอดการนับถือผีอย่างเคร่งครัด ส่วนกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนและกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยไม่ปรากฏ

ความเชื่อเรื่องการสืบทอดการนับถือผีชัดเจนมากนัก โดยส่วนมากจะเป็นความเชื่อเฉพาะกลุ่มบุคคลที่มีอายุตั้งแต่ ๖๐ ปีขึ้นไป

๕.๓ ประเภทของผีตามความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆในจังหวัดสุพรรณบุรี

ประเภทของผีตามความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน และกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย ในจังหวัดสุพรรณบุรี แบ่งออกเป็น ๗ ประเภท ได้แก่ ผีเทวดา ผีบรรพบุรุษ ผีพระภูมิ-เจ้าที่ ผีร้ายหรือผีที่ตายไม่ดี ผีที่เกี่ยวข้องกับการเจ็บไข้ได้ป่วย ผีที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพ และผีที่สิงสถิตตามที่ต่างๆ โดยกลุ่มชาติพันธุ์ทั้ง ๔ มีความเชื่อต่อผีบรรพบุรุษ และผีเทวดาประจำชุมชนมากที่สุด

๕.๔ พิธีกรรมเกี่ยวกับการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆในจังหวัดสุพรรณบุรี

พิธีกรรมเกี่ยวกับการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน และกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย จังหวัดสุพรรณบุรี ยังคงจัดพิธีกรรมเพื่อการเซ่นไหว้บูชาผีตามความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ โดยพิธีกรรมเกี่ยวกับการนับถือผีเทวดาประจำชุมชนเป็นพิธีกรรมที่ปรากฏอยู่ชัดเจนที่สุดในทุกชาติพันธุ์ ส่วนผีบรรพบุรุษพบว่ากลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำและกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งยังคงยึดถืออย่างเคร่งครัด แต่อาจมีการผสมผสานกับความเชื่อเรื่องการนับถือศาสนาควบคู่ไปด้วย ขณะที่กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนและกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยมีความเชื่อและมีพิธีกรรมในการบูชาเซ่นไหว้ผีเทวดาประจำชุมชนผสมผสานกับพิธีกรรมในการบูชาผีบรรพบุรุษ อีกทั้งมีการเปลี่ยนแปลงการจัดพิธีกรรมเพื่อการเซ่นไหว้บูชาดวงวิญญาณบรรพบุรุษไปตามความเชื่อทางศาสนา ส่วนพิธีกรรมอื่นๆยังปรากฏอยู่บ้างแต่มีการลดจำนวนและเปลี่ยนแปลงรายละเอียดไปตามบริบททางสังคมที่เปลี่ยนไป

๕.๕ องค์ประกอบสำหรับการประกอบพิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆในจังหวัดสุพรรณบุรี

องค์ประกอบสำหรับการประกอบพิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน และกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย จังหวัดสุพรรณบุรี ประกอบด้วย ผู้ประกอบพิธีกรรม เครื่องแต่งกายประกอบพิธีกรรม สถานที่ประกอบพิธีกรรม เครื่องใช้ประกอบพิธีกรรม และเครื่องเซ่นประกอบพิธีกรรม โดยองค์ประกอบสำหรับการประกอบพิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ทั้ง ๔ มีความเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพเศรษฐกิจ

๕.๖ บทบาทของความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆในจังหวัดสุพรรณบุรี

ความเชื่อเรื่องการนับถือผีมีบทบาทต่อกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน และกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย จังหวัดสุพรรณบุรี ในฐานะที่เป็นสิ่งควบคุมพฤติกรรมของคนในชุมชน ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม สร้างขวัญและกำลังใจ สร้างสำนึกความเป็นชาติพันธุ์ สร้างความสัมพันธ์ภายในครอบครัว รวมทั้งการดำรงและสืบทอดวัฒนธรรม จากการศึกษาวิจัยพบว่าความเชื่อเรื่องการนับถือผีมีบทบาทต่อกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำและกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งอย่างชัดเจนทั้ง ๖ ด้าน ขณะที่กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนและกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยความเชื่อเรื่องการนับถือผีมีบทบาทไม่มากนักในปัจจุบัน

๕.๙ ปัจจัยที่มีผลต่อความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆในจังหวัดสุพรรณบุรี

จากการศึกษาวิจัยในประเด็นปัจจัยที่มีผลต่อความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน และกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการดำรงอยู่หรือเปลี่ยนแปลงความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์แบ่งออกเป็น ๔ ปัจจัย ได้แก่ สถาบันครอบครัว สภาพแวดล้อมทางสังคม สภาพเศรษฐกิจ และอิทธิพลทางศาสนา ในปัจจัยทั้ง ๔ ด้านนี้ พบว่า สถาบันครอบครัวเป็นปัจจัยหลักสำคัญในการปลูกฝังและถ่ายทอดความเชื่อเรื่องการนับถือผีสู่สมาชิกรุ่นต่อไป ส่วนปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางสังคม สภาพเศรษฐกิจและอิทธิพลทางศาสนามีผลต่อเปลี่ยนแปลงรายละเอียดในพิธีกรรมและมีผลต่อความเชื่อเรื่องผีในบางประเภท

๖. อภิปรายผล

๖.๑ โครงสร้างทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆในจังหวัดสุพรรณบุรี

กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำและกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งยังคงสืบทอดความเชื่อเรื่องการนับถือผีอย่างชัดเจนและเป็นระบบ ซึ่งถือว่าความเชื่อเรื่องการนับถือผีเป็นส่วนหนึ่งของการจัดระเบียบโครงสร้างทางสังคมระดับครอบครัว ส่วนกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนและกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยปรากฏความเชื่อเรื่องการนับถือผีเฉพาะบางครอบครัว และบางครอบครัวพบว่าเป็นความเชื่อเฉพาะบุคคลรุ่นปู่รุ่นย่าภายในครอบครัว ในระดับสังคมพบว่าความเชื่อเรื่องการนับถือผีปรากฏโดยเฉพาะกลุ่มผู้อาวุโสของหมู่บ้านที่มีอายุตั้งแต่ ๖๐ ปีขึ้นไป และไม่ปรากฏว่าความเชื่อเรื่องการนับถือผีเข้าไปมีบทบาทในการจัดระบบโครงสร้างทางสังคมทั้งในระดับครอบครัวและระดับชุมชน โดยจากการศึกษาโครงสร้างทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆในจังหวัดสุพรรณบุรี ได้แก่ กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน และกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย ในพื้นที่ขอบเขตของการวิจัย พบว่า ลักษณะโครงสร้างทางสังคมสามารถแบ่งออกได้ ๒ ระดับ คือ โครงสร้างทางสังคมระดับครอบครัว และโครงสร้างทางสังคมระดับชุมชน โดยมีรายละเอียดลักษณะที่คล้ายคลึงกันดังนี้

๖.๑.๑ โครงสร้างทางสังคมระดับครอบครัว

จากการศึกษาพบว่า ลักษณะโครงสร้างทางสังคมระดับครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์ทั้ง ๔ มีความคล้ายคลึงกัน คือ โครงสร้างทางสังคมระดับครอบครัวมีลักษณะเป็นครอบครัวขยาย และมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลงไปสู่ลักษณะความเป็นครอบครัวเดี่ยว เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจและสังคมปัจจุบัน

กลุ่มชาติพันธุ์ทั้ง ๔ คือ กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน และกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย ในพื้นที่ที่ได้ทำการศึกษาเป็นสังคมชนบทที่ยังคงมีลักษณะเป็นครอบครัวขยาย คือ มีสมาชิกในครอบครัวหลายคน ประกอบด้วยสมาชิกจำนวนมากที่มีอายุต่างกัน แบ่งเป็นรุ่นพ่อ แม่ ลูก หลาน ปู่ ย่า ตา ยาย ซึ่งลักษณะของครอบครัวขยายนั้นโดยปกติเป็นครอบครัวสมัยโบราณที่มีขนาดใหญ่ มีญาติพี่น้องอาศัยอยู่ร่วมกัน มีการช่วยเหลือเกื้อกูล ดูแลซึ่งกันและกัน มีความผูกพันระหว่างสมาชิกในครอบครัวอย่างเหนียวแน่น

อย่างไรก็ตามแม้ว่าจากการศึกษาโครงสร้างทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆในจังหวัดสุพรรณบุรี จะพบว่าลักษณะโครงสร้างทางสังคมระดับครอบครัวส่วนใหญ่ของ ๔ กลุ่มชาติพันธุ์จะยังคงลักษณะของความเป็นครอบครัว

ขยาย หากแต่เป็นลักษณะที่กล่าวว่าเป็นวัฏจักรของสภาพครอบครัวไทย คือ เป็นครอบครัวที่มีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงไปสู่ครอบครัวเดี่ยว เนื่องด้วยปกติลักษณะดังที่นักวิชาการกล่าวว่าเป็น "วัฏจักรของสภาพสังคมไทย" คือ มีการเปลี่ยนแปลงจากครอบครัวเดี่ยวไปสู่ครอบครัวขยาย และเปลี่ยนแปลงจากครอบครัวขยายไปสู่ครอบครัวเดี่ยว กล่าวคือ ในขั้นแรกกลุ่มชาติพันธุ์อาจจะเริ่มจากการเป็นครอบครัวเดี่ยวที่มีสมาชิกในครอบครัวเพียงพ่อ แม่ ลูก ต่อมาเมื่อลูกแต่งงาน และพาภรรยา หรือพาสามีเข้าบ้าน ครอบครัวก็จะเปลี่ยนแปลงไปสู่การเป็นครอบครัวขยาย เมื่อลูกที่แต่งงานและได้อาศัยอยู่กับพ่อแม่ชั่วคราวจนมีลูกเป็นของตนเองแล้ว ก็อาจพร้อมที่จะไปสร้างครอบครัวใหม่ ครอบครัวก็จะกลับไปสู่การเป็นครอบครัวเดี่ยวอีกครั้ง

โดยการขยายครอบครัวนั้นแบ่งออกเป็น ๒ ลักษณะ คือ

๑) ขยายทางครอบครัวฝ่ายชาย คือ เมื่อแต่งงานแล้วนำภรรยามาอยู่กับบิดามารดาของฝ่ายชาย

๒) ขยายทางครอบครัวฝ่ายหญิง คือ เมื่อแต่งงานแล้วนำสามีมาอยู่กับบิดามารดาของฝ่ายหญิง

ทั้งนี้การขยายครอบครัวทางฝ่ายชายหรือฝ่ายหญิงนั้นขึ้นอยู่กับข้อตกลงระหว่างครอบครัวของทางฝ่ายหญิงและฝ่ายชาย

อีกประการสำคัญที่นอกเหนือไปจากสถานภาพทางการแต่งงานที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงจากครอบครัวเดี่ยวไปสู่ครอบครัวขยายและจากครอบครัวขยายไปสู่ครอบครัวเดี่ยว นั่นคือ สภาพเศรษฐกิจและสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงจากสภาพสังคมเกษตรกรรมมาสู่สังคมอุตสาหกรรมและบริการ การขยายตัวอย่างรวดเร็วของภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการ ส่งผลให้แรงงานภาคเกษตรกรรมผันตัวเองมาสู่แรงงานภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการ สังคมชนบทได้รับอิทธิพลจากสังคมเมืองมากขึ้น มีการเปลี่ยนแปลงถิ่นฐานเข้าสู่เขตเมืองหรือเขตอุตสาหกรรมเพื่อเพิ่มโอกาสการมีงานทำ เพิ่มโอกาสการเพิ่มรายได้ และเพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้บุตรหลาน

๖.๑.๒ โครงสร้างทางสังคมระดับชุมชน

จากการศึกษาโครงสร้างทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆในจังหวัดสุพรรณบุรี ได้แก่ กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน และกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย ในพื้นที่ขอบเขตของการวิจัย พบว่า การจัดโครงสร้างทางสังคมระดับชุมชนเป็นไป ๒ ลักษณะ ซึ่งมีการผสมผสานความคิดลงในวิถีชีวิตของสมาชิกในชุมชนจนไม่สามารถระบุได้ชัดเจนว่าลักษณะใดมีความสำคัญมากกว่ากัน คือ

๑) การจัดโครงสร้างทางสังคมระดับชุมชนตามความเชื่อเรื่องการนับถือผี

จากการศึกษาโครงสร้างทางสังคมระดับชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆในจังหวัดสุพรรณบุรี ได้แก่ กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน และกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย พบว่า ความเชื่อในเรื่องการนับถือผียังคงเป็นความเชื่อที่ผูกพันอยู่ในวิถีชุมชนอย่างเคร่งครัด เป็นที่ยึดเหนี่ยวทางใจแก่สมาชิกในชุมชนจากบรรพบุรุษถ่ายทอดมาสู่สมาชิกในชุมชน จากรุ่นสู่รุ่นจนปัจจุบันความเชื่อในเรื่องการนับถือประจำชุมชนยังได้รับการปลูกฝังถ่ายทอดสู่สมาชิกรุ่นใหม่ รุ่นลูกและหลานอย่างต่อเนื่อง

การจัดโครงสร้างทางสังคมระดับชุมชนตามความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆในจังหวัดสุพรรณบุรีนั้น เป็นการโครงสร้างที่กำหนดมาแต่โบราณตามความเชื่อของบรรพบุรุษ และเชื่อถือสืบทอดต่อกันมาจนกระทั่งปัจจุบัน และมีผลเฉพาะในการประกอบประเพณีพิธีกรรมประจำวิถีแห่งชาติพันธุ์เท่านั้น ตัวอย่างเช่น

กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำมีการจัดโครงสร้างทางสังคมตามความเชื่อเรื่องการนับถือผีค่อนข้างชัดเจนและสืบต่อกันมากระทั่งคนในรุ่นปัจจุบัน โดยใช้แนวความคิดเรื่องการนับถือผีอันเป็นความเชื่อพื้นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ที่ยึดถือสืบเนื่องกันมาแต่โบราณเป็นเกณฑ์ การแบ่งสมาชิกของสังคมออกเป็น "ลำดับชั้น" แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่สังคมได้แบ่งลำดับไว้ เป็น ๒ กลุ่ม คือ ๑) ชนชั้นผู้ท้าว หมายถึง บุคคลหรือชนชั้นสูงที่เกิดในตระกูลที่สืบเชื้อสายมาจากตระกูลเจ้านาย หรือผู้ปกครองแคว้นสิบสองปันนาอันเป็นถิ่นฐานเดิมของชาวไททรงดำ ก่อนที่จะอพยพบ้านเรือนมาอาศัยในประเทศไทย ซึ่งชาวไททรงดำเรียกคนกลุ่มนี้ว่า "ผู้ต๊าว" หรือ (ผู้ท้าว) ชาวไททรงดำมีความเชื่อกันว่าชนชั้นผู้ท้าวมีศักดิ์สูงกว่าชนชั้นผู้น้อย ไม่ว่าจะในยามมีชีวิตอยู่หรือในยามที่เสียชีวิตไปแล้ว ศักดิ์ของชนชั้นผู้ท้าวก็ยังสูงกว่าชนชั้นผู้น้อย และ ๒) ชนชั้นผู้น้อย หมายถึง บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่เกิดในตระกูลที่สืบเชื้อสายมาจากตระกูลของคนธรรมดาสามัญ เป็นตระกูลที่อยู่ภายใต้การปกครองของชนชั้นผู้ท้าว

กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง มีการจัดโครงสร้างทางสังคมระดับชุมชนตามความเชื่อเรื่องการนับถือผี แบ่งเป็น ๒ ฝ่าย คือ ๑) ฝ่ายผีเทวดา หมายถึง บุคคลที่นับถือวิญญาณของเทวดาที่เคยคุ้มครองปกป้องกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งมาตั้งแต่อดีตกาลสมัยที่ยังอยู่ในอาณาจักรลาว และ ๒) ฝ่ายผีเจ้านาย หมายถึง บุคคลที่นับถือวิญญาณของกษัตริย์ ขุนนางหรือเจ้านายที่เคยปกครองอาณาจักรลาวมาแต่โบราณ หรืออาจเป็นวิญญาณของนายกองแดงที่เคยมีส่วนสำคัญของการสร้างถิ่นฐานกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งมาแต่โบราณ ทั้งนี้กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งที่อาศัยอยู่ ณ บ้านโคกและบ้านหนองตาสามนี้ส่วนใหญ่นับถือผีเจ้านายมากกว่าผีเทวดา

อย่างไรก็ตามจากการศึกษาวิจัยพบว่า การจัดโครงสร้างทางสังคมระดับชุมชนตามความเชื่อเรื่องการนับถือผีมีอิทธิพลต่อกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำมากที่สุด ดังจะเห็นได้จากการสัมภาษณ์สมาชิกในชุมชนซึ่งให้ข้อมูลสอดคล้องไปในทางเดียวกันว่าในการประกอบประเพณีหรือพิธีกรรมต่างๆ มีการจัดลำดับแบ่งเป็นผู้สืบทอดเชื้อสายจากผีผู้ท้าวและผู้ที่สืบทอดเชื้อสายจากผีผู้น้อย ผู้ประกอบพิธีกรรมซึ่งเป็นผู้อยู่ในเชื้อสายผู้ท้าวจะสามารถประกอบพิธีกรรมเฉพาะพิธีกรรมสำหรับการเซ่นสรวงผีผู้ท้าวเท่านั้น ส่วนผู้ประกอบพิธีกรรมที่สืบเชื้อสายมาจากผู้น้อยก็จะสามารถประกอบพิธีกรรมเฉพาะการเซ่นสรวงบูชาผีผู้น้อยเท่านั้น

การสืบทอดความเชื่อเรื่องการนับถือผีเป็นการสืบทอดกันระหว่างผู้นับถือผีเดียวกันในตระกูลเดียวกันหรือครอบครัวเดียวกัน โดยลูกชายคนโตของครอบครัวจะเป็นผู้รับการสืบทอดผีบรรพบุรุษ ส่วนลูกสาวไม่ค่อยมีบทบาทในการสืบทอดการนับถือผี เพราะถือว่าเมื่อแต่งงานออกเรือนไป ลูกสาวต้องออกไปนับถือผีตามบ้านสามี ทั้งนี้หากครอบครัวใดมีเพียงลูกสาวคนเดียว และได้มีการตกลงระหว่างครอบครัวของทั้งสองฝ่ายให้เป็นการแต่งงานแบบขยายทางครอบครัวฝ่ายหญิง ฝ่ายชายอาจยินยอมนับถือผีทางฝ่ายหญิงได้ อย่างไรก็ตามความเชื่อในเรื่องดังกล่าวไม่มีอิทธิพลถึงการเลือกคู่ครองว่า ผู้สืบเชื้อสายผู้ท้าวหรือผู้น้อยต้องแต่งงานกันเฉพาะเชื้อสายการนับถือผีเท่านั้น

กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง มีการจัดโครงสร้างทางสังคมระดับชุมชนตามความเชื่อเรื่องการนับถือผีรองลงมา โดยมีความเชื่อเรื่องการสืบเชื้อสายจากผีเทวดาและผีเจ้านาย โดยการจัดลำดับโครงสร้างทางสังคมระดับชุมชนนี้สะท้อนให้เห็นในการประกอบประเพณีพิธีกรรมเช่นเดียวกับกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ หากแต่ปัจจุบันครอบครัวที่เชื่อว่าสืบเชื้อสายจากฝ่ายผีเทวดามีอยู่จำนวนไม่มากนัก สมาชิกที่นับถือผีเจ้านายจึงถือเป็นส่วนใหญ่ในชุมชน แต่สภาพดังกล่าวไม่ทำให้เกิดปัญหาใดๆ เนื่องจากการจัดโครงสร้างทางสังคมระดับชุมชนตามความเชื่อเรื่องผีเป็นเพียงการกำหนดบทบาทภายในชุมชนเฉพาะการประกอบประเพณีพิธีกรรมเท่านั้น มิได้มีผลต่อการดำเนินชีวิตตามปกติวิถี

ส่วนกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนและกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย แม้จะมีความเชื่อเรื่องการนับถือผีประจำชาติพันธุ์ แต่ไม่พบว่าความเชื่อดังกล่าวมีอิทธิพลในการกำหนดโครงสร้างทางสังคมระดับชุมชนตามความเชื่อเรื่องการนับถือผี ทั้งนี้กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนมีความเชื่อศรัทธาต่อศาลเจ้าพ่อใหญ่เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำชุมชน และกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยมีความเชื่อเรื่องศาลเจ้าพ่อและแม่มด คล้ายกับการนับถือศาลบรรพบุรุษของกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำและกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่สมาชิกในชุมชนทุกคนนับถือร่วมกัน แต่ไม่พบว่าความเชื่อในเรื่องดังกล่าวมีผลต่อการกำหนดบทบาทหรือกำหนดโครงสร้างทางสังคมระดับชุมชน ทั้งทางด้านการประกอบประเพณี พิธีกรรมประจำชุมชนหรือการดำเนินชีวิตตามปกติวิถี

๒) การจัดโครงสร้างทางสังคมระดับชุมชนตามวิถีการดำเนินชีวิตปัจจุบัน

การจัดโครงสร้างทางสังคมระดับชุมชนตามวิถีการดำเนินชีวิตปัจจุบันของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆในจังหวัดสุพรรณบุรีนั้น แบ่งออกเป็น

๒.๑) การนับถือตามลำดับความอาวุโสของสมาชิกในชุมชน จากการศึกษาวิจัยกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆในจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ทั้ง ๔ ให้ความสำคัญและให้ความเคารพต่อระบบอาวุโสในครอบครัวและในชุมชน ซึ่งสอดคล้องลักษณะความเป็นสังคมชนบท คือ เป็นครอบครัวขยายที่มีสมาชิกในครอบครัวหลายรุ่น สมาชิกรุ่นพ่อแม่ รุ่นลูกหลาน ให้ความเคารพเชื่อถือในผู้อาวุโสของครอบครัว นอกจากนี้สังคมชนบทยังมีลักษณะของความเป็นชุมชนขนาดเล็กที่มีความผูกพัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกันและผูกพันกันอย่างไม่เป็นทางการ ประกอบกับความสำนึกในเรื่องชาติพันธุ์ที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ ทั้งในเรื่องวัฒนธรรม ค่านิยม และวิถีชีวิตที่ส่วนใหญ่ต้องรับฟังและเชื่อถือตามคำบอกเล่า ชี้แนะ อบรมสั่งสอนสืบทอดตั้งแต่สมัยรุ่นปู่ย่า ดังนั้นวัฒนธรรมการให้ความเคารพต่อระบบอาวุโสจึงถูกปลูกฝังในสำนึกของกลุ่มชาติพันธุ์มาโดยตลอด และนอกจากการให้ความเคารพผู้อาวุโสซึ่งเป็นสมาชิกในครอบครัวแล้ว ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่าลักษณะชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์เป็นสังคมชนบท เป็นชุมชนที่มีขนาดเล็กแต่มีความผูกพันระหว่างสมาชิกในชุมชนอย่างเหนียวแน่น สมาชิกในชุมชนต่างมีความสำนึกในความเป็นชาติพันธุ์อย่างแรงกล้า และถือเสมือนว่า สมาชิกทุกคนในชุมชนสืบทอดมาจากบรรพบุรุษเดียวกัน ดังนั้นผู้อาวุโสในชุมชนทุกคนจึงประดุจญาติผู้ใหญ่ที่สมาชิกในชุมชนให้ความเคารพเชื่อถือ ผูกพันกันเช่นเดียวกับเป็นสมาชิกในครอบครัว

๒.๒) การนับถือผู้มีประสบการณ์ความรู้ในการประกอบพิธีกรรมต่างๆของชุมชน จากการศึกษาโครงสร้างทางสังคมระดับชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆในจังหวัดสุพรรณบุรี ได้แก่ กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน และกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย พบว่า ด้วยเหตุที่แต่ละกลุ่มชาติพันธุ์มีประวัติความเป็นมาที่ยาวนาน มีวัฒนธรรม ค่านิยม อัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ที่เป็นแบบแผนสืบทอดมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ ซึ่งการสืบทอดอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์นี้เป็นไปในลักษณะการถ่ายทอดแบบจดจำเพื่อบอกเล่าแบบมุขปาฐะ ทำให้ความรู้เกี่ยวกับชาติพันธุ์สูญหายไปพร้อมกับคนรุ่นเก่าที่เสียชีวิตลง ดังนั้นการที่บุคคลในกลุ่มชาติพันธุ์มีความรู้ในเรื่องชาติพันธุ์ ความเชื่อในพิธีกรรมตลอดจนขั้นตอนดำเนินพิธีกรรมจึงนับเป็นเรื่องสำคัญ ในฐานะที่เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้และดำรงเผ่าพันธุ์ กลุ่มชาติพันธุ์แต่ละกลุ่มจึงให้ความสำคัญและให้ความเคารพต่อผู้มีประสบการณ์ความรู้ในเรื่องราวเกี่ยวชาติพันธุ์รวมถึงมีความรู้ในการประกอบพิธีกรรมต่างๆภายในชุมชน

กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ ให้ความเคารพต่อ "หมอเสน" ซึ่งเป็นผู้ทำพิธีกรรมเกี่ยวกับการเสนหรือพิธีเซ่นไหว้ต่างๆ ของกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ หมอเสนถือเป็นคนสำคัญในการประกอบพิธีเสนเรือน ซึ่งพิธีเสนเรือนนี้นับเป็นพิธีกรรมที่สำคัญยิ่งพิธีกรรมหนึ่งสำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ เนื่องจากเป็นพิธีกรรมการเซ่นไหว้ผีบรรพบุรุษประจำตระกูล นอกจากหมอเสนแล้ว กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำให้ความเคารพต่อ "เจ้าจ้ำ" ซึ่งเป็นผู้บอกให้สมาชิกในชุมชนทราบถึงกำหนดวันพิธีไหว้ศาลประจำหมู่บ้านประจำปี เพื่อให้ชาวบ้านได้จัดเตรียมอาหารคาวหวานสำหรับเซ่นไหว้ ทั้งนี้ในแต่ละครั้งของการไหว้ศาลประจำหมู่บ้าน ผู้ทำพิธีหรือเจ้าจ้ำจะเป็นผู้บอกว่า ในครั้งนั้นบ้านของผู้ใดต้องรับผิดชอบจัดหาเครื่องเซ่นชุดใหญ่ไปเซ่นไหว้ศาล ส่วนบ้านอื่นๆก็จัดเตรียมเพียงเครื่องเซ่นไหว้ชุดเล็กๆ ผู้ที่เป็นหมอเสนหรือเจ้าจ้ำมักจะเป็นผู้อาวุโสในหมู่บ้านที่เคยได้รับการถ่ายทอดขั้นตอนหรือกระบวนการในการทำพิธีกรรมตลอดจนเคยมีประสบการณ์เรียนรู้การทำพิธีกรรมมาจากครูผู้ประกอบพิธีอีกต่อหนึ่ง เมื่อครูหรือหมอเสนที่ได้ถ่ายทอดวิชาความรู้ให้นั้นเสียชีวิตลง หรือไม่สามารถประกอบพิธีได้ หมอเสนรุ่นต่อไปที่ได้รับความไว้วางใจว่าสามารถประกอบพิธีกรรมได้เองอย่างถูกต้องจะเป็นผู้รับหน้าที่สืบทอดต่อไป

กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน ให้ความเคารพต่อผู้มีประสบการณ์ในชุมชนซึ่งได้เคยเรียนรู้กระบวนการการประกอบพิธีกรรมมาจากผู้ใหญ่ในชุมชน ผู้มีประสบการณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนไม่มีชื่อเรียกเฉพาะสำหรับพิธีกรรม แต่เป็นผู้อาวุโสในชุมชนที่มีความรู้เรื่องชาติพันธุ์ พิธีกรรมและอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์เป็นอย่างดี กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนที่บ้านมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ให้ความเคารพต่อนายศร อินทขันตี เนื่องจากเป็นผู้อาวุโสในชุมชน และเป็นผู้ที่ศึกษาประวัติความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนจนเป็นที่ยอมรับในชุมชมว่าเข้าใจถึงประวัติความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนมากที่สุด นอกจากนี้อาจารย์สอนยังศึกษาในเรื่องวัฒนธรรม ความเชื่อ ค่านิยม และพิธีกรรมต่างๆของชาติพันธุ์ เรียนรู้ในเรื่องการประกอบพิธีกรรมต่างๆ จนเป็นผู้เชี่ยวชาญที่สมาชิกในชุมชนต่างให้การยอมรับ ดังนั้นเมื่อจะประกอบพิธีกรรมใดๆ สมาชิกในชุมชนจะมาปรึกษาอาจารย์สอน เนื่องจากเป็นผู้มีความรู้และเป็นผู้นำในการประกอบพิธีสำคัญๆของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน เช่น พิธีบูชาศาลเจ้าพ่อใหญ่ พิธีสารทไทพวน เพื่อกำหนดเรื่องวันเวลาที่เหมาะสมในการประกอบพิธีกรรม การจัดเตรียมเครื่องเซ่นและอุปกรณ์ต่างๆสำหรับใช้ในพิธีกรรม แม้ว่าในการประกอบพิธีกรรมจะต้องมีผู้ทำพิธีที่เรียกว่า "คนทรง" มาทำหน้าที่เป็นสื่อในการติดต่อกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำชุมชน แต่ก็เป็นหน้าที่สำหรับการประกอบพิธีกรรมเท่านั้น

กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง ให้ความเคารพต่อผู้มีประสบการณ์ความรู้ในการประกอบพิธีกรรมต่างๆของชุมชนเรียกว่า "กวน" ซึ่ง "กวน" เป็นผู้อาวุโสในชุมชมและได้รับการสืบทอดการประกอบพิธีมาจากผู้อาวุโสที่เคยเป็นผู้ทำพิธีมาก่อน กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งถือว่าผู้ที่จะเป็นผู้ประกอบพิธีกรรมได้ต้องเป็นผู้ที่สืบทอดตระกูล "กวน" มาแต่บรรพบุรุษ ดังนั้นตระกูลของ "กวน" จึงมีการปลูกฝังและถ่ายทอดในเรื่องวัฒนธรรม ความเชื่อ พิธีกรรมและอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ ให้แก่สมาชิกในตระกูลที่พร้อมจะสืบทอดการเป็น "กวน" เมื่อ "กวน" ได้เสียชีวิตลง สมาชิกคนต่อไปในตระกูลที่ได้รับการฝึกฝนแล้วจะสามารถประกอบพิธีกรรมได้อย่างไม่ขาดตกบกพร่อง

กลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย ไม่ปรากฏผู้มีประสบการณ์ความรู้ในการประกอบพิธีกรรมต่างๆของชุมชนอย่างเด่นชัด มีเพียงคำบอกเล่าจากผู้อาวุโสในชุมชนว่ามีการนับถือ "คนทรง" และ "แม่มด" สืบทอดกันมาแต่โบราณ หากใครเจ็บไข้ได้ป่วยก็จะให้คนทรงตรวจดูชะตา หากดวงจะต้องรับเป็น "แม่มด" ก็ต้องทำพิธีรับแม่มด อาการเจ็บป่วยจะหายไป ผู้ที่รับ "แม่มด" มาอยู่ด้วยจะต้องทำพิธีเซ่นไหว้แม่มดเป็นประจำทุกปี และสมาชิกในชุมชนจะมาร่วมพิธีเซ่นไหว้แม่

มดอย่างพร้อมเพรียง ซึ่งนอกจากพิธีไหว้ศาลเจ้าพ่อแล้ว ในสมัยโบราณพิธีไหว้แม่มดนับเป็นอีกพิธีกรรมหนึ่งของกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยที่ถือว่ามีความสำคัญ แต่ในปัจจุบันความเชื่อในเรื่อง "คนทรง" และ "แม่มด" ไม่ปรากฏมามากนักในกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย จะมีอยู่บ้างในกลุ่มผู้อาวุโสของชุมชน

๒.๓) การนับถือตัวแทนของชุมชน จากการศึกษาโครงสร้างทางสังคมระดับชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆในจังหวัดสุพรรณบุรี ได้แก่ กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน และกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์แต่ละกลุ่มให้ความเคารพตัวแทนของชุมชนซึ่งในที่นี้หมายถึง ผู้มีบทบาทในระบบงานบริหารของชุมชน เช่น หมู่ใหญ่บ้าน กำนัน เป็นต้น โดยการนับถือตัวแทนชุมชนนี้เป็นไปในลักษณะการให้ความยอมรับและวางใจในการปฏิบัติหน้าที่ดูแลชุมชนตามระบบงานบริหาร สมาชิกในชุมชนให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมต่างๆตามที่ตัวแทนชุมชนได้รับมอบนโยบายมาสู่ชุมชน ที่มาของตัวแทนชุมชนแตกต่างจาก ๒ ประเภทแรก คือ ผู้อาวุโสของชุมชนหรือผู้มีประสบการณ์ความรู้ในการประกอบพิธีกรรมต่างๆของชุมชนเป็นผู้ที่สมาชิกในชุมชนให้ความเคารพศรัทธาตามปกติวิถีของชุมชน มิได้มีการคัดเลือกหรือเลือกตั้ง แต่เป็นความเคารพยกย่องที่มาจากความผูกพันระหว่างกันในชุมชน หากแต่ตัวแทนของชุมชนเป็นการคัดเลือกหรือเลือกตั้งเพื่อให้เป็นไปตามรูปแบบการจัดการปกครองตามนโยบายบริหารของท้องถิ่น คือ มีการเลือกตั้งผู้นำชุมชนเป็นผู้ใหญ่บ้านเพื่อทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการติดต่อประสานงานและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารระหว่างภาครัฐมาสู่ชุมชน ดังนั้นความผูกพันตลอดจนความเคารพในอาวุโสของชุมชนหรือผู้มีประสบการณ์ความรู้ในการประกอบพิธีกรรมต่างๆของชุมชนจึงอาจมีความลึกซึ้งทางจิตใจและได้รับความร่วมมือมากกว่าตัวแทนชุมชน

๖.๒ ความเชื่อในเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆในจังหวัดสุพรรณบุรี

กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน และกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย มีความเชื่อเรื่องการนับถือผีแบ่งเป็น ผีตามความเชื่อดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ และผีที่ได้รับอิทธิพลจากความเชื่อภาคกลาง อย่างไรก็ตามความเชื่อเรื่องผีเป็นไปในลักษณะผสมผสานระหว่างความเชื่อดั้งเดิมและความเชื่อในการนับถือศาสนา

ในเรื่องการสืบทอดความเชื่อเรื่องการนับถือผีพบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำและกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งยังคงมีความเชื่อเรื่องการสืบทอดการนับถือผี ส่วนกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนและกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยไม่ปรากฏความเชื่อเรื่องการสืบทอดการนับถือผี กล่าวคือ จากการศึกษาข้อมูลความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆใน จังหวัดสุพรรณบุรี ได้แก่ กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน และกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความเชื่อเรื่องผีชัดเจนมากที่สุด คือ กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน และกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย ตามลำดับ ผู้ศึกษาวิจัยขอสรุปเป็นประเด็นดังนี้

๖.๒.๑ ลักษณะความเชื่อเรื่องการนับถือผี

ความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ทั้ง ๔ เป็นความเชื่อที่มีลักษณะผสมผสานระหว่างความเชื่อเรื่องการนับถือผีกับความเชื่อทางศาสนา โดยความเชื่อเรื่องการนับถือผีเป็นระบบความเชื่อดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์เรียกว่าแบบ Animism คือ การนับถือผีและสิ่งเหนือธรรมชาติ ทั้งนี้ความเชื่อเรื่องผีหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีอำนาจเหนือธรรมชาติเป็นระบบความเชื่อทางศาสนาอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นลักษณะของความเชื่อดั้งเดิมที่ดำรงอยู่ในสังคมควบคู่ไปกับ

ความเชื่อทางศาสนา มีการประกอบพิธีกรรม บวงสรวง เช่นไหว้ บูชาเพื่อให้เกิดความรู้สึกมั่นคงในการดำเนินชีวิต และปลอดภัยจากสภาวการณ์ทางธรรมชาติทั้งหลาย

ความเชื่อในเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ทั้ง ๔ เป็นความเชื่อในลักษณะผสมผสานระหว่างความเชื่อดั้งเดิมที่นับถือผีและสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติกับความเชื่อในเรื่องการนับถือศาสนา ดังที่ได้อธิบายดังกล่าวข้างต้นแล้วว่า ความเชื่อเรื่องการนับถือผีเป็นความเชื่อดั้งเดิมที่ถ่ายทอดมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษและสืบทอดมายังคนรุ่นหลัง ระหว่างคนรุ่นหนึ่งสู่คนรุ่นหนึ่งภายในชุมชนของแต่ละชาติพันธุ์ที่สมาชิกในชุมชนได้รับการปลูกฝังและถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษตั้งแต่โบราณผ่านระบบโครงสร้างทางสังคมระดับครอบครัวและชุมชน การนับถือผีหรือการบูชาผี ซึ่งในที่นี้มิได้หมายถึง วิญญาณของผู้ตายดังเช่นที่คนส่วนมากนึกถึง หากแต่มีความหมายถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งปวงที่มีอำนาจเหนือธรรมชาติ และเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ชาติพันธุ์ให้ความเคารพศรัทธา พิธีบูชาผีตามความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์นับเป็นรูปแบบของความเชื่อหรือศาสนาในยุคแรกที่เชื่อว่าเก่าแก่ที่สุดที่สัมพันธ์แนบแน่นระหว่างสมาชิกในกลุ่มชาติพันธุ์ ความเชื่อดังกล่าวเกิดขึ้นจากความต้องการความเชื่อมั่น ความปลอดภัย ตลอดจนความสบายใจ จึงต้องพยายามหาเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจ เพื่อตอบคำถามในปรากฏการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้น ผีเปรียบเหมือนสัญลักษณ์ของอำนาจเหนือธรรมชาติที่มนุษย์ในชุมชนสมมติขึ้น มีอิทธิพลบทบาทต่อการกำหนดพฤติกรรมของชุมชน เพื่อสร้างความเชื่อมั่น สามัคคี ศรัทธาและสร้างดุลยภาพในสังคมระดับชุมชน ต่อมาเมื่อได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมพื้นถิ่น เช่น เมื่อได้รับอิทธิพลในเรื่องการนับถือศาสนาพุทธจากชาวไทยภาคกลาง ในจังหวัดสุพรรณบุรี จึงเกิดการซึมซับเรียนรู้ และผสมผสานระหว่างความเชื่อดั้งเดิมกับความเชื่อทางศาสนา

จากการศึกษาข้อมูลความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆใน จังหวัดสุพรรณบุรี ได้แก่ กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน และกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย พบว่า ลักษณะของ “ผี” ตามความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ทั้ง ๔ ในปัจจุบัน สามารถสันนิษฐานที่มาได้เป็น ๒ ลักษณะ คือ ผีตามความเชื่อดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ และผีที่ได้รับอิทธิพลจากความเชื่อท้องถิ่น ดังนี้

๖.๒.๒ ผีตามความเชื่อดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์

จากการศึกษาข้อมูลความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆใน จังหวัดสุพรรณบุรี ได้แก่ กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน และกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย พบว่า การนับถือผีตามความเชื่อดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์เป็นลักษณะความเชื่อดั้งเดิมที่สมาชิกในชุมชนให้การยอมรับและนับถือสืบทอดกันมาตั้งแต่รุ่นบรรพบุรุษ ผีในลักษณะนี้กลุ่มชาติพันธุ์เชื่อว่าเป็นผีบรรพบุรุษที่มีคุณต่อชาติพันธุ์ แบ่งออกเป็น

๑) ผีเทวดา จากการศึกษาข้อมูลความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆใน จังหวัดสุพรรณบุรี ได้แก่ กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน และกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ทั้ง ๔ มีความเชื่อถือศรัทธาต่อผีเทวดาโดยเป็นการนับถือร่วมกันระหว่างสมาชิกในชุมชน สืบทอดความเชื่อโดยสมาชิกในชุมชนทุกคน เชื่อว่าผีเทวดานี้คอยดูแลคุ้มครองกลุ่มชาติพันธุ์ตั้งแต่ถิ่นฐาน กระทั่งอพยพย้ายถิ่นฐานไปตั้งบ้านเรือนอยู่ที่ใด ผีเทวดาก็จะคอยปกปักรักษาชั่วลูกชั่วหลาน กลุ่มชาติพันธุ์ทั้ง ๔ มีความเชื่อในเรื่องผีเทวดาที่คุ้มครองชุมชนปรากฏให้เห็นในการตั้งศาลเจ้าพ่อประจำชุมชน และมีพิธีกรรมเพื่อการแสดงความเคารพบูชาเป็นประจำทุกปี

๒) ผีบรรพบุรุษ จากการศึกษาข้อมูลความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆใน จังหวัดสุพรรณบุรี ได้แก่ กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน และกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ทั้ง ๔ มีความเชื่อถือต่อผีบรรพบุรุษ โดยพบว่ากลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำมีการจัดพิธีกรรมเพื่อการเซ่นไหว้บรรพบุรุษเป็นประจำ เรียกว่า พิธีเสนเรือน ซึ่งถือเป็นพิธีกรรมสำคัญประจำชาติพันธุ์ ในกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง และกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน มีการจัดพิธีกรรมเซ่นไหว้บรรพบุรุษผสมผสานกับพิธีทำบุญกระดูกตามความเชื่อทางศาสนา ส่วนกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยปัจจุบันเซ่นไหว้ดวงวิญญาณของบรรพบุรุษที่เสียชีวิตโดยการทำพิธีทางศาสนาเป็นสำคัญ การนับถือผีบรรพบุรุษนี้เป็นการนับถือเฉพาะสมาชิกในครอบครัว สืบทอดความเชื่อโดยสมาชิกภายในครอบครัว แบ่งเป็นผีบรรพบุรุษที่เป็นผู้นำชุมชน ทำหน้าที่คุ้มครองดูแลกลุ่มชาติพันธุ์ให้สงบสุข ปลอดภัย และผีบรรพบุรุษประจำครอบครัว ทำหน้าที่คุ้มครองดูแลลูกหลานในครอบครัวให้ปลอดภัย

๓) ผีแม่มด จากการศึกษาข้อมูลความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆใน จังหวัดสุพรรณบุรี ได้แก่ กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน และกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย พบว่า ความเชื่อเรื่องการนับถือผีแม่มดเป็นความเชื่อเฉพาะกลุ่มบุคคล ไม่มีการสืบทอดความเชื่อจากคนหนึ่งสู่คนหนึ่ง หรือจากสมาชิกรุ่นสู่รุ่น จากการศึกษาวิจัยพบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ที่นับถือผีแม่มดนั้นมีเพียงกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำและกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยเท่านั้น ความเชื่อดังกล่าวเป็นความเชื่อดั้งเดิมของชาติพันธุ์ว่า ผู้ใดเจ็บไข้ไม่สบายหากรับผีย่าหม้อ หรือรับเป็นแม่มด อาการเจ็บไข้ก็จะหายไป อย่างไรก็ตามความเชื่อเรื่องผีแม่มดนั้นเป็นความเชื่อดั้งเดิมที่มีผลต่อบุคคลเฉพาะบุคคล กล่าวคือ ผีแม่มดจะดูแลคุ้มครองผู้ที่รับเป็นแม่มด และหากบุคคลนั้นเสียชีวิตลง ลูกหลานไม่จำเป็นต้องสืบทอดการเป็นแม่มดต่อจากบรรพบุรุษเช่นเดียวกับผีบรรพบุรุษ

๖.๒.๓ ผีที่ได้รับอิทธิพลจากความเชื่อท้องถิ่น

จากการศึกษาข้อมูลความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆใน จังหวัดสุพรรณบุรี ได้แก่ กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน และกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย พบว่า ผีที่ได้รับอิทธิพลจากความเชื่อท้องถิ่น หมายถึงลักษณะความเชื่อที่กลุ่มชาติพันธุ์ได้รับอิทธิพลจากความเชื่อท้องถิ่นภายหลังจากได้มาตั้งถิ่นฐานและเกิดการซึมซับ ถ่ายโยงทางวัฒนธรรม ผีในลักษณะนี้ ได้แก่ ผีพระภูมิเจ้าที่ ผีเจ้าแม่ตะเคียนทอง ผีกุมารทอง เป็นต้น จากการศึกษาวิจัยพบว่า ความเชื่อดังกล่าวมิใช่ความเชื่อดั้งเดิมที่สืบทอดมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ หากแต่เป็นความเชื่อเฉพาะบุคคลที่เกิดขึ้นภายหลังโดยได้รับอิทธิพลจากความเชื่อของคนท้องถิ่นเดิม ความเชื่อดังกล่าวนี้ปรากฏในลักษณะของการตั้งศาล และการทรงเจ้าเข้าผี พบมากในกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน

๖.๒.๔ การสืบทอดความเชื่อเรื่องนับถือผี

จากการศึกษาข้อมูลความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆใน จังหวัดสุพรรณบุรี ได้แก่ กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน และกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์การสืบทอดความเชื่อเรื่องการนับถือผีตามขนบธรรมเนียมแห่งชาติพันธุ์ แบ่งออกเป็น ๓ ลักษณะ คือ

๖.๒.๔.๑ สืบทอดความเชื่อโดยสมาชิกในครอบครัว

สมาชิกในครอบครัวคนใดคนหนึ่งที่ได้รับการยอมรับจากสมาชิกในครอบครัว โดยส่วนใหญ่เป็นหน้าที่ของสมาชิกอาวุโสที่เป็นผู้ชาย หรือบุตรชายคนโต คนรอง ตามลำดับ การสืบทอดความเชื่อลักษณะนี้พบชัดเจนในกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ โดยนับถือผีตามฝ่ายชายเป็นหลัก ชายผู้อาวุโสหรือบุตรคนโตต้องรับหน้าที่นับถือผีบรรพบุรุษหรือผีประจำตระกูลต่อจากคนรุ่นก่อนที่เสียชีวิตลง

ส่วนกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง พบว่า ความเชื่อเรื่องการสืบทอดการนับถือไม่ชัดเจนมาก ในสมัยก่อนการสืบทอดการนับถือผีโดยนับตามฝ่ายหญิงเป็นหลัก แต่สมัยปัจจุบันนับถือผีบรรพบุรุษร่วมกันเป็นสำคัญ คือ ศาลเจ้าพ่อ นอกจากนี้นับถือผีเทวดา และผีเจ้านาย แต่จากการศึกษาพบว่าปัจจุบันมีเพียงไม่กี่ครอบครัวที่นับถือผีเทวดา อีกทั้งเป็นความเชื่อเฉพาะครอบครัวไม่มีผลต่อการดำเนินชีวิต สมาชิกในครอบครัวทราบโดยการฟังคำบอกเล่าจากสมาชิกรุ่นเก่ามาสู่สมาชิกรุ่นใหม่ แต่ไม่มีผลต่อการประกอบพิธีกรรมหรือการดำเนินชีวิตใดๆ ส่วนผีบรรพบุรุษเชื่อว่าหมายถึงผีบรรพบุรุษประจำตระกูล เช่น ปู่ ย่า ตา ยาย ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ที่ลูกหลานต้องทำบุญเช่นไหว้บูชาบรรพบุรุษ พิธีกรรมนี้จัดขึ้นในลักษณะผสมผสานระหว่างพิธีกรรมเช่นไหว้ของชุมชนกับพิธีกรรมทางศาสนา

ส่วนกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน และกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย ไม่พบว่ามีความเชื่อเรื่องการสืบทอดการนับถือผี ทั้งนี้กลุ่มชาติพันธุ์เชื่อว่าผีบรรพบุรุษคือ ปู่ ย่า ตา ยาย ที่เสียชีวิตลง และได้คอยปกป้องคุ้มครองลูกหลานให้รอดพ้นจากอันตราย ในแต่ละปีจะทำพิธีเซ่นไหว้บูชาโดยกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนจัดพิธีกรรมที่มีลักษณะผสมผสานระหว่างพิธีกรรมประจำชาติพันธุ์กับพิธีทางศาสนา ในขณะที่กลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยประกอบพิธีบูชาบรรพบุรุษโดยพิธีทางศาสนาเป็นสำคัญ

๖.๒.๔.๒ สืบทอดความเชื่อโดยการแต่งงาน

จากการศึกษาข้อมูลความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆใน จังหวัดสุพรรณบุรี ได้แก่ กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน และกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำสืบทอดการนับถือผีตามถือตามฝ่ายชายเป็นสำคัญ โดยนับจากผู้ชายที่อาวุโสที่สุดของครอบครัวต้องเป็นผู้สืบทอดในกรณีที่ผู้สืบทอดคนเดิมเสียชีวิตลง หรือเป็นหน้าที่ของบุตรชายในครอบครัวที่ต้องนับถือผีโดยลำดับตามความอาวุโสของบุตรชายในครอบครัว สำหรับลูกสาวในครอบครัวนั้น ไม่ปรากฏบทบาทสำคัญในการสืบทอดการนับถือผี เพราะเมื่อแต่งงานแล้ว บุตรสาวต้องนับถือผีฝ่ายสามี อย่างไรก็ตามหากครอบครัวใดไม่มีลูกชายเป็นผู้สืบทอดการนับถือผี มีเพียงลูกสาว อาจใช้วิธีขอให้ฝ่ายชายแต่งเข้ามานับถือผีฝ่ายหญิงได้

ส่วนกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งในสมัยก่อนมีการสืบทอดความเชื่อเรื่องการนับถือโดยนับถือตามฝ่ายหญิง เมื่อชายหนุ่มแต่งงานแล้วต้องมานับถือผีฝ่ายหญิง แต่ปัจจุบันการเลือกที่จะนับถือผีเทวดา ผีเจ้านายหรือผีบรรพบุรุษของฝ่ายใดนั้นไม่มีข้อกำหนดหรือข้อห้ามเคร่งครัดเช่นสมัยก่อน กล่าวคือ สามีภรรยาที่นับถือผีแตกต่างกัน เมื่อแต่งงานกันแล้วฝ่ายชายอาจเปลี่ยนไปนับถือผีตามฝ่ายภรรยาได้ หรืออาจนับถือผีตามเดิมของตนก็ได้ เมื่อมีลูกเกิดมา ลูกอาจจะเลือกนับถือผีตามฝ่ายแม่เป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้มิได้มีข้อกำหนดกฎเกณฑ์ตายตัวใดๆสำหรับยึดถือเป็นข้อปฏิบัติและไม่ถือว่าเป็นข้อขัดแย้งในครอบครัว ในบางครอบครัวได้ย้ายบ้านเรือนไปสร้างครอบครัวใหม่เนื่องจากหน้าที่การงานและไม่สะดวกต่อการบูชาเซ่นไหว้นับถือผีก็อาจออกจากการถือผี

ส่วนกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนและกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยไม่พบว่ามีความเชื่อเรื่องสืบทอดการนับถือทั้งในลักษณะของการสืบทอดโดยสมาชิกในครอบครัวและการสืบทอดโดยการแต่งงาน

๖.๒.๔.๓ สืบทอดความเชื่อโดยเหตุการณ์บางอย่าง

จากการศึกษาข้อมูลความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆใน จังหวัดสุพรรณบุรี ได้แก่ กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน และกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย พบว่า การสืบทอดความเชื่อในการนับถือผีนั้น นอกจากการสืบทอดความเชื่อเรื่องผีโดยการสืบทอดภายในครอบครัว และการสืบทอดโดยการแต่งงานแล้ว ยังมีการสืบทอดความเชื่อเรื่องการนับถือผีจากเหตุการณ์บางอย่าง เช่น จากอาการเจ็บป่วย เป็นต้น กล่าวคือ หากมีผู้เจ็บป่วยโดยไม่ทราบสาเหตุ หรือมีอาการเจ็บป่วยแบบเรื้อรังรักษาไม่หาย อาจเกิดจากการที่ผีมาคอยรังควาน ผีต้องการมาขออาศัยอยู่ด้วย หรือผีต้องการให้เคารพบูชา ผู้ที่มีอาการเจ็บป่วยจะต้องทำพิธีรับหิ้งมด หรือรับผีย่าหม้อ เพื่อนำมาบูชาที่บ้าน อาการเจ็บป่วยจึงจะทุเลาหรือหายขาด

การสืบทอดความเชื่อโดยเหตุการณ์บางอย่างนี้ ไม่ใช่ความเชื่อของสมาชิกทั้งหมดในครอบครัว อาจจะเป็นความเชื่อเฉพาะบุคคลใดบุคคลหนึ่งในครอบครัวที่เจ็บป่วย และเมื่อบุคคลนั้นเสียชีวิตลงก็ไม่จำเป็นต้องมีการสืบทอดการนับถือผี นอกจากจะเกิดอาการเจ็บป่วยไม่สบายหรือเกิดเหตุการณ์บางอย่างที่ผู้อาวุโสประจำหมู่บ้านทำนายแล้วว่าต้องทำการนับถือผี

ความเชื่อการสืบทอดความเชื่อเรื่องการนับถือผีเนื่องจากเหตุการณ์บางอย่างนี้ สมัยก่อนเป็นความเชื่อที่ปรากฏชัดเจนในทั้งกลุ่มชาติพันธุ์ทั้ง ๔ หากแต่ในปัจจุบันไม่ค่อยมีบทบาทมากนัก อาจยังมีผู้อาวุโสในหมู่บ้านอายุ ๖๐ ปีขึ้นไป ที่ยังมีการนับถืออยู่ แต่ในกลุ่มคนอายุต่ำกว่า ๖๐ ปีลงมาไม่ปรากฏว่ามีความเชื่อดังกล่าวชัดเจนมากนัก

๖.๓ ประเภทของผีตามความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆในจังหวัดสุพรรณบุรี

ประเภทของผีตามความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน และกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย ในจังหวัดสุพรรณบุรี แบ่งออกเป็น ๗ ประเภท ได้แก่ ผีเทวดา ผีบรรพบุรุษ ผีพระภูมิ-เจ้าที่ ผีร้ายหรือผีที่ตายไม่ดี ผีที่เกี่ยวข้องกับการเจ็บไข้ได้ป่วย ผีที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพ และผีที่สิงสถิตตามที่ต่างๆ โดยกลุ่มชาติพันธุ์ทั้ง ๔ มีความเชื่อต่อผีเทวดาประจำชุมชนและผีบรรพบุรุษประจำชุมชนมากที่สุด นอกจากผีเทวดาหรือผีบรรพบุรุษประจำชุมชนแล้ว พบว่ากลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำมีความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษประจำครอบครัวที่มีรูปแบบการสืบทอดและจัดพิธีกรรมที่เคร่งครัดชัดเจนมากที่สุดรองลงมาจากผีเทวดาหรือผีบรรพบุรุษประจำชุมชน กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนมีความเชื่อถือต่อผีพระภูมิ-เจ้าที่ชัดเจนรองลงมาจากผีเทวดาหรือผีบรรพบุรุษประจำชุมชน ดังนี้

๑) ผีเทวดาหรือผีบรรพบุรุษประจำชุมชน

กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำมีความเชื่อเรื่องการนับถือผีบรรพบุรุษประจำชุมชน หรือ ศาลเจ้าพ่อประจำหมู่บ้าน และผีบรรพบุรุษประจำครอบครัวหรือผีเรือน โดยมีความเชื่อว่าผีบรรพบุรุษเป็นผู้คุ้มครองลูกหลานสมาชิกในชุมชนให้ปลอดภัย นอกจากนี้ผีบรรพบุรุษยังมีอำนาจเหนือธรรมชาติที่สามารถบันดาลทั้งคุณและโทษให้แก่สมาชิกในครอบครัวหรือชุมชนได้ กลุ่มชาติพันธุ์จึงจัดพิธีกรรมเพื่อเซ่นไหว้ให้ผีบรรพบุรุษเกิดความพึงพอใจ เพื่อให้ครอบครัวได้รับความสุข

กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำมีความเคารพยำเกรงในผีบรรพบุรุษอย่างชัดเจน โดยนอกเหนือจากการจัดพิธีเซ่นไหว้ครั้งใหญ่ซึ่งถือเป็นพิธีกรรมสำคัญของชุมชนแล้ว ในการดำเนินชีวิตตามปกติประจำวันยังพบว่า เมื่อจะประกอบการกิจการงานใดก็ตามก็จะต้องมีการบอกกล่าวให้ผีบรรพบุรุษรับทราบ เพื่อให้ช่วยคุ้มครองให้กิจการงานต่างๆสำเร็จลุล่วงด้วย นอกจากนี้ยังเชื่อว่าผีบรรพบุรุษสามารถหยั่งรู้พฤติกรรมต่างๆของสมาชิกในชุมชน ดังนั้นหากบุคคลใดมีความประพฤติไม่เหมาะสม ขัดต่อหลักจารีตหรือข้ออันควรปฏิบัติ แม้จะไม่มีผู้อื่นรู้เห็น แต่ผีบรรพบุรุษรู้เห็น และจะลงโทษให้เกิดอันตรายตั้งแต่ขั้นเจ็บป่วยถึงขั้นเสียชีวิตได้

กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง มีความเชื่อในเรื่องผีเทวดาว่า เป็นวิญญาณของเทวดาที่เคยคุ้มครองรักษากลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งมาตั้งแต่อดีตครั้งอาศัยอยู่ในอาณาจักรลาว กระทั่งอพยพย้ายถิ่นฐานมาตั้งบ้านเรือนถาวรอยู่ในปัจจุบัน ผีเทวดานี้เป็นดวงวิญญาณของเทวดาที่นายกองแดงผู้นำชุมชนหรือนายทัพใหญ่ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งในอดีตได้เป็นผู้อัญเชิญผีเทวดาอารักษ์มาจากศาลเทวดาใหญ่ที่ อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ มาสถิตย์ ณ ศาลที่สร้างไว้ในบริเวณบ้านของนายกองแดงเพื่อคอยคุ้มครองป้องกันภัยอันตรายต่างๆ ให้แก่หมู่บ้าน ซึ่งชาวบ้านในชุมชนให้ความเชื่อถือศรัทธาและมีการสืบทอดความเชื่อในการนับถือผีเทวดาสู่สมาชิกในครอบครัวจากรุ่นปู่ย่าตายาย สู่รุ่นพ่อแม่ และสู่รุ่นลูกหลาน อย่างไรก็ตามจากการสอบถามสมาชิกในชุมชนรุ่นปัจจุบันอายุระหว่าง ๓๖ - ๗๘ ปี ถึงความเป็นมาหรือความเชื่อดั้งเดิมเกี่ยวกับผีเทวดา ไม่มีผู้ใดสามารถให้รายละเอียดที่ชัดเจนเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวได้ เนื่องจากปัจจุบันครอบครัวที่ยังคงความเชื่อเรื่องผีเจ้าเทวดามีเหลืออยู่ในชุมชนเพียง ๒ – ๓ ครอบครัวเท่านั้น สมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่นับถือกันเพียงผีเจ้านายเป็นสำคัญ

กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง ที่บ้านโคก และบ้านหนองตาสาม พบว่า จำนวนครอบครัวที่นับถือผีเทวดามีน้อยกว่าจำนวนครอบครัวที่นับถือผีเจ้านาย โดยผู้ทำหน้าที่ในการติดต่อกับผีเทวดา หรือเป็นตัวกลางให้สมาชิกในชุมชนสามารถสื่อสารกับผีเทวดาได้นั้น คือ คนต้น

กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน มีความเชื่อในเรื่องผีเทวดาว่าเป็นผู้อยู่บนสวรรค์มีอำนาจเหนือธรรมชาติและเหนือมนุษย์ เช่น พระอินทร์ พระพรหม หากแต่มิได้กล่าวเฉพาะองค์ใดองค์หนึ่ง แต่ผีเทวดาคือผู้อำนาจเหนือธรรมชาติที่อยู่บนสวรรค์ สามารถดลบันดาลให้เกิดเหตุการณ์ต่างๆและช่วยคุ้มครองรักษาให้รอดพ้นจากภยันตรายได้ ความเชื่อในเรื่องผีเทวดาของชาติพันธุ์ไทพวน มิได้มีการตั้งชื่อหรือนับถือศรัทธาเฉพาะเทวดาองค์ไหน แต่เป็นการกล่าวถึงเทวดาทั้งหลายที่อยู่บนสรวงสรรค์ ไม่ปรากฏว่ามีพิธีกรรมเพื่อการบูชาหรือความเชื่อในการการถือผีสืบผี และไม่มีลักษณะเฉพาะโดดเด่นจนเป็นเอกลักษณ์การนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ แต่ความเคารพสักการะด้วยการไม่แสดงการกระทำหรือกล่าววาจาลบหลู่ มิเช่นนั้นอาจเกิดเหตุอันตรายหรือได้รับโทษ

ส่วนกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยนั้นพบว่าความเชื่อเรื่องการนับถือผีที่มีบทบาทสำคัญต่อวิถีแห่งการดำเนินชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ คือ ศาลเจ้าพ่อประจำชุมชน ซึ่งมีความสำคัญกับชุมชนมากที่สุด ความเชื่อในเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยไม่ปรากฏชัดเจนเท่ากับกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ ไทครั่ง และไทพวน

๒) ผีบรรพบุรุษประจำครอบครัว

กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำมีความเชื่อถือในเรื่องผีบรรพบุรุษอย่างเคร่งครัด เมื่อปู่ ย่า ตา ยาย หรือพ่อ แม่ รวมทั้งบรรพบุรุษได้เสียชีวิตลงไปแล้วด้วยการตายดีคือไม่ใช่การตายแบบที่เรียกว่า “ตายโหง” ลูกหลานจะทำการอัญเชิญดวงวิญญาณของบรรพบุรุษให้ขึ้นเรือน เพื่อมาช่วยคุ้มครองลูกหลานที่อาศัยอยู่ในบ้านให้มีความร่มเย็นเป็น

สุข กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำจะมี "ปับผีเรือน" ซึ่งเป็นสมุดเล็กสำหรับจดบัญชีรายชื่อผีประจำบ้านและเก็บไว้ในห้องผีเรือนที่เรียกว่า "ห้องกะล้อห่อง" และเมื่อพิธีเสนเรือนซึ่งเป็นพิธีไหว้ผีบรรพบุรุษก็จะมาทำพิธีกันในห้องกะล้อห่องนี้ พร้อมทั้งเอาปับผีเรือนออกมาเรียกชื่อผีบรรพบุรุษทุกคนให้มารับการเซ่นไหว้จากลูกหลาน

ผีบรรพบุรุษประจำครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำนี้แบ่งออกเป็น ๒ กลุ่ม คือ ผีผู้ท้าว หมายถึง ดวงวิญญาณของบุคคลหรือชนชั้นสูงที่เกิดในตระกูลที่สืบเชื้อสายมาจากตระกูลเจ้านาย หรือผู้ปกครองแคว้นสิบสองปันนาอันเป็นถิ่นฐานเดิมของชาวไททรงดำ ก่อนที่จะอพยพบ้านเรือนมาอาศัยในประเทศไทย ซึ่งชาวไททรงดำเรียกคนกลุ่มนี้ว่า "ผู้ต๊าว" หรือ (ผู้ท้าว) ชาวไททรงดำมีความเชื่อกันว่าชนชั้นผู้ท้าวมีศักดิ์สูงกว่าชนชั้นผู้น้อย ไม่ว่าจะในยามมีชีวิตอยู่หรือในยามที่เสียชีวิตไปแล้ว ศักดิ์ของชนชั้นผู้ท้าวก็ยังสูงกว่าชนชั้นผู้น้อย พิธีไหว้ผีบรรพบุรุษเรียกว่า "พิธีเสนเรือนผู้ท้าว" และผีผู้น้อย หมายถึง ดวงวิญญาณของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่เกิดในตระกูลที่สืบเชื้อสายมาจากตระกูลของคนธรรมดาสามัญ เป็นตระกูลที่อยู่ภายใต้การปกครองของชนชั้นผู้ท้าว พิธีไหว้ผีบรรพบุรุษเรียกว่า "พิธีเสนเรือนผู้น้อย"

กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง มีความเชื่อในเรื่องผีบรรพบุรุษประจำชุมชน เรียกว่า "ผีเจ้านาย" ซึ่งมีการนับถือและสืบทอดการนับถือจากรุ่นสู่รุ่นโดยสมาชิกภายในครอบครัว "ผีเจ้านาย" หมายถึง วิญญาณของกษัตริย์ หรือเจ้านายที่เคยปกครองกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งมาตั้งแต่ครั้งอาศัยอยู่ในราชอาณาจักรลาว หรืออาจเป็นวิญญาณของนายกองแดงผู้นำชุมชนหรือนายทัพใหญ่ที่มีความกล้าหาญ และเข้มแข็งจนสามารถตั้งถิ่นฐานใหม่ให้แก่กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งมั่นคงมาจนทุกวันนี้ นอกจากนี้ยังมีชาวบ้านบางกลุ่มเชื่อว่า ผีเจ้านายก็คือผีบรรพบุรุษของตน อาจเป็นปู่ ย่า ตา ยาย ของตนที่ได้เสียชีวิตไป "ผีเจ้านาย" เป็นลักษณะความเชื่อดั้งเดิมประจำชุมชน หรือลักษณะความเชื่อต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ร่วมกัน สืบทอดความเชื่อโดยสมาชิกคนชุมชนจากรุ่นสู่รุ่น ต่างจากการนับถือผีบรรพบุรุษของกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ ซึ่งเป็นการนับถือผีและสืบทอดการนับถือโดยสมาชิกในครอบครัวที่นับผีตระกูลเดียวกัน แต่คล้ายคลึงการนับถือผีบรรพบุรุษประจำชุมชนคือการนับถือศาลเจ้าพ่อ ซึ่งเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่สมาชิกในชุมชนเคารพนับถือร่วมกัน โดยกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งเรียกว่า "หอเจ้านาย" กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งมีการเชิญดวงวิญญาณของผีเจ้านายมาสิงสถิตอยู่ ณ หอเจ้านาย เพื่อคอยคุ้มครองรักษาสมาชิกในชุมชนให้รอดพ้นจากภยันตราย

กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนมีความเชื่อว่าผีบรรพบุรุษประจำครอบครัว หมายถึง ดวงวิญญาณของบรรพบุรุษ ปู่ ย่า ตา ยาย ที่ได้เสียชีวิตลงแล้ว ลูกหลานได้อัญเชิญดวงวิญญาณให้มาคอยคุ้มครองดูแลลูกหลาน บ้านเรือนชาวไทพวนในสมัยก่อนจะมีการจัดห้องสำหรับผีบรรพบุรุษหรือผีบ้านผีเรือนอยู่เฉพาะห้ามมิให้ผู้อื่นซึ่งเป็นคนนอกครอบครัวเข้าไปในห้องเด็ดขาด เรียกว่า "ห้องเปิง" หรือ "ห้องเรือนใหญ่" ห้องดังกล่าวนอกจากจะเป็นที่อยู่ของผีบรรพบุรุษหรือผีบ้านผีเรือนแล้ว ยังเป็นที่เก็บทรัพย์สินมีค่าของครอบครัวด้วย เชื่อว่าหากนำทรัพย์สินเงินทองเก็บไว้ในห้องเรือนใหญ่แล้ว ผีบรรพบุรุษจะช่วยเก็บรักษา ไม่ให้มีใครมาขโมยไปได้ แต่ปัจจุบันบ้านเรือนชาวไทพวนที่สร้างใหม่ตามรูปแบบสังคมสมัยใหม่ ไม่มีการสร้างห้องเรือนใหญ่ ส่วนบ้านไทพวนที่ยังคงลักษณะดั้งเดิมของชาวไทพวนอยู่ แม้จะมีห้องเรือนใหญ่อยู่ แต่ก็สำหรับเป็นห้องเก็บทรัพย์สินเท่านั้น มิได้มีการเซ่นไหว้ห้องผีเรือนดังเช่นในอดีต

กลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยมีความเชื่อในเรื่องของกลุ่มชาติพันธุ์ไม่ค่อยชัดเจนมากนัก กล่าวคือ มีความเชื่อว่าผีบรรพบุรุษคือผีของปู่ย่าตายายที่เสียชีวิตลงแล้ว และยังคอยดูแลทุกข์สุขของลูกหลาน หากจะเซ่นไหว้ก็มักจะไปทำบุญที่วัดตามที่สะดวก แต่ไม่มีความเชื่อในเรื่องการนับถือสืบทอดความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษประจำตระกูลที่ชัดเจน

๓) ผีพระภูมิ – เจ้าที่

ความเชื่อเรื่องการนับถือผีพระภูมิ – เจ้าที่ยังคงปรากฏให้เห็นฝนกลุ่มชาติพันธุ์ทั้ง ๔ โดยเชื่อว่าพระภูมิ – เจ้าที่ คือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่จะช่วยปกป้องคุ้มครองสมาชิกในครอบครัวและชุมชนให้รอดพ้นจากภยันตรายทั้งหลายทั้งปวง มีการตั้งศาลพระภูมิ – เจ้าที่เพื่อการสักการะขอความเป็นสิริมงคล ความเชื่อเรื่องผีพระภูมิ – เจ้าที่เป็นลักษณะความเชื่อเฉพาะบุคคลหรือเฉพาะกลุ่มคนไม่ใช่ความเชื่อร่วมในกลุ่มชาติพันธุ์ อย่างไรก็ตามจากการศึกษาวิจัยพบว่ากลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนมีความเชื่อในเรื่องการนับถือผีพระภูมิ – เจ้าที่โดดเด่นมากที่สุด

เมื่อครั้งที่ผู้วิจัยได้ไปเก็บข้อมูลของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน ณ บ้านโพธิ์ศรี และบ้านมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณนั้น ตลอดระหว่างทางที่ผ่านบ้านชาวไทพวนพบว่า ทุกบ้านจะมีการตั้งศาลพระภูมิ – เจ้าที่ ไว้ที่หน้าบ้านทุกหลังจนดูเป็นเอกลักษณ์ และมีของเซ่นไหว้บูชาที่แสดงให้เห็นว่าแต่ละบ้านได้มีการกราบไหว้บูชาเป็นประจำทุกวัน กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนเชื่อว่าผีพระภูมิ – เจ้าที่ หมายถึง เทวดาหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ได้คอยปกป้องคุ้มครองดูแลบ้านเรือนของชาวไทพวน ดังนั้นบ้านเรือนของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนแทบทุกหลังจะมีการตั้งศาลพระภูมิ – เจ้าที่ 2 ศาลเคียงกัน ศาลหนึ่งมีเสาเดียวเป็นที่สถิตของพระภูมิ อีกศาลหนึ่งมีสี่เสาเป็นที่สถิตของเจ้าที่ กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนมีความเชื่อถือศรัทธาในผีพระภูมิ – เจ้าที่ ว่าสามารถดลบันดาลให้ได้ทั้งคุณและโทษ ดังนั้นจึงต้องมีการกราบไหว้ด้วยดอกไม้ธูปเทียนเป็นประจำ และในโอกาสสำคัญ เช่น วันปีใหม่ วันสงกรานต์ หรืองานประจำปีต่างๆ ชาวไทพวนก็จะนำเครื่องเซ่นไหว้อันประกอบด้วย ไก่ ผลไม้ หมาก พลู บุหรี่ และเหล้า เป็นต้น มาเซ่นไหว้เพื่อให้ผีพระภูมิ – เจ้าที่ ช่วยปกป้องคุ้มครองสมาชิกในชุมชนให้ปลอดภัยจากอันตรายตลอดจนโรคภัยไข้เจ็บป่วยทั้งปวง

๔) ผีร้ายและผีตายไม่ดี

จากการศึกษาข้อมูลความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน และกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยมีความเชื่อในเรื่องผีร้ายไม่แตกต่างกัน กล่าวคือ ผีร้าย หมายถึง วิญญาณคนตายที่เร่ร่อนพเนจรไม่มีญาติพี่น้องทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้ จึงต้องมารบกวนขอแบ่งปันเครื่องเซ่นไหว้ รวมไปถึงผีอื่นๆตามความเชื่อคนไทยพื้นถิ่น เช่น ผีกระสือ ผีปอบ เป็นต้นซึ่งผีเหล่านี้อาจให้โทษแก่สมาชิกในชุมชนในลักษณะ หลอกหลอนให้หวาดกลัว รบกวนให้เจ็บไข้ได้ป่วย หรืออาจเข้าสิงทำให้ไม่รู้สึกตัว ทั้งนี้สาเหตุที่ผีร้ายจะให้โทษเรานั้นอาจเกิดจากเราทำการการใดอันเป็นการลบหลู่ดูหมิ่น จึงต้องมีการขอขมาลาโทษ หรือบางครั้งแม้ไม่ได้ทำอะไรก็อาจถูกผีร้ายรบกวนได้ ความเชื่อเรื่อง “ผีร้าย” นี้ไม่ใช่ลักษณะความเชื่อดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ที่สืบทอดมาตั้งแต่อดีต หากแต่เป็นความเชื่อที่เพิ่งปรากฏภายหลังจากที่อพยพเข้าตั้งถิ่นฐานอยู่ในเขตประเทศไทย ความเชื่อเรื่องผีร้ายนี้มีแตกต่างกันไปตามแต่ละท้องที่ หากกลุ่มชาติพันธุ์ตั้งถิ่นฐานที่อาศัยอยู่ในเขตจังหวัดใด และคนพื้นถิ่นในจังหวัดนั้นมีความเชื่อเรื่องผีร้ายใด ก็จะส่งอิทธิพลต่อกลุ่มชาติพันธุ์ด้วย

ในจำนวนกลุ่มชาติพันธุ์ทั้ง ๔ พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำมีลักษณะของผีที่ตายไม่ดี ซึ่งหมายถึง บรรพบุรุษหรือสมาชิกในครอบครัวคนที่เสียชีวิตด้วยเหตุอันไม่ดี เช่น ประสบอุบัติเหตุเสียชีวิต เป็นต้น จะเรียกว่า ผีตายโหง จัดอยู่ในกลุ่ม ผีไม่ดี และไม่มีการบันทึกไว้ในบัญชีผีเรือน ไม่มีการอัญเชิญขึ้นบ้านเพื่อให้มาคุ้มครองรักษา และ ไม่มีการเซ่นไหว้บูชาในห้องผีเรือน แต่จะเป็นการเอาอาหารมาเซ่นไหว้ที่ทางสามแพร่ง หรือวางไว้ที่พื้นดิน ไม่มีการตั้งหิ้งหรือตั้งศาลสำหรับการเซ่นไหว้

ส่วนกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน และกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย ไม่พบว่ามีการแบ่งแยกผี บรรพบุรุษที่ตายดีและตายไม่ดีออกจากกัน

๕) ผีที่เกี่ยวข้องกับการเจ็บไข้ได้ป่วย

การศึกษาข้อมูลความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน กลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย มีความเชื่อเรื่องการผีที่เกี่ยวข้องกับการเจ็บไข้ได้ป่วยใกล้เคียงกัน โดยสามารถแบ่งออกเป็น

ผีมด เมื่อเมื่อมีสมาชิกในบ้านคนใดเจ็บป่วยขึ้นมาและรักษาไม่หาย คนในบ้านจะต้องไปหาหมอซึ่งทำหน้าที่ตรวจดูหรือเสี่ยงทายบอกสาเหตุของการเจ็บป่วย รวมทั้งบนบานต่อรองกับผีที่มาก่อกวน เพื่อให้คนเจ็บหายจากการอาการเจ็บป่วย หากคนเจ็บเป็นผู้ใหญ่จะต้องทำพิธีรับผีมด เนื่องจากสาเหตุที่เจ็บไข้ได้ป่วยเพราะผีมดจะมาขออาศัยอยู่ในบ้านด้วย ผู้ป่วยต้องทำพิธีรับมด โดยตั้งหิ้งไม้สี่เหลี่ยมขนาดกว้าง – ยาว ประมาณ 1 ศอก ไว้ตรงบริเวณหัวนอนของผู้ป่วย แล้วอัญเชิญผีมดมาอยู่บนหิ้งโดยทำพิธีเซ่นเหล้าหมากพลู ผู้ที่ทำพิธีรับผีมดแล้ว สามารถฝึกฝนเป็นหมอมดเพื่อประกอบพิธีกรรมต่างๆได้ สามารถสืบทอดเชื้อสายมดต่อไปได้ ความเชื่อนี้ปรากฏในกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำและกลุ่มชาติพันธ์ไทกูย

แม่ซื้อหรือผีเกือดหรือแม่กำเหนิด หากผู้ป่วยเป็นเด็ก แล้วเกิดการเจ็บป่วย รักษาอย่างไรไม่หายเป็นเพราะ “ผีเกือด” หรือ “แม่เกือด” มารบกวนเด็กให้เจ็บป่วย ทำนองเดียวกับ “แม่ซื้อ” ตามความเชื่อของสังคมไทย เมื่อหมอเยี่องทำนายแล้วว่าสาเหตุที่เด็กเจ็บป่วยเป็นเพราะ “ผีเกือด” ก็จะต้องมีการบนบานและทำพิธีกำจัดผีเกือดหรือทำพิธีปัดรังควาน เช่น ตามความเชื่อของกลุ่มชาติพันธ์ไทครั่งหากเด็กเกิดเจ็บป่วยร้องไห้งอแงอาจเกิดจากความเชื่อเรื่องผีแม่ซื้อ จึงต้องทำพิธี โดยนำข้าวปากหมอก่อนที่จะตักออกไปเอาปั้นขนาดเท่ากำมือ ๓ ก้อน แล้วย้อมสีต่างๆ เช่นสีแดงจากปูนที่กินกับหมาก สีดำใช้จากเขม่าดินหม้อเป็นต้น หมอขวัญจะท่องคาถาขับไล่ผีให้ไปอยู่ในปั้นข้าวโดยในการกล่าวลักษณะที่ว่า “แม่นางแม่ซื้อ ลูกเจ้าเป็นลูกเรา อย่าหยิก อย่ามาข่วน อย่ามารบกวนให้ร้อย อย่ามากวนให้ได้ทุกข์ได้ไข้ เราจะเลี้ยงดูไว้ให้อยู่เย็นเป็นสุขสนุกสนาน....” กล่าวจบก็นำข้าว ๓ ปั้นขว้างทิ้งไป ทำเช่นนี้เป็นเวลาติดต่อกัน ๓ วัน หมอขวัญบางคนจะทำพิธีดังกล่าวโดยการใช้ไข่ต้ม ๑ ลูก และข้าวสุก ๑ ปั้นแทน เป็นต้น ความเชื่อนี้ปรากฏในกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งและกลุ่มชาติพันธ์ไทพวน

ผีอื่นๆ เป็นความเชื่อว่าหากบุคคลใดประพฤติตนไม่ดี ไม่อยู่ในขนบธรรมเนียมประเพณีของชุมชนหรือสังคม ไม่แสดงความเคารพสักการะ อีกทั้งกระทำการอันเป็นลบหลู่ดูหมิ่น ไม่ว่าจะเป็นผีดีหรือผีร้ายก็อาจได้รับโทษให้เจ็บป่วยไม่สบายมีอันตรายถึงขั้นเสียสติหรือเสียชีวิตได้ ความเชื่อนี้ปรากฏในกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง กลุ่มชาติพันธ์ไทพวนและกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย

ปัจจุบันนี้ด้วยเหตุที่ความเจริญของการแพทย์แผนปัจจุบันมีความก้าวหน้าและเข้าถึงประชาชนมากขึ้น เมื่อมีโรงพยาบาลอำเภอ สถานีอนามัยและสำนักงานผดุงครรภ์ส่งผลให้บทบาทของผีที่เกี่ยวข้องกับความเจ็บป่วยลดบทบาทลงไป ปัจจุบันกลุ่มชาติพันธุ์ทั้ง ๔ จะรับการรักษาการแพทย์สมัยใหม่ ควบคู่ไปกับการประกอบพิธีบนบานศาลกล่าวต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามความเชื่ออยู่บ้าง ความเชื่อและพิธีกรรมดังกล่าวเป็นความเชื่อดั้งเดิมของชุมชนที่มีแนวโน้มว่าจะกลายเป็นความเชื่อเฉพาะบุคคล

๖) ผีที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพ

จากการศึกษาข้อมูลความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ในสมัยก่อนกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน กลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย ประกอบอาชีพทำการเกษตรเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นจึงมีความเชื่อเรื่องการนับถือผีที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพอย่างชัดเจน แต่เป็นความเชื่อเฉพาะบุคคล ไม่ใช่ความเชื่อดั้งเดิมประจำกลุ่มชาติพันธุ์ โดยเป็นความเชื่อที่เชื่อตามกันมาจากคำบอกเล่าจากคนในชุมชน หรือจากคนชุมชนอื่นซึ่งเป็นคนไทยพื้นถิ่นบ้าง เช่น ความเชื่อเรื่องการนับถือผีแม่ธรณี ผีแม่โพสพ ก็จะมีการเซ่นไหว้บูชาก่อนลงทำนา เพื่อให้ผีเหล่านั้นบังเกิดความพึงพอใจ บันดาลให้ได้พืชพันธุ์ธัญญาหารอุดมสมบูรณ์ อาจจะมีการประกอบพิธีเซ่นไหว้แตกต่างกันไปตามความเชื่อของแต่ละบุคคล และไม่มีรูปแบบเฉพาะ ผีที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพเกษตรกรที่มีบทบาทเด่นชัดมากที่สุดและยังปรากฏเป็นความเชื่อที่สมาชิกในชุมชนแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ยังคงนับถือสืบทอด คือ แม่โพสพหรือผีเมล็ดข้าว และผีนาหรือบางกลุ่มชาติพันธุ์เรียกว่า ผีตาแฮก กลุ่มชาติพันธุ์จะทำพิธีเซ่นไหว้ผีที่เกี่ยวกับการประกอบอาชีพเป็นประจำและจะทำพิธีใหญ่ในช่วงฤดูทำนาและฤดูเก็บเกี่ยว แม้ว่าในปัจจุบันชาวบ้านไม่จำเป็นต้องเก็บข้าวไว้ในยุ้งอีกแล้ว เนื่องจากโรงสีจะส่งรถมารับข้าวทันทีหลังจากเก็บเกี่ยวเสร็จ แต่สมาชิกในกลุ่มชาติบางคนยังคงมีความเชื่อและจัดพิธีสู่ขวัญข้าว สู่ขวัญแม่โพสพอยู่ เพื่อเป็นการแสดงความขอบคุณและแสดงความกตัญญูรู้คุณของผีที่ช่วยคุ้มครองให้ต้นข้าวเจริญงอกงาม

๗) ผีที่สิงสถิตย์ตามสถานที่ต่างๆ

จากการศึกษาข้อมูลความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน กลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย มีความเชื่อเรื่องผีที่สิงสถิตตามสถานที่ต่างๆ คล้ายคลึงกัน กล่าวคือ สถานที่ทุกแห่ง ไม่ว่าจะเป็นป่าไม้ ภูเขา แม่น้ำลำธาร ตลอดจนสิ่งต่างๆที่อยู่ตามธรรมชาติล้วนมีผีสิงสถิตอยู่ เพื่อดูแลรักษาให้เกิดความปลอดภัย ร่มเย็นและอุดมสมบูรณ์ ดังนั้นหากผู้ใดกระทำผิดต่อธรรมชาติย่อมต้องได้รับการลงโทษจากผีที่คุ้มครองดูแลสถานที่เหล่านั้นอยู่จากการกระทำอันไม่สมควร โดยอาจทำให้เจ็บป่วย อาจทำให้มีเรื่องเดือดร้อนรำคาญใจ มีความเป็นอยู่ไม่สงบสุข เช่น ผีนางตะเคียนสิงอยู่ที่ต้นตะเคียน ห้ามผู้ใดนำต้นตะเคียนมาเสาบ้านหรือสร้างบ้าน จะทำให้เกิดความไม้สงบสุข เนื่องจากมีผีนางตะเคียนสิงสถิตอยู่ นอกจากต้นตะเคียนแล้วยังมีต้นลาน ที่มีความเชื่อว่าหากผู้ใดนำต้นลานมาทำเสาบ้านหรือสร้างบ้าน ผู้อยู่อาศัยในบ้านหลังบ้านจะถูกรุกรานทำให้อยู่ไม่เป็นสุข ผีนางไม้ ซึ่งเชื่อว่าต้นไม้ทุกต้นมีนางไม้สิงอยู่ หากนำมาสร้างบ้านเรือนต้องทำพิธีปัดรังควานนางไม้ เพื่อไม่ให้มารบกวนผู้อยู่อาศัย

นอกจากผีป่า ผีเขา ผีต้นไม้ ผีต้นลำธารและผีที่สิงสถิตอยู่ตามธรรมชาติแล้ว กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำยังมีความเชื่อว่าสถานที่หรืออุปกรณ์เครื่องใช้ต่างๆล้วนแต่มีผีสิงสถิตอยู่ จึงมิกระทำการล่วงละเมิด เช่น ผีบันได ทั้งนี้

เนื่องจากบันไดบ้านเรือนของชาวไททรงดำในสมัยโบราณหรือแม้กระทั่งในปัจจุบันบ้างบ้านยังคงใช้บันไดไม้ ซึ่งไม้ที่นำมาทำบันไดนี้บางทีอาจมีนางไม้สิงสถิตอยู่ ผีประตูคือพระแม่ธรณี จึงห้ามมิให้เหยียบธรณีประตู ผีเตาไฟ สมัยก่อนยังไม่มีเตาแก๊ส ชาวไททรงดำประกอบอาหารด้วยเตาถ่านหรือเตาไฟ ดังนั้นเตาไฟจึงมีบุญคุณแก่ชาวไททรงดำ ในฐานที่เป็นเครื่องช่วยในการประกอบอาหารเพื่อเลี้ยงชีวิตตนเองและครอบครัว เมื่อมีการทำ "พิธีจี่ไฟไหข่าว" หรือพิธีกรรมสำคัญบางอย่างจึงต้องนำอาหารไปเซ่นไหว้ผีบันได ผีประตู และผีเตาไฟ เพื่อเป็นการบูชา

อย่างไรก็ตามความเชื่อดังกล่าวไม่มีลักษณะโดดเด่นเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์ เป็นความเชื่อเฉพาะกลุ่มคนหรือเฉพาะบุคคล ไม่มีข้อกำหนดสำหรับการทำพิธีกรรมหรือกฎเกณฑ์ใดๆต่อชุมชน ดังนั้นแม้ว่าจะไม่มีการจัดพิธีกรรมเพื่อเซ่นสรวงบูชาผีที่สิงสถิตตามสถานที่ต่างๆอย่างมีรูปแบบ แต่สมาชิกในชุมชนอาจมีการกราบไหว้บูชาหรือขอพรในโอกาสที่เหมาะสม เช่น หากต้องเดินทางเข้าป่า ก็อาจมีการบอกกล่าวหรือขอพรจากผีป่า ผีเขา ให้ช่วยคุ้มครองให้ปลอดภัยจากสัตว์ร้าย เนื่องจากในสมัยโบราณการเดินทางไปมาหาสู่กันยังไม่สะดวกดังเช่นปัจจุบัน การเดินทางจากหมู่บ้านหนึ่งไปสู่หมู่บ้านหนึ่งใช้ระยะเวลาค่อนข้างนาน และค่อนข้างยากลำบาก อาจโดนสัตว์ป่าทำร้าย อาจเจ็บป่วยระหว่างเดินทาง ดังนั้นจึงต้องมีการบอกกล่าวแก่ผีก่อน เพื่อให้ผีช่วยคุ้มครองให้เดินทางปลอดภัย

๖.๔ พิธีกรรมเกี่ยวกับการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆในจังหวัดสุพรรณบุรี

พิธีกรรมเกี่ยวกับการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน และกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย จังหวัดสุพรรณบุรี ยังคงจัดพิธีกรรมเพื่อการเซ่นไหว้บูชาผีตามความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ โดยพิธีกรรมเกี่ยวกับการนับถือผีเทวดาประจำชุมชนเป็นพิธีกรรมที่ปรากฏอยู่ชัดเจนที่สุด ส่วนผีบรรพบุรุษพบว่ากลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำและกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งยังคงยึดถืออย่างเคร่งครัดแต่อาจมีการผสมผสานกับความเชื่อเรื่องการนับถือศาสนาควบคู่ไปด้วย ขณะที่กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนและกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยเปลี่ยนแปลงการจัดพิธีกรรมเพื่อการเซ่นไหว้บูชาดวงวิญญาณบรรพบุรุษไปตามความเชื่อทางศาสนา ส่วนพิธีกรรมอื่นๆยังปรากฏอยู่บ้างแต่มีการลดจำนวนและเปลี่ยนแปลงรายละเอียดไปตามบริบททางสังคมที่เปลี่ยนไป

พิธีกรรมที่เกี่ยวกับการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ แบ่งออกเป็น

๑) **พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับชีวิต** หมายถึง พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนตาย

<u>พิธีกรรมนับถือผีที่เกี่ยวกับการเกิด</u> เช่น เด็กทารกแรกเกิดเมื่อตัดสายสะดือแล้วควรนำไปฝังดินให้มิดชิด มิเช่นนั้นผีพรายหรือผีร้ายต่างๆที่พบเห็นอาจทราบว่ามีเด็กเกิดใหม่และจะมารบกวนให้เด็กเจ็บป่วยไม่สบาย

<u>พิธีกรรมนับถือที่เกี่ยวข้องกับการแต่งงาน</u> เช่น การมีข้อห้ามสำหรับสมาชิกในกลุ่มชาติพันธุ์ว่า พี่น้องที่สืบสายเลือดเดียวกันจะแต่งงานกันไม่ได้ ชายหนุ่มหญิงสาวที่ยังไม่แต่งงานกันไม่ควรพบปะพูดคุยกันในยามวิกาลและเป็นที่ลับตาคน และไม่ควรมีความสัมพันธ์ฉันท์ชู้สาวหากยังไม่ได้แต่งงาน ถือว่าเป็นการผิดผี ต้องทำพิธีขอขมา เซ่นไหว้มิเช่นนั้นจะเกิดเรื่องทุกข์ร้อนไม่สบายใจ

<u>พิธีกรรมนับถือผีที่เกี่ยวข้องการเจ็บป่วย</u> พบว่ากลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน และกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย ยังคงพิธีกรรมเพื่อเซ่นไหว้ผีที่เกี่ยวข้องกับการเจ็บป่วยตามความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ เช่น การบนบานศาลกล่าวต่อผีเทวดาหรือผีบรรพบุรุษประชุมชน เป็นต้น แต่ความเชื่อดังกล่าวอาจมีบทบาทน้อยลงกว่าในสมัยก่อน เนื่องจากความเจริญทางการแพทย์ได้เข้าไปมีบทบาทกับวิถีชุมชน ส่งผลให้ความเชื่อในเรื่องพิธีกรรมนับถือผีที่เกี่ยวข้องกับการเจ็บป่วยมีลักษณะผสมสานควบคู่ไปกับการรักษากับแพทย์สมัยใหม่

<u>พิธีกรรมนับถือผีที่เกี่ยวข้องกับการตาย</u> กลุ่มชาติพันธุ์ทั้ง ๔ เปลี่ยนแปลงจากการทำพิธีศพแบบดั้งเดิมตามความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์มาเป็นการทำพิธีทางศาสนาเป็นหลัก

๒) พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพ หมายถึง พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องการประกอบอาชีพ ทำมาหากิน ซึ่งปกติแล้วภาคพื้นเอเชียอาคเนย์มักจะประกอบอาชีพทางด้านการเกษตรคล้ายคลึงกัน จึงมีความสัมพันธ์และต้องพึ่งพาธรรมชาติเป็นสำคัญ พิธีกรรมต่างๆจึงจัดขึ้นเพื่อบูชาเทพเจ้า ภูตผี และอำนาจลึกลับที่เชื่อว่าเป็นผู้ควบคุมธรรมชาติ จากการศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ทั้ง ๔ พบว่า ความเชื่อเรื่องผีและพิธีกรรมเพื่อการเซ่นไหว้ผีที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพไม่ใช่ความดั้งเดิมแต่เป็นความเชื่อที่ได้รับอิทธิพลจากคนพื้นถิ่น ความเชื่อดังกล่าวยังคงดำรงอยู่ในชุมชนในลักษณะความเชื่อเฉพาะกลุ่มบุคคล ซึ่งมีการจัดพิธีกรรมเซ่นไว้ตามปกติและตามโอกาส ทั้งนี้ไม่มีรูปแบบของพิธีกรรมที่กำหนดแน่นอน

๓) พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับชุมชนหรือสังคม หมายถึง พิธีกรรมที่มีบทบาทสำคัญในการทำให้สมาชิกของสังคมหรือชุมชนรู้สึกสามัคคีและเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เป็นความเชื่อที่ปรากฏอยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์ทั้ง ๔ ชัดเจนมากกว่าพิธีกรรมอื่นๆ เนื่องจากเป็นความเชื่อและพิธีกรรมที่สมาชิกในกลุ่มชาติพันธุ์ในความเคารพนับถือในลักษณะความเชื่อร่วมกันในชุมชน แบ่งเป็น พิธีกรรมเพื่อการเซ่นไหว้บรรพบุรุษประจำชุมชน และพิธีกรรมเพื่อเซ่นไหว้บรรพบุรุษประจำครอบครัว

<u>พิธีกรรมเพื่อการเซ่นไหว้บรรพบุรุษประจำชุมชน</u> จากการศึกษาวิจัยพบว่าพิธีกรรมนี้ยังปรากฏในกลุ่มชาติพันธุ์ทั้ง ๔ อย่างชัดเจน กล่าวคือ กลุ่มชาติพันธุ์มีความเชื่อถือศรัทธาอย่างแรงกล้าในเรื่องผีบรรพบุรุษ โดยเมื่อแรกที่ได้อพยพย้ายถิ่นฐานเข้ามาในประเทศไทย ได้เข้ามาอาศัยในพื้นที่ที่ยังเป็นป่ารก ซึ่งไม่มีชุมชนอื่นจับจองอยู่อาศัย ค่อนข้างห่างไกลจากแหล่งชุมชนอื่นที่ตั้งถิ่นฐานอยู่อาศัยมาก่อนและห่างไกลจากสถานที่ราชการ สถานีตำรวจ การสร้างบ้านเรือนจึงสร้างรวมกลุ่มให้อยู่ใกล้ชิดติดกัน เนื่องจากส่วนใหญ่ของบรรพบุรุษที่อพยพมารุ่นแรกๆก็เป็นญาติพี่น้องกันทั้งสิ้น จึงสามารถช่วยเหลือพึ่งพาซึ่งกันและกันได้ และช่วยปกครองคุ้มครองครอบครัวและชุมชนให้ปลอดภัยจากโจรผู้ร้ายและการถูกรังแกจากชุมชนอื่นๆด้วย บ้านดอนมะเกลือ ตำบลดอนมะเกลือ อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี มีหมู่บ้านที่เป็นกลุ่มชนชาวโซ่งอาศัยอยู่ทั้งหมด 11 หมู่บ้าน มีการตั้งศาลประจำหมู่บ้าน จำนวน 4 ศาล แต่ละศาลมีเจ้าพ่อประจำอยู่มีชื่อเรียกตามแต่จะพร้อมใจกันตั้งชื่อ คือ ศาลหมู่ที่ 4 เจ้าพ่อประจำศาลชื่อ เจ่าพ่อยง ศาลหมู่ที่ 5 เจ้าพ่อประจำศาลชื่อ เจ้าพ่อศรีนวล ศาลหมู่ที่ 1 และหมู่ที่ 7 เจ้าพ่อประจำศาลชื่อ เจ้าพ่อดอกไม้ ศาลหมีที่ 9 เจ้าพ่อประจำศาลชื่อ เจ้าพ่อทวน พิธีการไหว้ศาลประจำหมู่บ้านของชาวโซ่งหมู่ที่ 4 บ้านดอนมะเกลือ กำหนดไว้ปีละ 2 ครั้ง ครั้งที่ 1 ในเดือน 6 วันข้างขึ้น และครั้งที่ 2 ในเดือน 8 วันข้างขึ้น เช่น วันที่กำหนดเป็นวันไหว้ของชาวโซ่ง ซึ่งถือว่าเป็นวันดี วันฤกษ์ดี มีชื่อเรียกต่างๆดังนี้ วันมื้อกราบ วันมื้อฮับ วันมื้อฮาย วันมื้อเมิ่ง วันมื้อมี๊ก วันมื้อกัด วันมื้อโขด วันมื้อฮ่วง วันมื้อเต่า และวันมื้อก่า

กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนมีความเชื่อถือและให้ความเคารพศรัทธาต่อศาลเจ้าพ่อประจำชุมชนอย่างแรงกล้า ด้วยเชื่อว่าดวงวิญญาณของเจ้าพ่อที่สิงสถิตย์อยู่ ณ ศาลประจำชุมชนนี้ เป็นดวงวิญญาณของกษัตริย์ หรือเจ้านายที่เคยปกครองกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนมาตั้งแต่ครั้งอาศัยอยู่ในราชอาณาจักรลาว หรืออาจเป็นวิญญาณของนายกองแดงผู้นำชุมชนหรือนายทัพใหญ่ที่มีความกล้าหาญ และเข้มแข็งจนสามารถตั้งถิ่นฐานใหม่ให้แก่กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนมั่นคงมา

จนทุกวันนี้ ศาลเจ้าพ่อประจำชุมชนจึงเปรียบเสมือนที่พึ่งทางใจ เป็นขวัญและกำลังใจในการดำเนินชีวิต ตลอดจนเป็นสัญลักษณ์แสดงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนในชุมชน ดังนั้นพิธีไหว้ศาลเจ้าพ่อประจำชุมชนถือว่าเป็นงานใหญ่มากที่สุดและมีความสำคัญมากที่สุดสำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน ถือว่าเป็นงานฉลองสมโภชเจ้าพ่อ

กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งมีความเชื่อถือและให้ความเคารพศรัทธาต่อศาลเจ้าพ่อประจำชุมชนอย่างแรงกล้า ด้วยเชื่อว่าเป็นดวงวิญญาณของกษัตริย์หรือเจ้านายที่เคยปกครองกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งมาตั้งแต่ครั้งอาศัยอยู่ในราชอาณาจักรลาว หรืออาจเป็นวิญญาณของนายกองแดงผู้นำชุมชนหรือนายทัพใหญ่ที่มีความกล้าหาญ และเข้มแข็งจนสามารถตั้งถิ่นฐานใหม่ให้แก่กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งมั่นคงมาจนทุกวันนี้ กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งเรียกว่า "ผีเจ้านาย" นอกจากนี้ยังมีชาวบ้านบางกลุ่มเชื่อว่า ผีเจ้านายก็คือผีบรรพบุรุษของตน อาจเป็นปู่ ย่า ตา ยาย ของตนที่ได้เสียชีวิตไป พิธีบูชาหอเจ้านายประจำปีซึ่งจะจัดขึ้นในเดือน ๗ ของทุกปี

กลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยมีความเชื่อถือศรัทธาในเรื่องการบูชาศาลเจ้าพ่อ ซึ่งเชื่อว่าเป็นดวงวิญญาณของบรรพบุรุษที่เป็นผู้กล้าและเป็นผู้นำชุมชน มีคุณงามความดีต่อชุมชนอย่างมาก เมื่อเสียชีวิตลงจึงได้อัญเชิญดวงวิญญาณมาสถิตอยู่ ณ ศาลประจำหมู่บ้าน ซึ่งศาลนี้สร้างมาตั้งแต่เมื่อแรกสร้างชุมชน ศาลเจ้าพ่อจึงเปรียบเสมือนที่พึ่งเป็นขวัญและกำลังใจในการทำกิจการงานต่างๆของกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย ตลอดจนเป็นสัญลักษณ์แสดงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย

<u>พิธีกรรมเพื่อเซ่นไหว้ผีบรรพบุรุษประจำครอบครัว</u> พิธีกรรมเพื่อเซ่นไหว้ผีบรรพบุรุษพบในกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำและกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งอย่างชัดเจน โดยมรการจัดพิธีกรรมเพื่อเซ่นไหว้ผีบรรพบุรุษเป็นประจำอย่างยิ่งใหญ่ มีการกำหนดรูปแบบพิธีกรรมที่ชัดเจน ส่วนในกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนและกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยพบว่า ความเชื่อและพิธีกรรมนี้ได้เปลี่ยนแปลงไปโดยได้รับอิทธิพลความเชื่อเรื่องการนับถือศาสนาเป็นสำคัญ

๖.๕ องค์ประกอบสำหรับการประกอบพิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆในจังหวัดสุพรรณบุรี

องค์ประกอบสำหรับการประกอบพิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน และกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย จังหวัดสุพรรณบุรี ประกอบด้วย ผู้ประกอบพิธีกรรม เครื่องแต่งกายประกอบพิธีกรรม สถานที่ประกอบพิธีกรรม เครื่องใช้ประกอบพิธีกรรม และเครื่องเซ่นประกอบพิธีกรรม โดยองค์ประกอบสำหรับการประกอบพิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ทั้ง ๔ มีความเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพเศรษฐกิจ

๑) ผู้ประกอบพิธีกรรม จากการศึกษาพบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ทั้ง ๔ ให้ความเคารพต่อผู้อาวุโสที่มีความรู้และความเข้าใจในเรื่องเรื่องราวของกลุ่มชาติพันธุ์เป็นอย่างดี เป็นผู้ประกอบพิธีกรรม

กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำมีการจัดระบบและแบ่งหน้าที่ผู้ประกอบพิธีกรรมในชุมชนอย่างชัดเจน ว่าหมอแต่คนมีบทบาทในแต่ละพิธีกรรมอย่างไร เช่น หมอเสน หมายถึง ผู้ทำหน้าที่ประกอบพิธีเสนเรือนทุกขั้นตอน ตั้งแต่เริ่มพิธีจนสิ้นสุดพิธี และมีหน้าที่สำคัญคือเป็นผู้คิดต่อสื่อสารระหว่างคนตายกับคนเป็น และเป็นผู้เชิญผีเรือนของตระกูลเจ้าบ้านมารับเครื่องเซ่นที่ลูกหลานได้จัดเตรียมไว้ โดยหมอเสนจะแบ่งออกเป็นหมอเสนผู้ท้าวกับหมอเสนผู้น้อย หมอมด หมายถึง ผู้ทำพิธีเสนแก้เคราะห์ ทำพิธีปัดรังควาน สะเดาะเคราะห์ รักษาโรค ต่ออายุ ให้กับชาวไททรงดำ หมอเยื้อง คำว่า "เยื้อง" เป็นภาษาไททรงดำ มีความหมายว่า "ดู" หรือ "เสี่ยงทาย" ดังนั้นหมอเยื้องจึง

หมายความว่าหมอดูหรือหมอเสี่ยงทาย การดูหรือการเสี่ยงทายของหมอเยื้องนี้เป็นการดูในเรื่องการเจ็บไข้ได้ป่วยว่ามีสาเหตุมาจากสิ่งใด เป็นต้น

กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งมีผู้ประกอบพิธีแบ่งเป็น "คนต้น" เป็นตำแหน่งสำหรับของผู้ที่ทำหน้าที่ติดต่อสื่อสารกับวิญญาณของฝ่ายผีเทวดา เมื่อสมาชิกในชุมชนจะจัดทำพิธีกรรมใดๆขึ้นก็ตามเกี่ยวกับการเซ่นไหว้ผีเทวดา ต้องมาแจ้งให้คนต้นรับทราบ เพื่อคนต้นจะได้บอกกล่าวให้ผีเทวดาทราบและอัญเชิญมารับการเซ่นไหว้ และ "กวน" เป็นตำแหน่งสำหรับของผู้ที่ทำหน้าที่ติดต่อสื่อสารกับวิญญาณของฝ่ายผีเจ้านาย ปัจจุบันที่บ้านโคก และบ้านหนองตาสามมีจำนวนครอบครัวที่นับถือผีเจ้านายมากกว่าผีเทวดา บทบาทของกวนจึงจึงมีมากกว่าคนต้น

กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนมีการจัดระบบและแบ่งหน้าที่ของผู้ประกอบพิธีโดยในสมัยก่อนมีผู้ประกอบพิธีเรียกว่า เจ้าจ้ำ เป็นผู้นำเครื่องเซ่นสำหรับการไหว้ศาลเจ้าพ่อหรือเครื่องเซ่นสำหรับการเลี้ยงผีบรรพบุรุษมอบให้แก่ผีที่เซ่นไหว้ ซึ่งจากการสอบถามผู้รู้ในหมู่บ้านกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนพบว่า ปัจจุบันผู้ทำหน้าที่ เจ้าจ้ำ ในหมู่บ้านไม่มีแล้ว ผู้ทำพิธีที่สมาชิกให้ความเชื่อถือเปลี่ยนจากเจ้าจ้ำ และคนทรง เป็นเพียงผู้นำพิธีที่มีบทบาทสำคัญ

ส่วนกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยพบว่าไม่มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้ประกอบพิธีที่แน่นอน แต่เป็นความช่วยเหลือร่วมมือของคนในชุมชน ความเชื่อเรื่องผู้ประกอบพิธีที่สามารถติดต่อสื่อสารกับดวงวิญญาณหรือผีได้นั้นไม่ปรากฏในกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย

๒) เครื่องแต่งกายประกอบพิธีกรรม กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำยังคงยึดถือและปฏิบัติในเรื่องการประกอบพิธีกรรมที่เคร่งครัด โดยเมื่อมีการจัดพิธีกรรมครั้งใหญ่ เช่น พิธีเสนเรือน สมาชิกในครอบครัวจะต้องสวมเครื่องแต่งกายดั้งเดิมของชุมชนทุกคน เรียกว่า "เสื้อฮี" ในพิธีเสนเรือน ซึ่งถือเป็นพิธีสำคัญในการเลี้ยงผีบรรพบุรุษ ซึ่งญาติพี่น้องที่สืบตระกูลเดียวกัน เลี้ยงผีเดียวกันจะมาร่วมในพิธีอย่างพร้อมหน้า รวมทั้งเพื่อนบ้านสมาชิกในชุมชนอีกจำนวนหนึ่ง ดังนั้นการที่สมาชิกในครอบครัวเดียวกับเจ้าบ้านสวมเครื่องแต่งกายเฉพาะจึงแสดงให้เห็นถึงความเป็นเจ้าภาพด้วยประการหนึ่ง และแสดงให้สมาชิกในครอบครัวเดียวกันได้ทราบว่ามีใครบ้างที่เป็นสมาชิกนับถือเดียวกัน

ส่วนในกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง ไทพวน และไทกูย พบว่า ด้วยสภาพสังคมและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป แม่บ้านหรือลูกผู้หญิงในบ้านไม่ได้ทำหน้าที่ดูแลบ้านเรือน ทำงานบ้านอย่างเช่นสมัยก่อน แต่ต้องทำงานนอกบ้านด้วย จึงไม่มีเวลาทอผ้า ย้อมผ้า และตัดเย็บเอง จึงอาศัยซื้อตามท้องตลาดสะดวกกว่า เมื่อมีงานพิธีในโอกาสสำคัญคนเฒ่าคนแก่ในชุมชนอาจพอหาเครื่องแต่งกายแบบดั้งเดิมแต่โบราณมาใส่ให้เห็นอยู่บ้าง หรือหากเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมทางศาสนา คนเฒ่าคนแก่ในชุมชนก็อาจสวมใส่เสื้อผ้าสีขาวให้เหมาะกับงานบุญ แต่สำหรับคนรุ่นใหม่พบว่าจะสวมเสื้อผ้าที่เรียบร้อยสวยงามตามยุคสมัย หรืออาจนุ่งผ้าซิ่นและสวมเสื้อสวยงาม

๓) สถานที่ประกอบพิธีกรรม พบว่ามีสถานที่ในการประกอบพิธีกรรมที่คล้ายคลึงในกลุ่มชาติพันธุ์ทั้ง ๔ คือ ศาลเจ้าพ่อ วัด พื้นที่ทางการเกษตร และทางสามแพร่ง

กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำจะมีสถานที่ประกอบพิธีกรรมที่โดดเด่นเป็นอัตลักษณ์เฉพาะที่ยังสืบทอดมาจนทุกวันนี้ คือ ห้องผีเรือน หรือกะล้อห่อง หมายถึง ห้องที่เป็นห้องสี่เหลี่ยมเหมือนกล่อง เป็นห้องที่มีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับชาวไทรงดำ ใช้สำหรับการเซ่นไหว้ผีเรือนหรือผีบรรพบุรุษ กะล้อห่องจะอยู่ตรงมุมห้องตรงบริเวณเสาเอกของบ้าน บ้านของไททรงดำทุกหลังต้องมีการกั้นห้องเล็กๆไว้สำหรับทำเป็นกะล้อห่อง ชาวไททรงดำเชื่อกันว่า

สำหรับเป็นที่อยู่ของผีเรือน ห้องกะล้อห่องนี้ถือว่าเป็นห้องที่มีสำคัญมาก หากมีผู้ใดจะมานอนค้างที่บ้าน เจ้าของบ้านจะต้องบอกกล่าวแก่ผีเรือนให้ทราบ หรือหากมีแขกมาและจะมีการเลี้ยงเหล้ากัน เจ้าบ้านต้องรินเหล้าไปเซ่นผีเรือนในห้องกะล้อห่องก่อน มิเช่นนั้นอาจได้รับเคราะห์ ซึ่งการกระทำดังกล่าวเป็นการแสดงความเคารพต่อบรรพบุรุษนั่นเอง นอกจากนี้ยังมีข้อห้ามสำหรับคนที่นับถือผีคนละผีไม่ให้ไปในเข้าห้องกะล้อห่อง เพราะถือว่าเป็นการผิดผี จะทำให้ผีเรือนโกรธ และอาจจะทำให้เกิดอันตรายแก่เจ้าของบ้านได้

๔) เครื่องใช้ประกอบพิธีกรรม จากการศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ทั้ง ๔ พบว่า ลักษณะของเครื่องใช้ประกอบพิธีกรรมส่วนใหญ่คล้ายคลึงกัน เช่น พาน เป็นภาชนะขนาดใหญ่ที่ใช้สำหรับใส่เครื่องเซ่นในพิธีกรรมต่างๆของชาวไททรงดำ ทั้งเครื่องคาวและเครื่องหวาน มีดหมอ เป็นมีดประจำตัวของหมอผู้ประกอบพิธีสำหรับไว้ใช้ในการประกอบพิธีกรรมต่างๆ ธงตาเหลว เป็นสัญลักษณ์ของการป้องกันและบอกขอบเขต ไม่ให้สัตว์ป่าต่างๆ มาทำลายข้าวในไร่ จะเห็นว่ามีกฎหมายลงโทษคนที่ไปทำมิดีมิร้าย ไปขี้ไปเยี่ยว ช้าง ม้า วัว ควาย ไปละเมิดทำให้ไร่นาข้าวปลาเสียหาย สำหรับผูกติดกับพาน ถาด กระทง หรือชะลอมอันเป็นอุปกรณ์สำหรับใส่เครื่องเซ่นในพิธีต่างๆ เพื่อบ่งบอกว่าเป็นของที่จัดเตรียมมาสำหรับเซ่นไหว้ บางพิธีกรรมอาจมีธงสีอื่นนอกเหนือจากสีขาว เป็นต้น

ส่วนกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ อาจมีเครื่องใช้บางอย่างที่มีแตกต่างจากกลุ่มชาติพันธุ์อื่น เช่น ปับผีเรือน เป็นสมุดที่จดรวบรวมรายชื่อผีบรรพบุรุษในตระกูลที่นับถือผีเดียวกันที่ได้เสียชีวิตไปแล้ว และได้เชิญขึ้นไปอยู่ในห้องผีเรือนหรือห้องกะล้อห่องด้วย ปับผีเรือนจะมีรายชื่อผีบรรพบุรุษที่เสียชีวิตด้วยการตายดีทั้งหมด สำหรับเวลามีพิธีเสนเรือนหรือพิธีกรรมที่ต้องมีการเซ่นไหว้ผีเรือน ซึ่งจะต้องกล่าวเรียกชื่อผีบรรพบุรุษทั้งหมดมารับเครื่องเซ่น ก็จะอ่านรายชื่อจากสมุดจดรายชื่อหรือปับผีเรือน ปับผีเรือนจึงทำหน้าที่คล้ายสมุดจดรายชื่อผีบรรพบุรุษทั้งหมดเพื่อเวลาทำพิธีเสนหรือเซ่นไหว้จะได้สามารถเชิญมารับเครื่องเซ่นได้ครบถ้วน กระดูกคางหมู เป็นกระดูกคางหมูที่แห้งแล้วเก็บไว้เพื่อแสดงให้ทราบว่า บ้านนี้ได้ทำพิธีเสนเรือนไปแล้วจำนวนกี่ครั้ง ก็มีจำนวนคางหมูเท่านั้น แต่ส่วนมากจะเหลือไว้เพียง ๑ – ๒ อัน เพื่อให้ไม่ให้ดูรกรุ่งรังมากเกินไป วีหรือพัด เป็นอุปกรณ์ของหมอผู้ประกอบพิธีกรรมต่างๆ เช่น พิธีเสนเรือน เป็นต้น วีหรือพัดนี้มีลักษณะเป็นพัดทำจากขนนก ถือว่าเป็นขอมีครู และเป็นอุปกรณ์สำคัญสำหรับหมอเสนในการทำพิธี โดยขณะทำพิธีจะถือพัดหรือวีโบกไปมาด้วย พัดหรือวีนี้หมอเสนผู้น้อยจะต้องใช้ติดตัวทุกครั้งขณะทำพิธี แต่หมอเสนผู้ท้าวไม่ต้องมีพัดวี เป็นต้น

๕) เครื่องเซ่นประกอบพิธีกรรม จากการศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ทั้ง ๔ พบว่า ลักษณะของเครื่องใช้ประกอบพิธีกรรมส่วนใหญ่คล้ายคลึงกัน เช่น หัวหมู ไก่ ไข่ ข้าวตอกดอกไม้ ผลไม้ ยาเส้น บุหรี่ เหล้า น้ำ เป็นต้น อย่างก็ตามเครื่องเซ่นในพิธีกรรมมีการปรับเปลี่ยนไปตามสภาพเศรษฐกิจ เช่น เปลี่ยนจากหมูเป็นไก่ในยามที่ราคาหมูแพง เปลี่ยนจากยาเส้นเป็นบุหรี่เนื่องจากสามารถหาซื้อตามท้องตลาดได้ง่ายกว่า หรือมีการพึ่งพาอาศัยแบ่งหน้าที่รับผิดชอบในการจัดเตรียมเครื่องเซ่น เพื่อให้ได้เครื่องเซ่นครบถ้วนและดีที่สุดสมเกียรติของพิธีกรรม

อย่างไรก็ตามจากการศึกษาพบว่ากลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำนิยมนำแกงหน่อไม้เปรี้ยวมาเป็นเครื่องเซ่น และจากการสอบถามพบว่าเป็นเครื่องเซ่นสำคัญที่ต้องมีในทุกพิธีกรรมและต้องสืบทอดต่อไป สำหรับความเป็นมาหรือความหมายที่แท้จริงเป็นอย่างไร ไม่มีผู้ใดสามารถให้คำตอบได้

กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนและไทกูย มีเครื่องเซ่นประกอบพิธีกรรมที่สำคัญ คือ ข้าวหลาม ที่มาของการใช้ข้าวหลามมากจากคำบอกเล่าจากคนสมัยโบราณว่า ในสมัยก่อนการเดินทางไม่สะดวกสบายเช่นทุกวันนี้ และใช้ระยะเวลาในการเดินทางหลายวัน จึงต้องนำอาหารไปทานด้วยระหว่างการเดินทาง ข้าวหลามเป็นอาหารที่พกสะดวก หยิบทานได้สะดวก เมื่อทานเสร็จแล้วสามารถทิ้งกระบอกได้เลย ไม่เกะกะรุงรังหรือเป็นภาระ และสามารถเก็บไว้ได้นาน นอกจากนี้ยังถือเป็นอาหารพิเศษที่สมัยก่อนนิยมทำเมื่อได้ข้าวใหม่ จึงสืบทอดการความคิดอันกว้างไกลของบรรพบุรุษด้วยการนำข้าวหลามมาเป็นเครื่องเซ่น

ส่วนกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนมีจัดเตรียมเครื่องเซ่นรวมใส่ห่อทั้งเครื่องคาวเครื่องหวาน เพื่อนำไปวางไว้ตามโคนต้นไม้ หรือพื้นดินบริเวณวัดเพื่อให้ผีบรรพบุรุษมารับเครื่องเซ่น

๖.๖ บทบาทของความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆในจังหวัดสุพรรณบุรี

ความเชื่อเรื่องการนับถือผีมีบทบาทต่อกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน และกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย จังหวัดสุพรรณบุรี มีบทบาทสำคัญในฐานะที่เป็นสิ่งควบคุมพฤติกรรมของคนในชุมชน ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม สร้างขวัญและกำลังใจ สร้างสำนึกความเป็นชาติพันธุ์ สร้างความสัมพันธ์ภายในครอบครัว รวมทั้งการดำรงและสืบทอดวัฒนธรรม จากการศึกษาวิจัยพบว่าความเชื่อเรื่องการนับถือผีมีบทบาทต่อกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำและกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งอย่างชัดเจนทั้ง ๖ ด้าน ขณะที่กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนและกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยยังปรากฏความเชื่อเรื่องการนับถือที่มีบทบาทต่อกลุ่มชาติพันธุ์ แต่ไม่ชัดเจนมากนัก

๑) **ควบคุมพฤติกรรมของคนในชุมชน** กลุ่มชาติพันธุ์ทั้ง ๔ ยังคงมีความเชื่อเรื่องการนับถือผี โดยเฉพาะอย่างยิ่งผีบรรพบุรุษประจำชุมชน หรือ ศาลเจ้าพ่อประจำหมู่บ้านและผีบรรพบุรุษประจำครอบครัวหรือผีเรือน โดยมีความเชื่อว่าผีบรรพบุรุษเป็นผู้คุ้มครองลูกหลานสมาชิกในชุมชนให้ปลอดภัย นอกจากนี้ผีบรรพบุรุษยังมีอำนาจเหนือธรรมชาติที่สามารถบันดาลทั้งคุณและโทษให้แก่สมาชิกในครอบครัวหรือชุมชนได้ กลุ่มชาติพันธุ์จึงจัดพิธีกรรมเพื่อเซ่นไหว้ให้ผีบรรพบุรุษเกิดความพึงพอใจ เพื่อให้ครอบครัวได้รับความสุข

กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน และกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งมีความเคารพยำเกรงในผีบรรพบุรุษอย่างชัดเจน โดยนอกเหนือจากการจัดพิธีเซ่นไหว้ครั้งใหญ่ซึ่งถือเป็นพิธีกรรมสำคัญของชุมชนแล้ว ในการดำเนินชีวิตตามปกติประจำวันยังพบว่า เมื่อจะประกอบการกิจการงานใดก็ตามก็จะต้องมีการบอกกล่าวให้ผีบรรพบุรุษรับทราบ เพื่อให้ช่วยคุ้มครองให้กิจการงานต่างๆสำเร็จลุล่วงด้วย นอกจากนี้ยังเชื่อว่าผีบรรพบุรุษสามารถหยั่งรู้พฤติกรรมต่างๆของสมาชิกในชุมชน ดังนั้นหากบุคคลใดมีความประพฤติไม่เหมาะสม ขัดต่อหลักจารีตหรือข้ออันควรปฏิบัติ แม้จะไม่มีผู้อื่นรู้เห็น แต่ผีบรรพบุรุษรู้เห็น และจะลงโทษให้เกิดอันตรายตั้งแต่ขั้นเจ็บป่วยถึงขั้นเสียชีวิตได้

กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน และกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งให้ความสำคัญกับการประพฤติตนในถูกต้องตามจารีตประเพณี จะเห็นว่าระบบการควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในชุมชนปรากฏทั้งระดับชุมชน โดยมีศาลเจ้าพ่อประจำหมู่บ้านเป็นสิ่งกำหนดและควบคุมพฤติกรรม หากประพฤติตนอยู่ในทางที่ไม่ถูกไม่ควร อาจได้รับการลงโทษจากศาลเจ้าพ่อประจำชุมชนได้ ส่วนระดับครอบครัวพบว่ากลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำมีความเชื่อที่โดดเด่นโดยมีห้องผีเรือนซึ่งเชื่อว่าเป็นที่อยู่ของผีเรือนหรือผีบรรพบุรุษที่ได้เสียชีวิตลงและลูกหลานได้อัญเชิญมาอยู่ที่ “กะล้อ

ห่อง” เพื่อคอยคุ้มครองดูแลลูกหลาน ดังนั้นหากลูกหลานหรือสมาชิกคนในครอบครัวประพฤติดี ผีเรือนก็จะให้คุณโดยการคุ้มครองให้ปลอดภัยและประสบความสำเร็จในชีวิต แต่หากมีความประพฤติไม่เหมาะสม ก็อาจถูกผีเรือนลงโทษได้เช่นกัน

ด้วยเหตุดังกล่าว กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน และกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง จึงดำรงชีวิตอยู่ในสังคมด้วยการประพฤติดีทั้งกาย วาจา และใจ ด้วยเชื่อว่าผีบรรพบุรุษจะคอยคุ้มครองปกป้องสมาชิกในชุมชนให้ปลอดภัย มีความสุข หากบุคคลนั้นประพฤติและปฏิบัติตนอยู่ในระเบียบวินัยตามประเพณี ความเชื่อดังกล่าวเป็นการเป็นเครื่องเตือนสติรวมทั้งควบคุมพฤติกรรมให้สมาชิกในชุมชนประพฤติตนให้เหมาะสมเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

อย่างไรก็ตามสำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ไทญ้อไม่พบว่าความเชื่อเรื่องการนับถือผีมีบทบาทต่อการควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคมอย่างเด่นชัด แต่สมาชิกในชุมชนยังคงให้ความสำคัญกับการประพฤติปฏิบัติให้ถูกต้องตามธรรมนองครองธรรมและจารีตประเพณี โดยมีความเชื่อเรื่อง “ผิดผี” อยู่บ้างจำนวนหนึ่ง แต่ส่วนใหญ่เกรงจะเป็นที่ติฉินนินทาของคนในสังคม เกรงว่าสังคมจะไม่ยอมรับ และกลัวจะโดนผู้ใหญ่ลงโทษ

๒) ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ความเชื่อเรื่องการนับถือผีและพิธีกรรมต่างๆที่เกี่ยวกับการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง และกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน ล้วนปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมให้แก่สมาชิกในกลุ่มชาติพันธุ์อย่างลึกซึ้ง คุณธรรมและจริยธรรมที่เห็นได้เด่นชัดที่สุดคือ ความกตัญญูกตเวทีต่อบรรพบุรุษ โดยจะเห็นได้ว่าการให้ความสำคัญกับพิธีกรรมการบูชาศาลเจ้าพ่อและพิธีเสนเรือนซึ่งเป็นพิธีเซ่นไหว้ผีบรรพบุรุษของกลุ่มชาติพันธุ์ไททรวดำซึ่งถือเป็นพิธีกรรมยิ่งใหญ่และสำคัญสำหรับชาติพันธุ์

ตามความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำนั้น ให้ความนับถือและความสำคัญต่อผีเรือนหรือผีบรรพบุรุษอย่างยิ่ง ดังนั้นจึงต้องมีการสืบสกุลของตระกูลด้วยการสืบผี การสืบผีเป็นข้อปฏิบัติที่กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำทุกครอบครัวของยึดถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ทั้งนี้หากพ่อแม่ยังมีชีวิตอยู่ก็ไม่ต้องเลี้ยงผี แต่หากพ่อแม่เสียชีวิตแล้วจะจะสามารถสืบผีได้ โดยยึดถือเพศชายเป็นหลัก เริ่มนับจากพ่อบ้านผู้สืบสกุลจากบรรพบุรุษ หากต้องหาผู้สืบสกุลคนต่อไปต้องเลือกจากลูกชายหรือเพศชายคนใดคนหนึ่งเท่านั้น ห้ามเป็นเพศหญิงโดยเด็ดขาด เพราะลูกสาวเมื่อแต่งงานออกเรือนแล้วก็ต้องไปสืบผีทางฝ่ายสามี หากไม่มีลูกชายจะเลือกหลานชายหรือผู้ที่อาศัยอยู่ในบ้านที่เป็นเพศชายแทนก็ได้เป็นผู้สืบสกุลทำพิธีต่อไป หรือหากบ้านใดมีแต่ลูกสาวก็อาจให้ลูกสาวสืบผีแทนได้ โดยเมื่อแต่งงานแล้วมีลูกก็ให้ลูกเป็นผู้สืบผีแทน แต่หากบ้านใดมีลูกชายหลายคน คนที่อยู่กับพ่อแม่จะเป็นผู้สืบผีต่อจากพ่อแม่ ส่วนลูกที่แยกออกไปอยู่ที่อื่นเมื่อพ่อแม่ตายก็จะรับเลี้ยงผีได้ ซึ่งการสืบผีนี้เป็นอีกหนึ่งความเชื่อที่สะท้อนให้เห็นเรื่องการแสดงความกตัญญูต่อผีบรรพบุรุษที่ต้องตอบแทนคุณแม้ได้เสียชีวิตลงแล้ว

พิธีกรรมสำคัญอีกพิธีกรรมหนึ่ง คือ พิธีเสนเรือน ซึ่งเป็นพิธีที่จัดขึ้นด้วยความเชื่อว่าผีบรรพบุรุษที่ได้เสียชีวิตลงยังคงคอยดูแลคุ้มครองลูกหลานในครอบครัวให้สงบสุขและปลอดภัย ในพิธีเสนเรือนจะมีการจัดเตรียมเครื่องเซ่นอย่างดีและมีการเตรียมการไว้ล่วงหน้า เพื่อให้มีเครื่องเซ่นที่ดีที่สุดสำหรับการเซ่นไหว้ผีเรือนในพิธีเสนเรือน เพื่อแสดงความระลึกถึง แสดงความขอบคุณ และแสดงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ หากปล่อยให้ผีเรือนอดอยาก ไม่จัดพิธีเซ่นไหว้ อาจทำให้เกิดการเจ็บป่วยหรือเกิดเหตุอันนำมาซึ่งความทุกข์ใจแก่ตนเองและครอบครัว รวมถึงการไม่เป็นที่ยอมรับของคนในสังคมอีกด้วย เนื่องจากจะได้ชื่อว่าเป็นผู้ไม่รู้จักบุญคุณบรรพบุรุษ นอกจากนี้ใน

พิธีปาดตงข้าวใหม่ ซึ่งเป็นพิธีที่ชาวไททรงดำจัดขึ้นหลังการเก็บเกี่ยวข้าวเสร็จ โดยจะทำปีละ ๑ ครั้ง เมื่อเก็บเกี่ยวข้าวเสร็จ ชาวไททรงดำจะอัญเชิญผีเรือนมากินข้าวใหม่ เพื่อให้ผีเรือนได้กินข้าวใหม่ซึ่งถือว่าเป็นของดีก่อน เพื่อเป็นสิริมงคลแก่ตนเองและครอบครัว ให้กินดีอยู่ดี มีความสุข ได้ผลผลิตที่อุดมสมบูรณ์ เรียกว่าการทำปาดตงข้าวใหม่เปรียบเสมือนการบอกว่าไม่ว่าจะทำการงานใดก็แล้วแต่ควรนึกถึงและตอบแทนคุณบรรพบุรุษก่อนเป็นอันดับแรก

นอกจากนี้แม้ในการประกอบพิธีกรรมการนับถือผีที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพจะพบว่า เป็นไปในลักษณะการตอบแทนคุณ การระลึกถึงบุญคุณที่ได้คุ้มครองและดูแลผลผลิตได้เจริญงอกงาม เช่น พิธีทำขวัญข้าวขึ้นยุ้ง หรือพิธีสู่ขวัญแม่โพสพ โดยจะมีเครื่องเซ่นไหว้ต่างๆ เพื่อเป็นการแสดงความขอบคุณ และแสดงความกตัญญูต่อแม่โพสพ ผีนา ผีตาแฮก ผีเมล็ดข้าว ซึ่งเป็นผีที่คุ้มครองไร่นา คุ้มครองต้นข้าว และช่วยดูแลให้ผลิตผลทางการเกษตรให้ออกดอกออกผลงอกงาม เป็นต้น

กลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย บ้านโพธิ์ และบ้านสนามคลี อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี ในประเด็นบทบาทของการนับถือผีต่อการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม พบว่า ความเชื่อเรื่องผีที่ปรากฏอยู่ในวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยไม่ชัดเจนมากนัก เนื่องจากสภาพแวดล้อม สภาพสังคม สภาพเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป อีกทั้งความเชื่อเรื่องทางศาสนาได้เข้ามามีบทบาทชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยมากขึ้น ทำให้ระบบความเชื่อเรื่องผีปรากฏไม่ชัดเจน และพิธีกรรมเพื่อตอบสนองความเชื่อเรื่องการนับถือผีที่สมาชิกในชุมรู้จักมีไม่มากนัก จากการสอบถามกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย บ้านโพธิ์ และบ้านสนามคลี อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี จะรู้จักประเพณีพระแขมากที่สุด ซึ่งเป็นประเพณีเกี่ยวกับการเสี่ยงทายเพื่อการประกอบประกอบอาชีพทางการเกษตรว่าจะได้น้ำท่าบริบูรณ์ดีหรือไม่ แต่ไม่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องการนับถือ พิธีกรรมที่สมาชิกในกลุ่มชาติพันธุ์รู้จักรองลงมา คือ พิธีไหว้ศาลเจ้าพ่อ ซึ่งจัดเป็นประจำทุกปี ถือเป็นพิธีกรรมเกี่ยวกับการนับถือที่กลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยรู้จักมากที่สุด และถือว่าเป็นพิธีกรรมที่ใหญ่มากที่สุด ส่วนพิธีไหว้ผีย่าหม้อนั้นเป็นความเชื่อของกลุ่มผู้อาวุโสในชุมชน อายุประมาณ ๗๐ ปีขึ้นไป ส่วนผู้ที่มีอายุน้อยกว่า ๗๐ ปีลงมา ไม่มีใครมีผีย่าหม้อบูชาอยู่ที่บ้าน ดังนั้นความเชื่อเรื่องผีจึงมีบทบาทปรากฏอยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์น้อยมาก อย่างไรก็ตามพิธีกรรมการไหว้ศาลเจ้าพ่อซึ่งกลุ่มชาติพันธุ์ถือว่าเป็นพิธีเกี่ยวกับการนับถือผีที่สำคัญที่สุด เป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นคุณธรรมจริยธรรมพื้นฐานที่ไม่แตกต่างจากกลุ่มชาติพันธุ์คือ ความกตัญญูกตเวที ส่วนการเซ่นไหว้ผีบรรพบุรุษนั้น แม้ว่าจะไม่มีการประกอบพิธีกรรมเพื่อการเซ่นไหว้ควงวิญญาณบรรพบุรุษตามพิธีกรรมดั้งเดิม หากแต่เป็นการประกอบพิธีทางศาสนา โดยการทำบุญเลี้ยงพระ และอุทิศส่วนกุศลให้แก่บรรพบุรุษผู้ล่วงลับ สิ่งเหล่าขังคงแสดงให้เห็นว่ากลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยยังคงได้รับการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมพื้นฐานโดยความเชื่อดั้งเดิม หากแต่มีการการปรับเปลี่ยนพิธีกรรมตามบริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป จากการสอบถามพบว่าในอดีตความเชื่อเรื่องผีน่าจะมีบทบาทสำคัญในการกำหนดพฤติกรรมมนุษย์ และปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม หากแต่ในปัจจุบันเมื่อสภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไป จริยธรรมคุณธรรมตลอดจนพฤติกรรมของสมาชิกในชุมชนถูกกำหนดโดยอิทธิพลทางศาสนา และขนบปฏิบัติแห่งชุมชนซึ่งได้รับอิทธิพลจากชาวไทยภาคกลางพื้นถิ่นเข้ามามีบทบาทในชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยมากขึ้น

๓) สร้างขวัญและกำลังใจ กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง และกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน ให้ความสำคัญกับความเชื่อเรื่องการนับถือผีในบทบาทของการสร้างขวัญและกำลังใจคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ พิธีกรรมการที่เกี่ยวข้องกับการนับถือผีเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างขวัญและกำลังใจในการดำเนินชีวิตของสมาชิกในกลุ่ม

ชาติพันธุ์อย่างดียิ่ง เนื่องด้วยมูลเหตุแรกของการเกิดความเชื่อเรื่องการนับถือผีอันเป็นความเชื่อดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ เป็นผลมาจากความกลัวและความรู้สึกไม่มั่นใจถึงความปลอดภัยในการดำเนินชีวิต เช่น เมื่อเกิดความไม่มั่นใจว่ากาทำนาทำไร่ในปีนี้จะได้ผลดีมากน้อยเพียงไร เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจในการประกอบอาชีพ จึงทำพิธีไหว้ผีนา ไหว้แม่โพสพ ตลอดจนสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่อำนาจเหนือธรรมชาติทั้งหลาย เพื่อบอกกล่าวบนบานให้เกิดความมั่นใจและสบายใจว่าผีนา แม่โพสพ และผู้มีอำนาจเหนือธรรมชาติจะช่วยคุ้มครองและดูแลให้ต้นข้าวออกรวงเจริญงอกงามอุดมสมบูรณ์ เมื่อเกิดความไม่สบายใจถึงความปลอดภัยในชีวิตของสมาชิกในครอบครัว จึงทำพิธีเซ่นไหว้ผีเรือน บอกกล่าวผีเรือนให้ช่วยคุ้มครองดูแลบ้านและสมาชิกในครอบครัวให้ปลอดภัย ให้รอดพ้นจากภยันตรายทั้งหลายทั้งปวง ให้สมาชิกในครอบครัวมีความร่มเย็นเป็นสุข หรือหากเกิดความไม่สบายใจ ทุกข์ใจในอาการเจ็บไข้ไม่สบายของสมาชิกในครอบครัว จึงจัดพิธีเรียกขวัญหรือตามขวัญผู้ป่วย ทำพิธีแก้เคราะห์สะเดาะเคราะห์เพื่อเป็นอีกหนทางในการรักษาผู้ป่วยควบคู่ไปกับการรักษากับหมอแผนปัจจุบัน การทำพิธีนี้นอกจากจะสร้างความสบายใจให้แก่สมาชิกในครอบครัวด้วยว่าผู้ป่วยต้องหายจากการเจ็บไข้แล้ว ยังสร้างขวัญและกำลังใจให้ผู้ป่วยเข้มแข็งและต่อสู้กับโรคภัยอีกด้วย เพราะเมื่อผู้ป่วยมีกำลังใจที่เข้มแข็งแล้วย่อมส่งผลดีต่อสุขภาพทางร่างกายด้วย เป็นต้น

ส่วนกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย บ้านโพธิ์ และบ้านสนามคลี อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี ในประเด็นบทบาทของการนับถือผีต่อการสร้างขวัญและกำลังใจ พบว่า ความเชื่อเรื่องผีที่ปรากฏอยู่ในวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยไม่ชัดเจนมากนัก เนื่องจากสภาพแวดล้อม สภาพสังคม สภาพเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป อีกทั้งความเชื่อเรื่องทางศาสนาได้เข้ามามีบทบาทชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยมากขึ้น ทำให้ระบบความเชื่อเรื่องผีปรากฏไม่ชัดเจน อย่างไรก็ตามพบว่ากลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยยังคงให้ความเชื่อถือศรัทธาต่อศาลเจ้าพ่อ ซึ่งถือเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำชุมชน และได้จัดพิธีเซ่นไหว้ครั้งใหญ่เป็นประจำทุกปี หากต้องการบนบานศาลกล่าวในเรื่องใดก็มักจะมาทำพิธีที่ศาลเจ้าพ่อ ความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยจึงมีลักษณะผสมผสานระหว่างความเชื่อดั้งเดิมและความเชื่อทางศาสนาอยู่มาก จนอาจกล่าวได้ว่าหากกล่าวถึงขวัญและกำลังใจของกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย บ้านโพธิ์ และบ้านสนามคลี อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี ก็คงเป็นไปในลักษณะผสมผสานกันเช่นกันระหว่างพระพุทธศาสนาและความเชื่อเรื่องผี

๔) **สร้างสำนึกความเป็นชาติพันธุ์** กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง และกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน ให้ความสำคัญกับความเชื่อเรื่องการนับถือผีในบทบาทของการสร้างขวัญและกำลังใจคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ กลุ่มชาติพันธุ์ทั้ง ๔ อพยพเข้าตั้งถิ่นฐานอยู่ในประเทศไทยเป็นเวลานานหลายชั่วอายุคน ในยุคแรกอาจเกิดความแตกต่างจากกลุ่มคนไทยพื้นถิ่นภาคกลางอยู่บ้างในหลายเรื่อง ทั้งชีวิตความเป็นอยู่ ภาษาและวัฒนธรรม ดังนั้นพิธีกรรมและความเชื่อต่างๆของกลุ่มชาติพันธุ์จึงเป็นส่วนสำคัญในการสร้างสำนึกแห่งความเป็นชาติพันธุ์เดียวกันของสมาชิกในชุมชน สร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในชุมชน ทำให้เกิดความสามัคคี และความช่วยเหลือเกื้อกูล เพื่อสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเองและดำรงอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข พิธีกรรมต่างๆของกลุ่มชาติพันธุ์จึงเน้นในเรื่องการสร้างพลังแห่งความสำนึกในชาติพันธุ์เป็นสำคัญ รวมถึงแสดงความเป็นเอกลักษณ์และอัตลักษณ์แห่งความเป็นชาติพันธุ์อย่างเข้มแข็ง ดังจะเห็นได้จากความเชื่อในเรื่องศาลเจ้าพ่อประจำชุมชนซึ่งเป็นความเชื่อร่วมกันของคนในชุมชน ว่าดวงวิญญาณเจ้าพ่อที่สถิตอยู่ ณ ศาลเจ้าพ่อนั้นคือวิญญาณของบรรพบุรุษที่เป็นผู้กล้าและประกอบด้วยคุณงามความดีที่ควรแก่การเป็นแบบอย่าง และควรแก่การเคารพสักการะ ศาลเจ้าพ่อจึงเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เป็นศูนย์รวมใจของสมาชิกในชุมชน และสมาชิกในชุมชนจะจัดพิธีไหว้ศาลเจ้าพ่อเป็นประจำทุกปี นับว่าเป็น

พิธีกรรมระดับชุมชนพิธีกรรมเดียวและยิ่งใหญ่ที่สุด ที่สมาชิกในกลุ่มชาติพันธุ์ร่วมหมู่บ้านจะมาร่วมงานกันอย่างคับคั่งด้วยแรงศรัทธา ซึ่งเป็นการแสดงถึงความเป็นอันหนึ่งเดียวกันของคนในชุมชน และความเข้มแข็งในเรื่องสำนึกแห่งชาติพันธุ์

ในเรื่องนี้กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งมีลักษระที่ปรากฏให้เห็นเด่นชัด คือ เมื่อแรกตั้งชุมชนนั้นมีสมาชิกกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งอยู่เพียงไม่กี่ครัวเรือน มีการช่วยเหลือพึ่งพากันจนเปรียบเสมือนพี่น้องกัน โดยมีความเชื่อเรื่องผีมีร้อยรัดและสร้างสำนึกว่านับถือผีบรรพบุรุษเดียวกัน ปัจจุบันสามารถขยายจำนวนครอบครัวออกไปเป็นหลายร้อยครัวเรือน และความเชื่อเรื่องการนับถือยังคงดำรงอยู่เพื่อสืบทอดและสร้างสำนึกความเป็นหนึ่งอันเดียวกันของคนในสังคม ด้วยเหตุดังกล่าวสมาชิกในชุมชนทุกคนจึงมีความผูกพันใกล้ชิดเสมือนหนึ่งว่าเป็นพี่น้องตระกูลกันทั้งหมดในชุมชน จากการสำรวจกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งที่บ้านโคกพบว่า ทั้งหมู่บ้านจะมีนามสกุลเพียง ๒ นามสกุลเท่านั้น “แก้วสระเสน” และ “ลีสุขสาม” สมาชิกในชุมชนจึงถือว่าเป็นพี่น้องที่คอยให้ความช่วยเหลือและดูแลกันและกัน ดังนั้นไม่ว่าครอบครัวใดจะจัดงานมงคลใด จัดพิธีกรรม สมาชิกในชุมชนจะร่วมมือช่วยเหลือกันประดุจเป็นเครือญาติกัน ความเข้มแข็งแห่งชุมชนที่ถูกปลูกฝังมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษจึงส่งผลกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งรวมกลุ่มกันเป็นชาติพันธุ์ที่มีความผูกพันกันแนบแน่น แม้ว่าในปัจจุบันจะไม่ปรากฏความเชื่อเรื่องการสืบผีแล้ว แต่ความเชื่อเรื่องผียังมีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตและสร้างความอันหนึ่งอันเดียวกันของคนชุมชน

ส่วนกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย พบว่า ในปัจจุบันเมื่อความเชื่อเรื่องผีมีบทบาทต่อชุมชนน้อยลง สำนึกแห่งความเป็นชาติพันธุ์ยังคงดำรงอยู่ด้วยวิถีปฏิบัติแห่งชุมชนเป็นสำคัญ นั่นคือ ความสมานสามัคคี ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน จนเกิดเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง ซึ่งวิถีปฏิบัตินี้น่าจะได้รับการปลูกฝังมาจากความเชื่อเรื่องผีและการประกอบพิธีกรรมต่างๆในครั้งอดีต เพราะในปัจจุบันแม้ความเชื่อเรื่องผีจะลดบทบาทลง พิธีกรรมเรื่องผีตามความเชื่อดั้งเดิมปรากฏอยู่ไม่มากนัก แต่ลักษณะความร่วมมือร่วมใจกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวจากอดีตยังสะท้อนให้เห็นให้การดำเนินชีวิตและการประกอบกิจกรรมต่างๆของชุมชน และที่เห็นเด่นชัดที่สุดนาจะเป็นพิธีไหว้ศาลเจ้าพ่อ ที่ถึงแม้สภาพแวดล้อม สภาพสังคม และสภาพเศรษฐกิจจะเปลี่ยนแปลงไป อิทธิพลทางพระพุทธศาสนาเข้ามามีบทบาทมากขึ้น แต่ความศรัทธาต่อศาลเจ้าพ่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำชุมชนยังคงดำรงอยู่ และมีการจัดพิธีกรรมอย่างสม่ำเสมอทุกปี โดยที่สมาชิกในชุมชนต่างมาร่วมพิธีกันอย่างพร้อมเพรียง แสดงให้เห็นสัญลักษณ์ของความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย

๕) สร้างความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ในประเด็นบทบาทความเชื่อเรื่องการนับถือผีที่มีต่อการสร้างสัมพันธ์ภายในครอบครัวนั้น พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำมีบทบาทเด่นชัดที่สุด กล่าวคือ หากกล่าวว่าพิธีบูชาศาลเจ้าพ่อเป็นพิธีกรรมเพื่อสร้างความสำนึกแห่งความเป็นชาติพันธุ์ หรือสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกระดับชุม ก็อาจกล่าวได้ว่าพิธีเสนเรือนเป็นพิธีที่เสริมสร้างความสัมพันธ์ของสมาชิกระดับครอบครัว จากการศึกษาความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ บ้านดอนมะเกลือ และบ้านหนองโอ่ง อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ระบบความเชื่อเรื่องการนับถือผีบรรพบุรุษเป็นสิ่งสำคัญที่ส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีให้เกิดขึ้นระหว่างสมาชิกในครอบครัว ทำให้ญาติพี่น้องในครอบครัว ซึ่งอาจจะย้ายไปอยู่หมู่บ้านอื่น ตำบลอื่น จังหวัดอื่น กลับมาร่วมประกอบพิธีกันอย่างพร้อมหน้า เช่น พิธีเสนเรือนซึ่งนับเป็นพิธีกรรมสำคัญระดับครอบครัว ยึดแนวคิดในเรื่องการนับถือผีเดียวกันเป็นเกณฑ์ และสร้างความรู้สึกร่วมระหว่างสมาชิกในครอบครัวเดียวกัน การจัดพิธีเสนเรือนทุกครั้ง

จะพร้อมด้วยบรรดาญาติพี่น้องที่นับถือผีเดียวกันมาร่วมงานเพื่อแสดงความกตัญญูต่อผีบรรพบุรุษเดียวกัน อีกทั้งแสดงความมีน้ำใจ ความผูกพัน และความสามัคคีระหว่างคนในครอบครัวหรือระหว่างญาติพี่น้องที่นับถือผีเดียวกัน จะเห็นได้ว่าญาติพี่น้องที่นับถือผีเดียวที่มารวมงานต่างมีบทบาทหน้าที่ที่รับผิดชอบร่วมกันทุกคน เช่น บุตรชายของเจ้าบ้านทำหน้าที่ดำเนินการเกือบทุกอย่างในพิธีเสนเรือน ตั้งแต่การเชิญหมอเสนเพื่อกำหนดวันทำพิธี การเชิญญาติพี่น้องตลอดจนสมาชิกในชุมชนให้มาร่วมงาน บุตรสาวและญาติที่เป็นผู้หญิงรับหน้าที่จัดเตรียมอุปกรณ์และเครื่องเซ่นต่างที่ต้องใช้ในพิธี ผู้เป็นเขยทำหน้าที่หาบหมูขึ้นห้องผีเรือนและต้องชำแหละหมูให้ถูกต้องตามประเพณี เป็นต้น ทั้งนี้ในการประกอบพิธีเสนเรือน ญาติพี่น้องที่นับถือผีเดียวกันทุกคนต้องสวมเสื้อฮีเพื่อแสดงความเป็นเครือญาติกัน

พิธีเสนเรือนเป็นพิธีกรรมที่สมาชิกกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำยังคงปฏิบัติสืบทอดกันมาอย่างเคร่งครัด จึงกล่าวได้ว่าพิธีเสนเรือนเป็นพิธีกรรมที่ส่งเสริมความสัมพันธ์ระบบเครือญาติให้กระชับและแนบแน่น

ส่วนกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งและกลุ่มชาติพันธุ์มีลักษณะคล้ายคลึงกัน คือ เมื่อสมาชิกในครอบครัวมีความเชื่อเรื่องการนับถือผีโดยเฉพาะผีบรรพบุรุษอันเป็นความเชื่อในระดับครอบครัว ไม่ว่าจะแสดงออกด้วยการประกอบพิธีทางศาสนาที่วัด หรือการประกอบพิธีกรรมตามธรรมเนียมของกลุ่มชาติพันธุ์ก็ตาม แต่เป็นกิจกรรมที่สมาชิกในครอบครัวได้กระทำร่วมกัน เช่น การจัดเตรียมข้าวปลาอาหารสำหรับใส่บาตร เลี้ยงพระ การจัดเตรียมเครื่องเซ่นเพื่อนำไปเซ่นไหว้แก่ผี เป็นกิจกรรมที่สมาชิกในครอบครัวได้ทำร่วมกัน อีกทั้งเป็นโอกาสดีที่ได้เชิญเครือญาติมาร่วมพิธีด้วย นอกจากนี้ยังทำให้สมาชิกรุ่นใหม่ได้รู้จักบรรพบุรุษที่ได้เสียชีวิตลงไปแล้ว และรู้จัก เครือญาติที่ยังมีชีวิตอยู่เพื่อกระชับความสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น

สำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยนั้น พบว่า ความเชื่อเรื่องผีที่ปรากฏอยู่ในวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยไม่ชัดเจนมากนัก อีกทั้งมีบทบาทน้อยลง หากเป็นบทบาทการสร้างสัมพันธ์ภายในครอบครัวโดยทางตรงพบว่าไม่มีปรากฏให้เห็นในปัจจุบัน เนื่องจากกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยไม่มีความเชื่อเรื่องการสืบผี ไม่ว่าจะเป็นผีเจ้านายหรือผีเทวดาหรือผีบรรพบุรุษประจำชุมชนและประจำครอบครัว แต่หากเป็นโดยทางอ้อมจากการประกอบพิธีกรรมจัดเตรียมเครื่องเซ่นไหว้บูชาในงานไหว้ศาลเจ้าพ่อก็อาจก่อให้เกิดความสัมพันธ์ในครอบครัวขึ้นบ้าง แต่ไม่ประเด็นหลักเช่นเดียวกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นเนื่องจากสภาพแวดล้อม สภาพสังคม สภาพเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวเกิดจากการประกอบอาชีพ การดำเนินชีวิตตามวิถีปกติ และเป็นความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นตามสภาพของสังคมชนบท

๖) ดำรงและสืบทอดวัฒนธรรม จากการศึกษาความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง และกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนพบว่า ระบบความเชื่อเรื่องการนับถือผีและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนับถือของกลุ่มชาติพันธุ์ยังปรากฏอยู่อย่างเด่นชัดโดยเฉพาะในกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ โดยกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำยังคงดำรงรักษา ถ่ายทอด และสืบทอดความเชื่อและพิธีกรรมอันเป็นวัฒนธรรมประจำกลุ่มชาติพันธุ์จากรุ่นสู่รุ่น เช่น การสืบทอดความเชื่อเรื่องการนับถือผีโดยบุตรชายผู้สืบสกุล ตามความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำให้ความนับถือและความสำคัญต่อผีเรือนหรือผีบรรพบุรุษอย่างยิ่ง ดังนั้นจึงต้องมีการสืบสกุลของตระกูลด้วยการสืบผี การสืบผีเป็นข้อปฏิบัติที่กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำทุกครอบครัวของยึดถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ทั้งนี้หากพ่อแม่ยังมีชีวิตอยู่ก็ไม่ต้องเลี้ยงผี แต่หากพ่อแม่เสียชีวิตแล้วจะจะสามารถสืบผีได้ โดยยึดถือเพศชายเป็นหลัก ซึ่งการสืบผีนี้เป็นอีกหนึ่งความเชื่อที่สะท้อนให้เห็นเรื่องการแสดงความกตัญญูต่อผีบรรพบุรุษที่ต้องตอบแทนคุณแม้ได้เสียชีวิตลงแล้ว

นอกจากนี้พิธีกรรมสำคัญต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในเรื่องความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ และส่งเสริมให้เกิดสัมพันธภาพอันอีระหว่างสมาชิกในชุมชนและสมาชิกในครอบครัว ยังเป็นการสะท้อนและสืบทอดสำนึกในเรื่องความเป็นชาติพันธุ์อย่างเข้มแข็ง นับเป็นวัฒนธรรมอันดีงามที่กลุ่มชาติพันธุ์คงดำรงและสืบทอดต่อไปแม้กาลเวลาจะล่วงเลยผ่านไป

สำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนนั้น ถึงแม้ว่าจะไม่ปรากฏความเชื่อเรื่องการสืบผีแล้ว หากแต่ความเชื่อนี้ยังมีความสำคัญฝังลึกในความรู้สึกและจิตใจของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน มีบทบาทสำคัญในการควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในชุมชนให้ดำรงตนอยู่ในทางที่ถูกที่ควร ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในเรื่องความกตัญญู และความอ่อนน้อมถ่อมตน ความมีสัมมาคารวะของผู้น้อยที่มีต่อผู้อาวุโส ตลอดจนสร้างความสัมพันธ์ระดับครอบครัวไปจนถึงสร้างความสัมพันธ์ระดับชุมชนให้เรียนรู้ที่จะช่วยเหลือพึ่งพา และสามัคคีกัน อันนำไปสู่สำนึกแห่งความเป็นชาติพันธุ์ สิ่งเหล้านี้เป็นวัฒนธรรมและอัตลักษณ์อันดีงามของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน

ส่วนกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย ความเชื่อเรื่องผีที่ปรากฏอยู่ในวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยไม่ชัดเจนมากนัก อีกทั้งมีบทบาทน้อยลง ปัจจุบันกลุ่มชาติพันธุ์ไม่มีความเชื่อเรื่องการสืบผี ไม่มีการสืบผีย่าหม้อ ดังนั้นความเชื่อเรื่องการนับถือผีจึงปรากฏอยู่เพียงการไหว้ศาลเจ้าพ่อเท่านั้นที่สมาชิกในชุมชนยังคงสืบทอดความศรัทธาจากรุ่นสู่รุ่น ส่วนพิธีไหว้พระแขอันเป็นพิธีกรรมที่สมาชิกในกลุ่มชาติพันธุ์ส่วนใหญ่รู้จักไม่มีความเกี่ยวข้องกับการนับถือผี แต่เป็นการเสี่ยงทายปริมาณน้ำฝนว่ามีมากน้อยในเดือนใดเพื่อประโยชน์ในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมคล้ายกับพิธีแรกนาขวัญของคนไทยนั่นเอง

๖.๗ ปัจจัยที่มีผลต่อความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆในจังหวัดสุพรรณบุรี

จากการศึกษาวิจัยในประเด็นปัจจัยที่มีผลต่อความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน และกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการดำรงอยู่หรือเปลี่ยนแปลงความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์แบ่งออกเป็น ๔ ปัจจัย ได้แก่ สถาบันครอบครัว สภาพแวดล้อมทางสังคม สภาพเศรษฐกิจ และอิทธิพลศาสนา ในปัจจัยทั้ง ๔ ด้านนี้ พบว่า สถาบันครอบครัวเป็นปัจจัยหลักสำคัญในการปลูกฝังและถ่ายทอดความเชื่อเรื่องการนับถือผีสู่สมาชิกรุ่นต่อไป ส่วนปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางสังคม สภาพเศรษฐกิจและอิทธิพลทางศาสนามีผลต่อเปลี่ยนแปลงรายละเอียดในพิธีกรรมและมีผลต่อความเชื่อเรื่องผีในบางประเภท ดังนี้

๖.๗.๑ สถาบันครอบครัว

จากการศึกษาวิจัยในประเด็นปัจจัยที่มีผลต่อความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน และกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า พบว่ากลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่ยังคงยึดมั่นและปฏิบัติตามความเชื่อดั้งเดิมค่อนข้างเคร่งครัด ทั้งนี้ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการสืบทอดและดำรงความเชื่อเรื่องการนับถือผีนั้น ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่าเป็นอิทธิพลจากสถาบันครอบครัวเป็นสำคัญ ซึ่งมีข้อกำหนดในการนับถือผีไว้ว่า หากพ่อแม่ยังมีชีวิตอยู่ก็ไม่ต้องเลี้ยงผี แต่หากพ่อแม่เสียชีวิตแล้วจะต้องมีผู้สืบผีแทน โดยยึดถือเพศชายเป็นหลัก เริ่มนับจากพ่อบ้านผู้สืบสกุลจากบรรพบุรุษ หากพ่อบ้านเสียชีวิตต้องเลือกจากลูกชายหรือเพศชายคนใดคนหนึ่งเท่านั้น ห้ามเป็นเพศหญิงโดยเด็ดขาด เพราะลูกสาวเมื่อแต่งงานออกเรือนแล้วก็ต้องไปสืบผี

ทางฝ่ายสามี หากไม่มีลูกชายจะเลือกหลานชายหรือผู้ที่อาศัยอยู่ในบ้านที่เป็นเพศชายแทนก็ได้เป็นผู้สืบสกุลทำพิธีต่อไป หรือหากบ้านใดมีแต่ลูกสาวก็อาจให้ลูกสาวสืบผีแทนได้ โดยเมื่อแต่งงานแล้วมีลูกก็ให้ลูกเป็นผู้สืบผีแทน แต่หากบ้านใดมีลูกชายหลายคน คนที่อยู่กับพ่อแม่จะเป็นผู้สืบผีต่อจากพ่อแม่ ส่วนลูกที่แยกออกไปอยู่ที่อื่นเมื่อพ่อแม่ตายก็จะรับเลี้ยงผีได้

ความเชื่อในเรื่องการสืบผีของกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำมีรูปแบบที่ชัดเจน และปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดมาแต่โบราณ หากสมาชิกในบ้านคนใดไม่ปฏิบัติตามคนในครอบครัวและในสังคมก็อาจไม่ยอมรับ ด้วยเหตุเพราะความเชื่อเรื่องการสืบผีของกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมในเรื่องความกตัญญูกตเวทีต่อบรรพบุรุษด้วย ดังนั้นผู้ใดไม่ปฏิบัติตามนอกจากจะเป็นการผิดต่อผีแล้ว ถือว่าเป็นความอกตัญญูที่ไม่เซ่นไหว้นับถือบรรพบุรุษของตนเอง จะไม่ได้รับคุ้มครองดูแลจากผีบรรพบุรุษ นับเป็นกุศโลบายอันแยบยลของการปลูกฝังความเชื่อการปลูกฝังความเชื่อดังกล่าวโดยอาศัยการจัดระบบโครงสร้างทางสังคมตั้งแต่ในระดับครอบครัวถือเป็นสถาบันหลักสถาบันแรกที่มีความสำคัญในการปลูกฝังและถ่ายทอดความคิดความเชื่อจากคนรุ่นหนึ่งสู่คนรุ่นได้ลึกซึ้งที่สุด

ส่วนในกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง พบว่า ยังคงปรากฏความเชื่อเรื่องการสืบผีบรรพบุรุษในกลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่งแต่อาจมีรูปแบบไม่ชัดเจนมาก แต่สมาชิกในชุมชนมีความเชื่อและความศรัทธารวมกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวต่อผีประจำหมู่บ้านที่หอเจ้านาย คือ เจ้าพ่อขุนหารขวานฟ้า ในขณะที่กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนสืบทอดความเชื่อในการบูชาศาลประจำหมู่บ้าน คือ เจ้าพ่อใหญ่ สมาชิกในครอบครัวทุกคนได้รับการปลูกฝังตั้งแต่วัยเด็กถึงศิริมงคลจากการเคารพสักการะเจ้าพ่อประจำชุมชน ซึ่งอำนาจเหนือธรรมชาติของเจ้าพ่อประจำชุมชนจะสามารถปกป้องคุ้มครองสมาชิกในครอบครัวทุกคนที่ศรัทธาเจ้าพ่อให้รอดพ้นจากภยันตราย เมื่อลูกหลานเจ็บป่วยไม่สบาย สมาชิกในครอบครัวจะแต่งงานหรือให้กำเนิดบุตร ต้องเดินทางไกล ไปเป็นทหาร หรือประกอบภารกิจต่างๆ ผู้อาวุโสในบ้านหรือหัวหน้าครอบครัวจะต้องพาไปบอกกล่าวแก่ศาลประจำหมู่บ้าน เพื่อให้ประสบความสำเร็จจากการกระทำภารกิจต่างๆ สิ่งเหล่านี้ได้ปลูกฝังและหลอมรวมเป็นส่วนหนึ่งของวิถีการดำเนินชีวิตของสมาชิกในครอบครัวและชุมชน

ส่วนกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย แม้จะปรากฏความเชื่อเรื่องการนับถือผีและการสืบผีไม่ชัดเจนมากนัก แต่ก็พบว่ากลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยมีความเชื่อถือศรัทธาต่อศาลเจ้าพ่อประจำชุมชน มีการจัดพิธีเลี้ยงผีเป็นประจำทุกปี โดยสมาชิกในชุมชนจะมาร่วมงานกันทั้งครอบครัว เพื่อปลูกฝังให้ลูกหลานมีสำนึกในความกตัญญูต่อผีบรรพบุรุษ แม้ว่าปัจจุบันอิทธิพลทางศาสนาจะเข้าไปมีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินชีวิต และมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพิธีกรรมหลายอย่าง หากแต่ความศรัทธาเรื่องการนับถือผีจะสืบทอดไม่เสื่อมคลาย

๖.๗.๒ สภาพแวดล้อมทางสังคม

จากการศึกษาวิจัยในประเด็นปัจจัยที่มีผลต่อความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน และกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า สภาพแวดล้อมสังคมมีผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในรายละเอียดบางอย่างของพิธีกรรม เช่น ในสมัยก่อนกลุ่มชาติพันธุ์ทั้ง ๔ รักษาอาการเจ็บป่วยตามวิถี ภูมิปัญญา และความเชื่อของชุมชน ตัวอย่างเช่น ในสมัยก่อนกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำมีความเชื่อว่าสาเหตุของการเจ็บป่วยเกิดจากการผิดผี และต้องรักษาโดยพ่อหมอประจำชุมชนซึ่งยอมรับกันว่า สามารถสื่อสารกับผีได้ ความเชื่อดังกล่าวผูกพันกับวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำอย่างมาก เมื่อมีสมาชิกในครอบครัวเกิดเจ็บไข้ไม่สบาย กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำมีความเชื่อว่าอาจเกิดจากการกระทำที่เป็นการผิดต่อผี เช่น ไม่ได้ทำพิธีเสนเรือนเพื่อเลี้ยงผี

บรรพบุรุษ ไม่แสดงความเคารพต่อผีบรรพบุรุษ ตลอดจนมีการนำผู้ที่ไม่ใช่สมาชิกในครอบครัวเข้าห้องกะล้อห่อง หรืออาจเกิดจากการที่ผีเร่ร่อน หรือผีไม่ดีมาขอส่วนบุญขอแบ่งปันอาหารจากการเลี้ยงผีเรือน อีกทั้ง เชื่อว่าเหตุที่คนไม่สบายเป็นเพราะขวัญไม่อยู่กับตัว จึงต้องทำพิธีเสนเรียกขวัญให้ขวัญกลับมาอยู่กับเจ้าของขวัญเหมือนเดิม หากขวัญไม่กลับมา เจ้าของขวัญก็จะต้องเสียชีวิต เป็นต้น ดังนั้นหัวหน้าครอบครัวหรือบางทีอาจเป็นสมาชิกในครอบครัวต้องเป็นผู้ไปบอกเล่าแก่หมอผู้ทำพิธี ให้หมอช่วยเสี่ยงทายให้ว่าเหตุที่มีสมาชิกในครอบครัวไม่สบายนั้นเกิดจากสิ่งใด เมื่อหมอผู้ทำพิธีเสี่ยงทายสอบถามสาเหตุแล้ว จึงจะดำเนินการแก้ไข กลุ่มชาติพันธ์ไททรงดำในสมัยก่อนจึงนิยมปรึกษาหมอผู้ทำพิธีของกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำเป็นสำคัญ มากกว่าการพึ่งพาแพทย์ในสถานพยาบาล หรือในสมัยก่อนกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยจัดให้มีการไหว้ผีย่าหม้อ เพราะเชื่อว่าการที่เจ็บไข้ได้ป่วยเป็นเพราะผีต้องการมาอยู่ปกปักรักษา จึงต้องทำพิธีรับผีย่าหม้อ

ปัจจุบันความเจริญก้าวหน้าทางการแพทย์ขยายไปสู่สถานพยาบาลทุกแห่งทั่วประเทศ บทบาทของหมอขวัญ แม่มดและผีย่าหม้อจะลดลง เนื่องจากในยามเจ็บไข้ได้ป่วย ผู้คนมักไปหาหมอในสถานพยาบาลมากกว่า สมาชิกในชุมชนจึงเพียงรับรู้ว่าในชุมชนนี้มีใครเป็นหมอขวัญ พ่อมด หรือแม่มดบ้าง แต่บทบาทในการดำเนินพิธีกรรมเรียกขวัญ เสี่ยงโชคชะตา ตลอดจนการรักษาการเจ็บไข้ได้ป่วยเช่นแต่ก่อนลดน้อยลง

นอกจากนี้จากการศึกษาวิจัยในประเด็นปัจจัยที่มีผลต่อความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน และกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ผีตามความเชื่อท้องถิ่นของคนไทยได้เข้าไปมีบทบาทในความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ นอกเหนือไปจากผีประจำชุมชนและผีบรรพบุรุษอันเป็นผีดั้งเดิมประจำกลุ่มชาติพันธุ์ กล่าวคือ คนไทยโบราณมีความเชื่อเรื่องผีแม่นางตะเคียน ผีกุมารทอง ผีกระสือ ฯลฯ ความเชื่อเรื่องผีของคนไทยได้เข้าไปปะปนผสมผสานกับความเชื่อดั้งเดิมของทั้ง ๔ กลุ่มชาติพันธุ์ เป็นต้น

๖.๗.๓ สภาพเศรษฐกิจ

จากการศึกษาวิจัยในประเด็นปัจจัยที่มีผลต่อความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน และกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ปัจจัยด้านสภาพเศรษฐกิจและการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงรายละเอียดบางอย่างในพิธีกรรม เนื่องด้วยสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบันที่ชาวบ้านต้องทำมาหากินประกอบอาชีพภายนอกชุมชนมากขึ้น ข้าวของมีราคาแพงมากขึ้น ทำให้รายละเอียดในพิธีกรรมบางอย่างเปลี่ยนแปลงไป เช่น การทำพิธีศพของกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำที่ในสมัยก่อนมีขั้นตอนมากมาย และมีอุปกรณ์หลายอย่างที่ต้องซื้อหา กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำจึงปรับเปลี่ยนพิธีศพโดยการทำพิธีทางศาสนาเพื่อเป็นการประหยัดค่าใช้จ่าย และประหยัดเวลาในการจัดเตรียมอุปกรณ์ต่างๆ ชาวบ้านที่แต่ก่อนต้องหยุดงานเพื่อมาช่วยกันทำอุปกรณ์ต่างๆในพิธีศพก็สามารถไปทำงานได้ตามปกติ และไปร่วมงานศพที่วัดในตอนเย็น ความร่วมแรงร่วมใจที่เคยช่วยทำอุปกรณ์ต่างๆเพื่อใช้ในพิธีศพก็เปลี่ยนเป็นการช่วยต้อนรับแขกเหรื่อในงาน ตลอดจน การช่วยเหลือด้วยเงินทำบุญ นอกจากนี้อาจมีการปรับเปลี่ยนเครื่องเซ่นไหว้ให้ลดจำนวนลง หรือเปลี่ยนแปลงจากการที่แต่ละครอบครัวต้องนำเครื่องเซ่นไหว้ของครอบครัวตนมา เป็นมีการจัดแบ่งความรับผิดชอบของสมาชิกภายในชุมชนในการจัดเตรียมเครื่องเซ่นและนำมาเซ่นไหว้รวมกัน ตัวอย่างเช่น ในสมัยก่อนพิธีกรรมที่

ต้องใช้เนื้อควานในการเซ่นไหว้บูชา ปัจจุบันได้มีการปรับเปลี่ยนเป็นเนื้อหมูหรือเนื้อสัตว์ประเภทอื่นแทน เนื่องจากเนื้อควายมีราคาสูง

ส่วนผู้ที่เคยเป็นแม่มดหรือหมอทำพิธีต่างๆ ก็ต้องประกอบอาชีพอย่างอื่นร่วมด้วย เนื่องจากผู้รับหน้าที่เป็นหมอทำพิธีนี้ต้องมีความเสียสละอย่างสูง เมื่อใครมีเรื่องไม่สบายใจต้องให้ทำพิธีเรียกขวัญ พิธีปังรังควาน หรือพิธีใดๆก็แล้ว หมอผู้ทำพิธีมิอาจขัดได้เนื่องจากทราบดีว่าเป็นความจำเป็น ในสมัยก่อนค่าตอบแทนไม่มากนักสามารถอยู่ได้ เนื่องจากข้าวของเครื่องใช้ราคาไม่แพง แต่ปัจจุบันหมอผู้ทำพิธีต้องประกอบอาชีพอย่างอื่นเป็นหลัก และรับทำพิธีเมื่อไม่ติดภารกิจหลักใดๆ เนื่องจากไม่เช่นนั้นอาจไม่มีรายได้พอเลี้ยงปากเลี้ยงท้องและเลี้ยงคนในครอบครัว บางครั้งจึงปรากฏว่าไม่มีหมอผู้ทำพิธีในหมู่บ้านสามารถทำพิธีให้ได้เนื่องจากติดภารกิจ ต้องว่าจ้างหมอผู้ทำพิธีมาจากต่างหมู่บ้านก็มี เป็นต้น

๖.๗.๔ อิทธิพลทางศาสนา

จากการศึกษาวิจัยในประเด็นปัจจัยที่มีผลต่อความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน และกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ปัจจัยด้านอิทธิพลทางศาสนาได้มามีบทบาทสำคัญในกลุ่มชาติพันธุ์มากขึ้น ลักษณะความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์จึงเป็นไปในลักษณะผสมผสานระหว่างความเชื่อดั้งเดิมและความเชื่อในเรื่องการนับถือศาสนา อิทธิพลดังกล่าวมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงความเชื่อและรูปแบบพิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ กล่าวคือ กลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย เมื่ออิทธิพลทางศาสนาเข้ามามีบทบาทสำคัญในชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยอย่างเห็นได้ชัด กลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยที่บ้านโพธิ์ และบ้านสนามคลี อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี มีวัดประจำชุมชนซึ่งสมาชิกในชุมชนให้ความสำคัญ เมื่อจะประกอบพิธีใดก็จะปรึกษาหารือพระภิกษุที่วัด การประกอบพิธีกรรมหลักเกี่ยวกับวัฏจักรการดำเนินชีวิต ทั้งการเกิด การแต่งงาน การบวช และการตาย เกี่ยวข้องกับการประกอบพิธีทางศาสนามากว่าการประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อเรื่องการนับถือเช่นแต่ก่อน อีกทั้งสมาชิกในชุมชนให้ความสำคัญกับเทศกาลงานบุญทางศาสนาทุกเทศกาล ไม่ว่าจะเป็นวันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา เป็นต้น อีกทั้งในวันพระอาจมีการทำบุญใส่บาตรเลี้ยงพระฟังธรรมที่วัดพร้อมหน้าลูกหลานเป็นประจำอีกด้วย แม้กลุ่มชาติพันธุ์ไทกูย บ้านโพธิ์ และบ้านสนามคลี อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี จะมีความเชื่อเรื่องการนับถือผีควบคู่ไปกับความเชื่อเรื่องการนับถือศาสนา แต่ก็พบว่าในปัจจุบันความเชื่อเรื่องการนับถือศาสนา

ส่วนกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง และกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนยังคงเป็นไปในลักษณะผสมสาน เช่น กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำพิธีเสนเรือน พิธีเสนปาดตง พิธีขึ้นบ้านใหม่ หรือพิธีศพ เป็นต้น ปรากฏว่านอกจากการปฏิบัติตามขั้นตอนของประเพณีที่ผู้อาวุโสและหมอผู้ทำพิธีดำเนินการแล้ว ยังพบว่าได้มีการนิมนต์พระมาประกอบกรรมทางศาสนาที่บ้านด้วย โดยแยกสัดส่วนต่างหากออกจากกัน กล่าวคือ นิมนต์พระมาทำพิธีในตอนเช้า และถวายภัตตาหารเลี้ยงพระในตอนเพล พิธีทำในบ้านแต่นอกห้องกะล้อห่อง หลังจากเสร็จพิธีสงฆ์ต่อด้วยพิธีดั้งเดิมคือ ยกเครื่องเซ่นต่างๆทำพิธีต่อในห้องกะล้อห่อง นอกจากนี้เป็นที่น่าสังเกตว่าบ้านเรือนไททรงดำนอกจากมีการสร้างกะล้อห่องไว้มุมของบ้านแล้ว นอกห้องยังมีการตั้งหิ้งพระไว้สักการะบูชาอีกด้วย

ส่วนในพิธีศพพบว่าอิทธิพลทางศาสนาเข้าไปมีบทบาทสำคัญ โดยในปัจจุบันกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำนิยมทำพิธีเช่นเดียวกับคนไทยภาคกลางพื้นถิ่น คือ เมื่อมีสมาชิกในชุมชนเสียชีวิตลง ก็จะนำศพไปประกอบพิธีทางศาสนาแทนการประกอบพิธีดั้งเดิมชุมชน เป็นต้น

๖. ข้อเสนอแนะ

โครงการวิจัยเรื่องความเชื่อเรื่องการนับถือผี : กรณีศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆในจังหวัดสุพรรณบุรี ครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาความเชื่อเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆในจังหวัดสุพรรณบุรี เพื่อสร้างความเข้าใจในเรื่องความเชื่อการนับถือผีในแง่มิติทางวัฒนธรรมที่มีผลต่อประเพณีพิธีกรรมและการกำหนดพฤติกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน (ลาวพวน) ไททรงดำ (ลาวโซ่ง) ไทครั่ง (ลาวครั่ง) และไทกูย (กูย) อันก่อให้เกิดสัมพันธภาพอันดีระหว่างกลุ่มชนต่างภาษา ต่างชาติพันธุ์ ตลอดจนเพื่อสร้างความเข้าใจในเรื่องการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมและความเชื่อในเรื่องการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน (ลาวพวน) ไททรงดำ (ลาวโซ่ง) ไทครั่ง (ลาวครั่ง) และไทกูย (กูย) ท่ามกลางสภาพแวดล้อมและสังคมปัจจุบัน เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาเรื่องราวของกลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้ในประเด็นอื่นต่อไป

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องการนับถือผีและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆในจังหวัดสุพรรณบุรีในครั้งต่อไป

๖.๑ กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน และกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยที่อาศัยอยู่ในจังหวัดสุพรรณบุรี ยังคงความเป็นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมแห่งชาติพันธุ์ไว้อย่างงดงาม ควรจะได้มีการศึกษาวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในประเด็นอื่นต่อไป เช่น ศิลปะการแสดง ศิลปะการแต่งกาย ศิลปะผ้าทอ ศิลปะประเพณี ศิลปะบ้านเรือนที่อยู่อาศัย เป็นต้น

๖.๒ กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ กลุ่มชาติพันธุ์ไทครั่ง กลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน และกลุ่มชาติพันธุ์ไทกูยที่อาศัยอยู่ในจังหวัดสุพรรณบุรี ปัจจุบันมีผู้อาวุโสที่มีความรู้และเชี่ยวชาญเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณี และกลุ่มคนที่ได้รับการยอมรับให้ทำหน้าที่ติดต่อสื่อสารกับอำนาจเหนือธรรมชาติ หรือผู้รอบรู้ในการประกอบพิธีกรรมต่างๆของกลุ่มชาติพันธุ์ไม่มากนัก จึงควรทำการศึกษาความเป็นมาและความสำคัญของพิธีกรรมอันเป็นภูมิปัญญาดั้งเดิมในแง่การอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาพื้นบ้าน เชื่อมโยงกับแนวความคิดในแง่มานุษยวิทยา สังคมวิทยา และจิตวิทยาชุมชน เป็นต้น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

แหล่งข้อมูลประเภท : เอกสาร

กนกวรรณ ระลึก. (๒๕๔๕). "การฟ้อนสะเอิงของชาวไทยกูย," *วารสารรามคำแหง*. ปีที่ ๑๘ ฉบับที่ ๓ (ก.ค.-ก.ย.๔๕). ๑๔-๒๔.

กนกพรรณ แสงเรือง. (๒๕๓๒). *ความสำนึกในเอกลักษณ์ชาติพันธุ์ของลาวพวน*. กรุงเทพ : ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เกรียงศักดิ์ อ่อนละมัย. (๒๕๔๐). *วิถีการดำเนินชีวิตของชาวชนบทในกระแสโลกาภิวัตน์ : ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนไทพวน ตำบลหินปัก อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี*. หลักสูตรปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการพัฒนาสังคม คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. .

กัญญา ลีลาลัย. (๒๕๔๔). *ประวัติศาสตร์ชนชาติไท*. กรุงเทพฯ : บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่งจำกัด (มหาชน).

คนึงนุช มียะบุญ. (๒๕๓๗). *การปรับตัวต่อสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงของลาวครั่งที่บ้านโคก จังหวัดสุพรรณบุรี*. สาขาวิชามานุษยวิทยา ภาควิชามานุษยวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

งามพิศ สัตย์สงวน. (๒๕๔๕). *สถาบันครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์ในกรุงเทพมหานคร : กรณีศึกษาครอบครัวไทยโซ่ง*. ภาคสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จิรวรรณ ตั้งจิตเมธี. (๒๕๓๘). *บทบาทของหมากในสังคมไทย : ศึกษากรณีหมู่บ้านโคก ตำบลอู่ทอง อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี*. วิทยานิพนธ์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขามานุษยวิทยา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ฉลาดชาย รมิตานนท์, วิระดา สมสวัสดิ์ และเรณู วิชาศิลป์. (๒๕๔๑). *ไท*. เชียงใหม่ : โรงพิมพ์มิ่งเมือง. ศูนย์สตรีศึกษา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

เฉลิมพงษ์ หัตถา. (๒๕๔๔). *วิถีชีวิตและการเปลี่ยนแปลงของชาวไทพวน*. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาลัยภาคกลาง จังหวัดนครสวรรค์.

ชนัญ วงษ์วิภาค. (๒๕๓๒). *ลาวครั่ง : การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นกับการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม : ศึกษาเฉพาะลาวครั่งอู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี*. เอกสารการพิมพ์โรเนียว กรุงเทพฯ : ภาควิชามานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยศิลปากร.

เชาว์วัย ศุภรตรีทิเพศ. (๒๕๔๒). *การรับนวัตกรรมและพิธีกรรมทางศาสนา: ศึกษากรณีชุมชนไทยพวนในจังหวัดลพบุรี*. หลักสูตรปริญญามานุษยวิทยามหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยวิทยา ภาควิชาสังคมวิทยาบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ดนัย ไชยโยธา. (๒๕๔๖). *สังคม วัฒนธรรมและประเพณีไทย*. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.

ทองปลิว ชมชื่น. (๒๕๒๒). "โครงสร้างสังคมไทย." *เอกสารคำสอนประกอบการบรรยายรายวิชาโครงสร้างสังคมไทย*. ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ธรรมศาสตร์, มหาวิทยาลัย. (๒๕๒๑). *รายงานการศึกษาชุมชน ชาวพวน-หมู่บ้านโพธิ์ศรี ตำบลบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี*. กรุงเทพ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

นพวรรณ สิริเวชกุล. (๒๕๔๑). *ข้อมูลและพัฒนาการทางสังคม การปรับตัวต่อปัญหาเบื้องต้นที่เกี่ยวกับการดิ้นรนเพื่อมีชีวิตอยู่และการผลิตของชาวกูยที่บ้านตากลาง อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์.* สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ.

นารถฤดี วิวัตติกุล. (๒๕๔๒). *การดำรงอยู่ร่วมกันของกลุ่มความเชื่อผีเจ้านายและกลุ่มความเชื่อ ผีเทวดา กรณีศึกษา : ชาวลาวครั่งหมู่บ้านโคก ตำบลอู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี.* สารนิพนธ์ ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชามานุษยวิทยา ภาควิชามานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยศิลปากร.

นิคม วงเวียน. (๒๕๓๓). "บทวิเคราะห์วัฒนธรรมที่เกี่ยวกับความเชื่อของชาวส่วย." ใน *วัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำมูล : กรณีศึกษาเขมร ลาว ส่วย.* กรุงเทพฯ : บริษัทสารมวลชนจำกัด. หน้า ๑๘๑-๑๙๗.

นำพวัลย์ กิจรักษ์กุล. (๒๕๓๖). *การศึกษารูปแบบการตั้งถิ่นฐาน ประชากร เศรษฐกิจและวัฒนธรรมของลาวโซ่ง จังหวัดนครปฐม.* สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยศิลปากร.

นุกูล ชมภูนิช. (๒๕๓๘). *ประเพณี ชาวไทยโซ่ง : หมู่บ้านเกาะแรต.* กรุงเทพฯ : กรมการฝึกหัดครู กระทรวงศึกษาธิการ.

บุญยงค์ เกศเทศ. (๒๕๔๖). *สืบสานวัฒนธรรม ชาติพันธุ์ – ไท สายใยจิตวิญญาณ ลุ่มน้ำพรหมบุตร.* กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์หลักพิมพ์.

----------. (๒๕๓๖). *วัฒนธรรมเผ่าพันธุ์มนุษย์.* กรุงเทพฯ : ยงสวัสดิ์การพิมพ์.

ประจักษ์ เข็มมุกด์. (๒๕๒๑). *การผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของพวนกับวัฒนธรรมไทย ศึกษากรณีชาวพวนในตำบลหาดเสี้ยว อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย.* สาขาพัฒนาสังคม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ปรารถนา แซ่อึ้ง. (๒๕๓๙). "ประวัติการอพยพเคลื่อนย้ายของชาวไทพวนในประเทศไทย" และ "ลักษณะทั่วไปของชาวไทยพวน ในเขตอำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี". *ย่าเล่าให้ฟัง.* พิมพ์เนื่องในโอกาสมงคลอายุครบเจ็ดรอบ นายประเสริฐ เรืองสกุล ๒๗ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๕๕, (หน้า ๒๙-๖๒).

----------. (๒๕๔๓). *การปกครองของไทยที่มีต่อเมืองพวนและชาวพวนในราชอาณาจักรไทยระหว่าง พ.ศ. ๒๓๒๒ – ๒๔๓๖.* หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอกประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ประธาน เขียวขำ. (๒๕๔๖). *การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมในพิธีกรรมชุมชน และประเพณีเกี่ยวกับชีวิต : ศึกษากรณีชุมชนลาวโซ่ง จังหวัดสุพรรณบุรี.* หลักสูตรปริญญามานุษยวิทยามหาบัณฑิต สาขามานุษยวิทยา ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปิยะพร วามะสิงห์. (๒๕๓๘). *ความสำนึกในชาติพันธุ์ของลาวพวน.* หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยวิทยา ภาควิชามานุษยวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ปิยพันธุ์ สรรพสาร. (๒๕๔๖). *วิเคราะห์บทสู่ขวัญของชาวกูย อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์.* หลักสูตรปริญญาศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ประสิทธิ์ สวาสดิ์ญาติ. (๒๕๓๕). *ระบบเครือญาติ และการจัดระเบียบทางสังคม.* กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

โพธิ์ แซมลำเจียก. (๒๕๓๗). *ตำนานไทยพวน เล่าเรื่องเก่าแก่.* กรุงเทพ : ดอกหญ้า.

ยุรี ใบตระกูล. (๒๕๓๗). *พิธีบุญกำฟ้าของลาวพวน : กรณีศึกษาหมู่บ้านพวน ตำบลบางน้ำเชี่ยว อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี*. กรุงเทพ : ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เพ็ญศรี ดุ๊ก และ นารี สาริกะภูติ. (๒๕๒๔). *ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของชาวลาวเวียงและลาวพวนในอำเภอพนมสารคามและอำเภอสนามชัยเขต ฉะเชิงเทรา*. โครงการไทยศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

โพธิ์ แซมลำเจียก. (๒๕๓๗). *ตำนานไทยพวน เล่าเรื่องเก่าแก่*. กรุงเทพ : ดอกหญ้า.

ไพฑูรย์ มีกุศล. (๒๕๓๑). *การศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย : ไทยกวย*. คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม

มงคล สำราญสุข. (๒๕๓๕). "ชาวครั่งแห่งจังหวัดสุพรรณบุรี." *พิพิธภัณฑ์สาร*. ปีที่ ๖, ฉบับที่ ๑ (ต.ค.-พ.ย.) : หน้า ๓ - ๒๑.

มยุรี ปาละอินทร์. (๒๕๔๓). *คองสิบสี่ในวิถีชีวิตของชาวไทพวน ตำบลบ้านผือ อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี*. หลักสูตร ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

มยุรี วัดแก้ว. (๒๕๒๑). *การศึกษาโครงสร้างสังคมของลาวโซ่ง*. หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

มานิตา เชื่อนขันธ์. (๒๕๔๑). *ภาษาและขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่นชาวลาวโซ่ง บ้านดอนมะเกลือ ตำบลดอนมะเกลือ อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี*.

มานุษยวิทยาสิรินธร,ศูนย์. (๒๕๔๓). *ความเป็นไทย/ความเป็นไท*. กรุงเทพฯ : โอ.เอส. พริ้นติ้งเฮ้าส์.

มานุษยวิทยาสิรินธร,ศูนย์. (๒๕๔๗). *ว่าด้วยแนวทางการศึกษาชาติพันธุ์*. กรุงเทพฯ : โอ.เอส. พริ้นติ้งเฮ้าส์.

ยุรี ใบตระกูล. (๒๕๓๗). *พิธีบุญกำฟ้าของลาวพวน : กรณีศึกษาหมู่บ้านพวน ตำบลบางน้ำเชี่ยว อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี*. กรุงเทพ : ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ฤดีมน ปรีดีสนิท. (๒๕๓๕). *รายงานการศึกษาวิจัยเรื่อง วิถีชีวิต สังคม วัฒนธรรมประเพณีและประวัติศาสตร์ชุมชนกรณีไทย-พวน อำเภอบ้านผือ*. จังหวัดอุดรธานี : ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม สถาบันราชภัฏอุดรธานี.

ราชบัณฑิตยสถาน. (๒๕๒๕). "พวน." *สารานุกรมไทย เล่ม ๒๐*. กรุงเทพ : ไทยมิตรการพิมพ์.

รัชนีกร เศรษโฐ. (๒๕๓๒). *โครงสร้างสังคมและวัฒนธรรมไทย*. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.

เรณู เหมือนจันทร์เชย. (๒๕๔๒). *โลกทัศน์ของกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย : ความเชื่อเรื่องผีของไทยโซ่ง หนังสือชุดโลกทัศน์ของกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย*. สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล.

วิเชียร วงศ์วิเศษ. (๒๕๒๕). *ไทยพวน*. กรุงเทพฯ : บริษัทสำนักพิมพ์วัฒนาพานิช.

----------. (๒๕๓๖). ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับชาวไทยพวน "กลุ่มชาติพันธุ์วิทยาในแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราช." *เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการเนื่องในงานแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราช*. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วิทยาลัยครูเทพสตรี. (หน้า ๖๑-๗๑).

วิเศษ เพชรประดับ. (๒๕๓๓). "ลาวครั่งในจังหวัดชัยนาท." *พิพิธภัณฑ์สาร*. ปีที่ ๓, ฉบับที่ ๓ (พ.ค. ๒๕๓๓) : หน้า ๑๕-๒๒.

วิลาศ โพธิสาร. (๒๕๔๖). *การปรับตัวของชาวกูยในบริบทพหุวัฒนธรรมในเขตอีสานใต้*. รวมบทความทางวิชาการไทศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. (หน้า ๑๕๒-๑๘๕).

วาสนา อรุณกิจ. (๒๕๒๕). *พิธีกรรมและโครงสร้างทางสังคมของลาวโซ่ง*. ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วีระ สุดสังข์. (๒๕๔๕). *กวย ชนกลุ่มน้อยจากลุ่มแม่น้ำโขงถึงลุ่มแม่น้ำมูล*. นนทบุรี : สำนักพิมพ์โป๊ยเซียน.

วัฒนธรรม, กระทรวง. (๒๕๔๖). *ชาติพันธุ์และมายาคติ*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

สมเกียรติ อินทอำภา. (๒๕๔๓). *บทบาทเชิงเศรษฐกิจของสตรีชาติพันธุ์ไทย-กูย บ้านตรึม ตำบลตรึม อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์*. สาขาวิชาไทยคดีศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สมทรง บุรุษพัฒน์. (๒๕๔๐). *สารานุกรมกลุ่มชาติพันธุ์ ไทยโซ่ง*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์บริษัทสหธรรมิกจำกัด.

สมทรง บุรุษพัฒน์. (๒๕๓๘). *สารานุกรมชนชาติกูย*. นครปฐม : โรงพิมพ์สถาบันพัฒนาการสาธารณสุขอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล.

สานิตย์ รัศมี. (๒๕๔๖). *พิธีเสนตั้งบั้ง : กรณีศึกษาดนตรีและพิธีกรรมของลาวโซ่งหมู่บ้านเกาะแรด จังหวัดนครปฐม*. ปริญญาศิลปกรรมมหาบัณฑิต วิชาเอกมานุษยดุริยางควิทยา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สิทธิชัย สมานชาติ. (๒๕๔๐). *สิ่งทอในพระพุทธศาสนาของกลุ่มวัฒนธรรมลาวครั่ง (Textile in Buddhism of Lao Khrang Culture)*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.

สังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, สมาคม. (๒๕๓๑). *การศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย ไทยกวย*. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม : เอกสารงานวิจัย.

สุคนธ์ ศีลบุตร. (๒๕๓๘). *พิธีกรรมเลี้ยงผี ความเชื่อของชาวครั่ง หมู่บ้านโคก อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี*. ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สุเทพ สุนทรเภสัช, (๒๕๔๘). *ชาติพันธุ์สัมพันธ์ : แนวคิดพื้นฐานทางมานุษยสิทยาในการศึกษาอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ ประชาชาติ และการจัดองค์กรความสัมพันทางชาติพันธุ์*. กรุงเทพฯ : เมืองโบราณ.

สุกัญญา จันทะสูน. (๒๕๓๘). *ภูมิปัญญาชาวบ้านและกระบวนการถ่ายทอด : การศึกษา "พิธีเสนเรือน"ของชาวลาวโซ่ง จังหวัดพิษณุโลก*. สาขาวิชาการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษาต่อเนื่องภาควิชาการศึกษานอกโรงเรียนบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สุมิตร ปิดิพัฒน์, รศ. และ เสมอชัย พูลสุวรรณม, รศ.ดร. (๒๕๔๐). *ลาวโซ่ง : พลวัตของระบบวัฒนธรรมในรอบสองศตวรรษ*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.

สุดแดน วิสุทธิลักษณ์. (๒๕๓๖). "พวนบ้านหาดเสี้ยว ความคำนึงถึงเมื่อสามปีให้หลัง" *วารสารเมืองโบราณ*. ปีที่ ๑๙ ฉบับที่ ๔ กรุงเทพ: เมืองโบราณ.

อมรา พงศาพิชญ์, (๒๕๓๔). *วัฒนธรรม ศาสนา และชาติพันธุ์ วิเคราะห์สังคมไทยแนวมานุษยวิทยา*. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อานนท์ อาภาภิรม. (๒๕๑๙). *สังคม วัฒนธรรมและประเพณี*. กรุงเทพฯ : แพร่พิทยา.

อานันท์ กาญจนพันธุ์. (๒๕๔๒). *การวิจัยในมิติวัฒนธรรม*. เชียงใหม่ : มิ่งเมือง.

อรัญญา พงศ์สะอาด. (๒๕๔๔). *อิทธิพลของวัฒนธรรมท้องถิ่นต่อพฤติกรรมทางการเมือง กรณีศึกษาพิธีแซนยะของชุมชนชาวกูย ตำบลแจนแวน กิ่งอำเภอศรีณรงค์ จังหวัดสุรินทร์*. หลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองและการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

อิศราพร จันทร์ทอง. (๒๕๓๙). *บทบาทหน้าที่ต่อชุมชนและวิถีชีวิตในพิธีแก็ลมอของชาวกูย บ้านสำโรงทาบ ในด้านระบบความเชื่อที่เกี่ยวข้อง เพื่อทำความเข้าใจสภาพสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนที่ ทำการศึกษา*. หลักสูตรปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยวิทยา ภาควิชามานุษยวิทยา บัณฑิต วิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

อัมรินทร์ แรงเพ็ชร. (๒๕๓๙). *วงปี่ไม้แมน : คนตรีในพิธีเสนของชาวลาวโซ่ง ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี*. หลักสูตร ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.

อุบลทิพย์ จันทรเนตร. (๒๕๓๙). *ความสัมพันธ์ระหว่างเพลงกล่อมเด็กกับโลกทัศน์ของลาวพวน : จังหวัด สิงห์บุรี*. กรุงเทพ : ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

แหล่งข้อมูลประเภท : สัมภาษณ์

กวย แก่นเชื่อชัย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ระวิวรรณ วรรณวิไชย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดประชุมชน ต.บ้านโพธิ์ อ.เมือง จ.สุพรรณบุรี, เมื่อวันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๔๘.

แก้ว ปิ่นเพชร เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ระวิวรรณ วรรณวิไชย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติอู่ทอง จ.สุพรรณบุรี, เมื่อวันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๐.

ขวัญ ปิ่นทอง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ระวิวรรณ วรรณวิไชย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ อู่ทอง จ.สุพรรณบุรี, เมื่อวันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๐.

ขวัญใจ นิลเพชร เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ระวิวรรณ วรรณวิไชย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ อู่ทอง จ.สุพรรณบุรี, เมื่อวันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๐.

ขัน ไขสะอาด เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ระวิวรรณ วรรณวิไชย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ ๒๓ หมู่ ๔ อำเภอ อู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี, เมื่อวันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๔๘.

----------. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ระวิวรรณ วรรณวิไชย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ ๒๓ หมู่ ๔ อำเภอ อู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี, เมื่อวันที่ ๑๑ ธันวาคม ๒๕๔๘.

----------. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ระวิวรรณ วรรณวิไชย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ ๒๓ หมู่ ๔ อำเภอ อู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี, เมื่อวันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๐.

ขำ แก้วสระแสน เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ระวิวรรณ วรรณวิไชย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ ๒๑ หมู่ที่ ๔ บ้านโคก ตำบลอู่ทอง อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี, เมื่อวันที่ ๓ กันยายน ๒๕๔๘.

----------. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ระวิวรรณ วรรณวิไชย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ ๒๑ หมู่ที่ ๔ อำเภอ อู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี, เมื่อวันที่ ๘ ตุลาคม ๒๕๔๘.

----------. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ระวิวรรณ วรรณวิไชย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ ๒๑ หมู่ที่ ๔ อำเภอ อู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี, เมื่อวันที่ ๒๒ มกราคม ๒๕๕๐.

คง อัวคนซื่อ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ระวิวรรณ วรรณวิไชย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ ๑๕ หมู่ ๔ อำเภอ อู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี, เมื่อวันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๔๘.

----------. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ระวิวรรณ วรรณวิไชย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ ๑๕ หมู่ ๔ อำเภอ อู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี, เมื่อวันที่ ๑๑ ธันวาคม ๒๕๔๘.

คง อัวคนซื่อ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ระวิวรรณ วรรณวิไชย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ ๑๕ หมู่ ๔ อำเภอ อู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี, เมื่อวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๐.

คาน ไขสะอาด เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ระวิวรรณ วรรณวิไชย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ ๒๓ หมู่ ๔ อำเภอ อู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี, เมื่อวันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๔๕.

----------. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ระวิวรรณ วรรณวิไชย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ ๒๓ หมู่ ๔ อำเภอ อู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี, เมื่อวันที่ ๑๑ ธันวาคม ๒๕๔๕.

----------. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ระวิวรรณ วรรณวิไชย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ ๒๓ หมู่ ๔ อำเภอ อู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี, เมื่อวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๐.

แฉล้ม ไกรเภา เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ระวิวรรณ วรรณวิไชย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ ๕๒/๑ หมู่ ๕ ต.บ้านโพธิ์ อ.เมือง จ.สุพรรณบุรี, เมื่อวันที่ ๖ พฤศจิกายน ๒๕๔๕.

ดวงใจ ปิ่นแก้ว เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ระวิวรรณ วรรณวิไชย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติอู่ทอง จ.สุพรรณบุรี, เมื่อวันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๐.

ดวงพร แก้วสระแสน เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ระวิวรรณ วรรณวิไชย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ ๕๘ หมู่ ๔ บ้านโคก ตำบลอู่ทอง อำเภออู่ทอง จ.สุพรรณบุรี, เมื่อวันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๐.

ทองไกร แก้วสระแสน เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ระวิวรรณ วรรณวิไชย เป็นผู้สัมภาษณ์, บ้านเลขที่ ๕๔ หมู่ที่ ๓ บ้านโคก ตำบลอู่ทอง อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี, เมื่อวันที่ ๓ กันยายน ๒๕๔๕.

----------. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ระวิวรรณ วรรณวิไชย เป็นผู้สัมภาษณ์, บ้านเลขที่ ๕๔ หมู่ที่ ๓ บ้านโคก ตำบลอู่ทอง อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี, เมื่อวันที่ ๕ ตุลาคม ๒๕๔๕.

----------. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ระวิวรรณ วรรณวิไชย เป็นผู้สัมภาษณ์, บ้านเลขที่ ๕๔ หมู่ที่ ๓ บ้านโคก ตำบลอู่ทอง อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี, เมื่อวันที่ ๒๒ มกราคม ๒๕๕๐.

นน ทองแย้ม เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ระวิวรรณ วรรณวิไชย เป็นผู้สัมภาษณ์, บ้านเลขที่ ๕๓/๓ หมู่ที่ ๑๒ บ้านโพธิ์ศรี ตำบลโพธิ์ศรี อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี, เมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๔๕.

น้อย ลีสุขสาม เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ระวิวรรณ วรรณวิไชย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ ๓๔ หมู่ ๔ บ้านโคก ตำบลอู่ทอง อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี, เมื่อวันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๐.

นันท์ณภัส กันพังษ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ระวิวรรณ วรรณวิไชย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ ๕๒/๑ หมู่ ๕ ต.บ้านโพธิ์ อ.เมือง จ.สุพรรณบุรี, เมื่อวันที่ ๖ พฤศจิกายน ๒๕๔๕.

บุญธรรม พรหมจรรย์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ระวิวรรณ วรรณวิไชย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ ๑๕๘/๑ หมู่ ๑ ต.สนามคลี อ.เมือง จ.สุพรรณบุรี, เมื่อวันที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๔๕.

บุญตา สีลาเนียม เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ระวิวรรณ วรรณวิไชย เป็นผู้สัมภาษณ์, บ้านเลขที่ ๕๔ หมู่ที่ ๓ บ้านโคก ตำบลอู่ทอง อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี, เมื่อวันที่ ๕ ตุลาคม ๒๕๔๕.

เบน แก้วสระแสน เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ระวิวรรณ วรรณวิไชย เป็นผู้สัมภาษณ์, บ้านเลขที่ ๑๖ หมู่ที่ ๔ บ้านโคก ตำบลอู่ทอง อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี, เมื่อวันที่ ๓ กันยายน ๒๕๔๕.

----------. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ระวิวรรณ วรรณวิไชย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ ๒๑ หมู่ที่ ๔ อำเภอ อู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี, เมื่อวันที่ ๕ ตุลาคม ๒๕๔๕.

----------. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ระวิวรรณ วรรณวิไชย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ ๒๑ หมู่ที่ ๔ อำเภอ อู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี, เมื่อวันที่ ๒๒ มกราคม ๒๕๕๐.

ปรานี เปิ่นใจช่วย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ระวิวรรณ วรรณวิไชย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน หมู่บ้านโพธิ์ศรี อ.บางปลาม้า จ.สุพรรณบุรี , เมื่อวันที่ ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๔๙.

เปื้อย ยอดขวัญ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ระวิวรรณ วรรณวิไชย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ อู่ทอง จ.สุพรรณบุรี, เมื่อวันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๐.

แป้ง คชินทร์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ระวิวรรณ วรรณวิไชย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดประชุมชน ต.บ้านโพธิ์ อ.เมือง จ.สุพรรณบุรี, เมื่อวันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๔๙.

พรพรรณ แสนทอง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ระวิวรรณ วรรณวิไชย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดประชุมชน ต.บ้านโพธิ์ อ.เมือง จ.สุพรรณบุรี, เมื่อวันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๔๙.

พระครูสุวรรณศาสนกิจ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ระวิวรรณ วรรณวิไชย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติอู่ทอง จ.สุพรรณบุรี, เมื่อวันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๐.

พะยอม ทองแย้ม เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ระวิวรรณ วรรณวิไชย เป็นผู้สัมภาษณ์, บ้านเลขที่ ๙๓/๓ หมู่ที่ ๑๒ บ้านโพธิ์ศรี ตำบลโพธิ์ศรี อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี, เมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๔๙.

เพชร ปิ่นทอง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ระวิวรรณ วรรณวิไชย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ อู่ทอง จ.สุพรรณบุรี, เมื่อวันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๐.

เพียว ปิ่นแก้ว เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ระวิวรรณ วรรณวิไชย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ อู่ทอง จ.สุพรรณบุรี, เมื่อวันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๐.

ฟู คล้ายฉ่ำ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ระวิวรรณ วรรณวิไชย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดประชุมชน ต.บ้านโพธิ์ อ.เมือง จ.สุพรรณบุรี, เมื่อวันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๔๙.

มนต์ชัย ใจโอบอ้อม เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ระวิวรรณ วรรณวิไชย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ ๑๕ หมู่ ๔ อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี, เมื่อวันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๔๙.

----------. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ระวิวรรณ วรรณวิไชย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ ๑๕ หมู่ ๔ อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี, เมื่อวันที่ ๑๑ ธันวาคม ๒๕๔๙.

----------. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ระวิวรรณ วรรณวิไชย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ ๑๕ หมู่ ๔ อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี, เมื่อวันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๕๐.

มะ แร่ใจดี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ระวิวรรณ วรรณวิไชย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ ๑๕ หมู่ ๔ อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี, เมื่อวันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๔๙.

----------. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ระวิวรรณ วรรณวิไชย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ ๑๕ หมู่ ๔ อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี, เมื่อวันที่ ๑๑ ธันวาคม ๒๕๔๙.

----------. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ระวิวรรณ วรรณวิไชย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ ๑๕ หมู่ ๔ อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี, เมื่อวันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๕๐.

มนัส ไกรเภา เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ระวิวรรณ วรรณวิไชย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ ๙๒/๔ หมู่ ๕ ต.บ้านโพธิ์ อ.เมือง จ.สุพรรณบุรี, เมื่อวันที่ ๖ พฤศจิกายน ๒๕๔๙.

มานะ แก้วสมจิต เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ระวิวรรณ วรรณวิไชย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดไทยาวาส ต.สนามคลี อ.เมือง จ.สุพรรณบุรี, เมื่อวันที่ ๖ พฤศจิกายน ๒๕๔๙.

----------. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ระวิวรรณ วรรณวิไชย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดไทยาวาส ต.สนามคลี อ.เมือง จ.สุพรรณบุรี, เมื่อวันที่ ๙ เมษายน ๒๕๕๐.

ยัง ลีสุขสาม เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ระวิวรรณ วรรณวิไชย เป็นผู้สัมภาษณ์, บ้านเลขที่ ๑๖ หมู่ที่ ๔ บ้านโคก ตำบลอู่ทอง อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี, เมื่อวันที่ ๓ กันยายน ๒๕๔๕.

----------. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ระวิวรรณ วรรณวิไชย เป็นผู้สัมภาษณ์, บ้านเลขที่ ๑๖ หมู่ที่ ๔ บ้านโคก ตำบลอู่ทอง อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี, เมื่อวันที่ ๘ ตุลาคม ๒๕๔๕.

รัชดาเพ็ญ พงษ์เสนา เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ระวิวรรณ วรรณวิไชย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติอู่ทอง จ.สุพรรณบุรี, เมื่อวันที่ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๕.

----------. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ระวิวรรณ วรรณวิไชย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติอู่ทอง จ.สุพรรณบุรี, เมื่อวันที่ ๖ มีนาคม ๒๕๔๕.

----------. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ระวิวรรณ วรรณวิไชย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติอู่ทอง จ.สุพรรณบุรี, เมื่อวันที่ ๑๑ ธันวาคม ๒๕๔๕.

----------. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ระวิวรรณ วรรณวิไชย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติอู่ทอง จ.สุพรรณบุรี, เมื่อวันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๐.

ลิ้ม เผ่าพันธุ์เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ระวิวรรณ วรรณวิไชย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ ๘๔/๓ หมู่ ๕ ต.บ้านโพธิ์ อ.เมือง จ.สุพรรณบุรี, เมื่อวันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๔๕.

เล็ก ลีสุขสาม เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ระวิวรรณ วรรณวิไชย เป็นผู้สัมภาษณ์ ที่บ้านเลขที่ ๓๔ หมู่ ๔ บ้านโคก ตำบลอู่ทอง อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี, เมื่อวันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๐.

เล็ก ศรีสัมพันธุ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ระวิวรรณ วรรณวิไชย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดประชุมชน ต.บ้านโพธิ์ อ.เมือง จ.สุพรรณบุรี, เมื่อวันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๔๕.

ศร อินทขันตี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ระวิวรรณ วรรณวิไชย เป็นผู้สัมภาษณ์, บ้านเลขที่ ๑๗๖ หมู่ที่ ๑๒ บ้านโพธิ์ศรี ตำบลโพธิ์ศรี อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี, เมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๔๕.

สมจิต ไกรแก้ว เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ระวิวรรณ วรรณวิไชย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติอู่ทอง จ.สุพรรณบุรี, เมื่อวันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๐.

สมพร แก้วดวง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ระวิวรรณ วรรณวิไชย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดไทยาวาส ต.สนามคลี อ.เมือง จ.สุพรรณบุรี, เมื่อวันที่ ๖ พฤศจิกายน ๒๕๔๕.

----------. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ระวิวรรณ วรรณวิไชย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดไทยาวาส ต.สนามคลี อ.เมือง จ.สุพรรณบุรี, เมื่อวันที่ ๙ เมษายน ๒๕๕๐.

สมร กองทอง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ระวิวรรณ วรรณวิไชย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดไทยาวาส ต.สนามคลี อ.เมือง จ.สุพรรณบุรี, เมื่อวันที่ ๖ พฤศจิกายน ๒๕๔๕.

----------. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ระวิวรรณ วรรณวิไชย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดไทยาวาส ต.สนามคลี อ.เมือง จ.สุพรรณบุรี, เมื่อวันที่ ๙ เมษายน ๒๕๕๐.

สมศรี พรหมวงษ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ระวิวรรณ วรรณวิไชย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดประชุมชน ต.บ้านโพธิ์ อ.เมือง จ.สุพรรณบุรี, เมื่อวันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๔๕.

สวัสดิ์ เผ่าพันธุ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ระวิวรรณ วรรณวิไชย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดประชุมชน ต.บ้านโพธิ์ อ.เมือง จ.สุพรรณบุรี, เมื่อวันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๔๕.

----------. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ระวิวรรณ วรรณวิไชย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดประชุมชน ต.บ้านโพธิ์ อ.เมือง จ.สุพรรณบุรี, เมื่อวันที่ ๘ เมษายน ๒๕๕๐.

สายใจ เผ่าพันธุ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ระวิวรรณ วรรณวิไชย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดประชุมชน ต.บ้านโพธิ์ อ.เมือง จ.สุพรรณบุรี, เมื่อวันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๔๘.

----------. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ระวิวรรณ วรรณวิไชย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดประชุมชน ต.บ้านโพธิ์ อ.เมือง จ.สุพรรณบุรี, เมื่อวันที่ ๘ เมษายน ๒๕๕๐"

สังวาลย์ พุ่มพันสน เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ระวิวรรณ วรรณวิไชย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ ๒๐/๑ หมู่ ๑ ต.สนามคลี อ.เมือง จ.สุพรรณบุรี, เมื่อวันที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๔๘.

สิง ลอเพชรไกร เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ระวิวรรณ วรรณวิไชย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ อู่ทอง จ.สุพรรณบุรี, เมื่อวันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๐.

เสริมศิริ นิลเพชร เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ระวิวรรณ วรรณวิไชย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ อู่ทอง จ.สุพรรณบุรี, เมื่อวันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๐.

แสง พันศรี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ระวิวรรณ วรรณวิไชย เป็นผู้สัมภาษณ์, บ้านเลขที่ ๑๒๔ หมู่ที่ ๑๐ บ้านโพธิ์ศรี ตำบลโพธิ์ศรี อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี, เมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๔๘.

สุคนธ์ พรหมจรรย์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ระวิวรรณ วรรณวิไชย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ ๑๘๘/๑ หมู่ ๑ ต.สนามคลี อ.เมือง จ.สุพรรณบุรี, เมื่อวันที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๔๘.

โสภิต บำรุงเพชร เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ระวิวรรณ วรรณวิไชย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดประชุมชน ต.บ้านโพธิ์ อ.เมือง จ.สุพรรณบุรี, เมื่อวันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๔๘.

หลวงพ่อบุญเลิศ ภทฺทธมฺโม เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ระวิวรรณ วรรณวิไชย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดดอนมะเกลือ อ.อู่ทอง จ.สุพรรณบุรี, เมื่อวันที่ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๘.

หรีด หาญพุฒิ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ระวิวรรณ วรรณวิไชย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดประชุมชน ต.บ้านโพธิ์ อ.เมือง จ.สุพรรณบุรี, เมื่อวันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๔๘.

หลา หมอยาดี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ระวิวรรณ วรรณวิไชย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ อู่ทอง จ.สุพรรณบุรี, เมื่อวันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๐.

เหล็ก ลีสุขสาม เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ระวิวรรณ วรรณวิไชย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ ๓๔ หมู่ ๔ บ้านโคก ตำบลอู่ทอง อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี, เมื่อวันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๐.

แหล่งข้อมูลประเภท : เวปไซต์

ความเป็นมาของชาวไทยพวนในประเทศไทย. (๒๕๕๐). (ออนไลน์). แหล่งที่มา : http://school.obec.go.th/anubanpakpli/culture.htm.

ชาวไทดำ. (๒๕๔๘). (ออนไลน์). แหล่งที่มา : สารานุกรมเสรี http://th.wikipedia.org/wiki/%E0%B8%8A%E0%B8%B2%E0%B8%A7%E0%B9%84%E0%B8%97%E0%B8%94%E0%B8%B3.

ประวัติศาสตร์ชนชาวกูย. (๒๕๔๘). (ออนไลน์). แหล่งที่มา : http://surinrelations.org.www.readyplanet.net/index.php?lay=show&ac=article&Id=251082.

มานุษยวิทยาสิรินธร,ศูนย์. (๒๕๔๘). ฐานข้อมูลกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย : ไทดำ. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : ฐานข้อมูลกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.

----------. (๒๕๔๘). ฐานข้อมูลกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย : ลาวครั่ง. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : ฐานข้อมูลกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.

----------. (๒๕๔๘). ฐานข้อมูลกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย : พวน. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : ฐานข้อมูลกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.

----------. (๒๕๔๘). ฐานข้อมูลกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย : กูย. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : ฐานข้อมูลกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.

ลาวครั่งคือใคร. (๒๕๔๘). (ออนไลน์). แหล่งที่มา : http://www.panoramaworldwide.com/laos.php.

ศุภศรุต. (๒๕๔๘). เมื่อผมไปเลี้ยง "ผี" กับลาวครั่งที่บ้านโคก. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : http://www.oknation.net/blog/print.php?id=147859.

ส่วย. (๒๕๔๘). (ออนไลน์). แหล่งที่มา : สารานุกรมเสรี http://th.wikipedia.org/wiki/%E0%B8%AA%E0%B9%88%E0%B8%A7%E0%B8%A2.

สุคนธ์วิชญ์ นิภานนท์. (๒๕๕๐). สารทเดือนเก้า วิถี "ข้าว" ลาวพวน. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : http://www.muangthai.com/mmnews/index.php?mod=article&cat=AtrsandCultures&article=407.

หมู่บ้านลาวโซ่ง. (๒๕๔๘). (ออนไลน์). แหล่งที่มา : http://www.moohin.com/001/001e002.shtml.

ภาคผนวก

ภาพการศึกษาและสำรวจข้อมูลภาคสนามกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในจังหวัดสุพรรณบุรี

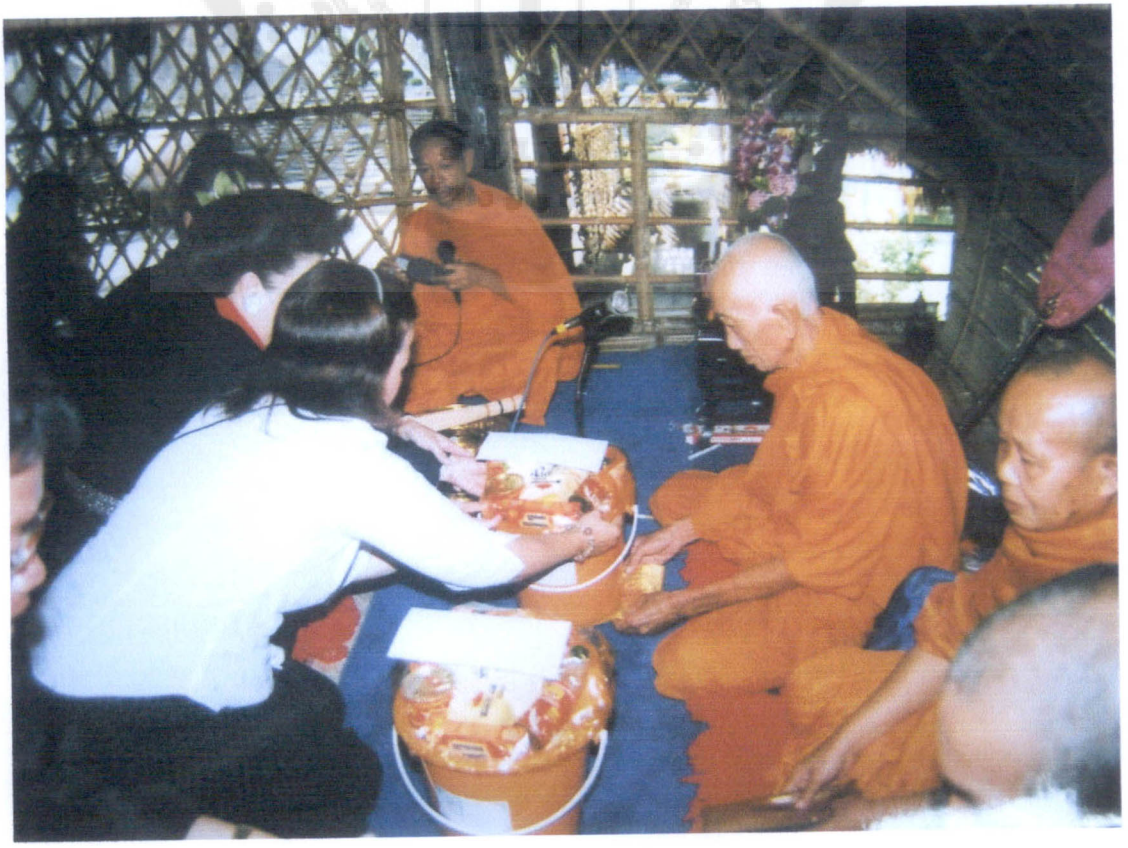

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ นางสาวระวิวรรณ **ชื่อสกุล** วรรณวิไชย

วันเดือนปีเกิด วันอังคารที่ ๑๑ เดือนมีนาคม พุทธศักราช ๒๕๑๘

สถานที่เกิด กรุงเทพมหานคร

สถานที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ ๔๓๗/๓๒๓ หมู่บ้านบ้านแก้ววิลล่า ซอยปานจิตต์อุทิศ ถนนจรัญสนิทวงศ์ ๓๕ แขวงบางขุนศรี เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐

สถานที่ทำงาน สาขาวิชานาฏศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
เลขที่ ๑๑๔ ซอยสุขุมวิท ๒๓ ถนนสุขุมวิท เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร ๑๐๑๑๐

ตำแหน่งงาน รองคณบดีฝ่ายพัฒนาศักยภาพนิสิต คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
อาจารย์ ๗ ประจำสาขาวิชานาฏศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ประวัติการศึกษา

พ.ศ.๒๕๕๑ กำลังศึกษาต่อระดับปริญญาศิลปกรรมศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการวิจัยและสร้างสรรค์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ.๒๕๔๕ การศึกษามหาบัณฑิต สาขาศิลปศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

พ.ศ.๒๕๔๑ ศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต ศิลปะการแสดง : นาฏศิลป์ไทย คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

พ.ศ.๒๕๓๖ มัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสตรีวัดระฆัง กรุงเทพมหานคร

ความเชื่อเป็นสัญชาตญาณดั้งเดิมของมนุษย์ในการยอมรับนับถือในสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือบุคคลใดบุคคลหนึ่ง และสืบทอดระบบความคิดต่อกันมาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ความเชื่อเป็นปรากฏการณ์ทางจิตใจหรือวิวัฒนาการทางความคิดของมนุษย์ที่พยายามแสวงหาคำตอบจากเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่ยังคลุมเครือหรือยังไม่สามารถหาคำตอบได้ ความเชื่อเรื่องการนับถือผีมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ สะท้อนให้เห็นจารีตประเพณี วัฒนธรรมและแบบแผนการดำเนินชีวิตของสมาชิกแต่ละชาติพันธุ์

ความเชื่อเรื่องการนับถือผีเป็นความเชื่อที่ผูกพันอยู่ในวิถีชุมชนอย่างเคร่งครัด เป็นที่ยึดเหนี่ยวทางใจแก่สมาชิกในชุมชนที่ได้รับการปลูกฝังถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ ถ่ายทอดสู่สมาชิกในชุมชนจากรุ่นสู่รุ่นอย่างต่อเนื่อง ระบบความเชื่อเรื่องการนับถือผีบรรพบุรุษนับเป็นระบบการควบคุมทางสังคมอย่างหนึ่งของกลุ่มชาติพันธุ์ อันเป็นภูมิปัญญาพื้นฐานที่ปลูกฝังให้สมาชิกในสังคมดำรงตนอยู่ภายใต้กรอบของจารีตประเพณีที่ดีของกลุ่มชาติพันธุ์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 114 สุขุมวิท 23 เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร 10110
โทรศัพท์ (662)649-5000 : 5122 โทรสาร (662) 260 - 0123 http://www.swu.ac.th